

Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis

C 181

Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

55. sējums
2012. gada 21. jūnijs

<u>Paziņojums Nr.</u>	Saturs	Lappuse
I	<i>Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi</i>	
	REZOLŪCIJAS	
	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja	
	479. plenārā sesija 2012. gada 28. un 29. martā	
2012/C 181/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas 479. plenārajā sesijā pieņemtā Rezolūcija pret diskrimināciju rases vai etniskās izcelsmes dēļ	1
	ATZINUMI	
	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja	
	479. plenārā sesija 2012. gada 28. un 29. martā	
2012/C 181/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Jauniešu ar invaliditāti nodarbinātība, integrācija un līdzdalība sabiedrībā" (izpētes atzinums)	2
2012/C 181/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Salām raksturīgās problēmas" (pašiniciatīvas atzinums)	7

LV

Cena:
EUR 8,50

(Turpinājums nākamajā lappusē)

<u>Paziņojums Nr.</u>	<u>Saturs (turpinājums)</u>	<u>Lappuse</u>
2012/C 181/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "IKP un ne tikai. Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība papildu rādītāju izvēlē" (pašiniciatīvas atzinums)	14
2012/C 181/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Pilsoniskās sabiedrības loma ES un Kosovas attiecībās"	21
2012/C 181/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība Eiropas Savienības īstenotajā politikā attīstības jomā un sadarbības politikā attīstības jomā" (izpētes atzinums)	28

III *Sagatavošanā esoši tiesību akti*

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

479. plenārā sesija 2012. gada 28. un 29. martā

2012/C 181/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko izveido programmu "Radošā Eiropa"" COM(2011) 785 <i>final</i> – 2011/0370 (COD)	35
2012/C 181/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai "Nodokļu dubultā uzlikšana vienotajā tirgū"" COM(2011) 712 <i>final</i>	40
2012/C 181/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Grozīts priekšlikums Padomes lēmumam par Eiropas Savienības pašu resursu sistēmu" COM(2011) 739 <i>final</i> – 2011/0183 (CNS) un par tematu "Grozīts priekšlikums Padomes regulai, ar ko nosaka Eiropas Savienības pašu resursu sistēmas īstenošanas pasākumus" COM(2011) 740 <i>final</i> – 2011/0184 (APP)	45
2012/C 181/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas Savienības Solidaritātes fonda nākotne"" COM(2011) 613 <i>final</i>	52
2012/C 181/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai par kopīgu finanšu darījuma nodokļa sistēmu un grozījumiem Direktīvā 2008/7/EK" COM(2011) 594 <i>final</i>	55
2012/C 181/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par iekšējās informācijas ļaunprātīgu izmantošanu un tirgus manipulācijām (tirgus ļaunprātīgu izmantošanu)" COM(2011) 651 <i>final</i> – 2011/0295 (COD) un "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par kriminālsankcijām iekšējās informācijas ļaunprātīgas izmantošanas un tirgus manipulāciju gadījumā" COM(2011) 654 <i>final</i> – 2011/0297 (COD)	64

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

REZOLŪCIJAS

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

479. PLENĀRĀ SESIJA 2012. GADA 28. UN 29. MARTĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas 479. plenārajā sesijā pieņemtā Rezolūcija pret diskrimināciju rases vai etniskās izcelsmes dēļ

(2012/C 181/01)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (2012. gada 29. marta sēdē), ar 148 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma šo rezolūciju.

“Partij voor de Vrijheid PVV” (“Brīvības partija”) 2012. gada 8. februārī atklāja tīmekļa vietni, kurā aicina iedzīvotājus izklāstīt sūdzības par Nīderlandē strādājošajiem Austrumeiropas un Centrāleiropas iedzīvotājiem.

Eiropas Parlaments 2012. gada 15. marta rezolūcijā stingri nosodīja šo apsūdzībām paredzēto vietni. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK), būdama organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāve, nosoda minēto iniciatīvu, kuru raksturo ksenofobija un rasisms. EESK aicina Nīderlandes iedzīvotājus un valdību izlēmīgi vērsties pret šo iniciatīvu, ar kuru ilgāk vairs nevar samierināties.

EESK un tās locekļi stingri atgādina:

- Eiropas Savienības līgumu un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas pamatā ir diskriminācijas aizlieguma princips. Ar tīmekļa vietnē pausto vēstījumu ir pārkāpts minētais princips un iedzīvotāji tiek diskriminēti nacionālās piederības dēļ;
- EESK nosoda visus pasākumus, kas vērsti pret Eiropas pamatvērtībām, tostarp pret brīvību, vienlīdzību un cilvēktiesību ievērošanu;
- EESK atbalsta Eiropas Parlamenta aicinājumu Komisijai un Padomei darīt visu iespējamo, lai apturētu ksenofobiskas attieksmes izplatīšanos Eiropas Savienībā.”

Briselē, 2012. gada 29. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

479. PLENĀRĀ SESIJA 2012. GADA 28. UN 29. MARTĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Jauniešu ar invaliditāti nodarbinātība, integrācija un līdzdalība sabiedrībā” (izpētes atzinums)

(2012/C 181/02)

Ziņotājs: **VARDAKASTANIS kgs**

Dānijas integrācijas un sociālo lietu ministre *Karen Hækkerup* kdze 2011. gada 9. decembra vēstulē prezidentvalsts Dānijas vārdā un saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“Jauniešu ar invaliditāti nodarbinātība, integrācija un līdzdalība sabiedrībā”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 29. februārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (28. marta sēdē), ar 148 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi**1.1 EESK**

dzīgas iespējas iegūt pamatizglītību, vidējo un augstāko izglītību, un uzsver neformālās izglītības nozīmi un tās atzīšanas nepieciešamību;

1.1.1 iesaka ieviest ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām (UNCRPD), lai personas ar invaliditāti, tostarp jaunieši — gan sievietes, gan vīrieši — varētu pilnībā īstenot savas pamattiesības;

1.1.4 rosina nodrošināt, lai informācija par augstskolām vai izglītības iespējām būtu pietiekami izplatīta alternatīvos formātos, piemēram, Braila rakstā, audio, video, vieglas lasāmības formātos vai, runu pārveidojot tekstā. Bibliotēku krājumos būtu jāatrodas izdevumiem Braila rakstā un audiogrāmatām;

1.1.2 uzsver, ka, valstu reformu programmās (VRP), kas saistītas ar stratēģiju “Eiropa 2020”, paredzot efektīvus diskriminācijas novēršanas pasākumus, dalībvalstīm jārosina personas ar invaliditāti pilnvērtīgi piedalīties sabiedrības dzīvē un ekonomikas apritē;

1.1.5 uzskata, ka īpaši svarīga nozīme prasmju attīstīšanā un jauniešu ar invaliditāti integrācijā ir mākslai, sportam un izklaides pasākumiem, un tāpēc tiem jābūt pilnībā pieejamiem;

1.1.3 aicina saskaņā ar UNCRPD 24. pantu nodrošināt personām ar invaliditāti pieejamu un iekļaujošu izglītību. Komiteja uzskata, ka arī jauniešiem ar invaliditāti ir jāsniedz vienli-

1.1.6 aicina dalībvalstis un Eiropas iestādes popularizēt paraugpraksi un pozitīvu rīcību tādā jomā kā personu ar invaliditāti integrācija izglītības iestādēs un darba tirgū. Šie centieni būtu jāpapildina ar ieguldījumiem sociālajā uzņēmējdarbībā un MVU, kā arī finansiāliem stimuliem darba devējiem pieņemt darbā jauniešus ar invaliditāti;

1.1.7 iesaka dalībvalstīm, Eiropas Komisijai un Parlamentam apkarot diskrimināciju pret jauniešiem ar invaliditāti;

1.1.8 rosina nodrošināt pieejamību un pienācīgu infrastruktūru, lai jaunieši ar invaliditāti varētu atrast darbu;

1.1.9 uzskata, ka sociālajiem partneriem ir īpaši svarīga nozīme jauniešu ar invaliditāti nodarbinātības veicināšanā, savstarpējās sarunās pievēršot uzmanību pieejamības un pienācīgas infrastruktūras nodrošināšanai;

1.1.10 iesaka izmantot struktūrfondus, lai veicinātu jauniešu ar invaliditāti integrāciju. Komiteja aicina pienācīgi īstenot pašlaik spēkā esošo regulu un nodrošināt, ka nākamā regula atbilst ANO Konvencijai par personu ar invaliditāti tiesībām un līdztekus diskriminācijas novēršanai un integrācijai regulas 7. pantā kā horizontāls princips tiek iekļauta pieejamības prasība;

1.1.11 aicina dalībvalstis īstenot Padomes Direktīvu 2000/78/EK, ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju⁽¹⁾ un rosina direktīvu interpretēt, ievērojot UNCRPD;

1.1.12 iesaka Eiropas Komisijai, Eiropas Parlamentam un Padomei atbalstīt organizācijas, kas pārstāv jauniešus ar invaliditāti, un ar tām apspriesties attiecīgajos politiskajos procesos;

1.1.13 atgādina, ka ekonomiskajai krīzei un taupības pasākumiem nevajadzētu ierobežot jauniešu ar invaliditāti tiesības, un aicina dalībvalstis veikt pozitīvus pasākumus, lai aizsargātu šādas personas;

1.1.14 iesaka atbalstīt pūliņus nodrošināt jauniešu ar invaliditāti tiesības dzīvot patstāvīgi un rosina dalībvalstis un Eiropas Komisiju izmantot struktūrfondus, lai veicinātu deinstitutionalizāciju un dzīvesvietai tuvāku aprūpi;

1.1.15 atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas apņemšanos izstrādāt ES tiesību aktu par pieejamību un iesaka, ka tajā vajadzētu noteikt stingras prasības, tā nodrošinot preču, pakalpojumu un apbūves objektu pilnīgu pieejamību Eiropas Savienībā;

1.1.16 aicina ieviest integrētu Eiropas standartizācijas sistēmu un atzinīgi vērtē "Mandāta 473" pieņemšanu kā pozitīvu pasākumu, lai veicinātu pieejamību;

1.1.17 atzinīgi vērtē Audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīvu⁽²⁾ un rosina pienācīgi īstenot minēto direktīvu⁽³⁾.

1.1.18 aicina efektīvi piemērot Regulu par autobusu pasažieru tiesībām Eiropas Savienībā⁽⁴⁾. Komiteja rosina dalībvalstis īstenot minēto regulu un paredzēt papildu pasākumus, lai nodrošinātu pārvietošanās brīvību jauniešiem ar invaliditāti⁽⁵⁾;

1.1.19 atzinīgi vērtē Eiropas Digitalizācijas programmā minēto Komisijas apņemšanos līdz 2015. gadam nodrošināt pilnīgu piekļuvi publiskā sektora tīmekļa vietnēm un tīmekļa vietnēm, kas iedzīvotājiem nodrošina pamatpakalpojumus;

1.1.20 uzskata, ka ir ļoti svarīgi ievērot jauniešu ar invaliditāti vajadzības visos jauniešiem paredzētajos ES pasākumos un programmās, un aicina uz pozitīvu rīcību, lai palielinātu informētību par viņu vajadzībām.

2. Ievads

2.1 EESK

2.1.1 norāda, ka jaunieši ar invaliditāti ir pakļauti daudzveidīgai diskriminācijai viņu dzimuma, rases, ādas krāsas, etniskās vai sociālās izcelsmes, ģenētisko iezīmju, valodas, reliģijas vai pasaules uzskata, politiskās vai cita veida pārliecības, piederības mazākumtautībai, īpašuma, izcelšanās, vecuma, seksuālās orientācijas vai citu iemeslu dēļ;

2.1.2 aicina dalībvalstis virzīties uz priekšu sarunās par diskriminācijas novēršanas direktīvu⁽⁶⁾, lai nodrošinātu tiesisko aizsardzību pret jebkāda veida diskrimināciju Eiropas Savienībā;

2.1.3 atzīmē, ka jaunieši ar invaliditāti ir 2 līdz 5 reizes biežāk pakļauti vardarbības draudiem nekā jaunieši bez invaliditātes;

2.1.4 pauž nožēlu par to, ka jaunieši ar invaliditāti sabiedrībā saskaras ar aizspriedumiem un negatīvu attieksmi, kas kavē viņu līdzdalību, patstāvību lēmumu pieņemšanā un integrāciju;

2.1.5 norāda, ka jaunietes ar invaliditāti, personas, kam nepieciešams augsta līmeņa atbalsts, un personas ar psihosociāliem traucējumiem saskaras ar dažāda veida diskrimināciju;

⁽²⁾ OV L 95, 15.04.2010., 1.–24. lpp., OV L 303, 02.12.2000., 16.–22. lpp.

⁽³⁾ Saskaņā ar minēto direktīvu būtu jānodrošina plašsaziņas līdzekļu vizuālā satura pieejamība tiešsaistē.

⁽⁴⁾ OV L 55, 28.02.2011., 1.–12. lpp.

⁽⁵⁾ Obligāti būtu jānodrošina autobusu pieejamība lauku apvidos.

⁽⁶⁾ COM/2008/0426 final.

⁽¹⁾ OV L 303, 02.12.2000., 16.–22. lpp.

2.1.6 aicina atzīt jauniešu ar invaliditāti politiskās tiesības un nodrošināt, lai šādas personas varētu vienlīdzīgi īstenot šīs tiesības, un uzskata, ka jānodrošina balsošanas procedūru, aprīkojuma un materiālu pieejamība;

2.1.7 ierosina, ka pasākumi, kas paredzēti jauniešiem ar invaliditāti, ir jāiekļauj visās attiecīgajās daudzgadu finanšu shēmas budžeta pozīcijās, lai pieejamības un integrācijas veicināšanai nodrošinātu pietiekami daudz līdzekļu;

2.1.8 ierosina apkopot datus par to politikas instrumentu ietekmi, kas paredzēti jauniešiem ar invaliditāti, un rosina nodrošināt finansējumu ES projektiem, pētījumiem un izpētei šajā jomā;

2.1.9 atgādina iepriekšējos EESK atzinumos minētos ieteikumus, tostarp attiecībā uz nodarbinātību un pieejamību, stratēģiju invaliditātes jomā un demogrāfisko pārmaiņu ietekmi.

3. Nodarbinātība un izglītība

Izglītība

3.1 EESK

3.1.1 atzīst iekļaujošas vispārējās izglītības svarīgo nozīmi un aicina pamatskolās mācīt zīmju valodu, nodrošināt runas pārveidi tekstā (*palantype*) un ieviest indukcijas cilpas tehnoloģijas, kā arī pieņemt darbā pasniedzējus, kuriem ir atbilstoša kvalifikācija un kuri prot izmantot Braila rakstu un citas skolēniem ar īpašām vajadzībām paredzētās metodes, piemēram, pastiprināto un alternatīvo komunikāciju (AAC);

3.1.2 atzinīgi vērtē saistībā ar stratēģiju "Eiropa 2020" Komisijas apstiprinātās programmas "Jaunatne kustībā" un "Jaunatne darbībā" un aicina dalībvalstis nodrošināt, lai jaunieši ar invaliditāti varētu pilnībā izmantot šo programmu sniegtās iespējas;

3.1.3 atzinīgi vērtē *Erasmus* izmantošanu saistībā ar visām ES programmām izglītības, apmācības, jaunatnes un sporta jomā, un iesaka izmantot *Erasmus*, lai sekmētu jauniešu ar invaliditāti personības attīstību un palielinātu viņu nodarbinātības iespējas;

3.1.4 rosina veikt efektīvus pasākumus cīņai pret mācību priekšlaicīgu pārtraukšanu, ņemot vērā, ka personām ar invaliditāti ir divreiz mazākas izredzes iegūt augstāko izglītību nekā personām bez invaliditātes. Komiteja vēlas, lai augstskolas kļūtu iekļaujošākas un īstenotu pozitīvus pasākumus, piemēram, ieviešot stipendijas studentiem ar īpašām vajadzībām un kvotu sistēmas;

3.1.5 lūdz arī īstenot efektīvus pasākumus, lai jauniešiem ar invaliditāti atvieglotu pāreju no skolas uz darba tirgu;

3.1.6 atzinīgi vērtē Eiropas Parlamenta rezolūciju par mobilitāti personām ar invaliditāti ⁽⁷⁾ un faktu, ka tajā uzsvērtā iekļaujošas izglītības nozīme;

3.1.7 atzīmē jauniešu ar invaliditāti neformālās izglītības ⁽⁸⁾ nozīmi un aicina izstrādāt Eiropas stažēšanās kvalitātes sistēmu un iekļaut tajā pieejamības kritēriju;

3.1.8 atzīmē, ka jauniešiem ar invaliditāti ir tiesības gūt labumu no ES apmaiņas programmām un iespējām studēt un mācīties ārzemēs, kā arī gūt labumu no prasmju apstiprināšanai un kvalifikāciju atzīšanai paredzētajiem ES instrumentiem;

3.1.9 rosina nodrošināt izglītības satura, IKT un ēku pieejamību, kas ir priekšnoteikums, lai varētu baudīt tiesības uz izglītību. Eiropas Komisijai un dalībvalstīm būtu jārosina skolas, augstskolas un jauniešu konsultāciju dienesti savā darbībā uzmanību veltīt pieejamības nodrošināšanai;

3.1.10 aicina nodrošināt, lai informācija par augstskolām un izglītības iespējām būtu pietiekami izplatīta alternatīvos formātos, piemēram, Braila rakstā, audio, video, vieglas lasāmības formātos vai, runu pārveidojot tekstā. Bibliotēku krājumos būtu jāatrodas izdevumiem Braila rakstā un audiogrāmatām;

3.1.11 iesaka izmantot Eiropas finansējumu, tostarp Eiropas Sociālā fonda (ESF) finansējumu, kā arī ES Mūžizglītības programmu, lai sekmētu konsultantu nodrošināšanu gan skolēniem ar invaliditāti, gan mācītspēkiem.

Nodarbinātība

3.2 EESK

3.2.1 atzīmē, ka personām ar invaliditāti ir no divām līdz trim reizēm mazākas izredzes atrast darbu nekā personām bez invaliditātes;

3.2.2 atbalsta struktūrfondu izmantošanu, lai nodrošinātu pienācīgu finansiālo atbalstu Eiropas stratēģijai, kas paredzēta personām ar invaliditāti. Jo īpaši, efektīvāk jāizmanto ESF, lai veicinātu jauniešu ar invaliditāti nodarbinātību, un ERAF, lai Eiropā sasniegtu augstu pieejamības līmeni;

3.2.3 aicina dalībvalstis veicināt jauniešu ar invaliditāti nodarbinātību, sniedzot finansiālu atbalstu darba devējiem un veicot ieguldījumus mazos un vidējos uzņēmumos, sociālajā uzņēmējdarbībā un pašnodarbinātības veicināšanā;

⁽⁷⁾ 2010/2272 (INI).

⁽⁸⁾ Neformālo izglītību nesniedz izglītības vai apmācības iestādes, un parasti par to neizsniedz izglītību apliecinājošu dokumentu.

3.2.4 ierosina nodrošināt pienācīgu infrastruktūru, elastīgu darba laiku, tādā veidā nodrošinot piekļuvi IKT, lai sekmētu jauniešu ar invaliditāti nodarbinātību, un norāda, ka atteikums nodrošināt pienācīgu infrastruktūru ir diskriminācijas izpausme⁽⁹⁾;

3.2.5 iesaka Eiropas Komisijai nodrošināt pieejamību jauniem darbiniekiem un stažieriem ar invaliditāti, vienlaikus veicinot un paplašinot pārrobežu profesionālās izglītības un arodizglītības iespējas un samazinot šķēršļus darbaspēka brīvai aprītei Eiropas Savienībā;

3.2.6 uzskata, ka sociālajiem partneriem ir īpaši svarīga nozīme jauniešu ar invaliditāti nodarbinātības veicināšanā un aizsardzībā, iekļaujot šo jautājumu sarunās par darba kopīguma noslēgšanu;

3.2.7 aicina dalībvalstis ieguldīt līdzekļus, lai palīdzētu jauniešiem ar invaliditāti pārvarēt ekonomikas krīzes sekas, jo viņi, meklējot darbu un cenšoties to nezaudēt, saskaras ar lielākām grūtībām.

4. Līdzdalība un integrācija

4.1 EESK

4.1.1 vēlreiz uzsver, ka jauniešiem ar invaliditāti, un jo īpaši ar intelektuālās attīstības traucējumiem, ir tiesības uz viņu rīcības spējas atzīšanu visās jomās;

4.1.2 aicina palielināt izpratni par personu ar invaliditāti stāvokli, apkopojot atbilstošus datus saskaņā ar UNCRPD 31. pantu, un uzsver, ka plašsaziņas līdzekļu pienākums ir apkarot aizspriedumus;

4.1.3 iesaka dalībvalstīm atzīt jauniešu ar invaliditāti vienlīdzīgu tiesībspēju visās dzīves jomās;

4.1.4 uzsver nepieciešamību nodrošināt, ka jaunieši ar invaliditāti bauda pilnīgu pārvietošanās brīvību, un pauž cerību, ka tiks izvirzīti konkrēti priekšlikumi, kā likvidēt šķēršļus, kas kavē invaliditātes pabalstu savstarpējo atzīšanu;

4.1.5 uzsver, ka valstu reformu programmās (VRP), kas saistītas ar stratēģiju "Eiropa 2020", paredzot efektīvus diskriminācijas novēršanas pasākumus, dalībvalstīm jārosina personas ar invaliditāti pilnvērtīgi piedalīties sabiedrības dzīvē un ekonomikas aprītē;

4.1.6 rosina izveidot Eiropas Invaliditātes jautājumu komiteju⁽¹⁰⁾, kas, pievēršoties jauniešu ar invaliditāti integrācijas un piekļuves jautājumiem, sekmētu ES politikas veidošanas un likumdošanas procesu;

4.1.7 uzsver sporta svarīgo lomu jauniešu ar invaliditāti līdzdalības veicināšanā un aicina nodrošināt finansiālu un politisku atbalstu pozitīvām iniciatīvām, piemēram, paralimpiskajām spēlēm;

4.1.8 rosina Sociālās aizsardzības komiteju, Nodarbinātības komiteju un Ekonomikas politikas komiteju veikt salīdzinošu analīzi, lai — saistībā ar atklātās koordinācijas metodi, Nodarbinātības stratēģiju un valstu reformu programmās paredzētajiem ekonomikas politikas pasākumiem — apmainītos ar labas prakses piemēriem tādā jomā kā jauniešu ar invaliditāti līdzdalība;

4.1.9 lūdz sniegt finansiālu un politisku atbalstu organizācijām, kas pārstāv jauniešus ar invaliditāti, lai tādējādi sekmētu viņu līdzdalību un, īstenojot izpratnes palielināšanas pasākumus, cīnītos pret aizspriedumiem;

4.1.10 rosina nodrošināt apmācību ierēdņiem, mācībspēkiem, darba devējiem un pakalpojumu sniedzējiem, lai panāktu, ka viņi ievēro gan ES, gan valstu tiesību aktus, kas attiecas uz pieejamību un līdzdalību;

4.1.11 iesaka veicināt jauniešu ar invaliditāti tiesības dzīvot patstāvīgi un izmantot struktūrfondus, lai veicinātu deinstitutionalizāciju un dzīvi sev ierastajā vidē.

5. Pieejamība

5.1 EESK

5.1.1 rosina Eiropas Parlamentu un Padomi iekļaut pieejamības prasību kā horizontālu principu priekšlikuma Vispārējai struktūrfondu regulai 2014.–2020. gadam 7. pantā;

5.1.2 atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas paveikto, izstrādājot ES tiesību aktu par pieejamību, un atkārtoti uzsver, ka tam jābūt stingram, saistošam tiesību aktam, lai nodrošinātu preču, pakalpojumu un apbūves objektu pieejamību personām ar invaliditāti. Komiteja rosina izveidot efektīvus izpildes un uzraudzības mehānismus gan Eiropas, gan valstu līmenī;

5.1.3 aicina efektīvi piemērot Regulu par autobusu pasažieru tiesībām Eiropas Savienībā⁽¹¹⁾ un rosina dalībvalstis īstenot minēto regulu un veikt efektīvus pasākumus, lai nodrošinātu pārvietošanās brīvību jauniešiem ar invaliditāti;

⁽⁹⁾ OV C 376, 22.12.2011., 81.–86. lpp.

⁽¹⁰⁾ OV C 376, 22.12.2011., 81.–86. lpp.

⁽¹¹⁾ OV L 55, 28.02.2011., 1.–12. lpp.

5.1.4 rosina izstrādāt īpašu plānu, lai panāktu, ka visu ES iestāžu infrastruktūra, darbā pieņemšanas procedūras, sanāksmes, tīmekļa vietnes un sniegtā informācija ir pieejama personām ar invaliditāti;

5.1.5 atzinīgi vērtē Eiropas Digitalizācijas programmā minēto Komisijas apņemšanos līdz 2015. gadam nodrošināt pilnīgu piekļuvi publiskā sektora tīmekļa vietnēm un tīmekļa vietnēm, kas iedzīvotājiem nodrošina pamatpakalpojumus;

5.1.6 pauž gandarījumu par Eiropas Savienības tiesisko regulējumu elektronisko sakaru tīkliem un pakalpojumiem un uzskata, ka elektronisko sakaru produktiem un pakalpojumiem ir būtiska nozīme, lai arī turpmāk nodrošinātu jaunās mobilās paaudzes informētību un iespējas sazināties;

5.1.7 atzīmē, cik svarīga ir informācijas sabiedrības un informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT), tostarp satura pieejamība, kas ir viena no personu ar invaliditāti pamattiesībām;

5.1.8 norāda uz Audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīvas⁽¹²⁾ pievienoto vērtību un aicina pienācīgi īstenot minēto direktīvu, īpaši pasākumus attiecībā uz personām ar invaliditāti;

5.1.9 atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas priekšlikumu regulai par Eiropas standartizāciju⁽¹³⁾, kā arī Paziņojumu "Eiropas standartu stratēģisks redzējums"⁽¹⁴⁾;

5.1.10 aicina ieviest integrētu Eiropas standartizācijas sistēmu un atzinīgi vērtē "Mandāta 473" pieņemšanu kā pozitīvu pasākumu, lai veicinātu pieejamību.

Briselē, 2012. gada 28. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽¹²⁾ OV L 95, 15.04.2010., 1.–24. lpp.

⁽¹³⁾ COM(2011) 315 final.

⁽¹⁴⁾ COM(2011) 311 final.

**Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Salām raksturīgās problēmas”
(pašiniciatīvas atzinums)**

(2012/C 181/03)

Ziņotājs: **José María ESPUNY MOYANO**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2011. gada 20. janvārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Salām raksturīgās problēmas”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 7. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (28. marta sēdē), ar 129 balsīm par, 4 balsīm pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Salu reģioniem piemīt kopīgas un specifiskas pastāvīgas īpašības un pazīmes, kas tās skaidri atšķir no kontinentālajiem reģioniem. Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 174. pantā ir atzīts, ka salu reģioni saskaras ar praktiskiem šķēršļiem, kam jāpievērš īpaša uzmanība. EESK uzskata, ka arī turpmāk ir jāiegulda darbs, lai nodrošinātu atbilstīgas stratēģijas pieņemšanu, kas ļautu rēķināties ar salu reģionu īpašajām vajadzībām.

1.2 EESK uzskata, ka Eiropas Savienībā izmantotā salu jēdziena definīcija nav atbilstīga un tādēļ būtu jāpārskata un jāatjaunina, ņemot vērā jauno situāciju pēc ES paplašināšanās, kad tika iekļautas arī dalībvalstis, kas atrodas uz salām. Iepriekšējos atzinumos ⁽¹⁾ EESK ieteica mainīt šo definīciju un tagad vēlreiz uzsver minēto ieteikumu.

1.3 Migrācija, novecojoša sabiedrība un iedzīvotāju skaita samazināšanās ir jautājumi, kas sevišķi ietekmē salas. Šo problēmu dēļ var zust kultūras mantojums, tikt vājinātas ekosistēmas vai rasties sarežģītas ekonomiskās sekas (saistībā ar nodarbinātību, jaunatni u.c.).

1.4 Dažas salas saskaras ar iedzīvotāju emigrācijas problēmu uz reģioniem, kuros ir augstāks labklājības līmenis, citās salās uzņem imigrantus, kuri dod ieguldījumu vietējās ekonomikas attīstībā, un ir arī salas, kurās, ņemot vērā to ģeogrāfisko stāvokli, uzņem imigrantus tādā apmērā, kas pārsniedz uzņemšanas iespējas.

⁽¹⁾ “Labāka integrācija iekšējā tirgū kā galvenais faktors kohēzijas un izaugsmes nodrošināšanai salās” (OV C 27, 30.02.2009., 123. lpp.) un “Inovācija tūrisma nozarē: izstrādāt stratēģiju salu ilgtspējīgai attīstībai” (OV C 44, 11.02.2011., 75. lpp.).

1.5 EESK uzskata, ka noteikti jāuzlabo piekļuve salām un savienojumi starp tām. Tā kā piekļuve salām ir ļoti būtiska, lai palielinātu salu reģionu pievilcību, būtu jāsamazina preču un pasažieru pārvadājumu izmaksas, piemērojot teritoriālās vienoības principu un uzlabojot Regulu 3577/92.

1.6 Lauksaimniecība, lopkopība un zivsaimniecība ir svarīgi vietējās ekonomikas elementi, un sniedz arī lielu atbalstu vietējai lauksaimniecības produktu nozarei, bet nošķirtības problēmas, mazo uzņēmumu un mazās produktu daudzveidības, kā arī klimatisko apstākļu dēļ produktu ražošana ir apgrūtināta.

1.7 Visi šie faktori kopumā izraisa to, ka salās ražotās preces ir mazāk konkurētspējīgas par tām, kas ražotas Eiropas kontinentā vai trešās valstīs, un tādējādi vēl vairāk pavājinās primārais sektors.

1.8 EESK iesaka KLP ietvaros salas uzskatīt par reģioniem, kuros ir nelabvēlīgi apstākļi (tāpat kā kalnu apgabalus), un, piešķirot finansējumu, īpaši ņemt vērā šo reģionu atrašanos uz salām.

1.9 Daudzās Eiropas salās tiek uzskatīts, ka tūrisms ir būtisks vietējo iedzīvotāju, viņu identitātes, kultūras tradīciju un vērtību, kā arī ainavas izdzīvošanas faktors. Tūrisma darbību rezultātā ir radusies iespēja attīstīt ekonomikas izaugsmi un paaugstināt nodarbinātības līmeni, izmantojot ar tūrismu saistītos pakalpojumus. Tomēr salu ekonomika kļuvusi pārāk atkarīga no tūrisma, un tādēļ ir vajadzīga dažādošana un pievēršanās papildu jomām, kuras sekmētu salu ekonomisko attīstību tādu krīžu gadījumos, kā pašreizējā, kas būtiski ietekmē tūrisma nozari.

1.10 EESK atbalsta Eiropas Parlamenta aicinājumu izstrādāt īpašas stratēģijas salām, kalnu reģioniem un citiem nelabvēlīgu apstākļu ietekmētiem apgabaliem, un Komisijas iniciatīvas ietvaros izstrādāt stratēģiju ilgtspējīgam piekrastes un jūras tūrismam, kā norādīts Komisijas 2011. gada 27. septembra rezolūcijā ⁽²⁾.

1.11 EESK uzskata, ka problēmas, ar ko salas saskaras, piedaloties ES pētniecības, izstrādes un inovācijas programmās, ir saistītas ar nelielu iekšējo tirgu un ierobežotām iespējām pētniecības un izstrādes struktūru ziņā. EESK arī uzskata, ka ir jāturpina ES atbalsts salu reģioniem IKT izstrādes jomā, pētniecības un attīstības struktūru izveidē un jāsekmē salās esošo MVU dalība pētniecības, attīstības un inovācijas programmās, nepieciešamības gadījumā piesaistot struktūrfondu līdzekļus.

1.12 ES enerģētikas politikā attiecībā uz salu reģioniem prioritāra nozīme būtu jāpiešķir gan piegādes drošībai, gan finansējumam, kas paredzēts, lai izstrādātu un īstenotu enerģijas ražošanas projektus, kuros izmantotas jaunās tehnoloģijas un atjaunojamie resursi, gan arī enerģijas efektīvas izmantošanas veicināšanai, vienlaikus aizsargājot vidi un dabu.

1.13 Ņemot vērā salu reģionu īpatnības, reģionālajā politikā jāiekļauj tādi jautājumi kā ūdens resursu trūkums, jūras ūdens atsāļošana, kā arī citas tehniskās iespējas ūdensapgādes jomā.

1.14 EESK uzskata, ka ir sevišķi svarīgi īstenot pastāvīgas apmācības programmas salu iedzīvotājiem, kuri strādā dažādās nozarēs, taču galvenokārt tūrismā, kas ir viens no nozīmīgākajām saimnieciskās darbības veidiem salu reģionos. Minētās programmas būtu jāfinansē no Eiropas Sociālā fonda un Kohēzijas fonda līdzekļiem, pamatojoties uz dalībvalstu, iestāžu un sociālekonomisko dalībnieku saistībām.

1.15 Izglītībai, profesionālajai apmācībai un mūžizglītībai ir ļoti liela nozīme ES ekonomikas un sociālajā stratēģijā Lisabonas procesa ietvaros un stratēģijā "Eiropa 2020". EESK aicina ņemt vērā salu reģionu īpatnības, lai nodrošinātu pastāvīgas izglītības un apmācību iespējas visos reģionos un visiem iedzīvotājiem, un šis jautājums ir jāiekļauj valstu stratēģijās.

1.16 EESK rosina īstenot pasākumus, kas paredzēti Briges paziņojumā par ciešāku Eiropas sadarbību profesionālās izglītības un apmācības jomā, ko pieņēma visu dalībvalstu izglītības ministri un sociālie partneri.

⁽²⁾ Skatīt EESK ziņojumu par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropa, tūristu apmeklētākā vieta pasaulē — jaunas Eiropas tūrisma nozares politiskās pamatnostādnes", OV C 376, 22.12.2011., 44. lpp., un Eiropas Parlamenta rezolūciju "Eiropa, tūristu apmeklētākā vieta pasaulē: — jaunas Eiropas tūrisma nozares politiskās pamatnostādnes" (2010/2206 (IN)).

1.17 EESK aicina Eiropas Komisiju izveidot starpdienestu grupu, kas izskatītu jautājumus saistībā ar salām, vai iekļaut to jau esošajās starpdienestu grupās.

1.18 Komiteja aicina Komisiju jaunajā daudzgadu finanšu shēmā 2014.–2020. gadam iekļaut īpašus noteikumus salu reģioniem, un to vajadzības vairāk ņemt vērā īpašās reģionālās attīstības programmās, kas vairāk pielāgotas reģionu īpatnībām. Būtu jāapsver iespēja palielināt līdzfinansējumu no ES jomās, kas ir prioritāras salu attīstībai.

1.19 Ņemot vērā, ka stratēģija "Eiropa 2020" būs vadmotīvs turpmākajās ES darbībās, EESK uzskata, ka būtu lietderīgi izvērtēt, kā stratēģija ietekmē salu reģionus un kā, izmantojot stratēģijas sniegtās iespējas, risināt problēmas, ar kurām saskaras salas.

Ņemot vērā tūrisma nozares sezonalitāti salu reģionos, EESK aicina Komisiju un Eiropas Parlamentu turpināt darbu pie programmas CALYPSO sociālā tūrisma jomā, kā Komiteja jau norādījusi savā atzinumā par inovāciju salu tūrisma jomā ⁽³⁾ un iesaistīt šajā darbā sociālos partnerus, ņemot vērā minētās programmas ietekmi uz tūrisma sektoru un tās pastiprinošo efektu citās saimnieciskās darbības jomās.

2. Ievads

2.1 Salu reģioni

2.1.1 Pēc Eurostat definīcijas sala ir jebkura teritorija, kas atbilst šādiem pieciem kritērijiem:

— tās platība ir vismaz vienu kvadrātkilometru liela;

— tā atrodas vairāk nekā vienu kilometru no sauszemes;

— salā jābūt vismaz 50 pastāvīgiem iedzīvotājiem;

— tai nav tieša savienojuma ar kontinentu;

— salā neatrodas kādas ES dalībvalsts galvaspilsēta.

2.1.2 Lai definētu salas jēdzienu, būtu jāpievēršas LESD 33. deklarācijai, kurā paredzēts: "Starpvaldību konference uzskata, ka 174. pantā iekļautā norāde uz salu reģioniem var attiekties arī uz salu valstīm pilnībā, ja tās atbilst nepieciešamajiem kritērijiem".

⁽³⁾ OV C 44, 11.2.2011, 75. lpp.

2.1.3 Kā EESK norādījusi iepriekšējā atzinumā ⁽⁴⁾, šajā definīcijā nav ņemti vērā jaunie apstākļi paplašinātajā Eiropas Savienībā, kuras dalībvalstis ir salu valstis.

2.1.4 No minētās definīcijas izriet, ka salas pieder 14 ⁽⁵⁾ no 27 ES dalībvalstīm. Liela nozīme būtu jāpiešķir dažādām ES salām to iedzīvotāju skaita dēļ, jo salās dzīvo kopumā aptuveni 21 miljons cilvēku. Tas ir aptuveni 4 % ES 27 dalībvalstu kopējo iedzīvotāju.

2.1.5 Salu reģioniem piemīt kopīgas un specifiskas pastāvīgas īpašības un pazīmes, kas tās skaidri atšķir no kontinentālajiem reģioniem.

2.1.6 Katrai ES salai raksturīgas zināmas pazīmes, kas to atšķir no citām, tomēr šiem reģioniem kopīgie faktori ir nozīmīgāki par katras salas individuālajām atšķirībām, un tas īpaši izpaužas tādās jomās kā transports, vide, tūrisms un piekļuve svarīgākajiem sabiedriskajiem pakalpojumiem.

2.1.7 LESD 174. pantā iekļauts jauns punkts, kurā teikts, ka "īpaša uzmanība ir veltīta (...) reģioniem, kuros ir būtiska vai pastāvīga ekonomiska vai demogrāfiska atpalicība, piemēram, galējie ziemeļu reģioni ar mazu iedzīvotāju blīvumu, kā arī salas, pārobežu un kalnu reģioni".

2.1.8 Minētajā pantā ir atzīts, ka salu reģioni saskaras ar praktiskiem šķēršļiem, kam jāpievērš īpaša uzmanība.

3. Demogrāfiskā situācija salu reģionos

3.1 Migrācija, novecojoša sabiedrība un iedzīvotāju skaita samazināšanās ir jautājumi, kas sevišķi ietekmē salas.

3.2 Daudzās salās vai salu reģionos pašlaik pastāv nopietns risks, ka iedzīvotāju skaits samazināsies tādēļ, ka ekonomiski aktīvie iedzīvotāji — galvenokārt, jaunieši — aizbrauc no salas, pastāvīgie iedzīvotāji noveco vai tādēļ, ka ir skarbi klimatiskie apstākļi. Šāda situācija var izraisīt kultūras mantojuma zudumu vai ekosistēmu novājināšanos.

3.3 Citas salas, kas ģeogrāfiski atrodas pie Savienības ārējās robežas, ir spiestas risināt jautājumu par migrācijas plūsmu pretējā virzienā, proti, personu nelegālu ieceļošanu no trešām valstīm tādā apmērā, ka salā tiek pilnībā pārsniegtas uzņemšanas iespējas.

⁽⁴⁾ "Labāka integrācija iekšējā tirgū kā galvenais faktors kohēzijas un izaugsmes nodrošināšanai salās", (OV C 27, 3.2.2009., 123. lpp.), 2.2. punkts.

⁽⁵⁾ Spānija, Īrija, Francija, Dānija, Itālija, Somija, Zviedrija, Apvienotā Karaliste, Grieķija, Nīderlande, Malta, Kipra, Igaunija un Portugāle.

3.3.1 Atsevišķās salās tas rada ārkārtas humanitāro situāciju, kuras risināšanai vajadzīgs Eiropas Savienības atbalsts, iekļaujot iespēju arī turpmāk dalīt operatīvās izmaksas, apvienojot valsts un Eiropas līdzekļus.

3.3.2 EESK citos atzinumos ir ierosinājusi kopējās patvēruma politika ietvaros grozīt Dublīnas Konvenciju, lai atvieglotu patvēruma pieprasītāju pārvietošanos ES.

3.4 Savukārt citās salās ir daudz iedzīvotāju — ārvalstnieku, kas sniedz ieguldījumu vietējā ekonomiskajā un sociālajā attīstībā, taču mājokļu tirgus piesātinājuma gadījumā varētu paaugstināties mājokļu cenas, un iedzīvotājiem ar zemākiem ienākumiem piekļuve šim tirgum būtu apgrūtināta.

4. Pieejamība un nošķirtība

4.1 Daži no ierobežojumiem, kas pastāv salu reģionos, ir izskaidrojami ar telpiskās vienotības trūkumu un salu nošķirtību. Šo ierobežojumu dēļ ir augstas transporta, izplatīšanas un ražošanas izmaksas, lielāka piegādes nedrošība, kā arī nepieciešami lielāki krājumi un plašākas iespējas uzglabāšanai.

4.2 Tas liecina par pilnīgu atkarību no jūras un gaisa transporta. Tādēļ salīdzinājumā ar citiem reģioniem salu reģioni ir neizdevīgākā situācijā, ja runa ir par vienotā Eiropas tirgus kā viendabīgas telpas izmantošanu konkurētspējīgām ekonomiskajām attiecībām ar mērķi mainīt uzņēmumu lielumu, tādējādi sekmējot inovāciju un panākot apjomradītus un ārējus ietaupījumus.

4.3 Šajā sakarā ir svarīgi uzsvērt, ka saistībā ar Kopienas iniciatīvu par Eiropas vienoto gaisa telpu ir lietderīgi izpētīt gaisa satiksmes pārvaldības mehānismus, kas ir īpaši paredzēti salu reģionu pastāvīgas pieejamības nodrošināšanai.

4.4 Nedrīkstētu aizmirst arī situāciju, ko radīja Islandes vulkāna Eijafjallajokulla pelnu mākonis, kurš būtiski ietekmēja Eiropas gaisa satiksmi 2010. gada aprīlī un maijā un kā dēļ bija slēgtas daudzas lidostas Centrāleiropā, Ziemeļeiropā, un pat Dienvideiropā.

4.5 Lielākā problēma nebija tā, ka tūristi nevarēja nokļūt salās, bet gan tā, ka tūristi no salām nevarēja atgriezties dzimtenē, un neskaidrība, cik ilgā laikā šo situāciju varētu atrisināt.

4.6 Iepriekš minētais gadījums liecina, ka salu reģioni šādos apstākļos ir sevišķi neaizsargāti, jo, lai gan minētā situācija skāra praktiski visu Eiropu, Eiropas gaisa telpas slēgšana visvairāk (negatīvi) ietekmēja attiecīgos salu reģionus.

4.6.1 Cits vēlā ņemams jautājums ir Komisijas plāns par CO₂ nodokļa uzlikšanu gaisa transportam no 2012. gada. Ja šis nodoklis tiks uzlikts, Komisijai būtu jāizstrādā īpaša aprēķināšanas formula salu reģioniem, jo tie ir daudz vairāk atkarīgi no gaisa transporta. Situācija, kas jau ir sarežģīta dabas apstākļu dēļ, pasliktinātos.

4.7 Pieejamība ir ļoti svarīgs faktors salu reģionu pievilcības vairošanā. Eiropas transporta tīklu (TEN-T) jomā būtu jāpiemēro reāli īstenojama vairākveidu pārvadājumu politika, kas attiecas arī uz salām. Šajā sakarā, finansējot stacionāro un mobilo infrastruktūru, būtu lietderīgi veidot jūras un gaisa telpas koridorus starp Eiropas kontinentu un salām.

5. Lauksaimniecība un zivsaimniecība

5.1 Lauksaimniecība, lopkopība un zivsaimniecība ir svarīgi vietējās ekonomikas elementi, it sevišķi nodarbinātības ziņā, un sniedz arī lielu atbalstu vietējai lauksaimniecības produktu nozarei, kas veido lielāko daļu rūpnieciskās ražošanas salās.

5.2 Nošķirtības problēmas, mazo uzņēmumu un ierobežotās produktu daudzveidības, kā arī atkarības to vietējiem tirgiem, to sadrumstalotības un klimatisko apstākļu dēļ lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu ražošana salu reģionos ir ļoti apgrūtināta. Visi šie faktori negatīvi ietekmē salu lauksaimniecības pārtikas ražošanas nozari, kas ir atkarīga no vietējiem produktiem. Nestabilitāte lauksaimniecības un lopkopības produktu ražošanas jomā salu reģionos rada problēmas lauksaimniecības pārtikas nozarē kopumā.

5.2.1 Visu minēto faktoru dēļ salās ražotās preces ir mazāk konkurētspējīgas par tām, kas ražotas Eiropas kontinentā un trešās valstīs.

5.3 Turklāt vietējā lauksaimniecība ir lielā mērā atkarīga no ārējā atbalsta gan izejmateriālu un resursu piegādes, gan ražojumu pārdošanas jomā, jo ģeogrāfiski atrodas ļoti tālu no piegādes avotiem un tirgiem.

5.4 Tādēļ salās dzīvojošie lauksaimnieki nevienlīdzīgos apstākļos konkurē ar ražotājiem no citiem reģioniem. Vietējiem ražotājiem jāsaņem vajadzīgais atbalsts, lai nodrošinātu, ka lauksaimniecība salu reģionos attīstās līdzvērtīgos apstākļos,

izmantojot, piemēram, īpašus instrumentus, kas KLP paredzēti salu reģioniem un veicina vietējo produktu ražošanu, kā arī sekmē to plašāku atpazīstamību.

5.5 Attiecībā uz īpašiem pasākumiem, kas paredzēti salu situācijas dēļ pastāvošo nelabvēlīgo apstākļu kompensēšanai šajā jomā, vispiemērotākais risinājums ir speciāla likumdošanas programma. Tas attiecas uz primāro sektoru, kas ir sevišķi nozīmīgs salām. Eiropas Zivsaimniecības fondā nav paredzēti īpaši pasākumi, izņemot tos, kas attiecas uz tālākiem reģioniem un mazākām Egejas jūras salām.

5.6 Tas pats attiecas uz tiešā atbalsta shēmām kopējās lauksaimniecības politikas (KLP) ietvaros. Jaunākajās KLP, lauku attīstības un ELFLA tiešā atbalsta shēmu reformās nav ņemta vērā salu situācija.

6. Iekšējais tirgus un tūrisms

6.1 Tas, ka salu reģioni ir mazāki par kontinentālajiem reģioniem, būtiski ietekmē to ražošanu un tirgus struktūru. Lielākā daļa ražošanas uzņēmumu šajos reģionos ir mazi uzņēmumi un mikrouzņēmumi, kas ir neaizsargātāki par lieliem uzņēmumiem.

6.2 Tūrisms bija un ir daudzu salu teritoriju ekonomikas pamats. Lai arī salas savstarpēji lielā mērā atšķiras, daudzās Eiropas salās tiek uzskatīts, ka tūrisms ir svarīgs vietējo iedzīvotāju, viņu identitātes, kultūras tradīciju un vērtību, kā arī ainavas izdzīvošanas faktors.

6.3 Tūrisma attīstība Eiropas salu reģionos ir sekmējusi ekonomisko izaugsmi un darba vietu radīšanu, kā arī veicinājusi saimnieciskās darbības dažādošanu, iekļaujot ar tūrisma saistītus pakalpojumus. Tā ir arī ļāvusi atjaunot un saglabāt vietējās tradīcijas un kultūru, kā arī dabas teritorijas un vēsturiskos pieminekļus.

6.4 Lai arī tūrisma ietekme kopumā ir bijusi nepārprotami pozitīva, jāatzīst arī tā izraisītās negatīvās sekas dažos salu reģionos, piemēram, nestabilas darba attiecības, darbības sezonālitate, darba ņēmēju zema kvalifikācija, nekustamā īpašuma spekulāciju zelšana un vietējo iedzīvotāju mājokļa izmaksu paaugstināšanās. Tas ir arī izraisījis ūdens apgādes problēmas un sarežģījis sabiedrisko pamatpakalpojumu (atkritumu apsaimniekošana, veselības aprūpe utt.) nodrošināšanu, ļoti negatīvi ietekmējot vidi. Šobrīd salu ekonomika ir pārāk atkarīga no tūrisma, un tādēļ ir vajadzīga dažādošana un pievēršanās citām jomām (ne vien tām, kas saistītas ar tūrisma), kuras sekmētu salu ekonomisko attīstību tādu krīžu gadījumos, kā pašreizējā, kas būtiski ietekmē tūrisma nozari.

6.5 Līdz ar LESD pieņemšanu ir īpaši atzīts, ka tūrismam ir liela nozīme Eiropas Savienībā. Komisija 2010. gada jūnijā iesniedza paziņojumu, lai popularizētu jaunas pamatnostādnes saskaņotai darbībai Eiropas Savienībā un tādējādi uzlabotu Eiropas tūrisma konkurētspēju un palielinātu ilgtspējīgas izaugsmes iespējas šajā jomā⁽⁶⁾. Tas dod iespēju sekmēt Eiropas tūrisma jomas konkurētspēju, tādējādi sniedzot ieguldījumu jaunajā stratēģijā "Eiropa 2020" gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei.

6.6 Eiropas Parlaments 2011. gada 27. septembra rezolūcijas⁽⁷⁾ 55. punktā "atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu izstrādāt stratēģiju par ilgtspējīgu piekrastes un jūras tūrismu un prasa izstrādāt līdzīgas īpašās stratēģijas attiecībā uz salām, kalnu reģioniem un citām nestabilām teritorijām".

7. Pētniecība, izstrāde un inovācija

7.1 Inovācija ir ļoti aktuāls ekonomikas politikas jautājums gan ES līmenī (saistībā ar Lisabonas stratēģiju un stratēģiju "Eiropa 2020"), gan reģionālajā līmenī, kurā palielinās valsts ieguldījumi pētniecībā, izglītībā, apmācībā un visinovatīvāko nozaru atbalstā (piemēram, transportā, enerģētikā, videi nekaitīgā ražošanā utt.). Tas pats attiecas arī uz pakalpojumiem, sevišķi tiem, kuru sniegšanai nepieciešamas labas zināšanas un prasmes, kas tiek uzskatītas par priekšnosacījumu lielākajā daļā tūrisma darbību (piemēram, izmitināšana, ēdināšana, nekustamā īpašuma pakalpojumi utt.).

7.2 Jāsekmē un jāatbalsta informācijas sabiedrība un jaunās tehnoloģijas, jo tās sniedz salām iespējas dažādot saimniecisko darbību un pilnveidot zināšanas. Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju izmantošana ļauj mazināt nošķirtību un uzlabot uzņēmējdarbības procesus un sistēmas, kā arī ārējās attiecības, un tas nāk par labu konkurētspējai un produktivitātei.

7.3 Galvenā problēma, ar ko salu reģioni saskaras inovācijas spējas pilnveidošanā, ir vāja uzņēmējdarbības struktūra, nepietiekams apmācības līmenis, sarežģīta piekļuve Eiropas tirgum, nelieli ieguldījumi pētniecības infrastruktūrā utt. Inovācija salu reģionos jāaplūko no plaša skatpunkta, ņemot vērā, piemēram, apstrādi, tirdzniecības metodes un inovatīvus paņēmienus attiecībā uz uzņēmumu vadību vai organizāciju. Uzņēmumiem, kas atrodas salās, būtu jāamēģina uzlabot ražošanas jaudu un produktu kvalitāti un būtu jāpanāk vieglāka piekļuve Eiropas tirgum, lai līdzvērtīgos apstākļos konkurētu ar kontinentālajiem ES reģioniem.

⁽⁶⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropa, tūristu apmeklētākā vieta pasaulē — jaunas Eiropas tūrisma nozares politiskās pamatnostādnes", COM(2010) 352 final.

⁽⁷⁾ Eiropas Parlamenta rezolūcija "Par Eiropu, tūristu apmeklētāko vietu pasaulē — jaunas Eiropas tūrisma nozares politiskās pamatnostādnes", (2010/2206 (INI)).

7.4 Būtu jāuzsver arī problēmas, ar ko salas saskaras, piedaloties ES pētniecības, izstrādes un inovācijas programmās. Neliels iekšējais tirgus un ierobežotas iespējas pētniecības un izstrādes struktūru ziņā apgrūtina salu reģionu piedalīšanos minētajās programmās.

8. Enerģētika un ūdens

8.1 Tā kā salas ir lielā mērā atkarīgas no degvielas importa, enerģijas cenu svārstības salu reģionus ietekmē spēcīgāk.

8.2 ES enerģētikas politikā attiecībā uz salu reģioniem prioritāra nozīme būtu jāpiešķir gan piegādes drošībai, gan finansējumam, kas paredzēts, lai izstrādātu un īstenotu enerģijas ražošanas projektus, kuros izmantotas jaunās tehnoloģijas un atjaunojamie resursi, gan arī enerģijas efektīvas izmantošanas veicināšanai, vienlaikus aizsargājot vidi un dabu.

8.3 Elektronenerģijas ražošanai, uzkrāšanai un sadalei ir svarīga nozīme ne tikai tādēļ, lai apmierinātu vajadzības primārās enerģijas jomā, bet arī saistībā ar jūras ūdens atsāļošanu, un tādējādi varētu atrisināt dzeramā ūdens problēmu daudzās salās.

8.4 Salām ir neliela teritorija, reljefs galvenokārt ir klinšains, un tādēļ lielākajā daļā salu trūkst ūdens. Tas kavē ekonomikas attīstību (jo īpaši tūrismu), kā arī negatīvi ietekmē veselību, lauksaimniecību un lopkopību.

9. Apmācība un nodarbinātība

9.1 Saskaņā ar neseno pētījumu "Euroislands"⁽⁸⁾ cilvēkkapitāls ir svarīgs jautājums Eiropas salās, it sevišķi Vidusjūras salās. Izglītības līmenis ir sevišķi zems pat tajās salās, kur IKP uz vienu iedzīvotāju ir augstāks un kur ir augstskolas. Ziemeļos esošajās salās cilvēkkapitāls ir labāk sagatavots jaunajiem izaicinājumiem, taču arī tur pārkvalificēšanās no tradicionālajām profesijām sagādā problēmas.

9.2 Izglītībai, profesionālajai apmācībai, mūžizglītībai un svešvalodu zināšanām ir ļoti liela nozīme ES ekonomikas un sociālajā stratēģijā Lisabonas procesa ietvaros un stratēģijā "Eiropa 2020". Valstu stratēģiju pamatā jābūt izglītības un mūžizglītības iespēju nodrošināšanai visos reģionos un visiem iedzīvotājiem. Personāla trūkums un nepieciešamība sniegt

⁽⁸⁾ "Euroislands" pētījums "El desarrollo de islas- Islas Europeas y Política de Cohesión" (Salu attīstība: Eiropas salas un kohēzijas politika), ES programma "ESPON 2013".

plašu dažādu pakalpojumu klāstu rada vajadzību pēc salu iedzīvotāju daudzveidīgas profesionālās sagatavotības, ko iespējams nodrošināt, izmantojot atbilstīgas apmācību programmas, ko finansētu ES.

10. Reģionālā politika

10.1 Reģionālā politika ir svarīgākais Kopienas instruments, kas salu reģioniem pieejams strukturālo ierobežojumu pārvarēšanai un to attīstības un izaugsmes potenciāla izmantošanai. Šī politika tomēr ir jāuzlabo, lai salas, kas ir vienotā Eiropas tirgus neatņemama daļa, varētu to maksimāli izmantot gan no ekonomiskā, gan sociālā aspekta.

10.2 Kopumā salu reģioni atrodas nelabvēlīgākā situācijā salīdzinājumā ar kontinentālajiem reģioniem. Salu stāvoklis nav viena no prioritārajiem ES reģionālās politikas un kohēzijas politikas jautājumiem. Turklāt paplašināšanās ir būtiski mainījusi minēto politikas jomu prioritātes, un ES salu jautājumiem vairs netiek pievērsta īpaša uzmanība.

10.3 Vajadzīgas integrētas pamatnostādnes, kas ļautu efektīvi risināt problēmas, ar kurām saskaras ES salas. Tādēļ pasākumi un politikas iniciatīvas, kas varētu ietekmēt salas, būtu vienmēr vispirms attiecīgi jāizvērtē, kā tas tiek darīts tālāko reģionu gadījumā. Tas ļaus novērst negatīvas sekas vai pretrunas un uzlabot teritoriālo kohēziju. Šādi ietekmes novērtējumi ir īpaši nepieciešami tādās jomās kā transports, vide un enerģētika.

10.4 Plānošanas periodā no 2007. gada līdz 2013. gadam, lai noteiktu, kurš reģions var saņemt atbalstu reģionālajā politikā izvirzīto mērķu sasniegšanai, tika izmantots vienīgi rādītājs "IKP uz vienu iedzīvotāju". Minētajā rādītājā nav ņemts vērā, ka kohēzijas koncepcija aptver daudz plašāku spektru, proti, sociālos, ekoloģiskos, teritoriālos un citus faktorus saistībā ar inovāciju un izglītību. Jaunajos rādītājos, kuru pamatā ir attiecīgie statistikas dati, precīzi jāatspoguļo salu attīstības līmenis un jāsniedz pareizs priekšstats par reģioniem, kuros valda pastāvīgi nelabvēlīgi apstākļi.

10.4.1 Tādēļ atbilstīgi ES vispārējās politikas pamatnostādēm kā atsauce būtu jāiekļauj stratēģijā "Eiropa 2020" minētie rādītāji.

10.5 Lai gan 2007. – 2013. gada plānošanas periodā ir atzīts, ka Eiropas salas ir tiesīgas saņemt finansējumu pārrobežu sadarbībai, tomēr, nosakot kritēriju attiecībā uz maksimālo attālumu starp reģionu robežām (150 km), tika izslēgti trīs arhipelāgi (Kiklādu salas, Hebrīdu salas un Baleāru salas)

10.6 EESK aicina atcelt ar attālumu saistītos kritērijus (150 km), ko pašreiz izmanto salu klasificēšanai par pierobežu reģioniem, kuri ir tiesīgi saņemt finansējumu no pārrobežu sadarbības programmām saskaņā ar kohēzijas politikas teritoriālās sadarbības mērķi vai Eiropas kaimiņattiecību politiku.

10.7 Īpaša uzmanība jāpievērš kalnainām salām vai ļoti mazapdzīvotām salām, jo tās skar ne tikai viens, bet vairāki no 174. pantā minētajiem ierobežojumiem. Tas pats attiecas uz arhipelāgiem, ko divkārt vai vairākkārtīgi skar salu problēmas. Minētie reģioni ir pakļauti papildu nelabvēlīgiem apstākļiem to sadrumstalotās struktūras un ierobežotā izmēra dēļ. Uzmanība jāpievērš arī daudzajām piekrastes salām, kas saskaras ar nopietniem ierobežojumiem to īpaši mazā izmēra dēļ. Visi minētie faktori pastiprina ierobežojumus, kas rodas salu situācijas dēļ, un nozīmē, ka iedzīvotājiem bieži netiek sniegti vajadzīgie pakalpojumi.

10.8 Tādēļ salu gadījumā vajadzīga koncepcija, kas aptver dažādas politikas jomas, proti, gan horizontālās (starpnozarju pieejas izmantošana tādās svarīgās politikas jomās ar teritoriālo ietekmi kā KLP, KZP, valsts atbalsts utt.), gan vertikālās (reģionālās, valstu un Kopienas dimensijas apvienošana). Minētajā pieejā būtu jāatspoguļo arī Līguma par Eiropas Savienību jaunās politikas virzieni un nozīme, kas piešķirta tādām specifiskām jomām kā enerģētika un klimats, ES ārējā perspektīva, kā arī tieslietas un iekšlietas⁽⁹⁾.

11. Salu reģionu priekšrocības un pievilcība

11.1 ESPON pētījumā "Euroislands"⁽¹⁰⁾ secināts, ka galvenā salu priekšrocība salīdzinājumā ar citiem reģioniem ir dzīves kvalitāte un to dabas un kultūras bagātība. Salas ir bagātīgi dabas un kultūras resursi, kā arī spēcīga kultūras identitāte. Tomēr būtiskākais trūkums ir tas, ka dabas un kultūras mantojums ir neaizstājams un neatjaunojams resurss.

11.2 Pētījumā minētajos ieteikumos norādīts, ka jaunās komunikācijas un informācijas tehnoloģijas ļauj mazināt negatīvo ietekmi, kas rodas salu situācijas dēļ (nelielais izmērs un izolētība). Jaunās tehnoloģijas var būt lietderīgas arī mazajiem un vidējiem uzņēmumiem un pakalpojumiem, kā izglītība un pētniecība, veselības aprūpes pakalpojumi, kā arī informatīvi, kultūras un citi radoši pasākumi. Citas tehnoloģiskas pārmaiņas (jaunu atjaunojamo enerģijas avotu atklāšana, dabas resursu

⁽⁹⁾ Jomas minētas Komisijas paziņojumā Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un valstu parlamentiem "ES budžeta pārskatīšana", COM(2010) 700 final.

⁽¹⁰⁾ Pētījums "Euroislands - El desarrollo de las islas- Islas Europeas y Política de Cohesión" (Salu attīstība: Eiropas salas un kohēzijas politika), ES programma "ESPON 2013".

daļējas aizstāšanas tehnoloģijas, progress transporta jomā utt.) var mazināt salu situācijas dēļ radušos ierobežojumus.

kvalitatīvi (vietējās izejvielas un tradicionālas ražošanas metodes) un/vai unikāli un tiem ir radīti zīmoli.

11.3 Salu reģionu paraugprakses piemēri ir neskaitāmi:

— Uzņēmējdarbības iniciatīvas: neraugoties uz samērā augstajām cenām, virkne lauksaimniecības produktu un ražojumu (pārtikas produkti un dzērieni), kas nāk no salu reģioniem, veiksmīgi konkurē ES un pasaules tirgū, jo tie ir

— Ir īstenotas iniciatīvas, lai risinātu vispārīgas vides problēmas, piemēram, klimata pārmaiņas, vai ar salu situāciju saistītas specifiskas problēmas. Ievērojams cīņīgu darbu enerģijas ražošanā no atjaunojamiem resursiem ieguldījušas tādas salas kā Kitna (Kiklādu salas), Samsē, Eiga (Skotija), Gotlande, Bornholma, Kanāriju salas u.c.

Briselē, 2012. gada 28. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "IKP un ne tikai. Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība papildu rādītāju izvēlē" (pašiniciatīvas atzinums)

(2012/C 181/04)

Ziņotājs: **PALMIERI kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2011. gada 20. janvārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"IKP un ne tikai. Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība papildu rādītāju izvēlē".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2012. gada 7. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (29. marta sēdē), ar 172 balsīm par, 5 balsīm pret un 12 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) uzsver 2012. gada 7. un 8. februārī rīkotās EESK konferences "Domāsim ilgtspējīgi, būsim atbildīgi! Eiropas pilsoniskā sabiedrība ceļā uz "Rio+20" konferenci" secinājumu 8. punktā teikto: "(...) atzinīgi vērtē, ka sākotnējā projektā ir atzīts, ka IKP rādītājs pilnībā neatspoguļo labklājības līmeni, un aicina iesaistīt pilsonisko sabiedrību, lai steidzami izstrādātu papildu rādītājus."

1.2 EESK atzīst, ka pēdējos gados pasaules un Eiropas līmenī ir gūti zināmi panākumi, izstrādājot rādītājus, kas papildinātu iekšzemes kopprodukta (IKP), un jo īpaši tādu rādītājus, kuri atspoguļo iedzīvotāju dzīves kvalitāti un sociālos apstākļus saistībā ar ekonomikas sistēmu ilgtspēju.

1.2.1 EESK joprojām uzskata, ka ļoti svarīgi ir turpināt darbu pie šā jautājuma, pielietojot pirmām kārtām vispusīgu pieeju, kas Eiropas Savienību (ES) izvirza priekšplānā, arī ņemot vērā tuvākajā nākotnē plānotos nozīmīgos starptautiskos pasākumus (Rio+20) un lai galvenokārt sekmētu progresu jaunajās ES stratēģijās stabilitātei un ekonomikas izaugsmei, kā arī attīstībai, sociālajai kohēzijai un vides ilgtspējai. Stratēģija "Eiropa 2020" būs pirmā programma, kas ļaus izvērtēt iekšzemes kopprodukta papildinošu rādītāju izstrādi.

1.3 EESK uzskata, ka sarežģīto ceļu uz jaunu labklājības un sabiedrības progresu definīciju, kas ietvertu vairāk nekā tikai ekonomikas izaugsmi, nedrīkst nonivelēt ES politikas pasākumi, kuri tiek īstenoti, lai pārvarētu ekonomikas un finanšu krīzes otrā vilņa ietekmi.

1.3.1 Lai panāktu ekonomikas atveseļošanu un pārvarētu krīzi kopumā, pamatparadigma jāmaina uz tādu, kas nosaka, ka attīstības pamats ir sabiedrības labklājība un progress. Vienīgi

tādējādi iespējams skaidrāk apjaust krīzes un tās nesen izraisītās recesijas cēloņus Eiropā, lai tos izvērtētu un lai izstrādātu vispiemērotākos politikas pasākumus gan īstermiņā, gan vidēji ilgā termiņā. Šajā ziņā ES politikas pasākumi ir īpaši interesants izaicinājums.

1.4 Tāpēc Komiteja atgādina, ka jāpārvar pretestība un pavājināšanas mēģinājumi attiecībā uz to, ka līdztekus tradicionālajiem, vairāk tūri ekonomiskajiem un finanšu rādītājiem ieviestu un institucionāli kontrolētu sociālās, ekonomikas un vides ilgtspējas rādītājus, jo pašreizējo krīzi ir iespējams ierobežot un pārvarēt, izvēloties pareizāku rīcību.

1.5 Ir būtiski palielinājusies plaša starp valstu un ES ekonomikas politiku, no vienas puses, un labklājības un sociālā progresu politiku, no otras puses. Tomēr, ņemot vērā, ka valstu statistikas iestādes tagad plaši izmanto IKP papildinošus rādītājus, šādas plaiss samazināšanas izredzes ir saistītas ar spēju lielo daudzumu pieejamās informācijas pārveidot par Eiropas iedzīvotāju zināšanām un apziņu.

1.5.1 Šajā ziņā vajadzētu rosināt diskusiju par to, ko progress īsti nozīmē. Šādā diskusijā būtu ne tikai jārod jauna attīstības koncepcija, bet tai būtu arī jānodrošina apspriest politiskās atbildības aspektus. Lai izstrādātu tādu jaunu pieeju, jākonstatē, kuri aspekti nosaka progresu, ko panāk,

i) sociālos un vides aspektus iekļaujot valstu pārskatos;

ii) pielietojot kompleksus rādītājus;

iii) izveidojot svarīgākos rādītājus.

1.6 Tāpēc EESK uzskata, ka statistikai tagad ir izšķirīga nozīme, lai aizpildītu zināšanu robu, kas izveidojies

— starp ekonomikas un sociālajiem procesiem, kuri izriet no politiskajiem lēmumiem, un panākumiem labklājības un sociālā progresā jomā;

— starp politiskajām iestādēm kā tādām un pilsoņu forumiem, sevišķi ņemot vērā informācijas un komunikācijas tehnoloģiju attīstību mūsdienās.

1.7 EESK pauž pārliecību, ka demokrātisku lēmumu pieņemšanas procesu pārskatāmības labad statistikas pārvaldībai jābūt neatkarīgai un tādai, kas pilda savu pamatuzdevumu — rādītājus un tiem izmantoto metodoloģiju attiecināt uz faktoriem, kuri izriet no jaunajām prasībām ekonomikas, sociālajā un vides jomā. Šajā ziņā liela nozīme būs Eurostat darbam saistībā ar valstu un reģionālo statistikas datu apkopošanu un saskaņošanu.

1.8 EESK arī uzskata, ka pilsoniskajai sabiedrībai kopā ar citiem sabiedrības un institucionālajiem dalībniekiem pēc konkrētu jomu un nozīmīgāko parādību (ekonomikas, sociālajā un vides jomā) iztirzāšanas būtu jānosaka darbības jomas, kurās var izmērīt sabiedrības progresu. Lai to var izdarīt, izmantot īpašus informācijas, konsultāciju un līdzdalības instrumentus.

1.8.1 EESK uzskata, ka publisku lēmumu leģitimitāti nevar pamatot un nodrošināt vienīgi ar oficiālām, no valsts izrietošām garantijām un noteikumiem — lai tie būtu institucionāli, tiesiski vai konstitucionāli —, tai obligāti jāpamatojas uz pilsoniskās sabiedrības ieguldījumu.

1.8.2 Pilsoniskās sabiedrības specifiskais ieguldījums attīstības un labklājības izredžu noteikšanā ir vajadzīgs ieguldījums politikā, lai ne tikai līdzdalības dimensiju apvienotu ar zināšanu dimensiju, bet arī tiektos sasniegt izvirzītos mērķus.

1.9 Trūkums ir tas, ka netiek izstrādāti īstenošanas un pārskatatbildības instrumenti, taču tie ir vajadzīgi, lai politiskos lēmumus, it īpaši attiecībā uz ekonomikas un budžeta politiku, sasaistītu ar pašu rādītāju izpildi.

1.10 Ņemot vērā apspriešanās un līdzdalības jomā gūto pieredzi dažādās valstīs, EESK uzskata, ka “apspriešanās paradigma” (process, kurā notiek apmaiņa ar informāciju un viedokļiem attiecībā uz kopīgu lēmumu, ko pieņem debatēs, kurās notiek kolektīvo priekšrocību noteikšana un izklāstīšana), uz kuru pamatojoties būtu jāizstrādā labklājības un progresā rādītāji, būtu jābalsta uz šādiem principiem:

— veidot līdzvērtīgu dialogu starp institucionālajiem dalībniekiem un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem;

— apspriešanās procesā iesaistīt visas aprindas, kuras interesē labklājības un sociālā progresā noteikšana un sasniegšana nākotnē;

— nerimtīgi domāt par vispārējo labumu, it sevišķi diskusijas rezultātu apkopošanas posmā.

1.11 EESK aņņemas arī turpmāk uzraudzīt pasākumus, kas valstu un ES līmenī paredzēti pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanai IKP papildinošu rādītāju izstrādē.

1.12 EESK apstiprina, ka tā labprāt būtu organizētas pilsoniskās sabiedrības un ES iestāžu tikšanās vieta līdzdalības un apspriešanās procesā, kura mērķis ir noteikt un izstrādāt Eiropas Savienības progresā rādītājus.

2. Ievads

2.1 Ar šo atzinumu EESK vēlas sniegt savu ieguldījumu diskusijā par to, kā pilsonisko sabiedrību iesaistīt labklājības un sabiedrības progresā rādītāju izstrādē, ņemot vērā Apvienoto Nāciju Organizācijas konferenci (pasaules sammitu “Rio+20”), kas veltīta ilgtspējīgas attīstības jautājumam un kas 2012. gada 20.–22. jūnijā notiks Riodežaneiro⁽¹⁾, un Ceturto ESAO (Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas) pasaules forumu, kurš 2012. gada 16.–19. oktobrī notiks Ņūdelī (Indija) un kura temats būs “Statistika, zināšanas un politika labklājības mērīšanai un sabiedrības progresā sekmēšanai”.

2.2 EESK ir paredzējusi turpināt iepriekšējos divos atzinumos aizsākto domas virzību un novērot to, kādi panākumi Eiropas līmenī ir sasniegti iekšzemes kopproduktu papildinošu rādītāju izstrādē. Mērķis ir izstrādāt rādītājus, kas atspoguļotu ekonomikas un sociālo attīstību, kura pilnā mērā ir saskaņā ar vides ilgtspēju⁽²⁾.

2.3 Atzinumā par tematu “Tālāk par IKP — ilgtspējīgas attīstības kritēriji”⁽³⁾ EESK iztirzāja IKP nepilnības, iespējamus uzlabojumus, papildinājumus un attiecīgi nepieciešamību izvirzīt jaunus kritērijus, ar kuriem varētu noteikt labklājības un ilgtspējas papildrādītājus (ekonomikas, sociālajā un vides jomā), lai panāktu “virzību uz līdzsvarotāku politiku”.

⁽¹⁾ <http://www.earthsummit2012.org/>

⁽²⁾ Skatīt EESK pašiniciatīvas atzinumu par tematu “Tālāk par IKP — ilgtspējīgas attīstības kritēriji” (OV C 100, 30.4.2009., 53. lpp.) un atzinumu par tematu “Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam “IKP un ne tikai: progresā novērtējums mainīgā pasaulē”” (OV C 18, 19.1.2011., 64. lpp.).

⁽³⁾ OV C 100, 30.4.2009., 53. lpp.

2.4 Divus gadus vēlāk saistībā ar diskusijām un gatavošanās pasākumiem Eiropas līmenī EESK izstrādāja atzinumu par tematu "IKP un ne tikai: progresa novērtējums mainīgā pasaulē" ⁽⁴⁾, kurā Komiteja atzinīgi vērtēja Eiropas Komisijas paziņojumu par šo tematu ⁽⁵⁾ un uzsvēra, ka, izvēloties piemērotākos atsaucē parametrus un statistikas instrumentus, ar kuriem valstu pārskatos iekļautu konkrētus sociālos un vides kritērijus, ļoti svarīgs ir ilgtermiņa skatījums atkarībā no institucionālo politikas veidotāju stratēģiskajiem lēmumiem.

2.4.1 Minētajā atzinumā EESK uzsvēra, ka vairāk jāpievēršas rādītājiem, kas atspoguļo iedzīvotāju dzīves kvalitāti un sociālos apstākļus, un jāpielieto visaptveroša pieeja, kura šajā jautājumā Eiropas Savienību izvirza vadībā.

3. Sarežģītais ceļš no ekonomikas izaugsmes uz sabiedrības progresu

3.1 Vairāk nekā 50 gadus norit darbs pie tādu jaunu rādītāju izstrādes, kas būtu sintētiski, alternatīvi vai, precīzāk, papildinoši rādītāji tradicionālajam ekonomikas izaugsmes rādītājam — IKP. IKP ir mērinstrumentas, kas ir paredzēts sabiedrības konkrētās darbības segmentam, galvenokārt tirgus darbībai. Vienīgi saskaņā ar "kūtru" interpretāciju šis rādītājs varētu no ražošanas rādītāja pārtapt par sociālās labklājības rādītāju ⁽⁶⁾.

3.1.1 Laikā no 60. gadiem līdz 90. gadiem tika izstrādāti sociālo aspektu rādītāji, kas papildinātu vai būtu alternatīva IKP un varētu atklāt analizējamus jautājumus ne tikai tradicionāli dominējošajā ekonomikas jomā. To varētu dēvēt par sabiedrības progresa rādītāju sociālo fāzi.

3.1.2 80. gadu otrajā pusē Brundtland ziņojums (1987) pasaules uzmanību pievērša ilgtspējīgas attīstības jautājumam ⁽⁷⁾. Vēlāk ANO 1992. gada konferencē par vidi un attīstību (Rio pasaules sammits) uzmanība tika pievērsta vides jautājumam, un tā iezīmēja pāreju uz "pasaules mēroga fāzi", kad pētīja un izstrādāja rādītājus, kas varētu atspoguļot sabiedrības progresu ⁽⁸⁾.

⁽⁴⁾ OV C 18, 19.1.2011., 64. lpp.

⁽⁵⁾ COM(2009) 433 final.

⁽⁶⁾ Pat Simon Kuznets, kas ir atbildīgs par IKP plašu ieviešanu ASV, brīdināja, ka šā instrumenta nepareiza pielietošana varētu izraisīt ļaunprātīgu izmantošanu vai pārpratumus, un centās noteikt robežas tā pielietošanas jomai. Avots: Costanza, R., Hart, M., Posner, S., Talberth, J., "Beyond GDP: The Need for New Measures of Progress" ("Vairāk nekā IKP. Nepieciešamība pēc jauniem progresa rādītājiem"), Boston University, 2009.

⁽⁷⁾ Apvienoto Nāciju Organizācija, "Pasaules Vides un attīstības komisijas ziņojums", 1987.

⁽⁸⁾ Pētījumos galvenā uzmanība pievērsta četrām dažādām metodoloģijas pieejām: i) IKP korigējoši rādītāji, ii) alternatīvi rādītāji, iii) sintētiski (vai kompleksi) rādītāji un iv) rādītāju sistēma.

3.2 Taču pēdējā desmitgadē spēcīgāk ir pausta nepieciešamība noteikt sabiedrības sasniegto labklājības līmeni un vienlaikus nodrošināt tās ilgtspēju saimnieciskajā, sociālajā un ekoloģiskajā ziņā.

3.3 Liela nozīme pēdējos gados ir bijusi ESAO, kas 2003. gadā sāka pasaules mēroga projektu par sabiedrības attīstības novērtēšanu (*Global Project on measuring the progress of societies*) ⁽⁹⁾. Pasaules mēroga projekts ir bijis (un joprojām ir) konkrēts piemērs pasaules līmeņa diskusijai, kurā iesaistīta plaša sabiedrība un kura ir likusi apzināties vajadzību izmainīt sabiedrības progresa paradigmu un ar to saistīto vispārējo attīstības modeli.

3.3.1 Pateicoties minētajam pasaules mēroga projektam, ir izveidots sadarbības tīkls, kurā pārstāvēti privātā un publiskā sektora dalībnieki, kas ir ieinteresēti rīkot spraigas diskusijas par 1) pētījumiem un analizēm, kurās iztirzāti statistikas dati par sociālo labklājību, vides ilgtspēju un ekonomikas izaugsmi, un 2) informācijas un komunikācijas tehnoloģijas instrumentiem, kas statistikas datus no informācijas var pārvērst par zināšanām. ⁽¹⁰⁾

3.4 Eiropas Komisija 2009. gada 20. augustā publicēja nozīmīgu paziņojumu "IKP un ne tikai. Progresa novērtējums mainīgā pasaulē" ⁽¹¹⁾, kurā atzina vajadzību papildināt IKP ar vides un sociālajiem rādītājiem un izstrādāt programmu darbam līdz 2012. gadam.

3.5 Nepagāja pat mēnesis ⁽¹²⁾, kad tika publicēts "Saimnieciskās darbības un sociālā progresa noteikšanas komisijas ziņojums" (plaši pazīstams kā "Stiglitz-Sen-Fitoussi komisijas ziņojums") ⁽¹³⁾, kurā tika izvirzīti šādi konkrēti mērķi:

- a) noteikt, ciktāl IKP ir izmantojams kā ekonomikas veikuma un sociālā progresa rādītājs;
- b) izvērtēt, vai iespējams izmantot alternatīvus sociālā progresa mērīšanas instrumentus;
- c) veicināt diskusiju par statistikas informācijas pareizu izklāstīšanu.

⁽⁹⁾ Projektu uzsāka ESAO pirmajā pasaules forumā "Statistics, knowledge and policy" (Statistika, zināšanas un politika), kas notika 2004. gadā Palermo. Trīs gadus vēlāk (2007) Stambulā notika otrais forums "Measuring and fostering the progress of society" (Sabiedrības progresa noteikšana un sekmēšana), kurā Eiropas Komisijas, ESAO, ANO Attīstības programmas, Pasaules Bankas un Islāma konferences organizācijas pārstāvji parakstīja Stambulas deklarāciju. Trešais ESAO forums notika 2009. gadā Pusanā (Dienvidkorejā) par tematu "Charting progress, building vision, improving life" (Progresa novērošana, perspektīvu radīšana, dzīves kvalitātes uzlabošana).

⁽¹⁰⁾ Gadskārtējā forumā, kas notika 2011. gada 24. un 25. maijā, ESAO iepazīstināja ar savu dzīves kvalitātes uzlabošanas indeksu (*Better Life Index*) — rādītāju, kas ļauj noteikt bagātības, labklājības un dzīves kvalitātes līmeni, izmantojot vienpadsmit parametrus (mājoklis, ienākumi, darba vieta, sabiedriskā dzīve, izglītība, vide, pārvaldība, veselība, apmierinātība ar dzīvi, drošība, kā arī profesionālās un privātās dzīves saskaņošana). Avots: OECD, "How's Life? Measuring well-being" (Kā iet? Labklājības līmeņa noteikšana); OECD, "Better Life Initiative" (Dzīves kvalitātes uzlabošanas iniciatīva), 2011, <http://www.oecdbetterlifeindex.org/>.

⁽¹¹⁾ COM(2009) 433 final.

⁽¹²⁾ 2009. gada 14. septembrī.

⁽¹³⁾ <http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr/en/index.htm>.

3.5.1 Šajā nolūkā ziņojumā bija sniegti 12 ieteikumi, kas ļautu izstrādāt mērīšanas instrumentus, kuri atklātu sociālo, materiālo un nemateriālo labklājību visā tās daudzveidībā⁽¹⁴⁾.

3.6 Diskusija par IKP un nepieciešamību pēc sociālās un vides labklājības papildrādītājiem lielāku ievēribu guva 2009. gada 25. septembrī Pitsburgā notikušajā G20 sammitā. Tā noslēguma deklarācijā uzsvērts: "Tā kā mēs apņemamies ieviest jaunu un ilgtspējīgu izaugsmes modeli, mums būtu jāmudina izstrādāt jaunas mērījumu metodes, kas labāk ņemtu vērā ekonomikas attīstības sociālos un vides aspektus."

3.7 Eiropas Komisija 2010. gada decembrī nāca klajā ar Piekto ziņojumu par ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju⁽¹⁵⁾. Tā viena sadaļa ir veltīta tematam "Labklājības uzlabošana un atstumtības mazināšana" (73.–117. lpp.), kas iekļauta nodaļā "Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā situācija un tendences" un kurā uzskaitīta virkne labklājības rādītāju.

3.8 Lai gan jautājums par sabiedrības progresu atkal ir izvirzījies uzmanības centrā, tomēr šķiet, ka ES iestādēs joprojām ir spēcīga pretestība pret minēto sociālo un vides rādītāju ieviešanu.

3.8.1 Laikā no 2010. gada pavasara līdz rudenim Eiropas Komisija nāca klajā ar plānu, kā nostiprināt Eiropas ekonomikas pārvaldību, lai ES dalībvalstīs mazinātu fiskālo un makroekonomisko nelīdzsvarotību⁽¹⁶⁾. Sistēmas pamatā ir rādītāju kopsavilkums, kas ļauj brīdināt par šāda veida nelīdzsvarotību un attiecīgajās dalībvalstīs veikt piemērotus korigējošus pasākumus⁽¹⁷⁾. Diemžēl diskusija par to, kuri rādītāji būtu jāpieņem, nav bijusi

pietiekami pārrēdzama. Komisija nav izvēlējusies nevienu pašu ekonomisko rādītāju, kas būtu noderīgi, lai izprastu arī finanšu, sociālās un ekoloģiskās nelīdzsvarotības iemeslus.

3.8.2 Šķiet, tāda pati izvēle izdarīta paktā "Euro plus" un nesen pieņemtajā fiskālajā paktā, ar ko cenšas ierobežot finanšu spekulācijas un saglabāt konkurētspēju eurozonā.

3.8.3 Kā iepriekš norādīts gan atzinumā par ES politikas pasākumu koordinēšanas uzlabošanu⁽¹⁸⁾, gan atzinumā par makroekonomisko nelīdzsvarotību⁽¹⁹⁾, EESK uzskata, ka tad, ja makroekonomisko nelīdzsvarotību izprot kā pastāvīgas atšķirības starp pieprasījumu un kopējo piedāvājumu (kas tautsaimniecības kopējā patēriņā un ietaupījumos var radīt pārpalikumu vai deficītu), būtu ieteicams iekļaut vismaz tādas sociālos rādītājus kā ienākumu un bagātības nevienlīdzības indekss, zemu ienākumu biežums, tā saukto nabadzīgu strādājošo skaits, algas un peļņas īpatsvars iekšzemes kopproduktā u.c.⁽²⁰⁾ Šie rādītāji vērs uzmanību uz to, vai ir makroekonomiskā nelīdzsvarotība, ko izraisījuši pārmērīgi ietaupījumi, kuri pieder cilvēkiem ar lieliem ienākumiem, un pārmērīgs parādu slogs, kas gulstas uz cilvēkiem ar vidējiem un maziem ienākumiem. Tas neapšaubāmi ir viens no cēloņiem pasaules ekonomikas un finanšu krīzei, kas sākās 2008. gadā⁽²¹⁾.

3.8.4 Citiem vārdiem, kopš iepriekš minētā Eiropas Komisijas paziņojuma⁽²²⁾ ir pagājuši gandrīz divi gadi, taču, lai gan Eiropas Komisija ir pievērsusies jauniem attīstības un sociālā progresā traktēšanas paņēmieniem un tai no jauna ir piešķirts pārvaldības, saskaņošanas un, vispirmām kārtām, dalībvalstu kontroles uzdevums, Komisija pati joprojām izmanto tradicionālos instrumentus, koncentrējās tikai uz dažām ekonomikas aspekta niansēm un neņem vērā lielu daļu sociālo un vides aspektu.

⁽¹⁴⁾ Parīzē 2011. gada 12. oktobrī notika konference "Two years after the Stiglitz-Sen-Fitoussi report" (Divi gadi pēc Stiglitz-Sen-Fitoussi ziņojuma). To rīkoja ESAO, Francijas Valsts statistikas un ekonomisko pētījumu institūts (INSEE) un Francijas Ekonomikas, finanšu un rūpniecības ministrija.

INSEE "Two years after the Stiglitz-Sen-Fitoussi report: What well-being and sustainability measures?" (Divi gadi pēc Stiglitz-Sen-Fitoussi ziņojuma. Kādi ir labklājības un ilgtspējas rādītāji?), INSEE ieguldījums, Parīze, 2011.

⁽¹⁵⁾ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion5/index_lv.cfm.

⁽¹⁶⁾ "Ekonomikas politikas koordinēšanas uzlabošana stabilitātei, izaugsmei un nodarbinātībai — instrumenti labākai ES ekonomikas pārvaldībai" (COM(2010) 367 final).

"Pastiprināta ekonomikas politikas koordinēšana" (COM(2010) 250 final).

⁽¹⁷⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par izpildes pasākumiem pārmērīgas makroekonomiskās nelīdzsvarotības korigēšanai euro zonā (COM(2010) 525 final – 2010/0279 (COD)). Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par to, kā novērst un korigēt makroekonomisko nelīdzsvarotību (COM(2010) 527 final – 2010/0281 (COD)).

⁽¹⁸⁾ Atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Ekonomikas politikas koordinēšanas uzlabošana stabilitātei, izaugsmei un nodarbinātībai — instrumenti labākai ES ekonomikas pārvaldībai", OV C 107, 6.4.2011., 7. lpp.

⁽¹⁹⁾ Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par izpildes pasākumiem pārmērīgas makroekonomiskās nelīdzsvarotības korigēšanai euro zonā" (COM(2010) 525 final – 2010/0279 (COD)) un par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par to, kā novērst un korigēt makroekonomisko nelīdzsvarotību" (COM(2010) 527 final – 2010/0281 (COD)), OV C 218, 23.7.2011., 53. lpp.

⁽²⁰⁾ Kā ierosināts arī Eiropas Parlamenta ziņojumā par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par to, kā novērst un korigēt makroekonomisko nelīdzsvarotību (ziņotāja — Elisa Ferreira kdze (2010/0281 (COD)), 2010. gada 16. decembrī.

⁽²¹⁾ ILO un SVF, "The Challenges of Growth, Employment and Social Cohesion" (Izaugsmes, nodarbinātības un sociālās kohēzijas problemātika), diskusiju dokuments, kas iesniegts apspriešanai ILO un SVF kopīgajā konferencē, Oslo, 2010. gada 13. septembris, 67.–73. lpp.

⁽²²⁾ Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam "IKP un ne tikai. Progresā novērtējums mainīgā pasaulē" (COM(2009) 433 final).

3.8.5 Ņemot vērā šo faktu, EESK, tāpat kā Eiropas Parlaments un Reģionu komiteja, uzskata, ka diskusijā par sociālā progresā ideju ir jāiesaista ne tikai noteiktas aprindas, bet noteikti arī visa sabiedrība.

3.9 Pārskatot visu valstu un starptautiskajā līmenī veikto darbu par IKP papildinošiem rādītājiem, rodas sajūta, ka, ja vien lielāka uzmanība būtu bijusi veltīta arī rādītājiem, kas attiecas uz ekonomikas, sociālo, vides, paaudžu un publisko un privāto finanšu ilgtspēju, tad pašreizējā krīze būtu savlaicīgi atpazīta un tādējādi noteikti labāk pārvarēta.

3.9.1 Labklājības un progresā noteikšana nav vienīgi tehniskas dabas jautājums. Labklājības jēdziens pats par sevi skar jautājumu par sabiedrības un to veidojošo indivīdu pamatvērtībām un priekšrocībām.

3.9.2 Viens no svarīgākajiem aspektiem, kas ir konstatēts pētījumos un diskusijās par krīzes cēloņiem un iespējām to noteikt, pamatojoties uz visaptverošākiem rādītājiem, ir tas, ka lielāka uzmanība jāpievērš kopējam pieprasījumam, nevis tikai piedāvājumam. Starptautiskā diskusijā par materiālo labklājību ir atklājies, ka būtu vairāk jāpievēršas ienākumiem un patēriņam, nevis ražošanai un ka jāņem vērā arī bagātības koncentrācijas rādītāji. Tajā arī tika atkārtoti norādīts uz preču kvalitātes ietekmi uz labklājību, un jo īpaši uzsvērta dažāda veida nevienlīdzība un tās noteikšana, kā arī tas, ka absolūti nepieciešams ņemt vērā vairāk nekā tikai statistiskos vidējos skaitļus.

3.9.3 Nav ne mazāko šaubu, ka 2008.–2009. gada ekonomikas un finanšu krīzes ieilgšana līdz pašreizējam otrajam vilnim padara šo diskusiju tikai nozīmīgāku, jo īpaši attiecībā uz krīzes cēloņiem un to, kā pārdefinēt izaugsmi, attīstību un progresu, ko dažādas valstu sistēmas un sabiedrība kopumā vēlas panākt un atjaunot.

4. Jauna mēraukla — sabiedrības progress

4.1 Līdz ar izmaiņām sabiedrības etalonā, pēdējā laikā populārāks kļūst jautājums par nepieciešamību ieviest jaunus rādītājus, kas ietver vairāk nekā tikai ekonomiku un atspoguļo arī sociālos un ekoloģiskos aspektus. Lai nodrošinātu patiesu kopienas attīstību, kas būtu iekļaujoša un ilgtspējīga, vairs nepietiek ar ekonomikas izaugsmi vien, lai arī tā ikvienai valstij ir ļoti svarīgs faktors.

4.1.1 Ekonomikas izaugsmes jēdzienu papildina progresā jēdziens. Tas ir daudz plašāks un daudz kompleksāks jēdziens, kura daudzšķautņainība ietver gan daudzus mērķus, gan daudzu politikas virzienu un pasākumu plānošanu un līdz ar to iekļauj arī veselu klāstu rādītāju, ar kuriem novērot panākumus virzībā uz šiem mērķiem. Pats progresā jēdziens var tikt interpretēts dažādi un nozīmēt atšķirīgas lietas dažādās vietās, sabiedrībās, kultūrās un reliģijās.

4.2 Izmaiņas pamatparadigmā, proti, pāreja no ekonomikas izaugsmes uz progresu, nebūt nepadara jautājumu vienkāršāku, bet drīzāk to sarežģī. Tāpēc vairāk nekā jebkad ir jāsekmē diskusijas par progresā nozīmi, un to ietvaros ne tikai jāpārdefinē attīstības jēdziens, izvirzot jaunus mērķus un nosakot līdzekļus to sasniegšanai, bet arī jāpievēršas politiskās atbildības jēdzienam. Citiem vārdiem, diskusijā jādod iespēja sabiedrībai, ikvienai tās daļai, pievērsties tiem jautājumiem, ko tā uzskata par būtiskiem savai pastāvēšanai.

4.3 Šīs pilnīgi jaunās pieejas vajadzībām jānosaka progresu virzošie faktori, lai varētu izstrādāt piemērotus rādītājus. Trīs dominējošās pieejas progresā noteikšanai ir šādas:

- 1) sociālo un vides aspektu iekļaušana valstu pārskatos;
- 2) kompleksu rādītāju izmantošana;
- 3) svarīgāko rādītāju izstrādāšana.

4.4 Jaunākajos un visaptverošākajos pētījumos par sabiedrības progresu norādīts, ka to virza pamatā divas sistēmas: cilvēku sistēma un ekosistēma⁽²³⁾. Šīs divas sistēmas ir cieši saista divas saiknes: vides resursu pārvaldība un ekosistēmas pakalpojumi⁽²⁴⁾.

4.4.1 Šajā kontekstā dominējošs faktors ir cilvēku labklājība (kā to izjūt gan atsevišķi indivīdi, gan sabiedrība kopumā), un tā ir sabiedrības progresā pamatmērķis. Tāpēc cilvēku labklājību sekmē trīs jomas: ekonomika, kultūra un pārvaldība (un katru no tām var savukārt uzskatīt par starpposma mērķiem). Ekosistēmu arī veido tā sauktais ekosistēmas stāvoklis (1. grafiks).

4.4.2 Šajā kontekstā sociālās labklājības jēdzienu var definēt kā cilvēku labklājības un ekosistēmas stāvokļa rezultātu, bet ar to saistīto sabiedrības progresu — kā cilvēku labklājības un ekosistēmas stāvokļa uzlabošanos. Taču tādām novērtējumiem jābūt pareizām un jāietver arī atšķirības cilvēku labklājības un

⁽²³⁾ Hall J., Giovannini E., Morrone A., Ranuzzi G., "A Framework to Measure the Progress of Societies" (Sabiedrības progresā noteikšana), Statistikas direktorāts, darba dokuments Nr. 34, ESAO, STD/DOC (2010)5, Parīze, 2010.

⁽²⁴⁾ Resursu pārvaldība ietver cilvēku sistēmas ietekmi uz ekosistēmu (dabas resursu noplicināšana un piesārņojums), savukārt ekosistēmas pakalpojumi atspoguļo saikni starp abām sistēmām abos virzienos (pārtika, ūdens, gaiss, dabas katastrofu sekas u.c.). Avots: Hall J., Giovannini E., Morrone A., Ranuzzi G., 2010.

ekosistēmas stāvokļa ziņā. Būtu jāņem vērā atšķirības starp dažādām sabiedrībām un dažādiem reģioniem, tajos pastāvošās atšķirības un atšķirības starp paaudzēm. Tādējādi iespējams definēt taisnīgu un ilgtspējīgu sabiedrības progresu.

4.5 Ar minētajām pārdomām ir saistītas debates par iekšzemes kopproduktu papildinošiem rādītājiem. Tas, ka šī diskusija ir atjaunota un tiek prasīts noteikt ne tikai ekonomikas izaugsmi, bet arī citus aspektus, ir izskaidrojams ar to, ka, pateicoties atjaunotai apziņai par šo aspektu nozīmīgumu, tie beidzot ir iekļauti politiskajā dienas kārtībā. To izvērtēšana ļauj tos izprast un tālāk pārvaldīt.

4.5.1 Šie aspekti ir politisku lēmumu izpaušme, tāpēc tie jānovēro, lai varētu pienācīgi informēt iedzīvotājus. Tas izskaidro faktu, kāpēc ļoti liela nozīme ir neatkarīgai, kvalitatīvai oficiālajai statistikai.

5. Informēšana, apspriešanās un līdzdalība progresa rādītāju izstrādē

5.1 Diskusija par iekšzemes kopproduktu papildinošu rādītāju izstrādi ir atsākusies galvenokārt tāpēc, ka pēdējā desmitgadē izveidojusies plaša starp

— oficiālo statistikas iestāžu (valsts un pārvalstiskā līmeņa iestāžu) pasākumiem, kas veikti, lai konstatētu dažas parādības;

— ekonomikas, sociālajā un vides jomā novērojamām tendencēm, kas ietekmē kopienas un ar kurām eiropiešiem jāsaskaras ikdienā.

Arī vispasaules krīzes graujošā ietekme uz ekonomiku un sociālo jomu ir veicinājušas šīs plaissas palielināšanos.

5.1.1 Citiem vārdiem, fakts, ka ir izveidojusies neatbilstība starp realitāti, kā to konstatē un atspoguļo oficiālie statistikas dati (izmantojot tradicionālos rādītājus, kuru vidū vissvarīgākais ir IKP), un realitāti, kā to izjūt sabiedrība, neizbēgami liek izvirzīt daudzus jautājumus par to, kāda loma 21. gadsimtā būtu jāuzņemas oficiālajai statistikai.

5.2 Turklāt tas notiek tieši tagad, kad, pateicoties informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) attīstībai, komunikācijā notiek īsta revolūcija un informācijas plūsmas kļūst daudz vieglāk pieejamas. Galvenais jautājums ir tas, cik lielā mērā šī

attīstība patiešām atspoguļojas sabiedrības apziņā, un šajā ziņā svarīga loma ir oficiālajiem statistikas datiem. Būtu jācenšas nodrošināt pāreju no informācijas uz zināšanām.

5.2.1 Lielāka informācijas pieejamība sekmē demokrātisku lēmumu pieņemšanas procesu pārskatāmību (piemēram, statistikas rādītāji palīdz izprast tādu svarīgu procesu dinamiku kā nodarbinātība, bezdarbs, inflācija u.c.). Taču informācijas plūsmas milzīgais apjoms var apgrūtināt lietotāju — lai tie būtu sabiedrības locekļi vai lēmumu pieņēmēji — uztveri (jo lielāka informācijas plūsma ne vienmēr palīdz veidot labāku izpratni).

5.3 Minētā dilemma ir likusi skaidri apzināties, ka statistikas jomā vajadzīga neatkarīga un kvalitatīva pārvaldība. Statistikai jāatgriežas pie sava pamatuzdevuma — rādītāji un tiem izmantotā metodoloģija jāattiecinā uz faktoriem, kuri izriet no jaunajām prasībām ekonomikas, sociālajā un vides jomā ⁽²⁵⁾.

5.3.1 EESK uzskata, ka šajā jautājumā noteikti būtu jāņem vērā Komisijas paziņojums "Uzticama kvalitātes pārvaldība Eiropas statistikā" ⁽²⁶⁾, jo tajā uzsvērts, ka mūsdienās statistikai ne tikai jāsniedz informācija par parādībām, bet arī jānodrošina to pārvaldība gan patlaban, gan nākotnē. Iedzīvotājiem jābūt iespējai veikt racionālu un demokrātisku izvēli, kuras pamatā pietiekami plaša informācija.

5.3.2 Tāpēc, lai noteiktu labklājības jomā notiekošās izmaiņas, kas saistītas ar pārvaldes iestāžu pasākumiem, liela nozīme būs Eurostat darbam saistībā ar valsts un reģionālā līmeņa statistikas datu apkopošanu un saskaņošanu 27 dalībvalstīs, jo īpaši jomās, kas skar dzīves kvalitāti, ilgtspēju, ienākumu un kapitāla sadalījumu.

5.3.3 Eurostat uzdevums būtu nodrošināt metodoloģisku palīdzību, t.i., šī iestāde piedāvātu institucionālajiem un sociālajiem dalībniekiem, kā arī ES iedzīvotājiem instrumentus, kas tiem sniedz pietiekamu informāciju, tostarp apspriešanās procesam vajadzīgo informāciju, un kas tiem ļauj efektīvi iesaistīties publiskās diskusijās ⁽²⁷⁾.

⁽²⁵⁾ Giovannini, E., "Statistics and Politics in a Knowledge Society" (Statistika un politika zināšanu sabiedrībā), ESAO, STD/DOC(2007)2, 2007. gada 29. maijā, lejupielādēts 28.01.2010. no tīmekļa vietnes <http://www.2007oecd.org/dataoecd/39/53/41330877.pdf>.

Giovannini, E., "Measuring Society's Progress: A key issue for policy making and democratic governance" (Sabiedrības progresa mērīšana — svarīgs politikas veidošanas un demokrātiskās pārvaldības jautājums), 2009. gads, lejupielādēts 28.01.2010. no tīmekļa vietnes <http://www.oecd.org/dataoecd/6/34/41684236.pdf>.

⁽²⁶⁾ COM(2011) 211 final.

⁽²⁷⁾ Ņemot vērā šos apsvērumus, Eiropas statistikas sistēmā ir izveidota Progresa, labklājības un ilgtspējīgas attīstības mērījumu atbalsta grupu (Sponsorship Group on Measuring Progress, Well-being and Sustainable Development), kuras uzdevums ir koordinēt attiecīgos pasākumus un īstenot Stiglitz-Sen-Fitoussi komisijas ieteikumus, pienācīgi ņemot vērā stratēģijas "Eiropa 2020" mērķus.

5.4 Šajā jaunajā kontekstā pilsoniskajai sabiedrībai kopā ar citiem sociālajiem un institucionālajiem dalībniekiem, rīkojot tematiskas apaļā galda sarunas un forumus, jāiztirzā konkrētas jomas un nozīmīgākās parādības (kas dominē ekonomikas, sociālajā un vides jomā), lai noteiktu darbības jomas, kurās var izmērīt sabiedrības progresu. Savukārt statistikas uzdevums ir sniegt tehnisku atbalstu, nodrošinot vajadzīgo metodoloģiju un norādot uz efektīviem parādību novērošanas rādītājiem.

5.5 Sabiedrības iesaistīšana ļauj radīt kolektīvas apziņas veidojumus, kas paver iespējas nostiprināt aktīvu pilsoniskumu un tādējādi sekmē jaunās demokrātijas attīstīšanu:

- pirmkārt, attīstīt "līdzdalības demokrātiju", kurā ir dzīvāka viedokļu apmaiņa un iespējas izvirzīt prioritātes, nemitīgi palielinot izpratni un ņemot vērā dažādus uzskatus par vispārējām interesēm⁽²⁸⁾;
- otrkārt, palielināt demokrātisku iesaisti izstrādes procesā (*preparatory democracy*), lai noskaidrotu, kuri kritēriji ir svarīgi labklājības kā kopēja sociālā progresa mērķa izvērtēšanā un kuri parametri ir vajadzīgi, lai varētu sagatavot tādus labklājības rādītājus un pārskatus par sabiedrības progresa tendencēm, kas ieinteresētajām aprindām ir saprotami un tādējādi var sekmēt viņu iesaisti centienos panākt vispārēju labklājību⁽²⁹⁾.

5.5.1 Šāda prakse palīdz attīstīt sociālā kapitāla jēdzienu⁽³⁰⁾, uz ko pamatojas ES mērķi, proti, uz zināšanām balstīta ekonomika un sociālā kohēzija, un tas nozīmē attīstīt spēju pilnveidot vispārējas labklājības jēdzienu, sekmējot pilsoniskās sabiedrības

un pārvaldes iestāžu savstarpējo uzticību, izpratni un sadarbību. Tas iespējams vienīgi ar aktīvu pilsonisko, politisko un sociālo līdzdalību, kas pārvaldes iestādēm būtu jāsekmē, rīkojot apspriešanās⁽³¹⁾.

5.5.2 Ievērojams skaits valstu nesen ir uzsākušas strukturētus apspriešanās procesus, kuros paredzēta pilsoniskās sabiedrības līdzdalība (Austrālija, Kanāda, Francija, Vācija, Īrija, Itālija, Luksemburga, Meksika, Nīderlande, Apvienotā Karaliste, Amerikas Savienotās Valstis un Šveice).

5.5.3 Pieredze konsekvēnti norāda uz būtiskām atšķirībām, kādā veidā un cik lielā apmērā procesos tiek iesaistīti pilsoniskās sabiedrības pārstāvji. Atšķirības ir lielākas debašu vai dialektiskās mijiedarbības posmā (publiskās debates, kā arī vērtību un prioritāšu izstrāde) nekā apspriešanās pirmajā fāzē.

5.5.4 Turpretī apspriešanās bieži izpaužas kā specifisku tīmekļa vietņu izmantošana, vairāku darba grupu izveide, kas kalpo, lai izpētītu konkrētas tematiskās jomas un apspriešanās plānus, kuros uzsvars likts uz sociālo kontaktu vietnēm, tīmekļa dienasgrāmatām un aptaujām (lielākoties tiešsaistē). Tomēr vēl neviena valsts nav izveidojusi ne formālu, ne saturisku saikni starp apspriešanās procesā izstrādātiem rādītājiem, no vienas puses, un ekonomikas un finanšu plānošanu, no otras puses.

5.5.5 EESK uzskata, ka pilsoniskās sabiedrības iesaistīšana labklājības vai progresa rādītāju noteikšanā var notikt, pateicoties sabiedrības aktīvai līdzdalībai gan politisko prioritāšu noteikšanas, gan novērošanai izvēlētas informācijas izraudzīšanas procesā.

Briselē, 2012. gada 29. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽²⁸⁾ Plašākai informācijai par šo tematu skatīt EESK konferenci par līdzdalības demokrātiju "Līdzdalības demokrātija — līdzeklis cīņā ar uzticības krīzi Eiropā". Sk. arī "The Citizen's Handbook" (Pilsoņu rokasgrāmata) (<http://www.vcn.bc.ca/citizens-handbook>) un "European Citizens' Initiative" (Eiropas pilsoņu iniciatīva) (<http://www.citizens-initiative.eu>), kas ir kampaņa Eiropas Savienības pilsoņu tiesību popularizēšanai.

⁽²⁹⁾ Līdzdalības demokrātijas attīstības analizē parasti noskaidro lejupējus un augšupējus procesus. Tas, ka abos gadījumos ir norādīts uz dažādu organizācijas vai lēmumu pieņemšanas līmeņu mijiedarbību (kas nav izplatīta tiešā demokrātijā), apliecina, ka līdzdalības demokrātijai piemīt dialoga un procesuāls raksturs, un tāpēc tā ir vispiemērotākā konfliktu risināšanai. Šajā sakarā runa ir par divu procesu tuvināšanas centieniem.

⁽³⁰⁾ ESAO, "The well-being of nations: the role of human and social capital" (Tautu labklājība. Cilvēkkapitāla un sociālā kapitāla nozīme), Parīze, 2001.

⁽³¹⁾ ESAO, "Citizens as partners: Information, consultation and public participation in policy-making" (Sabiedrība kā sadarbības partneris. Informēšana, apspriešanās un sabiedrības līdzdalība politikas veidošanā), PUMA (Public Management Service), Parīze, 2001.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Pilsoniskās sabiedrības loma ES un Kosovas attiecībās"

(2012/C 181/05)

Ziņotājs: **Ionut SIBIAN kgs**

Komisārs Maroš Šefčovič un komisārs Štefan Füle 2011. gada 22. septembra vēstulē aicināja Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

"Pilsoniskās sabiedrības loma ES un Kosovas attiecībās".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2012. gada 6. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā, ar 145 balsīm par, 5 balsīm pret un 13 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

EESK izpētes atzinumā par pilsoniskās sabiedrības lomu ES un Kosovas attiecībās ir ņemta vērā Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes rezolūcija Nr. 1244 (1999).

Šajā atzinumā ir apkopota virkne ieteikumu, kas adresēti gan Eiropas Komisijai, gan Kosovas varas iestādēm. EESK pauž gatavību atbalstīt Eiropas Komisijas pasākumus, kuru mērķis ir stiprināt gan pilsoniskās sabiedrības lomu Kosovā, gan arī ES un Kosovas pilsoniskās sabiedrības attiecības.

1.1 EESK aicina Kosovas valdību veikt piemērotus pasākumus, kas mazākumtautībām ļautu droši un brīvi pārvietoties visā teritorijā, jo tie ir samierināšanās un savstarpējas uzticēšanās priekšnoteikums.

1.2 Eiropas Komisijai būtu jāsadarbojas ar Kosovas valdību un plašsaziņas līdzekļu organizācijām valstī nolūkā atbalstīt plašsaziņas līdzekļu brīvību un profesionālismu žurnālistikā.

1.3 EESK aicina Kosovas valdību valsts ekonomikas attīstības stratēģijas izstrādes procesā apspriesties ar pilsonisko sabiedrību un sociālajiem partneriem. Kosovas valdībai un Eiropas Komisijai par visaugstāko prioritāti būtu jāizvirza jauniešu un sieviešu iekļaušana darba tirgū. Īpaša uzmanība būtu jāpiešķir lauku attīstības, ilgtspējīgas lauksaimniecības un lauksaimnieku apvērību atbalstam.

1.4 EESK uzdevums būtu sniegt ieguldījumu Kosovas Sociālo un ekonomikas lietu padomes nostiprināšanā, iesaistoties debatēs ar svarīgākajiem sociālajiem dalībniekiem un daloties

savā zinātnībā un speciālajās zināšanās. Arī Eiropas Komisijai būtu jāsniedz spēcīgs atbalsts Kosovas Sociālo un ekonomikas lietu padomei. Kosovas valdībai budžetā būtu jāparedz īpaša pozīcija Kosovas Sociālo un ekonomikas lietu padomes darbībai.

1.5 EESK iesaka Kosovas Darba lietu ministrijai izstrādāt pārredzamu un taisnīgu mehānismu, kas ļautu finansēt sociālo partneru iniciatīvas.

1.6 Lai arī statuss Kosovai neļauj būt par SDO konvenciju dalībnieci, Kosovas valdībai būtu jāpanāk tiesību aktu un prakses atbilstība minētajām konvencijām.

1.7 EESK uzskata, ka sociālo partneru pārstāvjiem obligāti jāpiedalās Eiropas integrācijas lietu nacionālās padomes izveidē.

1.8 Kosovas valdībai būtu labāk jāievieš tiesību akti par drošu un brīvu piekļuvi publiskajai informācijai.

1.9 Saistībā ar Kosovas Korupcijas apkarošanas nacionālās padomes izveidošanu 2012. gada februārī EESK pauž cerību, ka pilsoniskās sabiedrības rīcībā būs efektīvi līdzekļi, kas tai ļaus sniegt reālu ieguldījumu korupcijas apkarošanā.

1.10 Kosovas valdībai būtu jāņem vērā pilsoniskās sabiedrības sagatavotais stratēģiskais satvars un jārada juridiskie un institucionālie nosacījumi, kas vajadzīgi strukturētam dialogam un pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanai lēmumu pieņemšanā. Kosovas parlamentam būtu jārada institucionālais forums, kas nodrošinātu regulāru dialogu ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

1.11 Eiropas Komisijai būtu arī turpmāk jāatbalsta pilsoniskās sabiedrības tīklu veidošana Kosovā, lai atvieglotu dialogu ar varas iestādēm un veidotu kontaktus ar pastāvošajiem Eiropas pilsoniskās sabiedrības forumiem.

1.12 Eiropas Komisijai būtu jāpalīdz Kosovas valdībai izveidot tiesisko un fiskālo pamatu, kas nodrošinātu Kosovas pilsoniskās sabiedrības ilgtermiņa darbību. Kosovas valdībai būtu jārada pārredzami publiskā finansējuma mehānismi pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Turklāt EESK iesaka Kosovas valdībai izveidot valsts fondu pilsoniskajai sabiedrībai.

1.13 EESK iesaka Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta (IPA) ietvaros pilsoniskajai sabiedrībai paredzēto EK finansējumu vienādi sadalīt starp tiem, kas sekmē demokrātiju un tiesiskumu, un tiem, kuri veicina sabiedrības un ekonomikas attīstību. Projektu iesniegšanas konkurss IPA ietvaros būtu jāplāno tā, lai finansējums būtu pieejams visiem.

1.14 Eiropas Komisijai būtu jāapsver iespējas, kā iespējams atvieglot mazāku pilsoniskās sabiedrības organizāciju piekļuvi Komisijas programmām un atbalstīt ilgtermiņa iniciatīvas.

1.15 Eiropas Komisijai būtu jāatrod risinājumi, kā iespējams atvieglot sociālo partneru piekļuvi pilsoniskajai sabiedrībai paredzētajam IPA finansējumam. Pamatojoties uz programmu "Atbalsts pilsoniskajai sabiedrībai", varētu radīt īpašas programmas sociālajiem partneriem. Arodbiedrībām ir nepieciešamas īpašas IPA programmas, kas tām ļautu uzlabot veikspēju.

1.16 EESK pārliecināti atbalsta pilsoniskās sabiedrības organizāciju un sociālo partneru iesaistīšanu to valsts prioritāšu izvirzīšanā, kurām būtu paredzēts IPA atbalsts.

1.17 EESK apstiprina, ka tā ir ieinteresēta un gatava kopā ar Eiropas Komisiju vadīt pilsoniskās sabiedrības pilnsapulces, kas katru gadu notiek saistībā ar Stabilizācijas un asociācijas procesa dialogu (SAP dialogs).

2. Atzinuma izstrādes konteksts

2.1 Ārējie dalībnieki Kosovā

2.1.1 Kosovas parlaments 2008. gada 17. februārī pasludināja neatkarību. Kosovas varas iestādes apņēmas pilnībā ieviest Ahtisaari ierosināto visaptverošo priekšlikumu par statusu un

pieņēma jaunu konstitūciju, kurā atspoguļota minētā apņemšanās. Parlaments aicināja Eiropas Savienību īstenot misiju tiesiskuma jomā (EULEX). Tā arī aicināja valstu grupu⁽¹⁾ izveidot starptautisku civilu biroju, kas pārraudzītu Ahtisaari plāna īstenošanu. Starptautiskam civilam pārstāvim ir tiesības atcelt tiesību aktus un lēmumus, kas, viņaprāt, ir pretrunā Ahtisaari ierosinātajam visaptverošajam priekšlikumam par statusu.

2.1.2 Lai arī pakāpeniski samazinās to klātbūtne, NATO vadīti militārie spēki jeb Starptautiskie Miera uzturēšanas spēki Kosovā (KFOR) turpina rūpēties par drošību visā Kosovā, savukārt Kosovas policija ir pārņēmusi atbildību aizsargāt lielāko daļu kultūras un reliģisku vietu un lielāko daļu robežu.

2.1.3 Starptautiskā Tiesa 2010. gada jūlijā pieņēma konsultatīvu atzinumu par Kosovas neatkarību un atzina, ka tās neatkarības deklarācija nav pretrunā starptautiskajām tiesībām.

2.2 ES pieeja attiecībā uz Kosovu

2.2.1 22 no 27 ES dalībvalstīm ir atzinušas Kosovas neatkarību, taču tas, ka Eiropas Savienībā nav vienotas nostājas attiecībā uz Kosovas statusu, neattur Eiropas Savienību no pievēršanās Kosovai. Ar Kosovas varas iestādēm uzturēto attiecību intensitāte piecās valstīs (Kipra, Grieķija, Rumānija, Slovākija un Spānija), kas nav atzinušas Kosovu, ir ļoti atšķirīga.

2.2.2 Kosova ir iekļauta stabilizācijas un asociācijas procesā (SAP), taču tā ir reģionā vienīgā valsts, kurai nav līgumattiecību ar ES, un tādēļ tā nevar parakstīt stabilizācijas un asociācijas nolīgumu (SAN). SAP dialoga ietvaros 2010.–2011. gadā notika astoņas sanāksmes (septiņas sanāksmes, kurās uzmanība tika pievērsta konkrētām nozarēm, un viena pilnsapulce), tostarp apspriešanās ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, par svarīgākajām ES *acquis* sadaļām.

2.2.3 Pamatojoties uz 2010. gada septembrī pieņemto ANO rezolūciju par Kosovu, 2011. gada martā ar ES starpniecību tika uzsākts Belgradas un Prištinas dialogs. Minētā dialoga mērķis ir atrast praktiskus risinājumus reģionālās sadarbības, tirdzniecības, pārvietošanās brīvības un tiesiskuma jomā (sk. 3.3. punktu).

2.2.4 Eiropas Parlaments 2010. gada jūlijā pieņēma rezolūciju par Kosovu, kurā aicināja ES dalībvalstis vienoties par kopēju nostāju attiecībā uz Kosovu. Eiropas Parlaments uzsvēra, ka izredzes pievienoties Eiropas Savienībai būs spēcīgs stimuls Kosovā nepieciešamo reformu veikšanai, un aicināja īstenot praktiskus pasākumus, lai šīs izredzes kļūtu reālākas gan valdībai, gan iedzīvotājiem. Eiropas Komisija 2012. gada janvārī uzsāka ar Kosovu dialogu par vīzu režīma liberalizēšanu.

⁽¹⁾ Austrija, Beļģija, Bulgārija, Horvātija, Čehijas Republika, Dānija, Igaunija, Somija, Francija, Vācija, Ungārija, Īrija, Itālija, Latvija, Lietuva, Luksemburga, Nīderlande, Norvēģija, Polija, Slovēnija, Šveice, Zviedrija, Turcija, Apvienotā Karaliste un Amerikas Savienotās Valstis.

2.2.5 Kosova izmanto Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu (IPA), stabilitātes instrumentu, Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu un citus finansējuma avotus. Kosova piedalās vairākiem atbalsta saņēmējiem paredzētās IPA programmās. Indikatīvs daudzgadu plānošanas dokuments 2011.–2013. gadam tika pieņemts 2011. gada 27. jūnijā. Ciešā sadarbībā ar Eiropas integrācijas lietu ministriju un valsts iestādēm 2011. gadā no IPA ikgadējā programmā paredzētajiem līdzekļiem tika piešķirti kopā EUR 68,7 miljoni. ES pirmspievienošanās palīdzība ir paredzēta, lai atbalstītu tiesiskumu, ekonomiku, tirdzniecību un rūpniecību, kā arī publiskās administrācijas reformas.

2.3 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas darbība saistībā ar pilsonisko sabiedrību Kosovā

2.3.1 ES paplašināšanās un Rietumbalkānu valstu progress virzībā uz dalību Eiropas Savienībā ir viena no EESK prioritātēm ārējo attiecību jomā. Ārējo attiecību specializētā nodaļa ir izstrādājusi iedarbīgus instrumentus, kas ļauj sasniegt tās svarīgākos mērķus, proti, atbalstīt pilsonisko sabiedrību Rietumbalkānos un uzlabot tās spēju būt par valdību partneri ceļā uz pievienošanos Eiropas Savienībai.

2.3.2 Kontaktgrupa sadarbībai ar Rietumbalkāniem — pastāvīga iekšējā struktūrvienība, ko EESK izveidojusi 2004. gadā — ir svarīgākais instruments EESK darbības koordinēšanai šajā jomā. Viens no kontaktgrupas uzdevumiem ir novērot politiskās, ekonomiskās un sociālās situācijas izmaiņas Rietumbalkānu valstīs, kā arī pārmaiņas ES un Rietumbalkānu valstu attiecībās. Turklāt kontaktgrupa sekmē EESK un Rietumbalkānu pilsoniskās sabiedrības organizāciju sadarbību.

3. Politiskie notikumi Kosovā

3.1 Svarīgākie dati un skaitļi par Kosovu

3.1.1 2011. gada noslēgumā Kosovu bija atzinušas 86 ANO dalībvalstis, tostarp 22 ES dalībvalstis.

3.1.2 Kosova, kuras iedzīvotāju skaits ir aptuveni 2 miljoni, ir viena no nabadzīgākajām Eiropas valstīm. Atbilstīgi Pasaules Bankas aplēsēm iekšzemes kopprodukts (IKP) ir EUR 1 760 uz iedzīvotāju. Saskaņā ar jaunākajiem pieejamajiem datiem (2006. gads) tiek lēsts, ka 45 % iedzīvotāju iztikas līdzekļi ir mazāki par valstī noteikto nabadzības līmeni un 17 % iedzīvotāju ir ārkārtīgi nabadzīgi. Daudzi kosovieši ir pārcēlušies uz dzīvi ārzemēs, un tā ir viena no Eiropas valstīm, kurā ir vislielākais gados jaunu iedzīvotāju īpatsvars.

3.1.3 No iedzīvotāju kopējā skaita 90 % ir albāņi, 6 % ir serbi, atlikušie 4 % ir bosnieši, turki, romi, aškali un ēģiptieši. Albāņu vairākums un mazākumtautības, kas nav serbi, atzīst Kosovu par leģitīmu valsti. Lielākā daļa serbu kopienas pārstāvju iebilst pret Kosovas valsts statusu. Sabiedrībā starp Kosovas albāņiem un Kosovas serbiem vēl joprojām pastāv ievērojama

rezervēti. Kosovas serbiem valsts ziemeļdaļā ir liela *de facto* autonomija. Citās Kosovas daļās viņi dzīvo pārsvarā lauku apklāvos. Nopietns serbu kopienas izolācijas iemesls līdztekus politiskajiem apsvērumiem joprojām ir valoda. Anklāvos dzīvojošie Kosovas serbi tiek diskriminēti, un tādējādi tiek ietekmēta viņu ikdienas dzīve un ierobežotas darba iespējas. Viņiem nav tādu pašu iespēju kā Kosovas albāņiem piekļūt Kosovas administrācijai un dažādiem sociālajiem pakalpojumiem, piemēram, slimnīcām. Viņu pārvietošanās brīvībai Kosovā ir praktiski ierobežojumi. Serbi turpina izbraukt no Kosovas.

3.1.4 Kosovas ziemeļdaļā un vietās, kur dzīvo lielākoties serbi, kopš 1999. gada veselības aprūpes, izglītības, tieslietu un sociālo pakalpojumu jomā paralēli darbojas identiskas iestādes. Tās saņem atbalstu no Serbijas un lielā mērā ir pakļautas tās kontrolei. Liela daļa Kosovas serbu, galvenokārt ziemeļdaļā, joprojām boikotē valsts vēlēšanas un sadarbību ar Kosovas varas iestādēm. Pārējā valsts daļā Kosovas serbi aizvien vairāk piedalās vēlēšanās un ir pārstāvēti vietējās un valsts iestādēs (tostarp valdībā un parlamentā). Pašvaldības, kuru iedzīvotāji ir galvenokārt serbi, boikotē decentralizācijas procesu, ar ko paredzēts izveidot jaunas pašvaldības, kurās iedzīvotāju lielākais īpatsvars būtu mazākumtautības un kurām būtu lielākas pilnvaras.

3.2 Attiecības ar kaimiņvalstīm

3.2.1 No visām kaimiņvalstīm vislabākās attiecības Kosovai ir ar Albāniju. Albānija bija un vēl joprojām ir tā, kas ļoti aktīvi cenšas panākt Kosovas atzīšanu un veic lobēšanu, lai Kosovu iekļautu reģionālajās iniciatīvās.

3.2.2 Kosovai ir labas attiecības ar bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku. Robežu demarkācija ir noslēgusies, un ir izveidotas labas diplomātiskās attiecības.

3.2.3 Kosova un Melnkalne ir vienojušās pabeigt robežu demarkācijas procesu. Melnkalne iepriekš izvirzīja prasību, ka melnkalniešu mazākumtautība Kosovā jāatzīst konstitucionāli, pirms abas valstis apmainās ar vēstniekiem un ir pabeigta demarkācija. Melnkalniešu kopiena ir beidzot atzīta ar Likumu par kopienām, un paredzams, ka abas valstis tuvākajā nākotnē izveidos diplomātiskās attiecības.

3.2.4 Bosnija un Hercegovina, kā arī Serbija ir vienīgās kaimiņvalstis, ar kurām Kosovai nav oficiālu politisko attiecību. Ekonomiskās attiecības vēl aizvien ir asimetriskas, jo Serbija ir lielākā eksportētāja uz Kosovu, savukārt Kosova vēl nesen nevarēja eksportēt uz Serbiju. ES ir starpniecē tehniskajās sarunās starp Prištinu un Belgradu. Darba kārtībā sarunās ar Serbiju ir iekļauti tādi jautājumi kā tirdzniecības blokādes atcelšana pret Kosovu, Serbijas gaisa telpas izmantošana, to pasažieru, kuriem ir Kosovas pases, vai Kosovā reģistrētu transportlīdzekļu tranzīts, kā arī Kosovas dalība reģionālajos forumos. Kosova un Serbija 2012. gada februārī panāca vienošanos par reģionālo sadarbību un robežu šķērsošanas režīmu.

3.3 Aktuāli jautājumi

3.3.1 Starp etniskajām grupām joprojām pastāv saspīlētas attiecības, jo Kosovas ziemeļdaļā ir nestabils stāvoklis un Kosovas serbu mazākumtautība un Serbija atsakās atzīt Kosovas neatkarību un jaunās institūcijas. Turklāt dažas Kosovas albāņu grupas neatbalsta to, ka starptautiski spēki uzrauga Kosovas neatkarību.

3.3.2 Kosovas ziemeļdaļā situācija saasinājās 2011. gada jūlijā, kad Kosova pieņēma lēmumu noteikt embargo Serbijas precēm, lai reaģētu uz to, ka kopš 2008. gada Serbija atsakās ielaist preces, jo tā neatzīst Kosovas muitas zīmogu. Vienpusēja Kosovas policijas izvietošana divos valsts ziemeļdaļas kontrolpunktos uz robežas ar Serbiju izraisīja vardarbīgu sadursmi, kuras rezultātā dzīvību zaudēja viens Kosovas policists. Situācijas nomierināšanos izdevās panākt, pateicoties NATO vadītiem militārajiem spēkiem jeb KFOR.

3.3.3 Izmantojot Belgradas un Prištinas dialogu, kura starpniecē ir ES, 2011. gada septembrī tika atrisināts muitas zīmoga jautājums. Pēc vienošanās īstenošanas valsts ziemeļdaļā tika rīkotas daudzas blokādes. Bija arī vardarbīgi starpgadījumi. Ņemot vērā situāciju Kosovas ziemeļdaļā, Serbija septembra beigās pārtrauca līdzdalību iepriekš minētajā dialogā, kura starpniecē ir ES, un pie sarunu galda atgriezās 2011. gada novembrī.

4. Ekonomiskā situācija Kosovā

4.1 Situācija pēc konflikta

4.1.1 Kosovā oficiālais bezdarba līmenis ir 40 %. Tas ir augstākais rādītājs reģionā un būtiski pārsniedz Eiropas Savienības vidējo. Ņemot vērā Kosovas plašo ēnu ekonomikas sektoru, šie dati jāvērtē piesardzīgi, jo patiesais bezdarba līmenis varētu būt vēl augstāks. Sieviešu vidū bezdarbs ir lielāks, kā arī tā ir nozīmīga problēma jauniešiem. Katru gadu darba tirgū ienāk 30 000 jauniešu, taču ar pašreizējo ekonomikas izaugsmes tempu nav iespējams nodrošināt tik daudz jaunu darbvietu. Vēl viens smags jautājums ir nabadzība — aptuveni 20 % iedzīvotāju iztiek ar mazāk nekā vienu *euro* dienā.

4.1.2 Ekonomika joprojām lielā mērā ir atkarīga no naudas pārvedumiem un donoru palīdzības. Kosovas ekonomiku ietekmē pēckara nestabilitāte, izjauktas tirdzniecības saites un nepietiekamas investīcijas infrastruktūrā. Milzīgais ārkārtas palīdzības un atjaunošanas darbu apjoms, kas pamatojās galvenokārt uz starptautisko donoru palīdzību, nodrošināja to, ka pēc 2000. gada ekonomikas izaugsme vairākus gadus bija divciparu skaitlis. Tiešo ārvalstu investīciju trūkuma un ārkārtīgi augstā tirdzniecības deficīta dēļ pierādījies, ka tādu izaugsmes tempu nav iespējams ilgi saglabāt. Kopš 2007. gada Kosovā neto ārvalstu investīciju apjoms ir pastāvīgi samazinājies un no 19 % sarucis līdz 7,1 % no IKP. Ēnu ekonomikas darbība ir plaša, bet nodokļu iekasēšana — ļoti nepilnīga.

4.1.3 Lai gan pasaules finanšu un ekonomikas krīze ir relatīvi maz ietekmējusi valsts ekonomiku, jo Kosovas starptautiskā

integrācija ir neliela, tomēr krīzes negatīvā ietekme bija jūtama lielākoties tādejādi, ka samazinājās naudas pārvedumi, eksports un tiešās ārvalstu investīcijas.

4.1.4 Kosovas ekonomiku lielākoties veido pakalpojumu nozare (68 %), pārējās nozares — rūpniecība (20 %) un lauksaimniecība (12 %) — ir samērā nelielas. Kosovas iedzīvotāju lielākā daļa dzīvo lauku apvidos. Lauksaimnieciskā darbība notiek uz maziem zemes plekšiem, un tāpēc tā lielākoties ir neefektīva un vienīgi mājsaimniecības vajadzībām. Tas liedz izveidoties spēcīgai un iedzīvotājus pārstāvošai pilsoniskajai sabiedrībai, kas pievērstos lauksaimniecības un lauku attīstības jautājumiem.

4.1.5 Korupcija joprojām ir plaši izplatīta un būtiski ietekmē valsts ekonomiskās izaugsmes izredzes. *Transparency International* izveidotajā sarakstā Kosova pēc korupcijas aplēšu indeksa ir ierindota 110. vietā un novērtēta kā viena no visvairāk korumpētajām valstīm Eiropā.

4.1.6 Valdībai nav valsts ekonomikas attīstības stratēģijas; to vajadzētu izstrādāt, turklāt apspriežoties ar sociālajiem partneriem un citiem pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem.

5. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju pašreizējā situācija un nozīme

5.1 Sociālais dialogs

5.1.1 Tiek lēsts, ka kopējais arodbiedrību locekļu skaits ir aptuveni 60 000. Publiskajā sektorā iesaiste arodbiedrībās ir ļoti izplatīta — apmēram 90 % valsts ierēdņu ir arodbiedrības biedri. ⁽²⁾ Tā kā tagad likumā ir atļauts arodbiedrības veidot arī privātajā sektorā, viens no lieliem arodbiedrībām priekšā stāvošiem uzdevumiem ir tās izveidot uzņēmumos. Apsekojumos 5,09 % ⁽³⁾ iedzīvotāju norāda piederību kādai no arodbiedrībām.

5.1.2 **Darba likums**, kas stājās spēkā 2010. gada decembrī, tika uzskatīts par vienu no svarīgākajiem tiesību aktiem, kas Kosovā jebkad pieņemts. ⁽⁴⁾ Par šo likumprojektu tika rīkotas vairākas apspriešanās, galvenokārt starp darba devēju apvienībām un arodbiedrībām, bet tajās iesaistījās arī īpaša parlamentārā komiteja un pilsoniskās sabiedrības organizācijas. Likumu pieņēma vienprātīgi trešā likumdošanas perioda pēdējā plenārsesijā, parlamenta atlaišanas dienā un neskatoties uz valdības atkārtoti izrādītu opozīciju, jo tā uztraucās, ka likums varētu kļūt par slogu budžetam. Arodbiedrības draudēja likuma neapstiprināšanas gadījumā boikotēt vēlēšanas.

⁽²⁾ Kushtrim, Shaipi (2011) "Annual Review 2010 on Labour Relations and Social Dialogue in South East Europe: Kosovo", Regional Project for Labour Relations and Social Dialogue in South East Europe, Friedrich Ebert Stiftung, 2011. gada janvāris.

⁽³⁾ "Better Governance for a Better Impact. A Call for Citizens", The CIVICUS Civil Society Index Analytical Country Report for Kosovo, Kosovar Civil Society Foundation (KCSF), 2011. gada marts.

⁽⁴⁾ "Labour Law: its implementation in the first six months", GAP Policy Brief, The Institute for Advanced Studies GAP, 2011. gada septembris.

5.1.3 **Kosovas Sociālo un ekonomikas lietu padome** tika izveidota 2009. gadā. Jau kopš paša sākuma tās darbību ir traucējusi Kosovas Tirdzniecības kameras un Kosovas Neatkarīgo arodbiedrību savienības (BSPK) pretestība tam, ka padomē iesaistītos pārstāvjus arī no citām darba devēju organizācijām (Kosovas Uzņēmēju alianses) vai arodbiedrībām (Kosovas Brīvo arodbiedrību konfederācijas, KSLK). Neskatoties uz iekšējām nesaskaņām, padomē regulāri ir notikušas sanāksmes.

5.1.4 Kosovas Sociālo un ekonomikas lietu padomei trūkst spēju un līdzekļu efektīvam darbam.

5.1.5 **Sociālajiem partneriem nav ierādīta svarīga loma ne Eiropas integrācijas procesā, ne ekonomikas attīstības procesā.** Kosovas valdībai vajadzētu izveidot piemērotu tiesisko bāzi, kas palielinātu sociālo partneru iesaisti un pārstāvību minētajos procesos.

5.1.6 Nodarbinātības ministrija patlaban piešķir finansējumu sociālo partneru projektiem, taču nav ne skaidru kritēriju, ne procedurālu noteikumu.

5.2 Pilsoniskais dialogs

5.2.1 Kosovas pilsoniskās sabiedrības aizsākumi meklējami 80. gadu beigās un 90. gadu sākumā, pēc komunisma sabrukšanas Viduseiropā un Austrumeiropā. Kosovas tobrīd ļoti specifiskā situācija bija par pamatu tam, ka pilsoniskā sabiedrība attīstījās par svarīgu daļu no veselas paralēlas sistēmas un pilsoņu pretošanās kustības pret serbu režīmu. Pilsoniskās sabiedrības galvenās darbības jomas bija humānā palīdzība un cilvēktiesību aizsardzība, kā arī pilsoņu kustības ar plašu sabiedrības atbalstu. Pēc visu Kosovas albāņu pieteiktā boikota serbu iestādēm un tā kā trūka sociālo un veselības aprūpes pakalpojumu, pilsoniskā sabiedrība uzņēmās lomu būt par galveno pakalpojumu sniedzēju.⁽⁵⁾

5.2.2 Pēc kara pilsoniskā sabiedrība ātri pielāgojās situācijai un pievērsās tādām jaunām vajadzībām kā ārkārtas palīdzība, atjaunošanas darbi un etnisko grupu samierināšana. Starptautisko donoru lielos apmēros piegādātās finanšu un tehniskās palīdzības iespaidā pilsoniskās sabiedrības organizāciju skaits būtiski palielinājās. Tomēr saskaņā ar aplēsēm no vairāk nekā 6 000 reģistrētajām NVO šobrīd (2010. gadā) joprojām aktīvas vai daļēji aktīvas ir mazāk nekā 10 %.⁽⁶⁾

5.2.3 Patlaban Kosovas pilsoniskās sabiedrības organizācijas saskaras ar līdzīgām problēmām, kādas ir citās reģiona valstīs⁽⁷⁾, jo lielākā daļa šo organizāciju joprojām lielā mērā ir atkarīgas no starptautiskā finansējuma (tiek lēsts, ka vairāk nekā 70 % no pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzekļiem piegādā ārvalstu donori). Tāpēc pilsoniskās sabiedrības organizācijas ir kļuvušas vairāk orientētas uz donoriem, tām mazāk rūp vietējās sabiedrības vajadzības, un, ņemot vērā, ka nākotnē starptautiskie līdzekļi pilsoniskajai sabiedrībai varētu samazināties, to pastāvēšanas izredzes ir apšaubāmas. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas saskaras ar legimitātes problēmu, jo tās vairs nav pilnībā saistītas ar sabiedrības daļu, ko tās pārstāv.

5.2.4 Daudzi donori ir nolēmuši turpmāk vairs tik daudz neieguldīt Kosovā, un kopējais pilsoniskajai sabiedrībai pieejamo līdzekļu apjoms samazinās. Tas, ka lielākoties atbalsts tiek saņemts īstermiņa projektiem, nevis kā institucionāls ilgtermiņa atbalsts, padara pilsoniskās sabiedrības organizāciju finansiālās un cilvēkresursu stabilitātes nodrošināšanu par ļoti grūtu uzdevumu.⁽⁸⁾

5.2.5 Eiropas Komisija 2011. gada decembrī apņēmašanās panākt vienošanos, ka, neskarot dalībvalstu nostājas par tās statusu, Kosova varētu piedalīties ES programmās. Šajā saistībā gan EK, gan Kosovas valdībai būtu jānodrošina, ka pilsoniskās sabiedrības organizācijas tiek iesaistītas konkrētu projektu izstrādē un īstenošanā.

5.2.6 Problēmas ar Kosovas starptautisko atzīšanu tieši ietekmē Kosovas pilsoniskās sabiedrības starptautiskos kontaktus. Vairāki starptautiski un Eiropas Savienības sadarbības tīkli nepieņem locekļus no Kosovas. Neskatoties uz šiem šķēršļiem, Kosovas pilsoniskā sabiedrība ir pārstāvēta dažādos reģionālos un Eiropas forumos, un tai ir plašāki starptautiski kontakti nekā jebkuram citam šīs valsts sektoram. Būtu jāveicina Kosovas pilsoniskās sabiedrības iesaiste reģionālajās programmās.

5.2.7 2008. gadā pieņemtā Konstitūcija aizsargā vārda un preses brīvību, izņemot etniskā naida kurināšanu. Pilsoniskā sabiedrība uzskata, ka kopumā tā var brīvi kritizēt valdību, un tikai dažas pilsoniskās sabiedrības organizācijas ziņo par nelikumīgiem ierobežojumiem vai uzbrukumiem no vietējā līmeņa vai centrālās valdības puses. Tomēr tiek norādīts, ka ar valdību cieši saistīti plašsaziņas līdzekļi tiek izmantoti pret pilsoniskās sabiedrības iniciatīvām un indivīdiem, kas kritizē valdību. Lai gan Kosovā darbojas daudzi un dažādi drukāti un elektroniski plašsaziņas līdzekļi, tomēr bailu no soda dēļ pētnieciskā žurnālistika joprojām ir retums. Tas, ka plašsaziņas līdzekļi ir finansiāli atkarīgi no valdības reklāmām, liek apšaubīt redakcionālo neatkarību.

⁽⁵⁾ "Better Governance for a Better Impact. A Call for Citizens", The CIVICUS Civil Society Index Analytical Country Report for Kosovo, Kosovar Civil Society Foundation (KCSF), 2011. gada marts.

⁽⁶⁾ "Better Governance for a Better Impact. A Call for Citizens", The CIVICUS Civil Society Index Analytical Country Report for Kosovo, Kosovar Civil Society Foundation (KCSF), 2011. gada marts.

⁽⁷⁾ "The 2010 NGO Sustainability Index for Central and Eastern Europe and Eurasia", United States Agency for International Development (USAID).

⁽⁸⁾ "Better Governance for a Better Impact. A Call for Citizens", The CIVICUS Civil Society Index Analytical Country Report for Kosovo, Kosovar Civil Society Foundation (KCSF), 2011. gada marts.

5.2.8 **NVO pamatlukums** nodrošina ātru un vieglu reģistrācijas procedūru un ietver NVO izveides, darbības un darbības izbeigšanas pamatnoteikumus. Papildu tam esošais tiesiskais regulējums, kas attiecas uz pilsonisko sabiedrību, netiek uzskatīts par apmierinošu: organizācijām, kas darbojas sabiedrības interesēs, ir ļoti maz priekšrocību, potenciālajiem donoriem paredzētās nodokļu atlaides ir nelielas, un pilsoniskā dialoga process joprojām nav oficiāli noteikts. Likumos par pievienotās vērtības nodokli, muitu, uzņēmumu ienākuma nodokli un fizisko personu ienākuma nodokli būtu jānorāda nodokļu atlaides nevalstiskajām organizācijām, kas darbojas sabiedrības labā. Vietējā filantropija ir tikai iedīgli. Lai no filantropiskiem ziedojumiem būtu reāls ieguvums, jāmainās uzņēmējdarbības kultūrai. Ļoti nepieciešams ir izveidot tādu vidi, kas sekmētu NVO finansiālo stabilitāti — tiesību aktos par sponsorēšanu, uzņēmumu ienākuma nodokli un fizisko personu ienākuma nodokli jābūt iekļautiem noteikumiem, kas NVO dotu iespēju izmantot sabiedrības līdzekļus.

5.2.9 Sadarbība ar pilsonisko sabiedrību parasti aprobežojas ar likumdevīgu iniciatīvu aizstāvēšanu, savukārt pilsoniskās sabiedrības organizāciju mēģinājumiem panākt lielāku pārredzamību un samazināt korupciju ir bijis maz sekmju. NVO sadarbību ar valdību kavē problēmas ar informācijas pieejamību, to galvenais iemesls ir Likuma par piekļuvi publiskajiem dokumentiem slikta īstenošana.

5.2.10 **Nenotiek oficiāls pilsoniskās sabiedrības un valdības dialogs.** Eiropas Komisijai vajadzētu palīdzēt Kosovai izveidot oficiālas struktūras sadarbībai ar pilsonisko sabiedrību. Valsts iestādēm jāizveido mehānismi un struktūras apspriedēm ar pilsonisko sabiedrību, kā arī jāieceļ un jāapmāca valsts ierēdņi, kas darbotos kā kontaktpunkti ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

5.2.11 Pilsoniskās sabiedrības organizāciju pūliņu rezultātā valdība ir sākusi izstrādāt "Valdības un pilsoniskās sabiedrības sadarbības stratēģiju". Šis process ir sākuma fāzē, un to koordinē pilsoniskās sabiedrības sadarbības tīkls "CiviKos Platform".

5.2.12 Nav specifisku mehānismu par līgumu slēgšanu starp valdību un pilsonisko sabiedrību, ne arī tiesiskais regulējums par to, kā izvēlēties saņēmējus nedaudzajām dotācijām, ko valdība piešķir NVO; patlaban piešķiršana notiek lielā mērā uz subjektīvas izvēles pamata. Eiropas Komisijai vajadzētu Kosovai valdībai sniegt tehnisko palīdzību šādu mehānismu izveidei.

5.2.13 Tā kā nav skaidru reglamentējošu noteikumu, kas mudinātu iesaistīties brīvprātīgajā darbā, nevalstiskajām organizācijām ir ārkārtīgi grūti šādam darbam piesaistīt individuus vai grupas. Kosovas valdībai vajadzētu ieteikt izmantot kā paraugu Eiropas likumdevības aktus brīvprātīgā darba jomā.

5.2.14 Vides aizsardzības jomā valdībai jāpastiprina sadarbība ar pilsonisko sabiedrību, un būtu jāriko strukturēta

apspriešanās ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un tās jāiesaista politikas veidošanā un publiskās debatēs.

6. Kosovas pilsoniskās sabiedrības organizācijas un IPA

6.1 Piekļuve IPA līdzekļiem

6.1.1 Laikposmā no 1998. gada līdz 2009. gadam EK palīdzība Kosovai kopā sasniedza EUR 2,3 miljardus, ieskaitot Eiropas Savienības tiesiskuma misiju (EULEX), Eiropas Savienības īpašo pārstāvi un Starptautisko civilo biroju (*International Civilian Office*). Eiropas Komisijas galvenie divpusējās sadarbības partneri ir bijuši Vācija, Šveice, Norvēģija, Zviedrija (*Sida*), Nīderlande, Apvienotā Karaliste (*DFID*) un *USAID*.

6.1.2 Saskaņā ar Daudzgaļu indikatīvo plānošanas dokumentu (2009–2011), ko Eiropas Komisija apstiprināja 2009. gadā, Kosovā tika noteikti šādi četri prioritārie jautājumi: **pilsoniskā sabiedrība**, vide, iespēju vienlīdzība un laba pārvaldība. IPA līdzekļus ir paredzēts iedalīt trīs pamatvirzienos: atbalsts politisko kritēriju izpildei, ekonomisko kritēriju izpildei un Eiropas standartu sasniegšanai.

6.1.3 Tā kā Eiropas Savienība ir ietekmīgākais donors gan palīdzības apmēra, gan līdzekļu piešķiršanas kategoriju ziņā, tā potenciāli var noteikt, kuriem jautājumiem saistībā ar demokrātijas veicināšanu un sniegto atbalstu tiek veltīts vairāk uzmanības. Tas nozīmē arī to, ka Komisijas intervences efektivitāte ir izšķirošs faktors tajā, kā tiek uztverta un leģitimizēta Kosovai piešķirtā starptautiskā palīdzība.

6.1.4 Saskaņā ar politiskajiem kritērijiem no IPA līdzekļiem Kosovā atbalsta administratīvās spējas uzlabošanu un iestāžu veidošanu, tiesiskumu, cīņu ar korupciju un organizēto noziedzību, cilvēktiesību ievērošanu un serbu un citu mazākumtautību aizsardzību, pilsoniskās sabiedrības nostiprināšanu un publiskos plašsaziņas līdzekļus, iekļaujot visās programmās pilsoniskās sabiedrības jautājumus. **Laikposmā no 2009. gada līdz 2011. gadam no Kosovai paredzētās kopējās palīdzības 2–5 % ir iezīmēti pilsoniskās sabiedrības atbalstam.**

6.1.5 Lai gan Eiropas Savienības atbalsts pilsoniskajai sabiedrībai ir arvien palielinājies, sarežģītu birokrātisku pieteikšanās procedūru un relatīvi liela minimālā dotācijas apjoma dēļ lielākā daļa organizāciju šos līdzekļus nevar izmantot. To pašu iemeslu dēļ ir palielinājusies plaša starp lielām un mazām pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Pieteikumu sarežģītais formulējums un tehniskais raksturs joprojām liedz kopienu un vietējā mēroga pilsoniskās sabiedrības organizācijām piekļuvi ES līdzekļiem.

6.1.6 Pilsoniskajai sabiedrībai paredzētais EK finansējums tiek piešķirts lielākoties demokrātijas un tiesiskuma sekmēšanai un mazāk tiem, kuri veicina sabiedrības un ekonomikas attīstību.

6.1.7 IPA atbalsta ietvaros atbalsttiesīgie sociālie partneri nepiesaka iniciatīvas, kā arī trūkst īpašu programmu, kas tiem ļautu uzlabot veikspēju.

6.1.8 Joprojām bažas izraisa Kosovas pārvaldes iestāžu ierobežotā spēja izmantot pieejamos IPA līdzekļus. Valdībai pilsoniskās sabiedrības organizācijas būtu jāiesaista IPA palīdzības prioritāšu izvirzīšanā.

6.1.9 Tā kā Kosovā nenotiek strukturēts dialogs starp pilsoniskās sabiedrības organizācijām un valdību, EESK atbalsta Eiropas Komisijas nodomu 2012. gadā finansēt projektus par pilsoniskās sabiedrības organizāciju sadarbības tīklu veidošanu nolūkā atvieglot dialogu ar pārvaldes iestādēm.

6.1.10 EESK iesaka IPA ietvaros priekšlikumu iesniegšanas konkursus plānot tā, lai finansējums būtu pieejams visiem.

Briselē, 2012. gada 28. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība Eiropas Savienības īstenotajā politikā attīstības jomā un sadarbības politikā attīstības jomā” (izpētes atzinums)

(2012/C 181/06)

Ziņotājs: **José María ZUFIAUR NARVAIZA**

Eiropas Komisija 2011. gada 20. oktobra vēstulē lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu sagatavot izpētes atzinumu par tematu:

“Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība Eiropas Savienības īstenotajā politikā attīstības jomā un sadarbības politikā attīstības jomā”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 6. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (28. marta sēdē), ar 167 balsīm par, 15 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Laikā, kad ekonomiskā, ekoloģiskā un sociālā krīze nosaka cilvēces nākotni, EESK uzskata, ka sadarbībā iesaistītajām pusēm pirmām kārtām ir jāvienojas par to, kāda veida attīstību tās vēlas sekmēt ⁽¹⁾.

1.2 Lai sadarbība būtu efektīva, ir svarīgi ES īstenoto politiku attīstības jomā saskaņot ar visām pārējām ES politikas jomām. Arī pilsoniskās sabiedrības organizācijas (PSO) jāmudina pastiprināt un uzlabot koordināciju un saskaņotību ar minētajām politikas jomām.

1.3 PSO pēc savas būtības attīstības jomā ir vadoša loma, un tāpēc to nozīmei sadarbības politikā jābūt līdzvērtīgai. Tās jāiesaista sadarbības politikas un programmu izstrādē, īstenošanā un uzraudzībā, un tām jābūt pārstāvētām arī stratēģiskajās struktūrās finansējuma virzīšanai.

1.4 EESK iesaka ES iestādēm un PSO sadarboties stratēģiskāk, izmantojot politisku dialogu, pamatnolīgumus un efektīvākus finansējuma virzīšanas mehānismus.

1.5 Eiropas Komisijai un visu valstu valdībām ir jāatbalsta Stambulā pieņemtie PSO efektīvas attīstības principi.

1.6 PSO būtu vairāk jāatzīst jaunajos sadarbības mehānismos, piemēram, jaunattīstības valstu (Dienvidu-Dienvidu) sadarbībā vai trīspusējā sadarbība.

1.7 Sadarbības un attīstības jomā īstenotajā politikā (SAP), jo īpaši attiecīgajā Eiropas Savienības politikā, ir jāņem vērā PSO unikālās iezīmes un daudzveidība, kā arī pieredze attiecībās ar partnervalstīm.

1.8 Globalizācijas apstākļos ir nepieciešams atzīt atsevišķu PSO starptautisko raksturu un izmantot šo pasaules mēroga dalībnieču potenciālu.

1.9 Jāievieš izmaiņas sistēmā attīstībai paredzēta Eiropas Savienības finansējuma piešķiršanai ar PSO starpniecību. Citstarp steidzami jāievieš tādi mehānismi kā pamatnolīgumi, darbības dotācijas, kaskādveida subsīdijas, daudzgadu nolīgumi, ārkārtas finansējums un strukturētajā dialogā definētais “instrumentu kopums”. EESK uzskata, ka minētos finansējuma veidus pirmām kārtām vajadzētu paredzēt PSO tīkliem, federācijām vai konfederācijām.

1.10 PSO jānodrošina labvēlīga vide, lai tās varētu darboties visās valstīs. Tas nozīmē tādu pamatprincipu kā vārda, pulcēšanās, biedrošanās un rīcības brīvības ievērošanu. Minētais mērķis ir jāiekļauj publiskajā politikā sadarbības jomā.

1.11 Pilsoniskās sabiedrības līdzdalībai ir jāklūst par reālu pārvaldības elementu, un tāpēc ES tā jāpieņem kā darbības kritērijs attiecībās ar partnervalstīm.

1.12 EESK pozitīvi vērtē vietējo pašvaldību iesaisti ES attīstības politikā ⁽²⁾, tomēr uzskata, ka PSO un vietējo pašvaldību sasaiste sadarbības un attīstības jomā īstenotajā politikā var radīt konceptuālu sajukumu un apgrūtināt darbību, lai gan tām bez šaubām jābūt savstarpēji papildinošām un jāsadarbības.

⁽¹⁾ OV C 376, 22.12.2011., 102./109. lpp., skatīt 1.5. punktu, ziņotājs — H.J. Wilms.

⁽²⁾ “ES attīstības politikas ietekmes palielināšana: Pārmaiņu programma” OV C 113, 18.4.2012., 52–55. lpp.

1.13 Lai politikai attīstības jomā būtu lielāka ietekme, ir svarīgi tajā iesaistīt privāto sektoru. Tomēr jānodrošina, ka to neizmanto kā ieganstu publiskā ieguldījuma samazināšanai un privātā vai kāda cita sektora iesaistīšanās dēļ sadarbības projektiem netiek izvirzīti jauni nosacījumi. Jāizveido arī uz pieņemtajiem starptautiskiem standartiem balstīta sistēma jebkura sektora efektīvai iesaistīšanai saskaņā ar attīstības jomā īstenotās sadarbības mērķiem.

1.14 Jāpastiprina sadarbības pārredzamības un pārskatu iesniegšanas mehānismi, arī tie, kas attiecas uz PSO un cīņu ar korupciju.

1.15 PSO attīstības politikas īstenošanā būtu jāiesaista arī Lisabonas līgumā minētais Eiropas Brīvprātīgo humānās palīdzības korpuss.

1.16 EESK starptautiskā darbība ilgākā laikposmā ir sekmējusi PSO institucionālās dimensijas atzīšanu, un kā piemēru var minēt pilnvaras, kas EESK piešķirtas Kotonū nolīgumā. Tas bija viens no galvenajiem elementiem Kotonū nolīgumā, kas ir pirmais ES parakstītais starptautiskais nolīgums, kurā izteikti atzīta "nevalstisko struktūru" kā partneru nozīme sadarbībā attīstības jomā⁽³⁾. Nolīguma būtisks elements ir arī noteikums, ka nevalstiskās struktūras saņem finanšu resursus savu spēju attīstīšanai, lai tās varētu darboties kā efektīvi partneri minētā nolīguma ietvaros. Šīs pilnvaras ir veicinājušas ĀKK un ES koordinācijas komitejas izveidi, pirmo reizi radot kopīgu struktūru, kurā darbojas PSO pārstāvji no ĀKK valstīm un EESK locekļi un kuru finansē EAF. Koordinācijas komitejas uzdevums ir uzraudzīt Kotonū nolīguma un ekonomisko partnerattiecību nolīgumu īstenošanu. Tai ir bijusi arī svarīga loma ilgtspējīgas attīstības klauzulas pieņemšanā. Šāds darbības veids ir bijis atsaucis punkts EESK uzdevumiem citos ģeogrāfiskos reģionos, tas ir bijis rezultatīvs un, piemēram, palīdzējis, stiprināt PSO organizatoriskās spējas, izveidot forumus un ES delegācijās izveidot kontaktpunktus saziņai ar PSO, kā arī atvieglot to piekļuvi ES finansējumam un to līdzdalību sarunās par tirdzniecības nolīgumiem.

1.17 EESK uzskata, ka līdzīga pieredze ir jānostiprina un jāpaplašina, lai atbalstītu sadarbības politiku. Komiteja jo īpaši, pamatojoties uz daudzu nozīmīgu PSO viedokli, prasa Eiropas Ārējās darbības dienestam, lai ES delegācijas apņemās efektīvi atbalstīt PSO, sazinās ar tām, iepazīstas ar šo organizāciju darbību un sekmē to gan Eiropā, gan partnervalstīs. Saistībā ar Eiropas Ārējās darbības dienesta delegāciju nostiprināšanu

vairāk nekā jebkad no tām var prasīt šādu saistošu apņemšanos, nevis brīvprātīgu labas gribas izpausmi.

1.18 Ņemot vērā decentralizācijas tendences ES sadarbībā attīstības jomā, EESK uzskata, ka saistībā ar ES delegāciju dialogu ar dažādu valstu un reģionu PSO tā varētu ļoti efektīvi sadarbīties ar Eiropas Ārējās darbības dienestu. Pirmkārt, tādēļ, ka EESK kā partnere no ES puses ir iesaistīta dažādās konsultatīvās struktūrās, kas tiek veidotas ekonomisko partnerattiecību (*Cariforum*), tirdzniecības nolīgumu (Dienvidkoreja) un asociācijas nolīgumu (Centrālamerika, Čīle) ietvaros. Otrkārt, EESK jau ilgu laiku uztur stabilas attiecības ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un tās pārstāvošām iestādēm visos kontinentos, un jo īpaši tas attiecas uz ĀKK, Latīņamerikas un Vidusjūras reģiona valstīm⁽⁴⁾.

1.19 EESK atkārtoti uzsver PSO nozīmīgumu izpratnes veidošanā un ES iedzīvotāju izglītošanā par sadarbības jautājumiem laikā, kad krīzes dēļ par saistībām attīstības politikas jomā varētu aizmirst. Minētajam mērķim īpašā pozīcijā būtu jāparedz pietiekams finansējums, ar nosacījumu, ka tiek nodrošināta pietiekama pārskatāmība un pārskatatbildība.

2. Principi un vispārējie mērķi

2.1 Pēdējā desmitgadē Eiropas Savienība veltījusi aizvien lielāku uzmanību dialogam ar PSO. Eiropas konsenss attīstības jomā, Attīstības sadarbības instruments, Eiropas Revīzijas palātas ziņojums un, visbeidzot, "strukturētais dialogs" ir paplašinājis tā darbības jomu un tagad tajā piedalās Eiropas Komisija, Eiropas Parlaments, Reģionu komiteja un EESK, dalībvalstis un pilsoniskās sabiedrības organizācijas, tostarp arodbiedrības, kooperatīvi un sociālās ekonomikas organizācijas, lauksaimnieku un patērētāju organizācijas, darba devēju organizācijas, NVO formas un partnervalstu organizācijas.

2.2 Tomēr, neraugoties uz šo attīstību un starptautiskajām saistībām⁽⁵⁾, jāsecina, ka vēl nav notikusi pāreja uz praktisku rīcību, un reālie panākumi ir visai pieticīgi. Daudzās valstīs, gan atbalsta sniedzējās, gan attīstības valstīs, PSO joprojām saskaras ar būtiskām problēmām un to darba apstākļi ir pasliktinājušies. Tas, piemēram, attiecas uz arodbiedrībām, kurām atbalsta

⁽⁴⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.external-relations-other-continents>.

⁽⁵⁾ Parīzes 2005. gada marta paziņojums par attīstībai sniegtā atbalsta efektivitāti; Augsta līmeņa forums, Akra (2008). PSO attīstības efektivitātes principi (Stambula) (<http://www.aideffectiveness.org/busanhlf4/images/stories/hlf4/PrincipiosdeOSC-Estambul-Final.pdf>); Pamatnostādnes efektīva ieguldījuma nodrošināšanai PSO attīstībā (http://www.cso-effectiveness.org/IMG/pdf/spanish_framework_for_cso_dev_eff.pdf); Pusanā 2011. gadā organizētā augsta līmeņa foruma paziņojums.

⁽³⁾ Proti, Kotonū nolīguma 2. nodaļas 4. pantā paredzēts, ka ES un ĀKK pārvaldes iestādēm jāinformē nevalstiskās struktūras un ar tām jākonsultējas par sadarbības politikas pasākumiem un stratēģijām un ka minētajām struktūrām jāpiedalās šo stratēģiju īstenošanā.

sniedzējās valstīs oficiālo attīstības palīdzību iegūt ir grūtāk, savukārt partnervalstīs šī palīdzība ir ierobežota vai vispār nepastāv nedz resursu, nedz politiskā dialoga ziņā. Kopumā var sacīt, ka atbalsts PSO un to kā attīstības dalībnieku nozīme ir apdraudēti (kā piemēru var minēt Zimbabves valdības nesen pieņemtos pasākumus).

2.3 EESK uzskata, ka PSO lomas plašākai un labākai atzīšanai attīstības un sadarbības politikā jāpieņem noteiktu kritēriju, principu un vērtību kopums.

2.4 Pirmām kārtām ir būtiski panākt, ka gan savstarpēji PSO, gan PSO un Eiropas iestādēm ir vienota izpratne par to, **kas ir attīstība**. Pašreizējos apstākļos tas ir nepieciešams un steidzami īstenojams mērķis, jo vienlaikus pastāv trīs krīzes — ekoloģiskā krīze (klimata pārmaiņas, bioloģiskās daudzveidības zudums utt.), sociālā krīze (dažādu veidu nevienlīdzības palielināšanās,) un ekonomikas krīze (bezdarbs, darba vietu nestabilitāte, finanšu jomas pārsvars pār reālo ekonomiku utt.). Papildus trim iepriekš minētajām krīzēm izveidojusies ceturta, proti, pārtikas krīze. To, ka mūsu nākotne ir apdraudēta, apliecina dati, kas atklāj šo krīžu vērienu, turklāt tās viena otru pastiprina. To ietekmes samazināšanai ir tikai viens risinājums — radikāli jāuzlabo līdztiesība, sadarbība un aprūpe. Tātad attīstību nevar uzskatīt par ekonomikas izaugsmes sinonīmu, līdzīgi kā labklājību un progresu nevar vērtēt caur IKP rādītāju prizmu.

2.5 EESK joprojām ir pārliecināta, ka neraugoties uz nepieciešamību pārskatīt darbības kritērijus, **sadarbība attīstības jomā ir viens no attīstības veicināšanas pamatinstrumentiem**, jo īpaši nabadzīgākajām valstīm.

2.5.1 Tāpēc EESK atgādina, ka ir jāievēro starptautiskā līmeņa saistības attiecībā uz attīstības finansēšanu, un atbalsta sniedzējām valstīm un īpaši Eiropas Savienībai tās jāuzskata par obligātām. Sadarbība attīstības jomā atbalsta sniedzējās valstīs ir **valsts politikas joma**, kuras pamatā ir laba prakse, un ir jānodrošina tās īstenošanai nepieciešamie līdzekļi.

2.5.2 EESK atkārtoti uzsver, ka atbilstoši Lisabonas līgumā noteiktajam ir jārūpējas par **attīstības un sadarbības jomā īstenojamo politikas un citu politiku (tirdzniecības, ieguldījumu, finanšu politikas) saskaņotību**. Arī PSO jānodrošina pastiprināt un uzlabot koordināciju un saskaņotību ar minētajām politikas jomām.

2.6 Pēdējā desmitgadē sadarbības jomā ir notikušas lielas pārmaiņas, tostarp jānorāda arī uz jaunattīstības valstu (Dienvīdus-Dienvīdus) sadarbību vai trīspusējo sadarbību. **Saistībā ar jaunajiem sadarbības veidiem plašāk būtu jāatzīst PSO un to tīklu nozīme.**

2.7 Arī daži līdzekļu virzīšanas veidi (piemēram, budžeta atbalsts), kuru mērķis ir palielināt līdzatbildību, ir izraisījuši pilsoniskā sabiedrības atstumtību partnervalstīs. **EESK uzsver nepieciešamību pietiekami uzsvērt vietējās PSO nozīmi demokrātiskās līdzatbildības sekmēšanā un tematiskajās programmās, arī saistībā ar finansējumu.**

2.8 Tā kā EESK ir iesaistīta dažādās ES stratēģiskajās apvienībās (ar Brazīliju, Ķīnu) un tās loma atzīta starptautiskos nolīgumos, piemēram, Kotonū nolīgumā, un tā kā Komiteja piedalās pasaules mēroga programmās, piemēram, Rio+20, būtu lietderīgi to iesaistīt ES sadarbības un attīstības politikas tematiskajās programmās.

2.9 Starptautiskā līmenī panāktā vienprātība, kas apliecināta Parīzes paziņojumā, Akas rīcības programmā un Pusanas augsta līmeņa forumā, norāda uz būtiskiem panākumiem atbalsta efektivitātes noteikšanā. Tomēr **PSO uzskata, ka daži minētajos dokumentos noteiktie kritēriji un jēdzieni jāpaplašina**, piemēram, izpratne par līdzatbildību, saskaņošanu, pielāgošanu, rezultātu pārvaldību, kopēju atbildību, atbalsta efektivitāti. Minētajiem kritērijiem atbilstošā definīcija būtu jāizstrādā PSO un Eiropas iestāžu dialoga ietvaros.

2.10 Mērķis ir atbalsta efektivitātes jautājumu risināt, izmantojot pieeju, kuras pamatā ir dažādi cilvēktiesību jēdziena aspekti, un efektivitāti novērtēt, ņemot vērā, kā tā palīdzējusi mazināt nabadzību un nevienlīdzību un sekmējusi atkarības no atbalsta pārtraukšanu.

2.11 Dažādu organizāciju un starptautiskās deklarācijās paustā pieeja liecina, ka **PSO ir pilntiesīgas attīstības jomas dalībnieces**⁽⁶⁾. EESK aicina Eiropas Komisiju un visu valstu valdības atbalstīt Stambulā pieņemtos PSO efektīvas attīstības principus.

2.12 **Attīstības un sadarbības jomā īstenojamā politikā jāņem vērā PSO īpatnības un daudzveidība**. Pievienoto vērtību attīstībai var sniegt kāda NVO, kuras darbs virzīts uz vides aizsardzību vai cilvēktiesībām, kāda arodbiedrība, kas sarunās par atalgojumu un darba ņēmēju sociālo drošību aizsargā darba tiesības, bagātības primāro sadali, kāds lauksaimnieku kooperatīvs, kurš tieši ietekmē pārtikas nodrošinājumu un pārtikas apgādes neatkarību, kāda imigrantu apvienība, kura dod ieguldījumu līdzattīstībā, vai darba devēju vai pašnodarbināto organizācija, kura devusi nozīmīgu ieguldījumu ražošanas tīkla un darba vietu veidošanā — tie ir piemēri, kas liecina, ka attīstības jomā sniegtais PSO ieguldījums, kuru atbalsta ar atbilstošu sadarbības politiku, var būt ļoti daudzveidīgs. EESK uzskata, ka publisko iestāžu politikā attīstības un sadarbības jomā noteikti jāizmanto visas ar šo daudzveidību saistītās iespējas.

⁽⁶⁾ Akas rīcības programmas 20. pants. Pusanas augsta līmeņa foruma 2011. gada 1. decembra secinājumi. Stambulas principi.

2.13 EESK aicina visās valstīs izveidot tādu tiesisko un institucionālo vidi, kas ļauj stiprināt PSO spējas un sekmēt to izveidi, attīstību un līdzdalību. Pilsoniskās sabiedrības līdzdalībai būtu jāklūst par būtisku demokrātiskas pārvaldības sastāvdaļu ⁽⁷⁾.

2.14 Lai attīstības jomā īstenotajai sadarbības politikai būtu lielāka ietekme būtiska nozīme ir privātā sektora iesaistīšanai. Ir jāuzsver privātā sektora lielā daudzveidība (ietverot sociālās ekonomikas organizācijas un bezpeļņas apvienības, kā arī būtiskos ieguvumus, ko sniedz sociāli atbildīgas iniciatīvas (uzņēmumu sociālā atbildība)). Grūtais uzdevums ir maksimizēt to ieguldījumu ekonomikas un sociālajā attīstībā un cilvēku drošībā globalizētā pasaulē. Tomēr publiskā un privātā sektora partnerattiecības vai lielo uzņēmumu pilnībā privātais atbalsts attīstības jomā īstenotajā sadarbībā raisa debates par to, cik lielā mērā šādas partnerattiecības varētu ietekmēt attīstības mērķus. Publiskā un privātā sektora partnerattiecības var būt instruments dažādu partneru attīstības programmu apvienošanai un iedarbīgi rīki zināšanu un dažādu partneru rīcībā esošo resursu apmaiņai. Tāpēc Eiropas Savienībā būtu jāizveido tāda sistēma privātā sektora efektīvai un atbildīgai līdzdalībai, kas atbilst jau pieņemtiem starptautiskiem standartiem, tādiem kā SDO noteiktie darba pamatstandarti, ESAO pamatprincipi daudz nacionāliem uzņēmumiem un uzņēmumu darbības pamatprincipi, kā arī ANO cilvēktiesības. Jānorāda arī uz starptautiskām pārredzības iniciatīvām, piemēram, "EITI principi" (Ieguves rūpniecības pārredzamības iniciatīva) vai "Kimberli process" par starptautiskiem uzņēmumiem un ieguldījumiem.

2.14.1 Tāpat privātā sektora iesaistīšanas rezultātā nebūtu jāsamazinās ne attīstības sadarbībai paredzētā valsts finansējuma apjoms, ne arī atbalsts jāsaista ar nosacījumiem, piemēram, stratēģiski svarīgu nozaru vai sabiedrībai nozīmīgu pakalpojumu privatizāciju.

2.14.2 Savukārt, kā norādīts 1.13. punktā, ir būtiski sekmēt PSO līdzdalību publiskā un privātā sektora partnerattiecībās, kā arī sociālo partneru un sociālā dialoga nozīmi.

2.15 Vēl vairāk jāstimulē pārredzamības un pārskatu sniegšanas mehānismi attiecībā uz visām sadarbībā iesaistītajām pusēm. Tāpat ir jāievēro Apvienoto Nāciju Organizācijas Pretkorupcijas konvencija, jo korupcija mazina sabiedrības atbalstu politikas pasākumiem sadarbības jomā. Šo uzdevumu labi var veikt PSO, jo tām ir gan jāatskaitās par pašu paveikto, gan jādarbojas kā sabiedrības veiktas uzraudzības mehānismam attiecībā uz sadarbību kopumā. Attīstības jomā noteiktos mērķus iespējams sasniegt vienīgi tad, ja tiek uzturēta reāla saikne un mijiedarbība ar iedzīvotājiem.

⁽⁷⁾ ĀKK un ES reģionālā ekonomisko un sociālo organizāciju 10. semināra noslēgumā pieņemtais paziņojums (2009. gada 28., 29. un 30. jūnijs). <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.fr.acp-eu-terth-regional-seminar-reports.6271>

2.16 Globalizācijas apstākļos ir jāatzīst PSO starptautiskais raksturs un jāizmanto šo organizāciju kā atbildīgu pasaules līmeņa dalībnieču potenciāls. Turklāt daudzpolārā pasaulē arvien mazāk jūtams dalījums starp PSO no ziemeļiem un no dienvidiem. Tāpēc citstarp atbalstu PSO tīkliem, to koordinācijas platformām, to federatīvajiem mehānismiem un to iesaistīšanās līmenim vajadzētu iekļaut attīstības jomas pasākumus, ko finansē donori, piemēram, ES sadarbības ietvaros.

3. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju lomas stiprināšana

3.1 Budapeštā notikušās konferences noslēguma dokumentā ⁽⁸⁾ sniegtais **strukturētā dialoga** rezultātu apkopojums ietver ļoti vērtīgus apsvērumus un priekšlikumus visām iesaistītajām pusēm. EESK uzskata, ka šāds dialogs ir jānostiprina un jāizveido koordinācijas mehānisms vai kontaktgrupa, kura regulāri pulcējas sanāksmēs un kurā būtu pārstāvētas Eiropas Attīstības fonda sastāvdaļas, lai nodrošinātu tā ieteikumu ⁽⁹⁾ ievērošanu. Šādam forumam jābūt **pastāvīgai politiskai struktūrai** (debates par sadarbības politiku, izmantojot Eiropas Komisijas līdzekļus un instrumentus), kurā nodrošināta **pārstāvība** (PSO, Komisija, Eiropas Parlaments, dalībvalstis u.c.). EESK uzskata, ka, ņemot vērā tās institucionālās pilnvaras un pieredzi, tai šajā forumā dialoga veidošanai jāpiešķir īpaša loma.

3.2 Jānodrošina, ka PSO ir iesaistītas un var sniegt ieguldījumu attīstības politikas pasākumu izstrādē, īstenošanā un uzraudzībā. Lai palīdzētu nostiprināt PSO, kas darbojas pasaules mērogā, un pastiprinātu Eiropas organizāciju sadarbību, ES būtu jāizskata iespēja noteikt Eiropas PSO juridisko statusu, pamatojoties uz precīziem un ar strukturētā dialoga dalībniekiem saskaņotiem kritērijiem.

3.3 Kopš Kotonū nolīguma stāšanās spēkā EESK darbībai ir bijusi izšķiroša nozīme nevalstisko dalībnieku līdzdalības nostiprināšanā, galvenokārt pamatojoties uz tai piešķirtajām pilnvarām. ⁽¹⁰⁾ Konkrēti, darbojas pastāvīgā ĀKK un ES koordinācijas komiteja, tiek rīkoti regulāri reģionālie semināri un ĀKK valstu konferences un citi pasākumi, kuri gadu gaitā ir

⁽⁸⁾ https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/aidco/images/c/ce/FINAL_ES_-_Final_Statement_May.pdf

⁽⁹⁾ Līdzīgi kā dažādos Eiropas Komisijas ģenerāldirektorātos attiecībā uz citām jomām.

⁽¹⁰⁾ "Apspriedes un ĀKK un ES ekonomikas un sociālās jomas dalībnieku sanāksmes organizē Eiropas Savienības iestāde Eiropas Ekonomikas un Sociālo lietu komiteja" (Kotonū nolīguma 1. protokols). EESK pilnvaras papildinājis bijušā ES tirdzniecības komisāra *Pascal Lamy* kga lūgums EESK uzraudzīt sarunas par ekonomisko partnerattiecību nolīgumiem. Ņemot vērā minēto, EESK atbalstīja sociālajai un vides jomai vēltu nodaļu iekļaušanu *Cariforum* valstu un Eiropas Kopienas ekonomisko partnerattiecību nolīgumā (EPN) un pilsoniskās sabiedrības konsultatīvās komitejas izveidi minētā EPN īstenošanas pārraudzībai. Visi šie aspekti iekļauti galīgajā tirdzniecības līgumā ar minēto reģionu. Tādējādi var secināt, ka papildus EESK piešķirtajām pilnvarām institucionālās prasības, kas noteiktas gan Kotonū nolīgumā, gan EPN ar Karību jūras valstīm, patiešām ir stiprinājušas pilsoniskās sabiedrības organizāciju nozīmi sadarbībā attīstības jomā un tās var uzskatīt par labas prakses paraugu, kuru, iespējams, var izmantot citos ģeogrāfiskajos reģionos.

tieši palīdzējuši īstenot Kotonū nolīgumā⁽¹¹⁾ ietvertos līdzdalības, pārskatāmības, labas pārvaldības un partnerattiecību principus

3.4 Turklāt, veidojot pastāvīgu politisku dialogu saņēmējā valstī, ir svarīgi ņemt vērā katra pilsoniskās sabiedrības dalībnieka vai organizācijas īpatnības.

3.5 Strukturētajā dialogā rezultātā **būtu jāizveido stratēģiskā Eiropas iestāžu un PSO sadarbība**. Tādēļ EESK uzskata, ka ir jānosaka pamats attiecībām un līdzdalībai ārpus projektu finansēšanas ietvariem. Tā varētu būt, piemēram, strukturētā dialoga ietvaros noteiktā instrumentu kopuma (*tool box*) īstenošana, lai to izmantotu ne vien vietējā līmenī (ES delegācijas), bet arī centrālā līmenī. Tādējādi ES un PSO partnerattiecības pasaules mērogā būtu elastīgākas efektīvākas.

3.6 PSO nodrošina stimulus un izvirza prasības, tāpēc tās būtiski sekmē attīstības jomā veikto politikas pasākumu saskaņotību un to, lai laikposmam pēc 2015. gada tiktu panākta jauna pasaules mēroga vienošanās, kas ietvertu tādus attīstības programmas mērķus kā nevienlīdzības mazināšana, vispārēja sociālā aizsardzība, taisnīga bagātību sadale un dabas resursu saglabāšana.

3.7 Tā kā **PSO ir ļoti daudzveidīgas un atšķirīgas**, iespējams, būtu jāprecizē, kas jāsaprot ar jēdzienu "pilsoniskās sabiedrības organizācija". Turklāt šī daudzveidība, pieredze un attiecības ar partnervalstīm ir jāatzīst ES īstenotajā sadarbībā, izmantojot katra dalībnieka potenciālu un īpatnības.

4. PSO līdzdalība dažādos ES ārējā atbalsta instrumentos un programmās

4.1 EESK jau ir paudusi savu viedokli par PSO lomu saistībā ar instrumentu sadarbībai attīstības jomā⁽¹²⁾. Turklāt **EESK uzskata, ka pilsoniskajai sabiedrībai jāapliecina līdzdalība visos sadarbības instrumentos** atbilstoši strukturētajā dialogā paustajai nostājai un nesen apstiprinātajā pārmaiņu programmā izklāstītajiem nosacījumiem.

⁽¹¹⁾ Pilnīgu novērtējumu par nevalstisko dalībnieku lomu Kotonū nolīguma īstenošanā skatīt dokumentā "Final Declaration of the 11th Regional Seminar of ACP-EU Economic and Social Interest Groups" ["ĀKK un ES ekonomisko un sociālo interešu grupu 11. reģionālā semināra noslēguma deklarācija", Etiopija, 2010. gads: http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/f_ces6152-2010_decl_en.doc

⁽¹²⁾ EESK atzinums par tematu "Eiropas Savienības finanšu instruments sadarbībai attīstības jomā" OV C 44, 11.2.2011., 123.-128. lpp., EESK atzinums par tematu "ES attīstības politikas ietekmes palielināšana: Pārmaiņu programma." (vēl nav publicēts OV).

4.2 Saskaņā ar strukturētajā dialogā izvirzīto priekšlikumu EESK uzskata, ka ir jāmaina ES sistēma attīstības līdzekļu piešķiršanai ar PSO starpniecību. Ar 2014.–2020. gada finanšu plānā paredzētajiem instrumentiem ir jānosaka jauna kārtība un jāmaina klasiskie projektu subsidēšanas mehānismi. Citstarp steidzami būtu jāievieš tādi līdzekļi kā pamatnolīgumi, darbības dotācijas, kaskādveida dotācijas un daudzgadu nolīgumi, kas attīstības jomā vidējā un ilgā termiņā nodrošinātu lielāku ietekmi.

4.3 Tāpat būtu jāizveido īpaši fondi steidzamiem gadījumiem, piemēram, tādiem kā Vidusjūras reģionā notikušās demokrātiskās pārmaiņas, kad nav iespējams gaidīt, līdz tiks apstiprināti subsīdiu pieprasījumi, un kad efektīvi uz vietas tos var izmantot tikai dažādi PSO tīkli, piemēram, arodbiedrības, NVO, kooperatīvu, mazo uzņēmumu, sieviešu u.c. organizācijas.

4.3.1 Tāpēc šāda veida finansējumu pirmām kārtām vajadzētu paredzēt PSO tīkliem, federācijām vai konfederācijām. Tādi mehānismi kā darbības dotācijas un kaskādveida dotācijas būtu piemēroti instruments, kas palielinātu attīstības jomā iesaistīto PSO tīklu pievienoto vērtību.

4.3.2 Pārmaiņu programmas ietvaros jāizskata un vēlreiz jāapsver ES īstenotās sadarbības plānošanas un projektu cikla pārvaldības mehānismi, īpaši pievēršoties tādiem aspektiem kā visizdevīgākais laiks finansējuma izmaksai un apstākļiem pielāgota elastība. Tāpat lielāka vērtība būtu jāpievērš atbalstam attīstības jomā plānoto iniciatīvu analīzes un dzīvotspējas noteikšanas posmos, lai efektīvāk nodrošinātu to sekmīgumu.

4.3.3 Finansēšanas modeļos jāiekļauj trīs veidu stimuli: 1) kas veicina pārskatatbildību par attīstības rezultātiem; 2) kas sekmē organizāciju integrāciju un apvienošanās un starptautisku PSO izveidi; 3) kas veicina jaunu veidu tīklus un alianses ar vairāku pušu iesaistīšanos.

4.3.4 Lisabonas līgumā ir paredzēts Eiropas Brīvprātīgo jauniešu humānās palīdzības korpus; pašlaik Humānās palīdzības ģenerāldirektorātā noris tā izmēģinājuma posms, un pirms tā darbības uzsākšanas, būtu rūpīgi izvērtējami izmēģinājuma posma rezultāti. EESK ir pārliecināta par **PSO faktisko potenciālu, lai brīvprātīgo darbību virzītu visās nozarēs, jo īpaši attīstības jomā**. EESK uzskata, ka pamatojoties uz pārdomātiem kritērijiem, brīvprātīgo darbs būtu jāuzskata par materiālu ieguldījumu projektos, kuriem noteikts līdzfinansējums⁽¹³⁾.

⁽¹³⁾ EESK atzinums par tematu "Paziņojums par ES politiku un brīvprātīgo darbu: pārrobežu brīvprātīgā darba atzīšana un veicināšana Eiropas Savienībā", (Skatīt šā Oficiālā Vēstneša 150. lpp).

5. Pilsoniskās sabiedrības un PSO stiprināšana partnervalstīs

5.1 Dažādās valstīs PSO bieži vien darbojas ļoti nedrošos politiskos, institucionālos un ekonomiskos apstākļos, kas apgrūrina to darbību, vai tiek traucēta to darbība, tās tiek iebaidītas vai apsūdzētas prettiesiskā rīcībā. Bieži vien to izraisa ierobežojoša valdības prakse. EESK atkārtoti uzsver, ka attīstības sadarbības politikā jāiekļauj tiesiskā regulējuma un pamatbrīvību uzraudzības elements un PSO atbalsta pasākumi, kā arī noteikumi par attīstības un sadarbības jomā veiktajiem pasākumiem.

5.2 EESK apzinās, ka tiesiskais regulējums, kas attiecas uz PSO, ir ļoti atšķirīgs gan ES, gan partnervalstīs. Tam nevajadzētu kavēt progresu attiecībā uz starptautisko normu ievērošanu (piemēram, vārda, biedrošanās un pulcēšanās brīvība, lai varētu darboties pilnīgi brīvi, sazinātos un sadarbotos, meklētu finansējumu un saņemtu valsts aizsardzību) visos gadījumos un visos līmeņos. Pilsoniskās sabiedrības un PSO klātbūtne un iesaiste ne tikai neapdraud demokrātiskās pārstāvības legimitāti, bet to nostiprina, ja vien ir līdzekļi tās īstenošanai⁽¹⁴⁾. **Pilsoniskās sabiedrības līdzdalībai ir jāklūst par reālu pārvaldības sastāvdaļu, un tādēļ ES tā ir jāizmanto kā kritērijs attiecībās ar partnervalstīm.**

5.3 Eiropas sadarbības ietvaros ir vairāk jāatzīst trešo valstu partnerorganizāciju **institucionālā dimensija un pārvaldības spēju stiprināšana**. Līdzekļus projektu pārvaldības spējai ieguldījums PSO stiprināšanā veicina attiecīgo sabiedrību vispārēju attīstību. **Tāpēc ir jāatbalsta PSO veidošanās un to spēju stiprināšana partnervalstīs** gan kopumā, gan saistībā ar procedūram Kopienas finansējuma iegūšanai, tostarp vietējiem mazāka apjoma projektiem, vai līdzdalībai, piemēram, sarunās par tirdzniecības nolīgumiem.

5.4 Vienlaikus EESK iesaka ES attīstības sadarbības politikā diskriminēt atsevišķas organizācijas, kas, lai gan apliecina, ka pārstāv pilsonisko sabiedrību, nav demokrātiskas vai ir tieši atkarīgas no valsts.

5.5 Ir jāatbalsta **partnervalstu PSO apvienošanās grupās un to juridiska atzīšana par līdzdalības struktūrām**. Piemēram, kā ierosināts Kotonu nolīgumā vai Latīņamerikā, tām arī turpmāk būtu jāorganizē dažādu līmeņu platformas un pārstāvības tīkli un tie ir jāizmanto savstarpējās sinerģijas veidošanai un jāuzlabo to līdzekļu attiecību veidošanai ar valsts iestādēm.

5.6 Dažādās situācijās pierādījies, ka lietderīgi ir partnervalstīs ES delegācijās izveidotie kontaktpunkti vai personas, kuras īpaši pievēršas attiecībām ar PSO. Šo kontaktpunktu un personu loma un spēja ir jāpadziļina, lai analizētu stāvokli attiecīgajās

valstīs un aktivizētu saziņu ar PSO. Būtu jāuzlabo šo kontaktpunktu un EESK darbības koordinācija, lai izdarītu secinājumus un atklātu labas prakses piemērus šajā jomā.

5.7 Demokrātiskās piederības izjūtas koncepcijas īstenošana būtu jāpapildina ar iespējām partnervalstīm un PSO, jo īpaši grupām, tīkliem un pārstāvības organizācijām, saņemt sadarbībai paredzēto Kopienas finansējumu.

5.8 Vienlaikus EESK uzskata, ka ir jāvirzās uz **jauniem sadarbības veidiem ar PSO**, paverot ceļu trīspusējai, dienviņu sadarbībai vai, piemēram, sadarbībai, kuras pamatā ir prasmju, Eiropas PSO tehniskās palīdzības un pārvaldības tehnoloģiju apmaiņa. Šie jaunie sadarbības veidi varētu būt ļoti nozīmīgi to valstu PSO, kurām ir vidējs līdzekļu daudzums, un kuru tradicionālā sadarbība ar ES varētu samazināties, jo PSO ir īpaši svarīga nozīme demokrātijas stiprināšanā un pilsoņu tiesību atzīšanā, nevienlīdzības mazināšanā, iedzīvotāju līdzdalībā, dzimumu līdztiesībā, ienākumu pārdalē, pārredzamībā un vides aizsardzības tiesību ievērošanā.

6. Sabiedrības izpratnes palielināšana un izglītošana par attīstības jautājumiem

6.1 Pat ekonomikas krīzes apstākļos ES ir turpinājusi rūpēties par attīstībai nepieciešamo līdzekļu nodrošināšanu. Visu Savienības valstu un iestāžu uzdevums ir šīs saistības pildīt arī turpmāk. To ievērošana lielā mērā ir atkarīga no sabiedrības atbalsta, informētības un izpratnes par attīstības jautājumiem un kopējām problēmām, kas ietekmē visas valstis.

6.2 PSO ir piemērots līdzeklis izglītošanai un sabiedrības informācijas palielināšanai par attīstību. EESK atgādina, ka ir svarīgi pievērst uzmanību šim jautājumam, jo īpaši krīzes apstākļos. Izglītībā par attīstību jāizmanto novatoriskas metodes, lai atspoguļotu tai raksturīgo pārveides funkciju un vēstījums nonāktu ne vien pie bērniem un jauniešiem, bet pie daudz plašākas sabiedrības daļas. Tāpat inovācija šajā jomā nozīmē daudzpusēju partnerību veidošanu. Īpaši svarīgi tas ir valstīs, kas nesen iestājušās ES, kurās attīstības sadarbības tradīcijas vēl nav dziļi nostiprinājušās un PSO nav tik attīstītas.

6.3 Eiropas PSO un EESK var veiksmīgi īstenot šo sabiedrības informēšanas uzdevumu, jo tām ir izveidojušās saiknes ar Eiropas pilsonisko sabiedrību. Turklāt tās ir ieguvušas uzticēšanos, Eiropas Savienībā sadarbojoties ar visdažādākajiem sociālajiem sektoriem un īpaši ar vismazāk aizsargātajām sabiedrības grupām. Tādēļ ir svarīgi ar izpratnes palielināšanu saistītajos mērķos iekļaut partnervalstīs un arī Eiropas kaimiņattiecību politikas valstīs PSO īstenoto projektu atpazīstamību.

⁽¹⁴⁾ Akras un Pusanas augsta līmeņa foruma rīcības programmas saturs ir saistošs visām valstīm.

6.4 Tāpēc īpaši svarīgi ir saglabāt konkrētas finansējuma pozīcijas informētības palielināšanas pasākumiem un izglītošanai par attīstību, kā arī attīstības un sadarbības jautājumiem veltītu Eiropas komunikācijas kampaņu īstenošanai.

Briselē, 2012. gada 28. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

479. PLENĀRĀ SESIJA 2012. GADA 28. UN 29. MARTĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko izveido programmu “Radošā Eiropa””

COM(2011) 785 final – 2011/0370 (COD)

(2012/C 181/07)

Galvenais ziņotājs: **FORNEA kgs**

Eiropas Parlaments 2011. gada 30. novembrī un Padome 2011. gada 15. decembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 173. panta 3. punktu un 166. panta 4. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko izveido programmu “Radošā Eiropa”

COM(2011) 785 final – 2011/0370(COD).

Komitejas Birojs 2011. gada 6. decembrī uzdeva Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvajai komisijai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Nemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā 2012. gada 28. un 29. martā (28. marta sēdē) iecēla *Fornea* kgu par galveno ziņotāju un ar 168 balsīm par, 1 balsi pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Ar radošajām nozarēm saistītos jautājumus nav jārisina izolēti, bet gan saistībā ar jauno rūpniecības attīstības ciklu, cieši veidojot saikni ar dažādu nozaru pakalpojumiem un ražošanas procesiem. Šajā sakarā radošās nozares jāuztver gan kā rūpniecības, gan kā pakalpojumu nozares inovatīvas attīstības dzinējspēks.

1.2 Kultūras un radošajām nozarēm jāieņem svarīga vieta arī stratēģijā “Eiropa 2020”, jo tās veicina jauna veida izaugsmi Eiropas Savienībā. Turklāt jāuzsver, ka radošo nozaru attīstība atbalstāma visā Eiropā, nevis tikai dažās valstīs vai atsevišķos reģionos.

1.3 Komiteja uzsver, cik nozīmīgi ir programmas “Radošā Eiropa” ekonomiskie aspekti, un atbalsta ideju, ka programmai ir jāveicina visu kultūras un radošajās nozarēs iesaistīto dalībnieku centieni pēc ekonomiskās neatkarības. Šķiet, ka

programmā pārāk daudz uzmanības pievērsts vispārējam mērķim, proti, konkurētspējai, savukārt nepietiekamā mērā risināti lingvistiskās un kultūras daudzveidības popularizēšanas jautājumi Eiropā.

1.4 Komiteja stingri atbalsta priekšlikumu palielināt attiecīgo budžetu un uzskata, ka programmai “Radošā Eiropa” paredzētajiem līdzekļiem jābūt EUR 1,8 miljardu apjomā. Līdzekļu apjoms ir kļuvis krietni lielāks, tomēr salīdzinājumā ar ES budžetu un līdzekļiem, ko dažas dalībvalstis paredz kultūras pasākumu atbalstam, atvēlētā summa ir pieticīga.

1.5 Apvienojot programmas “Kultūra” un “Media” vienā programmā, būtu skaidri jādefinē katrs no minētajiem elementiem un jānodrošina tā statuss. Tas ir izdarāms, ja precīzi ar juridisku pamatu tiek noteikta budžeta procentuālā daļa un

minimālās kvotas katram no abiem elementiem. Labākas pārredzamības un saprotamības nodrošināšanai būt vēlams katru gadu izstrādāt rīcības pamatnostādnes.

1.6 EESK uzskata, ka pamatprogrammas “Radošā Eiropa” panākumi lielā mērā ir atkarīgi gan no tā, kā tiks saskaņoti abi minētie elementi, proti, “Kultūra” un “Media”, gan arī no transversālas pieejas attīstīšanas, kas sekmētu kopīgu rīcības pamatnostādņu veidošanu dažādām ES finansētām programām ⁽¹⁾.

1.7 Komiteja atzīmē, ka trūkst precīzu norāžu par to, kā programmas īstenošanas procedūrā Komisija plāno iesaistīt ieinteresēto pušu pārstāvjus. Skaidrības trūkst arī 7. pantā. ⁽²⁾ Viegla piekļuve finansējumam būtu jānodrošina visām privāto tiesību organizācijām, kas darbojas kultūras un radošajā jomā un uz kurām attiecas Regula. Mehānismu, kas sekmē piekļuvi finansējumam, jāpadara pieejamu arī sociālās ekonomikas organizācijām, kas darbojas šajā jomā, un citām ar šo nozari saistītajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

1.8 Administratīvās procedūras ir jāvienkāršo, izstrādājot tiešsaistē izmantojamus operatīvākus pieteikumus un procedūras programmu uzraudzīšanai un pārvaldīšanai ⁽³⁾. Turklāt jāuzlabo tehniskās procedūras un spējas gan komunikācijas, gan īstenošanas, gan arī starpposma un gala ziņojumu iesniegšanas jomās, kā arī jānodrošina programmas subsīdiju saņēmēju dokumentu efektīvāka apstrāde.

1.9 Ņemot vērā to, ka Regulas formāts ir ļoti atvērts un elastīgs, ierosinātā komitoloģija negarantē, ka dalībvalstīm būs pietiekama kontrole programmas īstenošanas procesā. Komiteju procedūras jāmaina tā, lai dalībvalstu eksperti varētu pulcēties regulāri un apspriest izvēlētos projektus. Līdzīgā veidā jāparedz vienkāršošanas procedūra rīcības pamatnostādņu īpašo parametru pielāgošanai pēc kārtējā regulārā izvērtējuma.

1.10 Turklāt [regulas] formāta atvērtības un elastīguma dēļ īpaša nozīme būs programmas rokasgrāmatai, jo tieši tajā būs precizēts, kādi pasākumi veicami, kādi ir īstenošanas nosacījumi, kādam jābūt līdzfinansējuma līmenim utt. Komiteja iesaka

⁽¹⁾ Runa ir par programmām, kas minētas Regulas priekšlikuma 13. panta 1.punkta b) apakšpunktā.

⁽²⁾ Regulas Priekšlikuma 7. pantā minēts mehānisms, kas “sekmēt mazo un vidējo uzņēmumu un organizāciju piekļuvi finansējumam Eiropas kultūras un radošajās nozarēs”.

⁽³⁾ Pašreizējā procedūra ir ļoti sarežģīta, proti, visi dokumenti jānosūta pa pastu, taču atbildes saņemšanu reizēm jāgaida pat ilgāk nekā 3 līdz 4 mēnešus.

Komisijai izstrādāt šo rokasgrāmatu tā, lai tai būtu raksturīga atvērtība un pārskatāmība, un pauz gatavību piedalīties šādā darbā.

1.11 Komiteja uzskata, ka Komisijas priekšlikumam par programmu “Kultūra” un “Media” kontaktpunktu apvienošanu nepieciešama elastīgāka pieeja, ņemot vērā īpašās situācijas dalībvalstu reģionos. Komiteja uzsver, ka būt saglabājams ģeogrāfiskais tuvums ar nozarē iesaistītajiem dalībniekiem, kā arī — ņemot vērā būtiskās atšķirības (situācija konkrētajā jomā un pasākumu īstenošanas atšķirības) starp abiem programmas elementiem, proti, “Kultūra” un “Media”, katram no tiem būtu jā saglabā atsevišķas ekspertu struktūras. Veidojot jauno programmas “Radošā Eiropa” biroju, būtu jāizmanto programmas “Kultūra” kontaktpunktu un programmas “Media” biroju darbības laikā uzkrātā pieredze.

1.12 Ierosinātais finansēšanas mehānisms ir solis pareizā virzienā, taču tas būtu popularizējams, lai panāktu, ka mainās finanšu iestāžu redzējums attiecībā uz tiem uzņēmumiem, kas darbojas kultūras un radošajā nozarē. Instrumentam būtu jānodrošina līdzsvarots ģeogrāfiskais pārklājums, un tā darbība nedrīkstētu traucēt atbalstu saņemšanu subsīdiju veidā.

1.13 Intelektuālais īpašums ir svarīgs faktors gan saistībā ar radošumu un ieguldījumiem kultūras un radošā satura ražošanā, gan arī — ar autoru atlīdzību un nodarbinātības iespēju paplašināšanos šajā jomā. Tāpēc EESK uzsver, ka efektīva intelektuālā īpašuma tiesību ieviešana ir svarīga gan ES, gan pasaules līmenī.

1.14 To projektu atlase un īstenošana, kuras finansē programma “Radošā Eiropa”, jāveic, pilnā mērā ievērojot ES principus un vērtības demokrātijas, cilvēktiesību, darba ņēmēju tiesību un sociālās atbildības jomā. Turklāt nepieciešamas mehānisms, kas nodrošinātu, ka šīs programmas finansēto projektu īstenošanā netiek pieļauta varmācība un diskriminācija.

2. Komisijas priekšlikums Regulai

2.1 Ar izskatāmo Regulu tiek izveidota programma “Radošā Eiropa”. Tās mērķis ir laika posmā no 2014. gada 1. janvāra līdz 2020. gada 31. decembrim atbalstīt kultūras un radošās nozares. Programma atbalsta tikai tās darbības un aktivitātes, kas spēj nodrošināt Eiropas mēroga pievienoto vērtību un kas veicina stratēģijas “Eiropa 2020” un tās pamatiniciatīvu mērķu sasniegšanu.

2.2 Tās vispārējie mērķi ir veicināt Eiropas kultūru un valodu daudzveidības aizsardzību un sekmēšanu, kā arī — nostiprināt kultūras un radošo nozaru konkurētspēju, lai veicinātu gudru, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi.

2.3 Programmas konkrētie mērķi ir šādi:

- atbalstīt Eiropas kultūras un radošo nozaru spēju darboties transnacionāli,
- veicināt kultūras un radošo darbu un operatoru transnacionālo apriti, kā arī jaunu auditoriju piesaisti Eiropā un ārpus tās,
- nostiprināt kultūras un radošo nozaru finansiālo spēju, jo īpaši attiecībā uz mazajiem un vidējiem uzņēmumiem un organizācijām,
- atbalstīt transnacionālo sadarbību politikas jomā, lai veicinātu politikas attīstību, inovācijas, auditorijas piesaisti un jaunus uzņēmējdarbības modeļus.

2.4 Programmas struktūra ir šāda:

- starpnozaru daļa, kas paredzēta visām kultūras un radošajām nozarēm (15 % no kopējā budžeta),
- daļa “Kultūra”, kas paredzēta kultūras un radošajām nozarēm (30 % no kopējā budžeta),
- daļa “Media”, kas paredzēta audiovizuālajai nozarei (50 % no kopējā budžeta).

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Kultūras un radošā nozare 2008. gadā veidoja 4,5 % no Eiropas kopējā IKP un nodarbināja aptuveni 3,8 % darbaspēka. EESK uzskata, ka pamatprogramma “Radošā Eiropa” sekmēs stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošanu. Tā atbalsta Komisijas viedokli, ka inovācijai, radošumam un kultūrai jābūt būtiskai nozīmei Eiropas iedzīvotāju modernās izglītības jomā un jāveicina uzņēmējdarbība, gudru un ilgtspējīga izaugsme, gan arī — sociālās iekļaušanas mērķu īstenošana Eiropas Savienībā.

3.2 Kultūras un ekonomikas sarežģītajai savstarpējai saiknei, kā arī radošo un kultūras nozaru ieguldījumam dalībvalstu attīstībā, sociālās kohēzijas stiprināšanā un piederības sajūtas Eiropas telpai nostiprināšanā būtu jābūt par politisko faktoru kultūras nozīmes pārvērtēšanai valstu un Eiropas politikā. Tāpēc jaunajā finansiālā atbalsta programmā, izmantojot pragmatiskāku un visaptverošāku pieeju, būtu jāatspoguļo kultūras un radošās nozares vajadzības digitālajā laikmetā.

3.3 Kultūras nozare nav viendabīga — darbības veidi šajā jomā mēdz būt atšķirīgi. Piemēram, savi īpaši ekonomikas modeļi raksturīgi mūzikas un ierakstu industrijai, kuras darbības vide kardināli atšķiras no skatuves mākslas vides. Ņemot vērā programmā “Radošā Eiropa” iekļautos elementus, būtu

jānodrošina elastīga pieeja, kas Regulā noteiktajiem potenciālajiem saņēmējiem atvieglotu piekļuvi atbalstam un to ļautu to izmantot efektīvi.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja savu viedokli par kultūras un radošajām nozarēm jau ir paudusi tāda paša nosaukuma atzinumā, (ziņotājs *Cappellini* kgs un līdzziņotājs *Lennardt* kgs), ko tā pieņēma 2010. gada oktobra plenārsesijā. Dokuments tika sagatavots zaļās grāmatas “Kultūras un radošo nozaru potenciāla īstenošana” apspriešanas ietvaros.

4.2 Savukārt, šajā atzinumā par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko izveido programmu “Radošā Eiropa”, netiek risināti tie paši jautājumi, kas jau skatīti atzinumā par Zaļo grāmatu. Šā atzinuma mērķis ir palīdzēt Komisijai, tieši komentējot dokumenta COM(2011) 785 final tekstu, ko tā ierosinājusi 2011. gada 23. novembrī.

4.3 Abās minētajās nozarēs aktīvie uzņēmēji atzinīgi novērtējuši, ka budžets laika posmam no 2014. gada līdz 2020 gadam palielināts līdz EUR 1,8 miljardiem, lai arī šis pieaugums jāvērtē no tāda viedokļa, ka palielinājies saņēmējvalstu skaits un plašākas kļuvušas radošo nozaru programmas darbības jomas. Regulā nav skaidri definēts “radošās industrijas” jēdziens. Turklāt būtu lietderīgi precīzāk paskaidrot, kādas konkrēti ir Regulas darbības jomas un uz kādiem uzņēmumiem tā attiecas.

4.4 Kultūras un audiovizuālajā jomā strādājošie uzņēmumi pašreizējo programmu “Kultūra 2007.-2013.”, “Media” un “Media Mundus” apvienošanu vienā pamatprogramma “Radošā Eiropa” vērtē kā pozitīvu un konstruktīvu Eiropas Komisijas iniciatīvu. Tomēr vairāk uzmanības būtu jāvelta veidam, kā pamatprogrammā tiks transponēts katrs no tās elementiem, politikas jomām vai vispārējiem procesi. Būtu jāņem vērā katras nozares īpatnības — atšķirīgi ir to galvenie dalībnieki, finanšu loģika, kā arī ražošanas un izplatīšanas sistēmas.

4.5 Kultūras jomas uzņēmēji galvenokārt uzmanību koncentrēs uz pieejamo valsts finansējumu veidiem un programmā paredzētajiem piekļuves nosacījumiem un atbilstības kritērijiem. Minētie parametri lielā mērā arī noteiks to, cik aktīvi viņi iesaistīsies pamatprogrammā ierosinātajos pasākumos un atbalstīs tos.

4.6 No profesionālā viedokļa šķiet, ka audiovizuālajā nozarē vērojama vispārēja apmierinātība gan ar pašreizējās programmas “Media” efektivitāti, gan arī ar jaunajiem politikas virzieniem, kas noteikti pamatprogrammā “Radošā Eiropa”. Nozares profesionāļi atzinīgi vērtē programmu “Media” gan tajā paredzēto atbalstu dēļ, gan arī tādēļ, ka tā atbilst situācijai audiovizuālā tirgū. Jaunajā pamatprogrammā paredzētais “Media” elements maz atšķiras no pašreizējās programmas. Taču jaunajā Regulā vajadzētu sniegt precizējumus par katru attiecīgo rīcības pamatnostādni un tās īstenošanai paredzēto budžetu.

4.7 EESK atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu vienkāršot programmu “Kultūra” un “Media” pārvaldības procedūras, plašāk izmantojot vienotās likmes, partnerattiecību pamatnolīgumus un elektroniskās procedūras, kā arī — veicot Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūras (EACEA) instrumentu reformu.

4.8 Būtu nepieciešami atbilstoši pasākumi “vienlīdzīgāku darbības jomu nodrošināšanai Eiropas kultūras un radošajām nozarēm, ņemot vērā valstis ar zemu ražošanas jaudu un/vai valstis vai reģionus ar ierobežotu ģeogrāfisko un valodu telpu” (4).

4.9 EESK uzskata, ka par prioritātēm būtu jānosaka pasākumi mākslinieku mobilitātes, starpkultūru dialogu un mākslinieciskās izglītības veicināšanai. Komiteja arī norāda, ka izskatāmās Regulas noteikumi būtu jāsašķir ar citiem ES tiesību aktiem, kas attiecas uz minētajām nozarēm, un jāizstrādā mehānismi, kas mudinātu māksliniekus piedalīties kultūras pasākumos un turnejās ārpus viņu mītnes zemes.

4.10 Regulas priekšlikumā īpaša uzmanība ir veltīta mazajiem un vidējiem uzņēmumiem un individuālajiem radošās nozares dalībniekiem. Taču arodbiedrību organizācijas pauž nožēlu, ka Regulā kultūras radītāji — gan personas, gan uzņēmumi — tiek uzskatīti par vienkāršiem pakalpojumu sniedzējiem. Tās uzskata, ka finansiālo atbalstu piešķiršanu būtu svarīgi saskaņot ar sociālās aizsardzības standartu ievērošanu, tādējādi mazinot nedrošību, kas ir bieži saistīta ar šai nozarei raksturīgajiem īstermiņa līgumiem.

Problēmas un nepilnības priekšlikumā jaunajai Regulai

Vispārīgā ziņā:

4.11 Priekšlikums palielināt budžetu ir laba ziņa, taču jāņem vērā šādi aspekti:

— palielinājie saņēmējvalstu skaits,

— paplašinājušās finansējuma jomas,

— pārejai uz digitālu sabiedrību ir jaunas prasības,

— samazinās valūtas vērtība,

— Regulā ierosinātais budžets, kas laika posmam no 2014. gada līdz 2020. gadam ir EUR 1,8 miljardi, būtu jāsalīdzina ar budžetu, ko ik gadus [šai nozarei] piešķir Francija (EUR 7,5 miljardi) vai Vācija (EUR 1,1 miljards), kā arī — ar kopējo ES budžetu.

4.12 Dalībvalstu politikas ir ļoti atšķirīgas. Tas dalībvalstīs rada izkropļojumus attiecībā uz nozares uzņēmēju iespējām piekļūt publiski finansētām programmām, kas paredzētas audiovizuālajai un kultūras jomai.

4.13 Attiecībā uz radošajām nozarēm jānorāda, ka inovācijai un uzņēmumu un MVU konkurētspējai paredzēto programmu sinerģijas ar programmu “Radošā Eiropa” nav pietiekamas vai to nav nemaz. Izmantojot iespējas, kas rodas, attīstoties digitālajām tehnoloģijām, programmu savstarpējai sasaistei vajadzētu kļūt vienkāršāki.

Darbības ziņā:

4.14 Programmas īstenošanas pārvaldība un uzraudzība attiecīgajiem dalībniekiem rada lielus administratīvus sarežģījumus, kas savukārt izraisa ievērojamas administratīvās izmaksas un praktiski samazina budžetu, kas paredzēts projektu īstenošanai un izplatīšanai.

4.15 Problēma, uz kuru atkārtoti norādījušas nozares ieinteresētās personas un kas īpaši ietekmē mazos uzņēmumus, ir ilga laika periods, ar ko jāreķinās dotāciju saņemšanai.

4.16 Attiecība uz jauno finanšu rīku, kas izstrādāts, lai uzlabotu mazo un vidējo uzņēmumu un citu nozares pārstāvju piekļuvi apropriācijām, jāatzīmē, ka šāda veida finansēšanas instrumentu izmantošana kultūras nozarē nav ierasta prakse. Ņemot vērā nelielos naudas apjomus, informētības trūkumu par kultūras nozares īpašajām problēmām un tādu kultūras projektu veidu nelielo rentabilitāti, kuri nevar pastāvēt bez valsts līdzekļu atbalsta, pastāv risks, ka finanšu iestādes nebūs ieinteresētas piedalīties projektu īstenošanā.

4.17 Garantijas uzraudzībai un pārvaldībai, kas piešķirtas saistībā ar šo finanšu rīku, īsteno Eiropas Investīciju fonds, kura rīcībā nav kultūras jomas ekspertu.

4.18 2010. gadā izveidotais “Media” ražošanas garantiju fonds, kura rīcībā ir atzīti kultūras nozares eksperti, norāda, ka jāpanāk jaunā finanšu instrumenta un jau esošo mehānismu cieša sinerģija (?).

4.19 Teorētiski programmas “Kultūra” kontaktpunktu un programmas “Media” biroju apvienošana vienā “radošā Eiropa” birojā ir laba ideja. Šīs apvienošanās mērķis ir centralizēt informāciju par pieejamajām programmām un apvienojot resursus, panākt apjomradītus ietaupījumus.

(?) Piemēram var minēt IFCIC Francijā vai 2005. gada nogalē pēc Spānijas kultūras ministrijas iniciatīvas izveidoto *Audiovisual SGR* Spānijā. Tā izveidē piedalījās ICAA un struktūras, kas pārvalda audiovizuālo darbu producentu tiesības Spānijā.

(4) Regulas priekšlikuma 3. panta, 2. punkta d) apakšpunkts.

4.20 Darbības ziņā iespējamās sinerģijas, it īpaši attiecībā uz kopēju pārvaldību un komunikāciju. Taču svarīgi ir ņemt vērā, ka dažās valstīs, piemēram Francijā vai Vācijā, izveidoti reģionālo biroju tīkli, kas atspoguļo kultūru daudzveidību un kuru uzdevums ir uzturēt tuvus kontaktus ar vietējiem nozares dalībniekiem. Turklāt diezgan atšķirīgas ir kultūras un audiovizuālā nozares pamata darbības. To ražošanas un izplatīšanas tīkli ir atšķirīgi un katras jomas ieinteresētajām personām vajadzīgi atšķirīga veida eksperti.

4.21 No šī viedokļa raugoties, iecerētajai centralizācijai var būt negatīvas sekas kompetenču nonivelēšanas ziņā. Šādā veida gūtie ietaupījumi var būt niecīgi un neattaisnot ierosinātos

grozījumus. Turklāt priekšlikumā atturīgi tiek norādīts, ka birojiem būs papildu uzdevums, proti, sniegt statistikas datus un palīdzēt Komisijai nodrošināt atbilstošu komunikāciju, kā arī iepazīstināt ar programmas rezultātiem un ietekmi, taču finanšu resursi šo uzdevumu īstenošanai nav paredzēti.

4.22 Komitoloģijas jomā ierosinātie grozījumi varētu radīt problēmas sensitīvos jautājumos, jo Komisija ierosina procedūras izmaiņas komitejās visām programmām. Dalībvalstu pārstāvji zaudētu savu varu koplēmuma procedūrā un kopīgā lēmumu pieņemšanā, atdodot šīs pilnvaras Eiropas Komisijai. Turpmāk to loma tad aprobežotos vien ar iepriekš atlasīto projektu apstiprināšanu.

Briseļē, 2012. gada 28. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai “Nodokļu dubultā uzlikšana vienotajā tirgū””

COM(2011) 712 final

(2012/C 181/08)

Ziņotājs: **FARRUGIA kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2011. gada 11. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai “Nodokļu dubultā uzlikšana vienotajā tirgū” ”

COM(2011) 712 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 7. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (2012. gada 28. marta sēdē), ar 135 balsīm par, 1 balsi pret un 10 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Nodokļu dubulta uzlikšana ir nopietns šķērslis pārrobežu darījumiem, traucē vienotā tirgus efektīvu darbību un negatīvi ietekmē ieguldījumus un nodarbinātību. Nodokļu dubulta uzlikšana attur veikt ieguldījumus, apdraud konkurētspēju un tādējādi kaitē ekonomikas izaugsmei un centieniem sasniegt stratēģijas “Eiropa 2020” mērķus.

1.2 EESK vairākos atzinumos ir uzsvērusi, ka ļoti svarīgi ir novērst nodokļu dubulto uzlikšanu. Komiteja ir atbalstījusi priekšlikumus paātrināt pasākumus, kuru mērķis ir novērst nodokļu dubultu uzlikšanu, vairāk vienkāršot pārrobežu darījumu administratīvās procedūras un sekmēt tādu iekšējo tirgu, kurā dominē godīga konkurence.

1.3 Tāpēc EESK atbalsta Komisijas paziņojumā ⁽¹⁾ izklāstītās iniciatīvas, kuru mērķis ir novērst nodokļu dubultu uzlikšanu, veicinot dažādu nodokļu sistēmu efektīvu saskaņotu darbību.

1.4 EESK arī uzskata, ka nodokļu dubulta uzlikšana jānovērš ar paņēmieniem, kas būtu proporcionāli izvirzītajiem mērķiem un respektētu katras dalībvalsts fiskālo suverenitāti.

1.5 Turklāt EESK uzskata, ka problēmas saistībā ar nodokļu dubultu uzlikšanu neproporcionāli vairāk skar fiziskas personas un mazos un vidējos uzņēmumus, kuriem parasti nav pietiekamu līdzekļu risināt šādas problēmas. Tāpēc, lai gan Komiteja

paziņojumu vērtē pozitīvi, tā uzsver, ka priekšlikumiem nodokļu dubultas uzlikšanas jomā jābūt saskaņotiem ar pasākumiem, kas attiecas uz nodokļu dubultu uzlikšanu iedzīvotājiem, kā arī tiem jāietver fiziskām personām un MVU paredzēti risinājumi.

1.6 Komiteja atbalsta domu veidot ES Forumu jautājumos par nodokļu dubultu uzlikšanu, pamatojoties uz tiem pašiem principiem, ko izmanto sekmīgajā Kopējā iekšējo cenu noteikšanas forumā. Tomēr Komiteja ierosina uzskatīt forumu par pirmo soli ceļā uz ES Komisijas novērošanas centra izveidi, ko EESK jau ir ieteikusi kā līdzekli, lai risinātu jautājumu par pārrobežu šķēršļu novēršanu iedzīvotājiem. ⁽²⁾ Šajā nolūkā novērošanas centra darbību varētu paplašināt, iekļaujot uzdevumu pētīt, cik noturīga efektivitāte ir pūliņiem novērst nodokļu dubultu uzlikšanu iedzīvotājiem, MVU un lieliem uzņēmumiem.

1.7 EESK iesaka ES Forumā jautājumos par nodokļu dubultu uzlikšanu iekļaut arī organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus.

1.8 Komiteja arī atbalsta tāda rīcības kodeksa pieņemšanu, uz kura pamata varētu veidot vienotu izpratni par nodokļiem starp dalībvalstīm un tos uzlikt saskaņoti, lai izvairītos no nodokļu dubultas uzlikšanas un samazinātu to gadījumu skaitu, kad konvencijas par nodokļu dubultas uzlikšanas novēršanu nedarbojas. Tas, savukārt, mazinātu nepieciešamību izmantot arbitražu.

⁽¹⁾ COM(2011) 712 final.

⁽²⁾ Skatīt EESK atzinumu par tematu “Pārrobežu nodokļu šķēršļu novēršana ES pilsoņiem”, OV C 318, 29.10.2011., 95. lpp.

1.9 Lai gan EESK atbalsta domu izpētīt iespējas ieviest efektīvu strīdu risināšanas procedūru, tā norāda, ka pūliņiem jābūt virzītiem uz to, lai arbitražā būtu jāvērsas tikai retos gadījumos.

1.10 EESK atbalsta vēlmi pilnībā izpētīt fenomenu par dubultu neaplikšanu ar nodokļiem un tā saimnieciskās un sociālās sekas, kā arī sekas, kādas potenciāli varētu būt pasākumiem, kuru mērķis ir neaplikšanu novērst.

1.11 Visbeidzot, EESK uzsver, ka visi priekšlikumi jāizvērtē, veicot padziļinātus sociālo un ekonomikas aspektu novērtējumus, un ka tādiem novērtējumiem jāatspoguļo ietekme uz katru dalībvalsti.

2. Priekšlikuma saturs un vispārīga informācija

2.1 Nodokļu dubulta uzlikšana izraisa tiesisko nenoteiktību, kas traucē iedzīvotāju un uzņēmumu ekonomiskajai darbībai. Tās dēļ palielinās vispārējais nodokļu slogs, samazinās labklājība, rodas nevajadzīgi augsts administratīvais slogs; tā negatīvi ietekmē ieguldījumus un vienotā tirgus darbību un tādējādi kaitē konkurētspējai un nodarbinātībai. Komisijas rīkotajā sabiedriskajā apspriešanā norādīts, ka nodokļu dubulta uzlikšana ir nopietna problēma: vairāk nekā 20 % gadījumu, par kuriem ziņoja uzņēmuma ienākuma nodokļu maksātāji, summa pārsniedza EUR 1 miljonu un attiecībā uz fiziskām personām vairāk nekā 35 % gadījumu summa pārsniedza EUR 100 000.

2.2 Komisijas paziņojumā ⁽³⁾ uzsvērts, ka ļoti svarīgi ir risināt jautājumu par nodokļu dubultu uzlikšanu ⁽⁴⁾, jo tas palīdzētu nodrošināt gan vienotā tirgus efektīvu darbību, gan stratēģijas "Eiropa 2020" mērķu sasniegšanu.

2.3 Paziņojumā aicināts vairāk saskaņot nodokļus, jo tādējādi eurozonā varētu nodrošināt lielāku ekonomiskās politikas koordināciju. Tas ir izklāstīts "Aktā par vienoto tirgu" ⁽⁵⁾, kurā uzsvērts, ka svarīgi ir likvidēt šķēršļus ES iedzīvotāju pārrobežu darbībai, bet attiecībā uz uzņēmumiem — mazināt nodokļu administratīvo slogu. Otro no minētajām problēmām patlaban cenšas risināt ar Komisijas priekšlikumu par kopējo konsolidēto uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi (KKUINB) ⁽⁶⁾. Komisija arī norāda, ka starp dalībvalstīm būtu jāizveido efektīva konvenciju par nodokļu dubultas uzlikšanas novēršanu (NDUN) sistēma un ka svarīgi ir risināt jautājumus saistībā ar nodokļu dubultu uzlikšanu mantojumam.

2.4 Paziņojumā galvenā uzmanība pievērsta nodokļu dubultas uzlikšanas radītajiem šķēršļiem un norādīts, ka ekonomikas krīzes laikā šis jautājums ir kļuvis vēl jo svarīgāks.

Dokumentā atzīmēts, ka nodokļu dubultas uzlikšanas novēršana un jautājuma par dubultu neaplikšanu ar nodokļiem izskatīšana attīstības perspektīvā varētu kļūt par nodokļu ienākumu avotu valdībām.

2.5 Paziņojumā atzīts: lai gan vairākas dalībvalstis jau ir pievērsušās jautājuma par nodokļu dubultu uzlikšanu risināšanai, noslēdzot vienkopus, divpusējas vai daudzpusējas vienošanās, ES līgumā dalībvalstīm nav uzlikts pienākums izskaust nodokļu dubultu uzlikšanu.

2.6 Dokumentā uzskaitītas vairākas jomas, kuras Komisija jau ir izskatījusi nolūkā novērst nodokļu dubultu uzlikšanu, tostarp Mātesuzņēmumu un meitasuzņēmumu direktīva, direktīva par procentu un honorāru maksājumiem, Arbitražas konvencija, Kopējais iekšējo cenu noteikšanas forums (JTPF), ieteikumi par ieturamā nodokļa atvieglojumu procedūrām un priekšlikums par kopējo konsolidēto uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi (KKUINB).

2.7 Paziņojumā atzīmēts, ka šie pūliņi nav bijuši velti, tomēr arī ne pietiekami efektīvi. Tāpēc uzskaitīti turpmāk minētie iespējamie risinājumi, lai gan neviens no tiem nav izklāstīts sīkāk.

— Spēkā esošo instrumentu, it sevišķi procentu un honorāru direktīvas nostiprināšana. Komisija ir ierosinājusi vienlaikus ar COM(2011) 712 pārstrādāt minēto direktīvu tā, lai samazinātu tādu gadījumu skaitu, kad ieturamā nodokļa dēļ šādiem maksājumiem nodokļi tiek uzlikti divreiz. EESK tikko pieņēma atzinumu ⁽⁷⁾ par minētās direktīvas pārstrādāto redakciju.

— Paplašināt konvenciju par NDUN darbības jomu, proti, risināt trīspusējas situācijas un izpētīt, kā rīkoties gadījumos, kad konvencijas par NDUN nav attiecināmas uz personām un nodokļiem Eiropas Savienībā; Komisija ierosina strīdu gadījumā plašāk pielietot dalībvalstu dialogu.

— Pasākumi nolūkā panākt, ka konvencijās par NDUN iekļautie noteikumi ES dalībvalstīs tiek interpretēti un piemēroti saskaņotāk. Tas attiecas uz potenciālo iespēju izveidot ES Forumu par nodokļu dubultu uzlikšanu, kurā izstrādātu rīcības kodeksu nodokļu jomā, lai izvairītos no dalībvalstu savstarpēji piemērotajās konvencijās par NDUN ietvertu jēdzienu pretrunīgas interpretācijas.

⁽³⁾ COM(2011) 712 final.

⁽⁴⁾ Nodokļu dubultā uzlikšana nozīmē divu vai vairāku nodokļu jurisdikciju salīdzināmu nodokļu piemērošanu vienam ar nodokli apliekamam ienākumam vai kapitālam.

⁽⁵⁾ COM(2011) 206 final.

⁽⁶⁾ COM(2011) 121 final.

⁽⁷⁾ Skatīt EESK atzinumu (OV C 143, 22.5.2012., 46. lpp.) par "Priekšlikumu Padomes direktīvai par kopīgu nodokļu sistēmu, ko piemēro procentu un honorāru maksājumiem, kurus veic starp asociētām uzņēmēj sabiedrībām dažādās dalībvalstīs" (pārstrādāta redakcija), COM(2011) 714 final.

— Tā kā trūkst vispārēji saistošas strīdu risināšanas procedūras, Komisija ierosina izmantot risinājumu, kas ietverts ESAO Nodokļu paraugkonvencijas 25. panta jaunākajā (2008. gada) redakcijā, kurā par savstarpējās vienošanās procedūru noteikta saistoša strīdu risināšanas procedūra visiem neatrisinātiem nodokļu dubultas uzlikšanas gadījumiem.

2.8 Visbeidzot, paziņojumā sniegts pārskats par turpmāk veicamajiem pasākumiem, tostarp šādiem:

— turpināt darbu pie paziņojumā minētajiem risinājumiem, it īpaši attiecībā uz foruma izveidi, rīcības kodeksa izstrādi un iedarbīga strīdu risināšanas mehānisma izveides iespēju izvērtēšanu;

— iesniegt iespējamus risinājumus, lai Eiropas Savienībā novērstu problēmas saistībā ar mantojuma nodokli pārrobežu gadījumos (Komisija nesen to jau ir izdarījusi⁽⁸⁾);

— turpināt izmantot nesen atjaunināto ES Kopējo iekšējo cenu noteikšanas forumu, lai risinātu ar iekšējo cenu noteikšanu saistītās nodokļu dubultas uzlikšanas problēmas;

— šā gada laikā iesniegt risinājumus pārrobežu gadījumiem, kad nodokļus dubulti uzliek dividendēm, kas samaksātas par investīciju portfeļiem;

— sākt faktu apkopošanas procedūru, lai gūtu priekšstatu par dubultas neaplikšanas ar nodokļiem apmēru.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 EESK piekrīt, ka problēma par nodokļu dubultu uzlikšanu jārisina, jo tā kaitē ieguldījumiem un tādējādi arī darba vietu radīšanai un saimnieciskajai darbībai. EESK vairākos atzinumos ir uzsvērusi, ka ļoti svarīgi ir novērst nodokļu dubultu uzlikšanu. Tā ir atbalstījusi priekšlikumus paātrināt pasākumus, kuru mērķis ir novērst nodokļu dubultu uzlikšanu⁽⁹⁾, vairāk vienkāršot pārrobežu darījumu administratīvās procedūras un ieviest vienotus principus, kas sekmē tādu iekšējo tirgu, kurā dominē godīga konkurence⁽¹⁰⁾.

3.2 EESK ir atbalstījusi Komisijas centienus likvidēt vai vismaz samazināt peļņas, kas tiek sadalīta meitasuzņēmumiem

valstī, kurā ir reģistrēts mātesuzņēmums, tiesisku un saimniecisku dubultu vai daudzkārtu aplikšanu ar nodokļiem.⁽¹¹⁾ EESK ir paudusi savu atbalstu, arī pozitīvi vērtējot priekšlikumu ieviest KUIINB, kas kalpotu kā līdzeklis uzņēmumu nodokļu principu saskaņošanai, taču ir norādījusi, ka direktīvas priekšlikuma aspekti būtu jāpaskaidro sīkāk.⁽¹²⁾

3.3 Komiteja uzsver, ka ļoti svarīgi ir visās valstīs KUIINB piemērot tā, lai neietekmētu ieņēmumus, un uzsver, ka KUIINB ieviešana nedrīkst mazināt Eiropas elastīgumu un konkurētspēju ārvalstu tiešo ieguldījumu piesaistīšanā. Attiecīgos gadījumos par šiem jautājumiem būtu jāizstrādā ietekmes novērtējums.

3.4 Lai sasniegtu minētos mērķus, EESK iesaka, vispirmām kārtām, pastiprināt valstu nodokļu jurisdikciju darbības saskaņošanu un veidot ciešāku sadarbību, tostarp uzlabojot nodokļu iestāžu saziņu savā starpā un ar nodokļu maksātājiem. Tiek uzskatīts, ka šajās jomās panākumi ir proporcionāli izvērztajiem mērķiem un ka tie neapdraud valstu fiskālo suverenitāti. Šie apsvērumi saskan ar ES paziņojumu "Dalībvalstu tiešo nodokļu sistēmu koordinēšana iekšējā tirgū"⁽¹³⁾.

3.5 Līdz ar to EESK atbalsta gan centienus nostiprināt pašreizējos instrumentus, gan paziņojumā izklāstītos turpmākos pūliņus nolūkā novērst nodokļu dubultu uzlikšanu, lai panāktu dažādu nodokļu sistēmu efektīvu sadarbību un nodrošinātu, ka nodokļu slogs uz ekonomikas jomas dalībniekiem gulstas tikai vienreiz un tādā veidā, kā tie to paredzējuši.

3.6 Komiteja arī uzver: lai gan nodokļu dubultas uzlikšanas novēršana ir svarīgs priekšnoteikums, lai nodrošinātu vienotā tirgus efektīvu darbību, priekšlikumiem jābūt vēršot uz nodokļu šķēršļu faktisku likvidēšanu un konvenciju par NDUN efektīvu darbību Līguma par ES darbību juridiskā pamata ietvaros. Nodokļu dubulta uzlikšana jānovērš ar paņēmieniem, kas respektē katras atsevišķās dalībvalsts fiskālo neatkarību.

4. Īpašas piezīmes

4.1 EESK uzsver, ka problēmas saistībā ar nodokļu dubultu uzlikšanu būtiski skar fiziskas personas un mazos un vidējos uzņēmumus. Lieliem uzņēmumiem parasti pietiek finanšu līdzekļu un cilvēkresursu, lai iesaistītos nodokļu dubultas uzlikšanas novēršanā un ar to saistītajā arbitrāžā, bet fiziskām

⁽⁸⁾ Komisijas 2011. gada 15. decembra lēmums par mantojuma nodokļa dubultās uzlikšanas mazināšanu (2011/856/ES).

⁽⁹⁾ Sk. 2. zemsvītras piezīmi.

⁽¹⁰⁾ Sk. EESK atzinumu par tematu "Direct company taxation" ("Tiešie nodokļi uzņēmumiem", atzinums nav pieejams latviešu val.), OV C 241, 07.10.2002., 75. lpp.

⁽¹¹⁾ Sk. EESK atzinumu par tematu "Proposal for a Council Directive amending Directive 90/435/EEC on the common system of taxation applicable in the case of parent companies and subsidiaries of different Member States" ("Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 90/435/EEK par kopēju nodokļu sistēmu, ko piemēro mātesuzņēmumiem un meitasuzņēmumiem, kas atrodas dažādās dalībvalstīs", atzinums nav pieejams latviešu val.), OV C 32, 05.02.2004., 118. lpp.

⁽¹²⁾ Sk. EESK atzinumu par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai par kopējo konsolidēto uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi (KUIINB)", OV C 24, 28.01.2012., 63. lpp.

⁽¹³⁾ COM(2006) 823 final.

personām un MVU nav tik daudz resursu, bieži trūkst informācijas un zināšanu par juridisko un administratīvo praksi.⁽¹⁴⁾ Iedzīvotājiem nodokļu dubults uzlikšanas aspektā īpašas problēmas rada mantojuma nodokļi. Komisijas publicētajā paziņojumā galvenā uzmanība pievērsta tam, kā nodokļu dubultu uzlikšanu novērst uzņēmumiem, galvenokārt lieliem uzņēmumiem, bet šo jautājumu varētu skatīt plašāk, iekļaujot konkrētas problēmas, ar kurām saskaras iedzīvotāji un MVU.

4.2 Komiteja atzīst, ka Kopējā iekšējo cenu noteikšanas foruma darbs pie nodokļu dubults uzlikšanas novēršanas saistībā ar iekšējo cenu noteikšanu ir bijis sekmīgs, un paredz, ka ES Forums jautājumos par nodokļu dubultu uzlikšanu darbosies līdzīgā veidā. Kopējais iekšējo cenu noteikšanas forums, kas darbojas saskaņā ar ESAO Iekšējo cenu noteikšanas pamatnostādņiem un, pamatojoties uz konsensu, iesaka Komisijai nelegislatīvus risinājumus praktiskām problēmām, kuras Eiropas Savienībā izraisa iekšējo cenu noteikšana, ir guvis panākumus, tostarp ir pieņemts Rīcības kodekss attiecībā uz iekšējo cenu noteikšanas dokumentāciju asociētiem uzņēmumiem Eiropas Savienībā, iepriekšēju cenu noteikšanas nolīgumu pamatnostādnes Eiropas Savienībā, kā arī Pamatnostādnes par grupas iekšējiem pakalpojumiem ar zemu pievienoto vērtību. Viens no šī foruma efektivitātes faktoriem ir tas, ka forumā ir plaši pārstāvētas gan dalībvalstis, gan uzņēmumi.

4.3 Komiteja tāpēc izsaka cerību, ka ES Forums jautājumos par nodokļu dubultu uzlikšanu arī tiks veikts uz tiem pašiem principiem, ietverot visu ieinteresēto aprindu, tostarp organizētas pilsoniskās sabiedrības, faktisku pārstāvību.

4.4 Komiteja atbalsta nodomu izveidot ES Forumu jautājumos par nodokļu dubultu uzlikšanu, bet konstatē, ka paziņojumā ļoti maz informācijas par foruma uzdevumiem. EESK ierosina ES Forumu jautājumos par nodokļu dubultu uzlikšanu uzskatīt par pirmo soli ceļā uz novērošanas centra izveidi. Forumā pārveide par novērošanas centru saskaņā ar EESK agrākajiem ieteikumiem⁽¹⁵⁾ par pārrobežu šķēršļu likvidēšanu, kad Komiteja jau mudināja izveidot ES novērošanas centru, kura uzdevums būtu nerimtīgi analizēt un gūt sākas un praktiskas zināšanas par pastāvošajām nodokļu problēmām (tostarp nodokļu dubultu uzlikšanu) un stāvokļa izmaiņām.

4.5 ES Komisijas pārraudzībā izveidotā Nodokļu novērošanas centra darbību varētu paplašināt, iekļaujot uzdevumu pētīt nodokļu problēmas uzņēmumiem — gan MVU, gan lieliem

uzņēmumiem —, kā arī to, cik noturīga ir efektivitāte pūliņiem novērst nodokļu dubultu uzlikšanu. Novērošanas centrs varētu dot būtisku ieguldījumu tādos jautājumos kā konvenciju par NDUN tvēruma un darbības jomas paplašināšana, risinājumu meklēšana trīspusējām situācijām un valdību mudināšana novērst nodokļu dubultu uzlikšanu, nemazinot valstu fiskālo suverenitāti.

4.6 EESK atbalsta tāda rīcības kodeksa pieņemšanu, kurā izklāstīti principi, par kuriem valdības iepriekš ir spējušas vienoties. Rīcības kodekss ļautu ieviest vienotu izpratni par jēdzieniem, kuri izmantoti dalībvalstu savstarpēji piemērotajās konvencijās par NDUN un kuri bieži vien tiek pārprasti un izraisa strīdus.

4.7 EESK tomēr uzskata, ka praksē rīcības kodeksa darbību var uzskatīt par efektīvu, ja tā ietver spiedienu no pārējo dalībnieku puses un dalībvalstis uztraucas par sekām, proti, ka tās varētu publiski kaunināt.

4.8 EESK atbalsta domu pētīt efektīvas strīdu risināšanas iespējas nolūkā noteikt iedarbīgākos veidus, kā novērst nodokļu dubultu uzlikšanu. Komiteja atzīst, ka tādas savstarpējas palīdzības procedūras, kad valstis tiekas, lai atrisinātu problēmas, prasa daudz laika un ka Arbitrāžas konvenciju vajadzētu uzlabot, jo arī tajā paredzētā procedūra ir gara. Tas, savukārt, uzņēmumiem rada pārliecīgas izmaksas un nenoteiktību.

4.9 Taču EESK uzsver, ka pūliņiem jābūt virzītiem uz to, lai arbitrāžā būtu jāvērtē tikai retos gadījumos, un ka uzsvars — kā tas norādīts paziņojumā — jāliek uz rīcības kodeksa izstrādi, kā arī uz skaidrām un paredzamām pamatnostādņēm, kuras kalpotu par efektīvu "pirmās palīdzības" instrumentu strīdu risināšanai.

4.10 Šajā ziņā būtisku ieguldījumu varētu dot ES Forums par nodokļu dubultu uzlikšanu, proti, tas varētu mudināt noslēgt nodokļu konvencijas, kurās visiem neatrisinātiem nodokļu dubults uzlikšanas gadījumiem kā savstarpējās vienošanās procedūra paredzēta saistoša strīdu risināšanas procedūra.

4.11 EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu pilnībā izpētīt fenomenu par dubultu neaplikšanu ar nodokļiem. Turklāt Komiteja iesaka izpētīt tā saimnieciskās un sociālās sekas, kā arī sekas, kādas potenciāli varētu būt pasākumiem nolūkā neaplikšanu novērst.

4.12 EESK atkārto, ka ļoti svarīgi ir veikt sociālo un ekonomikas aspektu padziļinātu novērtējumu, lai konstatētu, cik lielā mērā paziņojumā izklāstīto priekšlikumu pieņemšana varētu

⁽¹⁴⁾ Kā norādīts ES Komisijas Kopsavilkuma ziņojumā par sabiedrisko apspriešanos par nodokļu dubultu uzlikšanu un iekšējo tirgu, 69 % fizisko personu, kas saskārās ar nodokļu dubults uzlikšanas problēmām, ir meklējuši līdzekļus, lai novērstu šo slogu, savukārt uzņēmumu gadījumā to ir darījuši 85 %.

⁽¹⁵⁾ Sk. 2. zemsviras piezīmi.

negatīvi ietekmēt ekonomiku un sociālo jomu.⁽¹⁶⁾ Tādam novērtējumam jābūt visaptverošam un jāietver visas dalībvalstis, ko skar attiecīgie priekšlikumi.

4.13 Visbeidzot, EESK ar nepacietību gaida, ka Komisija izanalizēs un publicēs nākamos priekšlikumus nodokļu dubultas uzlikšanas novēršanas jomā, tostarp šādus:

— ieteikumus par pārrobežu mantojuma nodokli (ko Komisija nesen jau publicējusi);

— risinājumus pārrobežu gadījumiem, kad nodokļus dubulti uzliek dividendēm, kas samaksātas par investīciju portfeļiem;

— plašāku informāciju par iepriekšminētā foruma izveidi, rīcības kodeksu un iespēju ieviest saistošu strīdu risināšanas procedūru;

— izvērtējumu par dubultas neaplikšanas ar nodokļiem apmēru un sekām.

Briselē, 2012. gada 28. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽¹⁶⁾ Sk. 12. zemsvītras piezīmi.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Grozīts priekšlikums Padomes lēmumam par Eiropas Savienības pašu resursu sistēmu”

COM(2011) 739 final – 2011/0183 (CNS)

un par tematu “Grozīts priekšlikums Padomes regulai, ar ko nosaka Eiropas Savienības pašu resursu sistēmas īstenošanas pasākumus”

COM(2011) 740 final – 2011/0184 (APP)

(2012/C 181/09)

Ziņotājs: **Gérard DANTIN** kgs

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 311. pantu 2011. gada 19. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Padomes lēmumam par Eiropas Savienības pašu resursu sistēmu”

COM(2011) 510 final – 2011/0183 (CNS)

un par tematu

“Priekšlikums Padomes regulai, ar ko nosaka Eiropas Savienības pašu resursu sistēmas īstenošanas pasākumus”

COM(2011) 511 final – 2011/0184 APP.

Komisija 2011. gada 9. novembrī pieņēma grozītos priekšlikumus, un Padome saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 311. pantu 2011. gada 15. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Grozīts priekšlikums Padomes lēmumam par Eiropas Savienības pašu resursu sistēmu”

COM(2011) 739 final – 2011/0183 (CNS)

un

“Grozīts priekšlikums Padomes regulai, ar ko nosaka Eiropas Savienības pašu resursu sistēmas īstenošanas pasākumus”

COM(2011) 740 final – 2011/0184 (APP).

kas aizstāj iepriekš izvirzītos priekšlikumus.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu par grozītajiem priekšlikumiem pieņēma 2012. gada 7. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (2012. gada 29. marta sēdē), ar 165 balsīm par, 21 balsi pret un 11 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Sistēma, kurā aptuveni 75 % Savienības ieņēmumu ir tieši iemaksāti no dalībvalstu budžetiem ir pretrunā Romas Līguma noteikumiem un garam ⁽¹⁾.

1.2 Pašreizējā situācijā [ieņēmumu] pamatu galvenokārt veido NKI iemaksas. Tas ir saasinājis debates par budžetu, kurās notikusi pievēršanās jautājumam par taisnīgu atdevi un

kompensācijas mehānismiem, taču netiek ņemtas vērā ES sniegtās priekšrocības, it īpaši miera, brīvības, labklājības, izaugsmes un drošības jomās.

1.3 Šajā sakarā Komiteja atbalsta Komisijas izstrādātos priekšlikumus Padomes tiesību aktiem. Tā uzskata, ka priekšlikumi šajā jomā ir solis pareizā virzienā, galvenokārt — saistībā ar NKI iemaksu samazināšanu uz pusi un ar tādu divu jaunu pašu resursu ieviešanu, kuru pamatā ir attiecīgi pievienotās vērtības nodoklis un finanšu darījumu nodoklis. Reāli pieejamo pašu resursu proporcionālais pieaugums, pirmkārt, ES darbību

⁽¹⁾ 201. pants

budžeta jomā tuvinās Romas Līguma noteikumiem un garam, un, otrkārt, veicinās ES finansiālo neatkarību un atbalstīs dalībvalstu īstenotos plaša mēroga centienus budžeta jomā.

1.4 Komiteja atzinīgi vērtē arī faktu, ka līdztekus jaunu pašu resursu ieviešanai izskatāmajā dokumentā ierosināts ieviest jaunu, vienreizēju summu, sistēmu, ar kuru aizstāt visus līdzšinējos korekcijas mehānismus. Taču EESK uzskata, ka šis pasākums nav pietiekams.

1.5 Lai gan Komiteja kopumā piekrīt izskatāmo priekšlikumu saturam, tā tomēr vēlas izteikt vairākas piezīmes.

1.5.1 Komiteja vairākos atzinumos ir norādījusi, ka pievienotās vērtības nodoklis Eiropas Savienībā ir joma, kurā vērojama nodokļu nemaksāšanas problēma. Tā uzskata, ka vienlaikus ar jaunu pašu resursu ieviešanu jāveic pasākumi, kas samazinātu vai pat novērstu krāpšanu. Tāpēc tā uzmanīgi sekos līdzi tiesību aktu priekšlikumiem, kuriem būtu jānāklajā saistībā ar Zaļās grāmatas par PVN rosinātajām pārdomām.

1.5.2 Paziņojumā "ES budžeta pārskatīšana" Komisija minējusi vairākus pārdomātus finansējuma avotus, kuri, pēc tās domām, pamatoti varētu būt jauno pašu resursu veidi. Šie priekšlikumi tomēr netika ņemti vērā. Vienīgie izņēmumi ir priekšlikumi par resursiem, kuru pamatā ir attiecīgi pievienotās vērtības nodoklis un finanšu darījumu nodoklis. Zināmi ir vien katra priekšlikuma trūkumi un priekšrocības, bet šādas izvēles politiskie iemesli nav zināmi. Komiteja uzskata, ka Komisijai pirms šādu lēmumu pieņemšanas būtu bijis jāuzklausa Komitejas viedoklis.

1.5.3 Komiteja atzinumā par ES budžeta pārskatīšanu jau paudusi savu nostāju, proti, tā uzskata, ka ES budžeta palielināšana ir ne vien vēlama, bet arī nepieciešama, ņemot vērā to, cik apjomīgas ir jaunās problēmas, un to, ka tās jārisina kopīgi. EESK pauž nožēlu, ka izskatāmajā dokumentā aplūkoti tikai budžeta struktūras un satura kvalitātes aspekti, bet nav dotas atsaucis uz jauniem pašu resursiem, lai risinātu galveno, tas ir, budžeta apjoma jautājumu. Nenoliedzot, ka izskatāmajā dokumentā aplūkoti aspekti ir būtiski, Komiteja tomēr uzskata, ka budžets nav tikai skaitļu vai tā elementu iekšējās struktūras organizācijas jautājums. Budžets vispirmām kārtām ir politiska projekta, tas ir, Eiropas Savienības centieni, īstenošanas instruments. Tātad ES politiskajiem lēmumiem un līdzekļiem to īstenošanai būtu jābūt konsekventiem un saskaņotiem. EESK pauž nožēlu, ka Komisija nav izmantojusi šo iespēju finansiāli atbalstīt to saistību izpildi, kuras izriet no Lisabonas līguma, stratēģijas "Eiropa 2020" vai arī nepieciešamības veikt pasākumus izaugsmes veicināšanai.

2. Ievads. Pašreizējais stāvoklis

2.1 Izskatāmā lēmuma priekšlikums ir viens no sešiem tiesību aktu priekšlikumiem, kas ir pievienoti paziņojumam "Budžets stratēģijai "Eiropa 2020" " (COM(2011) 500 galīgā redakcija) ⁽²⁾. Katrs no šiem priekšlikumiem būtu jāizskata atsevišķi ⁽³⁾.

2.2 Jautājums par pašu resursiem ir būtisks gan no struktūrālā, gan no politiskā viedokļa. Resursu avoti nosaka attiecības starp iedzīvotājiem, dalībvalstīm un ES iestādēm, turklāt tie saistīti ar ES finanšu autonomijas jautājumu. Debates par ES pašu resursiem ir saistītas arī ar vispārējām debatēm par integrācijas nākotni, kurās vērojami divi redzējumi, proti, federalisms vai starpvaldību sistēma.

2.2.1 Komiteja jau 2008. gadā norādīja, ka budžeta politikas veidošanā jāņem vērā būtiska izvēle: federalisms ⁽⁴⁾ vai starpvaldību sistēma Turklāt Eiropas integrācijas pakāpi neapšaubāmi nosaka arī budžeta finansēšanas kārtība ⁽⁵⁾.

2.3 1957. gada 25. martā Romā parakstītais līgums pārejas periodā gan paredz dalībvalstu finanšu iemaksas, taču 201. pantā arī noteikts, ka ES "neskarot citus ieņēmumus, budžetu pilnībā finansē no pašas resursiem".

⁽²⁾ Priekšlikums – Padomes regula, ar ko nosaka daudzgadu finanšu shēmu 2014.–2020. gadam, COM(2011) 398 final. Iestāžu nolīguma projekts starp Eiropas Parlamentu, Padomi un Komisiju par sadarbību budžeta jautājumos un pareizu finanšu pārvaldību, COM(2011) 403 final. Grozīts priekšlikums – Padomes lēmums par Eiropas Savienības pašu resursu sistēmu, COM(2011) 739 final. Grozīts priekšlikums – Padomes regula, ar ko nosaka Eiropas Savienības pašu resursu sistēmas īstenošanas pasākumus, COM(2011) 740 final. Grozīts priekšlikums – Padomes regula par metodēm un procedūru, lai darītu pieejamus tradicionālos un NKI pašu resursus, un par pasākumiem, lai izpildītu kases vajadzības (pārstrādātā versija), COM(2011) 742 final. Priekšlikums – Padomes direktīva par kopīgu finanšu darījumu nodokļa sistēmu un grozījumiem Direktīvā 2008/7/EK, COM(2011) 594 final.

⁽³⁾ Šajā sakarā skatīt EESK atzinumu par tematu "Kopīga finanšu darījumu nodokļa sistēma" (Skatīt šā Oficiālā Vēstneša 55. lpp) un EESK atzinumu par tematu "Budžets 2014.–2020. gadam" (vēl nav publicēts OV).

⁽⁴⁾ Federālismam šajā gadījumā raksturīgs superpozīcijas princips (dalībvalstu kompetences tiek sadalītas federālās valdības un federatīvo pavalstu valdību starpā), autonomijas princips (katrs valdības līmenis ir autonomis vai "suverēns" savā jurisdikcijā) un līdzdalības princips (federatīvajām vienībām ir pārstāvniecības un tās piedalās federālu lēmumu pieņemšanā federālās valsts līmenī).

Minēto principu īstenošanas kārtība var mainīties, bet federālā sistēmā praktiski nav noteikta vai mazāk izteikta centralizācijas vai demokrātijas pakāpe.

Avots: <http://fr.wikipedia.org/wiki/F%C3%A9d%C3%A9ralisme>.

⁽⁵⁾ Skatīt EESK atzinumu par tematu "ES budžeta reforma un turpmākais finansējums", OV C 204, 9.8.2008., 113. lpp.

2.4 Pašlaik ES resursus veido t. s. tradicionālie pašu resursi no muitas nodokļiem, lauksaimniecības nodevām, cukura nodevām un jaunie pašu resursi — likme no saskaņotām pievienotās vērtības nodokļa (PVN) aprēķinu bāzēm un likme no nacionālā kopienākuma (NKI). PVN un NKI faktiski ir “viltus” pašu resursi, jo dalībvalstis tos iekasē no saviem ieņēmumiem. Šos resursus par pašu resursiem var uzskatīt vienīgi tāpēc, ka tie ir paredzēti ES budžetam, kas 2011. gadā bija 126,5 miljardi euro jeb 1,13 % no visu 27 ES dalībvalstu IKP.

2.4.1 Ziņojums, ko par pašu resursu sistēmas darbību⁽⁶⁾ izstrādājuši Komisijas dienesti, liecina, ka pašreizējā finansēšanas sistēma nedarbojas apmierinoši attiecībā uz vairumu novērtējuma kritēriju. Finansēšanas sistēma ir nepārskatāma un tik sarežģīta, ka tikai nedaudzi speciālisti saprot, kā tā darbojas, un arī iedzīvotāju piekļuve tai ir ierobežota, tādējādi tiek apgrūtināta tās demokrātiskā kontrole.

Turklāt ES budžeta finansēšanas veids ir tāds, ka dalībvalstis savas iemaksas uztver tikai un vienīgi kā izdevumus. Tas neizbēgami rada spriedzi visās debatēs par ES budžetu.

2.4.2 Izveidojušās situācijas rezultātā Komisija iesniedza Padomei priekšlikumu par grozījumiem Eiropas Savienības pašu resursu sistēmā. Ņemot vērā jauno tiesisko regulējumu, kas noteikts Lisabonas līgumā, minētais priekšlikums saturiski atbilst Komisijas iepriekšējam paziņojumam “ES budžeta pārskatīšana”⁽⁷⁾.

2.5 Ņemot vērā iepriekšminēto, šis dokuments izstrādāts ciešā saistībā ar atzinumu, ko Komiteja par minēto paziņojumu pieņēma 2011. gada jūnija plenārsesijā⁽⁸⁾.

3. Jauns tiesiskais regulējums

3.1 Ar Lisabonas līgumu ir izveidots jauns tiesiskais regulējums. Ar to ir ieviestas svarīgas izmaiņas ne tikai attiecībā uz ES budžeta procedūru, bet arī ES budžeta finansēšanas veidu.

Tā 311. pantā paredzēta iespēja noteikt jaunas pašu resursu kategorijas vai likvidēt esošu kategoriju. Līgumā arī noteikts, ka Padome, pieņemot regulas, paredz Savienības pašu resursu sistēmas īstenošanas pasākumus. Līdz ar to ir iespējams gan samazināt pašu resursu pašreizējo daudzumu, gan veidot jaunus resursus, par kuru ieviešanas nosacījumiem jāpieņem regulas.

4. Padomes lēmuma priekšlikuma saturs

4.1 Izskatāmajā priekšlikumā lēmumam par pašu resursiem paredzēti trīs galvenie elementi, proti, dalībvalstu iemaksu

vienkāršošana, jaunu pašu resursu ieviešana un korekcijas mehānismu reforma. Visi šie priekšlikumi ir uzskatāmi par vienotu veselumu, par kuru jāpieņem viens lēmums.

4.1.1 Dalībvalstu iemaksu vienkāršošana

Komisija ierosina atcelt ar PVN saistītos pašu resursus, jo tie ir sarežģīti un salīdzinājumā ar pašu resursiem, kuru pamatā ir NKI, tiem ir maza pievienotā vērtība. Tāpēc tiek ierosināts atcelt šos resursus 2013. gada 31. decembrī.

4.1.2 Jaunu pašu resursu ieviešana

Paziņojumā par ES budžeta pārskatīšanu Komisija noteica sešus iespējamus pašu resursu avotus. Šajā atzinumā izskatāmajos dokumentos tā ir izvēlējusies tikai divus no tiem. Komisija ierosina vēlākais no 2014. gada 1. janvāra ieviest finanšu darījumu nodokli (FDN) un izveidot jaunu PVN resursu. No jaunajiem pašu resursiem varētu finansēt 51,4 % no ES izdevumiem, tradicionālie pašu resursi kopumā veidotu gandrīz 20 % un NKI pašu resursi, kuru daļa samazinātos no 74,2 % līdz 29,7 %⁽⁹⁾, būtu apmēram 30 %.

4.1.3 Korekcijas mehānismu reforma

4.1.3.1 Šobrīd ir izveidoti pagaidu korekcijas mehānismi, kuru darbība beigsies 2013. gadā. Kamēr nav stājies spēkā jauns lēmums par pašu resursiem, tiks piemērota Apvienotajai Karalistei piešķirtā korekcija un attiecīgās atlaides četrām dalībvalstīm (Vācijai, Nīderlandei, Austrijai un Zviedrijai), kā arī slēptā korekcija, kas izpaužas tādējādi, ka no dalībvalstīs iekasēto tradicionālo pašu resursu summām tiek paturēti 25 % kā iekasēšanas izmaksas.

4.1.3.2 Ņemot vērā, ka kopš 1984. gada (*Fontainebleau* vienošanās) vairākās dalībvalstīs ievērojami mainījušies objektīvie apstākļi, kā arī nosacījumi, kas ir pašreizējo korekcijas mehānismu pamatā (kopējās lauksaimniecības politikas (KLP) īpatsvars ES budžetā un finansējums, kura pamatā ir PVN, ievērojami samazinājušies, Apvienotā Karaliste šobrīd ir viena no pārtikušākajām ES dalībvalstīm⁽¹⁰⁾), **Komisija norāda, ka Apvienotās Karalistes korekcija ir jāpārvērtē.**

4.1.3.3 Lēmuma projektā ierosināts ieviest **pagaidu korekcijas** par labu Vācijai, Nīderlandei, Zviedrijai un Apvienotajai Karalistei. Turklāt tiks ieviesta **vienreizēju summu jauna sistēma**, kas no 2014. gada 1. janvāra aizstās visus līdzšinējos korekcijas mehānismus. Komisija turklāt ierosina **slēpto korekciju summu no 25 % samazināt uz 10 %.**

⁽⁶⁾ Komisijas dienestu darba dokuments “Komisijas ziņojums par pašu resursu sistēmas darbību”, SEC(2011) 876 galīga redakcija, 29.6.2011.

⁽⁷⁾ COM(2010) 700 final.

⁽⁸⁾ Skatīt EESK atzinumu “ES budžeta pārskatīšana”, OV C 248, 25.8.2011, 75. lpp.

⁽⁹⁾ Skatīt I pielikumu.

⁽¹⁰⁾ Skatīt II pielikumu.

5. Vispārīgas piezīmes

5.1 Sistēma, kurā aptuveni 75 % no Savienības ieņēmumiem veido nevis pašu resursi, bet gan NKI līdzekļi, ko tieši iemaksā no dalībvalstu budžetiem, un 15 % līdzekļu ir procentuāls PVN likmes apjoms, ko, ņemot vērā tā noteikšanas veidu, nekādā gadījumā nevar uzskatīt par ES pašu resursu, ir pretrunā Romas Līguma noteikumiem un garam.

5.2 Komiteja uzsver, ka tieši šīs “iemaksas” ir saasinājušas tuvdzīvas debates par t. s. neto maksātājiem, un tajās netiek ņemtas vērā ES sniegtās priekšrocības, it īpaši miera, brīvības, labklājības, izaugsmes un drošības jomās.

5.2.1 EESK uzskata, ka “taisnīgas atdeves” jēdziens, kas tika ieviests ar NKI iemaksām, pašlaik ir vēl mazāk pieņemams nekā Eiropas projekta īstenošanas sākumā. Šis jēdziens, kas pārāk bieži ir kropļojis Eiropas Savienības darbību, traucējot debates, lielā mērā ir tās trūkumu, kavējumu un neveiksmju pamatā. Tas ir pretrunā valstu un tautu savienības idejai, kā arī jebkuram racionālam ekonomiskam pamatojumam. Ekonomikas, monetārās un politiskās savienības radītajām priekšrocībām un pievienotajai vērtībai pēc savas būtības jānes labums visiem. Visu Eiropas Savienības gūto panākumu pamatā ir kopēju centienu multiplikatora efekts, un tas ir diametrāli pretējs “taisnīgas atdeves” jēdzienam ⁽¹¹⁾.

5.3 Pašreizējā, uz dalībvalstu iemaksām balstītā, pašu resursu sistēma ir nepārskatāma un sarežģīta. Tas ierobežo demokrātisku kontroli un neveicina to saistību atpazīstamību, kuru mērķis ir Eiropas integrācija. Turklāt, tā kā iemaksas Eiropas Savienības budžetā tiek uzskatītas par papildu slogu valsts budžetam, šāda sistēma nenodrošina pietiekamus līdzekļus visām Savienības politikām.

5.3.1 Pašreizējā sistēma ar tās dažādajiem korekcijas mehānismiem un vairākiem atšķirīgiem atlaizū mehānismiem — gan vispārīgiem par labu vienai dalībvalstij (piemēram, Apvienotās Karalistes atlaide), gan īpašiem (piemēram, atlaides citu atlaizū finansēšanai) — ir pārāk sarežģīta, nav pārredzama un Eiropas iedzīvotājiem ir pilnīgi nesaprotama. Šī sistēma nenodrošina tiešas saiknes veidošanos starp Eiropas Savienību un tās iedzīvotājiem, kā tas tiek prasīts.

5.4 Ņemot vērā iepriekš minētās vispārīgās piezīmes, **Komiteja atbalsta Komisijas izvirzītos priekšlikumus Padomes lēmumam**. Tā uzskata, ka priekšlikumi šajā jomā ir solis pareizā virzienā, galvenokārt tāpēc, ka tie vienkāršo struktūru un samazina pašreizējās dalībvalstu iemaksas ES budžetā no 85,3 % (111,8 miljardi *euro*) uz 29,7 % (48,3 miljardi *euro*), no tiem uz NKI balstītie pašu resursi samazinās no 74,2 % (97,3 miljardi *euro*) uz 29,7 % (48,3 miljardi *euro*), tādējādi tuvinoties Romas Līguma noteikumiem un garam. Reāli pieejamo pašu resursu

proporcionālais pieaugums veicinās ES finansiālo neatkarību un palīdzēs īstenot dalībvalstu plaša mēroga centienus budžeta jomā.

6. Īpašas piezīmes

6.1 Paziņojumā “ES budžeta pārskatīšana” Komisija minējusi vairākus finansēšanas līdzekļus, kuri, pēc Komisijas domām, varētu veidot jaunos pašu resursus, proti, ES nodoklis finanšu nozarē, ieņēmumi no siltumnīcefekta gāzu emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas, nodevas saistībā ar gaisa transportu, Eiropas Savienības PVN, ES enerģētikas nodoklis un ES uzņēmumu ienākuma nodoklis.

6.1.1 Komisija ir izvērtējusi ⁽¹²⁾ katru no šiem iespējamajiem finansējuma veidiem un tādējādi noteikusi katra trūkumus un priekšrocības, taču nekad nav darījusi zināmus politiskos iemeslus, kādēļ tā no dažiem atteikusies un kādēļ izvēlējusies tos, kuru pamatā ir jauns pievienotās vērtības nodoklis un finanšu darījumu nodoklis.

6.1.2 **Komiteja** uzskata, ka, pirmkārt, jādara zināmi politiskie iemesli, kādēļ daži no priekšlikumiem noraidīti, un, otrkārt, **pirms izvēles izdarīšanas** būtu bijis jāuzklausā tās **viedoklis**.

6.2 Ierosināto grozījumu saturs

6.2.1 Līdzšinējo PVN pašu resursu atcelšana. Dalībvalstu iemaksu vienkāršošana

Šie “viltus” pašu resursi, ko dalībvalstis iekasē no saviem ieņēmumiem, mūsdienās šķiet novecojuši. Tos nosaka tikai pēc matemātiskās formulas valstu iemaksu aprēķināšanai. Pašreiz izmantotie PVN pašu resursi ir sarežģīti. Vajadzīgs ievērojams administratīvais darbs, lai panāktu saskaņotu bāzi. Turklāt tiem ir maza pievienotā vērtība. **Komiteja atbalsta vienkāršošanu**.

6.2.2 Jauna PVN resursu veida ieviešana

Jauns PVN resursu veids būtu viens no pamatīgi pārskatītās Eiropas Savienībā piemērojamās PVN sistēmas aspektiem. Līdz 2020. gadam tā apjoms būs 18,1 % no jaunajiem pašu resursiem (skatīt I pielikumu).

Tas daļēji sasaucas ar Zaļo grāmatu par PVN nākotni ⁽¹³⁾. Komiteja ir paudusi atbalstu Komisijas plānoto iniciatīvu saturam.

⁽¹²⁾ Komisijas dienestu darba dokuments “ES budžeta finansēšana — ziņojums par pašu resursu sistēmas darbību”, SEC(2011) 876 galīgā redakcija, kas pievienots dokumentam “Priekšlikums Padomes lēmumam par Eiropas Savienības pašu resursu sistēmu”.

⁽¹³⁾ Skatīt EESK atzinumu par tematu “Zaļā grāmata “Par PVN nākotni””, OV C 318, 29.10.2011., 87. lpp.

⁽¹¹⁾ Skatīt 5. zemsvītras piezīmi.

Šai daļai no pievienotās vērtības nodokļa, kas saskaņā ar Padomes Direktīvu 2006/112/EK ⁽¹⁴⁾ uzlikts preču piegādei un pakalpojumu sniegšanai, preču iegādei Savienības iekšienē un preču importam katrā dalībvalstī, nevajadzētu pārsniegt divus procentpunktus no PVN pamatlikmes. Īstenošanas regulā noteikts viens procentpunkts.

Komiteja atbalsta jaunā PVN resursu veida ieviešanu, nomainot līdzšinējo, jo izvērtējums liecina, ka tas ir novecojis. Komiteja ir pārliecināta, ka ES budžets un to veidojošie resursi ir uzskatāmi par vienu no instrumentiem kopīgu mērķu sasniegšanai.

Taču priekšlikuma formas un satura detalizētu vērtējumu būtu bijis veikt vieglāk, ja izskatāmajā dokumentā būtu, pirmkārt, sniegti precīzi dati par izmaiņām PVN struktūrā un, otrkārt, ar pētījumu palīdzību noteikts, kāds būs finanšu apjoms, kas šo izmaiņu rezultātā skars katru dalībvalsti.

Turklāt Komiteja vairākos atzinumos jau ir norādījusi, ka pievienotās vērtības nodoklis Eiropas Savienībā ir joma, kurā vērojama nodokļu nemaksāšanas problēma. Tā uzskata, ka vienlaikus ar jaunu pašu resursu ieviešanu jāveic pasākumi, kas samazinātu vai pat novērstu krāpšanu. Tāpēc tā uzmanīgi sekos līdzi tiesību aktu priekšlikumiem, kuriem būtu jānāk klajā saistībā ar Zaļās grāmatas par PVN rosinātajām pārdomām.

6.2.3 Finanšu darījumu nodokļa ieviešana

Komiteja vairākos atzinumos ⁽¹⁵⁾ jau ir izteikusi atbalstu finanšu darījumu aplikšanai ar nodokli, tomēr ar noteikumu, ka tiek ievēroti zināmi nosacījumi. Komiteja ir īpaši norādījusi uz šādiem aspektiem:

- ņemot vērā paustās bažas par darījumu pārvietošanas risku, priekšroka būtu jādod finanšu darījuma nodokļa ieviešanai globālā līmenī, taču, ja izrādītos, ka finanšu darījumu nodokļa ieviešana pasaules mērogā nav iespējama, **EESK atbalstītu ES finanšu darījumu nodokļa ieviešanu**, pamatojoties uz Eiropas Komisijas veiktā ietekmes novērtējuma rezultātiem;
- finanšu darījumu nodokļa ieviešana varētu nodrošināt finanšu tirgu lielāku stabilitāti un efektivitāti, mazinot to svārstības, **turklāt ES un dalībvalstīm** finanšu darījumu nodoklis **ir vajadzīgs**, lai gūtu ieņēmumus, ar kuriem samazināt budžeta nelīdzsvarotību.

⁽¹⁴⁾ OV L 347, 11.12.2006., 1. lpp.

⁽¹⁵⁾ Skatīt EESK atzinumu par tematu "Larosière grupas ziņojums", OV C 318, 23.12.2009., 57. lpp., EESK atzinumu par tematu "Finanšu darījumu aplikšana ar nodokli", OV C 44, 11.2.2011., 81. lpp., Kopsavilkums un secinājumi, 1.10. punkts, EESK atzinumu par tematu "Budžeta politika: izaugsme un budžeta konsolidācija", OV C 248, 25.8.2011., 8. lpp., 4.4.2., 1.5.3. un 1.5.4. punkts, un EESK atzinumu par tematu "Par nodokļiem finanšu sektorā", OV C 248, 25.8.2011., 64. lpp.

Priekšlikumā Padomes lēmumam Komisija jau ir norādījusi, ka finanšu darījumu nodoklis, ko varētu iekasēt ES līmenī, varētu veidot jaunu ieņēmumu plūsmu. Tādējādi varētu samazināt pašreizējās dalībvalstu iemaksas, piedāvāt valstu valdībām papildu rīcības brīvību un veicināt vispārējos centienus budžeta konsolidācijas jomā. ES iniciatīva varētu būt pirmais solis ceļā uz finanšu darījumu nodokļa piemērošanu pasaules līmenī. Šo ideju patlaban apspriež G20.

Ņemot vērā iepriekš minēto un arī agrāk izstrādātos atzinumus, Komiteja atbalsta finanšu darījumu nodokļa ieviešanu kā vienu no Eiropas Savienības budžeta pašu resursiem.

Līdz 2020. gadam finanšu darījumu nodoklis veidotu 33,3 % no ES pašu resursiem (skatīt I pielikumu), t.i., 54,2 miljardus *euro*. Sākotnējās aplēses rāda, ka atkarībā no tirgus reakcijas nodokļa ieņēmumi katru gadu varētu būt 57 miljardi *euro* ⁽¹⁶⁾.

Nodokļu procentuālā likme no apliekamās summas nebūs zemāka par 0,1 % tiem finanšu darījumiem, kas nav ar atvasinājumu līgumiem saistīti finanšu darījumi, kuriem savukārt likme būs 0,01 % ⁽¹⁷⁾.

6.2.4 Korekcijas mehānismu reforma

Komiteja ir gandarīta, ka izskatāmajā lēmuma projektā ir ierosināts pārvērtēt Apvienotās Karalistes korekciju un ieviest vienreizēju summu jaunu sistēmu, ar kuru no 2014. gada 1. janvāra aizstāj visus līdzšinējos korekcijas mehānismus. Tas pats attiecas arī uz slēpto korekciju summu samazināšanu no 25 % uz 10 % (skatīt 4.1.3. punktu).

Šie priekšlikumi ir solis pareizajā virzienā, taču ar tiem ir par maz, jo tie nepietiekami virzās uz budžetu, kura pamatā lielākoties ir pašu resursi.

Komiteja uzskata, ka budžetā, kurā vairāk nekā 66 % veido pašu resursi, jāatsakās no t.s. "taisnīgas atdeves" principa, jo tas ir pretrunā tādām vērtībām kā solidaritāte un no Eiropas integrācijas izrietošais savstarpējais labums (skatīt 5.2.1. punktu). Komiteja atbalsta Eiropas Komisijas priekšlikumu, ka priekšroka jādod tādai sistēmai, kuras pamatā ir pašu resursi, jo tā sagaida, ka šādas reformas rezultātā ilgtermiņā, iespējams, varēs atcelt korektīvos valstu mehānismus, kas reformētā ES budžetā, kurš visām dalībvalstīm nodrošinās lielāku pievienoto vērtību, vairs nebūs pamatoti ⁽¹⁸⁾.

⁽¹⁶⁾ Skatīt Priekšlikumu Padomes direktīvai par kopīgu finanšu darījuma nodokļa sistēmu un grozījumiem Direktīvā 2008/7/EK, COM(2011) 594 final.

⁽¹⁷⁾ Skatīt 10. zemsvītras piezīmi.

⁽¹⁸⁾ Skatīt EESK atzinumu "ES budžeta pārskatīšana", OV C 248, 25.08.2011, 75. lpp. 4.4. punkts.

Tomēr, EESK vēlas norādīt, ka ir grūti izskatāmo dokumentu precīzi izvērtēt, ja tajā nav sniegts ne pamatojums attiecībā uz ierosināto korekciju apjomu, ne arī salīdzinājums ar pašreizējo situāciju.

6.3 Komisija izskatāmajā dokumentā atkārtoti viedokli, ko tā jau paudusi paziņojumā “ES budžeta pārskatīšana”⁽¹⁹⁾, proti, ka jaunu resursu ieviešana “nav diskusija par budžeta apjomu (...)”. **Komiteja šim viedoklim nepiekrīt.** Ja reiz tiek pārskatīts ES budžets, grozot pašreizējos un ieviešot jaunus pašu resursus, kā arī veicot korekcijas mehānismu reformu, būtu jāuzdod jautājums, kā šīs pārmaiņas ietekmēs budžeta apjomu, un tās jāpie-lāgo izdarītajai vai izdarāmajai politiskajai izvēlei.

6.3.1 No šī viedokļa raugoties, Komiteja uzskata, ka ES budžets nav tikai skaitļu vai dažādu tā elementu iekšējās orga-nizācijas jautājums. Budžets vispirmām kārtām ir politiska projekta, tas ir, Eiropas Savienības centienu, īstenošanas instru-ments. Tātad ES politiskajiem mērķiem un līdzekļiem to sasnieg-šanai būtu jābūt konsekventiem un saskaņotiem. Pašlaik Eiropas Savienībai nav pietiekamu budžeta līdzekļu, ne lai īstenotu poli-tisko stratēģiju, ne stratēģiju “Eiropa 2020”, ne arī saistības, kuras izriet no Lisabonas līguma.

EESK uzskata, ka ES budžeta palielināšana ir ne vien vēlama, bet arī nepieciešama, ņemot vērā to, cik apjomīgas ir jaunās prob-lēmas, un to, ka tās jārisina kopīgi⁽²⁰⁾.

Briselē, 2012. gada 29. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽¹⁹⁾ COM(2010) 700 final.

⁽²⁰⁾ Skatīt EESK atzinumu “ES budžeta pārskatīšana”, OV C 248, 25.8.2011, 75. lpp. 1.1. un 4.1. punkts.

I PIELIKUMS

ES finansējuma struktūras paredzamā attīstība (2012.–2020. gads)

	2012. gada budžeta projekts		2020	
	miljardi euro	% no pašu resursiem	miljardi euro	% no pašu resursiem
Tradicionālie pašu resursi	19,3	14,7	30,7	18,9
Pašreizējās dalībvalstu iemaksas, no kurām	111,8	85,3	48,3	29,7
PVN pašu resursi	14,5	11,1	—	—
NKI pašu resursi	97,3	74,2	48,3	29,7
Jaunie pašu resursi, no kuriem	—	—	83,6	51,4
jaunie PVN resursi	—	—	29,4	18,1
ES finanšu darījumu nodoklis	—	—	54,2	33,3
Pašu resursi kopā	131,1	100,0	162,7	100,0

Avots: Komisijas aplēses, to pamatā COM(2011) 510, tās atjauninātas, balstoties uz COM(2011) 738.

II PIELIKUMS

Galveno parametru attīstība (1984.–2011. gads)

	1984	2005	2011
KLP īpatsvars budžetā (% no kopapjoma)	69 %	50 %	44 %
Iemaksas uz PVN pamata (% no kopapjoma)	57 %	16 %	11 %
Apvienotās Karalistes labklājība (NKI uz vienu iedzīvotāju (PSL))	93 % no ES-10	117 % no ES-25	111 % no ES-27

Avots: Eiropas Komisija, Budžeta ģenerāldirektorāts

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas Savienības Solidaritātes fonda nākotne"

COM(2011) 613 final

(2012/C 181/10)

Ziņotājs: **VAN IERSEL kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2011. gada 6. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas Savienības Solidaritātes fonda nākotne"

COM(2011) 613 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 7. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (28. marta sēdē), ar 139 balsīm par, 2 balsīm pret un 9 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1 EESK piekrīt, ka pašreizējā krīze dalībvalstīm un ES liek ļoti uzmanīgi attiekties pret līdzekļu pārtērēšanu. Ņemot vērā minētos apstākļus, tā pilnībā izprot Padomes nevēlēšanos paplašināt Eiropas Savienības Solidaritātes fonda iespējas.

1.2 EESK tomēr vēlas norādīt uz jaunajiem LESD noteikumiem, it īpaši 4., 174. un 222. pantu, ar kuriem Savienības teritorijā notikušu dabas katastrofu un teroristu uzbrukumu gadījumos noteikta Savienības un dalībvalstu dalīta kompetence. Minētie noteikumi ir apliecinājums, ka ļoti īpašos apstākļos ES tiek uzskatīta ne tikai par sociāli ekonomisku interešu kopienu, bet arī par kopienu ar kopīgu likteni. 2002. gadā, kad vairākās dalībvalstīs notika milzīgi upju plūdi, tas bija viens no galvenajiem stimuliem izveidot ESSF.

1.3 EESK ir stingri pārliecināta, ka integrēts skatījums uz kohēzijas jomām norāda uz Eiropas iedzīvotāju kopīga likteņa esamību, un viņi par to ir uzņēmušies atbildību. Ņemot vērā Padomē ieilgušo sarunu rezultātus, EESK ar vilšanos atzīmē, ka patlaban šādas gaisotnes pietrūkst.

Līdzīgu nostāju šajās diskusijās atspoguļo Padomes pastiprinātā pievēršanās "subsidiaritātei".

1.4 EESK piekrīt visiem praktiskajiem pielāgojumiem, kurus Komisija iesaka ieviest ESSF regulu, lai uzlabotu fonda darbību un palīdzības saņēmējiem samazinātu birokrātiskos šķēršļus un laika patēriņu.

1.5 EESK uzskata, ka jo īpaši ir vēlams palielināt Savienības līdzdalības atpazīstamību attiecībā uz ES sniegto finansiālu atbalstu katastrofu gadījumos. Šobrīd procedūras ir tikai administratīvas. ES maksājumi bieži tiek veikti tikai vairākus mēnešus pēc katastrofas, tādējādi uzsverot procedūras tehnisko un pat anonīmo raksturu. Rezultāts patlaban ir teju pretstatā ar kopīgas empātijas izpaušmi, kuru EESK vēlētos vairāk redzēt priekšplānā.

1.6 EESK piedāvā apsvērt iespēju iekļaut ESSF finansējumu tieši Eiropas Savienības budžetā, kas būtu praktisks veids maksājumu paātrināšanai un nodrošinātu daudz augstāku fonda darbības atpazīstamības pakāpi.

2. Ievads

2.1 Eiropas Savienības Solidaritātes fondu (ESSF) izveidoja 2002. gadā kā ES būtu instrumentu, kas ļautu reaģēt lielu dabas katastrofu gadījumos. Toreiz EESK bez iebildumiem atbalstīja fonda izveidi ⁽¹⁾.

2.2 Jau sākotnējā, 2002. gadā pieņemtajā, regulā bija paredzēta tās pārskatīšana, kurai bija jānotiek līdz 2006. gada beigām. Tādēļ Komisija ESSF darbību pirmoreiz pārskatīja 2005. gadā. EESK sniedza komentārus par attiecīgo Komisijas

⁽¹⁾ EESK atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai, ar ko izveido Eiropas Savienības Solidaritātes fondu", OV C 61/30, 14.3.2003., 187. lpp.

2005. gadā izstrādāto priekšlikumu⁽²⁾. Komiteja izvirzīja vairākus priekšlikumus, it īpaši, paplašināt fonda darbību, attiecinot to uz sausumu, pazemināt zaudējumu apmēra sliekšni un piešķirt Komisijai lielāku rīcības brīvību.

2.3 Beigās Padome noraidīja Komisijas ierosinātos un Eiropas Parlamenta (EP) ļoti atzinīgi vērtētās izmaiņas. Tās bija balstītas uz regulas piemērošanā gūto praktisko pieredzi, piemēram, paplašināt fonda izmantojumu, attiecinot to ne tikai uz dabas katastrofām, vairāk pievērsties piemērošanas kritērijiem un to pārredzamībai, kā arī pielāgot birokrātiskās un laukietilpīgās procedūras, kas neļauj savlaicīgi reaģēt un samazina publisko atpazīstamību.

2.4 Lai atsāktu visaptverošas diskusijas par fondu, Komisija 2011. gadā nolēma nākt klajā ar paziņojumu par ESSF nākotni. Šā EESK atzinuma temats ir minētais paziņojums.

2.5 Attiecībā uz ESSF procedūru laukietilpīgo birokrātiju jāatgādina, ka Komisija rīkojas nevis pēc savas iniciatīvas, bet gan, pamatojoties uz dalībvalstu oficiāliem pieteikumiem, kam vajadzīgs laiks. Pēc katra pieteikuma saņemšanas starp Komisiju, EP un Padomi norisinās plašas procedūras, ar kurām apstiprina budžetu, un pieprasītāja dalībvalsts sniedz datus, pamatojot finansālā atbalsta pieprasījumu.

2.6 Komisija secina, ka “šo apstākļu kumulatīvā ietekme daudzos gadījumos ir tāda, ka dotācijas ir iespējams izmaksāt tikai pēc 9 līdz 12 mēnešiem pēc katastrofas, dažkārt pat vēl vēlāk”⁽³⁾.

2.7 Bažas par ietekmi uz budžetu izraisīja pastāvīgu skepsi un pretestību. Katastrofas gadījumā galvenais princips joprojām ir “subsidiaritāte”. 2010. gadā atkal izpaudās dalībvalstu lielākās daļas pretošanās jebkādam lielākām Solidaritātes fonda tiesiskā pamata un darbības izmaiņām.

2.8 Atzinību pelna Komisijas centieni paplašināt ESSF darbību, jo fonda izmantošanas gadījumos tas ir izrādījies ļoti veiksmīgs instruments. No otras puses, noraidīti pieteikumi ir izraisījuši vilšanos un tādējādi kaitē ES tēlam.

2.9 Šķiet, ka politisko debašu pašreizējais stāvoklis neatstāj lielu rīcības brīvību ne tiem, kas cenšas attiecināt ESSF atbalstu uz jaunām katastrofu kategorijām, ne arī tiem, kas vēlas mainīt sliekšņus vai mīkstināt kritērijus reģionālu katastrofu gadījumos.

⁽²⁾ EESK atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Eiropas Savienības Solidaritātes fondu”, OV C 28/14, 3.2.2006., 69. lpp.

⁽³⁾ COM (2011) 613 final, 2.3. punkta pēdējā rindkopa.

3. EESK piezīmes par Komisijas priekšlikumiem

3.1 EESK piekrīt viedoklim, ka pašreizējos apstākļos visi ESSF darbības grozījumi jāaprobežo ar 2002. gada regulas precizēšanu un darbības uzlabošanu. Precizējumi par fonda darbību noteikti jāveic ar mērķi palielināt atpazīstamību.

3.2 Komisija argumentē, ka precīzāks noteikums par fonda palīdzības saņemšanu tikai dabas katastrofu gadījumos var palīdzēt novērst nevēlamas juridiskas problēmas. Tādējādi tiktu ņemta vērā arī daudzu dalībvalstu izteiktā kritika un mazināta skarto dalībvalstu nevajadzīga vilšanās.

3.3 EESK piekrīt viedoklim, ka aprobežošanās ar dabas katastrofām neizslēgs šādu katastrofu “domino efektu”, piemēram, uz rūpniecām vai veselības aprūpes iestādēm un slimnīcām. Kaut arī šādi gadījumi parasti skar ne tikai publiskos dienestus, bet arī privātas darbības, ir daudz argumentu, lai tās iekļautu, ja tās ir attiecīgā reģiona sabiedrības struktūras daļa, piemēram, nodarbinātības jomā.

3.4 Pieredze rāda, ka pastāv būtiskas problēmas interpretēt dažu veidu ietekmi, kuru radījusi “ārkārtēja reģionālā katastrofa”. EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu reģionālo katastrofu kritērijiem izstrādāt vienkāršu un objektīvu pamatu, kas būtu salīdzināms ar “lielo katastrofu” definīciju. Komisijas veiktā simulācija liecina, ka galīgais rezultāts vairāk vai mazāk atbilstu tam, kas tiek panākts ar pašreizējo definīciju. Taču daudzi pieteikumi nemaz netiktu iesniegti, jo būtu skaidri redzams, ka tie neatbilst ESSF atbalsta saņemšanas prasībām.

3.5 Komisija pamatoti kritizē ilgo laikposmu līdz dotāciju izmaksai. EESK var tikai piekrist (sk. iepriekš 2.6. punktu). Komisija uzskata, ka jāpieliek visas pūles, lai paātrinātu procedūras un tādējādi uzlabotu ESSF spēju reaģēt un atpazīstamību.

3.6 Šajā saistībā EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu paredzēt regulā iespēju izmaksāt avansu, kas būs jāatmaksā, ja atbilstoši noteikumiem pieteikums nav pieņemts.

3.7 EESK pilnībā piekrīt Komisijai, ka procedūras var un vajag saīsināt un vienkāršot, kur vien iespējams. Ir daudz iespēju apvienot lēmumus gan Komisijā (pašreizējā sistēmā to ir četri), gan dalībvalstīs (patlaban to ir divi). Komisija pamatoti norāda, ka relatīvi vienkārši procedūru pielāgojumi varētu ietaupīt daudz laika.

3.8 Visai izsmelošs un ļoti vēlams ir Komisijas priekšlikums regulā nostiprināt un konkretizēt noteikumu par to, ka saņēmēja dalībvalsts sniedz sīku izklāstu, kādā veidā, pamatojoties uz gūto mācību, tā novērsīs katastrofas nākotnē, īstenojot ES tiesību aktus par katastrofu izvērtēšanu, pārvaldību un novēršanu, un apņemšanās veikt pasākumus klimata pārmaiņu novēršanai.

3.9 Komisija uzsvērti norāda uz LESD 222. pantu, t.i., noteikumu, ka Savienībai un tās dalībvalstīm jādarbojas kopīgi un, ievērojot solidaritāti, ja notiek teroristu uzbrukums vai arī dabas vai cilvēku izraisīta katastrofa. Var piebilst, ka ar LESD 4. pantu

un 174. pantu pirmo reizi ir ieviests "teritoriālās kohēzijas" jēdziens, kas ir ES un dalībvalstu dalītas kompetences joma; Savienībai arī turpmāk jāveicina teritoriālā kohēzija reģionos, kuros ir pastāvīgi nelabvēlīgi dabas apstākļi.

3.10 Minētie noteikumi atspoguļo ne tikai visu Savienības dalībnieku dalīto kompetenci, bet norāda arī uz kopīgu likteni. Padomes reakcija uz secīgajiem Komisijas priekšlikumiem un citu apspriešanās iesaistīto dalībnieku piezīmes nepārprotami liecina, ka dalībvalstis ne visai vēlas īstenot kopīga likteņa diktētu rīcību. Tādējādi ir izskaidrojams pastiprinātais uzsvars uz "subsidiaritāti".

Briselē, 2012. gada 28. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai par kopīgu finanšu darījuma nodokļa sistēmu un grozījumiem Direktīvā 2008/7/EK"

COM(2011) 594 final

(2012/C 181/11)

Ziņotājs: **PALMIERI kgs**

Padome saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 113. pantu 2011. gada 19. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Padomes direktīvai par kopīgu finanšu darījuma nodokļa sistēmu un grozījumiem Direktīvā 2008/7/EK"

COM(2011) 594 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2012. gada 7. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā 2012. gada 28. un 29. martā (29. marta sēdē), ar 164 balsīm par, 73 balsīm pret un 12 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atbilstoši nostājai, ko ir paudis Eiropas Parlaments ⁽¹⁾, atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas priekšlikumu, ar ko paredz ieviest finanšu darījuma nodokli (FDN) un kas pilnībā atbilst agrākajos atzinumos izteiktajiem viedokļiem ⁽²⁾.

1.2 EESK jau vienā no iepriekšējiem atzinumiem ⁽³⁾ ir uzsvērusi, ka ir svarīgi no jauna nodrošināt Eiropas Savienības (ES) finanšu autonomiju, kā tas bija sākotnēji norādīts Romas līguma 201. pantā. Šajā kontekstā finanšu darījuma nodoklis EESK skatījumā var būt viens no galvenajiem ES pašu resursu jaunās sistēmas elementiem. Tas ir instruments, kas spēj nodrošināt finansiālo patstāvību, kura nepieciešama daudzgadu finanšu shēmai 2014.–2020. gadam.

1.3 EESK atkārtoti uzsver nepieciešamību panākt FDN vispārējo piemērošanu, tomēr uzskata, ka vislabākais veids panākt šo mērķi ir, kā tas jau tika apgalvots 2010. gada 15. jūlijā pieņemtajā atzinumā (sk. 2. zemsvītras piezīmi), Eiropas Savienībā ieviest FDN. Atbilstoši komisāra Algirdas Šemeta kga un

Eiropas Parlamenta nostājai EESK uzskata, ka šajā jomā, tāpat kā daudzu vispārēju politikas jomu (piemēram, klimata pārmaiņu politikas) gadījumā, ES var un tai vajag uzņemties autoritatīvu vadošo lomu ⁽⁴⁾. EESK tomēr uzskata, ka jāiegulda pēc iespējas lielāki centieni, lai šādu nodokli ieviestu visā pasaulē.

1.3.1 EESK uzskata, ka šajā kontekstā jāskata arī deviņu ES dalībvalstu (Vācijas, Francijas, Itālijas, Austrijas, Beļģijas, Somijas, Grieķijas, Portugāles, Spānijas) finanšu ministru vēstule ES Padomes prezidentvalstij Dānijai. Šajā vēstulē minētās dalībvalstis atzinīgi vērtē prezidentvalsts lēmumu paātrināt analīzi un sarunas par FDN piemērošanu.

1.4 EESK uzskata, ka FDN ieviešana ir daļa no plašāka procesa, ko Komisija aizsāka, pārskatot svarīgākās finanšu instrumentu tirgu direktīvas (COM(2011) 656 un COM(2011) 652), lai nodrošinātu šo tirgu labāku pārredzamību, efektivitāti un izmantojamību. Bez tam, kā jau uzsvērts vienā no iepriekšējiem atzinumiem, EESK uzskata, ka finanšu sektora stabilitāte un efektivitāte un līdz ar to pārmērīga riska uzņemšanās ierobežošana, kā arī finanšu iestādēm paredzētu pareizu stimulu radīšana būtu jānodrošina ar atbilstīgu regulējumu un uzraudzību.

1.5 EESK uzskata, ka, lai novērstu vai vismaz mazinātu finanšu darbības pārvietošanas risku, rezidences (jeb teritoriālo) principu, ko ierosināja Komisija, vajadzētu papildināt ar emisijas

⁽¹⁾ Eiropas Parlaments "atbalsta finanšu darījumu nodokļa ieviešanu, jo tas uzlabotu tirgus darbību, samazinot spekulācijas, un palīdzētu finansēt vispasaules publiskos ieguvumus, kā arī samazinātu budžeta deficītu".

Eiropas Parlamenta rezolūcija par novatoriskiem finansēšanas veidiem Eiropā un pasaulē (2010/2105 (INI)), dokuments pieņemts 2011. gada 8. martā.

⁽²⁾ Pašiniciatīvas atzinums par tematu "Finanšu darījumu aplikšana ar nodokli" pieņemts 2010. gada 15. jūlijā (OV C 44/14, 11.2.2011., 81. lpp.)

Atzinums par tematu "Par nodokļiem finanšu sektorā" (COM(2010) 549 final) pieņemts 2011. gada 15. jūnijā (OV C 248/11, 25.8.2011., 64. lpp.).

⁽³⁾ Atzinums par paziņojumu "ES budžeta pārskatīšana" (OV C 248/13, 25.8.2011., 75. lpp.).

⁽⁴⁾ Algirdas Šemeta, *EU tax coordination and the financial sector. EU Commissioner for Taxation and Customs Union, Audit and Anti-Fraud. Speech/12/109*. Londona, 2012. gada 17. februāris.

Eiropas Parlamenta rezolūcija par novatoriskiem finansēšanas veidiem Eiropā un pasaulē (P7_TA-PROV(2011)0080).

principu, kuru izvirzīja Eiropas Parlaments. Pamatojoties uz emisijas principu, nodoklis tiek piemērots (kā zīmognodeva) darījumiem, kas skar visus finanšu instrumentus, kurus emitējušas ES reģistrētas juridiskās personas, jo pretējā gadījumā pirkšanas vai pārdošanas līgumi zaudētu spēku ⁽⁵⁾.

1.6 EESK uzskata, ka FDN piemērošana ļaus nodrošināt finanšu sektora taisnīgāku ieguldījumu Eiropas Savienības publiskajā budžetā un dalībvalstu budžetos.

1.7 EESK atzinīgi vērtē faktu, ka ar FDN ieviešanu ir iespējams mainīt finanšu operatoru peļņas sistēmu, samazinot tādu bieži veiktu darījumu skaitu, kam ir īss latentuma periods (*high frequency and low latency trading*). Šie ārkārtīgi spekulatīvie darījumi ir finanšu tirgu nestabilitātes avots, un tiem nav nekā kopīga ar reālās ekonomikas normālu darbību. Tādējādi ar FDN starpniecību būs iespējams stabilizēt finanšu tirgus, palielinot ieguvumus no vidēja termiņa un ilgtermiņa finanšu ieguldījumiem, un minētos ieguvumus var novirzīt uzņēmumiem.

1.7.1 EESK uzskata, ka ārkārtīgi spekulatīvu darījumu ātruma samazināšana, kas notiek, pateicoties FDN ieviešanai, ievērojami stabilizēs vērtības svārstības finanšu tirgos un uzņēmumiem, kuri darbojas reālās ekonomikas apstākļos, nodrošinās stabilākas finanšu iespējas ieguldījumiem ⁽⁶⁾.

1.8 EESK uzskata, ka viens no svarīgākajiem FDN ieviešanas sekām būs situācijas uzlabošanās valsts parāda jomā. Valsts obligāciju krīzes kļūst intensīvākas izteiktas finanšu nestabilitātes apstākļos. Ieņēmumu palielināšanās saistībā ar FDN ieviešanu sekmēs finanšu politikas stabilizāciju un mazinās vajadzību aizņemties vēl vairāk. Tam būs tieša ietekme uz līdzekļiem, kas ienāk dalībvalstīm, un netieša ietekme uz līdzekļiem, kuri ienāks ES budžetā, aizstājot dalībvalstu ieguldījumus.

1.9 EESK atzīst, ka, ņemot vērā to, ka līdz šim jau vismaz desmit ES dalībvalstis ir ieviesušas FDN tādā vai citādā veidā, šā nodokļa ieviešana veicinās nodokļu saskaņošanu un nodrošinās iekšējā tirgus pareizu darbību, tādējādi ļaujot izvairīties no izkropļojumiem.

⁽⁵⁾ Eiropas Parlamenta 2012. gada 10. februāra ziņojuma projekts par priekšlikumu Padomes direktīvai par kopīgu finanšu darījuma nodokļa sistēmu un grozījumiem Direktīvā 2008/7/EK, ziņotāja — Anni Podimata kdze.

⁽⁶⁾ Schulmeister, S., *Implementation of a General Financial Transaction Tax*. Austrian Institute of Economic Research. Commissioned by the Federal Chamber of Labour, 2011. gads.
Griffith-Jones, S., Persaud, A., *Financial Transaction Taxes*, 2012. gads, <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201202/20120208ATT37596/20120208ATT37596EN.pdf>.

1.10 EESK uzsver vajadzību uzmanīgi pārvaldīt negatīvās makroekonomiskās un mikroekonomiskās sekas, kas saistītas ar FDN leģislatīvo piemērošanu, un novēršot vai vismaz samazināt ar tām saistītos riskus un attiecīgās izmaksas. Tāpēc EESK uzskata, ka vajadzētu izvērtēt atbilstošu kompensācijas mehānismu ieviešanu, lai kompensētu visnopietnākās negatīvās sekas, kādas FDN ieviešana varētu izraisīt reālajā ekonomikā.

1.10.1 EESK uzskata, ka ziņojums par FDN piemērošanas seku uzraudzību un turpmāku novērtēšanu jāiesniedz Parlamentam un Padomei katru gadu, nevis trīs gadus pēc FDN ieviešanas ⁽⁷⁾.

1.11 EESK uzskata, ka FDN ieviešanas ietekme jānovērtē, ņemot vērā iekšzemes kopprodukta (IKP) samazināšanos ilgtermiņā (kā norādīts Komisijas ietekmes novērtējumā), kā arī vispārējo nodokļa ieguldījumu attiecībā uz i) finanšu tirgu labāku darbību sakarā ar to lielāku stabilizāciju; ii) ieguldījumu novirzīšanu uz reālo ekonomiku; iii) regulējošiem pasākumiem, kas var uzlabot Eiropas finanšu tirgu izmantojamību, efektivitāti un pārredzamību; iv) nodokļu konsolidāciju dalībvalstīs saistībā ar lielāku līdzekļu pieejamību; v) mājāsaimniecību uzkrājumiem un ieguldījumiem. Saskaņā ar jaunākajām aplēsēm, minētie faktori, kopumā ņemot, ilgtermiņā var pat izraisīt IKP pieaugumu par 0,25 % ⁽⁸⁾.

1.12 EESK pauž šaubas par FDN piemērošanas ietekmes novērtējumu, kas pievienots Komisijas priekšlikumam, un uzskata, ka tajā nav ņemta vērā virkne seku, no kurām dažas ir minētas šajā atzinumā, un tas var kaitēt priekšlikuma vispārējam novērtējumam. Tāpēc EESK lūdz Komisijai steidzami veikt padziļinātu papildu novērtējumu.

1.13 EESK atbalsta Komisijas lēmumu finanšu darbības nodokļa (*financial activity tax (FAT)*) vietā ierosināt FDN. Lai gan FAT labāk regulē ar sadali saistītos aspektus (jo tam ir labāka saikne ar ienākumiem no finanšu darbības), tomēr pastāv lielāks risks, ka tā slogs tiktu uzlikts patērētājiem un uzņēmumiem un mazākā mērā sekmētu finanšu tirgu stabilizāciju.

1.14 EESK uzskata par lietderīgu atgādināt, ka kopš 2010. gada rudens to Eiropas Komisijas aptaujāto Eiropas iedzīvotāju procentuālā daļa, kas atbalsta FDN ieviešanu, nav mazāka par 60 %. 2010. gada rudenī tā bija 61 %, 2011. gada pavasarī — 65 %, bet 2011. gada rudenī — 64 % ⁽⁹⁾. Šā iemesla dēļ FDN ieviešana var būt pirmais nozīmīgais solis, lai finanšu nozare atgūtu ES iedzīvotāju uzticību, kas ir nepieciešama.

⁽⁷⁾ Kā norādīts Komisijas ietekmes novērtējumā SEC(2011) 1103 final.

⁽⁸⁾ Griffith-Jones, S., Persaud, A., *op. cit.*, 2012. gads.

⁽⁹⁾ Eiropas Komisija (2011) "Eurobarometrs 76. Sabiedriskā doma Eiropas Savienībā. Pirmie rezultāti". Pētījums veikts 2011. gada novembrī, publicēts 2011. gada decembrī.

1.15 Pildot Komisijas, Parlamenta un Padomes padomdevējas struktūras funkcijas, EESK apņemas pastāvīgi uzraudzīt procesu, kurā Komisijas priekšlikums par FDN ieviešanu kļūs par tiesību aktu.

2. Komisijas priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko izveido kopīgu finanšu darījuma nodokļa sistēmu

2.1 Kopš 2009. gada G20 sanāksmēs (Pitsburgā, Toronto, Kannās) Eiropas Komisija ir aizvien uzsvērusi prasību ieviest pasaules līmenī finanšu darījuma nodokli. Atbilstoši šai ievirzei Komisija 2010. gada 7. oktobrī publicēja paziņojumu par nodokļiem finanšu sektorā (COM(2010) 549 final).

2.2 Pašlaik, balstoties uz strukturētāku pamatu, Komisija no jauna ierosina finanšu darījuma nodokļa (FDN) ieviešanu. Priekšlikums iekļaujas jaunajā daudzgadu finanšu shēmā (DFS) (2014.–2020. gadam), ar ko Komisija iepazīstināja, lai, izmantojot stabilāku un atbilstīgāku pašu resursu sistēmu, nodrošinātu lielāku finansiālo autonomiju Eiropas Savienības daudzgadu budžetam ⁽¹⁰⁾.

2.3 Nodoklis tiks piemērots finanšu darījumiem, kuros ir iesaistītas finanšu iestādes, izņemot darījumus, kas attiecas uz iedzīvotājiem un uzņēmumiem (apdrošināšanas līgumu slēgšana, hipotekārais aizdevums, patēriņa kredīts vai maksājumu pakalpojumi), uz darījumiem primārajā tirgū (izņemot pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumu (PVKIU) un alternatīvo ieguldījumu fondu (AIF) akciju un sertifikātu emisiju un dzēšanu), kā arī uz tūlītējiem valūtas darījumiem (nevis valūtas atvasinātiem instrumentiem).

2.4 FDN maksā finanšu iestādes, kas piedalās finanšu darījumā vai nu uz sava rēķina, vai uz citu personu rēķina, vai kas darbojas darījuma puses vārdā. Finanšu darījumiem ar Eiropas Centrālo banku (ECB) un valstu centrālajām bankām netiek piemērots nodoklis. Centrālos darījumu starpniekus (CDS), centrālos vērtspapīru depozitārijus (CVD) un starptautiskos centrālos vērtspapīru depozitārijus (SCVD), kā arī Eiropas Finanšu stabilitātes instrumentus (EFSI) neuzskata par finanšu iestādēm, ciktāl tie veic funkcijas, kas pašas par sevi nav uzskatāmas par tirdzniecisku darbību.

2.5 Lai mazinātu pārvietošanas risku, kas nepārprotami radīsies, tiek piemērots rezidences (jeb teritoriālais) princips, ar kuru saskaņā nav svarīga darījuma vieta, bet gan finanšu dalībnieku reģistrācijas dalībvalsts. Darījums tiek aplikts ar nodokli, ja vismaz viena no darījumā iesaistītajām iestādēm atrodas ES.

⁽¹⁰⁾ Priekšlikums Padomes regulai, ar ko nosaka daudzgadu finanšu shēmu 2014.–2020. gadam (COM(2011) 398 final) un kas juridiski transponē Komisijas 2011. gada 29. jūnija paziņojumu "Budžets stratēģijai "Eiropa 2020"" (COM(2011) 500 final).

2.5.1 Saskaņā ar direktīvas 3. pantu finanšu iestādes ir reģistrētas kādas DV teritorijā, ja ir izpildīts vismaz viens no šādiem nosacījumiem:

— attiecīgās dalībvalsts iestādes ir atļāvušas tām rīkoties kā finanšu iestādēm saistībā ar darījumiem, uz kuriem attiecas minētā atļauja;

— tās ir reģistrētas attiecīgajā dalībvalstī;

— to pastāvīgā adrese vai parastā uzturēšanās vieta ir attiecīgajā dalībvalstī;

— attiecīgajā dalībvalstī tām ir filiāle;

— tās rīkojas vai nu uz sava rēķina, vai uz citas personas rēķina, vai rīkojas darījuma puses vārdā finanšu darījumā ar citu finanšu iestādi, kas ir reģistrēta attiecīgajā dalībvalstī, vai ar pusi, kura ir reģistrēta attiecīgās dalībvalsts teritorijā un nav finanšu iestāde ⁽¹¹⁾.

2.6 FDN kļūst uzliekams katram finanšu darījumam brīdī, kad notiek finanšu darījums. Ņemot vērā darījumu daudzveidību, ir paredzētas divas dažādas nodokļa bāzes. Nodokļa pirmā bāze attiecas uz darījumiem, kas nav saistīti ar atvasinājumu līgumiem, kuriem ar nodokli apliekamā bāze atbilst atlīdzībai, ko dalībnieks maksā vai kura jāmaksā trešām personām. Ja atlīdzība ir zemāka par tirgus cenu vai tā nav paredzēta, nodokļa bāze tiks aprēķināta pēc tirgus cenas. Nodokļu otrā bāze attiecas uz finanšu darījumiem, kas saistīti ar atvasinājumu līgumiem; šajā gadījumā nodokļu bāze atbilst atvasinājumu līgumā noteiktajai summai finanšu darījuma brīdī.

2.6.1 Minimālās likmes, kas dalībvalstij jāpiemēro nodokļu bāzei, ir šādas:

i) 0,1 % darījumiem, kas nav saistīti ar atvasinājumu līgumiem;

ii) 0,01 % darījumiem, kas ir saistīti ar atvasinājumu līgumiem.

Katrai darījumu kategorijai dalībvalsts var piemērot tikai vienu likmi. Tomēr dalībvalsts ir tiesīga piemērot augstākas likmes salīdzinājumā ar noteiktajām minimālajām likmēm.

2.7 Par nodokļa nomaksu ir atbildīga katra finanšu iestāde, kas piedalās darījumā kā iesaistītā puse, rīkojas citu dalībnieku vai darījumā iesaistītās puses vārdā, vai tad, ja darījums ir veikts tās vārdā; tomēr arī citas darījumā iesaistītās puses tiek uzskatītas par solidāri līdzatbildīgām saskaņā ar zināmiem nosacījumiem. Tomēr dalībvalsts ir tiesīga noteikt citus iespējamus

⁽¹¹⁾ Ja ir izpildīti vairāki nosacījumi, piederības valsts tiks noteikta, ņemot vērā pirmo no minētajiem nosacījumiem, kas tiek izpildīts.

atbildīgos, kā arī reģistrācijas, uzskaites, ziņošanas pienākumus un citus pienākumus, kuru mērķis ir nodrošināt nodokļa faktisku nomaksu.

2.8 Ja darījumi tiek veikti elektroniski, nodoklis jānomaksā brīdī, kad tas kļūst uzliedzams; pārējos gadījumos ir paredzēts, ka nodoklis jānomaksā ne vēlāk kā trīs darba dienu laikā.

2.9 Dalībvalstij jāveic preventīvi pasākumi, lai novērstu nemaksāšanas, apiešanas un ļaunprātīgas izmantošanas riskus. Šajā jomā Komisija pēc konsultēšanās ar Padomi var ierosināt deleģētos aktus.

2.10 FDN ieviešana saistās ar citu iespējamo finanšu darījuma nodokļu atcelšanu vai neieviešanu dažādās dalībvalstīs.

2.11 No Komisijas priekšlikuma izriet, ka, pieņemot kopēju minimālo nodokli, kura stāšanās spēkā ir paredzēta 2014. gada 1. janvārī, varētu saskaņot iniciatīvas, ko saistībā ar FDN jau ir uzsākušas dalībvalstis, un nodrošināt vienotā tirgus pienācīgu darbību.

2.12 Lēmums par finanšu darījuma nodokli tika pieņemts pēc tam, kad tika izstrādāts ietekmes novērtējums, kurā kā iespējamā alternatīva tika ņemta vērā arī finanšu darbības nodokļa ieviešana, tomēr par labāko risinājumu tika atzīts FDN. Pamatojoties uz šo ietekmes novērtējumu, tika lēsts, ka nodokļa iekasēšana katru gadu varētu dot 57 miljardus *euro* (37 miljardi būtu ES budžetam, bet atlikušie 20 miljardi *euro* — katras dalībvalsts budžetam) ⁽¹²⁾.

2.13 Paredzēts, ka Komisija regulāri nosūtīs Padomei ziņojumu par direktīvas piemērošanu un iespējamās priekšlikumus grozījumiem. Pirmo ziņojumu ir paredzēts nosūtīt 2016. gada 31. decembrī, bet nākamie ziņojumi tiks izstrādāti ik pēc pieciem gadiem.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Šajā atzinumā EESK vēlas izvērtēt Komisijas priekšlikumu, kura uzdevums ir veicināt to, ka tiek pieņemta Padomes direktīva par kopīgas finanšu darījuma nodokļa sistēmas izveidi (COM(2011) 594 final ⁽¹³⁾).

3.2 Šā atzinuma mērķis ir turpināt pārdomas, kas iepriekš aizsāktas 2010. gada 15. jūlija pašiniciatīvas atzinumā par

finanšu darījumu aplikšanu ar nodokli, kā arī 2011. gada 15. jūnija atzinumā (sk. 2. zemsvītras piezīmi) par paziņojumu par nodokļiem finanšu sektorā (COM(2010) 549 final).

3.3 Priekšlikums par FDN ir izstrādāts, pamatojoties uz faktu, ka informācijas un komunikācijas tehnoloģiju attīstības dēļ pēdējo divdesmit gadu laikā finanšu tirgos ir strauji pieaudzis finanšu darījumu apjoms un attiecīgo cenu svārstības, destabilizējot pasaules ekonomiku ⁽¹⁴⁾.

3.3.1 Finanšu tirgi, kas līdz šim bija finanšu līdzekļu iegūšanas instruments reālajai ekonomikai, pakāpeniski ieguva galveno nozīmi kā pašmērķis, faktiski iedragājot reālo ekonomiku. Ņemot vērā šo situāciju, EESK uzskata par lietderīgu piemērot šiem tirgiem mehānismus, kas ar regulējumu var nodrošināt efektivitāti un ar pārredzamību — izmantojamību un vienlaikus nodrošināt, ka šie mehānismi sniedz atbilstīgu ieguldījumu (līdzīgi kā citi ražošanas faktori) ES budžetā un dalībvalstu budžetos ⁽¹⁵⁾.

3.3.2 EESK vēlreiz uzsver, ka pašreizējo krīzi ir izraisījuši 2007. gada finanšu krīze, kas no 2008. gada aptvēra reālo ekonomiku ⁽¹⁶⁾, un uzskata, ka nozare, kura ir vislielākā mērā atbildīga par šīm krīzēm, proti, finanšu nozare, jāaicina sniegt taisnīgu ieguldījumu šīs krīzes pārvarēšanā. Līdz šim ES dalībvalstis apņēmas atbalstīt finanšu nozari (ar finansējumu un garantijām) 4 600 miljardu *euro* apmērā jeb 39 % no ES 27 dalībvalstu IKP 2009. gadā. Šis ieguldījums nopietni pasliktināja dažu ES dalībvalstu valsts finanšu stāvokli un izraisīja bīstamu eurozonas krīzi ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁴⁾ Valūtas darījumu vērtība ir vismaz 70 reizes augstāka salīdzinājumā ar preču un pakalpojumu tirdzniecību pasaules līmenī. Eiropā 2006. gadā darījumu vērtība atvasinājumu tirgos bija 84 reizes lielāka nekā IKP, bet darījumu vērtība aktuāltirgos (valūtas vai vērtspapīru pirkšana vai pārdošana ar tūlītējiem līgumiem, kas noslēgti uz vietas) bija tikai 12 reizes augstāka par ES nominālo IKP. Schulmeister, S., Schratzenstaller, M., Picek, O., A General Financial Transaction Tax – Motives, Revenues, Feasibility and Effects, Austrian Institute of Economic Research, Research Study commissioned by Ecosocial Forum Austria, co-financed by Federal Ministry of Finance and Federal Ministry of Economics and Labour, 2008. gada marts.

⁽¹⁵⁾ Haug, J., Lamassoure, A., Verhofstadt, G., Gros, D., De Grauwe, P., Ricard-Nihoul, G., Rubio, E., Europe for Growth – For a Radical Change in Financing the EU, 2011. gads.

Larosiē grupas ziņojums, OV C 318, 23.12.2009.
Eiropas Parlamenta 2010. gada 15. jūnija "Ziņojums par finanšu, ekonomikas un sociālo krīzi — veicamie pasākumi un iniciatīvas (2010/2242 (INI))", ziņotāja — Pervenche Berès kdze.
Eiropas Parlamenta 2010. gada 8. marta rezolūcija par nodokļu piemērošanu finanšu darījumiem (2009/2750 (RSP)).
Eiropas Parlamenta 2011. gada 8. marta rezolūcija par novatoriskiem finansēšanas veidiem Eiropā un pasaulē (2010/2105 (INI)), ziņotāja — Anni Podimata kdze.

⁽¹⁶⁾ Atzinums par tematu "Komisijas paziņojums "Ekonomikas politikas koordinēšanas uzlabošanas stabilitātei, izaugsmei un nodarbinātībai — instrumenti labākai ES ekonomikas pārvaldībai", OV C 107, 6.4.2011.

⁽¹⁷⁾ Eiropas Komisija, Brisele, 2011. gada 28. septembrī, SEC(2011) 1103 final, Komisijas dienestu darba dokuments "Ietekmes novērtējuma kopsavilkums. Pavaddokuments dokumentam "Priekšlikums Padomes direktīvai par kopīgu finanšu darījuma nodokļa sistēmu un grozījumiem Direktīvā 2008/7/EK (COM(2011) 594 final).

⁽¹²⁾ Eiropas Komisija, Brisele, 2011. gada 28. septembrī, SEC(2011) 1103 final, Komisijas dienestu darba dokuments "Ietekmes novērtējuma kopsavilkums. Pavaddokuments dokumentam "Priekšlikums Padomes direktīvai par kopīgu finanšu darījuma nodokļa sistēmu un grozījumiem Direktīvā 2008/7/EK".

⁽¹³⁾ Priekšlikums Padomes direktīvai par kopīgu finanšu darījuma nodokļa sistēmu un grozījumiem Direktīvā 2008/7/EK (COM(2011) 594 final).

3.4 Šajā kontekstā priekšlikums par finanšu darījuma nodokli iekļaujas Komisijas aizsāktajā procesā, kas paredz svarīgāko direktīvu pārskatīšanu vērtspapīru tirgu jomā, lai nodrošinātu finanšu tirgu labāku regulējumu un pārredzamību⁽¹⁸⁾, kā to vairākkārt ir vēlējusies EESK savos atzinumos.

3.5 Divos dažādos atzinumos (gan 2010. gada 15. jūlija pašiniciatīvas atzinumā (sk. 2. zemsvītras piezīmi), gan 2011. gada 15. jūnija atzinumā (sk. 2. zemsvītras piezīmi)) EESK jau ir paudusi atbalstu finanšu darījuma nodokļa ieviešanai.

3.5.1 EESK uzskata, ka ar Komisijas priekšlikumu (COM(2011) 594 final) tiek izveidota Eiropas finanšu darījuma nodokļa sistēma, kas ir atbilst to priekšlikumu vispārējām nostādnēm, kuri tika analizēti iepriekšējos divos atzinumos.

3.6 EESK piekrīt galvenajiem iemesliem, kāpēc Komisija ierosināja piemērot FDN Eiropas līmenī:

- uzlikt lielākus nodokļus finanšu darbībām, lai finanšu nozares ieguldījums ES budžetā un dalībvalstu budžetos būtu taisnīgāks;
- mainīt finanšu nozares dalībnieku ierasto praksi, samazinot tādu bieži veiktu darījumu skaitu, kam ir īss latentuma periods (*high frequency and low latency trading*);
- saskaņot atsevišķu dalībvalstu FDN, nosakot divas minimālās likmes (0,1 % — obligācijām un akcijām; 0,01 % — atvasinātiem finanšu instrumentiem).

3.6.1 Runājot par ieguldījumu ES budžetā un dalībvalstu budžetos, sakarā ar ekonomisko krīzi un neseno valsts parāda krīzi ir vajadzīga politika, kas spēj atjaunot ekonomisko attīstību, ņemot vērā arīvien lielākus valsts budžeta ierobežojumus. FDN ieviešana veicinātu ES budžeta jauno pašu resursu sistēmu un ļautu ievērojami samazināt dalībvalstu ieguldījumus, dodot iespēju konsolidēt valstu budžetus. Saskaņā ar Komisijas aplēsēm 2020. gadā jaunie pašu resursi varētu atbilst aptuveni pusei no ES budžeta, bet dalībvalstu ieguldījumi no nacionālā kopienākuma samazinātos līdz vienai trešdaļai no pašreizējās kvotas, kas pārsniedz trīs ceturtdaļas.

3.6.1.1 Kā jau tika iepriekš minēts, FDN piemērošana atbilstu arī taisnīguma principam. Pēdējo gadu laikā finanšu sistēma

guva labumu no nodokļu atvieglojumiem, un, tā kā finanšu pakalpojumus neaplika ar PVN, finanšu pakalpojumu sektora ieguvums ik gadu bija aptuveni 18 miljardu *euro* apmērā.

3.6.1.2 Šajā sakarā EESK jau ir paudusi atbalstu Komisijas priekšlikumam par nodokļu uzlikšanas sistēmas grozīšanu un finanšu nozares ieguldījuma palielināšanu. Tāpēc EESK uzskata, ka Komisijas priekšlikums ir solis vēlamajā virzienā.

3.6.2 Attiecībā uz iespēju, ka, ieviešot FDN, būs iespējams samazināt ļoti riskantu un spēcīgām svārstībām pakļautu finanšu darījumu apjomu, ir vērts aplūkot finanšu darījumu kategoriju, kuru priekšlikums skartu visvairāk. Tādos finanšu darījumos, kam ir īss latentuma periods, kas tiek veikti ļoti bieži un ar ļoti modernām informācijas tehnoloģijām, izmanto sarežģītus matemātiskus algoritmus, kuri sekundes daļās spēj izanalizēt tirgus datus un, īstenojot savas rīcības stratēģijas finanšu tirgos (daudzums, cena, termiņš, tirgus dalībnieku atrašanās vieta, pirkšanas/pārdošanas rīkojumi), samazina latentuma periodu, ko mēra mikrosekundēs jeb sekundes miljonajās daļās. Šie darījumi ļauj dalībniekam priekšlaicīgi reaģēt uz tirgus tendencēm un slēgt pirkšanas un pārdošanas darījumus sekundes desmitdaļā. Par šo darījumu kategoriju pat saka, ka tā ir datorizēta iekšējās informācijas izmantošana⁽¹⁹⁾.

3.6.2.1 Dažādos ES finanšu tirgos šo darījumu īpatsvars ir no 13 % līdz 40 %. Tiek lēsts, ka ASV tikai četros gados (no 2004. gada līdz 2009. gadam) minēto finanšu darījumu īpatsvars pieauga no 30 % līdz 70 %⁽²⁰⁾.

3.6.2.2 Šie darījumi ir pilnīgi nošķirti no reālās ekonomikas parastās darbības un var arī piesaistīt visas ekonomiskās sistēmas likviditāti, tādējādi novājinot sistēmas izturētspēju, kas jāsaprot kā sistēmas spēja pretoties spiedienam, kurš rodas krīzes periodos⁽²¹⁾.

3.6.2.3 Tā kā darījumu izmaksas palielinātos, FDN ieviešana mazinātu minēto darījumu apjomu, ņemot vērā nodokļa piemērošanas kumulatīvo iedarbību. Samazinoties šādu darījumu

⁽¹⁹⁾ Schulmeister, S., *op. cit.*, 2011. gads.

Duhigg, C., *Stock Traders Find Speed Pays*, in *Milliseconds*, *The New York Times*, 2011. gada 23. jūlijs.

⁽²⁰⁾ Eiropas Komisija, 2010. gada 8. decembrī, sabiedriskā apspriešana par tematu "Review of the Markets in Financial Instrument Directive (MiFID)", Iekšējā tirgus un pakalpojumu ģenerāldirektorāts. Eiropas Komisija, 2010. gada 20. oktobrī, SEC(2011) 1226 final, Komisijas dienestu darba documents "Impact Assessment Accompanying the document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Markets in financial instruments [Recast] and the Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Markets in financial instruments". Austrian Institute of Economic Research, *op. cit.*, 2011. gads.

⁽²¹⁾ Persaud, A., *La Tobin Tax? Si può fare* (www.lavoce.info), 2011. gada 14. oktobrī.

⁽¹⁸⁾ Brisele, 2011. gada 20. oktobrī, COM(2011) 656 final, Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par finanšu instrumentu tirgiem, ar kuru atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2004/39/EK.

Brisele, 2011. gada 20. oktobrī, COM(2011) 652 final, Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par finanšu instrumentu tirgiem, ar ko groza Regulu [ETIR] par ārpusbiržas atvasinātiem finanšu instrumentiem, centrālajiem darījumu partneriem un tirdzniecības reģistriem.

apjomam, tiktu veicināta finanšu iestāžu darbība, kas vērsta uz tradicionālajām finanšu darbībām kredītu starpniecības jomā, un tas neapšaubāmi sniegtu priekšrocības tiem dalībniekiem, piemēram, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, kurus pašlaik skar smaga likviditātes krīze.

3.6.2.4 Pašlaik spēkā esošās finanšu darījuma nodokļu sistēmas ir pierādījušas spēju samazināt tirdzniecības apjomu un vērtspapīru cenu svārstības, tādējādi samazinot riska prēmijas. Tādēļ ir pamats uzskatīt, ka FDN ieviešana Eiropas līmenī ievērojami samazinātu arī šo neproduktīvo darījumu kategoriju.

3.6.3 Saistībā ar nodokļu saskaņošanu jāņem vērā, ka pašlaik desmit ES dalībvalstis (Beļģija, Kipra, Francija, Somija, Grieķija, Īrija, Itālija, Rumānija, Polija un Apvienotā Karaliste) jau pirms kāda laika ir ieviesušas dažādus finanšu darbības un darījuma nodokļa veidus. Minētajām valstīm vajadzēs pielāgot valstu tiesību aktus ES tiesību aktiem (citiem vārdiem sakot, no tām varētu tikt prasīts piemērot minimālo likmi un saskaņot nodokļa bāzi, ņemot vērā ES noteikumus). Attiecībā uz iekšējā tirgus pareizu darbību FDN ieviešana dotu priekšrocības visefektīvākajiem finanšu tirgiem un ļautu izvairīties no izkropļojumiem, kurus rada nodokļu noteikumi, ko dalībvalstis pieņēmušas vienpusēji.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Komisija izstrādāja FDN ieviešanas ietekmes novērtējumu, kurā ir aplūkota šā nodokļa ilgtermiņa ietekme uz IKP. Tiek lēsts, ka šī ietekme ir no $-0,17\%$ (ja likme ir $0,01\%$) līdz $-1,76\%$ (ja likme ir $0,1\%$) īpaši nelabvēlīga scenārija gadījumā, kad netiek ņemti vērā nekādi riska mazināšanas faktori, piemēram, iespēja izslēgt sākotnējo tirgu, darījumus, kuros ir iesaistīts vismaz viens ar finanšu nozari nesaistīts dalībnieks, vai arī ietekme uz citiem makroekonomiskajiem rādītājiem. Komisija uzskata, ka tad, ja riska mazināšanas faktori tiktu ņemti vērā, maksimālā ietekme uz IKP samazinātos no $-1,76\%$ līdz $-0,53\%$. Saistībā ar ietekmi uz nodarbinātību tika aplēsts, ka tā būtu no $-0,03\%$ (ja likme ir $0,01\%$) līdz $-0,20\%$ (ja likme ir $0,1\%$).

4.2 Īstenībā, ja, izvērtējot FDN ieviešanas ilgtermiņa ietekmi uz IKP, ņemtu vērā ietekmi uz finanšu tirgu darbības uzlabošanu, kas notiktu, pateicoties lielākai stabilitātei, ieguldījumu novirzīšanai uz reālo ekonomiku, reglamentēšanas politikai, kura var uzlabot Eiropas finanšu tirgu izmantojamību, efektivitāti un pārredzamību, nodokļu konsolidācijai dalībvalstīs sakarā ar lielāku līdzekļu pieejamību, varētu konstatēt pat pozitīvu kopējo ietekmi uz IKP izmaiņām, kas saskaņā ar aplēsēm būtu $0,25\%$ ⁽²²⁾.

4.3 EESK uzskata, ka ietekmes novērtējums, kas pievienots Komisijas priekšlikumam, ir nepietiekams, un tāpēc Komisijai

vajadzētu izstrādāt šā novērtējuma papildu analīzi, kurā būtu detalizētāk aplūkota minētā priekšlikuma ietekme.

4.3.1 EESK uzskata, ka ir jāņem vērā šādi aspekti: dažas sekas, kas minētas šajā atzinumā, bet nav aplūkotas Komisijas ietekmes novērtējumā; daži skaidrojumi pieņēmumiem, kuri veido pamatu Komisijas ietekmes novērtējumam (piemēram, FDN darbības jomā iekļauto finanšu produktu pieprasījuma elastība); ietekme saistībā ar iespējamo pārvešanu uz patērētājiem un uzņēmumiem; FDN ieviešanas ietekme uz nodarbinātību ES dalībvalstu finanšu nozarē.

4.4 EESK uzskata, ka FDN ieviešana jāīsteno, izmantojot atbilstošu kārtību, lai novērstu vai vismaz samazinātu riskus un attiecīgās izmaksas. EESK uzskata, ka riski, kas jāņem vērā, ir šādi: risks, ka nodoklis varētu tikt pārvērsts kredīta izmaksās, kuras uzliek uzņēmumiem un patērētājiem; pensiju fondu peļņas samazināšanās; finanšu ieguldījumu pārceļšana; izmaksu paaugstināšanās uzņēmumiem riska apdrošināšanas gadījumā (nodrošināšanās pret izejvielu cenu un valūtas kursu svārstībām); nodokļa ietekme uz finanšu nozares peļņu un tām dalībvalstīm, kurās finanšu nozarei ir liela nozīme; nodokļa ietekme uz ekonomiku, ņemot vērā to, ka nodokļa ieviešana varētu notikt ekonomiskās lejupslīdes posmā.

4.5 Tomēr EESK uzskata, ka šiem riskiem ir pretstatītas ievērojami lielākas iespējas un priekšrocības. Lai gan FDN apgrūtinātu īstermiņa ieguldījumus, tas noteiks pieprasījuma palielināšanos vidējā termiņa un ilgtermiņa ieguldījumiem, kurus parasti izmanto uzņēmumu un valstu finansēšanai. Tāpēc palielināsies tirgos pieejamā likviditāte, un tas sekmēs uzņēmumu, mājsaimniecību un valstu parādu situācijas uzlabošanu. Atvasinātu finanšu instrumentu tirgu stabilitātei būs īpaša nozīme. Ņemot vērā šo instrumentu raksturiezīmes, vajadzētu būt ievērojamai ietekmei uz veikto darījumu skaitu, un tādējādi tiktu ierobežota to instrumentu izplatīšanās, kuri ir lielā mērā atbildīgi par finanšu tirgu un pasaules ekonomikas krīzi pēdējos gados.

4.6 Iespējamā papildu nodeva, ko uzliek pensiju fondiem saistībā ar FDN ieviešanu, būtu neliela, ņemot vērā šo ieguldījumu nosacījumus un veidus. Turklāt pensiju fondiem raksturīgo aktīvu (ieguldījumi, kas mazāk pakļauti svārstībām) iespējamā atkārtotā novērtēšana varēs kompensēt un pārsniegt iespējamās peļņas samazinājumus, kas saistīti ar nodokļa piemērošanu. Tomēr EESK uzskata: lai novērstu vai mazinātu ietekmi uz pensiju fondiem, varētu izvērtēt likmes samazināšanas iespēju vai dažu atbrīvojumu piešķiršanu šai jomai.

4.7 FDN darbības joma un likmes ir noteiktas, ņemot vērā mērķi ierobežot negatīvās sekas, kādas būtu ieguldījumu un finanšu fondu pārvietošanai ārpus ES. EESK jau ir uzsvērusi šo nepieciešamību brīdī, kad kļuva skaidrs, ka nodokli vairs nebūs iespējams ieviest pasaules mērogā.

⁽²²⁾ Griffith-Jones, S., Persaud, A., *op.cit.*, 2012. gads.

4.7.1 Runājot par FDN darbības jomu, rezidences (jeb teritoriālā) principa pieņemšana paredz, ka arī tās trešo valstu finanšu iestādes, kas reģistrētas ES, tiek apliktas ar nodokli, un tas nozīmē plašu šā nodokļa piemērojamības spektru. Jau finanšu iestāžu teritoriālās piederības definēšana, kas paredzēta, lai noteiktu dalībvalsti, kurā nodoklis tiek iekasēts, ļauj maksimāli samazināt nodokļa nemaksāšanas un apiešanas gadījumus.

4.7.2 Lai vēl vairāk novērstu finanšu darījumu pārvietošanu, EESK atbalsta Eiropas Parlamenta priekšlikumu ieviest emisijas principu, ar kuru saskaņā nodoklis tiek piemērots (kā zīmognodeva) visiem tiem darījumiem, kas izmanto finanšu instrumentus, kurus emitējušas ES reģistrētas juridiskās personas ⁽²³⁾.

4.7.3 Attiecībā uz likmes piemērošanu EESK atgādina, ka 2010. gadā pieņemtajā atzinumā (sk. 2. zemsvītras piezīmi) tā bija ieteikusi piemērot vienotu likmi 0,05 % apmērā, un piekrīt, ka divu likmju piemērošana, kā to ir ierosinājusi Komisija, ļaus samazināt tirgu pārvietošanas risku un nodrošinās atbilstīgus līdzekļus ES budžetā un dalībvalstu budžetos.

4.7.4 Turklāt EESK atgādina, ka valstīs (Dienvidkorejā, Honkongā, Indijā, Brazīlijā, Taivānā, Dienvidāfrikā), kur FDN tika ieviests, īpašu uzmanību pievēršot tā pārvaldībai, nodokļa bāzei un likmes piemērošanai, tika sasniegti pozitīvi rezultāti ieņēmumu ziņā un vienlaikus netika ierobežota ekonomiskā izaugsme ⁽²⁴⁾.

4.8 Sākotnējā tirgus izslēgšana no nodokļa darbības jomas mazina FDN ietekmi uz reālo darbību finansēšanas izmaksām un ierobežo to līdz netiešai ietekmei uz iespējamo likviditātes samazināšanos, ko nodoklis izraisa finanšu iestāžu tirgoto vērtspāpīru jomā.

4.9 Tā kā nodokli piemēro arī valūtas atvasinājumu līgumiem, bet ne tūlītējiem valūtas darījumiem, ar nodokli varētu aplikt ievērojamu daļu spekulatīvu darījumu valūtas tirgos ⁽²⁵⁾.

Iespējamā tūlītējo valūtas darījumu iekļaušana FDN darbības jomā nebūtu ne faktiskais kapitāla brīvības aprites ierobežojums (ņemot vērā paredzētās likmes), ne Lisabonas līguma attiecīgo noteikumu pārkāpums (*Leading Group on Innovating Financing for Development*, Parīze, 2010. gada jūnijs).

4.10 Kā jau EESK norādīja (2011. gadā pieņemtais atzinums, sk. 2. zemsvītras piezīmi), FDN un FAT nav alternatīvas nodokļu sistēmas. FDN būtībā ietekmē īstermiņa darījumus, savukārt FAT — finanšu darbības kopumā (tātad arī darījumus sākotnējā tirgū). FDN ieviešana neizslēdz arī Eiropas FAT sistēmas piemērošanu, sevišķi, ja pamatmērķis ir nodrošināt taisnīgu un būtisku finanšu nozares ieguldījumu publiskajās finansēs (2010. gada atzinums, sk. 2. zemsvītras piezīmi), kā arī saskaņot nodokļa uzlikšanu finanšu darbībām, lai nostiprinātu vienoto tirgu. Turklāt jau pati Eiropas finanšu darījuma nodokļa sistēmas piemērošana nozīmē, ka dalībvalstīs ir vajadzīga lielāka nodokļu sistēmas viendabība finanšu darbību jomā kopumā.

4.10.1 Finanšu darījuma nodoklim ir progresīva ietekme, ņemot vērā to, ka augstu ienākumu grupas vairāk izmanto pakalpojumus, ko sniedz finanšu nozare, un ka māsaimniecībām un ar finanšu sektoru nesaistītiem uzņēmumiem nerodas tiešas izmaksas, jo nodoklis netiek piemērots aizdošanas un aizņemšanās darbībām, kas uz tiem attiecas. Šos darījumus apgrūtinātu tikai iespējamās netiešās izmaksas sakarā ar mazāku likviditāti finanšu iestāžu darbībās.

4.11 Nodokļa iekasēšanas sistēma ir vienkārša un rada ļoti zemas izmaksas darījumiem tirgū un reģistrētiem darījumiem kopumā. Tāpēc būtu jāpaplašina finanšu darījumu reģistrācijas pienākumi, iekļaujot ārpusbiržas darījumus, kas attiecas uz nestandartizētiem produktiem, kurus divas puses, pamatojoties uz divpusējiem darījumiem, tirgo tā saucamajos ārpusbiržas atvasinājumu tirgos.

Briselē, 2012. gada 29. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽²³⁾ Ja līgumslēdzējas puses zīmognodevu nenomaksātu, pirkšanas vai pārdošanas līgums zaudē spēku. Eiropas Parlamenta 2012. gada 10. februāra ziņojuma projekts par priekšlikumu Padomes direktīvai par kopīgu finanšu darījuma nodokļa sistēmu un grozījumiem Direktīvā 2008/7/EK, ziņotāja — Anni Podimata kdze.

⁽²⁴⁾ Griffith-Jones, S., Persaud, A., op. cit., 2012. gads.

⁽²⁵⁾ Valūtas darījumi ir tieši tā darījumu kategorija, kurai J. Tobin bija paredzējis šādu nodokli. Tobin, J., *A Proposal for International Monetary Reform*. Prof Tobin's Presidential Address at 1978 Conference of Eastern Economic Association. Wash. D.C., Cowles Foundation Paper — Reprinted for Eastern Economic Journal, 4(3-4), 1978. gada jūlijs-oktobris.

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinumam

Turpmāk minētie grozījumi ieguva vairāk nekā ceturtdaļu balsu, taču tika noraidīti debatēs.

1.1. punkts

Pēc 1.1. punkta pievienot šādu jaunu 1.2. punktu:

“Komiteja tomēr pauž ievērojamas bažas par nodokļa negatīvo ietekmi uz izaugsmi un nodarbinātību, uz ko Komisija norādījusi savā ietekmes novērtējumā, un ir norūpējusies, ka negatīvas sekas iespējamas arī ārpus finanšu nozares, proti, ka tas varētu apgrūtināt mazo un vidējo uzņēmumu un lauksaimnieku piekļuvi kapitālam un palielināt izmaksas aizdevumaņēmējiem un pensiju noguldītājiem. Paredzams, ka ierosinātais nodoklis arī varētu samazināt mājsaimniecību ar zemiem ienākumiem pirk-tspēju.”

Pamatojums

Mutiski.

Balsojumā ar 93 balsīm par, 143 pret un 11 atturoties grozījumu noraida.

1.10. punkts

Papildināt šādi:

“EESK uzsver vajadzību uzmanīgi pārvaldīt negatīvās makroekonomiskās un mikroekonomiskās sekas, kas saistītas ar FDN leģislatīvo piemērošanu, un novērstot vai vismaz samazināt ar tām saistītos riskus un attiecīgās izmaksas. Šajā sakarā noteikti jāatzīmē — tā kā finanšu nozares daļa katras dalībvalsts ekonomikā ir atšķirīga, šī nodokļa radītais slogs visās dalībvalstīs nebūs vienāds. Tāpēc EESK uzskata, ka vajadzētu izvērtēt atbilstošu kompensācijas mehānismu ieviešanu, lai kompensētu visnopietnākās negatīvās sekas, kādas FDN ieviešana varētu izraisīt reālajā ekonomikā.”

Pamatojums

Nav noliedzams, ka finanšu nozares daļa katras dalībvalsts ekonomikā ir atšķirīga. Tāpēc būtu tikai pareizi, ja EESK norādītu uz šo faktu.

Balsojumā ar 86 balsīm par, 137 pret un 15 atturoties grozījumu noraida.

3.3.2. punkts

Grozīt šādi:

“EESK vēlreiz uzsver, ka pašreizējo krīzi ir izraisījusi 2007. gada finanšu krīze, kas no 2008. gada aptvēra reālo ekonomiku ⁽¹⁾, un uzskata, ka nozare, kura (kopā ar politiskajām aprindām) ir vislielākā mērā atbildīga par šīm krīzēm, proti, finanšu nozare jāaicina sniegt taisnīgu ieguldījumu tās pārvarēšanā. Līdz šim ES dalībvalstis bija apņēmušās atbalstīt finanšu nozari (ar finansējumu un garantijām) 4 600 miljardu euro apmērā jeb 39 % no ES-27 IKP 2009. gadā. Šis ieguldījums nopietni pasliktināja dažu ES dalībvalstu valsts finanšu stāvokli un izraisīja bīstamu euro zonas krīzi ⁽²⁾.”

Pamatojums

Saistībā ar atbildību par krīzi nedrīkst nepieminēt politikas, jo ir acīmredzams, ka viņu daudzgadīgā bezatbildīgā darbība lielā mērā veicināja krīzi daudzās valstīs.

Balsojumā ar 72 balsīm par, 154 pret un 15 atturoties grozījumu noraida.

⁽¹⁾ Atzinums par tematu “Komisijas paziņojums “Ekonomikas politikas koordinēšanas uzlabošana stabilitātei, izaugsmei un nodarbinātībai — instrumenti labākai ES ekonomikas pārvaldībai”, OV C 107/7, 06.04.2011.

⁽²⁾ Eiropas Komisija, Brisele, 2011. gada 28. septembris, SEC(2011) 1103 final, Komisijas dienestu darba dokuments “Ietekmes novērtējuma kopsavilkums. Pavaddokuments dokumentam “Priekšlikums Padomes direktīvai par kopīgu finanšu darījuma nodokļa sistēmu un grozījumiem Direktīvā 2008/7/EK””.

4.6. punkts

Grozīt šādi:

"Iespējams, ka papildu nodevu, ko uzliek pensiju fondiem saistībā ar FDN ieviešanu, būtu neliela varētu uzskatīt par nelielu, ņemot vērā šo ieguldījumu nosacījumus un veidus. Turklāt, bet pensiju fondiem raksturīgo aktīvu (ieguldījumi, kas mazāk pakļauti svārstībām) iespējamā atkārtotā novērtēšana varēs kompensēt un pārsniegt iespējamās peļņas samazinājumus, kas saistīti ar nodokļa piemērošanu. Tomēr ir liela iespējamība, ka šā nodokļa sekas būs pensiju apjoma samazināšanās nākotnē, kas jo sevišķi skars darbaņēmējus tajās dalībvalstīs, kur pensiju fondos uzkrātie līdzekļi veido ļoti lielu pensijas daļu. Tāpēc Tomēr EESK uzskata: lai novērstu vai mazinātu ietekmi uz pensiju fondiem, no FDN vajadzētu pilnībā atbrīvot darījumus, ar kuriem tiek veikta iemaksa pensiju fondos vai to galīgā izmaksa, kā arī varētu vajadzētu izvērtēt ievērojamas likmesju mazināšanas iespēju vai dažu atbrīvojumu piešķiršanu šai jomai citu darījumu gadījumā."

Pamatojums

No informācijas, ar kuru varēja iepazīties izpētes grupā, izriet, ka nākotnē šis nodoklis var samazināt pensiju uzkrājumus pat par 5 %. Nav morāli pieņemts, ka nākotnē miljoniem Eiropas pensionāru šādā veidā būtu spiesti samierināties ar to, ka samazinās viņu pensijas, kas visbiežāk jau tā ir zemas.

Balsojumā ar 82 balsīm par, 142 pret un 19 atturoties grozījumu noraida.

4.7.3. punkts

Papildināt šādi:

"Attiecībā uz likmes piemērošanu EESK pauž nožēlu, ka 2010. gada atzinumā (sk. 2. zemsvītras piezīmi) tā bija ieteikusi piemērot vienotu likmi 0,05 % apmērā, un piekrist, ka divu likmju piemērošana, kā to ir ierosinājusi Komisija, ļaus samazināt tirgu pārvietošanas risku un nodrošinās atbilstīgus līdzekļus ES un DV budžetā. Tomēr EESK uzskata: ja šis nodoklis tiks ieviests tikai Eiropas Savienības valstīs un netiks piemērots pasaules mērogā, maksimālajai likmei nevajadzētu pārsniegt 0,05 %, bet tās iespējamais pieaugums līdz 0,1 % (atbilstoši Komisijas ierosinājumam) varētu notikt pēc vairākiem gadiem un pēc ieviestās sistēmas ekonomisko un sociālo seku rūpīgas analīzes."

Pamatojums

Nav nekādu iemeslu, lai EESK mainītu savu agrāko nostāju attiecībā uz maksimālo likmi 0,05 % apmērā, jo sevišķi ņemot vērā ierosinātā risinājuma daudzās, grūti paredzamās sekas.

Balsojumā ar 85 balsīm par, 144 pret un 12 atturoties grozījumu noraida.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par iekšējās informācijas ļaunprātīgu izmantošanu un tirgus manipulācijām (tirgus ļaunprātīgu izmantošanu)”

COM(2011) 651 final – 2011/0295 (COD)

un “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par kriminālsankcijām iekšējās informācijas ļaunprātīgas izmantošanas un tirgus manipulāciju gadījumā”

COM(2011) 654 final – 2011/0297 (COD)

(2012/C 181/12)

Ziņotājs: **Arno METZLER** kgs

Padome 2011. gada 25. novembrī un Eiropas Parlaments 2011. gada 15. novembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par iekšējās informācijas ļaunprātīgu izmantošanu un tirgus manipulācijām (tirgus ļaunprātīgu izmantošanu)”

COM(2011) 651 final – 2011/0295 (COD).

Padome 2011. gada 2. decembrī saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par kriminālsankcijām iekšējās informācijas ļaunprātīgas izmantošanas un tirgus manipulāciju gadījumā”

COM(2011) 654 final – 2011/0297 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 7. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (28. marta sēdē), ar 138 balsīm par, 2 balsīm pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Apsvērumi un secinājumi

1.1 EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija ar savu priekšlikumu aktualizē sistēmu, kas izveidota ar pašreiz spēkā esošo direktīvu par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu, un tādējādi sekmē uzticēšanos kapitāla tirgu integritātei.

1.2 EESK pamatā atbalsta Komisijas priekšlikumu. Taču Komiteja pauž bažas par to, ka Komisija priekšlikumu ir izstrādājusi regulas un direktīvas veidā, un šīs bažas daļēji attiecas uz būtiskiem jautājumiem.

1.3 Īpaši regulas priekšlikumā par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu iekļautie neskaidrie daudzu nodarījumu formulējumi, kā arī kompetences par precizēšanu nodošana Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādei (EVTI) un Komisijai 2. līmenī (*Level 2*) ir aspekti, kas var radīt lielu juridisku nenoteiktību. Ņemot vērā tiesību principu par krimināltiesību normu juridisko noteiktību, šī neskaidrība ir pamats kritikai. Krimināltiesību normu noteiktības princips ir iekļauts ne tikai dalībvalstu konstitūcijās, bet arī

Eiropas Cilvēktiesību konvencijā (ECK). Eiropas tiesību akti, kas izraisa šādas būtiskas bažas saistībā ar konstitucionālo tiesību un krimināltiesību aktiem, nav ne Komisijas, ne dalībvalstu, ne tiesību izmantotāju interesēs. EESK tāpēc aicina Komisiju nodarījumus detalizētāk precizēt jau 1. līmenī (*Level 1*).

1.4 Kritiski vērtējams ir arī regulas priekšlikuma 11. pants, kurā noteikts, ka ikviena persona, kuras darba uzdevums ietver darījumu sistematizēšanu vai izpildi, ievieš sistēmas, lai konstatētu tirgus ļaunprātīgas izmantošanas gadījumus. Birokrātijas sloga palielināšana automātiski nenozīmē regulējuma uzlabošanu. EESK atbalsta efektīvu un līdzsvarotu regulējumu. Šādi noteikumi ne tikai rada bažas, ka tiks iesniegti daudzi nepamatoti ziņojumi, un tas nevar būt uzraudzības iestāžu interesēs. Tie arī nostāda tieši mazās kredītiestādes nesamērīgi neizdevīgā situācijā, un tāpēc var iespaidot ekonomikas apriti vietējā līmenī un līdz ar to īpaši lauku iedzīvotāju un mazo un vidējo uzņēmumu intereses. EESK aicina Komisiju šos apsvērumus ņemt vērā un regulējumā izvēlēties diferencētu pieeju, kā Komisija to dara citos dažādos pašreizējos priekšlikumos, nosakot atvieglojumus mazajiem un vidējiem emitentiem.

2. Komisijas dokumenta kopsavilkums

2.1 Direktīva 2003/6/EK par iekšējās informācijas ļaunprātīgu izmantošanu un tirgus manipulācijām bija pirmā iniciatīva Eiropas līmenī, kuras mērķis bija saskaņot tiesisko regulējumu tirgus ļaunprātīgas izmantošanas jomā. Komisija 2011. gada 20. oktobrī publicēja priekšlikumu par minētās direktīvas pārstrādāšanu, ņākot klajā ar direktīvu par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu (MAD — *Market Abuse Directive*) un regulu par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu (MAR — *Market Abuse Regulation*).

2.2 Komisijas mērķis ir aktualizēt sistēmu, kas izveidota ar pašreiz spēkā esošo direktīvu par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu, un turpināt saskaņot Eiropas regulējumu iekšējās informācijas ļaunprātīgas izmantošanas un tirgus manipulāciju jomā. Tādējādi Komisija reaģē uz mainīgajiem tirgus apstākļiem.

2.3 Direktīva par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu attiecas tikai uz regulētos tirgos apgrozītiem finanšu instrumentiem, savukārt jaunajā priekšlikumā ir iekļauti arī finanšu instrumenti, ko jaunajās tirdzniecības vietās tirgo kā ārpusbiržas instrumentus (OTC — *over the counter*). Ar priekšlikumu ir arī paplašinātas regulējošo iestāžu izmeklēšanas un sankciju pilnvaras, un ir paredzēts samazināt administratīvo slogu mazajiem un vidējiem emitentiem.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija ar izskatāmo priekšlikumu reaģē uz mainīgajiem tirgus apstākļiem un vēlas aktualizēt sistēmu, kas izveidota ar pašreiz spēkā esošo direktīvu par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu. Iekšējās informācijas un tirgus ļaunprātīga izmantošana nelabvēlīgi ietekmē uzticēšanos tirgu integritātei, kas ir priekšnoteikums kapitāla tirgus netraucētai darbībai.

3.2 Spēkā esošā regulējuma par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu paplašināšana, aptverot arī darījumus ar finanšu instrumentiem neregulētos tirgos, kā arī regulējuma attiecināšana uz augsti attīstītu tehnoloģiju izmantošanu dažādu tirdzniecības stratēģiju (piemēram, ātrās datorizētās tirdzniecības) īstenošanā ir atbalstāma rīcība. Tomēr minētā rīcība tirgus integritāti varēs nodrošināt tikai tad, ja būs skaidrs, kā piemērošanas jomas paplašināšana praktiski ietekmēs regulējumā iekļautos ārpusbiržas darījumus ar finanšu instrumentiem un tirdzniecības darījumus ar mazu laika intervālu.

3.3 Centieni labāk saskaņot regulējumu iekšējās informācijas un tirgus ļaunprātīgas izmantošanas jomā ir vērtējami atzinīgi. Tomēr tas, ka Komisija priekšlikumu ir izstrādājusi regulas un direktīvas par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu veidā, var izraisīt daudzas juridiskas problēmas, it īpaši, saistībā ar priekšlikumā skartajiem attiecīgajiem vispārējiem krimināltiesību un konstitucionālajiem principiem, un tāpēc rada pamatu kritikai.

4. Īpašas piezīmes

4.1 EESK atbalsta piemērošanas jomas paplašināšanu, iekļaujot arī ārpusbiržas darījumus ar finanšu instrumentiem.

Tomēr nav skaidrs, kādā veidā priekšlikums tos aptvers. Ārpusbiržas darījumiem ar finanšu instrumentiem bieži nav par tirgus, jo tie ir tikai divpusēji darījumi. Tāpēc no tiesību izmantotāju viedokļa būtu lietderīgi šo jomu precizēt, piemēram, Komisija vai EVTI varētu izstrādāt ilustratīvus piemērus.

4.2 EESK pamatā atbalsta arī to, ka regulējums par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu ir attiecināts arī uz augsti attīstītām tehnoloģijām, ko izmanto tirdzniecības stratēģiju īstenošanai. Tomēr ir arī jāņem vērā, ka uz algoritmiem balstīta tirdzniecība pati par sevi nav vērtējama negatīvi; kredītiestādes to izmanto arī ikdienā, lai apstrādātu privātu klientu dotos rīkojumus. Tāpēc no tiesību izmantotāju viedokļa arī šajā jomā ir jāprecizē, kas ir tiesiski pieļaujams. Arī šajā jomā Komisija vai EVTI varētu izstrādāt ilustratīvus piemērus.

4.3 Eiropas Savienībai, izstrādājot regulējumu krimināltiesību jomā, jāņem vērā subsidiaritātes princips. Pašreizējais regulējums ir direktīvas veidā, un kritikai nav pamata. Tāpēc nav skaidrs, kāpēc Komisija šo pieeju neturpina. Priekšlikumā paredzēts, ka sankciju regulējums tiks noteikts direktīvā (MAD). Savukārt nodarījumi, kuriem piemērojamas sankcijas, ir noteikti regulā (MAR), un tā dalībvalstīs ir jāpiemēro tieši.

4.4 Izvēle nodarījumu regulēšanai izmantot regulu ir apšaubāma, jo ierosinātais regulējums varētu izraisīt daudzas grūtības tiesību piemērošanā. Atšķirībā no direktīvas dalībvalstīs, īstenojot regulu, vairs nevar novērst minētās grūtības. Lai sasniegtu Komisijas priekšlikuma mērķus, būtu jāizvairās no problēmām tiesību piemērošanā.

4.5 Grūtības tiesību piemērošanā varētu rasties tāpēc, ka formulējumi nav precizēti un ir izmantoti nekonkrēti juridiski termini. Ar sankcijām saistīto noteikumu radītā juridiskā nenoteiktība skar vispārējos konstitucionālo tiesību un krimināltiesību principus. Pie tiem pieder krimināltiesību normu noteiktības princips (*nulla poena sine lege certa* — piemēram, *Grundgesetz* (Vācijas Pamatlikuma) 103. panta 2. punkts, *Costituzione Italiana* (Itālijas Konstitūcijas) 25. panta 2. punkts). Tāpēc tiesību normās skaidri jānosaka, kādai rīcībai ir piemērojamas sankcijas. Šis vispārējais tiesiskas valsts princips ir nostiprināts arī Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 7. pantā. Attiecībā uz lielāko daļu regulas priekšlikuma noteikumu EESK ir šaubas, vai minētais princips ir pietiekami ņemts vērā. Jau šobrīd spēkā esošo režīmu par iekšējās informācijas izmantošanas tiesībām — vismaz vācu juridiskajā specializētajā literatūrā — vērtē kritiski, jo tas rada pārāk lielu juridisko nenoteiktību.

4.6 Turklāt juridisku nenoteiktību rada arī noteikumi, ar kuriem Komisijai un EVTI piešķir pilnvaras 2. līmenī (*Level 2*) precizēt sankcionējamo nodarījumu būtību, kā paredzēts MAR priekšlikuma 8. panta 5. punktā. Tomēr 8. pantā nav paredzētas tiesiskas sekas, jo noteikumā tikai definēts "tirgus manipulācijas" jēdziens. Vienlaikus jāatzīmē, ka nav jēgas norādīt uz to, ka 8. pantam nav tieša sankciju efekta, jo šis noteikums, definējot

tirgus ļaunprātīgu izmantošanu kā noziedzīgu nodarījumu, pats neizbēgami kļūst par sankciju sastāvdaļu. Turklāt MAR priekšlikuma I pielikumā jau ir iekļauts saraksts ar rādītājiem attiecībā uz 8. pantā minētajām darbībām, un tāpēc jāšaubās, vai tie ir vēl jāprecizē 2. līmenī (*Level 2*). EESK pauž izpratni, kāpēc Komisija izvēlējusies šādu pieeju, proti, nodrošināt pastāvīgu pielāgošanos aktuālajām tirgus norisēm, un tāpēc paredzējusi, ka atsevišķu elementu vai aspektu precizēšana ir uzticēta Komisijai vai EVTI. Jaunas norises tirgū var mainīt arī uzraudzības prasības. Taču, tā kā regulējums attiecas uz krimināltiesību jomu, šāda pieeja ir apšaubāma no tiesiskā aspekta. Turklāt no 8. panta, pielikumu un attiecīgā gadījumā citu precizējošu pasākumu kombinācijas nav skaidri izprotams, kāda rīcība ir sodāma.

4.7 Turklāt 2. līmenī (*Level 2*) veicamie precizējumi — pamatojoties ne tikai uz priekšlikuma regulējumam par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu, bet arī priekšlikumu par grozījumiem Direktīvā 2004/39/EK (*MiFID*) — varētu EVTI radīt pārslodzi. Tas var izraisīt kavēšanos un nenoteiktību arī turpmāk.

4.8 Kritiski vērtējams ir uz iesaistītajām personām attiecināmais MAR priekšlikuma 11. panta 2. punkts, kurā noteikts, ka ikviena persona, kuras darba uzdevums ietver darījumu ar finanšu instrumentiem sistematizēšanu vai izpildi, ievieš sistēmas, lai konstatētu un novērstu tirgus ļaunprātīgas izmantošanas gadījumus.

4.9 Uz personām, kas darba uzdevumā veic darījumus ar finanšu instrumentiem, jau attiecas pienākums ziņot par aizdomīgiem darījumiem (skatīt Direktīvas par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu 6. panta 9. punktu). Vācijas uzraudzības iestāde *BaFin* norāda, kā šādos ziņojumi sniedz noderīgu informāciju (skatīt ziņojumu *BaFin Journal*, 2011. gada jūlijs, 6. lpp.). Ziņojumu skaits par šādiem darījumiem pastāvīgi palielinās.

4.10 Sistēmisku atklāšanas mehānismu ieviešana var palielināt ziņojumu par šķietami aizdomīgiem darījumiem skaitu. Taču daudzi nepamatoti ziņojumi noteikti nav uzraudzības iestāžu interesēs. Šķiet, ka praktiski problēma nav tā, ka uzraudzības iestādes nesaņem informāciju par tirgus ļaunprātīgas izmantošanas gadījumiem, bet gan tā, ka lielākās gadījumu daļas izskatīšanu prokuratūras neturpina vai šos procesus pārtrauc apmaiņā pret naudas soda samaksu. Iespējams, ka dalībvalstu prokuratūrās šajā saistībā trūkst specializētu nodaļu.

4.11 Turklāt ir apšaubāmi, vai ikviens, kura darba uzdevums ietver darījumu ar finanšu instrumentiem sistematizēšanu vai izpildi, ir piemērotā persona, lai veidotu sistēmas tirgus ļaunprātīgas izmantošanas novēršanai un šādu gadījumu atklāšanai.

4.12 Visaptverošs pārskats par valstī notiekošo tirdzniecību varētu būt biržās izveidotajām tirdzniecības uzraudzības struktūrām. Tā kā tirgus ļaunprātīga izmantošana var notikt pāri robežām, EESK atzinīgi vērtētu to, ja šīm struktūrām tiktu piešķirtas pilnvaras paplašināt savu starptautisko sadarbību.

4.13 Īpaši jāšaubās arī par to, vai mazajām un vidējām kredītiestādēm jāuzliek pienākums izveidot sistēmiskus mehānismus tirgus ļaunprātīgas izmantošanas novēršanai un atklāšanai. Pienākums izveidot īpašus mehānismus varētu radīt to pārslodzi. Mazas un vidējas kredītiestādes bieži darbojas lauku reģionos, un to darbība ir svarīga, lai nodrošinātu pakalpojumus šo reģionu iedzīvotājiem un mazajiem un vidējiem uzņēmumiem. Tādējādi tās palīdz stabilizēt vietējās ekonomikas apriti un veicināt nodarbinātību vietējā līmenī. Kā piemērus var minēt tādas kredītapvienības kā *Cajas Rurales* Spānijā vai *Volksbank* un *Raiffeisenbank* Vācijā. Kredītiestādes nevar veikt uzraudzības uzdevumus. Ļaunprātīgas tirgus izmantošanas gadījumu atklāšana un, it īpaši, izvērtēšana ir uzraudzības iestāžu uzdevums.

4.14 Turklāt — papildu — sloga uzlikšana mazām un vidējām kredītiestādēm būtu pretrunā Komisijas mērķim ar priekšlikumiem arī samazināt administratīvo slogu maziem un vidējiem emitentiem. Šo un citus mērķus Komisija ir izvirzījusi ne tikai priekšlikuma regulējumam par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu izstrādē, bet arī saistībā ar Pārredzamības direktīvas 2004/109/EK pārstrādāšanu. Īpaši iespaidīgus tirgus manipulācijas gadījumus, kas kļuva zināmi saistībā ar dažām bankām, izraisīja atsevišķi tirgotāji investīciju bankās, piemēram, 2008. gadā francūzis *Jérôme Kerviel*. Skandalozie iekšējās informācijas ļaunprātīgas izmantošanas gadījumi liecina, ka kredītiestādēm ar šādiem nodarījumiem parasti nav nekāda sakara. Tāpēc mazās un vidējās kredītiestādes nav piemēroti dalībnieki, lai veidotu sistēmiskus mehānismus tirgus ļaunprātīgas izmantošanas novēršanai un atklāšanai. MAR priekšlikuma 11. pantā izklāstītā pieeja nav diferencēta, līdz ar to šīs atšķirības nav pienācīgi ņemtas vērā.

4.15 Tāpēc jāapsver iespēja to personu vajadzībām, kas darba uzdevumā veic darījumu sistematizēšanu vai izpildi, izveidot uzraudzības struktūru tirgus ļaunprātīgas izmantošanas atklāšanai, par piemēru ņemot brīvo profesiju pašpārvaldes modeli, ko uzrauga valsts tiesību aizsardzības iestādes. Šāda uzraudzības struktūra varētu apvienot nepieciešamās speciālās un nozares zināšanas, lai nodrošinātu kvalitatīvu, uzticamu un efektīvu profesionālu uzraudzību. No finanšu tirgus dalībniekiem uzticētas pašpārvaldes, ko uzrauga valsts tiesību aizsardzības iestādes, galvenie ieguvēji būs patērētāji, nevis tirgus dalībnieki, kuri viens otru uzmanīs. Pašpārvaldē zūd iegūtās privilēģijas un rodas pārredzamība.

4.16 MAD priekšlikumā paredzētā atbrīvojuma klauzula Apvienotajai Karalistei, Īrijai un Dānijai (20.–22. apsvērums) ir pretrunā ar mērķi saskaņot tiesību aktus. Rīcība, kas atbilstu virzībai uz mērķiem, būtu priekšlikuma attiecīgo vietu papildināšana vai grozīšana. Apvienotā Karaliste jau ir paziņojusi, ka izmantos izveles tiesības un — vismaz pagaidām — nepiedalīsies direktīvas pieņemšanā un piemērošanā. Par pamata argumentu tiek minēts, ka MAD projekts ir atkarīgs no šobrīd apspriesto

MAR un MiFID priekšlikumu rezultātiem, un no tiem izrietošās sekas pašreizējā brīdī vēl nav skaidras. No vienas puses, šī nostāja, mūsaprāt, apstiprina iepriekš minētās bažas par juridisko nenoteiktību, ko varētu radīt neprecīzu juridisku terminu

lietošana un pilnvarojums tos vēlāk konkretizēt. No otras puses, šāda pieeja, ņemot vērā tiesību tuvināšanas mērķi, ir apšaubāma, vēl jo vairāk tāpēc, ka Londona, kas ir ES lielākais finanšu centrs, atrodas Apvienotajā Karalistē.

Briselē, 2012. gada 28. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1060/2009 par kredītreitingu aģentūrām"

COM(2011) 747 final – 2011/0361 (COD)

(2012/C 181/13)

Ziņotājs: **PÁLENÍK kgs**

Padome 2011. gada 13. decembrī un Eiropas Parlaments 2011. gada 30. novembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1060/2009 par kredītreitingu aģentūrām"

COM(2011) 747 final – 2011/269 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 7. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (2012. gada 29. marta sēdē), ar 118 balsīm par, 32 balsīm pret un 15 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Šis atzinums ir izstrādāts saistībā ar tā Komisijas priekšlikuma pieņemšanu, kura mērķis ir izskaust būtiskus trūkumus tādās jomās kā pārredzamība, neatkarība, interešu konflikti un reitingu un tā noteikšanas procedūru kvalitāte. EESK atzinīgi vērtē to, ka ierosinātā regula ir vērsta uz šo problēmu atrisināšanu, taču uzskata, ka pašreizējos apstākļos Komisijas rīcība ir novēlota un nav pietiekami tālejoša.

1.2 Kredītreitingu aģentūrām ir svarīga nozīme pasaules finanšu tirgos, jo daudzi tirgus dalībnieki izmanto šo aģentūru sniegtos reitingus. Tādējādi tās būtiski ietekmē pieņemtos lēmumus par ieguldījumiem un finansēm. Tādēļ ir svarīgi, lai kredītreitingi tiktu noteikti saskaņā ar godīguma, pārredzamības, atbildīguma un labas pārvaldības principiem, kuru ievērošanu jau tagad visnotaļ sekmē pašlaik spēkā esošā regula par kredītreitingu aģentūrām.

1.3 EESK uzskata, ka tirgi paši nespēj nodrošināt pašregulāciju, tāpēc ir svarīgi ieviest pēc iespējas stingrākus noteikumus, kuri pēc tam ir atbilstoši jāievēro un kuru ievērošana ir jāpārbauda. Tomēr priekšlikumā trūkst skaidras norādes par to, kā regula būtu īstenojama. Turklāt EESK ļoti šaubās, vai tikai ar stingrāku regulējumu vien var sasniegt vēlamos rezultātus. Gluži pretēji, tas varētu vēl vairāk mazināt dažādu uzraudzības iestāžu atbildību, lai gan tām vajadzētu būt vairāk iesaistītām aģentūru atzinumu izvērtēšanā.

1.4 EESK uzskata, ka Eiropas sistēma, ko paredzēts izveidot ar ierosināto regulu, cik vien iespējams, ir jāstiprina arī G20

sarunās, lai panāktu līdzīgu noteikumu ieviešanu arī šajās valstīs un tā nodrošinātu noteikumu saskaņotību visā pasaulē.

1.5 Lai nodrošinātu kredītreitingu daudzveidību, priekšlikums paredz reitingu aģentūru obligātu rotāciju. Tomēr EESK apšaubā, vai šā noteikuma ieviešana patiešām sniegs vēlamos rezultātus.

1.6 Pēc Komitejas domām, viena no būtiskākajām problēmām ir ticamība vērtējumiem, ko sniedz aģentūras. Tā kā vairums aģentūru atrodas ASV un tās ir pakļautas daudziem interešu konfliktiem, EESK rosina Komisiju izveidot neatkarīgu Eiropas reitingu aģentūru, kas var vērtēt valsts parādu, ievērojot kopējās intereses. Reitingu aģentūras nav spējušas paredzēt notikumus, un arī tas ir mazinājis šo aģentūru uzticamību. Nerautoties uz tirgū skaidri redzamām pazīmēm un ekonomikas attīstības tendencēm, tās nespēja vai negribēja savlaicīgi noteikt ieguldījumu risku, un tāpēc daudzos gadījumos tās neveica savu pamatuzdevumu.

1.7 Tā kā aģentūras nespēj pareizi prognozēt nākotnē sagaidāmās norises un, jo īpaši tādēļ, ka kredītreitingi līdzinās pašpie-tiekamiem "pareģojumiem", rūpīgāk jāizvērtē kredītreitingu aģentūru izmantoto metožu nepietiekamā pārredzamība.

1.8 EESK pauž nopietnas šaubas par sniegto kredītreitingu neatkarību. Vēl vairāk — tā ir pārliecināta par minēto reitingu daļēju ietekmējamību, jo īpaši tādēļ, ka to pamatā ir kārtība "emitents maksā". Nevar taču noliegt, ka emitents ir visnotaļ ieinteresēts nodrošināt visaugstāko iespējamo reitingu, un tas rada šaubas par sniegtā kredītreitinga neatkarību. Aiz šāda novērtējuma bieži vien slēpjas spekulatīvi manevri, kuru mērķis ir ar reitinga paziņošanu izraisīt noteiktu efektu.

1.9 Noteikti jāpanāk, ka visi priekšlikumā regulai minētie jautājumi tiktu ņemti vērā un risināti. Jānodrošina, ka noteikumus patiešām ievēro gan ES, gan valstu līmenī. Pēc Komitejas domām, Eiropas Vērtspapīru un tirgus uzraudzības iestādei (EVTI) būs jāpiešķir vajadzīgie līdzekļi, lai nodrošinātu noteikumu ievērošanu.

1.10 Tāpēc EESK atzinīgi vērtē izmaiņas, kas attiecas uz kredītreitingu aģentūru civiltiesisko atbildību, un rosina Eiropas Komisiju uzlabot finanšu produktu patērētāju reālo aizsardzību. Tāpēc būtu jārada efektīvi tiesību aizsardzības līdzekļi, lai patērētāji, neraugoties uz sankcijām, kuras aģentūrai noteikusi uzraudzības iestāde, varētu izmantot savas tiesības un saņemt kompensācijas.

1.11 Interesu konflikti joprojām ir būtiska problēma, un priekšlikumā paredzēti vairāki pasākumi, lai to risinātu. EESK tomēr vēlreiz uzsver, ka tie nav pietiekami, lai nodrošinātu izvirkātā mērķa sasniegšanu. Iemesls tam ir kārtība “emitents maksā”, jo īpaši, ja runa ir par vērtējumu un valstu reitingu sniegšanu. Zemi valstu parāda reitingi un sliktas prognozes ir izdevīgas emitēto parādzīmju pircējiem, jo paaugstinās procentu likmes un palielinās riska prēmijas. Dažkārt šie pircēji vienlaikus var būt arī emitenti, kas maksā reitingu aģentūrām par to finanšu instrumentu novērtēšanu, un šādos gadījumos varētu rasties interešu konflikts.

1.12 EESK atzinīgi vērtē ne tikai centienus pievērsties vairākām problēmām (pārredzamība, interešu konflikti, neatkarība un konkurence) un pastiprināt kontroli pār to, kā darbojas reitingu aģentūras (vieni no svarīgākajiem dalībniekiem finanšu tirgos), bet arī faktu, ka 2011. gada regulā ir risināti vairāki citi svarīgi jautājumi, jo īpaši tas attiecas uz Eiropas regulējumu reitingu aģentūru uzraudzībai⁽¹⁾.

1.13 EESK tomēr uzskata, ka jautājums par kredītreitingu aģentūrām ir drīzāk politisks, nekā tikai juridisks jautājums. Tāpēc labākais veids, kā pasargāt valsts parādu no aģentūru novērtējumu bieži vien bīstamajām sekām, ir ne vien izstrādāt labākus un ierobežojošākus noteikumus, bet arī

— aizliegt tām izsniegt reitingus par valsts parādu;

— paplašināt ECB pilnvaras, lai tā iegūtu citām centrālajām bankām pasaulē līdzvērtīgu statusu un tādējādi likvidētu šķēršļus, kas pašlaik kavē tās darbību;

— uzlabot pašreizējo valsts parāda pārvaldību euro zonā (atziņums ECO/307 – CESE 474/2012).

⁽¹⁾ EESK atziņums par tematu “Kredītreitinga aģentūras”, OV C 54, 19.2.2011, 37. lpp.

2. Pamatojums

2.1 Pašreizējā kredītu krīzes padziļināšanās ir saistīta ar iepriekšējo banku krīzi, ko izraisīja nopietnas nepilnības finanšu iestāžu regulējumā un uzraudzībā un uz ko Eiropas Kopiena reaģēja ātri un pienācīgi, pieņemot Regulu (EK) Nr. 1060/2009. Jaunā krīze liecina, ka vairāku ar finanšu iestāžu regulēšanu un uzraudzību saistīto pasākumu efektivitāte ir vēl vairāk jāpaaugstina. Regulā (EK) Nr. 1060/2009 paredzēti stingri profesionālās ētikas noteikumi, kas kredītreitingu aģentūrām jāievēro, lai mazinātu iespējamās interešu konfliktus, nodrošinātu augstu kvalitāti un reitingu un reitinga procedūru pietiekamu pārredzamību.

2.2 Jāatgādina, ka kredītreitingu aģentūras nespēj pareizi prognozēt nākotnes norises, un tas nozīmē, ka tām nenoliedzami ir kaitīga ietekme uz attiecīgo valstu ekonomiku. Apšaubāmu aģentūru uzskaitījums ir garš, tāpēc šeit ir minētas tikai dažas no tām:

— Ņujorkas pilsēta 1975. gadā saņēma ļoti labvēlīgu reitingu bankrota (paziņojuma par maksājumu pārtraukšanu) priekšvakarā;

— nedaudz vēlāk aģentūra *Standard and Poor's* iedrošināja investorus par *Orange County* (Kalifornija) ekonomikas labo stāvokli un veiksmīgo pārvaldību, neraugoties uz to, ka atvasināto vērtspapīru spekulāciju dēļ gaisā bija izkūpējuši 2 miljardi ASV dolāru. Pēc tam tiesā tika iesniegtas vairākas pret aģentūru vērstas prasības⁽²⁾;

— līdzīgi gadījumi bija saistīti ar riska ieguldījumu fondu *Long Term Capital Management*, *Bank of Credit and Commerce International* (BCCI), ASV krājbanku sabrukumu un krāpnieciskajiem *Enron*, *WorldCom*, *Tyco* un *Lehman Brothers* bankrotiem⁽³⁾;

— pirms finanšu krīzes aģentūras piešķīra pat visaizdomīgākajiem (paaugstināta riska) hipotēku atvasinājumiem reitingu AAA, kas pārliecināja investorus — tostarp pensiju fondus — iepirkt tos vairumā⁽⁴⁾;

— pirms finanšu krīzes 2008. gadā reitingu aģentūras vienprātīgi piešķīra vislabākos reitingus bankām un fondiem, kuriem (piemēram, ASV apdrošināšanas sabiedrībai *AIG*) piederēja visnevērtīgākie — spekulantu interesēm atbilstošie — vērtspapīri⁽⁵⁾;

— piemēram, 2009. gada decembrī *Standard and Poor's* piešķīra Grieķijai kredītreitingu A- — tādu pašu kā Igaunijai, kura tolaik gatavojās pievienoties euro zonai⁽⁶⁾.

⁽²⁾ Ibrahim Warde, “Ces puissantes officines qui notent les Etats”, *Le Monde diplomatique*, 1997. gada februāris.

⁽³⁾ Marc Roche, “Le capitalisme hors la loi”, Éditions Albin Michel 2011, 70. lpp.

⁽⁴⁾ Joseph E. Stiglitz, “Le triomphe de la cupidité”, *Les limes qui libèrent* 2010, 166. lpp.

⁽⁵⁾ Hervé Kempf, “L'oligarchie ça suffit, vive la démocratie”, Éditions du Seuil, Paris 2011, 72. lpp.

⁽⁶⁾ Turpat.

2.3 Pašlaik, kad visa Eiropa saskārusies ar parādu krīzi un dažas valstis atrodas uz bankrota sliekšņa, ir īpaši svarīgi, ka Komisija dara visu iespējamo, lai veicinātu ekonomikas atveseļošanu. Izskatāmais priekšlikums ir piemērots instruments, lai stiprinātu šos centienus, bet tam vajadzētu būt tālājošākam.

2.4 Komisijas priekšlikumā pieeja valsts parāda reitingiem ir nepilnīga, nemaz nerunājot par to, ka šo reitingu jēga pati par sevi ir apšaubāma, jo valstīm ar vienādiem reitingiem jāmaksā atšķirīgas procentu likmes. No tā izriet arī jautājums — kurš joprojām ir neatbildēts — par šo aģentūru sniegto reitingu politisko vērtējumu.

2.5 Apspriešanās dokumentā (7), kurā apkopoti 2010. gadā veiktās sabiedriskās apspriešanas rezultāti, Eiropas Komisija minēja iespējas, kā risināt problēmas, kuras saistītas ar tirgus dalībnieku pārmērīgo paļaušanos uz kredītreitingiem, un norādīja, ka jāievieš ieguldījumu sabiedrību kredītriska neatkarīga novērtēšana, jāveicina konkurences palielināšanās kredītreitingu tirgū un jāievieš kredītreitinga aģentūru civiltiesiskā atbildība; Komisija arī norādīja uz iespējām, kā risināt iespējamus interešu konfliktus, kurus rada kārtība “emitents maksā”.

2.6 Sabiedriskajā apspriešanās, ko Eiropas Komisija rīkoja no 2010. gada 5. novembrim līdz 2011. gada 7. janvārim, vairāki respondenti puda bažas par pārmērīgu vai pat mehānisku paļaušanos uz kredītreitingiem un atbalstīja ieceri likumdošanā pakāpeniski samazināt atsauces uz kredītreitingiem. Tajā pašā laikā viņi norādīja, ka atbilstošu risinājumu meklējumos daudz pūļu būs jāvelta, lai atrastu piemērotus instrumentus, kas reitingus varētu aizstāt.

2.7 Arī Eiropas Parlaments, kas 2011. gada 8. jūnijā pieņēma nelegislatīvu rezolūciju par kredītreitingu aģentūrām (8), piekrit, ka jāuzlabo kredītreitingu aģentūru tiesiskais regulējums un jāparedz atbilstoši pasākumi, lai samazinātu pārmērīgu paļaušanos uz kredītreitingiem.

2.8 Eiropadome 2011. gada 23. oktobrī (9) secināja, ka stingrāks finanšu nozares regulējums joprojām ir viena no ES galvenajām prioritātēm, un atzinīgi novērtēja faktu, ka kopš 2008. gada daudz ir paveikts, īstenojot reformas regulatīvajā un uzraudzības sistēmā, taču aicināja arī turpmāk rīkoties aktīvi, lai apzinātu un novērstu nepilnības finanšu sistēmā un tā novērstu turpmākas krīzes.

2.9 Finanšu stabilitātes padome (FSP) 2010. gada oktobrī noteica principus starptautiskā līmenī, lai samazinātu iestāžu un finanšu iestāžu paļaušanos uz kredītreitingu aģentūru sniegtiem reitingiem (10). Saskaņā ar šiem principiem, ko apstiprināja 2010. gada novembra Seulas G20 samitā, tiesību aktos būtu

jāsvītro vai jāaizstāj atsauces uz šādiem reitingiem, ja ir pieejami citi piemēroti kredītpējas standarti, un ieguldītāji būtu jārosina veikt patstāvīgus kredītnovērtējumus.

2.10 Tāpēc bija vajadzīgi grozījumi Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (EK) Nr. 1060/2009, lai galvenokārt mazinātu risku, kas varētu būt saistīts ar finanšu tirgus dalībnieku pārmērīgu paļaušanos uz kredītreitingiem, kā arī ar reitingu tirgus augsto koncentrācijas pakāpi, kredītreitingu aģentūru civiltiesisko atbildību pret ieguldītājiem, interešu konfliktiem, kuru pamatā ir kārtība “emitents maksā”, un kredītreitingu aģentūru akcionāru struktūru.

3. Kopsavilkums par grozījumiem Regulā (EK) Nr. 1060/2009

3.1 Regulas piemērošanas jomas paplašināšana, iekļaujot reitingu prognozes

3.1.1 Komisijas priekšlikumā ierosināts paplašināt kredītreitingu noteikumu darbības jomu, lai vajadzības gadījumā iekļautu “reitingu prognozes”. Šādu reitingu prognožu nozīme ieguldītājiem un emitentiem, kā arī to ietekme uz tirgu ir salīdzināma ar kredītreitingu nozīmi un ietekmi. Tāpēc veikts grozījums un kredītreitingu aģentūrām izvirzīta īpaša prasība norādīt laika posmu, kurā ir paredzamas kredītreitinga izmaiņas.

3.2 Grozījumi saistībā ar kredītreitingu izmantošanu

Priekšlikumā regulai par kredītreitingu aģentūrām arī paredzēta prasība, ka noteiktām finanšu iestādēm pašām jāveic kredītriska novērtējums, lai samazinātu pārmērīgu paļaušanos uz ārējiem kredītreitingiem aktīvu kredītpējas vērtēšanā.

3.3 Grozījumi saistībā ar kredītreitingu aģentūru neatkarību

3.3.1 Tā kā darbojas kārtība “emitents maksā”, kredītreitingu aģentūru neatkarība ir jāstiprina, lai paaugstinātu izsniegto kredītreitingu ticamības līmeni.

3.3.2 Viens no noteikumiem, ar ko ir nostiprināta neatkarība, novēršot interešu konfliktus, paredz, ka kredītreitingu aģentūras akcionāram vai dalībniekam, kam šajā aģentūrā ir vismaz 5 % kapitāla daļa, nedrīkst būt 5 % vai vēl vairāk kapitāla daļu jebkurā citā kredītreitingu aģentūrā, ja vien attiecīgās aģentūras nav vienas un tās pašas grupas locekles.

3.3.3 Ieviests rotācijas noteikums attiecībā uz kredītreitingu aģentūrām, ko emitents piesaistījis vai nu paša emitenta vai tā parāda instrumentu reitinga veikšanai. Noteikta prasība, ka iepriekšējai kredītreitingu aģentūrai ir jāpārsūta nākamajai kredītreitingu aģentūrai visa būtiskā informācija.

(7) http://ec.europa.eu/internal_market/securities/docs/agencies/summary-responses-cra-consultation-20110704_en.pdf.

(8) <http://www.europarl.europa.eu/oeil/FindByProcnum.do?lang=en&procnum=INI/2010/2302>.

(9) http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdta/en/ec/125496.pdf.

(10) http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_101027.pdf.

3.3.4 Jāatzīmē arī, ka noteikums par personāla iekšējo rotāciju ir pielāgots, lai novērstu analītiķu pāreju uz citu kredītreitingu aģentūru, ņemot līdzi dokumentus par klientiem.

3.3.5 Kredītreitingu aģentūrai nevajadzētu sniegt kredītreitingus, ja pastāv vai ir iespējami interešu konflikti, ko izraisa tādu personu iesaistīšanās, kurām pieder vairāk nekā 10 % no kredītreitingu aģentūras kapitāla vai balsstiesībām, vai kuras ieņem citu nozīmīgu amatu.

3.3.6 Personām, kurām pieder vairāk nekā 5 % no kredītreitingu aģentūras kapitāla vai balsstiesībām vai kuras spēj citādā veidā būtiski ietekmēt kredītreitingu aģentūras uzņēmējdarbību, būtu jāliedz sniegt konsultācijas vai padomdevēja pakalpojumus vērtējamai juridiskajai personai.

3.4 *Grozījumi saistībā ar informācijas publicēšanu par kredītreitingu aģentūru metodiku, kredītreitingiem un reitingu prognozēm*

3.4.1 Komisijas ierosinājusi procedūras, kā izstrādājamās jaunas reitingu noteikšanas metodes vai maināmas līdzšinējās metodes, un šajā procesā noteikti jāapspriežas ar ieinteresētajām personām. Kompetentā iestāde ir EVTI, kas novērtēs ierosināto jauno metožu atbilstību spēkā esošajiem noteikumiem, un jauno metodiku varēs izmantot tikai pēc tam, kad to būs apstiprinājusi EVTI.

3.4.2 Būtu jāparedz, ka kredītreitingu aģentūrām ir jāizlabo metodikas kļūdas, ja tādas ir atklātas, un par šādām kļūdām jāinformē EVTI, vērtētās juridiskās personas un sabiedrība kopumā.

3.4.3 Emitenti jāinformē par vērtējuma pamatā esošajiem galvenajiem apsvērumiem vismaz vienu pilnu darba dienu pirms reitinga vai prognozes publicēšanas, lai vērtētajai juridiskajai personai būtu iespēja norādīt uz jebkādiem kļūdainiem faktiem sniegtajā reitingā.

3.4.4 Kredītreitingu aģentūrām būtu jāpublicē informācija par visām vērtētajām juridiskajām personām vai parāda instrumentiem, kuru pirmais vērtējums vai provizorisks kredītreitingings tām jāsagatavo.

3.5 *Grozījumi saistībā ar valsts kredītreitingu noteikšanu*

3.5.1 Lai uzlabotu valstu kredītreitingu kvalitāti, paredzēti stingrāki noteikumi attiecībā uz šiem reitingiem, un noteikts, ka vērtēšana jāveic vismaz vienu reizi sešos mēnešos.

3.5.2 Lai palielinātu pārredzamību un paaugstinātu lietotāju izpratnes līmeni, paredzēts, ka kredītreitingu aģentūrām, nosakot un grozot valstu reitingus, ir jāpublicē pilns izpētes pārskats.

3.5.3 Turklāt kredītreitingu aģentūras sniegs neapkopotus datus par to apgrozījumu, tostarp datus par katrai atsevišķai aktīvu klasei noteiktajām maksām. Paredzams, ka šī informācija ļaus izvērtēt kredītreitingu aģentūru ieguldījumu valsts kredītreitingu izsniegšanā.

3.6 *Grozījumi saistībā ar kredītreitingu un kredītreitingu maksas salīdzināmību*

3.6.1 Paredzēts, ka visām kredītreitingu aģentūrām ir jāpaziņo par saviem reitingiem EVTI, kas nodrošinātu, ka visi par parāda instrumentu pieejamie reitingi tiek publicēti Eiropas Reitingu rādītājā (EURIX).

3.6.2 EVTI ir pilnvarota sagatavot un iesniegt apstiprināšanai Komisijā saskaņotai reitingu skalai nepieciešamo tehnisko standartu projektu. Visiem reitingiem būs jāievēro vienādi skalas standarti, tādējādi nodrošinot, ka ieguldītāji tos var viegli salīdzināt.

3.6.3 Jānodrošina, lai kredītreitingu aģentūru iekasētā maksa no klientiem nav diskriminējoša vai pakārtota nosacījumiem, t.i., tās pamatā ir faktiskās izmaksas un pārredzami cenu noteikšanas kritēriji, un lai maksa nav atkarīga no vērtējuma rezultāta. Kredītreitingu aģentūrām katru gadu būs jāpublicē to maksājumu saraksts, kas saņemti no klientiem par individuāliem pakalpojumiem.

3.6.4 EVTI būs arī jāveic daži uzraudzības pasākumi saistībā ar tirgus koncentrāciju, ar augstu koncentrāciju saistītiem riskiem un to ietekmi uz finanšu nozares vispārējo stabilitāti.

3.7 *Grozījumi saistībā ar kredītreitingu aģentūru civiltiesisko atbildību pret ieguldītājiem*

3.7.1 Jaunajos noteikumos Komisija ierosina — saistībā ar gadījumiem, kad apzināti vai rupjas nolaidības dēļ izdarīti regulas par kredītreitingu aģentūrām pārkāpumi, jāparedz iespēja celt prasību par zaudējumu atlīdzību, ja šis pārkāpums ir ietekmējis kredītreitingu, uz kuru ir paļāvušies ieguldītāji.

3.8 *Citi grozījumi*

3.8.1 Atsevišķos punktos, kas saistīti ar kredītreitingu aģentūrām, regulas darbības joma ir paplašināta, lai aptvertu "sertificētas" reitingu aģentūras, kas reģistrētas trešās valstīs.

4. *Vispārīgas piezīmes*

4.1 Komisijas priekšlikums paredz grozījumus Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (EK) Nr. 1060/2009, īpaši saistībā ar finanšu tirgu dalībnieku pārmērīgo paļaušanos uz kredītreitingiem, reitingu tirgus augsto koncentrācijas pakāpi, kredītreitingu aģentūru civiltiesisko atbildību pret ieguldītājiem, interešu konfliktiem, kuru pamatā ir kārtība "emitents maksā", un kredītreitingu aģentūru akcionāru struktūru. Komiteja tomēr norāda, ka daži regulas noteikumi nav pietiekami sīki izstrādāti, bet citi ir neskaidri formulēti. EESK pauž cerību, ka regulas galīgā versija, ciktāl tas ir iespējams un vēlams, būs konkrētāka, skaidrāka un mazāk divdomīga.

4.2 EESK pauž šaubas par to, vai turpmāk pašizveidotie kredītreitingi patiešām būs ticami un vai uz tiem varēs paļauties. Tas ir tāpēc, ka pašlaik vislielāko uzticēšanos bauda reitingi, ko noteikušas aģentūras, kuras nav reģistrētas Eiropas Savienībā. Ja finanšu iestādes turpinās paļauties uz to reitingiem, ierosinātā regula ir lemta neveiksmei. Neatbildēts paliek arī jautājums, kā Komisija vēlas ieviest šādu ticamu pašnovērtēšanu.

4.3 Tas attiecas arī uz ierosināto rotācijas noteikumu: pat tad, ja šis noteikums sekmētu jaunu aģentūru rašanos, lai paplašinātu viedokļu daudzveidību, šo jauno aģentūru pašu var ietekmēt atzītu aģentūru viedokļi, un tāpēc vēlamā viedokļu daudzveidība var palikt tikai iecere.

4.4 EESK pauž nopietnas šaubas par sniegto kredītreitingu neatkarību, jo īpaši tādēļ, ka tie sagatavoti, ievērojot kārtību "emitents maksā" (tas attiecas arī uz valstu reitingiem). Tas ietekmē procentu likmes, ko valstis maksā kredītiestādēm un citiem to parādsaistību pircējiem. Tāpēc EESK rosina Komisiju pievērsties norisēm finanšu tirgos kopumā un to stingrākam regulējumam.

4.5 EESK atbalsta ieceri pārraudzīt analītiķu atalgojumu un šā atalgojuma norobežošanu no reitingu rezultātiem. Tomēr nav skaidrs, kādus konkrētus pasākumus varētu veikt EVTI, lai uzraudzītu šī priekšlikuma īstenošanu. Tādēļ Komiteja ierosina šo punktu izstrādāt sīkāk.

5. Īpašas piezīmes

5.1 EESK atkārtoti norāda, ka jānodrošina atbilstība noteiktajam tiesiskajam regulējumam. Tā galvenokārt jāpanāk, paredzot sankcijas pret Eiropas un starptautisko tirgu uzraudzības iestāžu vadītājiem un atbildīgajām personām, kas nepilda savus pienākumus. Sankcijas jāparedz, jo viņu bezdarbība var kaitēt ne vien bankām un finanšu sistēmas stabilitātei, bet arī ekonomikai, uzņēmumiem un iedzīvotājiem.

5.2 EESK atzinīgi vērtē aktīvākos centienus aizsargāt finanšu produktu patērētājus, ieviešot kredītreitingu aģentūru civiltiesisko atbildību. Šie centieni liecina, ka Eiropas Parlaments un Padome ir pēmuši vērā iepriekšējo EESK atzinumu ⁽¹⁾. Komiteja tomēr uzskata, ka šo sadaļu vajadzētu izstrādāt sīkāk un tai jābūt skaidrākai. Tā būtu arī tieši jāsaista ar sankcijām, ko EVTI var noteikt.

5.3 EESK skeptiski vērtē centienus, ar aplūkoto regulu ieviešot saskaņotu reitingu skalu, radīt lielāku konkurenci kredītreitingu tirgū. Komiteja tomēr atbalsta minētos noteikumus, jo to mērķis ir uzlabot reitingu salīdzināmību.

5.4 EESK uzskata: cenšoties uzlabot kvalitāti, pārredzamību, neatkarību, viedokļu plurālismu un konkurenci reitingu sniegšanā, Komisijai būtu jāizveido neatkarīga Eiropas reitingu aģentūra, kas sniegtu neatkarīgus valsts parāda reitingus, lai aizsargātu kopīgās intereses.

5.5 EESK piekrīt, ka īpašumtiesības uz reitinga aģentūrām būtu jāierobežo, lai nodrošinātu, ka tās var uzskatīt par neatkarīgām. Komiteja tomēr vēlētos, ka tiek panākta to pilnīga

neatkarība. Vienlaikus jānodrošina, ka nevienam ieguldītājam pat netieši nepieder vairāk par noteiktu procentuālo daļu no aģentūras kapitāla.

5.6 EESK pauž bažas, ka pat prasība finanšu tirgus dalībniekiem izveidot savus reitingus un samazināt atkarību no ārējiem reitingiem negarantēs finanšu tirgus dalībnieku pieņemto lēmumu objektivitāti vai plašāku viedokļu spektru. Tajā pašā laikā Komitejai ir šaubas par to, vai mazākām finanšu iestādēm ir līdzekļi, lai izveidotu analītiskās struktūras šādu reitingu izstrādāšanai.

5.7 EESK pauž bažas par to, vai izdosies nodrošināt reitinga aģentūru civiltiesisko atbildību, jo šīs aģentūras daudzus gadījumos ir sniegušas kļūdainus reitingus, taču līdz šim, izņemot ļoti retus gadījumus, tām nav bijis jāuzņemas atbildība par pielaiestajām kļūdām. Tāpēc EESK nav pārliecināta, ka ierosinātā regula varētu šo stāvokli mainīt. Tajā pašā laikā EESK uzskata, ka būtu lietderīgi pēc iespējas saskaņotā un efektīvā veidā palielināt to iestāžu civiltiesisko atbildību, kuras izmanto reitingus, sniedzot noteiktus pakalpojumus. Piemēram, bankām būtu jāuzņemas atbildība par to sniegtajām konsultācijām, kas saistītas ar ieguldījumiem.

5.8 Pēc Komitejas domām, vajadzētu pārskatīt reitingu aģentūru uzraudzības kārtību, kas pašlaik ir nepilnīga. Uzraudzībai jābūt sistemātiskai, saskaņotai un visaptverošai.

5.9 EESK uzskata, ka ierosinātie noteikumi attiecībā uz interešu konfliktiem ir svarīgi, taču atzīmē, ka priekšlikuma attiecīgie punkti ir pārāk neskaidri. Tos vajadzētu izstrādāt sīkāk, jo īpaši, nosakot dažādo uzraugošo iestāžu pienākumus.

5.10 Līdzīgi ir arī EESK secinājumi par Eiropas Reitingu rādītāja (EURIX) tehniskajiem aspektiem un veidu, kā tas ir faktiski definēts. Šajā sakarā Komiteja arī pauž šaubas, vai šāds rādītājs faktiski var sniegt jebkādu papildu informāciju.

5.11 Priekšlikumā ir atsauce uz valstu kredītreitingiem, taču nav sniegta precīza definīcija jēdzienam "valsts". Tam ir svarīga nozīme, jo valsts finansiālo situācija ietekmē arī sociālās aizsardzības un veselības apdrošināšanas sistēmas, kas ir tieši vai netieši saistītas ar valsts budžetu. Sabiedrībai ir tiesības zināt, vai finansējums veselības aprūpei vai sociālajām vajadzībām ir apdraudēts.

5.12 Valsts reitingi ir jādefinē ļoti uzmanīgi, jo tie ietekmē daudzus aspektus, kā valsts darbojas finanšu tirgos. Tāpēc Komisijai vajadzētu pievērst lielāku uzmanību valsts parāda reitingiem un rūpīgāk risināt šo jautājumu.

⁽¹⁾ EESK atzinums ECO/280 "Kredītreitinga aģentūras", 8.12.2010.

5.13 Viens no galvenajiem neatrisinātajiem jautājumiem joprojām paliek kredītreitingu aģentūru neatkarības trūkums, kura galvenais cēlonis ir kārtība "emitents maksā". Tādēļ reitingi dod labumu emitentiem, bet nekalpo ieguldītājiem. EESK uzskata, ka rotācijas noteikumu ieviešana nebūs pietiekams regulatīvs pasākums, vēršoties pret principu "emitents maksā". Tādēļ Komiteja ierosina apsvērt citus veidus, kā ierobežot emitentu iespējas izvēlēties reitinga aģentūru savu mērķu sasniegšanai.

5.14 EESK uzskata, ka ierosinātais rotācijas princips nav pietiekami tālejošs, lai piepildītu ar tā ieviešanu saistītās cerības, īpaši attiecībā uz pietiekami daudz jaunu tirgus iespēju radīšanu. Tāpēc Komiteja norāda, ka regulā vajadzētu noteikt īšakus laikposmus, kuros emitents drīkst izmantot tās pašas reitingu aģentūras pakalpojumus, vai ilgākus periodus, kuros to nedrīkst darīt. Vēl viens iespējams risinājums būtu reitingu aģentūru noteikšana izlozes kārtībā. EESK arī ierosina attiecīgajos pantos iekļautajā frāzē "desmit secīgiem emitenta parāda instrumentiem" svītrot vārdu "secīgiem".

Briselē, 2012. gada 29. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinuma

Turpmāk minētā specializētās nodaļas atzinuma daļa tika svītrotā par labu asamblejā pieņemtajiem grozījumiem, tomēr par to tika nodotas vairāk nekā ceturtdaļa balsu:

5.4. punkts

“EESK uzskata: cenšoties uzlabot kvalitāti, pārredzamību, neatkarību, viedokļu plurālismu un konkurenci reitingu sniegšanā, Komisijai būtu jāizveido neatkarīga Eiropas reitingu aģentūra, kas sniegtu neatkarīgus reitingus (par kuriem maksā emitents), taču nenoteiktu valstu reitingus, tādējādi novēršot jebkādas pārmetumus par interešu konfliktu.”

Šo specializētās nodaļas atzinuma teksta daļu noraidīja ar 78 balsīm pret, 55 balsīm par un 13 atturoties.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Vienotajiem Eiropas tirdzniecības noteikumiem”

COM(2011) 635 final – 2011/0284 (COD)

un par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Vienoti Eiropas tirdzniecības noteikumi, kas veicinās pārrobežu darījumus vienotā tirgū””

COM(2011) 636 final

(2012/C 181/14)

Ziņotāja: **BONTEA kdze**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2011. gada 11. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Vienoti Eiropas tirdzniecības noteikumi, kas veicinās pārrobežu darījumus vienotā tirgū””

COM(2011) 636 final.

Padome 2011. gada 16. novembrī un Eiropas Parlaments 2011. gada 25. oktobrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par vienotajiem Eiropas tirdzniecības noteikumiem”

COM(2011) 635 final – 2011/0284 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2012. gada 8. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (29. marta sēdē), ar 87 balsīm par, 54 balsīm pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas nodomu atvieglot pārrobežu tirdzniecību uzņēmumiem (it sevišķi MVU), mudināt patērētājus veikt pārrobežu iepirkumus un nostiprināt iekšējā tirgus priekšrocības.

1.2 Saistībā ar Eiropas tirdzniecības noteikumu **formu** (regula) un **izvēlēto iespēju** (otrs brīvprātīgs regulējums) Komiteja ar gandarījumu atzīmē, ka tās iepriekš izvirzītie priekšlikumi ir ņemti vērā. Kā norādīts iepriekšējā atzinumā, tā tomēr uzskata, ka “šie mērķi jāsasniedz pakāpeniski, sākot ar tādiem transnacionāliem tirdzniecības līgumiem par preču pārdošanu (B2B), kas būtu paredzēti kā izmēģinājuma pasākumi, kurus izmantojot varētu pārbaudīt regulējumu līdzāspastāvēšanas un to konkrētās piemērošanas iespējas” ⁽¹⁾.

1.3 EESK uzsver, ka Vienotajiem Eiropas tirdzniecības noteikumiem pilnībā jāatbilst **subsidiaritātes un proporcionālītātes principam**.

1.4 EESK uzskata, ka priekšlikumā regulai jāveic vairāki būtiski **satūra** uzlabojumi, lai

— atvieglotu darījumu veikšanu Eiropas Savienībā, būtiski veicinātu saimniecisko darbību vienotajā tirgū un plašāk izmantotu tā pavērtās iespējas,

— gan uzņēmējiem, gan patērētājiem patiešām nodrošinātu Eiropas pievienoto vērtību tādās jomās kā izmaksas un ieguvumi,

— sniegtu vērā ņemamas priekšrocības saistībā ar tiesību aktu labāku izstrādi un radītu vienkāršāku, saprotamāku un lietotājiem draudzīgāku tiesisko vidi,

— samazinātu ar pārrobežu darījumiem saistītās izmaksas,

— nodrošinātu tiesisko noteiktību un horizontālo un vertikālo tiesību aktu lielāku saskaņotību,

— panāktu, ka no jaunajiem noteikumiem praktisku labumu gūst gan MVU, gan patērētāji.

⁽¹⁾ OV C 84, 17.3.2011., 1. lpp.

1.5 Vienoto Eiropas tirdzniecības noteikumu sadalīšana divos atsevišķos dokumentos, proti, nodalot noteikumus, kas attiecas uz līgumiem starp uzņēmumiem (B2B) no noteikumiem, kas attiecas uz uzņēmumu līgumiem ar patērētājiem (B2C), un skaidra to ieviešanas grafika noteikšana atvieglos uzņēmumu un patērētāju iepazīšanos ar jaunajiem noteikumiem un to piemērošanu.

1.6 EESK piešķir lielu nozīmi gan tam, ka jauno noteikumu piemērošana ir brīvprātīga, gan arī tiesībām brīvi vienoties par Vienoto Eiropas tirdzniecības noteikumu piemērošanu.

1.7 EESK uzsver šādus galvenos aspektus:

- Vienoto Eiropas tirdzniecības noteikumu piemērošana ir saistīta ar lielām grūtībām,
- vairāk uzmanības jāvelta MVU īpatnībām,
- konsultējoties ar darba devēju, tai skaitā MVU, organizācijām un patērētāju organizācijām, būtu jāizstrādā katrai tirdzniecības jomai un darbības nozarei atbilstošs Eiropas līguma paraugs, kurā iekļautas standarta klauzulas un nosacījumi. Paraugam jābūt pieejamam visās ES valodās un jāklūst par ļoti noderīgu instrumentu uzņēmumu līgumattiecībās un uzņēmumu un patērētāju līgumattiecībās; šādiem paraugiem jābūt pieejamiem no regulas publicēšanas brīža;
- svarīgi būtu nodrošināt lielāku tiesisko noteiktību un pilnveidot Vienoto Eiropas tirdzniecības noteikumu saturu,
- saskaņā ar Līguma 12. un 169. pantu patērētāju un MVU aizsardzības prasības ir jāņem vērā, izstrādājot un īstenojot ES politiku un pasākumus visās jomās.

1.8 EESK uzsver, ka ar Vienoto Eiropas tirdzniecības noteikumu pieņemšanu vien nepietiks, lai nodrošinātu, ka strauji pieaug to uzņēmumu skaits, kas izvērš pārrobežu tirdzniecību, un to patērētāju skaits, kuri veic pārrobežu iepirkumus. Komiteja rosina Komisiju un dalībvalstis turpināt centienus un pilnībā izmantot vienotā tirgus pavērtās iespējas, lai veicinātu ekonomikas izaugsmi un nodarbinātību.

1.9 EESK uzsver, ka nepieciešami papildu pasākumi, lai nodrošinātu, ka puses, kas varētu piemērot Vienotos Eiropas tirdzniecības noteikumus (ja tos pieņem), saņem informāciju par to, kā šos noteikumus efektīvi īstenot un vienoti interpretēt.

1.10 Patērētāju organizācijas uzsver, ka priekšlikumu tā pašreizējā redakcijā nevajadzētu attiecināt uz patērētāju darījumiem. MVU organizācijas un darba devēju organizācijas uzsver, ka priekšlikumu var attiecināt uz patērētāju darījumiem, ja tiek ieviesti vairāki grozījumi un papildu pasākumi. MVU organizāciju un patērētāju organizāciju iesniegtie priekšlikumi vēl joprojām atšķiras daudzos aspektos. Tādu labāko risinājumu meklēšana, kas būtu visiem pieņemami, ir sarežģīts un grūts process.

1.11 Komiteja rosina Komisiju, Padomi un Eiropas Parlamentu ņemt vērā minētos aspektus Vienoto Eiropas tirdzniecības noteikumu vai citu ar patērētāju aizsardzības regulējumu saistītu ES iniciatīvu izstrādē un turpināt dialogu ar organizācijām, kuras pārstāv mazos un vidējos uzņēmumus un patērētājus, lai nodrošinātu Vienoto Eiropas tirdzniecības noteikumu atbilstību lietotāju prasībām un ievērojami atvieglotu darījumus Eiropas Savienībā.

2. Vispārīga informācija

2.1 Spēkā esošais tiesiskais regulējums

2.1.1 Eiropas Savienībā spēkā esošo tiesisko regulējumu raksturo tas, ka atšķirīgas ir gan valstu tiesību sistēmas, gan līgumtiesības ES 27 dalībvalstīs.

2.1.2 ES tiesisko regulējumu veido virkne kopīgu noteikumu, kas attiecas galvenokārt uz līgumiem starp uzņēmumiem un patērētājiem, un to mērķis ir saskaņot patērētāju materiālās līgumtiesības. Ar nesen pieņemto Direktīvu 2011/83/ES par patērētāju tiesībām ⁽²⁾ tika pilnībā saskaņoti distances līgumu svarīgākie elementi, piemēram, informācijas sniegšana pirms līguma slēgšanas, formālās prasības, atteikuma tiesības, piegāde un riska nodošana. Minimāla saskaņošana tagad skar tikai juridiskās garantijas un negodīgus līguma noteikumus.

2.1.3 Līguma 12., 38., 164., 168. pants un 169. panta 4. punkts nodrošina, ka valstu noteikumiem ir augstāks spēks, ja tie ir labvēlīgāki patērētājiem.

2.2 Uzņēmumu un patērētāju problēmas

2.2.1 Pašlaik tikai katrs desmitais ES uzņēmums eksportē preces vienotajā tirgū, un vairums no tiem eksportē tikai uz nedaudzām dalībvalstīm. Tikai 8 % patērētāju ar interneta starpniecību preces un pakalpojumus iegādājas citā dalībvalstī. Iekšējā tirgus un pārrobežu elektroniskās tirdzniecības iespējas vēl joprojām nav pietiekami izmantotas.

2.2.2 Šķēršļus rada arī nodokļu regulējuma atšķirības, administratīvās prasības, grūtības piegādes jomā, valodu un kultūru atšķirības, nepietiekama platjoslas pakalpojumu izplatība, datu aizsardzības prasības, noteikumi attiecībā uz dizainu, teritoriālie ierobežojumi, kas attiecas uz intelektuālā īpašuma aizsardzību, maksāšanas veidi un atšķirīgs tiesiskais regulējums. Dati, ko Komisija ieguvusi no citiem pētījumiem, liecina, ka uzņēmēju darījumos ar patērētājiem viens no galvenajiem šķēršļiem, kas patērētājus attur iepirkties ārzemēs, ir efektīvu tiesiskās aizsardzības līdzekļu trūkums. 62 % patērētāju neiegādājās tiešsaistē preces no citām valstīm, jo baidās, ka viņus varētu apkrāpt, 59 % nezina, ko darīt, ja rastos problēmas, 49 % uztraucas par saņemšanu un 44 % īsti nezina, kādas ir viņu kā patērētāju tiesības ⁽³⁾.

Uzņēmumi, it sevišķi MVU, saskaras ar problēmām tādās jomās kā

— ārvalstu līgumtiesību noteikumu nepietiekama pārzināšana,

⁽²⁾ OV L 304, 22.11.2011., 64. lpp.

⁽³⁾ Piektais patēriņa tirgus rezultātu pārskats, 2011. gada marts.

- pārrobežu tirdzniecības tiesiskais regulējums ir sarežģītāks nekā iekšējās tirdzniecības regulējums,
- darījumi saistīti ar augstām papildu izmaksām.

2.2.3 Šķēršļi, kas kavē pārrobežu tirdzniecību, ļoti negatīvi ietekmē uzņēmumus un patērētājus.

3. Komisijas priekšlikums

3.1 Komisijas paziņojums⁽⁴⁾ attiecas uz priekšlikumu regulai⁽⁵⁾ par Vienotu Eiropas tirdzniecības noteikumu ieviešanu. Tā mērķis ir uzlabot iekšējā tirgus darbību, atvieglojot pārrobežu tirdzniecības attīstību.

3.2 Komisijas priekšlikums,

a) ja raugāties uz **izvēlēto instrumentu**, ir

- **alternatīvi**, visās dalībvalstīs identiski un visā Eiropas Savienībā piemērojami **līgumtiesību noteikumi**, kas būs spēkā līdztekus pašlaik dalībvalstīs spēkā esošajiem tiesību aktiem līgumtiesību jomā,
- līgumtiesību regulējums, kam ir **izvēles raksturs** un ko līgumslēdzējas puses var izvēlēties. Patērētājam būs skaidri jāpauž piekrišana izmantot Vienotos Eiropas tirdzniecības noteikumus, un šī piekrišana nav saistīta ar patērētāja piekrišanu līguma noslēgšanai;

b) ja raugāties uz **formu**, ir regula, kas nodrošinās Vienoto Eiropas tirdzniecības noteikumu vispārīgu un tiešu piemērošanu;

c) ja raugāties uz **saturu**,

- ir saskaņots, taču papildināms līgumtiesību noteikumu kopums (183 panti), kas ietver
- vispārīgus līgumtiesību principus,
- pušu tiesības saņemt būtisku informāciju pirms līguma noslēgšanas, noteikumus par to, kā jāsledz līgumi starp divām pusēm, patērētāju atteikuma tiesības un noteikumus attiecībā uz līguma apstrīdēšanu,
- skaidrojumu par līguma noteikumu interpretāciju, noteikumus par līgumu saturu un sekām, kā arī noteikumus par to, kādi līguma noteikumi uzskatāmi par negodīgiem,
- pušu saistības un tiesību aizsardzības līdzekļus,
- kopīgus papildnoteikumus par zaudējumu atlīdzināšanu un nokavējuma procentiem,
- noteikumus par atlīdzināšanu un noilgumu.

Zināmi aspekti arī turpmāk tiks regulēti saskaņā ar valstu tiesību aktiem, ko piemēro, saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 593/2008 (Roma I)⁽⁶⁾.

3.3 Vienotajos Eiropas tirdzniecības noteikumos galvenā uzmanība ir pievērsta līgumiem, kas ir sevišķi nozīmīgi pārrobežu tirdzniecībā (tirdzniecības līgumi starp uzņēmumiem un patērētājiem vai līgumi starp uzņēmumiem, ja viena no pusēm ir MVU, kā arī līgumi par digitālā satura piegādi vai saistītu pakalpojumu nodrošināšanu).

3.4 Vienotie Eiropas tirdzniecības noteikumi attiecas vienīgi uz pārrobežu līgumiem (taču dalībvalstis var to piemērošanu paplašināt).

4. Vispārīgas piezīmes

4.1 Komiteja atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas nodomu atvieglot pārrobežu tirdzniecību uzņēmumiem, it sevišķi maziem un vidējiem uzņēmumiem, mudināt patērētājus veikt pārrobežu iepirkumus un nostiprināt iekšējā tirgus priekšrocības.

4.2 EESK uzsver, ka Vienotajiem Eiropas tirdzniecības noteikumiem pilnībā jāatbilst **subsidiaritātes un proporcionālītātes principam**.

4.3 Kā jau norādīts iepriekš minētajā Komitejas atzinumā, saistībā ar Eiropas tirdzniecības noteikumu **formu** (regula) un **izvēlēto iespēju** (visās dalībvalstīs spēkā būs alternatīvs brīvprātīgs regulējums, ko var piemērot, ja līgumslēdzējas puses tam skaidri padošas piekrišanu) "šie mērķi jāasniedz pakāpeniski, sākot ar tādiem transnacionāliem tirdzniecības līgumiem par preču pārdošanu (B2B), kas būtu paredzēti kā izmēģinājuma pasākumi".

4.4 EESK uzskata, vairāki ierosinātās regulas **satura** aspekti ir būtiski jāuzlabo, lai

- atvieglotu darījumu veikšanu Eiropas Savienībā, būtiski veicinātu saimniecisko darbību vienotajā tirgū un plašāk izmantotu tā pavērtās iespējas,
- gan uzņēmējiem, gan patērētājiem patiešām nodrošinātu Eiropas pievienoto vērtību tādās jomās kā izmaksas un ieguvumi,
- sniegtu vērā ņemamas priekšrocības saistībā ar tiesību aktu labāku izstrādi un radītu vienkāršāku, saprotamāku un lietotājiem draudzīgāku tiesisko vidi,
- samazinātu ar pārrobežu darījumiem saistītās izmaksas,
- nodrošinātu tiesisko noteiktību un horizontālo un vertikālo tiesību aktu lielāku saskaņotību, sevišķu uzmanību pievēršot pārredzamībai, skaidrībai un vienkāršībai. Tas sniegs labumu ne vien tiesību speciālistiem, bet arī un jo īpaši maziem uzņēmumiem un patērētājiem,
- panāktu, ka no jaunajiem noteikumiem praktisku labumu gūst gan MVU, gan patērētāji.

⁽⁴⁾ COM(2011) 636 final.

⁽⁵⁾ COM(2011) 635 final.

⁽⁶⁾ OV L 177, 4.7.2008., 6. lpp.

4.5 Komiteja jau iepriekš ir uzsvērusi, ka “šie mērķi jāsasniedz pakāpeniski, sākot ar tādiem transnacionāliem tirdzniecības līgumiem par preču pārdošanu (B2B), kas būtu paredzēti kā izmēģinājuma pasākumi, kurus izmantojot varētu pārbaudīt regulējumu līdzaspastāvēšanas un to konkrētās piemērošanas iespējas”⁽⁷⁾.

Vienoto Eiropas tirdzniecības noteikumu sadalīšana divos atsevišķos dokumentos, proti, nodalot noteikumus, kas attiecas uz līgumiem starp uzņēmumiem (B2B), no noteikumiem, kuri attiecas uz līgumiem starp uzņēmumiem un patērētājiem (B2C), un skaidra to ieviešanas grafika noteikšana ļaus likumdevējiem vieglāk izlemt, kura likumdošanas metode, ņemot vērā pušu spēju panākt sev izdevīgus noteikumus (*bargaining power*), būtu jāpiemēro katrai no noteikumu grupām.

4.6 Patērētāju organizācijas un MVU organizācijas paidušas lielu neapmierinātību, ļoti kritiski vērtējot Vienoto Eiropas tirdzniecības noteikumu pašreizējo saturu. Tās nav pārliecinātas, vai tiešām būtu jāievieš brīvprātīgs instruments e-tirdzniecības veicināšanai un vai brīvprātīgs regulējums ir piemērotākā metode, lai regulētu līgumus, kas slēgti starp uzņēmumiem un patērētājiem.

4.7 Komiteja rosina Komisiju, Padomi un Eiropas Parlamentu ņemt vērā minētos aspektus Vienoto Eiropas tirdzniecības noteikumu izstrādē un turpināt dialogu ar organizācijām, kuras pārstāv mazos un vidējos uzņēmumus un patērētājus, lai nodrošinātu Vienoto Eiropas tirdzniecības noteikumu atbilstību lietotāju prasībām.

4.8 EESK piešķir lielu nozīmi gan tam, ka jauno noteikumu piemērošana ir brīvprātīga, gan arī tiesībām brīvi vienoties par vienoto Eiropas tirdzniecības noteikumu piemērošanu.

4.9 Saistībā ar lielajiem uzņēmumiem vai uzņēmumiem, kuriem tirgū ir dominējošs stāvoklis, EESK iesaka noskaidrot, kādi papildu pasākumi būtu vispiemērotākie, lai atvieglotu MVU iespējas izmantot savas tiesības un saskaņā ar Vienoto Eiropas tirdzniecības noteikumu brīvprātīgas piemērošanas principu brīvi izvēlēties vienu no abiem tiesiskajiem regulējumiem.

4.10 Saskaņā ar Līguma 12. un 169. pantu patērētāju un MVU aizsardzības prasības ir jāņem vērā, izstrādājot un īstenojot ES politiku un pasākumus visās jomās.

4.11 Komiteja norāda, ka Vienoto Eiropas tirdzniecības noteikumu piemērošana ir saistīta ar lielām grūtībām:

— būtu jāprecizē, kā fakultatīvais instruments savienojams ar Eiropas starptautisko privāttiesību normām, arī ar svarīgākiem valstu noteikumiem, kas obligāti jāievēro, un noteikumiem par valsts sabiedrisko kārtību (Regulas Nr. 593/2008 9. un attiecīgi 21. pants),

— ņemot vērā jaunākos Eiropas Savienības Tiesas spriedumus, kas sniedz norādījumus šajā sakarībā, būtu precīzi jānorāda, kā Regula Roma I ietekmē pārrobežu darījumus starp uzņēmumiem un patērētājiem,

— būtu jānodrošina lielāka tiesiskā noteiktība un jāizstrādā pilnīgs līgumtiesību regulējums, kurš neatsauksies uz dažādajiem dalībvalstu tiesību aktiem un kura interpretācijā un piemērošanā neradīsies problēmas.

4.12 EESK uzsver, ka ar Vienoto Eiropas tirdzniecības noteikumu pieņemšanu vien nepietiks, lai nodrošinātu pārrobežu tirdzniecības paplašināšanos un visu vienotā tirgus pavērto iespēju izmantošanu, kuras mērķis ir veicināt ekonomikas izaugsmi un nodarbinātību.

4.13 Pašreizējos ekonomikas un finanšu krīzes apstākļos jāvelta visas pūles, lai nodrošinātu labvēlīgus apstākļus eksportam un mazinātu administratīvo slogu. Svarīgi ir stiprināt patērētāju uzticēšanos vienotajam tirgum un mudināt viņus veikt pārrobežu iepirkumus, nodrošinot efektīvus līdzekļus individuālo atbildzinājuma prasību iesniegšanai.

4.14 EESK rosina Eiropas Komisiju un dalībvalstis turpināt darbu, lai novērstu vēl pastāvošos šķēršļus pārrobežu tirdzniecībai, veicinātu un atbalstītu MVU eksporta darbības un aktīvi iesaistītos tādu pasākumu noteikšanā un īstenošanā, kas uzņēmumiem un patērētājiem ļautu izmantot priekšrocības, ko nodrošina vienotā tirgus sniegtās iespējas. Komiteja arī norāda, ka svarīga ir iestāžu un sociālo partneru, tai skaitā MVU organizāciju un patērētāju organizāciju sadarbība un kvalitatīvs savstarpējais dialogs.

4.15 EESK uzsver, ka būtu jāveic **papildu pasākumi**, lai puses, kas, iespējams, izmantos Vienotos Eiropas tirdzniecības noteikumus (ja tos pieņems), informētu par to, kā efektīvi īstenot un vienoti interpretēt minētos noteikumus. Izmantojot Iekšējā tirgus informācijas sistēmu (IMI) un citus informācijas kanālus, dalībvalstīm visas ieinteresētās personas ir jāinformē par Vienoto Eiropas tirdzniecības noteikumu vispārējo saturu, kā arī par valstu un ES tiesību aktu atšķirībām, tai skaitā arī par judikatūras aspektiem un labas prakses piemēriem.

5. Īpašas piezīmes

5.1 Nepieciešamība vairāk ņemt vērā MVU īpatnības

5.1.1 EESK uzskata, ka priekšlikums regulai ir uzlabojams, lai vairāk tiktu ņemtas vērā MVU īpatnības:

— 99,8 % no visiem uzņēmumiem ir MVU, no tiem 92 % ir mikrouzņēmumi, kuros vidēji tiek nodarbināti divi darba ņēmēji⁽⁸⁾,

⁽⁷⁾ OV C 84, 17.3.2011., 1. lpp.

⁽⁸⁾ Eurostat.

- mikrouzņēmumi eksportē tikai uz nedaudzām dalībvalstīm, turklāt tikai pēc detalizētas tirgus izpētes,
- parasti uzņēmējdarbības modelis mikrouzņēmumā neparedz pārrobežu līgumu slēgšanu 27 dalībvalstīs,
- MVU pārrobežu darbību traucē nopietni šķēršļi, kas minēti 2.2.2. punktā.

5.1.2 Izskatāmais priekšlikums nav pietiekami labvēlīgs mazajiem un vidējiem uzņēmumiem. Ierosinātais instruments līgumtiesību jomā ir sarežģīts, abstrakts un tajā ir atsaucies uz vairākiem valstu tiesību aspektiem, kas katrā dalībvalstī ir atšķirīgi. Šādu instrumentu mazie un vidējie uzņēmumi nevar izmantot bez atbalsta dienestu palīdzības vai juridiskām konsultācijām. Nepieciešami ir piemērošanas instrumenti, kas varētu mudināt MVU izmantot Vienotos Eiropas tirdzniecības noteikumus.

5.1.3 MVU organizācijas⁽⁹⁾ uzskata, ka līgumos, kas slēgti starp uzņēmumiem un patērētājiem, jāpanāk labāks līdzsvars starp līgumslēdzēju pušu tiesībām un pienākumiem. Tās uzsver, ka jāizskaidro un jāvienkāršo šādi aspekti:

- 23. pants (pārāk neskaidrs ir 1. punkts par pienākumu atklāt informāciju par precēm un saistītajiem pakalpojumiem),
- 29. pants (pārāk plašas un neprecīzas sankcijas),
- 39. pants (noteicošiem jābūt tās puses noteikumiem, kas izsaka piedāvājumu),
- 42. panta 1. punkta a) apakšpunkts (atteikuma termiņš) (būtu jāpārņem patērētāju tiesību direktīvas noteikumi),
- 51. pants (par pamatojumu nevar uzskatīt "neatliekamas vajadzības" vai to, ka puse ir "neapdomīga, nekompetenta vai nepieredzējusi". Šajā pantā atrunātajos gadījumos jārikojas, pamatojoties uz principu "laba ticība un godprātība darījumos",
- 72. pants (ilgstošu sarunu procesos pusēm vajadzētu būt iespējai visas vienošanās iekļaut vienā līgumā, citādi MVU rodas pārāk liels administratīvais slogs, gan no izmaksu, gan laika viedokļa),
- 78. pants (1. punktā būtu jāprecizē, ka gadījumos, kad tiesības tiek piešķirtas trešai pusei, nepieciešamas arī otras līgumslēdzējas puses piekrišana),
- 78. pants 4. punktā par iespēju trešai pusei noraidīt tai piešķirtās tiesības ir jāsvītrot frāze "netieši pieņemusi", jo tā rada nenoteiktību,
- 97. pants (būtu jāaskaņo dažādo pušu pienākumi),

- 130. panta 3. un 5. punkts (pircēja atbildība nav noteikta),
- 142. panta 4. punkts (būtu jāpapildina: "pirmo" pārvadātāju),
- 159. panta 1. punkts (nepieciešami skaidrojumi).

5.1.4 Vienotajiem Eiropas tirdzniecības noteikumiem jānodrošina, ka ikkatrā to piemērošanas posmiem tiek ievērots princips "vispirms domāt par mazajiem uzņēmumiem" un proporcionalitātes princips, samazinot administratīvo slogu un nevajadzīgās izmaksas mazajiem un vidējiem uzņēmumiem. EESK uzsver, ka, cik vien iespējams, jācenšas mazināt izmaksas, ko mazajiem un vidējiem uzņēmumiem rada tiesību aktu piemērošana. Komiteja rosina Komisiju, Padomi un Eiropas Parlamentu ņemt vērā minētos aspektus Vienoto Eiropas tirdzniecības noteikumu izstrādāšanā.

5.2 Patērētāju tiesību aizsardzība

5.2.1 Komiteja vēlreiz uzsver, ka jānodrošina tiesiskā noteiktība "iedzīvotājiem un uzņēmumiem (...), pamatojoties uz progresīvākajām aizsardzības metodēm", neliedzot "dalībvalstīm saglabāt vai ieviest stingrākus patērētāju aizsardzības pasākumus"⁽¹⁰⁾ un atbalstot "vienoto tirgu, kas ir iedzīvotāju-patērētāju interešu aizsardzības instruments"⁽¹¹⁾.

5.2.2 Daudzas patērētāju organizācijas pauž neapmierinātību un kritiku par Vienoto Eiropas tirdzniecības noteikumu pašreizējo saturu (par zemo aizsardzības līmeni salīdzinājumā ar Līguma 169. panta 4. punktā noteikto, par Vienoto Eiropas tirdzniecības noteikumu īstenošanu, ņemot vērā patērētāju vēlmes, utt.). Šīs organizācijas prasa, lai Vienoto Eiropas tirdzniecības noteikumu darbības jomā netiktu iekļauti starp uzņēmumiem un patērētājiem slēgtie līgumi.

5.2.3 Daudzi piemēri liecina par to, ka šis priekšlikums nenodrošina patērētāju tiesību aizsardzību visaugstākajā līmenī:

- 5. pants ("saprātīguma" objektivitāte),
- 13. panta 1. punkts (precīza frāzes "skaidrā un saprotamā veidā" nozīme),
- 13. panta 3. punkta c) apakšpunkts (nav definēts termins "pastāvīgs informācijas nesējs"),
- 19. panta 5.punkts (nav definēts termins "saprātīgs termiņš"),
- 20. panta 2. punkts (precīza frāzes "saistīts ar ikdienas darījumu" nozīme),
- 28. panta 1. punkts (precīza frāzes "saprātīgi rūpēties" nozīme),

⁽⁹⁾ Dokumenti par Eiropas Amatniecības, mazo un vidējo uzņēmumu asociācijas (UEAPME) nostāju:
http://www.ueapme.com/IMG/pdf/120119_pp_General_Remarks_CESL.pdf;
http://www.ueapme.com/IMG/pdf/120119_pp_Specific_Remarks_CESL.pdf.

⁽¹⁰⁾ OV C 84, 17.3.2011., 1. lpp.

⁽¹¹⁾ OV C 132, 3.5.2011., 3. lpp.

- 30. panta 1. punkta c) apakšpunkts (precīza frāzes “saturs un noteiktība ir pietiekami” nozīme),
- 42. panta 2. punkts (ja informācija netiek sniegta, līgums būtu jāatzīst par spēkā neesošu),
- 45. pants (patērētājam nebūtu jāsedz izmaksas par preču atdošanu atpakaļ),
- 52. panta 2. punkta a) apakšpunktā minētajā gadījumā termiņš nosakāms vismaz viena gada garumā, savukārt b) apakšpunktā minētajā gadījumā — divi gadi,
- 53. pants (netieša apstiprināšana noteikti nav pieļaujama),
- 71. pants (būtu vajadzīgs skaidrāks formulējums),
- 74. pants (frāzes “ievērojami nesaprātīgs” nozīme),
- 79. panta 1. punkts (nav definēts, kādi līguma noteikumi uzskatāmi par negodīgiem un tāpēc nesaistošiem),
- 79. panta 2. punkts (direktīvā nav noteikta atšķirība starp būtiskiem un nebūtiskiem līguma elementiem),
- 82. pants (direktīvā nav minēti noteikumi attiecībā uz līguma noteikumu paziņošanu un informēšanas pienākumu, kā arī noteikumi, kas godprātības principa neievērošanas dēļ no līgumiem būtu automātiski izslēdzami, neraugoties uz to satura neatbilstību),
- 84. pants (negodīgo noteikumu saraksts ir pārāk īss, un tas vairs neatbilst dažu dalībvalstu progresīvākajiem noteikumiem),
- 85. pants (iepriekš teiktais attiecas arī uz šajā pantā iekļauto sarakstu),
- 99. panta 3. punkts (pilnībā nepieņemams noteikums),
- 142. pants (tā kā valstu tiesību sistēmas ir atšķirīgas, frāzes “ieguvusi faktiskā valdījumā” juridiskā nozīme un izpratne par valdījuma veidu tulkojumus uz dažādām valodām nav vienāda),
- 142. panta 2. punkts (frāzes “kontroli pār digitālo saturu” nozīme),
- 167. panta 2. punkts (nebūtu pieļaujama iespēja paziņojumu nosūtīt pirms termiņa),
- 179. un 180. pants (vajadzīgs skaidrāks formulējums).

5.2.4 Lai panāktu patērētāju uzticēšanos, vajadzīgi īpaši pasākumi, kas nodrošinātu saukšanu pie atbildības, ja konstatēta piemānīšana vai apkrāpšana, un šādu gadījumu pārrobežu izmeklēšanu. 59 % patērētāju norāda, ka šādu garantiju trūkums ir šķērslis pārrobežu darījumiem.

5.3 Nepieciešamība izstrādāt Eiropas līguma paraugus

5.3.1 EESK uzsver, ka svarīgi ir izstrādāt vairākus Eiropas līguma paraugus.

— Tiem jābūt pieejamiem vienlaicīgi ar Vienoto Eiropas tirdzniecības noteikumu publicēšanu un spēkā stāšanos.

— Katrai tirdzniecības jomai un darbības nozarei jāizstrādā atbilstošs Eiropas līguma paraugs.

— Paraugos jābūt iekļautiem uz *acquis* balstītiem vispārīgiem standarta noteikumiem un nosacījumiem, kas nodrošinātu patērētāju aizsardzības augstu līmeni, slēdzot līgumus starp uzņēmumiem un patērētājiem, un līguma slēgšanas brīvības principa ievērošanu uzņēmumu savstarpējos līgumos, un paraugiem pilnībā jāatbilst Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akta noteikumiem.

— Paraugiem jābūt pieejamiem visās ES valodās.

— Paraugi jāpārbauda un regulāri jāpārskata, lai tos varētu uzlabot, balstoties uz labas prakses piemēriem, tiesību doktrīnu un judikatūru.

Šie instrumenti ir ļoti vajadzīgi tiem MVU, kas vēlas slēgt pārrobežu līgumus ar patērētājiem.

5.3.2 Vienoto Eiropas līgumu paraugu izstrādāšanā jāiesaista uzņēmumu, MVU organizācijas un patērētāju organizācijas, un ar šīm organizācijām izstrādes gaitā ir jāsadarbojas.

5.4 Nepieciešamība nodrošināt augsta līmeņa tiesisko noteiktību

5.4.1 Priekšlikumā regulai nav atrisinātas problēmas saistībā ar tiesiskā pamata noteikšanu, interpretāciju un piemērošanu.

5.4.2 Priekšlikumā regulai iekļautas daudzas atsauces uz valstu tiesību aktiem (piemēram, saistībā ar personas juridisko statusu, līguma spēkā neesamību rīcības trūkuma dēļ, prettiesiskuma dēļ vai tādēļ, ka līgums ir pretrunā morāles principiem, saistībā ar līguma valodas noteikšanu, diskriminācijas aizlieguma jautājumiem, pārstāvību, līgumiem ar vairākiem parādniekiem un kreditoriem, pušu maiņu, tai skaitā cesiju, ieskaitu un apvienošanu, īpašuma tiesībām, tai skaitā īpašuma tiesību nodošanu, intelektuālā īpašuma tiesībām un saistībām no neatļautas darbības). Tāpēc uzņēmumiem būs jāpēta attiecīgās valsts tiesību akti, radīsies ar juridiskām konsultācijām saistītas izmaksas un palielināsies tiesiskā nenoteiktība.

5.4.3 Trūkst mehānismu regulas vienotas interpretācijas nodrošināšanai visā Eiropas Savienībā. Datubāzē iekļauts tiesas lēmums kā tiesisks precedents nav saistošs valstu tiesām, kuru kompetencē ir regulas interpretācija un piemērošana. Tāpēc iespējamās atšķirīgas interpretācijas, kas savukārt vairo tiesisko nenoteiktību.

5.4.4 Komiteja iesaka vismaz pirmos piecus gadus pēc regulas stāšanās spēkā pievērst uzmanību tiesu nolēmumiem, informēt par labas prakses piemēriem un izstrādāt gada ziņojumus, lai pastāvīgi varētu novērtēt rezultātus un nodrošināt gan labas prakses piemēru popularizēšanu, gan tādu pasākumu īstenošanu, kas veicinātu regulas vienotu interpretāciju Eiropas Savienībā.

5.5 Papildu piezīmes

Krīzes apstākļos maz ticams, ka dalībvalstis varēs veltīt daudz līdzekļu informācijas pasākumu rīkošanai un jauno noteikumu popularizēšanai. Komiteja iesaka papildināt Paskaidrojuma raksta 4. punktu "Ietekme uz budžetu", nosakot turpmākos atbalsta pasākumus, proti, apmācības pasākumus, ko rīkotu Komisija un kas būtu paredzēti uzņēmējiem, MVU un patērētāju organizācijām, un šie dalībnieki informētu savukārt savus biedrus par Vienotajiem Eiropas tirdzniecības noteikumiem. Būtu arī jāparedz atbalsta pasākumi, kas minētajām organizācijām palīdzētu sniegt bezmaksas konsultācijas par regulas īstenošanu.

Briselē, 2012. gada 29. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinumam

I. Šādos specializētās nodaļas atzinuma punktos tika veiktas izmaiņas atbilstīgi pilnsapulcē pieņemtajiem grozījumiem, lai gan vairāk nekā ceturtdaļa balsotāju atbalstīja to saglabāšanu sākotnējā redakcijā (Reglamenta 54. punkta 4. apakšpunkts):

a) 1.2. punkts

Saistībā ar Eiropas tirdzniecības noteikumu **formu** (regula) un **izvēlēto iespēju** (otrs brīvprātīgs regulējums) Komiteja ar gandarījumu atzīmē, ka tās iepriekš izvirzītie priekšlikumi ir ņemti vērā. Kā norādīts iepriekšējā atzinumā ⁽¹⁾, tā tomēr uzskata, ka Komisijai saistībā ar tās sagatavoto priekšlikumu būtu jāizveido instrumentu kopums, kas kalpotu kā kopēja atsaucē sistēma pārrobežu līgumus slēdzošajām pusēm. Pēc tam būtu jāizveido fakultatīvs instruments, kas būtu paredzēts līgumiem par preču pārrobežu tirdzniecību (Business-to-Business vai B2B), kuri darbotos kā izmēģinājuma projekti, lai pārbaudītu režīmu līdzāspastāvēšanas iespējas un pārbaudītu to praktisko izmantošanu.

Balsošanas rezultāti:

Par:	93
Pret:	41
Atturas:	6

b) 1.7. punkts

EESK uzsver šādus galvenos aspektus:

- vienoto Eiropas tirdzniecības noteikumu piemērošana ir saistīta ar lielām grūtībām,
- vairāk uzmanības jāvelta MVU īpatnībām,
- konsultējoties ar darba devēju, tai skaitā MVU, organizācijām un patērētāju organizācijām, būtu jāizstrādā katrai tirdzniecības jomai un darbības nozarei atbilstošs Eiropas līguma paraugs, kurā iekļautas standarta klauzulas un nosacījumi. Paraugam jābūt pieejamam visās ES valodās un jāklūst par ļoti noderīgu instrumentu uzņēmumu līgumattiecībās un uzņēmumu un patērētāju līgumattiecībās; šādu paraugu izmantošana būtu atbalstāma neatkarīgi no tā, vai Vienotie Eiropas tirdzniecības noteikumi ir pieejami vai nav;
- svarīgi būtu nodrošināt lielāku tiesisko noteiktību un pilnveidot Vienoto Eiropas tirdzniecības noteikumu saturu,
- saskaņā ar Līguma 12. un 169. pantu patērētāju un MVU aizsardzības prasības ir jāņem vērā, izstrādājot un īstenojot ES politiku un pasākumus visās jomās.

Balsošanas rezultāti:

Par:	75
Pret:	68
Atturas:	7

c) 1.9. punkts

EESK uzsver, ka nepieciešami papildu pasākumi, lai nodrošinātu, ka puses, kas varētu piemērot Vienotos Eiropas tirdzniecības noteikumus (ja tos pieņem), saņem informāciju par to, kā šos noteikumus efektīvi īstenot un vienoti interpretēt. Komiteja tomēr uzsver, ka priekšlikumu tā pašreizējā redakcijā nevajadzētu attiecināt uz patērētāju darījumiem.

Balsošanas rezultāti:

Par:	85
Pret:	53
Atturas:	5

d) 4.3. punkts

Kā jau norādīts augstāk minētajā Komitejas atzinumā, no Eiropas tirdzniecības noteikumu **formas** (regula) un **izvēlēto iespēju** (visās dalībvalstīs spēkā būs alternatīvs brīvprātīgs regulējums, ko var piemērot, ja līgumslēdzējas puses tam skaidri padošas piekrišanu) viedokļa būtu pietiekami, ja instrumenta darbības jomā būtu iekļauti tikai komercīgumi un pagaidām tajā neiekļautu līgumus.

⁽¹⁾ OV C 84, 17.3.2011, 1. lpp. (1.2. un 1.3. punkts).

Balsošanas rezultāti:

Par:	93
Pret:	41
Atturas:	6

e) 4.13. punkts

Pašreizējās ekonomikas un finanšu krīzes apstākļos jāvelta visas pūles, lai nodrošinātu labvēlīgus apstākļus eksportam un mazinātu administratīvo slogu. Svarīgi ir stiprināt patērētāju uzticēšanos vienotajam tirgum un mudināt viņus veikt pārrobežu iepirkumus, nodrošinot efektīvus līdzekļus individuālo un kolektīvo atlīdzinājuma prasību iesniegšanai.

Balsošanas rezultāti:

Par:	71
Pret:	66
Atturas:	8

f) 5.3.1. punkts

EESK uzsver, ka svarīgi ir izstrādāt vairākus Eiropas līguma paraugus.

- *Tiem jābūt pieejamiem neatkarīgi no tā, vai Vienotie Eiropas tirdzniecības noteikumi stāsies spēkā.*
- *Katrai tirdzniecības jomai un darbības nozarei jāizstrādā atbilstošs Eiropas līguma paraugs.*
- *Paraugos jābūt iekļautiem uz acquis balstītiem vispārīgiem standarta noteikumiem un nosacījumiem, kas nodrošinātu patērētāju aizsardzības augstu līmeni, slēdzot līgumus starp uzņēmumiem un patērētājiem, un līguma slēgšanas brīvības principa ieviešanu uzņēmumu savstarpējos līgumos, un paraugiem pilnībā jāatbilst Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akta noteikumiem.*
- *Paraugiem jābūt pieejamiem visās ES valodās.*
- *Paraugi jāpārbauda un regulāri jāpārskata, lai tos varētu uzlabot, balstoties uz labas prakses piemēriem, tiesību doktrīnu un judikatūru.*

Šie instrumenti ir ļoti vajadzīgi tiem MVU, kas vēlas slēgt pārrobežu līgumus ar patērētājiem.

Balsošanas rezultāti:

Par:	75
Pret:	68
Atturas:	7

- II. Šāds specializētās nodaļas atzinuma punkts tika svītrots atbilstīgi pilnsapulcē pieņemtajam grozījumam, lai gan vairāk nekā ceturtdaļa balsotāju atbalstīja tā saglabāšanu (Reglamenta 54. punkta 4. apakšpunkts):

a) 5.4.1. punkts

Komiteja uzsver, ka, no patērētāju viedokļa raugoties, viena no galvenajām problēmām pārrobežu darījumos ir efektīvas prasību procedūras trūkums. Komisijas nesenie priekšlikumi — direktīva par strīdu alternatīvu izšķiršanu un regula par strīdu izšķiršanu tiešsaistē — ir nozīmīgs solis uz priekšu, tomēr Eiropā vēl joprojām nav izveidots juridisks mehānisms, kas nodrošinātu kolektīvo tiesisko aizsardzību.

Balsošanas rezultāti:

Par:	71
Pret:	71
Atturas:	7

EESK Reglamenta 56. panta 6. punktā teikts, ka tad, ja balsojumā ir vienāds "par" un "pret" balsu skaits, izšķirošā balss ir sēdes priekšsēdētājam. Pamatojoties uz minētajiem noteikumiem, priekšsēdētājs nolēma atbalstīt grozījumu.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par noteiktu veidu uzņēmumu gada finanšu pārskatiem, konsolidētajiem finanšu pārskatiem un saistītiem ziņojumiem”

COM(2011) 684 final – 2011/0308 (COD)

(2012/C 181/15)

Ziņotājs: **Paulo BARROS VALE kgs**

Eiropas Parlaments 2011. gada 15. novembrī un Padome 2011. gada 29. novembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 50. panta 1. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par noteiktu veidu uzņēmumu gada finanšu pārskatiem, konsolidētajiem finanšu pārskatiem un saistītiem ziņojumiem”

COM(2011) 684 final – 2011/0308 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 8. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā 2012. gada 28. un 29. martā (29. marta sēdē), ar 125 balsīm par, 2 balsīm pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums un secinājumi

1.1 Mikrouzņēmumiem, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem ir liels īpatsvars ES uzņēmējdarbībā, un EESK konsekvēnti atbalsta visas ierosmes, kas varētu uzlabot vienotā tirgus darbību un kas veicina pārrobežu ieguldījumus un tirdzniecību. Tieši mazie un vidējie uzņēmumi (MVU) visvairāk sekmē ekonomikas izaugsmi, darba vietu radīšanu un inovāciju. Tie arī visvairāk izjūt pārmaiņas un jauninājumus.

1.2 Pašreizējā pārskatīšanā ierosinātie vienkāršojumi tāpēc atspoguļo stratēģijā “Eiropa 2020” izklāstīto mērķi ilgtspējīgai un iekļaujošai izaugsmei, paziņojumā par Vienotā tirgus aktu atbalstīto vienkāršošanas principu un Komisijas paziņojumā “Vispirms domāt par mazākajiem — Eiropas “Mazās uzņēmējdarbības” akts” atbalstīto MVU galveno lomu ekonomikas attīstībā.

1.3 Lieluma kritēriju pilnīga saskaņošana visā ES ir apsveicama iniciatīva, un EESK uzskata, ka tā būtu attiecināma arī uz t.s. mikrouzņēmumiem. Tādēļ ir jāatbalsta tādi tiesību akti, kuros noteiktie pamatprincipi attiecas uz visu uzņēmējdarbības vidi. Veicinot taisnīgumu visā ES, šai pārrobežu standartizācijai vajadzētu veicināt arī konkurētspēju.

1.4 Būtu jāuzsver arī tas, ka dalībvalstis nevar pieprasīt, lai mazie uzņēmumi sniegtu informāciju, kas pārsniedz jaunajā direktīvā paredzētos limitus. Tas ir vienīgais līdzeklis pārskatīšanā ierosinātā vienkāršošanas mērķa sasniegšanai un

īstenošanai tādā veidā, kas ir izdevīgs ikvienam, ievērojot finanšu informācijas visu izmantotāju — investoru, kreditoru, valsts vai sabiedrības locekļu — intereses.

1.5 EESK uzskata: tā kā ir ievērotas iepriekš minētās intereses, priekšlikumi par vienkāršošanu un saskaņošanu būtu jāattiecina arī uz nodokļu jomu; dalībvalstīm tad nevajadzētu pieprasīt papildu informāciju nodokļu iekasēšanas vajadzībām. Bez tam būtu jāinformē bankas par izmaiņām un iespēju pielāgot savus analītiskos paņēmienus jaunajiem noteikumiem par finanšu pārskatiem, izvairoties no tā, ka jāsnodz papildu informācija.

1.6 Nevar cerēt, ka ar finanšu pārskatu vienkāršošanu vien tiks veicināta uzņēmumu dibināšana un uzņēmējdarbības vides uzlabošana. Minētais mērķis ir sasniedzams tikai tad, ja vienlaikus tiks noteikti arī citi pasākumi ekonomikas izaugsmes veicināšanai. Tomēr atzinīgi vērtējama ir šī vai jebkura cita ierosme, kas palīdz samazināt administratīvās un alternatīvās izmaksas, vai citi pasākumi birokrātijas mazināšanai (informācijas atklāšanas pienākums, licenču un koncesiju saņemšana utt.).

1.7 Attiecībā uz izmaksu — gan cilvēkresursu, gan finansiālo — samazināšanu ierosinātā vienkāršošana neapšaubāmi atbrīvos līdzekļus, ko uzņēmumi var izmantot citās savas uzņēmējdarbības jomās.

1.8 Atzinīgi vērtējama ir mazo uzņēmumu atbrīvošana no obligātajām revīzijām neatkarīgi no tā, vai minētie uzņēmumi ir sabiedrības ar ierobežotu atbildību vai nav, tomēr EESK

uzskata, ka minētā procedūra joprojām obligāti jāpiemēro uzņēmumiem, kuros ir nodarbināti vairāk nekā 25 darba ņēmēji. Iepriekš minētās procedūras izpilde, kas dažiem mazajiem uzņēmumiem ir obligāta, ir samērā liels slogs, un būtu jānodrošina atbrīvojums no tās mazajiem uzņēmumiem, kuri nav iekļauti biržas sarakstos, neatkarīgi no to juridiskās formas. Minētajai revīzijai vajadzētu būt fakultatīvai, un lēmums par to būtu jāpieņem partneriem vai akcionāriem.

1.9 Ja uzskaitē tiek veikta elektroniski un finanšu pārskatus sagatavo, izmantojot tirgū pieejamu grāmatvedības programmatūru, vienkāršošanas sākumā tomēr varētu būt saistīta ar lielākiem izdevumiem, tāpēc ka uzņēmumiem vajadzēs aktualizēt minēto programmatūru un izmaksas būs ievērojamas.

1.10 Vērā būtu jāņem arī tas, kā ar pieejamās informācijas apkopošanas veida pielāgošanu saistītās izmaksas ietekmēs statistikas un nodokļu iestādes.

1.11 Lielākā daļa mazo uzņēmumu joprojām uzskata finanšu pārskatus tikai un vienīgi par likumā noteiktu pienākumu nodokļu iestāžu vajadzībām. Lai gan tam, ka uzņēmums ir mazs, var būt svarīga loma šāda uzskata veidošanā, jo ir grūti pieņemt darbā grāmatvežus kā štata darbiniekus, galvenais faktors tomēr ir tas, ka trūkst apmācības daudzu MVU vadītājiem un direktoriem. Mēs tādēļ iesakām un atbalstām apmācības un izpratnes veidošanas sistēmu turpmāku pastiprināšanu un izvēršanu, lai palīdzētu uzņēmējiem interpretēt pieejamo informāciju, tādējādi iespējami izvairīties no konkrētām kļūdām, ko rada "vizuālās vadīšanas" pieeja pārvaldībā. Vienlaikus vēlam apsvērt, cik svarīgi ir aktualizēt tehniskā personāla apmācību grāmatvedības birojos, kur galvenokārt notiek mazo uzņēmumu finanšu pārskatu sagatavošana. Būtu jāveicina un jāatbalsta arī tehniskā personāla apmācība par aktualizētajiem tiesību aktiem.

1.12 EESK atzinīgi vērtē prasību ieguves rūpniecības un pirmatnējo mežu izstrādes uzņēmumiem atklāt informāciju par maksājumiem valstu pārvaldes iestādēm, bet aicina attiecināt minēto prasību arī uz citām atbilstošajām jomām. Pārredzamības labad šāda maksājumu atklāšana būtu jāattiecinā uz ikvienu sabiedrības interešu nodošanu privātai struktūrai, tai skaitā darījumiem transporta tīklu, ūdens apgādes, enerģētikas un komunikāciju, kā arī azartspēļu jomā, kur ir iesaistītas ievērojamas naudas summas un kas, izņemot azartspēles, ir sabiedriskie pamatpakalpojumi.

1.13 Daži noteikumi izskatāmajā direktīvā ir pretrunā starptautiskajos finanšu pārskatu standartos (IFRS) noteiktajai praksei, it īpaši nemateriālo aktīvu vērtības maksimālie amortizācijas periodi un tas, ka neapmaksātais parakstītais pamatkapitāls ir iekļauts bilancē. EESK atzinīgi vērtē to, ka direktīvas priekšlikumā nav paredzēta obligāta IFRS standartu pieņemšana MVU, kamēr nav izdarīti visaptveroši secinājumi par to vēl neilgo piemērošanu starptautiskā līmenī.

1.14 Pašlaik risinās diskusijas par tādu mikrouzņēmumiem paredzētu noteikumu piemērošanu, kas attiecas vienīgi uz minētajiem uzņēmumiem. Svarīgi nodrošināt, ka mikrouzņēmumiem paredzētā normatīvā sistēma ir saderīga ar pašlaik izskatāmo sistēmu, lai izvairītos no informācijas izkļaidēšanas dažādos dokumentos.

2. Priekšlikuma pamatojums

2.1 Šajā priekšlikumā direktīvai ir ierosināts atcelt Ceturto direktīvu 78/660/EEK par noteiktu veidu sabiedrību gada pārskatiem un Septīto direktīvu 83/349/EEK par noteiktu veidu uzņēmumu gada finanšu pārskatiem, konsolidētajiem finanšu pārskatiem un saistītiem ziņojumiem.

2.2 Pārskatīšana ietilpst Komisijas plašajā iniciatīvu klāstā MVU paredzēto procedūru vienkāršošanai, lai samazinātu administratīvo slogu minētā veida uzņēmumiem un papildinātu 2009. gada priekšlikumu direktīvai par mikrouzņēmumu finanšu pārskatiem. Finanšu pārskatu sagatavošana ir atzīta par vienu no visapgrūtinotākajiem reglamentējošajiem pienākumiem, kas noteikti uzņēmumiem, jo īpaši mazākajiem.

2.3 Norāde uz Grāmatvedības direktīvu pārskatīšanu ir iekļauta paziņojumā "Vienotā tirgus akts. Divpadsmit mehānismi, kā veicināt izaugsmi un vairozt uzticēšanos. "Kopīgiem spēkiem uz jaunu izaugsmi" kā viena no svirām izaugsmes veicināšanai, uzsverot, cik svarīgi ir samazināt reglamentējošās prasības MVU gan Eiropas, gan valstu līmenī.

2.4 Pārskatīšanas mērķi ir samazināt un vienkāršot administratīvo slogu, kas saistīts ar finanšu pārskatu sagatavošanu, jo īpaši mazajiem uzņēmumiem, palielināt finanšu pārskatu saprotamību un salīdzināmību, kas ir īpaši svarīga pārrobežu darbībā iesaistītiem uzņēmumiem, aizsargāt finanšu informācijas izmantotājus un palielināt pārredzamību attiecībā uz ieguves rūpniecības un pirmatnējo mežu izstrādes uzņēmumu maksājumiem valstu pārvaldes iestādēm.

2.5 Ir notikušas apspriedes ar ieinteresētajām pusēm, tostarp ar finanšu pārskatu sagatavotājiem, lietotājiem, standartizācijas organizācijām un publiskā sektora iestādēm. Tika veikts arī ietekmes novērtējums un izdarīti šādi secinājumi.

2.5.1 Attiecībā uz finanšu pārskatu sagatavošanu un, ņemot vērā, ka tas uzskatāms par pārāk apgrūtināšu uzdevumu uzņēmumiem, īpaši mazākajiem, direktīvas prasības ir grozītas, nosakot vienīgi mazajiem uzņēmumiem piemērojamu "minimālo režīmu". Līdz ar to ir samazinātas prasības attiecībā uz pārskatiem pievienojamo informāciju, obligātā revīzija ir elastīgāka un nelielas grupas ir atbrīvotas no pienākuma sagatavot konsolidēto finanšu pārskatu.

2.5.2 Ir saskaņotas uzņēmumu lieluma robežvērtības, nodrošinot Eiropā vienlīdzīgu attieksmi pret vienāda lieluma uzņēmumiem.

2.5.3 Dalībvalstīm pieejamo variantu skaits attiecībā uz papildu informācijas iesniegšanu ir samazināts, lai saskaņotu ES īstenoto praksi un palielinātu finanšu pārskatu salīdzināmību.

2.5.4 Papildinot Komisijas atbalstu starptautiskajai leguves rūpniecības pārskatāmības iniciatīvai (*Extractive Industry Transparency Initiative – EITI*) un Dovilas G8 sammita nobeiguma deklarācijā izteikto apņemšanos, tagad uzņēmumiem ir noteikta prasība atklāt informāciju par maksājumiem valstu pārvaldes iestādēm gan individuālajā, gan konsolidētajā līmenī.

2.6 Lai ieinteresētās puses aizsargātu pret pieejamās informācijas samazināšanu, tagad obligāti būs jāatklāj informācija par garantijām un saistībām, kā arī par darījumiem ar iesaistītajām pusēm. Dažās valstīs šāda prasība jau ir spēkā.

2.7 Cerams, ka uzskaites noteikumu vienkāršošana MVU palīdzēs uzlabot uzņēmējdarbības vidi un veicinās uzņēmumu dibināšanu, līdztekus radot arī jaunas darba vietas. Vienlaikus un ņemot vērā to, ka ar šādu vienkāršošanu saistītie ietaupījumi radīsies, samazinot maksājumus grāmatvedības ārpakalpojumu sniedzējiem (grāmatvežiem un uzņēmējsabiedrībām), paredzama minimāli negatīva ietekme uz nodarbinātību, tomēr Komisija uzskata, ka minētais pasākums neietekmēs kopējo nodarbinātības līmeni.

2.8 Nav paredzams, ka grāmatvedības datu vienkāršošana mazākiem uzņēmumiem negatīvi ietekmēs izaugsmi. Lielāki izdevumi, kas uzņēmumam radīsies saistībā ar izmaiņām, nav uzskatāmi par galveno faktoru, uzņēmumam pieņemot lēmumu par paplašināšanos.

3. Galvenie pasākumi

3.1 Nolikā samazināt administratīvo slogu saistībā ar finanšu pārskatu sagatavošanu ir ieviesta īpaša, mazajiem uzņēmumiem paredzēta sistēma, ar ko ierobežo pienākumu atklāt noteiktu informāciju, pievienojot piezīmes pārskatiem. Tagad obligātas būs tikai šādas norādes: grāmatvedības politika; garantijas, saistības, iespējamie aktīvi un iespējamās saistības, kas nav atzītas bilancē; notikumi pēc bilances slēgšanas, kas nav atzīti bilancē; ilgtermiņa un nodrošināti parādi un ar tiem saistīti pušu darījumi. Lielākā daļa dalībvalstu ir paredzējušas atbrīvojumus no informācijas atklāšanas par notikumiem pēc bilances slēgšanas un ar tiem saistītiem pušu darījumiem, lai gan dažās dalībvalstīs šāda informācija ir obligāta. Tas varētu radīt jaunus pienākumus mazajiem uzņēmumiem. Šādas prasības iekļaušana tomēr uzskatāma par nepieciešamu, lai kompensētu pieejamās informācijas samazināšanos un aizsargātu šādas informācijas izmantotājus.

3.2 Uzņēmumu lieluma robežvērtības ir saskaņotas, iedalot uzņēmumus mazos, vidējos un lielos (ņemot vērā aktīvu kopsavilkuma bilanci, tiro apgrozījumu un darbinieku skaitu), un šāda klasifikācija ir standartizēta visā ES. Līdz ar to pret viena lieluma uzņēmumiem dažādās dalībvalstīs būs vienāda attieksme. Administratīvā sloga samazināšana, kas ir šā priekšlikuma nolūks, tādējādi radīs līdzvērtīgus konkurences apstākļus viena lieluma uzņēmumiem visās dalībvalstīs.

3.3 Mazajiem uzņēmumiem likumā noteiktā revīzija vairs nebūs obligāta. Tomēr, ņemot vērā attiecīgo uzņēmumu lielumu, pārskatu sagatavošanā nepieciešamā pārredzamība nebūs apdraudēta. Mazajiem uzņēmumiem tomēr arī turpmāk jāpiemēro pārskatu, tai skaitā vienkāršoto pārskatu, neatkarīgas apstiprināšanas prasības un prasības par pārredzamību šādu pārskatu sagatavošanā vai ieinteresēto pušu informēšanā, jo īpaši saistībā ar sociālo dialogu.

3.4 Mazās grupas būs atbrīvotas no konsolidēto finanšu pārskatu sagatavošanas (ja mātesuzņēmumi un meitas uzņēmumi, pamatojoties uz konsolidētajiem pārskatiem, nepārsniedz divas noteiktās robežvērtības).

3.5 Tiks piemēroti vispārējie “būtiskuma” un “atspoguļošanas pēc būtības” principi. Kopā ar nedaudzajiem dalībvalstīm pieejamajiem variantiem attiecībā uz papildu informācijas iesniegšanu tas palīdzēs saskaņot ES īstenoto praksi, palielinot finanšu pārskatu salīdzināmību.

3.6 Ir paredzēta jauna kārtība lielajiem uzņēmumiem un sabiedriskas nozīmes struktūrām, kas darbojas ieguves rūpniecībā vai pirmatnējo mežu izstrādē, attiecībā uz valsts pārvaldes iestādēm veikto maksājumu atklāšanu.

4. Piezīmes

4.1 Finanšu pārskatu sagatavošanas pašreizējais slogs ir ievērojams, un EESK atbalsta Komisijas mērķi to vienkāršot, pamatojoties uz principu “vispirms domāt par mazākajiem”. Minētais administratīvais slogs un ar finanšu pārskatu sagatavošanu saistītās alternatīvās izmaksas visvairāk ietekmē tieši mikrouzņēmumus un mazos un vidējos uzņēmumus; tāpēc vienkāršošanas ietekmi izjutīs lielais vairums Eiropas uzņēmumu.

4.2 Gandrīz 20 gadus pēc vienotā tirgus izveides Komisija tagad izrāda gatavību vienkāršot procedūras, kas apgrūtinājušas uzņēmumus. Vienkāršošanas nozīmīgums ir neapstrīdams, un tās mērķi ir apsveicami un atbalstāmi. Tomēr jābūt uzmanīgiem, lai virzība uz vienkāršošanu neklūtu pārmērīga, nesagrautu ieinteresēto personu un finanšu informācijas izmantotāju uzticību un lai nebūtu apdraudēta informācijas sniegšana minētajām pusēm, kā tas, šķiet, ir noticis ar šo priekšlikumu. Vienkāršošana nedrīkst novest pie tā, ka finanšu pārskatos iekļautā informācija

jāiegūst ar papildu līdzekļiem, lai apmierinātu nodokļu deklarācijās ietvertās prasības vai banku prasības. Tas būtu pilnīgā pretstatā izskatāmā priekšlikuma mērķiem un tam būtu kaitīga ietekme, jo tiktu radīts jauns izmaksu slogs uzņēmumiem, kuru pienākums būtu saglabāt trīs dažādu veidu informāciju juridiskām, fiskālām un investīciju vajadzībām.

4.3 Tāpat kā jebkura jauna pieeja, arī pašreizējie priekšlikumi prasīs pārmaiņas, kas, lai gan sākotnēji var negūt vispārēju atbalstu vai pat radīt lielu saimniecisku ietekmi, nenovēršami izraisīs izmaksu mazināšanos un kritēriju un pieprasītās informācijas veidu standartizāciju visā ES. Minētajam principam varētu būt pat negatīva ietekme saistībā ar būtisku aspektu izmaksām, proti, programmatūras aktualizēšanu, apmācību, nodokļu un statistikas datu vākšanas pielāgošanu. To, protams, ātri kompensēs pārmaiņu radītie ieguvumi. Tāpēc jāatbalsta centieni īstenot vienkāršošanu, un virzību uz to ievērojami atvieglotu papildu pasākumi, piemēram, uzņēmēju, grāmatvežu un finanšu pārskatos iekļautās informācijas izmantotāju apmācības un informētības veicināšana.

4.4 Īpaši svarīgs ierosinātā grozījuma aspekts ir mazo uzņēmumu atbrīvošana no obligātajām revīzijām neatkarīgi no tā, vai minētie uzņēmumi ir sabiedrības ar ierobežotu atbildību vai nav. EESK neatbalsta šādu atbrīvojumu uzņēmumiem, kuros nodarbināti vairāk nekā 25 darba ņēmēji, jo neatkarīgas struktūras veiktā sertificēšana sniedz MVU būtisku atbalstu un drošību. Obligātajai revīzijai ir sociāla funkcija – nodrošināt finanšu pārskatu ticamību, kas ir sine qua non faktors sabiedrībā, kura lielā mērā ir atkarīga no uzņēmumu darbības tirgus ekonomikā. Šim pasākumam būs ļoti liela finansiāla ietekme uz mazajiem uzņēmumiem, kas nav iekļauti biržas sarakstos un kam bija obligāti jāizpilda minētā procedūra vienkārši to juridiskās formas, nevis lieluma dēļ. Mazam, biržas sarakstā neiekļautam uzņēmumam, kam nav obligāti jāpilda prasības par informācijas atklāšanu un pārredzamību, kuras izriet no iekļaušanas minētajā sarakstā un kuru izpilde ir būtiska, nav jēgas veikt dārgu procedūru tikai tāpēc, ka tas ir izvēlēties tādas juridiskas personas statusu, kam jāpilda šāda procedūra, jo tā noteikta likumā. Pārskatu juridiskajai apstiprināšanai vajadzētu būt finanšu pārskatu saņēmēju interesēs, bet nevis vienkārši juridiskai procedūrai, kas akli jāpilda tāpēc, ka uzņēmumam ir noteikta juridiskā forma. Pieņemot lēmumu par kontu revīziju ir mazo uzņēmumu partneru un akcionāru, pārvaldnieku un administratoru ziņā; dalībvalstis būtu jāattur no šādas prasības noteikšanas un tādēļ nevajadzētu grozīt valstu tiesību aktus par uzņēmumu veidu tiesisko regulējumu.

Obligātā revīzija būtu jāpieprasa veikt uzņēmumos, kuros nodarbināti vairāk nekā 25 darba ņēmēji.

4.5 Kā norādīts atzinumā par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko attiecībā uz saimnieciskām mikrovienībām groza Padomes Direktīvu 78/660/EK

par noteiktu veidu sabiedrību gada pārskatiem, EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu par vienkāršošanu, kas veicinās uzņēmējdarbību un konkurētspēju, tādējādi sekmējot vienotā tirgus izveides pabeigšanu. Komiteja ar gandarījumu atzīmē arī centienus virzībā uz standartizāciju, proti, vienkāršošanu visās dalībvalstīs, kas tika atbalstīta minētajā dokumentā.

4.6 Vēl viena inovācija, kas jāatzīmē un kam neapšaubāmi būs liela nozīme vienotā tirgus sekmēšanā, ir lieluma kritēriju noteikšana un to piemērošana visās dalībvalstīs. Tas ir vienīgais veids, kā visā ES vienāda lieluma uzņēmumiem nodrošināt līdzvērtīgas konkurences apstākļus. Direktīvas 3. pantā norādītajās kategorijās tomēr nav iekļauti mikrouzņēmumi, un tas neatbilst tādos jautājumos lietotajām definīcijām kā, piemēram, valsts atbalsts, struktūrfondu un Kopienas programmu ieguldījums. Tā kā minētie uzņēmumi ir uzskatāmi par uzņēmējdarbības dinamisma un darba vietu radīšanas avotu, tie tomēr ir iekļauti Ieteikumā 2003/361/EK. Izskatāmajā direktīvā tāpēc jāiekļauj mikrouzņēmumu definīcija, lai vienā dokumentā var aptvert visas uzņēmumu kategorijas, kādas šobrīd ir Eiropas Savienībā.

4.7 Joprojām nav beigusies 2009. gada direktīvas projekta apspriešana. Šķiet, ka situācija ar diviem dokumentiem par vienu un to pašu tematu ir bezjēdzīga. Šāda informācijas izkliešanās rada sajukumu un izmaksas lietotājiem, un no tā ir jāizvairās, kas šajā gadījumā ir iespējams. Tādēļ ir svarīgi nodrošināt, ka mikrouzņēmumiem paredzētā normatīvā sistēma atbilst izskatāmajam priekšlikumam, līdz tā tiek iekļauta minētajā direktīvā, lai izvairītos no informācijas izkliešanās un no tā, ka uzņēmējiem un tehniskajiem darbiniekiem jāizskata vairāki dažādi dokumenti.

4.8 Attiecībā uz jautājumu par maksājumu valsts pārvaldes iestādēm atklāšanu varētu būt zināma pretestība pret minētā pasākuma piemērošanu citiem sabiedriskas nozīmes sektoriem vai sektoriem, kuros ir publiskās koncesijas, kā arī ieguves rūpniecībai un mežsaimniecības nozarei. EESK tomēr uzskata, ka minēto mērķi vajadzētu censties sasniegt un nodrošināt informācijas pieejamību, ņemot vērā uzņēmumu un publiskā sektora saikni darījumos, kas saistīti ar transporta tīkliem, ūdens apgādi, enerģētiku un komunikācijām, kā arī azartspēlēm. Šāda pasākuma ieviešana ir inovatīva, bet šajā jomā ir iespējams un vēlams iet vēl tālāk.

4.9 Daži noteikumi, šķiet, ir pretrunā IFRS praksei, bet lielākā daļa ES dalībvalstu jau ir pieņēmušas starptautiskos standartus, lai gan nav Eiropas mēroga prasības piemērot minētos noteikumus MVU. IFRS jau ir obligāti biržas sarakstā iekļautu

uzņēmumu finanšu pārskatu sagatavošanā, un ir vērojama tendence standartizēt grāmatvedības praksi, izmantojot minētos standartus; tādēļ izskatāmajā direktīvā šādu tendenci vajadzētu ņemt vērā. Šajā saistībā būtu jāuzsver pretrunas divos jautājumos: nemateriālo aktīvu vērtības norakstīšana, ilgākais, 5 gadu laikā un tas, ka neapmaksātais parakstītais pamatkapitāls bilancē

ir iekļauts pozīcijā "pamatkapitāls". Tiklīdz būs izdarīti visaptveroši secinājumi par IFRS standartu starptautisku piemērošanu attiecībā uz MVU un tiklīdz divu minēto neatbilstību izlabošana vairs nebūs nesaderīga ar procedūru vienkāršošanu, būs svarīgi ES piemērojamus noteikumus saskaņot ar starptautiski pieņemtiem standartiem.

Briselē, 2012. gada 29. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par patērētāju tiesību aizsardzības programmu 2014.–2020. gadam”

COM(2011) 707 final – 2011/0340 (COD)

(2012/C 181/16)

Ziņotāja: **MADER kdze**

Eiropas Parlaments 2011. gada 30. novembrī un Padome 2011. gada 13. decembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 169. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par patērētāju tiesību aizsardzības programmu 2014. - 2020. gadam”

COM(2011) 707 final – 2011/0340 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 8. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (28. marta sēdē), ar 109 balsīm par, 11 balsīm pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums

1.1 Komisijas iesniegtais priekšlikums regulai par patērētāju tiesību aizsardzības programmu 2014.–2020. gadam ir loģisks darba turpinājums pēc paziņojuma “Eiropa 2020 — stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei” pieņemšanas un ir virzīts uz mērķi “vienotajā tirgū galveno uzmanību veltīt piln-tiesīgam patērētājam”.

1.2 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē to, ka par patērētāju tiesību aizsardzības programmu un veselības aizsardzības programmu izstrādāti divi atsevišķi priekšlikumi, tādējādi radot priekšnoteikumu to pienācīgai sagatavošanai.

1.3 Komiteja atzīmē, ka Komisija iecerējusi ES politikā galveno uzmanību veltīt patēriņam, un pašreizējos apstākļos tam ir būtiska nozīme. Komiteja secina, ka šim mērķim paredzētie līdzekļi nav atbilstoši, un tāpēc nav pārliecināta par spēju to efektīvi īstenot.

1.4 EESK pieņem zināšanai apņemšanos izmantot statistikas līdzekļus, lai apzinātu reālo stāvokli tirgū un pārraudzītu tirgus attīstību saspringtos apstākļos gan no ekonomikas, gan no sociālā un vides viedokļa.

1.5 Komiteja atzīmē ieceri ieviest uzraudzības rādītājus, kuri ir vēl jo vajadzīgāki tādēļ, ka programma salīdzinājumā ar pašreizējo stāvokli paredzēta ilgām laika posmam.

1.6 EESK uzsver, ka jāpaaugstina ES teritorijā tirgū laisto preču un sniegto pakalpojumu drošības standarti, tāpēc jāpas-tiprina kontrole un jānodrošina kompetento iestāžu sadarbība, nodrošinot tām arī efektīvus līdzekļus sankciju piemērošanai.

1.7 Komiteja atbalsta pasākumus, kuru mērķis ir uzlabot patērētāju informēšanas un izglītošanas programmas un izmantot labas prakses piemērus, lai sniegtu noderīgu informā-ciju, kas iegūta no neatkarīgiem avotiem. Komiteja norāda, ka ilgtspējīgu patēriņu varēs panākt, ja visu rīcībā būs pārbaudāma, kvalitatīva un visiem pieejama informācija.

1.8 Tāpēc būtiska nozīme ir neatkarīgām patērētāju organi-zācijām. EESK iesaka būtiski palielināt šādām organizācijām piešķirto finanšu līdzekļu apjomu, lai tās varētu apgūt vajadzīgās īpašās zināšanas — vēl jo vairāk tāpēc, ka to darbības joma ir ļoti plaša. Turklāt, lai saglabātu ekonomisko līdzsvarotību, šīm organizācijām jābūt spējīgām pilnībā apliecināt savu pretsvara nozīmi.

1.9 EESK aicina dalībvalstis atzīt, atbalstīt un finansēt valstu patērētāju apvienības, kuras cieši iesaistītas iekšējā tirgus īsteno-šanā.

1.10 EESK atbalsta dažādās iniciatīvas, kas ierosinātas, lai papildinātu ārpustiesas strīdu izšķiršanas shēmas. Komiteja tomēr norāda, ka nav nevienas atsauces uz kolektīvajām prasī-bām, bez kurām nevar nodrošināt tiesību aktu ievērošanu, kā tas norādīts vairākos Komitejas atzinumos.

2. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums

2.1 Komisijas priekšlikuma mērķis ir 2014.–2020. gadam izstrādāt tādu patērētāju tiesību aizsardzības programmu, kas turpinātu 2007.–2013. gada Kopienas rīcības programmu patē-rētāju tiesību aizsardzības politikas jomā. Tajā paredzēti ES pasā-kumu finansēšanas noteikumi.

2.2 Ar regulu tiek turpināta virzība, kas sāka ar Komisijas paziņojumu "Eiropa 2020 — stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei", kurā pausts aicinājums nodrošināt iedzīvotājiem iespējas pilnībā iesaistīties vienotajā tirgū.

2.3 Regula izstrādāta pēc tam, kad ar dažādu iesaistīto dalībnieku līdzdalību veikts termiņa vidusposma ietekmes novērtējums par Kopienas rīcības programmu (2007. – 2013.) patērētāju tiesību aizsardzības politikas jomā.

2.4 Minētais novērtējums liecina, ka programmai ir pievienotā vērtība, lai gan tai piešķirtais finansējums ir neliels un tajā tikai daļēji ņemti vērā jaunie grūti risināmie uzdevumi sociālajā un vides jomā.

2.5 Programmā 2014.-2020. gadam ņemtas vērā dažādas izteiktās piezīmes. Lai ierosinātajiem pasākumiem iegūtu finansējumu, tajos jāņem vērā ar ekonomisko, sociālo un tehnisko vidi saistītie jautājumi, īpaši problēmas, kas attiecas uz globalizāciju, digitalizāciju, nepieciešamību virzīties uz ilgtspējīgākiem patēriņa modeļiem, iedzīvotāju novecošanu, sociālo atstumtību un grūtībām, ar kurām saskaras mazāk aizsargātas patērētāju grupas.

2.6 Jaunajai programmai jāpalīdz īstenot turpmākās patērētāju tiesību aizsardzības politikas mērķis, proti "vienotajā tirgū galveno uzmanību veltīt pilntiesīgam patērētājam".

2.7 Komisija uzskata, ka tas ietver labāku patērētāju veselības, drošības un ekonomisko interešu aizsardzību un to, ka tiek nodrošinātas viņu tiesības būt izglītotiem un informētiem, kā arī viņu netraucēta piekļuve efektīviem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

2.8 Komisija ierosina panākt šo vispārīgo mērķi ar četru konkrēto mērķu palīdzību:

- ar efektīvu tirgus pārraudzību visā Savienības teritorijā nostiprināt un palielināt ražojumu drošumu;
- pilnveidot patērētāju izglītību, informētību un izpratni par savām tiesībām, izstrādāt faktu bāzi patērētāju politikai un atbalstīt patērētāju organizācijas;
- nostiprināt patērētāju tiesības, īpaši ar reglamentējošiem noteikumiem un vieglāk pieejamu tiesību aizsardzību;
- atbalstīt patērētāju tiesību īstenošanu, nostiprinot sadarbību starp valstu izpildiestādēm un sniedzot padomus patērētājiem.

3. Komisijas priekšlikuma vērtējums

3.1 EESK atbalsta programmas mērķi – "vienotajā tirgū galveno uzmanību veltīt pilntiesīgam patērētājam". Komiteja piekrīt Komisijas pamatotajam viedoklim, ka augstas pakāpes prioritāte jāpiešķir tam, lai patērētāju intereses tiktu ņemtas

vērā visās Eiropas Savienības politikas jomās, jo patērētāju izdevumi, kas veido 56 % no ES IKP, ir būtisks izaugsmes atjaunošanas faktors.

3.2 ES iestādēm un valstu valdībām jāpieņem patērētāju tiesību aizsardzības politika XXI gadsimtam un jāatzīst, ka patērētāji ir tirgus dabas darbības virzītājspēks un ļoti svarīgi ieinteresētie dalībnieki. Patiesi konkurētspējīgam tirgum ir vajadzīgi labi informēti patērētāji, kas tam uzticas. Patērētāja pozīcijas/emancipācijas stiprināšana ir faktors, kas palīdz uzlabot preču un pakalpojumu kvalitāti un ļauj tirgus ekonomikai darboties efektīvāk.

3.3 Patērētāju tiesību aizsardzības politikas darbības joma būtu jāpaplašina, un Eiropas Savienībai būtu jātiecas pēc lielākas konkurētspējas un inovācijas ES iedzīvotāju interesēs. Patērētāju tiesību aizsardzības politika jāuzskata par politiskās darba kārtības prioritāti, un tā jāiekļauj visās attiecīgajās politikas jomās un darba programmās.

3.4 Tāpēc Komiteja pauž nožēlu, ka stratēģijai "Eiropa 2020" piešķirtais budžets acīmredzami neatbilst tās vērienīgajiem mērķiem. Ja piešķirto summu sadala uz 500 miljoniem patērētāju ES 27 dalībvalstīs, jāsecina, ka gadā uz vienu patērētāju paredzēti 5 euro centi; šī summa ir pat mazāka nekā 2007.–2013. gada programmā, kurā, pēc Komitejas atzinumā ⁽¹⁾ veiktās aplēses, uz vienu patērētāju gadā bija paredzēti 7 euro centi.

3.5 EESK atzinīgi vērtē programmā noteiktās pamatnostādnes, kas formulētas četros konkrētos mērķos. Jaunā programma ir tiešs iepriekšējās programmas turpinājums, un tajā nav nekā jauna, lai gan tirgus apstākļus ietekmē jaunās tehnoloģijas. Komiteja uzskata, ka izvirzīto mērķu īstenošanai izstrādātās metodes ir jāprecizē un jāpapildina.

3.6 Lai patērētāju tiesību aizsardzības politiku varētu iekļaut visās ES programmās, EESK aicina Eiropas Komisiju sagatavot sarakstu, kurā būtu norādītas visas Savienības programmas, kas attiecas uz un sekmē patērētāju interešu popularizēšanu un aizsardzību.

3.7 Turklāt EESK uzskata, ka Komisijas priekšlikumā jāiekļauj piektais mērķis, kas attiektos uz patērētāju pārstāvību un līdzdalību. EESK nepārprotami atbalsta to, ka Komisijas programmā ietverta patērētāju organizāciju pārstāvības spēju stiprināšana un atzīts atbalsts patērētāju pārstāvības organizācijām, kā arī to īpašās zināšanas. Tāpēc Komiteja uzskata, ka patērētāju pārstāvības uzlabošana un pārstāvības organizāciju spēju stiprināšana būtu jāizvirza kā atsevišķs programmas mērķis. Lai nodrošinātu, ka tiek izpildīts Komisijas solījums ES lēmumu pieņemšanas procesā galveno uzmanību veltīt patērētājam, programmā būtu jāveic grozījums, lai tajā iekļautu piekto mērķi.

⁽¹⁾ OV C 88, 11.4.2006., 1. lpp.

3.8 Daļa no Patērētāju tiesību aizsardzības programmai piešķirtā budžeta (transporta izdevumi, sagatavošanas darbs un dalība ekspertu grupu darbā) būtu jāparedz minētajam mērķim, lai neatkarīgās patērētāju pārstāvības organizācijas patērētāju intereses varētu labāk pārstāvēt dažādās ekspertu grupās, kurās nepieciešama patērētāju līdzdalība. Tāpat, lai sekmētu patērētāju pārstāvības organizāciju ieguldījumu, vajadzības gadījumā īpašu finansējumu varētu piešķirt no citām ES programmām.

3.9 EESK atgādina Komisijai par nepieciešamību sagatavot vērienīgu "Eiropas Patērētāju programmu" (par kuru paziņots Komisijas darba plānā 2012. gada otrajam ceturksnim) un balstīties uz patērētāju pozīciju stiprināšanas ("empowerment") principu, ievērojot sociālās tirgus ekonomikas principus un saskaņā ar Eiropas Parlamenta pieņemtajiem ziņojumiem.

3.10 Ar priekšlikumu par "Eiropas Patērētāju programmu" būtu konkrēti jācenšas stiprināt patērētāju pozīcijas, pamatojoties uz drošību, atbilstīgu informēšanu un izglītošanu, tiesību aizsardzības iespējām, tiesiskās aizsardzības pieejamību un izpildes pasākumiem.

3.11 Taču Eiropas patērētāju atbildības nostiprināšana nedrīkst nozīmēt atbildības novirzīšanu uz patērētājiem. Ar Patērētāju tiesību aizsardzības programmu galvenokārt jārada apstākļi godīgam un taisnīgam tirgum, kurā patērētāji jūtas droši un brīvi veic pirkumus neatkarīgi no viņu atrašanās vietas. Šāda drošība rodas tad, ja patērētājs ir pietiekami objektīvi informēts un konsultēts par viņa tiesībām, lai sava pirkuma izvēli veiktu pamatoti.

3.12 EESK uzsver, ka "Eiropas Patērētāju programmai" un priekšlikumam regulai par patērētāju tiesību aizsardzības programmu jābūt saskaņotiem laika ziņā, lai nodrošinātu programmas un stratēģisko mērķu konsekventi un kvalitāti.

3.13 Komiteja vēlas uzsvērt, ka ir svarīgi, lai, Komisijai izstrādājot tiesību aktu un reglamentējošo noteikumu priekšlikumus, tiktu nodrošināts augsts patērētāju tiesību aizsardzības līmenis (Līguma 169. pants). Tāpēc Komiteja atgādina, ka jāizvēlas atbilstošs saskaņotības līmenis un tā dēļ nekādā gadījumā nedrīkst mazināties (ne rasties iespēja, ka mazinātos) Eiropas patērētāju tiesības neatkarīgi no viņu izcelsmes valsts. Tāpēc, lai aizsargātu patērētājus, kuri līgumā ir vājākā puse un kuriem ne vienmēr ir līdzekļi palīdzības saņemšanai, EESK iebilst pret tādām iespējām iniciatīvām kā, piemēram, fakultatīva sistēma, kas varētu apdraudēt pašreizējo aizsardzības līmeni.

3.14 Turklāt EESK uzskata, ka ar patērētāju interesēm saistīto dokumentu vai pasākumu izstrādes procesā jānodrošina apspriešanās ar patērētājiem un viņu pārstāvjiem, kā arī jāpaplašina viņu rīcībā esošie līdzekļi.

3.15 EESK uzskata, ka īpaši svarīgi ir pasākumi, kuru mērķis ir visā tirgū palielināt pieejamo ražojumu drošību. Komiteja atbalsta mērķtiecīgu sadarbības pasākumu īstenošanu atbilstīgi Direktīvai 2001/95/EK ⁽²⁾ un pētniecību jaunu drošības standartu vai kritēriju izstrādei. Ņemot vērā problēmas, kas jārisina dažādām struktūrām, kas atbild par kontroli, Komiteja vēlas zināt, vai to rīcībā esošie līdzekļi būs pietiekami. Komiteja uzskata, ka dalībvalstīs būtu jāorganizē Komisijas koordinētas informācijas kampaņas.

3.16 EESK atbalsta ierosinātos patērētāju informēšanas un izglītošanas pasākumus. Abu minēto patērētāju tiesību aizsardzības aspektu uzlabošana sekmēs patērētāju izpratni par viņu tiesībām un līdz ar to arī patērētāju uzticēšanos. Tāpēc EESK uzsver, ka Savienības tiesību aktiem jābūt pārredzamākiem un iedzīvotājiem saprotamākiem.

3.17 Komiteja atbalsta datu bāzu izveidi, apkopojot pētījumus, veiktajās analizēs iegūto informāciju un statistikas datus, lai politikas izstrādei patērētāju tiesību aizsardzības jomās gūtu labākas zināšanas par tirgu.

3.18 Attiecībā uz pašreizējās patērētāju tiesību aizsardzības programmas ietvaros īstenoto projektu DOLCETA, kura turpmākajā formā un apjomā paredzētas izmaiņas, EESK mudina Komisiju rast risinājumu, lai saglabātu informāciju un zināšanas, kas iegūtas ar šā projekta palīdzību, lai nepieļautu, ka šis būtiskais ieguldījums iet zudumā.

3.19 Komiteja uzskata, ka svarīga nozīme ir visām iniciatīvām, kuras varētu uzlabot tirgu pārredzamību neatkarīgi no tirgus darbības jomas (piemēram, finanšu instrumenti, personas datu aizsardzība, enerģētika, digitālās tehnoloģijas, telekomunikācijas vai transports).

3.20 Lai arī izglītošanai ir būtiska nozīme, veidojot patērētāju izpratni par viņu lomu, tiesībām un pienākumiem tirgū un sabiedrībā, lai viņi attiecīgi pielāgotu savu attieksmi atbilstoši minētajiem aspektiem, tomēr no patērētāju tiesību aizsardzības politikas viedokļa jāatzīmē, ka politiķi un uzņēmumi dažkārt ļaunprātīgi izmanto patērētāju izglītošanas trūkumu, lai noraidītu savu atbildību un darītu iespējami mazāk patērētājiem labvēlīgas vides veidošanai.

3.21 Komiteja uzskata, ka prioritāra uzmanība jāvelta patērētāju tiesību īstenošanai un pilnveidošanai.

Komiteja atbalsta Komisijas nostāju, tai uzsverot, ka ir svarīgi īstenot visām patērētāju grupām pielāgotas izglītošanas un informēšanas mērķi.

⁽²⁾ OV L 11, 15.1.2002., 4. lpp.

3.22 Jebkurā gadījumā patērētāju izglītošanas un informēšanas mērķus varēs sasniegt tikai tad, ja to īstenošanā būs iesaistīti dažādi sociālās un ekonomikas jomas dalībnieki. Komiteja atbalsta ierosinājumu balstīties uz paveikto, lai apzinātu labas prakses piemērus un, ja vajadzīgs, tos uzlabot un izmantot, lai plānotajām darbībām un instrumentiem būtu reāla ietekme uz patērētājiem; tas savukārt nozīmē, ka ir vajadzīgs pienācīgs finansējums.

3.23 Mums vajadzētu pievērsties arī uzņēmumu izglītošanai, jo tie, diemžēl, nav pietiekami informēti par patērētāju tiesībām. Citās ES programmās būtu jāparedz pasākumi uzņēmumu izglītošanai patērētāju tiesību aizsardzības jomā.

3.24 Patērētāju tiesību aizsardzības organizāciju mērķis ir noteikt un atbilstīgi risināt problēmas, ar kurām saskaras patērētāji, un pārstāvēt patērētāju intereses. Ar darbību, kas virzīta uz patērētāju tiesību īstenošanu, minētās organizācijas sekmē tiesību attīstību.

3.25 Ņemot vērā svarīgo nozīmi, kāda ir reģionālajām, valstu un Eiropas patērētāju organizācijām, kurām ir nepieciešamas arvien plašākas īpašās zināšanas, EESK uzskata, ka ir būtiski jāpastiprina to veikspēja, palielinot tām piešķirto finansējumu. Komiteja uzsver, ka ir ļoti svarīgi atbalstīt šo dažādo līmeņu apvienības, jo īpaši valstīs, kurās patērētāju kustība nav pietiekami attīstīta.

3.26 EESK pieņem zināšanai, ka ceturrtā daļa no programmas budžeta tiks piešķirta Eiropas Patērētāju informēšanas centriem. EESK izteikti atbalsta šo ļoti vajadzīgo ieguldījumu un aicina Komisiju arī turpmāk iesniegt vēl sīkāk izstrādātus gada pārskatus par Eiropas Patērētāju informēšanas centru darbību. EESK uzsver, ka ir svarīgi, lai šie pārskati būtu sagatavoti, pamatojoties uz konkrētiem un atbilstīgiem kritērijiem, lai uzsvērtu, ka Patērētāju informēšanas centru tīkls, pat ja tā atpazīstamība vēl nav tāda, kā būtu vēlams, sniedz konkrētu labumu Eiropas patērētājiem.

3.27 Būtiska nozīme ir tam, lai jaunajā Patērētāju tiesību aizsardzības politikas programmā būtu iekļauts proaktīvs

galvenais finansēšanas mehānisms patērētāju kustības turpmākās attīstības atbalstam.

3.28 EESK secina, ka jautājumā par tiesību aizsardzības pieejamību Komisija priekšroku dod risinājumiem, kuru pamatā ir līdzregulējums un pašregulējums. Komiteja atzinīgi vērtē profesionālu uzsāktās iniciatīvas prakses uzlabošanai. Tomēr Komiteja atkārtoti norāda, ka tā dēvētā "soft law" prakse nevar aizstāt tiesisko vai reglamentējošo vidi.

3.29 EESK atbalsta Komisijas iniciatīvas, kuru mērķis ir vienkāršot patērētāju piekļuvi ārpustiesas strīdu izšķiršanas shēmām, un piekriņ piekšlikumam uzraudzīt to darbību un efektivitāti. Komiteja uzskata, ka šādas shēmas būs efektīvas tikai tad, ja patērētājiem piedāvātās sistēmas būs neatkarīgas.

3.30 Komiteja tomēr uzskata, ka priekšlikums ir jāpapildina, jo stiprināt patērētāju tiesības nozīmē arī paredzēt atbilstīgus juridiskos instrumentus viņu tiesību aizsardzībai. Kā jau minēts Komitejas atzinumā par 2007.–2013. gada programmu, kā arī atzinumos par kolektīvajām prasībām ES patērētāju tiesību aizsardzības jomā ⁽³⁾ un par tematu "Baltā grāmata par zaudējumu atlīdzināšanas prasībām saistībā ar EK konkurences noteikumu pārkāpšanu" ⁽⁴⁾ Komiteja ierosina, lai būtu norādīts uz to, ka jāparedz tiesiskās aizsardzības līdzekļu un īpaši kolektīvo prasību labāka pieejamība.

3.31 Komiteja atbalsta pasākumus, kas ierosināti, lai nodrošinātu atbilstību tiesību aktiem, īpaši patērētāju tiesību aizsardzības jomā kompetento valstu iestāžu sadarbības mehānismu ievērošanu, kā arī saskaņotu uzraudzību pasākumu efektivitātes palielināšanai.

3.32 EESK uzskata, ka īpaša uzmanība jāpievērš strīdu izšķiršanai, tostarp tiešsaistē. Komiteja norāda, ka ir izvirzīti jauni mērķi, īpaši attiecībā uz Patērētāju informēšanas centriem, ar kuru palīdzību paredzēts sekmēt patērētāju informēšanu un pārrobežu strīdu izšķiršanu. Komiteja uzskata, ka programmas īstenošanas gaitā jāveic tās novērtējums, lai pielāgotu programmai paredzēto finansējumu.

Briselē, 2012. gada 28. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽³⁾ OV C 162, 25.6.2008., 1. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 228, 22.9.2009., 40. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par alternatīvu strīdu izšķiršanu un grozījumiem Regulā (EK) Nr. 2006/2004 un Direktīvā 2009/22/EK (Direktīva par patērētāju ADR)”

COM(2011) 793 final – 2011/0373 (COD)

(2012/C 181/17)

Ziņotājs: **PEGADO LIZ kgs**

Eiropas Parlaments 2011. gada 13. decembrī un Padome 2011. gada 14. decembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par alternatīvu strīdu izšķiršanu un grozījumiem Regulā (EK) Nr. 2006/2004 un Direktīvā 2009/22/EK (Direktīva par patērētāju ADR)”

COM(2011) 793 final – 2011/0373 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 9. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (28. marta sēdē), ar 121 balsi par, 11 balsīm pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK pauz gandarījumu, ka pēc neskaitāmiem Eiropas patērētāju organizāciju, kā arī Komitejas atzinumos izteiktajiem aicinājumiem Komisija beidzot ir pārvērtusi savus ieteikumus 98/257 un 2001/310 par saistošu tiesību aktu.

1.2 EESK tomēr uzskata, ka vispiemērotākais tiesiskais pamats būtu Līguma 169. panta 2.b un 4. punkts — nevis tikai 114. pants —, kā arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 38. un 47. pants.

1.3 EESK iesaka izveidot “Eiropas atbilstības zīmi”, kas balstītos uz kopīgiem strukturāliem principiem un ko piešķirtu ne tikai alternatīviem strīdu izšķiršanas (ADR) mehānismiem, kuri atbilst priekšlikumā ietvertajām prasībām, bet kas saskaņotā veidā un bez maksas palīdzētu arī apzināt tirgotājus, kuri piemēro šos mehānismus.

1.4 EESK ņem vērā iespēju, kas ļauj piemērot ADR mehānismus arī kolektīviem strīdiem, kā pirmo soli ceļā uz kolektīva ES tiesiskās aizsardzības mehānisma izveidošanu, taču iesaka šo iespēju skaidri minēt direktīvā, kā arī pienācīgi definēt tās īstenošanu.

1.5 EESK tomēr vēlas atkārtoti paust uzskatu, ka Eiropas Savienībai steidzami nepieciešams saskaņots tiesisks instruments ES līmeņa kolektīvām prasībām, ko nekādā gadījumā neaizvieto totu ADR sistēmu attiecināšana uz kolektīviem strīdiem.

1.6 EESK piekrīt priekšlikuma 7., 8. un 9. pantā noteiktajiem principiem, taču iesaka tiesiskās noteiktības un skaidrības labad saglabāt definīcijas, kas sniegtas ieteikumos par sacīkstes un

pārstāvības principiem, skaidri garantējot iespēju iesaistītajām pusēm izmantot advokātu vai trešo personu, it sevišķi patērētāju tiesību aizsardzības apvienību, pakalpojumus.

1.7 EESK arī iesaka neatkarības principu neaizstāt ar neskaidro “neitralitātes principu”, kura saturs ir nenoteiktāks un kura būtība ir citāda.

1.8 EESK nelabprāt piekrīt viedoklim, ka šajos mehānismos jāiekļauj arī tirgotāju sūdzības pret patērētājiem, tomēr, ņemot vērā Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akta noteikumus, mikrouzņēmumiem un mazajiem uzņēmumiem precīzi noteiktos gadījumos un atbilstīgi nosacījumiem, kas vēl jādefinē, vajadzētu būt iespējai risināt strīdus ar patērētājiem, izmantojot ADR mehānismus.

1.9 EESK vēlas uzsvērt, ka šis priekšlikums nedrīkst apdraudēt dalībvalstīs jau pastāvošās obligātās sistēmas vai sistēmas, kuras dalībvalstis plāno izveidot saskaņā ar to tiesiskajām tradīcijām.

Ierosmi, ka ADR lēmumi var būt pusēm nesaistoši, EESK atbalsta tikai tādā gadījumā, ja skaidri tiek noteikts, ka pusēm tiks ļauts lietu pārsūdzēt attiecīgajās vispārējās piekritības tiesās.

1.10 EESK iesaka izskatāmajā priekšlikumā iekļaut tādu pašu tekstu kā priekšlikumā regulai par strīdu izšķiršanu tiešsaistē (ODR), kurā tiesībām uz tiesas pieejamību noteikts absolūts pārākums, saskaņā ar ko ADR nevis aizvieto vai nodrošina reālu “alternatīvu” tiesām, bet gan ir vērtīgs un papildinošs strīdu izšķiršanas instruments.

1.11 EESK iesaka tieši un bez aplinkiem risināt jautājumu par šo sistēmu finansēšanu, jo patērētāju tiesību aizsardzības organizācijas un dažas dalībvalstis līdzekļu trūkuma dēļ nespēj segt papildu izmaksas, ko rada šo sistēmu izveidošana, turklāt šim jautājumam ir būtiska nozīme saistībā ar sistēmas objektivitātes un neatkarības garantēšanu.

1.12 EESK uzskata, ka jāpārskata atsevišķu prasību formulējums, proti, ka tās iespējams formulēt skaidrākā, vienošmīgākā un efektīvāk īstenojamā veidā, un iesaka Komisijai ņemt vērā Komitejas īpašās piezīmes.

2. Priekšlikuma kopsavilkums

2.1 Ņemot vērā to, ka ievērojama daļa Eiropas patērētāju, iegādājoties preces un pakalpojumus iekšējā tirgū, saskaras ar problēmām, kuras bieži vien netiek atrisinātas;

ievērojot to, ka Ieteikumu 98/257/EK⁽¹⁾ un 2001/310/EK⁽²⁾ īstenošana nav bijusi efektīva, proti, to piemērošanas joma vēl aizvien nav pilnīga, patērētāji un uzņēmumi nav pietiekami informēti un alternatīvo strīdu izšķiršanas procedūru kvalitāte nav vienāda;

ņemot vērā gadu gaitā šai sakarā veikto vairāku pētījumu saturu un secinājumus;

ņemot vērā nesenākās, 2011. gada janvārī uzsāktās sabiedriskās apspriešanas rezultātus un 2011. gada 29. novembra ietekmes novērtējumu SEC(2011) 1408 galīgā redakcija;

Komisija ar šo priekšlikumu direktīvai vēlas:

- a) nodrošināt, ka visus strīdus, kas izcēlušies starp patērētāju un tirgotāju saistībā ar preču pārdošanu vai pakalpojumu sniegšanu jebkurā tautsaimniecības nozarē, var iesniegt alternatīvās strīdu izšķiršanas (ADR) struktūrai neatkarīgi no tā, vai prasītājs ir patērētājs vai tirgotājs;
- b) nodrošināt, ka patērētāji, kas ir iesaistīti pārrobežu strīdā, var saņemt palīdzību;
- c) nodrošināt, ka ADR struktūras ievēro "kvalitātes principus attiecībā uz objektivitāti, pārredzamību, efektivitāti un taisnīgumu", kā arī darbojas bez samaksas;
- d) nozīmēt vienu iestādi katrā dalībvalstī, kas būtu atbildīga par visu ADR struktūru darbības uzraudzīšanu;
- e) nodrošināt, ka dalībvalstis nosaka efektīvus, samērīgus un preventīvus sodus par to noteikumu pārkāpumiem, kas attiecas uz patērētāju informēšanu un ziņošanas pienākumu attiecīgajām iestādēm;
- f) nodrošināt, ka dalībvalstīm nav liegts pieņemt vai paturēt spēkā procedūras, kas paredzētas strīdu risināšanai starp tirgotājiem;

g) nodrošināt, ka dalībvalstīm nav liegts paturēt spēkā vai ieviest ADR procedūras līdzīgu strīdu starp tirgotāju un vairākiem patērētājiem (kolektīvās intereses) kopīgai risināšanai;

h) rosināt dalībvalstis veidot ADR struktūras, kas atbild arī par tirgotājiem no citām dalībvalstīm.

2.2 Šai nolūkā Komisija ierosina pārveidot augstāk minētos ieteikumus par direktīvu, tādējādi padarot tajās minētos noteikumus par saistošiem un par vienīgo tiesisko pamatu izmantojot LESD 114. pantu (iekšējā tirgus izveide).

2.3 Taču direktīvā nebūtu noteikta obligāta tirgotāju dalība ADR procedūrās, kā arī šādu procedūru rezultāts tirgotājiem nebūtu saistošs.

2.4 Ierosinātajai direktīvai jābūt prioritārai pār visiem citiem ES tiesību aktiem, kas satur noteikumus, lai veicinātu ADR struktūru izveidi, ja vien attiecīgajos tiesību aktos nav paredzēts vismaz līdzvērtīgs patērētāju tiesību aizsardzības līmenis.

2.5 Direktīvai jāattiecas uz visām struktūrām, kas izveidotas darbībai ilgtermiņā un kas piedāvā strīdus risināšanu, izmantojot ADR procedūru, tostarp oficiālas šķīrējtiesas procedūras, kuras nedarbojas uz *ad hoc* pamata.

3. Vispārējās piezīmes

3.1 EESK gadu gaitā vairākos atzinumos ir atkārtoti aicinājusi pārveidot Ieteikumus 98/257/EK un 2001/310/EK par saistošiem tiesību aktiem un tāpēc atzinīgi vērtē šo Komisijas iniciatīvu, taču līdzās zemāk sniegtajām piezīmēm Komiteja norāda, ka tā ir novēlota. Turklāt Komiteja arī jautā, vai — nolūkā panākt lielāku noteiktību un drošību — par tiesisko instrumentu nevajadzēja izvēlēties regulu, nevis direktīvu.

3.2 Arī attiecībā uz juridisko pamatu EESK uzskata, ka līdzās iekšējā tirgus izveidei runa ir par patērētāju tiesību aizsardzības instrumentu, un tāpēc vispiemērotākais tiesiskais pamats, neizmantojot 81. pantu, būtu Līguma 169. panta 2.b un 4. punkts un nevis vienīgi 114. pants, kā arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 38. un 47. pants.

3.3 Komiteja atzinīgi vērtē to, ka no direktīvas darbības jomas ir izslēgtas strīdu izšķiršanas procedūras, kas piedāvā izlīgumus patērētāju tiesību jomā, jo tās patiesībā nav nekas vairāk kā tirgvedības triks. Šajā gadījumā atbildīgās strīdu izšķiršanas struktūras pieaicina un apmaksā tirgotājs, tādējādi nav iespējams garantēt to objektivitāti un neatkarību. Lai novērstu jebkādas šaubas, EESK ierosina izveidot "Eiropas atbilstības zīmi", ko piešķirtu ne tikai ADR mehānismiem, kuri atbilst priekšlikumā ietvertajām prasībām (līdzīgi Spānijā pastāvošajai uzticamības zīmju sistēmai), bet kas saskaņotā veidā un bez maksas palīdzētu arī apzināt tirgotājus, kuri piemēro šos mehānismus, tādējādi nodrošinot šiem tirgotājiem patērētāju uzticēšanos.

⁽¹⁾ OV L 115, 17.4.1998., 31. lpp.

⁽²⁾ OV L 109, 19.4.2001., 56. lpp.

3.4 Komiteja atzinīgi vērtē jēdziena “patērētājs” paplašināšanu atbilstīgi jaunajai Direktīvai par patērētāju tiesībām⁽³⁾, tajā iekļaujot arī divējāda lietojuma ligumus, kuros ar komercdarbību saistītais mērķis nav dominējošs kopējā piegādes kontekstā, taču vēlētos, lai šis jēdziens tiktu skaidri ietverts direktīvas tekstā.

3.5 EESK ar gandarījumu atzīmē centienus attiecināt ADR sistēmas darbības jomu arī uz pārrobežu strīdiem un pauž cerību, ka Komisija centīsies nodrošināt apstākļus, lai šos gadījumus arī reāli varētu izskatīt alternatīvās strīdu izšķiršanas ceļā, it īpaši izmantojot strīdu izšķiršanu tiešsaistē (ODR) un uzlabojot administratīvo sadarbību starp dalībvalstīm⁽⁴⁾. Komiteja arī iesaka Komisijai atbilstīgi ierosinātās ADR regulas 6. panta 4. punktam vismaz vienu reizi gadā rīkot sanāksmi, kurā piedalītos direktīvas priekšlikuma 15. pantā minētās atbildīgās valsts iestādes nolūkā apmainīties ar paraugpraksi un apspriest ar ADR sistēmas darbību saistītās problēmas.

3.6 Komiteja atbalsta iespēju ļaut piemērot ADR mehānismus arī kolektīviem strīdiem kā pirmo soli ceļā uz kolektīva ES tiesiskās aizsardzības mehānisma izveidošanu, taču būtu vēlējies, lai šī iespēja būtu tikusi skaidri minēta direktīvā, pienācīgi definējot arī tās īstenošanu, nevis atstāta dalībvalstu ziņā. Šai sakarā EESK vēlas atkārtot aicinājumu, ko tā jau vairākus gadus paudusi dažādos atzinumos, ka Eiropas Savienībā steidzami nepieciešams saskaņots tiesiskais instruments ES līmeņa kolektīvām prasībām, ko nekādā gadījumā nevar aizstāt ar ADR sistēmu attiecināšanu uz kolektīviem strīdiem.

3.7 EESK atzīst, ka nepieciešams nodrošināt, lai par ADR sistēmu pārvaldi un darbību atbildīgajām personām, kā arī vidutājiem un šķīrējtiesniešiem būtu vajadzīgās zināšanas, prasmes, pieredze un personiskās un profesionālās īpašības savu pienākumu kompetentai un neatkarīgai veikšanai un ka viņiem ir jāgarantē apstākļi, kuros viņi var strādāt neatkarīgi un objektīvi. Tāpēc EESK būtu vēlējies, lai šie nosacījumi būtu precīzi izklāstīti priekšlikuma tekstā, tādējādi nodrošinot saskaņotus standartus visā Eiropas Savienībā.

3.8 Komiteja piekrīt ADR darbības principiem, kas izklāstīti priekšlikuma 7., 8. un 9. pantā un kas aptver dažus no principiem, kuri jau bija iekļauti augstāk minētajos ieteikumos. Tomēr paliek virkne jautājumu saistībā ar to, kāpēc nav iekļauti tādi ieteikumos ietvertie pamatprincipi kā likumība un brīvība.

Komiteja iesaka tiesiskās noteiktības un skaidrības labad saglabāt neatkarīgās definīcijas par sacīkstes un pārstāvības principiem, skaidri norādot uz iespēju iesaistītajām pusēm izmantot advokāta vai trešās puses, it sevišķi patērētāju tiesību aizsardzības apvienību, pakalpojumus (nevis uz to vienkārši garāmejot norādīt 8.a pantā un 9. panta 1.a punktā).

Visbeidzot, EESK nepiekrīt neatkarības principu aizstāt ar neskaidro “neitralitātes principu”, kura saturs ir nenoteiktāks un kura būtība ir citāda.

3.9 EESK nelabprāt piekrīt viedoklim, ka šajos mehānismos jāiekļauj arī tirgotāju sūdzības attiecībā uz patērētājiem — ne tikai tāpēc, ka tas ir pretrunā ar lielākajā daļā dalībvalstu pastāvošo sistēmu praksi un Komisijas un Eiropas Parlamenta gadu gaitā šajā jautājumā pieņemto pieeju, bet, galvenokārt, arī tāpēc, ka tas pārvērstu ADR mehānismus par strīdus izšķiršanas instancēm ar nemaksāšanu saistītos jautājumos. Tādējādi tiktu apieta ES izveidotā sistēma maza apmēra prasībām, un ADR sistēma tiktu “pārpludināta” ar lietām, paralizējot sistēmas, kurām trūkst atbilstošu reaģēšanas spēju.

Tomēr, ņemot vērā Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akta noteikumus, mikrouzņēmumiem un mazajiem uzņēmumiem atbilstīgi nosacījumiem, kas vēl jādefinē un jāprecizē, vajadzētu būt iespējai izmantot ADR mehānismus, lai risinātu strīdus ar patērētājiem, ja viņi neizņem pasūtījumu, neizņem salabotu produktu vai neierodas pēc tam, kad ir veikuši rezervāciju.

3.10 Komiteja uzskata, ka šis priekšlikums nekādā gadījumā nedrīkst apdraudēt dalībvalstīs jau pastāvošās obligātās sistēmas vai sistēmas, kuras tās plāno izveidot saskaņā ar to tiesiskajām tradīcijām.

3.11 Ierosinājumu, ka ADR lēmumiem nav jābūt pusēm saistošiem, EESK var atbalstīt tikai tādā gadījumā, ja skaidri tiek noteikts pamatprincips, ka patērētājiem vai tirgotājiem tiks ļauts lietu pārsūdzēt atbilstošajās vispārējās piekritības tiesās. Pretējā gadījumā ADR sistēmai zustu visa tās pievienotā vērtība attiecībā uz tās uzticamību un efektivitāti, turklāt ir grūti iedomāties, kā šajā sistēmā varētu iekļaut arī oficiālās šķīrējtiesas vai citu līdzīgu mehānismu lēmumus, kas pēc būtības ir pilntiesīgi tiesas nolēmumi.

3.12 EESK pauž vilšanos par to, ka šeit apskatāmajā priekšlikumā Komisija nav iekļāvusi tādu pašu tekstu kā priekšlikumā regulai par strīdu izšķiršanu tiešsaistē (ODR) attiecībā uz absolūta pārkāpuma noteikšanu tiesībām uz tiesas pieejamību, saskaņā

⁽³⁾ Direktīva 2011/83/ES (OV L 304, 22.11.2011., 64. lpp.); EESK atzinums: OV C 317, 23.12.2009., 54. lpp.

⁽⁴⁾ It sevišķi attiecībā uz Regulu 2006/2004 par sadarbību starp valsts iestādēm, sk. EESK atzinumu — OV C218, 23.07.2011., 69. lpp.

ar ko ADR nevis aizstāj vai nodrošina reālu "alternatīvu" tiesām, bet gan ir vērtīgs un papildinošs strīdu izšķiršanas instruments ⁽⁵⁾.

3.13 Komiteja ir pārstēgta par to, ka jautājums par šo sistēmu finansēšanu tiešā veidā un bez aplinkiem nav aplūkots ne priekšlikuma paskaidrojuma rakstā, ne programmā 2014.–2020. gadam, ņemot vērā to, ka rīkotajā apspriešanās patērētāju tiesību aizsardzību apvienību pārstāvji minēto vērtēja kā ļoti svarīgu aspektu. Dažām dalībvalstīm nav pietiekamu līdzekļu, lai segtu izmaksas, ko rada jaunu struktūru izveidošana, vidutāju un cita atbalsta personāla apmācīšana, informācijas un atbalsta sniegšana patērētājiem, ekspertu ziņojumu sagatavošana un jaunu administratīvu uzdevumu veikšana. Šis jautājums viennozīmīgi tiek uzskatīts par izšķirošu faktoru sistēmas objektivitātes un neatkarības nodrošināšanā ⁽⁶⁾.

3.14 EESK turklāt ieteiktu Komisijai, ja tā vēl to nav izdarījusi, veikt novērtējumu par dalībvalstu galvenajām reglamentēšanas pieejām Direktīvas 2008/52/EK ⁽⁷⁾ par starpniecību civilīetās un komercīetās (12. pants) īstenošanā, kā to ierosinājis Eiropas Parlaments ⁽⁸⁾.

4. Īpašas piezīmes

4.1 2. panta 2.(a) punkts

Formulējums "nodarbina tikai attiecīgais tirgotājs" ir neskaidrs, un tā jēga nav viennozīmīga. To jāaizvieto šādi: "atrodas vai pēdējo trīs gadu laikā atradušies profesionālās, ekonomiski atkarīgās vai cita veida attiecībās, kas varētu ietekmēt viņu neatkarību".

4.2 4. panta (e) punkts

Definīcija ir pārāk neskaidra un nav pietiekami konkrēta. Tā jāpapildina ar skaidru atsauci uz to, ka tiks ņemti vērā principi, uz kuriem jābalstās ADR struktūru darbībai un kuri jāievēro, lai kļūtu par atzītu ADR struktūru tīkla locekli.

4.3 5. panta 3. punkts

EESK neizprot šī noteikuma precīzo darbības jomu, taču pauž bažas, ka tas varētu nebūt tik efektīvs, cik vēlams. Tā vietā, lai saskaņā ar kopīgu un identisku sistēmu principu veicinātu nepieciešamo saskaņošanu, integrējot visu ADR mehānismu

⁽⁵⁾ Priekšlikumā regulai par strīdu izšķiršanu tiešaistē teikts: "Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un tiesības uz taisnīgu tiesu ir pamattiesības, kas garantētas Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantā. Tiešaistes strīdu izšķiršanas procedūras nevar veidot tā, lai tās aizstātu tiesas procedūras un tām nevajadzētu liegt tiesības patērētājiem vai tirgotājiem vērsties tiesā pēc tiesību aizsardzības. Tāpēc nekas šajā regulā nedrīkstētu kavēt puses īstenot savas tiesības piekļūt tiesu sistēmai."

⁽⁶⁾ Sk. EESK atzinumu, kas šobrīd tiek izstrādāts (INT/608).

⁽⁷⁾ OV L 136, 24.5.2008., 3. lpp.; EESK atzinums: OV C 286, 17.11.2005., 1. lpp.

⁽⁸⁾ Ziņojums par direktīvas par starpniecību īstenošanu dalībvalstīs īstenošanu, A7-0275/2011, referents: A. McCarthy.

darbību Eiropas un valstu līmenī, veidosies tāda situācija, ka dalībvalstis saglabās pastāvošās struktūras, tikai formāli izveidojot papildinošu struktūru, kas neatrisinās pašreizējās ģeogrāfiskās un nozaru problēmas.

4.4 6. pants

EESK vēlētos, lai prasmju un objektivitātes prasību izstrādāšanā un pārbaudīšanā tiktu garantēta tirgotāju un patērētāju organizāciju aktīva līdzdalība, it sevišķi to personu atlases un amatā iecelšanas procedūrās, kuras atbildīgas par strīdu izšķiršanu. Šo uzdevumu nevajadzētu atstāt dalībvalstu oficiālo iestāžu birokārtu un ierēdņu rokās.

4.5 7. pants

Papildus prasībām, kas noteiktas attiecībā uz līdzekļiem, priekšlikumā būtu jānosaka arī prasības attiecībā uz rezultātiem, lai nodrošinātu, ka šo mehānismu darbība rada kvantificējamus rezultātus gan nozarēs, kurās tiek saņemts vislielākais sūdzību skaits, gan arī attiecībā uz tirgotāju sniegto pakalpojumu kvalitāti, kā arī to, ka pašas struktūras, piemērojot aktīvu pieeju, veicina uzticēšanos savām procedūrām.

Būtiski ir arī, lai dalībvalstis garantētu, ka ADR struktūras nodrošina informāciju par pakalpojumiem, ko tās sniedz (it īpaši informācijas, starpniecības, pušu samierināšanas un šķīrējtiesas jomās), izmantotajiem finanšu līdzekļiem (tādējādi garantējot šo mehānismu nepieciešamo pārskatāmību un veicinot patērētāju uzticēšanos) un lietotāju apmierinātības līmeni ar šo iestāžu darbu.

Attiecībā uz šā panta 2. punktu EESK uzskata, ka papildus gada darbības pārskatiem šīm struktūrām, izmantojot savus parastos saziņas kanālus, jāpublicē arī to gada budžets un kopsavilkums par pieņemtajiem šķīrējtiesas nolēmumiem. Tas netraucētu ievērot noteikumus par personas datu apstrādi, ko nosaka valstu tiesību akti atbilstīgi Direktīvai 95/46/EK.

4.6 9. pants

EESK atzīst taisnīguma principa nozīmi, taču pauž neizpratni par to, kāpēc priekšlikumā nav iekļauts likumības princips, kā tas norādīts Komisijas 1998. gada 30. marta Ieteikumā ⁽⁹⁾. Šā principa neiekļaušana direktīvas nosacījumos varētu kaitēt patērētājiem pārrobežu attiecībās, it sevišķi gadījumos, kad likums patērētāja izcelsmes valstī nodrošina augstāku aizsardzību nekā attiecīgais likums tajā dalībvalstī, kurā izveidots ADR mehānisms. EESK vēlas atkārtot, ka likumības principu nepieciešams iekļaut šīs direktīvas darbības jomā, lai nodrošinātu, ka ADR struktūru nolēmumi nepazemina patērētāju aizsardzības līmeni salīdzinājumā ar to, kas ir garantēts attiecīgajos tiesību aktos.

⁽⁹⁾ Šajā Ieteikumā attiecībā uz pārrobežu strīdiem skaidri norādīts, ka "gadījumos, kas minēti Romas konvencijas 5. pantā, iestādes pieņemtā lēmuma rezultātā patērētājam nedrīkst atņemt aizsardzību, kas viņam pienākas saskaņā ar obligātajiem noteikumiem atbilstīgi tās dalībvalsts likumdošanai, kurā viņš pastāvīgi dzīvo".

4.7 10. pants

Komiteja pauž bažas, ka šā panta neviennozīmīgais formulējums varētu radīt patērētājos pārlicību, ka strīdu iespējams izšķirt, izmantojot ADR struktūru, lai gan tirgotājiem ir pienākums vienīgi sniegt informāciju par šāda veida mehānismu esamību, un patiesībā viņi, iespējams, nemaz neatzīst šo struktūru nolēmumus par sev saistošiem.

Tāpēc EESK aicina Komisiju nodrošināt, lai priekšlikumā tiktu garantēts, ka dalībvalstis pieprasīs tirgotājiem sniegt šo informāciju jau pirms līguma slēgšanas, kas tādējādi ļautu patērētājiem pieņemt apzinātu un pamatotu lēmumu, jau iepriekš zinot, vai tirgotājs atzīst ADR struktūru nolēmumus par sev saistošiem.

EESK arī uzskata, ka 2. punktā noteiktā pienākuma neizpilde vai daļēja izpilde uzskatāma par negodīgu komercpraksi un iekļaujama Direktīvai 2005/29/EK pievienotajā sarakstā neatkarīgi no sankcijām, kuras paredzētas priekšlikuma 18. pantā.

4.8 15.–17. pants

EESK pauž bažas, ka šie noteikumi varētu nebūt pietiekami, lai nodrošinātu, ka attiecīgās struktūras pilnībā ievēro prasības, jo tās balstās uz kritērijiem, kas izriet no šo struktūru pašnovērtējuma. Tāpēc ir būtiski, lai Komisija rosinātu tiešu pilsoniskās sabiedrības iesaisti šo mehānismu uzraudzīšanā ar attiecīgo nozaru pārstāvības organizāciju starpniecību ⁽¹⁰⁾.

Briselē, 2012. gada 28. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

⁽¹⁰⁾ Līdzīgi kā enerģētikas nozarē Itālijā, proti, lai gan Itālijā pastāv valsts līmeņa ADR struktūra, to pārrauga patērētāju un enerģētikas uzņēmumu pārstāvji, turklāt patērētāju organizācijas ir uzņēmušās aktīvu lomu šajā struktūrā nodarbināto personu apmācībā.

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinumam

Specializētās nodaļas atzinumā tika grozīti šādi punkti, lai atspoguļotu pilnsapulcē pieņemtos grozījumus, taču vairāk nekā viena ceturtda daļa nodoto balsu bija par to saglabāšanu oriģinālajā formā (Reglamenta 54. panta 4. punkts):

a) 1.8. punkts

“EESK nepiekrīt viedoklim, ka šajos mehānismos jāiekļauj arī tirgotāju sūdzības pret patērētājiem.”

b) 3.9. punkts

“EESK nepiekrīt viedoklim, ka šajos mehānismos jāiekļauj arī tirgotāju sūdzības attiecībā uz patērētājiem — ne tikai tāpēc, ka tas ir pretrunā ar lielākajā daļā dalībvalstu pastāvošo sistēmu praksi un Komisijas un Eiropas Parlamenta gadu gaitā šajā jautājumā pieņemto pieeju, bet, galvenokārt, arī tāpēc, ka tas pārvērstu ADR mehānismus par strīdus izšķiršanas instancēm ar nemaksāšanu saistītos jautājumos. Tādējādi tiktu apieta ES izveidotā sistēma maza apmēra prasībām, un ADR sistēma tiktu “pārpludināta” ar lietām, paralizējot sistēmas, kurām trūkst atbilstošu reaģēšanas spēju.”

Saskaņā ar Reglamenta 54. panta 4. punktu grozījumi tika izskatīti kopā.

Balsošanas par grozījumu rezultāti:

Par:	80
Pret:	52
Atturas:	19

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par patērētāju strīdu izšķiršanu tiešsaistē (Regula par patērētāju ODR)”

COM(2011) 794 final – 2011/0374 (COD)

(2012/C 181/18)

Ziņotājs: **PEGADO LIZ kgs**

Eiropas Parlaments 2011. gada 13. decembrī un Padome 2011. gada 14. decembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par patērētāju strīdu izšķiršanu tiešsaistē (Regula par patērētāju ODR)”

COM(2011) 794 final – 2011/0374 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 9. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (28. marta sēdē), ar 117 balsīm par un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK, kas jau sen aicinājusi uzsākt šādu iniciatīvu, atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu un atbalsta tās izvēli par juri-disko instrumentu izmantot regulu.

1.2 EESK tomēr uzskata, ka vispiemērotākais juridiskais pamats būtu ne tikai LESD 114. pants, bet arī 169. panta 2. punkta b) apakšpunkts un 4. punkts, kā arī ES Pamattiesību hartas 38. un 47. pants.

1.3 EESK atzinīgi vērtē Komisijas skaidro paziņojumu, ka šādas sistēmas izveidei nevajadzētu liegt tiesības patērētājiem vai tirgotājiem vērsties tiesā, ja viņi to vēlētos, vai aizstāt tiesas procesu parasto norisi.

1.4 EESK tomēr uzskata, ka priekšlikumam trūkst vērēna, tam ir pat maldinošs nosaukums un tas neattaisno cerības par vēlamo un iespējamo, jo īpaši attiecībā uz tiem daudzajiem tehnoloģiskajiem līdzekļiem un elektroniskās informācijas sistēmām, kuru izmantošana ir izrādījušies sekmīga un kas ir pazīstamas kā ODR otrā paaudze.

1.5 EESK tāpēc iesaka Komisijai uzskatīt šo priekšlikumu par pirmo soli virzībā uz strīdu efektīvu izšķiršanu tiešsaistē un pēc iespējas drīzāk izvērst minētās sistēmas potenciālu, lai, nodrošinot juridisku drošību un noteiktību, iekļautu visus saderīgos tehnoloģiskos jauninājumus, kā arī iesaka *ex novo* izveidot īpašu un atsevišķu sistēmu, kura paredzēta ES ODR pārrobežu darījums.

1.6 EESK uzskata, ka nav attaisnojams tas, ka sistēmā nav iekļauti strīdi, kas nav absolūti pārrobežu rakstura, un strīdi, kuri nav radušies darījumos, kas noslēgti, izmantojot elektroniskos līdzekļus (strīdi bezsaistē).

1.7 EESK nepiekrīt, ka šādus mehānismus varētu attiecināt arī uz tirgotāju sūdzībām par patērētājiem.

1.8 EESK iesaka skaidri paredzēt, ka tiešsaistes sūdzību gadījumos attiecīgo pušu pārstāvību var uzņemt juristi vai trešās personas, īpaši patērētāju apvienības.

1.9 EESK mudina Komisiju precizēt, kā ar platformas starpniecību būtu iespējams atrisināt sarežģītākus jautājumus, kas var rasties atsevišķos tiešsaistes strīdos, piemēram, negodīgu līguma noteikumu un līgumiem piemērojamā likuma apspriešana.

1.10 EESK ir nopietni iebildumi attiecībā uz noteikto termiņu reālu ievērošanu, un Komiteja izsaka bažas par to, ka, ja šādi termiņi būs obligāti, ņemot vērā paredzamās grūtības to ievērošanā, tie var diskreditēt sistēmu, kuras viens no galvenajiem mērķiem ir ātrums un efektivitāte.

1.11 EESK ierosina sasaistīt šo tiešsaistes platformu ar “tiešsaistes sūdzību grāmatu”, kurai jābūt tiešsaistes tirgotāju tīmekļa vietnēs.

1.12 EESK iesaka Komisijai pieņemt izveidojamajai sistēmai paredzētu kvalitātes nodrošināšanas sistēmu, ierosina, lai akreditētas un pilnvarotas struktūras izveidotu uzticības zīmes tiem ekonomikas jomas dalībniekiem, kas nodarbojas ar reklāmu (savās tīmekļa vietnēs), un atbalsta strīdu izšķiršanu ar minētās platformas starpniecību, kā arī atbalsta priekšlikumu ētikas kodeksos iekļaut norādi par strīdu izšķiršanu ar tiešsaistes platformas starpniecību.

1.13 EESK iesaka noteikti un aktīvi pievērsties jautājumam par minētās sistēmas finansējumu, ņemot vērā to, ka patērētāju apvienības un dažas dalībvalstis nevar atļauties palielināt izmaksas sistēmas izveidei, un šis jautājums ir izšķirošs, lai nodrošinātu sistēmas objektivitāti un neatkarību.

1.14 EESK uzskata, ka pārāk daudz būtisku likumdošanas instrumenta un sistēmas funkcionēšanas aspektu ir atstāti iekļaušanai turpmākajos īstenošanas vai deleģētajos aktos, un tas pārsniedz Līguma 290. pantā noteiktos ierobežojumus, ietekmējot attiecīgā instrumenta juridisko drošību un noteiktību.

1.15 EESK uzskata, ka būtu jāpārskata un jāuzlabo dažu prasību formulējums, lai minētās prasības būtu precīzākas, saprotamākas un efektīvākas, un iesaka Komisijai ņemt vērā šīs īpašās piezīmes.

2. Priekšlikuma kopsavilkums

2.1 Tā kā ir ļoti maz struktūru patērētāju alternatīvai strīdu izšķiršanai (ADR) ārpustiesas kārtībā, kas Eiropas patērētājiem piedāvā iespēju veikt visu procedūru tiešsaistē;

tā kā nav efektīvu tiesību aizsardzības procedūru sūdzībām, kas saistītas ar pārrobežu tiešsaistes darījumiem un tas nelabvēlīgi ietekmē gan patērētājus, gan uzņēmumus;

tā kā vairāku pētījumu, kas veikti par minēto jautājumu, saturs un secinājumi rosina uzskatīt, ka patērētāju strīdu izšķiršanas tiešsaistē instrumentu (ODR) izstrādei, veicot ES līmeņa pasākumus, ir plašs atbalsts;

tā kā ietekmes novērtējuma (SEC(2011) 1408 galīgā redakcija, 2011. gada 29. novembris) rezultāti liecina, ka, tikai izmantojot divus instrumentus saistībā ar alternatīvu strīdu izšķiršanu (ADR) un strīdu izšķiršanu tiešsaistē (ODR), var nodrošināt piekļuvi objektīvam, pārredzamam un efektīvam līdzeklim, lai ārpustiesas kārtībā atrisinātu patērētāju strīdus, kas saistīti ar pārrobežu e-komercijas darījumiem;

ar šo priekšlikumu regulai Komisijas mērķis ir izveidot ES mēroga sistēmu strīdu izšķiršanai tiešsaistē (ODR), lai veicinātu

strīdu atrisināšanu starp tirgotājiem un patērētājiem attiecībā uz preču pārdošanu vai pakalpojumu sniegšanu tiešsaistē pāri robežai.

2.2 Minētā mērķa sasniegšanai Komisija par vienīgo juridisko pamatu izmanto Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu par iekšējā tirgus darbību, lai

a) izveidotu strīdu izšķiršanai tiešsaistē paredzētu Eiropas līmeņa platformu, kas ir interaktīva tīmekļa vietne, kurai var piekļūt elektroniski un bez maksas visās oficiālajās ES valodās. Minētā ODR platforma piedāvās vienu pieejas punktu patērētājiem un tirgotājiem, kuri cenšas ārpustiesas kārtībā risināt strīdus, kas radušies tādos pārrobežu e-komercijas darījumos, kuros visas puses ir reģistrējušas uzņēmējdarbību vai pastāvīgi dzīvo dažādās ES dalībvalstīs; un

b) izveidotu tiešsaistes strīdu izšķiršanas koordinatore tīklu, kurā būtu viens ODR kontaktpunkts katrai dalībvalstij — kompetentā iestāde, kas iecelta saskaņā ar ADR direktīvas noteikumiem un ir atbildīga par atbalsta sniegšanu strīdu izšķiršanā par sūdzībām, kuras iesniegtas ar platformas starpniecību.

2.3 Ierosinātā regula būs piemērojama tikai tādiem strīdiem starp patērētājiem un tirgotājiem, kas radušies saistībā ar tiešsaistē pāri robežai pārdotām precēm vai sniegtiem pakalpojumiem.

2.4 Ieviešamā sistēma būtu jābalsta uz esošajām ADR struktūrām un būtu jārespektē dalībvalstu juridiskās tradīcijas attiecībā uz katras valsts procedūras noteikumiem, jo īpaši noteikumi par izmaksām, vienlaikus ievērojot kopīgus darbības standartus, lai nodrošinātu darbības efektivitāti un ātrumu. Tas nekavē nevienas esošās tiešsaistes ADR struktūras darbību ES, un tam nebūtu jā kavē ADR struktūras nodarboties ar tādu pārrobežu strīdu izšķiršanu, kas tām ir iesniegti nevis ar ODR platformas starpniecību, bet citādā veidā.

2.5 Tiešsaistes strīdu izšķiršanas procedūras nav paredzētas, lai tās aizstātu tiesas procedūras vai liegtu tiesības patērētājiem vai tirgotājiem griezties ar lietu tiesā. Ierosinātā regula attieksies uz visām struktūrām, kas ir izveidotas ilgstošai darbībai un piedāvā iespēju izšķirt strīdu, piemērojot ADR procedūru, tai skaitā oficiālās šķīrējtiesas procedūras, kuras nav izveidotas *ad hoc*.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Dažos jaunākajos atzinumos, jo īpaši pēc Digitālās programmas ⁽¹⁾, 50 ierosināto pasākumu ⁽²⁾ un iekšējā tirgus 12 sviru pieņemšanas ⁽³⁾, EESK ir aicinājusi izveidot sistēmu strīdu izšķiršanai tiešsaistē un tāpēc atzinīgi vērtē šo Komisijas iniciatīvu. Komiteja atbalsta arī Komisijas izraudzīto juridisko instrumentu — regulu.

⁽¹⁾ COM(2010) 245 galīgā redakcija.

⁽²⁾ COM(2010) 608 galīgā redakcija.

⁽³⁾ COM(2011) 206 galīgā redakcija.

3.2 Attiecībā uz juridisko pamatu EESK uzskata, ka papildus tikai iekšējā tirgus izveidei, kam arī ir liela nozīme, runa ir arī par instrumentu patērētāju aizsardzībai un ka vispiemērotākais juridiskais pamats, ja netiks pieņemts LESD 81. pants, būtu ne tikai LESD 114. pants, bet arī 169. panta 2. punkta b) apakšpunkts un 4. punkts, kā arī ES Pamattiesību hartas 38. un 47. pants.

3.3 EESK atzinīgi vērtē Komisijas skaidro paziņojumu, ka šādas sistēmas izveidei nevajadzētu liegt tiesības patērētājiem vai tirgotājiem vērsties tiesā, ja viņi to vēlētos, vai aizstāt tiesas procesu parasto norisi.

3.4 Komiteja ar gandarījumu atzīmē, ka patērētāja jēdziens ir paplašināts atbilstoši priekšlikumam direktīvai par ADR un jaunajai direktīvai par patērētāju tiesībām⁽⁴⁾, lai attiecinātu to arī uz divējāda lietojuma līgumiem, kuros ar komercdarbību saistītais mērķis nav dominējošais. EESK tomēr vēlētos, ka minētais jēdziens skaidri būtu iekļauts direktīvas tekstā.

3.5 EESK atzīmē Komisijas vēlmi respektēt dalībvalstu juridiskās tradīcijas un necensties aizstāt vai mazināt esošo ADR procedūru lomu, tomēr izsaka šaubas par to, vai atļauja izskatīt strīdus tiešsaistē ir nozīmīgs solis virzībā uz strīdu dematerializēšanu.

3.6 EESK atzīst, ka praksē šis priekšlikums aprobežojas ar to, ka tiek izveidots "elektroniskā pasta zīmogs" vai "tiešsaistes pastkastīte", uz kuru nosūta sūdzības un pēc formālas izšķirošanas tās nosūta tālāk uz dažādām ADR struktūrām, tādējādi izveidojot apgrūtināšu birokrātisku un administratīvu piegādes sistēmu.

3.7 EESK uzskata, ka priekšlikumam trūkst vērēna un tas neattaisno cerības par vēlamu un iespējamu, jo īpaši attiecībā uz šādiem aspektiem:

- a) daudzgadu rīcības plāns Eiropas elektroniskā tiesiskuma jomā 2009.–2013. gadam⁽⁵⁾;
- b) ANO Starptautiskās tirdzniecības tiesību komisijas (UNCITRAL) novatoriskais dokuments⁽⁶⁾ (A/CN.9/706) "Iespējamais turpmākais darbs strīdu izšķiršanā tiešsaistē pārrobežu elektroniskās komercijas darījumos";
- c) to strīdu neiekļaušana, kas nav absolūti pārrobežu rakstura, liekot dalībvalstīm, kuras to vēlas, ieviest attiecīgās valsts

sistēmu pārrobežu strīdu risināšanai, pat ja attiecīgajām pusēm ir dažāda valstspiederība, bet kas nejausības dēļ pastāvīgi vai uz laiku rezidē vienā dalībvalstī;

- d) to strīdu neiekļaušana, kas nav radušies darījumos, kuri noslēgti, izmantojot elektroniskos līdzekļus (t.i., bezsaistē), nepieņemot Direktīvā 2003/31/EK noteiktās elektroniskās komercijas plašāku definīciju, tai skaitā strīdi, kas radušies tiešsaistes komerciālās pārrunās, bet kuru rezultātā nav veikti nekādi darījumi. Dažās ADR tagad atzīta arī iespēja ar elektroniskiem līdzekļiem risināt strīdus, kas radušies darījumos, kuri noslēgti no attāluma, izmantojot līdzekļus, kas nav elektroniski (piemēram, tirdzniecība pēc kataloga vai mājās veikta tirdzniecība). Bez tam jāņem vērā uz vietas veiktie darījumi, kas notiek ceļojumos uz citām dalībvalstīm, gadījumos, kad strīdi rodas kādu laiku pēc darījumu noslēgšanas;
- e) tas, ka nav pieņemta t.s. otrās paaudzes ODR (tiešsaistes strīdu risināšanas) sistēma⁽⁷⁾, kurā aktīva loma ir tehnoloģijai (kas raksturīga šai platformai), kura patērētāju strīdu izšķiršanā tiešsaistē darbojas kā patiesa "ceturtā puse"⁽⁸⁾ (papildus abām darījuma pusēm un starpniekam/šķīrējtiesnesim); tas dotu pusēm iespēju sazināties no attāluma, reālajā laikā vai ar laika novirzi, izmantojot jaunās informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, un nebūtu vajadzīga visu pušu fiziska klātbūtne;
- f) tas, ka nav nekādu norāžu uz izveidotās sistēmas kvalitātes nodrošināšanas sistēmu, kā, piemēram, standartā ISO 10003 paredzētā sistēma "Pamatnostādnes strīdu izskatīšanai ārpus organizācijām", ko pat varētu izmantot, standartizējot perspektīvu, kurā sniegta informācija par minētā mehānisma darbību, kā arī nav "kontROLSaraksta", kurā varētu reģistrēt pret profesionāliem iesniegtās sūdzības.

3.8 Lai gan regulā ir noteikts, ka ODR platformas funkcija būs "nodrošināt pusēm un ADR struktūrai iespēju veikt strīdu izšķiršanas procedūru tiešsaistē" (5. panta 3. punkta d) apakšpunkts), EESK bija cerējusi, ka tiks izveidoti pamati arī ODR sistēmai, kas veicinātu tiešsaistes vai elektroniskā tiesiskuma leģitimitāti; Komiteja bija cerējusi, ka sistēma tiks izveidota tā, lai atkārtoti izmantotu un kopētu esošo sinhrono vai asinhrono infrastruktūru un tehnoloģiskos resursus, piemēram, virtuālo tērzēšanu, elektroniskos forumus, elektronisko pastu, telekonferences, audio konferences un videokonferences, virtuālās saziņas telpas utt.; Komiteja bija arī cerējusi, ka sistēma dos iespēju uzlabot lietojumus saistībā ar tieslietām un atbalstīs pirmās un otrās paaudzes ODR instrumentu izmantošanu (pārrunas, izlīgums un arbitražas tiešsaistē), veicinot pušu elektroniskos izlīgumus, nodrošinās stabilāku ražošanas procesu un vieglāk ievērojamas un prognozējamās procedūras.

⁽⁴⁾ Direktīva 2011/83/ES, OV L 304, 22.11.2011., 64. lpp.

⁽⁵⁾ OV C 75, 31.03.2009., 1. lpp.

⁽⁶⁾ Iespējams iepazīties vietnē http://www.uncitral.org/uncitral/publications/online_resources_ODR.html.

⁽⁷⁾ Sal. G. Peruginelli un G. Chiti "Artificial Intelligence Dispute Resolution" in *Proceedings of the Workshop on the Law of electronic agents* – LEA 2002.

⁽⁸⁾ Sal. cita starpā the CYBERSETTLE (<http://www.cybersettle.com>), SMARTSETTLE (<http://www.smartsettle.com>) un SQUARETRADE procedures (<http://www.squaretrade.com>). Pēdējā minētā kopš 1999. gada ir atrisinājusi vairāk nekā 200 000 strīdu 120 valstīs, ECODIR (pieejama <http://www.ecodir.org>).

3.9 Pat bez jebkādas virzības uz iepriekšminētajiem otrās paaudzes modeļiem Komisijai, lai attaisnotu cerības saistībā ar šo iniciatīvu un nodrošinātu pasludinātos ieguvumus, tomēr būtu vajadzējis vismaz apsvērt iespēju ODR sistēmas pusēm paredzētās platformas funkcijās iekļaut lēmumu atbalsta sistēmas. Telemātisko rīku un uz matemātiskiem modeļiem balstīta mākslīgā intelekta izmantošana minētajos otrās paaudzes modeļos atvieglo nolēmumus strīdu gadījumos, pateicoties pušu priekšlikumu sistēmiskai izvērtēšanai, ko savukārt atbalsta līdzvērtīgas kapacitātes IT speciālisti ("intelektuālās saskarnes") interaktīvā procesā, balstoties uz tādiem standartizētiem pārrunu modeļiem kā, piemēram, BATNA (*Best Alternative to a Negotiated Agreement*) (pārrunātās vienošanās labākā alternatīva), WATNA (*Worst Alternative to a Negotiated Agreement*) (pārrunātās vienošanās sliktākā alternatīva) un ZOPA (*Zone of Possible Agreement*) (iespējamās vienošanās zona). Lēmumu atbalsta sistēmu piemēri ir ekspertsistēmas, uz iepriekšējiem gadījumiem balstītas informācijas sistēmas, piekļuves sistēmas elektroniskajām datubāzēm (uz konkrētiem gadījumiem pamatota argumentācija vai "CBR" starptautiskajā literatūrā) un strīdu atrisināšana tiešsaistē, pamatojoties uz pušu atšķirīgajām pieejām strīdu risināšanai.

3.10 EESK vēlas zināt arī to, kā Komisija ir paredzējusi strīdu risināšanu tiešsaistē gadījumos, kas attiecas ne tikai uz tipiskām komerciālām domstarpībām, kā, piemēram, "izbrāķēti" produkti, produkti, "kas nedarbojas pienācīgi" vai "piegādes aizkavēšanās vai nepiegādātas preces", bet arī strīdi par negodīgiem līgumu noteikumiem un līgumiem piemērojamajiem tiesību aktiem.

3.11 EESK vēlētos konkrētu norādi, ka iesaistīto pušu pārstāvību var uzņemties juristi vai trešās personas, īpaši apvienības, kas tiešsaistē iesniegtajās sūdzībās pārstāv patērētāju intereses.

3.12 EESK izsaka izbrīnu, ka nav pievērsta skaidra un tieša uzmanība jautājumam par minētās jaunās sistēmas finansējumu, ņemot vērā to, ka notikušajās apspriedēs patērētāju pārstāvju apvienības uzskatīja to ļoti svarīgu aspektu. Dažas dalībvalstis nevar atļauties palielināt izmaksas, lai izveidotu jaunas struktūras, apmācītu koordinatorus un pārējo atbalsta personālu, sniegtu informāciju un palīdzību patērētājiem un veiktu jaunus administratīvus uzdevumus. Visas ieinteresētās puses uzskatīja minēto problēmu par izšķirošo, lai nodrošinātu sistēmas objektivitāti un neatkarību.

4. Īpašas piezīmes

4.1 1. pants. Priekšmets

Šīs regulas priekšmetā vajadzētu iekļaut arī principu par tiesību aktu pieejamību iesaistītajām pusēm un iespēju vērsties tiesā. Papildus strīdu atrisināšanai platformu varētu izmantot, lai novērstu strīdu izraisīšanos, sniedzot attiecīgo informāciju, kas veicinātu problēmu atrisināšanu.

4.2 2. pants. Darbības joma

Arī saimniecisku iemeslu dēļ EESK vēlētos, ka regulu piemēro arī strīdiem, kas izraisās bezsaistē, kā to jau praksē plaši izmanto daudzi ADR pakalpojumu sniedzēji, kuri pušu izlīguma panākšanai izmanto informācijas tehnoloģijas.

Kā pilnīgi formālu aspektu Komiteja ierosina, lai izņēmumus no regulas darbības jomas norādītu nevis 4. pantā, kurā ir iekļautas definīcijas, bet gan 2. pantā.

4.3 3. pants. Saistība ar citiem ES tiesību aktiem

EESK ierosina iekļaut direktīvu par elektronisko tirdzniecību, direktīvu par dažiem patēriņa preču pārdošanas aspektiem un direktīvu par distances līgumiem⁽⁹⁾.

4.4 II nodaļa. Eiropas platforma strīdu izšķiršanai tiešsaistē

Lielākas precizitātes labad EESK vēlētos, ka jautājumi par platformas izveidi un par strīdu izšķiršanas kārtību netiktu izskatīti vienā nodaļā.

4.5 5. panta 3. punkta b) apakšpunkts

EESK izsaka šaubas par to, vai ir lietderīgi ļaut pusēm izraudzīties ADR struktūru, jo nav nekādu kritēriju izvēles izdarīšanai. Būtu arī vēlams, ka puses pašas var izraudzīties struktūru, ar ko tās jau iepriekš strādājušas.

4.6 5. panta 3. punkta i) apakšpunkts

EESK izsaka bažas, ka i) apakšpunktā minētā informācija varētu būt nepietiekama. Komiteja ierosina, ka papildus statistikai par izskatīto strīdu rezultātiem platformā vajadzētu norādīt visbiežāk izmantotās metodes un statistikas datus iedalīt pa dažādajiem izskatītajiem tematiem. Platformā vajadzētu iekļaut arī procesa pārvaldības sistēmu līdz ar pārvaldības rādītājiem, iekļaujot uzsāktās un pabeigtās un neizlemtās lietas, katras lietas izskatīšanas ilgumu un izmaksas. Bez tam EESK uzskata, ka vienas vai vairāku ADR struktūru vienkārša norāde vai ieteikšana pusēm negarantē mērķi, ko sertifikātam vajadzētu nodrošināt, proti, tiesiskuma pieejamību ieinteresētajām pusēm. EESK vēlas vērst uzmanību uz to, ka, pat ja tikai viena no pusēm nepiekrīt ieteiktajai ADR struktūrai, procedūra varētu beigties ar to, ka sūdzību tālāk neapstrādā (skat. 7. panta 3. punktu, 8. panta 2. punkta b) apakšpunktu un 4. punktu), kas faktiski nosaka sistēmas neveiksmīgu darbību.

⁽⁹⁾ Direktīva Nr. 2000/31/EK. OV L 178, 17.07.2000., 1. lpp., Direktīva Nr. 1999/44/EK, OV L 171, 07.07.1999., 12. lpp. un Direktīva Nr. 97/7/EK, OV L 144, 04.06.1997., 19. lpp.

4.7 6. pants. Koordinatoru tīkls strīdu izšķiršanai tiešsaistē

EESK uzskata, ka termins “tiešsaistes strīdu izšķiršanas koordinatori” ir maldinošs; no minētā termina būtu jāizvairās, jo faktiski strīdu izšķiršanas process nevar notikt tiešsaistē, bet gan vienīgi izmantojot tradicionālās ADR metodes. Elektroniski var iesniegt tikai sūdzību.

EESK ir nopietni nobažījusies par to, ka minētā sistēma varētu ietekmēt vai apdraudēt ierosinātās regulas mērķos paredzēto ātrumu un efektivitāti, kas radīs pārāk lielu birokrātiju, ņemot vērā ieteikto trīs posmu pāradresēšanas sistēmu, kā arī apšaubu 9. panta b) apakšpunktā noteiktā 30 dienu termiņa faktiskas ievērošanas iespējamību. Jāatzīmē, ka līdz brīdim, kad puses ar ADR pakalpojumu sniedzēju palīdzību faktiski iesaistās strīda risināšanā, sūdzība elektroniskā veidā jāiesniedz platformai, tad sūdzība ir jāizskata un jāpiedāvā kompetentajām ADR struktūrām, pēc tam ODR koordinatori pāradresē to izraudzītajai ADR struktūrai, un tas pusēm ir saistīts ar neizbēgamu aizkavēšanos, kas rada izmaksas kavēšanās dēļ, kā arī alternatīvās izmaksas.

4.8 7. pants. Sūdzības iesniegšana

EESK iesaka pienācīgu uzmanību veltīt tam, ka attiecīgā sūdzība un tai pievienotie dokumenti ir jāpārtulko tā, lai puses uz tulkojumu var paļauties, un tulkojumam jābūt par pusēm pieejamu cenu. Šis jautājums ir izšķirošs, lai nodrošinātu sistēmas sekmīgu darbību, bet priekšlikumā tas nav izskatīts; priekšlikumā nav norādes pat par automatizētās tulkošanas tehnoloģijām, kas jau ir izstrādātas un ko vajadzētu izmantot šajā sistēmā.

4.9 8. panta 2. un 6. punkts

EESK vēlētos uzsvērt, ka pielikumā iekļautais dokuments “Informācija, kas jāsniedz aizpildot elektronisko sūdzības iesniegšanas veidlapu” ir tik neatbilstošs attiecībā uz tā saturu un veidu, kādā to paredzams aizpildīt, ka nav vajadzīgas nekādas piezīmes.

EESK uzskata, ka tīmekļa vietnē papildus veidlapai būtu jāiekļauj arī lietošanas pamācība, kā aizpildīt minēto veidlapu. Tajā būtu jāiekļauj īpaši norādījumi (iepriekšējas instrukcijas, lai lietotāji varētu iepazīties ar programmatūru, kā arī atbalsta tīmekļa vietne ar instrukcijām, palīdzību un atbildēm uz bieži uzdotiem jautājumiem). Pusēm jābūt pieejamai interaktīvai zonai, kurā izklāstīt problēmas un saņemt tūlītēju atbildi tiešsaistē. Tīmekļa vietnē jābūt iespējai konstatēt faktus mutiski dažādās valodās ar tūlītēju tulkojumu, izmantojot jau esošās jaunās komunikācijas tehnoloģijas. Jānodrošina arī sistēma nepareizi vai nepilnīgi aizpildītu veidlapu automātiskai atklāšanai, sniedzot informāciju, kas vajadzīga veidlapu izlabošanai, un līdz ar to izvairoties no tā, ka jāiesniedz jauna sūdzība.

EESK uzskata, ka būtu jāprecizē atsevišķi neskaidri juridiski jēdzieni, piemēram, i) “pietiekama” (2. punkts) un ii) “datus,

kas ir precīzi, atbilstīgi un samērīgi attiecībā uz to apkopošanas mērķiem” (6. punkts), lai nodrošinātu konkrētu informāciju.

Komiteja vēlētos ierosināt, ka jāparedz ne tikai obligāti noteikumi attiecībā uz izmantotajiem līdzekļiem (padarot pieejamu veidlapu tiešsaistē), bet jānodrošina arī tas, ka veidlapu aizpildīšana ir intuitīvs, patērētājiem ērts, vienkāršs un skaidrs process⁽¹⁰⁾.

Bez tam EESK ierosina sasaistīt šo tiešsaistes platformu ar “tiešsaistes sūdzību grāmatu”, kurai jābūt tiešsaistes tirgotāju tīmekļa vietnēs. Aizpildīto veidlapu ar saskarnes starpniecību varētu tieši, automātiski un elektroniski nosūtīt centrālajai ODR platformai, lai nodrošinātu strīda izšķiršanu.

4.10 8. panta 1. punkts

EESK vēlētos uzsvērt, ka vidusmēra patērētājam parasti nav datorprasmju (digitālā atstumtība), un izsaka bažas, ka 1. punktā paredzētā sankcija būs pretrunā ierosmes mērķiem un galu galā tā būs apzināta formāla taktika, lai strīdi netiktu risināti.

4.11 12. pants. Datu konfidencialitāte un drošība

EESK vēlas uzsvērt, ka noteikumi par dienesta noslēpumu un konfidencialitāti ir iekļauti valstu tiesību aktos un ka nav vajadzīgs noteikums par pierādīšanas pienākumu vai risinājumiem, ja minētās prasības nav izpildītas.

4.12 13. pants. Informācija patērētājiem

EESK ierosina, lai akreditētas un pilnvarotas struktūras izveidotu tādas uzticības zīmes kā, piemēram, “TRUSTe”, Euro-Label vai Global Trustmark Alliance, tiem ekonomikas jomas dalībniekiem, kas nodarbojas ar reklāmu (savās tīmekļa vietnēs), un atbalsta strīdu izšķiršanu ar minētās platformas starpniecību.

EESK atbalsta priekšlikumu ētikas kodeksos, kas jāizstrādā ekonomikas jomas dalībniekiem, patērētāju un piegādātāju organizācijām, kā arī valdības struktūrām, iekļaut norādi par strīdu izšķiršanu ar tiešsaistes platformas starpniecību.

⁽¹⁰⁾ Svarīgu paziņojumu nenoliedzami var sabojāt pareizrakstības, gramatikas vai drukas kļūdas. Pareizrakstības kļūdas var izraisīt pārsteidzīgus secinājumus par otro pusi vai radīt šaubas par strīdu izšķiršanas procesa kvalitāti. Tāpēc lietderīgi būtu rīki pareizrakstības pārbaudei, piemēram, <http://www.juripax.com/> lietotie rīki.

4.13 15. un 16. pants. Īstenošanas akti un deleģētie akti

Dažos priekšlikuma punktos (6. panta 5. punkts un 7. panta 4. un 5. punkts) likumdošanas instrumenta un sistēmas darbības izšķiroši aspekti ir atstāti iekļaušanai turpmākajos īstenošanas vai deleģētajos aktos; EESK uzskata, ka tas pārsniedz Līguma 290. pantā un Komisijas paziņojumā par Līguma par Eiropas Savienības darbību 290. panta īstenošanu (COM(2009) 673 galīgā redakcija, 09.12.2009.) noteiktos ierobežojumus, ietekmējot attiecīgā instrumenta juridisko drošību un noteiktību.

Briselē, 2012. gada 28. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Jaunā tiesiskā regulējuma pielāgošanas tiesību aktu kopums (Preču tiesību aktu kopuma īstenošana)”

COM(2011) 764 final – 2011/0358 (COD)

COM(2011) 765 final – 2011/0351 (COD)

COM(2011) 766 final – 2011/0352 (COD)

COM(2011) 768 final – 2011/0350 (COD)

COM(2011) 769 final – 2011/0353 (COD)

COM(2011) 770 final – 2011/0354 (COD)

COM(2011) 771 final – 2011/0349 (COD)

COM(2011) 772 final – 2011/0356 (COD)

COM(2011) 773 final – 2011/0357 (COD)

(2012/C 181/19)

Vienīgais ziņotājs: **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

Padome 2011. gada 20. decembrī un Eiropas Parlaments 2011. gada 30. novembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Jaunā tiesiskā regulējuma pielāgošanas tiesību aktu kopums (Preču tiesību aktu kopuma īstenošana)”

COM(2011) 764 final – 2011/0358 (COD)

COM(2011) 765 final – 2011/0351 (COD)

COM(2011) 766 final – 2011/0352 (COD)

COM(2011) 768 final – 2011/0350 (COD)

COM(2011) 769 final – 2011/0353 (COD)

COM(2011) 770 final – 2011/0354 (COD)

COM(2011) 771 final – 2011/0349 (COD)

COM(2011) 772 final – 2011/0356 (COD)

COM(2011) 773 final – 2011/0357 (COD).

Par dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 9. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (28. marta sēdē), ar 115 balsīm par, 4 balsīm pret un 10 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Komiteja atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas pieņemtos priekšlikumus grozīt desmit tehniskās saskaņošanas direktīvas, kas attiecas uz “preču tiesību aktu kopuma” īstenošanu, tās vienkārši pielāgojot Lēmumam Nr. 768/2008/EK⁽¹⁾ (par produktu tirdzniecības vienotu sistēmu).

1.2 Turpmāk būtu lietderīgi precizēt ar dalībvalstu tiesību aktiem garantējamo sankciju veidu un minimālo apmēru, jo ar

skatāmo noteikumu kopumu vienīgi paredzēts valsts pārvaldes iestāžu pienākums paredzēt noteikumus par sankcijām attiecīgo pārkāpumu gadījumā, bet ne noteikt sankciju kategoriju vai citus soda elementus, ko definē pārvalstiskā līmenī.

1.3 Komisijai būtu jāņem vērā EESK 2007. gada 13. decembra atzinumā par ražojumu tirdzniecības vienotu sistēmu⁽²⁾ iekļautās piezīmes par koordinācijas uzlabošanas nepieciešamību un tirgus uzraudzības pasākumu pastiprināšanu.

⁽¹⁾ OV L 218, 13.08.2008., 82. lpp. EESK atzinums OV C 120, 16.05.2008., 1. lpp.

⁽²⁾ OV C 120, 16.5.2008., 1. lpp.

1.4 Attiecībā uz ES tirgus juridisko aizsardzību vajadzētu pāriet uz jaunu sistēmu produktu izcelsmes un izsekojamības noteikšanai, lai uzlabotu informāciju patērētājiem.

2. Ievads

2.1 Brīva preču aprite ir viena no četrām pamatbrīvībām, uz kurām balstās iekšējais tirgus, kā tas nepārprotami ir noteikts Līgumos (LESD 28. pantā un turpmākajos pantos) un apstiprināts Tiesas praksē, kas iekļauta ES *acquis*.

2.1.1 1985. gadā pieņēma “jaunās pieejas” likumdošanas tehniku, proti, tiesību aktos paredzēt tikai būtiskās prasības un sīkus tehniskas dabas aspektus noteikt ar saskaņotajiem Eiropas standartiem, tādējādi sekmējot ātrāku saskaņošanas procesu un rūpniecības nozarēm sniedzot iespēju gūt labumu no brīvas preču aprites.

2.1.2 Sekundārajos tiesību aktos ar Padomes Lēmumu Nr. 90/683/EK ⁽³⁾ ieviesa jēdzienu “vispārēja pieeja”, kuru vēlāk aizstāja ar Lēmumu Nr. 93/465/EK ⁽⁴⁾, nosakot tās vispārējās pamatnostādnes un procedūras atbilstības novērtēšanai, kas jāizmanto “jaunās pieejas” direktīvās.

2.2 Lai uzlabotu preču tirdzniecību iekšējā tirgū, Eiropas Parlaments un Padome 2008. gada jūlijā, apstiprinot Regulu EK 765/2008 par akreditāciju un tirgus uzraudzību un Lēmumu 768/2008/EK ⁽⁵⁾ par produktu tirdzniecības vienotu sistēmu, pieņēma jaunu tiesisko regulējumu.

2.2.1 2008. gadā pieņemtā tiesību aktu kopuma mērķis bija sekmēt drošu preču brīvu apriti, pastiprinot ES tiesību aktu, kas attiecas uz produktu drošību, efektivitāti un patērētāju aizsardzību un ekonomikas dalībniekiem radot līdzvērtīgus konkurences apstākļus. Attiecībā uz preču brīvu apriti 2008. gadā pieņemtais jaunais horizontālais tiesiskais regulējums jāpapildina ar tiesību aktiem par produktu standartizāciju.

2.2.2 Minēto juridisko instrumentu mērķis ir ne tikai vienkārši pārskatīt “jauno pieeju”: būtībā tie veido jaunu tiesisko vidi saskaņotai telpai; tie ir papildinoši dokumenti, kas ir gan savstarpēji cieši saistīti, gan ļoti tuvināti nozaru tiesību aktiem, kurus tie atbalsta un papildina.

2.3 Ar Regulu EK 765/2008 tiek konsolidēti akreditācijas un tirgus uzraudzības noteikumi, lai varētu ātri identificēt

neatbilstošos ražojumus un izņemt tos no tirgus. Galvenais mērķis ir nodrošināt preču brīvu apriti saskaņotā nozarē, izmantojot šādus pasākumus:

- pastiprinot Eiropas līmeņa sadarbību, lai efektīvi veikta akreditācija būtu pēdējais kontroles līmenis, kas nodrošina ES tiesību aktu labu darbību;

- izveidojot pamatu, kas ļauj atzīt jau izveidoto organizāciju “Eiropas sadarbība akreditācijai” (EA), lai nodrošinātu valsts akreditācijas struktūru veiktu stingru novērtēšanu;

- izveidojot ES sistēmu tirgus uzraudzībai un ES tirgū nonākušo ražojumu kontrolei, kas nodrošinātu ciešāku sadarbību starp iestādēm valsts iekšienē un muitas iestādēm, informācijas apmaiņu un sadarbību starp valstu iestādēm, ja ražojumus pārdod vairāk nekā vienas dalībvalsts tirgū;

- visās nozarēs piemērojot standartizētus un skaidrus noteikumus, nodrošinot juridisko noteiktību un pasākumu saskaņotību, un lielāku elastību attiecībā uz prasībām, kas jāievēro pirms pārdošanas tirgū, un samazinot izdevumus, kuri saistīti ar atbilstības novērtēšanu.

2.4 Lēmums 768/2008/EK ir *sui generis* lēmums un atspoguļo Eiropas likumdevēja apņemšanos piemērot tā saturu pēc iespējas sistemātiski attiecībā uz visiem produktu jomas tiesību aktiem (agrākajiem, spēkā esošajiem un turpmākiem) un tādējādi visām iesaistītajām pusēm atvieglot to piemērošanu.

2.4.1 Ar minēto lēmumu izveido vispārēju horizontālu sistēmu saskaņotiem tiesību aktiem par preču brīvu apriti, ņemot vērā šādus aspektus:

- saskaņotas definīcijas, kopīgi pienākumi uzņēmējiem, atbilstības novērtēšanas iestāžu atlases kritēriji, valsts paziņojosajām iestādēm piemērojamie kritēriji un paziņošanas procesa noteikumi;

- atbilstības novērtēšanas procedūru izvēles noteikumi, kā arī virkne saskaņotu procedūru, lai novērstu finansiāli apgrūtiņošu pārklāšanos,

- CE zīmes vienota definīcija (ar atbilstošu atbildību un aizsardzību);

⁽³⁾ OV L 380, 31.12.1990., 13. lpp.

⁽⁴⁾ OV L 220, 30.8.1993., 23. lpp.

⁽⁵⁾ OV L 218, 13.8.2008., 30. lpp. EESK atzinums OV C 120, 16.5.2008., 1. lpp.

- informācijas sniegšanas un tirgus uzraudzības kārtība, kas papildina ar direktīvu par produktu vispārējo drošību izveidoto sistēmu;
- saskaņoti noteikumi turpmākajiem aizsardzības mehānismiem, papildinot tirgus uzraudzības noteikumus.

2.5 EESK atzinumā par abiem priekšlikumiem norādīja:

- svarīgi nodrošināt pilnīgu preču brīvas aprites principa piemērošanu, lai vienā dalībvalstī likumīgi pārdotos ražojumus bez grūtībām varētu tirgot visā ES teritorijā;
- brīva preču aprīte ir Eiropas vienotā tirgus konkurētspējas, kā arī ekonomiskās un sociālās attīstības būtisks virzītājspēks, un drošu un kvalitatīvu ražojumu tirdzniecības prasību pastiprināšana un aktualizēšana ir Eiropas patērētājiem, uzņēmumiem un iedzīvotājiem nozīmīgi faktori.

Kopumā jāteic, ka EESK Komisijas priekšlikumus atbalsta, vienlaikus formulējot vairākas piezīmes un ierosinājumus par abiem instrumentiem.

2.6 Regula 765/2008 stājas spēkā 2010. gada 1. janvārī. Tās noteikumi ir tieši piemērojami kopš minētā datuma, un tos piemēro valsts pārvaldes iestādes, Komisijai nodrošinot koordināciju.

2.7 Lēmums 768/2008 ir paredzēts ES iestādēm, tas ir tiesību akts, kas nav saistošs uzņēmumiem, fiziskām personām un dalībvalstīm. Tas izstrādāts kā horizontāla sistēma noteikumiem, kas tehniskās saskaņošanas tiesību aktos ir kopīgi. Šie standartizētie noteikumi būtu jāiekļauj visos jaunajos vai pārskatītajos tiesību aktos.

3. Šķēršļi brīvai preču aprītei

3.1 Abu instrumentu mērķis ir risināt vairākas problēmas, kas novērotas dažādās rūpniecības nozarēs, kuras reglamentē ar Eiropas tehniskās saskaņošanas tiesību aktiem, t.i., tiesību aktiem, kuros noteiktas kopīgās prasības attiecībā uz produktu tirdzniecību.

3.2 Galvenais uzdevums bija garantēt sabiedrības drošību un samazināt Kopienas tiesību aktu prasībām neatbilstošu produktu skaitu tirgū. Otrs mērķis ir uzlabot to organizāciju darba kvalitāti, kuras kontrolē un sertificē produktus. Turklāt jaunajam

horizontālajam regulējumam vajadzētu sekmēt visas produktu regulējuma sistēmas saskaņotību un vienkāršot tās piemērošanu.

3.3 Problēmas saistībā ar spēkā esošo prasību neievērošanu

3.3.1 Liels skaits produktu, kuri atrodas tirgū, neatbilst direktīvās izklāstītajām detalizētajām prasībām. Vairāki uzņēmumi saviem produktiem vienkārši pievieno atbilstības zīmi CE, lai gan tie neatbilst ar šādu zīmi saistītajām prasībām.

3.3.2 Ne visi importētāji un izplatītāji veic nepieciešamās pārbaudes, lai nodrošinātu tikai tādu produktu tirdzniecību, kas atbilst noteikumiem. Tirgus uzraudzības iestādēm parasti ir grūti atrast uzņēmējus, kuri piegādā šos produktus, īpaši trešo valstu uzņēmējus.

3.4 Arī dalībvalstis paredz dažādus pienākumus importētājiem un izplatītājiem, lai viņi nodrošinātu produktu atbilstību piemērojamajiem noteikumiem. Turklāt pasākumi, kurus valstu iestādes īsteno attiecībā uz produktiem, kas neatbilst noteikumiem, dažādās dalībvalstīs reizēm atšķiras.

3.5 Problēmas saistībā ar dažu akreditēto organizāciju darbību

3.5.1 Dažās direktīvās paredzēta prasība, ka produktu sertificē "akreditētas iestādes" (struktūras, kas pārbauda, kontrolē un sertificē produktus). Lai gan lielākā daļa akreditēto iestāžu savu darbu veic apzinīgi un atbildīgi, ir bijuši gadījumi, kad radušās šaubas par dažu iestāžu atbilstību un izsniegto sertifikātu uzticamību.

3.5.2 Dalībvalstīm novērtējot un kontrolējot akreditēto iestāžu atbilstību, metodes un stingrības pakāpe atšķiras. Pastāv īpašas bažas par to filiāļu vai apakšuzņēmēju atbilstību, kuri atrodas ārpus ES.

3.6 Konkrētas pretrunas spēkā esošajos tiesību aktos

3.6.1 Direktīvās par preču brīvu aprīti bieži izmantota uz risku balstīta pieeja, un reizēm vienam produktam var piemērot vairākas direktīvas. Ražotājiem tas nozīmē, ka konkrētajam produktam jāatbilst visām prasībām.

3.6.2 Vairāku direktīvu vienlaicīga piemērošana vienam produktam var apgrūtināt atbilstības noteikšanas procedūru, jo īpaši, kad direktīvās izmantots vienāds "modulis", bet "moduļa" formulējums direktīvās atšķiras.

4. Komisijas priekšlikums

4.1 Pirms 2008. gada jūlijā tika pieņemts jaunais regulējums Komisijas dienesti pārskatīja tiesību aktus par produktiem, lai noteiktu, kurus instrumentus nozaru specifisku iemeslu dēļ nākamajos gados jāpārskata; pārskatāmie instrumenti lielākoties katrs atsevišķi bija iekļauti Komisijas darba programmā.

4.2 Ar izskatāmo priekšlikumu Eiropas Komisija vēlas aktualizēt dažās nozarēs piemērojamās "jaunās pieejas" tiesību aktus, ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumā 768/2008/EK noteiktos jaunus standartus. Lai to veiktu, minētajam lēmumam ir paredzēts pielāgot šādas 10 direktīvas:

- Direktīva 2006/95/EK par dalībvalstu tiesību aktu saskaņošanu **attiecībā uz elektriskām ierīcēm, kas paredzētas lietošanai noteiktās sprieguma robežās,**
- Direktīva 2009/105/EK par **vienkāršām spiedvertnēm,**
- Direktīva 2009/23/EK attiecībā uz **neautomātiskiem svariem,**
- Direktīva 93/15/EK par noteikumu saskaņošanu attiecībā uz **civilām vajadzībām paredzēto sprāgstvielu** laišanu tirgū un pārraudzību,
- Direktīva 94/9/EK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā **uz iekārtām** un aizsardzības sistēmām, kas paredzētas lietošanai **sprādzienbīstamā vidē,**
- Direktīva 95/16/EK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz **liftiem,**
- Direktīva 97/23/EK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz **spiediena iekārtām,**
- Direktīva 2004/22/EK par **mērinstrumentiem,**
- Direktīva 2004/108/EK par to, kā tuvināt dalībvalstu tiesību aktus, kas attiecas uz **elektromagnētisko savietojamību,** un ar kuru atceļ Direktīvu 89/336/EEK,
- Direktīva 2007/23/EK par **pirotehnikas izstrādājumu** laišanu tirgū.

4.2.1 Galvenā šo direktīvu kopīgā iezīme ir to līdzīgā struktūra: definīcijas, veselības un drošuma pamatprasības, atsaucis uz saskaņotajiem Eiropas standartiem, prasības ražotājiem, izsekojamības prasības un atbilstības novērtēšanas prasības un drošības mehānismi.

4.2.2 Attiecīgās regulētās nozares ir ļoti svarīgas rūpniecības nozares, kuras saskaras ar ievērojamu starptautisku konkurenci un tāpēc varētu gūt labumu no vienkāršošanas un vienlīdzīgu konkurences apstākļu nodrošināšanas ES tirgū.

4.2.3 Turklāt skatāmajā priekšlikumā Komisija ierosina Lēmumam Nr. 768/2008/EK pielāgot vairākas direktīvas, kuras nebija plānots pārskatīt, bet kuru gadījumā būtu lietderīgi pieņemt noteikumus par tirgus uzraudzību un citiem starpnozaru jautājumiem, neiedziļinoties specifiskos ar nozarēm saistītos jautājumos.

4.2.4 Skatāmā tiesību aktu kopuma mērķis ir grozīt minētās direktīvas ar vienu mērķi, proti, vienā reizē un vienkāršotā kārtībā tajās iekļaut lēmuma horizontālos noteikumus, nepārskatot nozaru jautājumus, lai jaunais tiesiskais regulējums sniegtu tūlītējus ieguvumus iespējami daudzās nozarēs. Lēmumam pielāgo vienīgi šādus aspektus: definīcija, izsekojamības kritēriji, uzņēmēju pienākumi, atbilstības novērtēšanas struktūru izvēles kritēriji un procedūras un atbilstības novērtēšanas prasības.

4.2.5 Lai nodrošinātu iespējami labāku juridisko kvalitāti, Komisija kā likumdošanas paņēmieni ir izvēlējusies pārstrādāšanu: tas nozīmē pieņemt jaunu tiesību aktu, kas vienā dokumentā apvieno būtiskus grozījumus iepriekšējā tiesību aktā un iepriekšējā tiesību akta noteikumus, kurus atstāj nemainīgus. Jaunais tiesību akts aizstāj un atceļ iepriekšējo tiesību aktu. Jaunais tiesību akts jāpielāgo arī Lisabonas līguma terminoloģijai un noteikumiem.

4.3 Komisija uzskata, ka desmit direktīvu pielāgošanu varētu apkopot šādi:

4.3.1 Pasākumi neatbilstības problēmas risināšanai:

- importētāju un izplatītāju pienākumi;
- ražotāju pienākumi;
- izsekojamības prasības;

— drošības klauzulas procedūras pārskatīšana (tirgus uzraudzība).

4.3.2 Pasākumi paziņoto struktūru veiktā darba kvalitātes nodrošināšanai:

— paziņošanas prasību pastiprināšana paziņotajām struktūrām;

— paziņošanas procedūras pārskatīšana;

— prasības paziņojošām iestādēm;

— informēšanas prasības.

4.3.3 Pasākumi direktīvu lielākas savstarpējās saskaņotības nodrošināšanai:

— bieži lietotu definīciju un terminoloģijas saskaņošana;

— atbilstības novērtēšanas procedūru tekstu saskaņošana.

4.3.4 Priekšlikumā tomēr nav iekļauti ar ES standartizācijas politikas piemērošanu saistīties aspekti, kas varētu ietekmēt direktīvu, uz kurām tā attiecas, piemērošanu un kas tiks risināti ar citu likumdošanas iniciatīvu.

5. Vispārējās piezīmes

5.1 Komiteja atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas pieņemtos priekšlikumus grozīt desmit tehniskās saskaņošanas direktīvas, kas attiecas uz “preču tiesību aktu kopuma” īstenošanu, tās vienkārši pielāgojot Lēmumam Nr. 768/2008/EK (par produktu tirdzniecības vienotu sistēmu).

5.2 Lēmumu Nr. 768/2008/EK pieņēma kopā ar Regulu (EK) Nr. 765/2008 (par akreditācijas un tirgus uzraudzības prasībām). Ar abiem dokumentiem tika noteikti kritēriji iekšējā tirgus darbības uzlabošanai, paredzot konsekvēntu pieeju tehniskās saskaņošanas politikai attiecībā uz produktu drošību un efektīvāku uzraudzības sistēma visiem tirgū laistiem produktiem no ES vai trešām valstīm un nostiprinot patērētāju tiesību aizsardzību vienotajā tirgū.

5.2.1 Tā kā minētajam lēmumam pašam par sevi nav tiesisku seku, kuras būtu saistošas trešām pusēm (kas neizslēdz iespēju Tiesai pārbaudīt tā likumību), — tas ir *sui generis* lēmums, kas atspoguļo iestāžu vienošanos — daļas tā noteikumu piemērošana iepriekš minētajām direktīvām tirgus uzraudzības sistēmu padarīs efektīvāku bez nepieciešamības grozīt katru attiecīgo direktīvu.

5.2.2 Tādējādi attiecīgo noteikumu juridiskā ietekme tiks precizēta elastīgā un vienkāršotā veidā, izmantojot tiesību aktu pārstrādāšanas tehniku un vienlaikus direktīvu kopumu pielāgojot Lisabonas līguma terminoloģijai un atsevišķiem noteikumiem.

5.3 Komiteja uzsver šo tiesību aktu grozījumu nozīmi arī citu saistītu ES politisko mērķu īstenošanā, piemēram, Eiropas uzņēmumu konkurētspējas paaugstināšanā un attiecīgo nozaru uzņēmējdarbības stratēģiju nostiprināšanā, cita starpā nostiprinot garantijas, lai sasniegtu patērētāju tiesību augstu aizsardzības līmeni.

6. Īpašas piezīmes

6.1 Ņemot vērā Komisijas izmantoto īpašo likumdošanas paņēmieni un to, ka tās piemērošanas joma attiecas uz dalīto kompetenci (iekšējā tirgus darbība, LESD 4. panta 2. punkta a) apakšpunkts un 114. pants), jāmin vairāki apsvērumi saistībā ar dažos Lēmuma Nr. 768/2008/EK noteikumos izmantoto terminoloģiju, subsidiaritātes principa piemērošanu un organizētas pilsoniskās sabiedrības lomu desmit direktīvu kopuma turpmākajā piemērošanā.

6.2 Formulējumi “vispārīgi principi” (lēmuma 1. pants un lēmuma I pielikuma R11. pants) un “kopīgi principi” (Lēmuma 5. un 6. apsvērumi) ir visai neprecīzi un to nozīme vai nozīmes atšķirības (ja tādas būtu) nav konkretizētas ne lēmuma tekstā, ne kādā no grozītajām direktīvām. Arī formulējums “sabiedrības intereses” (lēmuma 8. apsvērumi un 3. pants, kā arī lēmuma I pielikuma R31. un R33. pantī) izmantots, neprecizējot tā nozīmi saistībā ar attiecīgo noteikumu piemērošanu.

Pozitīvi vērtējama dinamisms, kas panākams, piemērojot šo direktīvu grozīšanas tehniku, nekādā gadījumā netraucē precīzi un detalizēti definēt direktīvu piemērošanā svarīgus terminus.

6.3 Direktīvām stājoties spēkā, viena no priekšrocībām būs uzraudzības un ziņošanas mehānismu nostiprināšana, uzņēmējiem pašiem sniedzot informāciju par neatļautu vai nelikumīgu darbību. Tomēr būtu jāprecizē ar dalībvalstu tiesību aktiem garantējamo sankciju veids un minimālais apmērs, jo ar skatāmo noteikumu kopumu vienīgi paredzēts valsts pārvaldes iestāžu pienākums paredzēt noteikumus par sankcijām attiecīgo pārkāpumu gadījumā (piemēram, COM 2011/773 final, 24. apsvērumi).

6.3.1 Sadrumstalotā normatīvā un administratīvā tiesiskā vide ES dalībvalstīs apdraud nozīmīgu mērķu efektīvu īstenošanu, ja šādus pienākumus konkrētāk nenosaka pārvalstiskā līmenī.

6.3.2 EESK aicina Komisiju atrisināt minēto problēmu, kas šobrīd ietekmē iekšējā tirgus darbību, un tāpat kā citās ES politikas jomās nākt klajā ar attiecīgiem priekšlikumiem.

6.4 Ar grozījumiem tiesību aktos nav pastiprināta un nav uzsvērtā patērētāju organizāciju loma uzraudzības, informēšanas un ziņošanas jomās, kuras paradoksāli galvenokārt ir atstātas tirgus dalībnieku pārziņā.

6.5 Ir apšaubāmi, ka LES un LESD paredzētās pilnvaras nostiprināt horizontālo subsidiaritāti un līdz ar to arī līdzdalības demokrātijas principu un ES pilsoniskās sabiedrības nozīmi

varēs palīdzēt īstenot lēmuma vienīgais nosacījums (35. apsvērum), kurā pasīva loma paredzēta patērētāju tiesību aizsardzības organizācijām (saņemt no Komisijas informāciju par kampaņām par CE zīmi), lai gan to lomai vajadzētu būt līdzvērtīgai ražotāju lomai.

6.6 Pašreizējā marķējuma sistēma negarantē, ka ražojumam ir piemērots process, kas ļauj nodrošināt tā kvalitāti un drošumu, tāpēc šī sistēma neatbilst patērētāju vajadzībām. Komisijai, ražotājiem un patērētājiem būtu jāizskata iespēja nākotnē izveidot jaunu marķējuma sistēmu ražojumu izcelsmes noteikšanai un to izsekojamības nodrošināšanai, lai uzlabotu patērētāju informētību.

Briselē, 2012. gada 28. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematiem “Priekšlikums – Eiropas Parlamenta un Padomes Regula, ar ko izveido Pētniecības un inovācijas pamatprogrammu 2014.–2020. gadam “Apvārsnis 2020””

COM(2011) 809 final – 2011/0401 (COD),

“Priekšlikums – Eiropas Parlamenta un Padomes Regula, kurā izklāstīti dalības un pētījumu rezultātu izplatīšanas noteikumi attiecībā uz pētniecības un inovācijas pamatprogrammu “Apvārsnis 2020” (2014.–2020. gads)”

COM(2011) 810 final – 2011/0399 (COD),

“Priekšlikums – Padomes Lēmums, ar ko izveido īpašo programmu, ar kuru īsteno Pētniecības un inovāciju pamatprogrammu 2014.–2020. gadam “Apvārsnis 2020””

COM(2011) 811 final – 2011/0402 (CNS),

“Priekšlikums – Padomes Regula par Eiropas Atomenerģijas kopienas pētniecības un mācību programmu 2014.–2018. gadam, kas papildina pētniecības un inovāciju pamatprogrammu “Apvārsnis 2020””

COM(2011) 812 final – 2011/0400 (NLE)

(2012/C 181/20)

Ziņotājs: **Gerd WOLF**

Padome 2011. gada 15. decembrī un Eiropas Parlaments 2011. gada 13. decembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 173. panta 3. punktu un 182. panta 1. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums – Eiropas Parlamenta un Padomes Regula, ar ko izveido Pētniecības un inovācijas pamatprogrammu 2014.–2020. gadam “Apvārsnis 2020” ”

COM(2011) 809 final – 2011/0401 (COD).

Padome 2011. gada 19. decembrī un Eiropas Parlaments 2011. gada 13. decembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 173. pantu, 183. pantu un 188. panta 2. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums – Eiropas Parlamenta un Padomes Regula, kurā izklāstīti dalības un pētījumu rezultātu izplatīšanas noteikumi attiecībā uz pētniecības un inovācijas pamatprogrammu “Apvārsnis 2020” (2014.–2020. gads)”

COM(2011) 810 final – 2011/0399 (COD).

Padome 2011. gada 15. decembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 182. panta 4. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums – Padomes Lēmums, ar ko izveido īpašo programmu, ar kuru īsteno Pētniecības un inovāciju pamatprogrammu 2014.–2020. gadam “Apvārsnis 2020” ”

COM(2011) 811 final – 2011/0402 (CNS).

Padome 2011. gada 21. decembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 7. panta 1. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums – Padomes Regula par Eiropas Atomenerģijas kopienas pētniecības un mācību programmu 2014.–2018. gadam, kas papildina pētniecības un inovāciju pamatprogrammu “Apvārsnis 2020” ”

COM(2011) 812 final – 2011/0400 (NLE).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 8. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (28. marta sēdē), ar 122 balsīm par, 3 balsīm pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Komiteja atzinīgi vērtē un atbalsta Komisijas priekšlikumus un ar tiem saistīto vispārējo koncepciju, kas ir būtiski stratēģijas “Eiropa 2020” elementi. EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija turpmāk pētniecībai un inovācijai vēlas sniegt lielāku atbalstu. Komiteja atzīmē, ka priekšlikumi paredz būtiskus uzlabojumus, un vairāki uzlabojumi liecina, ka ir ievēroti tās iepriekš izteiktie ieteikumi. Tomēr daži punkti būtu jāpapildina, jāprecizē un jāgroza.

1.2 Īpaši atzinīgi vērtējami priekšlikumi, kas attiecas uz vienkāršošanu un elastību. Tos izstrādājot, cik iespējams, būtu jānodrošina nepārtrauktība un jāizvairās no jaunu šķēršļu radīšanas.

1.3 Saistībā ar pārvaldību paustās ieceres pēc iespējas drīzāk un sīkāk būtu jākonkretizē, un tāpēc būtu jāapspriežas ar visām iesaistītajām personām.

1.4 Jau divus gadus pēc pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” uzsākšanas Komisijai būtu jāsniedz starpposma ziņojums par tās īstenošanā un pilnveidošanā gūtajām atziņām.

1.5 Ievērojot 2010. gada 2. martā notikušās Konkurētspējas Ministru Padomes secinājumus⁽¹⁾, būtu jāuzlabo Eiropas pētnieka profesijas prestižs, lai novērstu vai kompensētu pašreizējos sociālos trūkumus.

1.6 Ja Komisija nevar pārliecinoši pamatot, kāpēc tās priekšlikumos attiecībā uz pamatprogrammu, dalības noteikumiem un Eiropas Atomenerģijas kopienas programmu ierosināta jauna juridiskā forma (“regula”), būtu jāsaglabā tiem līdz šim noteiktā juridiskā forma (“lēmums”).

1.7 Atzinīgi vērtējamas un atbalstāmas ir visas programmas sadaļas un noteikumi, jo īpaši tie, kas pozitīvi ietekmē sociālo inovāciju, progresīvu pētniecību, mazos un vidējos uzņēmumus un universitātes.

1.8 Būtu ieteicams, ka pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” galvenais instruments arī turpmāk ir pārredzami kopīgi projekti, kuru dalībnieku skaits neapgrūtina to pārvaldību.

1.9 Infrastruktūra ir vispilgtākais piemērs, kas liecina par Eiropas saskaņā ar subsidiaritātes principu pievienoto vērtību. Tas būtu vairāk jāatspoguļo paredzamajā budžeta sadalījumā.

1.10 Pamatprogrammas daļā “Sabiedrības problēmu risināšana” daudz lielāks atbalsts būtu jāparedz pētniecībai un izstrādei, lai izveidotu ilgtspējīgu enerģētikas sistēmu ar zemu CO₂ līmeni.

1.11 “Sabiedrības problēmu” saraksts būtu jāpapildina ar svarīgo problēmjautājumu “Sabiedrības un uzņēmumu inovācijas spējas”.

1.12 Pamattehnoloģijas kalpo gan rūpniecības konkurētspējas uzlabošanai, gan sabiedrības problēmu risināšanai. Lielāka atbalsta sniegšanu šo tehnoloģiju izstrādei Komiteja pilnībā atbalsta.

1.13 Pieredze liecina, ka izcilība ir vissvarīgākais kritērijs, kas būtu arī turpmāk jāievēro, vērtējot pētniecības atbalstīšanas kritērijus. Inovācijas veicināšanā svarīga nozīme ir arī tirgus analīzei, kas sākumā tomēr ir ļoti sarežģīts uzdevums.

1.14 Lai vienmēr varētu rast piemērotus risinājumus, būtu jāapzina iespējamās pretrunas starp zinātnes virzītas pētniecības politikas un inovācijai labvēlīgas rūpniecības un konkurences politikas mērķiem.

1.15 Lai sekmīgi integrētu pētniecības un inovācijas politiku, dažādajiem Komisijas ģenerāldirektorātiem un dienestiem ir jārikojas saskaņoti. Komiteja atbalsta šādus centienus. Vajadzīgi arī lietpratīgi ierēdņi, kas ilgāku laiku pārzina attiecīgo pētniecības jomu un darīs to arī turpmāk. Komisijai būtu jāpilnveido un jāsaglabā tās darbinieku uzkrātās īpašās zināšanas un viņu kompetence zinātnes un tehnikas jomā.

1.16 Ierosināts, ka Eiropas Atomenerģijas kopienas (*Euratom*) programmas pamatmērķi arī turpmāk būs kodolsistēmu drošums, augsta radioaktivitātes līmeņa kodolatkritumu apglabāšana un kodolsintēzes izpēte ar šajā jomā īstenoto ļoti nozīmīgo projektu, proti, Starptautisko kodoltermisko eksperimentālo reaktoru. Programmas struktūrā uzmanība jāvelta tam, lai saglabātu dalībvalstu sniegto atbalstu un izrādīto pašiniciatīvu.

1.17 Lai nodrošinātu, ka pamatprogramma “Apvārsnis 2020” ir vieglāk lietojama, būtu jā sagatavo visiem saprotams pārskats par tajā minētajiem instrumentiem un tehniskajiem apzīmējumiem. Īpaša uzmanība jāvelta atbilstošu un kompetentu konsultāciju sniegšanai maziem un vidējiem uzņēmumiem.

⁽¹⁾ Secinājumi par tematu “Pētnieku mobilitāte un karjeras iespējas”, Konkurētspējas Ministru Padomes 2 999. sanāksme, kas 2010. gada 2. martā notika Briselē.

2. Komisijas priekšlikumu īss raksturojums

Šajā atzinumā aplūkota virkne Komisijas iesniegto dokumentu, kuros formulēti šādi priekšlikumi:

- 1) priekšlikums par pamatprogrammu 2014.–2020. gadam “Apvārsnis 2020”;
- 2) priekšlikums par vienotu dalības un pētījumu rezultātu izplatīšanas noteikumu kopumu;
- 3) priekšlikums par īpašo programmu, ar ko īsteno pamatprogrammu “Apvārsnis 2020”;
- 4) priekšlikums attiecībā uz pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” daļām, kas atbilst *Euratom* līgumam.

Minēto dokumentu apjoms ir aptuveni 380 lappuses. Atzinuma turpinājumā (no 2.1. līdz 2.4. punktam) apkopotas minēto dokumentu svarīgākās atziņas, lai radītu saprotamu saikni ar Komitejas piezīmēm un ieteikumiem, kas izklāstīti 3.–7. punktā.

2.1 Pamatprogramma “Apvārsnis 2020”

2.1.1 Atkāpjoties no līdzšinējās tradīcijas, Komisija nav ierosinājusi sākotnēji paredzēto Astoto pētniecības un tehnoloģiju izstrādes pamatprogrammu. Gluži otrādi, īstenojot zaļajā grāmatā ⁽²⁾ minētās ieceres, pamatprogrammā “Apvārsnis 2020” apvienotas darbības, ko pašlaik finansē Septītā pētniecības pamatprogramma, Konkurētspējas un inovāciju pamatprogrammas daļas, kas attiecas uz inovāciju, un Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūts. Turklāt ierosināts, ka pamatprogrammu neizveido ar Eiropas Parlamenta un Padomes “lēmumu”, kā tas bija līdz šim, bet gan ar “regulu”.

2.1.2 Ar pamatprogrammu “Apvārsnis 2020” īstenotās veicināšanas politikas pamatmērķi un galvenās jomas ir:

- a) zinātnes izcilība — ierosinātais budžets: EUR 27 818 miljoni;
- b) vadošā loma rūpniecībā — ierosinātais budžets: EUR 20 280 miljoni;
- c) sabiedrības problēmu risināšana — ierosinātais budžets: EUR 35 888 miljoni.

2.1.3 Vēl viens mērķis ir vienkāršot piekļuvi pamatprogrammai un dalību tajā.

2.1.4 Ierosināts, ka pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” kopējais budžets būs aptuveni 88 miljardi *euro*; to papildinās no struktūrfondi un Mācību programmas finansētie pasākumi.

2.2 Līdzdalības un pētījumu rezultātu izplatīšanas noteikumi

2.2.1 Minētie noteikumi attiecas uz kārtību, kā var piedalīties pamatprogrammā. Tiem jārada vienots un elastīgs tiesiskais regulējums, jānodrošina vienkāršošana un jāattiecas uz visām pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” daļām. Paredzētas arī iespējas veikt grozījumus vai noteikt izņēmumus.

2.2.2 Noteikumi paredz vienotu finansējuma likmi visiem dalībniekiem. Ierosināts arī plašāk izmantot vienreizējus maksājumus, vienotas likmes un vienības izmaksas, kā arī plaši akceptēt dotāciju saņēmēju lietotās grāmatvedības metodes.

2.2.3 Noteiktas šādas tiešo attiecināmo izmaksu segšanai piešķiramā finansiālā atbalsta likmes:

- a) pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” dotācija var sasniegt ne vairāk kā 100 % no **kopējām attiecināmajām izmaksām**, neskarot līdzfinansēšanas principu;
- b) pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” dotācija ir ierobežota līdz maksimāli 70 % no **kopējām attiecināmajām izmaksām** šādām darbībām:

— darbībām, kas galvenokārt sastāv no, piemēram, prototipu izstrādes, testēšanas, demonstrējumiem, eksperimentālas izstrādes, izmēģinājumiem, ieviešanas tirgū;

— programmu līdzfinansēšanas pasākumiem.

2.2.4 **Netiešās attiecināmās izmaksas** nosaka pēc vienotas likmes, kas ir 20 % no kopējām tiešajām attiecināmajām izmaksām; iespējami ir arī vienreizēji maksājumi vai vienotas likmes maksājumi, ja tas ir paredzēts darba programmā.

2.2.5 Paredzēti šādi dalības nosacījumi:

2.2.5.1 Darbībā piedalās vismaz trīs juridiskas vienības.

— Katra no trim juridiskajām vienībām ir reģistrēta dalībvalstī vai asociētā valstī.

— No trijām nedrīkst būt divas tādas juridiskas vienības, kas reģistrētas vienā un tajā pašā dalībvalstī vai asociētā valstī.

— Visas trīs juridiskās vienības ir savstarpēji neatkarīgas 7. panta izpratnē.

2.2.5.2 Atkāpjoties no iepriekš minētā, vienas dalībvalstī vai asociētā valstī reģistrētas juridiskas vienības dalība ir minimālais nosacījums šādos gadījumos:

- a) Eiropas Pētniecības padomes (ERC) progresīvās pētniecības darbības,

(2) COM(2011) 48 final un OV C 318, 29.10.2011., 121. lpp.

- b) MVU instrumenta izmantošana,
- c) programmu līdzfinansēšanas pasākumi,
- d) pamatoti gadījumi, kas paredzēti darba programmā vai darba plānā, kā arī
- e) koordinācijas un atbalsta darbības un apmācības un mobilitātes darbības.

2.2.6 Novērtēšanas procedūras

2.2.6.1 Iesniegtos priekšlikumus vērtē pēc šādiem piešķiršanas kritērijiem:

- a) izcilība;
- b) ietekme;
- c) īstenošanas kvalitāte un efektivitāte.

2.2.6.2 Priekšlikumiem par progresīvās pētniecības darbībām piemēro vienīgi izcilības kritēriju.

2.3 Īpašā programma

2.3.1 Septītajā pētniecības un tehnoloģiju izstrādes pamatprogrammā bija paredzētas vairākas "īpašās programmas" (piemēram, "Sadarbība" un "Iespējas"), taču tagad Komisija ierosina tikai vienu "īpašo programmu", kurai vairākas daļas, kas aptver dažādos finansēšanas mērķus un finansēšanas struktūras.

2.3.2 Īpašajai programmai ir četras daļas:

I. "Zinātnes izcilība", kas paredz

- i. atbalstu progresīviem pētījumiem (Eiropas Pētniecības padomes (EPP) darbības),
- ii. atbalstu pētniecībai nākotnes un jauno tehnoloģiju jomā,
- iii. atbalstu Marijas Kirī vārdā nosauktajām darbībām un
- iv. atbalstu Eiropas pētniecības infrastruktūras stiprināšanai.

II. "Vadošā loma rūpniecībā", kas paredz īstenot darbības šādās jomās:

- i. informācijas un komunikācijas tehnoloģijas,
- ii. nanotehnoloģijas,
- iii. materiāli,
- iv. biotehnoloģija,
- v. ražošana un apstrāde, kā arī
- vi. kosmos.

Paredzēts arī uzlabot piekļuvi riska finansējumam un palielināt inovācijas mazos un vidējos uzņēmumos.

III. "Sabiedrības problēmu risināšana", kas paredz īstenot darbības šādās jomās:

- i. veselība, demogrāfiskās pārmaiņas un labklājība,
- ii. pārtikas nodrošinājums un pārtikas nekaitīgums, ilgtspējīga lauksaimniecība, jūras zinātniskā un tehniskā pētniecība un bioekonomika,
- iii. droša, videi nekaitīga un efektīva enerģētikas sistēma,
- iv. vieds, videi nekaitīgs un integrēts transports,
- v. klimata aizsardzība, resursu efektīva izmantošana un izejmateriāli,
- vi. iekļaujoša, inovatīva un droša Eiropas sabiedrība.

IV. "Ar kodolenerģiju nesaistītās Kopīgā pētniecības centra tiešās darbības", lai nodrošinātu zinātnisko pierādījumu bāzi politikas veidošanai, veicinātu to dabisko procesu izpratni, kas ir sabiedrības problēmu pamatā, kā arī pētītu jaunās zinātnes un tehnoloģijas jomas.

(Ar kodolenerģiju saistītās Kopīgā pētniecības centra darbības iekļautas Eiropas Atomenerģijas kopienas programmā.)

2.4 Eiropas Atomenerģijas kopienas programma 2014.–2018. gadam

2.4.1 *Euratom* programma aptver pētniecības pasākumus kodolenerģētikas (kodolsintēzes un kodolskaldīšanas) un radiācijaizsardzības jomā. Atkāpjoties no līdzšinējās kārtības, programmu neizveido ar lēmumu, bet gan ar regulu. Programmai jāsekmē pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" stratēģisko mērķu sasniegšana (2.1.2. punkts). *Euratom* līgums ierobežo programmu ilgumu līdz 5 gadiem, tāpēc tās īstenošana beigsies 2018. gadā.

2.4.2 *Euratom* programmas netiešās darbības attiecas uz:

- a) kodolenerģijas sistēmu drošu ekspluatāciju,
- b) risinājumu izstrādi galīgo kodolatkritumu apsaimniekošanai,
- c) kompetences attīstību un saglabāšanu kodolenerģijas (kodola skaldīšanas) jomā,
- d) radiācijaizsardzības veicināšanu,
- e) izstrādi kodolsintēzes jomā, izmantojot pašlaik un turpmāk pieejamās eksperimentālās iekārtas,
- f) materiālu, tehnoloģijas un skices projektu izstrādi saistībā ar augstāk minēto mērķi,
- g) inovācijas un rūpniecības konkurētspējas veicināšanu,
- h) pētniecības infrastruktūru pieejamību un izmantošanu.

2.4.3 *Euratom* programmas netiešo darbību īstenošanā Komisijai palīdz konsultatīvās komitejas.

2.4.4 Tiešās darbības saistītas ar Kopīgā pētniecības centra (JRC) pētniecības un izstrādes programmu.

2.4.5 Par Starptautisko kodoltermisko eksperimentālo reaktoru (*ITER*) pieņems īpašu lēmumu, jo šī projekta finansējums nebūs paredzēts daudzgadu finanšu shēmā.

3. Vispārējās piezīmes

Tā kā četru Komisijas iesniegto dokumentu apjoms ir ļoti liels, Komiteja var paust viedokli tikai par tai būtiskiem jautājumiem, kuru skaits ir ierobežots.

3.1 Kopumā atzinīgs vērtējums

Komiteja atzinīgi vērtē un atbalsta Komisijas priekšlikumus, kas ir būtiski stratēģijas "Eiropa 2020" elementi. Komiteja uzskata, ka vispārējā pieeja ir pareiza. EESK atzīmē, ka ir ievēroti daudzi tās iepriekš paustie ieteikumi (piemēram, par vienkāršošanu⁽³⁾, par zaļo grāmatu⁽⁴⁾ un par Inovācijas savienību⁽⁵⁾), un tāpēc norāda arī uz šo atzinumu un tajā minētajiem ieteikumiem. Tā tomēr uzskata, ka daži punkti ir jāpapildina, jāprecizē un jāgroza.

3.2 Prioritātes, budžets, 3 %-mērķis un sviras efekts

3.2.1 Pētniecība, izstrāde un inovācija noteiks Eiropas turpmāko vietu pasaulē; šā būtiskā apsvēruma dēļ ne tikai Komisijai, bet jo īpaši arī dalībvalstīm ir jānosaka, ka šīs ir daudz svarīgākas prioritātes. EESK ar gandarījumu atzīmē, ka pamatprogrammai "Apvārsnis 2020" paredzētais budžets liecina par Komisijas vēlmi, veicot vajadzīgos ieguldījumus, vairāk kā līdz šim atbalstīt pētniecību un inovāciju. Šāda rīcība atbilst Komitejas vairākkārt paustajiem ieteikumiem, un tāpēc EESK to pilnībā atbalsta. Taču objektīvi vērtējot un ievērojot turpinājumā iztirzāto 3 %-mērķi un tālejošos tematiskos pētniecības un inovācijas mērķus, jāatzīst, ka budžets joprojām nav pietiekams; Komiteja tomēr uzskata, ka tas ir kompromiss, kas panākts, neraugoties uz pārējiem šķēršļiem.

3.2.2 Eiropadomes sanāksmē, kas 2002. gadā notika Barselonā, apspriežot līdz 2010. gadam īstenojamo Lisabonas stratēģiju, formulēja 3 % mērķi, kas galvenokārt attiecas uz dalībvalstu un to rūpniecības uzņēmumu īstenojo veicināšanas politiku. Tas paredzēja līdz 2010. gadam panākt, ka dalībvalstis pētniecībai un izstrādei atvēl 3 % no iekšzemes kopprodukta; viena trešdaļa līdzekļu bija jāiegulda valstīm, divas trešdaļas — uzņēmumiem. Minēto mērķi līdz šim nav izdevies sasniegt nedz Eiropas Savienībā kopumā, nedz arī vairumā dalībvalstu. Tāpēc tas atkal iekļauts stratēģijā "Eiropa 2020".

⁽³⁾ Skatīt OV C 48, 15.02.2011., 129. lpp.

⁽⁴⁾ COM(2011) 48 final un OV C 318, 29.10.2011., 121. lpp.

⁽⁵⁾ OV C 132, 03.05.2011., 39. lpp.

3.2.3 Pamatprogrammā "Apvārsnis 2020" formulētajai veicināšanas politikai ir jārada būtisks sviras efekts, lai vismaz šoreiz šo 3 % mērķi varētu sasniegt. Diemžēl joprojām jāuzdod jautājums, vai, neraugoties uz augstāk minēto budžeta palielināšanu, svira būs pietiekami efektīva, lai mērķi sasniegtu. Kopienas budžeta kopējais līdzekļu apmērs ir 1 % no tās dalībvalstu iekšzemes kopprodukta. No kopējā budžeta pamatprogrammai "Apvārsnis 2020" atvēlēti tikai aptuveni 9 %. Tātad, kvantitatīvais sviras efekts joprojām ir mazāks nekā 1:30! Tāpēc ierosinātais budžets ir tikai pirmais solis, lai nodrošinātu patiešām vajadzīgo finansējuma apjomu, un tāpēc budžetu noteikti nedrīkst samazināt.

3.3 Vienkāršošana un nepārtrauktība

Īpaši atzinīgi Komiteja vērtē tos pasākumus, kuriem jānodrošina tās jau sen ieteiktā procedūru vienkāršošana⁽⁶⁾. Tas ir ļoti grūts uzdevums, jo jānodrošina gan vienkāršība, gan taisnīgums katrā konkrētā gadījumā, gan arī vajadzīgā nepārtrauktība, un, iespējams, ka vēl būs vajadzīgi precizējumi. Īstenojot šos pasākumus, noteikti nedrīkst radīt jaunas procedūras, kas ir pārāk sarežģītas un lēnas.

3.4 Rīcības brīvība un elastība

Komiteja tāpēc atzinīgi vērtē to, ka, neraugoties uz diezgan sarežģītajiem noteikumiem, programmu izstrādē un budžeta sadalē ir nodrošināta arī pietiekama elastība un rīcības brīvība (Īpašās programmas I sadaļa, 6. pants "Budžets"). Īpaši svarīgi tāpēc ir precizēt ar to saistītās lēmumu pieņemšanas procedūras, jo īpaši, programmas komiteju funkcijas.

3.5 Pārvaldība

Komiteja atbalsta šajā sakarā minētos Komisijas apsvērumus un ieceres (COM(2011) 809 final, 21. punkts), jo īpaši arī ieceri vairāk izmantot augšupēju pieeju. EESK atzinīgi vērtē arī ieceri konkrētās programmas prioritāšu noteikšanā nodrošināt regulāru mijiedarbību ar galalietotājiem, iedzīvotājiem, sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

3.5.1 Komiteja uzskata, ka minētie Komisijas apsvērumi, kas formulēti ļoti vispārīgi, ir jāpapildina ar **sīkām un precīzām norādēm** par programmas īstenošanu un ar to saistīto lēmumu pieņemšanu, (arī budžeta) sadalījumu un konkrētām tēmām. Veidojot vajadzīgo "pārvaldības" sistēmu, pietiekami skaidri jānorāda, cik plaši, kādās struktūrās un kādā lēmumu pieņemšanas līmenī (piemēra, programmas komitejās) ieinteresētās personas un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus līdzsvaroti iesaistīs šajos procesos un darba programmās. Tas jādara, jo Komisija taču paredzējusi, ka ne tikai tēmas, bet arī sīki izstrādāti noteikumi attiecībā uz budžetu, finansēšanas instrumentiem, finansējuma apmēru un, piemēram, Eiropas tehnoloģiju platformu sniegto ārpakalpojumu iespējamo izmantošanu, "185. pantā paredzētās iniciatīvas" un citi pasākumi turpmāk būs minēti darba programmās.

⁽⁶⁾ Sk. 3. zemsvītras piezīmi.

3.5.2 Tā kā Komisijas priekšlikumā arī norādīts uz ieceri saskaņā ar Finanšu regulas 55. pantu piesaistīt izpildaģentūras un citas ārējas struktūras, būtu jāprecizē arī to uzdevumi, pilnvaras un uzraudzība.

3.5.3 Komiteja iesaka precizēt šos jautājumus, apspiežoties ar visām ieinteresētajām personām, izklāstīt tos pavaddokumentā un tad arī uzklaut EESK viedokli. Tā arī brīdina, ka šajā noteikumu izstrādes procesā — jo īpaši tas attiecas uz darba programmām — nedrīkst atkal, paklusām un paslepus, atgriezties pie līdz šim raksturīgās (pārmērīgās) regulācijas un sarežģītības (skatīt arī 3.3. punktu). **No līdzšinējo procedūru nepārtrauktības būtu jāatsakās tikai tad, ja vienkāršošanas procesā citādi rīkoties nav iespējams.**

3.6 Pārklāšanās

Dažas tēmu apakšgrupas un problēmjautājumi, kas minēti “Īpašās programmas” daļās, var pārklāties, un tas, no vienas puses, vēl vairāk palielina elastību, bet, no otras puses, var izraisīt prioritāšu novirzes un sarežģīt uzraudzību un sadali. Piemēram, būtiskas atziņas un ierosmes no Īpašās programmas daļām “Zinātnes izcilība” vai “Vadošā loma rūpniecībā” var izmantot minētās programmas daļā “Sabiedrības problēmu risināšana”.

3.7 Starpposma ziņojums

Tāpēc Komiteja iesaka Komisijai līdztekus paredzētajam “starp-posma ziņojumam” (tādam pašam kā saistībā ar COM(2011) 52 final), kas jāsagatavo pēc 4 gadiem, jau 2 gadus pēc programmas uzsākšanas iesniegt arī “pagaidu progresa ziņojumu”, kurā jāinformē par Komisijas un ieinteresēto personu šajā laikā veiktajiem pasākumiem un šajā procesā gūtajām atziņām, jo īpaši arī par “pārvaldības sistēmu”, kuras izveide ierosināta šajā atzinumā.

3.8 Paredzamais budžeta sadalījums

Neraugoties uz minētajiem ierobežojumiem, Komiteja atzinīgi vērtē arī priekšlikumu par paredzamo budžeta sadalījumu un budžeta sadalīšanu programmas daļām un to apakštematiem, jo īpaši mazo un vidējo uzņēmumu darbības un sabiedrības problēmu un jautājumu risināšanas veicināšanai. Trīs izņēmumi ir aplūkoti atzinuma turpinājumā (4.3., 4.2.1. un 4.2.2. punkts). Tomēr būtu arī skaidrāk jānorāda, cik nozīmīga salīdzinājumā ar pētniecības tiešo finansēšanu būs valstu un reģionālo programmu koordinācija (piemēram, jaunā ERA-Net programma).

3.9 Pētnieka profesija

Priekšlikuma pamatprogrammai 22. apsvērumā Komisija uzsver: “Pamatprogrammai “Apvāršnis 2020” būtu jāpalielina pētnieka profesijas pievilcīgums Savienībā.” Komiteja tomēr norāda, ka šajā sakarā nav konkrēti norādīts, kādi pasākumi ir veikti, lai izpildītu norādes, kas minētas Konkurētspējas Ministru Padomes

2010. gada 2. martā paustajos secinājumos⁽⁷⁾, un patiešām uzlabotu jauno zinātnieču un jauno zinātnieku neapmierinošo sociālo stāvokli (sīkāk šis jautājums analizēts 6. punktā).

3.10 Regula vai lēmums?

Komiteja neizprot un nav arī atradusi, pamatojoties uz līdzšinējo pieredzi, sagatavotu Komisijas pamatojumu, kāpēc saskaņā ar subsidiaritātes principu būtu vajadzīgs un pieļaujams atteikties no līdzšinējās pieejas, proti, ierosināt, ka divi citi Komisijas iesniegtie dokumenti nebūs lēmumi, bet gan regulas. Ja Komisija nespēj iesniegt saprotamu juridisku pamatojumu, Komiteja iesaka turpināt līdzšinējo pieeju.

3.11 Saskaņota Komisijas rīcība

Eiropas Savienības pētniecības un inovācijas politikā ir daudzi jautājumi, kuru risināšanā saskaņoti un efektīvi jāsadarbojas un jārikojas ne tikai Komisijai un dalībvalstīm, bet arī vairākiem Komisijas locekļiem, ģenerāldirektorātiem un dienestiem. Šie jautājumi ir izglītības politika, pētnieku sociālais stāvoklis, struktūrfondi, kohēzijas politika, rūpniecības un konkurences politika, enerģētikas politika, veselības politika, vides politika utt. Komiteja rosina Komisiju veltīt vairāk pūļu rīcības saskaņošanai un izstrādāt procedūras un instrumentus, lai varētu šo mērķi sasniegt.

3.12 Kompetenti darbinieki

Komiteja vēlreiz uzsver⁽⁸⁾, ka finansēšanas struktūrās, it īpaši arī Komisijā (vai izpildaģentūrās, ko paredzēts izveidot) ir jāstrādā zinātnes jautājumos ļoti kompetenti un pieredzējuši ierēdņiem, kuri ļoti labi un jau ilgu laiku pārzina attiecīgo zinātnes jomu, tās īpatnības un tajā strādājošo “zinātnieku kopienas”. Iestādēs, kas saistītas ar pētniecību un izstrādi, regulāra darbinieku rotācija ir ļoti nelietderīga!

3.12.1 Kompetences un līdzdalības saglabāšana

Komiteja pauž bažas arī par to, ka Komisija, īstenojot ieceri uzticēt aģentūrām ar pētniecības un izstrādes atbalstu saistītos un līdz šim pašas veiktos uzdevumus un darbības, varētu ne tikai zaudēt tās uzkrātās īpašās zināšanas un kompetenci, bet arī nepietiekami iesaistīties būtisku satura jautājumu risināšanā. Šāda iesaistīšanās tomēr ir ļoti svarīga, lai politiskajā līmenī varētu kompetenti, pārliecinoši un ieinteresēti pārstāvēt tādu nozīmīgu jomu kā pētniecība, izstrāde un inovācija. Ja Komisija to nedarīs, apdraudēta būs jau tā nestabilā “pārbaužu un līdzsvara” sistēma.

⁽⁷⁾ Secinājumi par tematu “Pētnieku mobilitāte un karjeras iespējas”, Konkurētspējas Ministru Padomes 2 999. sanāksme, kas 2010. gada 2. martā notika Briselē.

⁽⁸⁾ OV C 44, 16.02.2008., 1. lpp.

3.13 Citi pasākumi — stratēģija “Eiropa 2020”

Komiteja uzskata, ka pamatprogramma “Apvārsnis 2020” ir vajadzīga un nozīmīga stratēģijas “Eiropa 2020” sastāvdaļa. Pamatprogramma tomēr ir jāpapildina ar citiem svarīgiem pasākumiem, kas jāiesteno Komisijai un, jo īpaši, dalībvalstīm. Tāpēc Komiteja norāda uz tās ierosmēm, kas attiecas uz stratēģiju “Eiropa 2020”. Īpaši svarīgs uzdevums ir dalībvalstīs izveidot vai pilnveidot ekonomikas⁽⁹⁾, sociālās un izglītības sistēmas, lai tās būtu efektīvas un veicinātu inovāciju.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Sociālās un humanitārās zinātnes, izglītības politika un jauninājumi

Komiteja atzinīgi vērtē to, ka visi pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” pamatmērķi paredz atbalstīt pētniecību un inovāciju sociālajās un humanitārajās zinātnēs. EESK uzskata, ka minētās tēmas ir nozīmīgas un svarīgas, un atzinīgi vērtē to, ka tām programmā veltīta atbilstoša uzmanība. Komiteja arī iesaka vairāk atbalstīt centienus izveidot efektīvāku izglītības sistēmu visos mācību līmeņos. Tas ir ļoti svarīgs un būtisks uzdevums, lai Eiropas Savienībā pēc iespējas labāk un, ievērojot apdāvinātu cilvēku vajadzības, atbalstītu un izmantotu talanta potenciālu. Tiešā saistībā ar pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” mērķiem jāatzīmē, ka svarīgākais uzdevums ir universitātēs sagatavot pietiekami daudz kvalificētu speciālistu. Lai to varētu izdarīt, pamats jāizveido jau skolās!

4.2 Sabiedrības problēmu risināšana

Komitejai nav iebildumu pret sabiedrības problēmu sarakstu, taču tā iesaka veltīt vēl vairāk uzmanības šādām jomām:

4.2.1 Ar enerģētiku un klimata pārmaiņām saistītās problēmas

Tā kā izvirzīts ļoti tālejošs mērķis⁽¹⁰⁾ līdz 2050. gadam pilnībā pārveidot mūsu energoapgādes sistēmu un pāriet uz ilgtspējīgām tehnoloģijām, kas rada maz CO₂ emisijas, Komiteja iesaka, nosakot prioritātes pamatprogrammas daļā “Sabiedrības problēmu risināšana”, šī jautājuma nozīmību daudz vairāk ievērot arī budžeta sadalījumā⁽¹¹⁾. Īpaši jānorāda uz nepietiekami atrisinātu problēmu, proti, nav izstrādātas enerģijas uzkrāšanas tehnoloģijas un bufer tehnoloģijas, kas nav saistītas ar augstām izmaksām, nerada daudz CO₂ emisijas un ļautu izvairīties no grūtībām, kuras rada vēja un saules enerģijas piedāvājuma svārstības. Tas sakāms arī par iespējām ilgtermiņā apgādāt ar degvielu smagkravas transportu, gaisa transportu un ūdens transportu. Dziļāk jāanalizē arī ietekme uz ekonomiku un sabiedrību.

4.2.2 Sabiedrības un uzņēmumu inovācijas spējas

Komiteja arī iesaka “Sabiedrības problēmu” sarakstu papildināt ar svarīgo problēmjautājumu “Sabiedrības un uzņēmumu inovācijas spējas”. **(Kāpēc GOOGLE vai FACEBOOK nav radušies Eiropā? Kāpēc pārvaldes, ekonomikas un sociālās struktūras**

efektivitāte visās dalībvalstīs nav vienāda?) Kaut arī Komisijas priekšlikumā šis jautājums ir iekļauts pie mērķa “Iekļaujoša, inovatīva un droša Eiropas sabiedrība” (skatīt atzinuma 2.3.2. – III – vi) punktu), Komiteja uzskata, ka nav pietiekami uzsvērtā šā jautājuma sociālā un ekonomiskā nozīme. Tas tomēr ir viens no svarīgākajiem jautājumiem pamatiniciatīvā “Inovāciju Savienība”⁽¹²⁾ (atzinuma 2.3.2. – III – vi) punktā minētais nosaukums tad būtu jāsaīsina, un tam būtu jāskan “Iekļaujoša un droša Eiropas sabiedrība”).

4.3 MVU un mikrouzņēmumi — inovācijas procesa dalībnieki

Komiteja atzinīgi vērtē ierosinātos uzlabojumus saistībā ar MVU atbalstīšanu. EESK uzskata, ka tas ir svarīgs vispārējās stratēģijas “Eiropa 2020” aspekts, un norāda arī uz tās atzinumu par Inovācijas savienību⁽¹³⁾. Tajā Komiteja uzsvēra, ka “būtu jāapsver izmaiņas mazo un vidējo uzņēmumu definēšanā un klasificēšanā, jo jaunās tīklu izveides iespējas, izmantojot IKT, nozīmē, ka aizvien pieaug mikrouzņēmumu un pat individuālo uzņēmumu loma. Iespējams, būtu lietderīgi apsvērt robežšķirtni starp šādiem uzņēmumiem un brīvajām profesijām.” Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas informāciju par to, ka minētais jau tiek ievērots. Norādot uz 7. punktu, Komiteja arī uzsver, ka ļoti svarīgi ir pareizi un saprotami informēt mazos un vidējos uzņēmumus par pamatprogrammā “Apvārsnis 2020” paredzētajiem atbalsta instrumentiem un iespējām tiem piekļūt. Būtu vēlams izveidot konsultāciju centrus, kur MVU varētu saņemt mutiskas konsultācijas.

4.4 Universitātes

Komiteja atzinīgi vērtē to, ka dalības un pētījumu rezultātu izplatīšanas noteikumos paredzēta iespēja piešķirt dotāciju 100 % apmērā no kopējām attiecināmajām izmaksām. EESK uzskata, ka šāda iespēja sniegs labumu dabaszinātņu, inženierzinātņu un humanitāro zinātņu pētniekiem/pētnieku grupām, kas strādā universitātēs. Tā sekmēs centienus sasniegt Komitejas vairākkārt izvirzīto mērķi Eiropas Savienībā izveidot universitātes, kas būtu atzītas visā pasaulē, un nodrošināt to darbību. Tomēr, kā norādīts Matias kdzes ziņojumā (Eiropas Parlaments, A7-0302/2011), šiem pasākumiem ir arī jāsniedz papildu atbalsts no kohēzijas politikai paredzētajiem līdzekļiem, lai palielinātu veiktspēju tajās dalībvalstīs, kas līdz šim pamatprogrammā iesaistītas nepietiekami. Lai sasniegtu šo mērķi, būtu jāiesteno arī vēl citi svarīgi pasākumi, kas šajā atzinumā netiek aplūkoti, jo nav saistīti ar tajā iztīrāto tematu.

4.5 Pētniecības infrastruktūra

Komiteja jau vairākkārt uzsvērusi, ka lielle infrastruktūras objekti nodrošina nozīmīgu atbalstu un līdzekļus tehnoloģiskiem un zinātniskiem pētījumiem un izcilu rezultātu sasniegšanai, kas bez šādas infrastruktūras vispār nebūtu iespējama. Ar to ir izskaidrojama arī šīs infrastruktūras popularitāte un ietekme gan uz sadarbību Eiropā, gan uz pasaules labāko inženieru un zinātnieku piesaistīšanu⁽¹⁴⁾. Jāatzīmē arī, ka lielu infrastruktūras objektu izmantošana pārsniedz vienas dalībvalsts iespējas un vajadzības, un tāpēc šādus objektus dalībvalstis bieži izveido un izmanto partnerībā ar citām valstīm.

⁽⁹⁾ Skatīt, piemēram, <http://www.worldbank.org/>.

⁽¹⁰⁾ COM(2011) 885 final.

⁽¹¹⁾ OV C 21, 21.01.2011., 49. lpp.

⁽¹²⁾ OV C 132, 03.05.2011., 39. lpp.

⁽¹³⁾ OV C 132, 03.05.2011., 39. lpp.

⁽¹⁴⁾ OV C 182, 04.08.2009., 40. lpp.

4.5.1 Subsidiaritātes princips

Šādi infrastruktūras objekti ir spilgts piemērs, kas liecina par Eiropas Savienības saskaņā ar subsidiaritātes principu sniegto atbalstu. Tāpēc Komiteja pauž nožēlu par to, ka ierosinātajā indikatīvajā budžeta sadalījumā — gan tā struktūrā, gan tā saturā — šīs infrastruktūras ļoti lielā nozīmība nav atspoguļota. EESK tādēļ iesaka citiem indikatīvajiem budžetiem (izņemot MVU!) paredzētās summas samazināt par 2 % līdz 2,5 % un tā iegūtos līdzekļus novirzīt infrastruktūrai. Tas, ka šajā kategorijā ietilpst elektroniskā infrastruktūra, kura ir svarīga un kuras nozīme palielināsies, ir vēl viens būtisks iemesls, kāpēc tā būtu jārikojas.

4.5.2 Darbības izmaksas

Komiteja arī iesaka Komisijai, finansējot projektus, piedalīties arī infrastruktūras darbības izmaksu segšanā; EESK lūdz Komisiju precizēt, ka tā to patiešām iecerējusi darīt.

4.6 Pamattehnoloģijas

Kā Komiteja jau vairākkārt uzsvērusi⁽¹⁵⁾, pamattehnoloģiju izstrāde, lietpratīga izmantošana un komercializācija ir ļoti svarīgs transversāls uzdevums, lai, pirmkārt, uzlabotu ES rūpniecības uzņēmumu konkurētspēju un, otrkārt, atrisinātu tādas sociālās problēmas kā ilgtspējīga enerģijas apgāde vai veselības aprūpe. Komiteja tāpēc atzinīgi vērtē to, ka šim jautājumam veltīta atbilstoša uzmanība, jo pamattehnoloģijas ir efektīvs pētniecības iestāžu un uzņēmumu sadarbības, tātad, arī publiskā un privātā sektora partnerības virzītājspēks. Īpaši svarīga šajā sakarā ir pamatprogrammā paredzētā Nākotnes un jauno tehnoloģiju (NJT) atklātā iniciatīva.

4.7 Grāmatvedības procedūras — I daļa

Komiteja atzinīgi vērtē to, ka paredzēts atzīt dalībvalstu pētniecības iestāžu un uzņēmumu grāmatvedības procedūras (piemēram, stundas likmes aprēķināšanas kārtību uzņēmumos). Būtu jāparedz segt arī tās izmaksas, kas rodas, piemērojot pievienotās vērtības nodokli.

4.8 Grāmatvedības procedūras — II daļa

Komiteja atzinīgi vērtē arī to, ka procedūras būtiski vienkāršo dalības noteikumos paredzētā 100 %–20 % metode un 70 %–20 % metode (to skaidrojums atrodams 2.2.3. un 2.2.4. punktā). Neraugoties uz administratīvajām priekšrocībām, šie vienkāršoējumi atšķirībā no pašreizējās kvotu sistēmas dažām dalībnieku grupām var būt finansiāli izdevīgi, bet citām finansiāli neizdevīgi. Tādēļ Komiteja iesaka vispirms uzkrāt pieredzi un vēlāk, ja vajadzīgs, finansējuma likmes netiešo izmaksu segšanai nedaudz paaugstināt.

4.9 Publiskais iepirkums — īpašs aspekts

Būvējot pētniecības infrastruktūras objektus un lielas iekārtas, uzņēmumiem bieži uztic izstrādāt un uzbūvēt novatoriskus, ļoti sarežģītus un ar augstām prasībām saistītus komponentus. Tāpēc uzņēmumiem ir jāapgūst jaunas tehnoloģiju jomas un var

rasties raksturīgas problēmas, kuras aprakstītas Komitejas atzinumā par zināšanu nodošanu⁽¹⁶⁾. Tajā Komiteja ieteica “analizēt līdzšinējo pieredzi, kas gūta piemērojot spēkā esošos ES un dalībvalstu noteikumus par atbalstu, budžetu, pasūtījumu piešķiršanu un konkurenci, un pārbaudīt, vai minētie noteikumi kalpo tam, lai prasmes un speciālās zināšanas, kas rūpniecības nozarēs iegūtas, attīstot minēto pētniecības infrastruktūru, tiek saglabātas un izmantotas Eiropas konkurētspējas palielināšanai un attiecīgiem vēlākiem pasūtījumiem.”

4.10 Jauni risinājumi rūpniecības un konkurences politikā

Tāpēc būtu jāapsver, kādi jauni risinājumi rūpniecības un konkurences politikā ir vajadzīgi. Jāšaubās tomēr, vai Komisija, kas jau paudusi ieceres par “publisku (pirmskomercializācijas posma) iepirkumu”, būs izraudzījusi piemērotu instrumentu. Pēc Komitejas domām, tas, pirmkārt, saistīts ar draudiem, ka, baidoties no zināšanu iespējamās monopolizācijas, uzņēmumi vispār necentīsies nonākt vadošās pozīcijās un sasniegt izcilus rezultātus. Tā būtu liela kļūda. Otrkārt, pēc Komitejas domām, tas saistīts arī ar draudiem, ka, īstenojot pārāk stingrus protekcionisma pasākumus, kas negatīvi ietekmē pētniecību, nesaņemsim labāko produktu, jo tas būs pieejams tikai ārpus ES robežām. Tādēļ Komiteja iesaka apzināt dažādos, daļēji pretrunīgos pētniecības politikas, inovācijas politikas un rūpniecības politikas mērķus un tām izvirzītās prasības, kas būtu jāprecizē un jāapspriež ar dažādām ieinteresētajām personām, un, iespējams, atsevišķos gadījumos ir jānosaka pat īpaša kārtība (skatīt 4.9. punktu).

4.11 Projektu lielums, kas nodrošina efektivitāti

Centieni īstenot arvien lielākus projektus, piemēram, saistībā ar Kopīgajām tehnoloģiju iniciatīvām, zināšanu un inovāciju kopienām un tagad arī Nākotnes un jauno tehnoloģiju pamatiniciatīvām ir rūpīgi jāuzrauga. Tas jādara, jo šādos lielos projektos arvien vairāk resursu un darba velta administrēšanai un plašām konsultācijām, un nav pieļaujams, ka tie sāktu atgādināt Bābeles torņa celtniecību.

4.11.1 Galvenais instruments — kopīgie projekti

Līdzekļu apvienošanai var būt pozitīva ietekme, taču vienlaikus tā noteiktā brīdī no dalības pamatprogrammā atstumj mazākus dalībniekus, jo tiem trūkst šādai dalībai vajadzīgā juridiskā un administratīvā atbalsta, kas saistīts ar augstām izmaksām. Tas jo īpaši attiecas uz MVU un pētnieku grupām, kas darbojas universitātēs. **Tāpēc pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” galvenajam instrumentam arī turpmāk ir jābūt pārredzamiem kopīgiem projektiem, kuru dalībnieku skaits neapgrūtina to pārvaldību.**

4.12 Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūts (EIT)

Tā kā Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūtu finansēs no pamatprogrammas “Apvārsnis 2020”, Komiteja uzskata, ka tā darbība ir arī tās stratēģijas daļa, ko īsteno ar pamatprogrammu “Apvārsnis 2020”. Komitejas piezīmes attiecas arī uz šo stratēģijas daļu. Par to Komiteja izstrādā īpašu atzinumu⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁶⁾ OV C 218, 11.09.2009., 8. lpp., 1.8. un 5. punkts.

⁽¹⁷⁾ COM(2011)822 final, EESK atzinums “EIT stratēģiskā programma” (Skatīt šā Oficiālā Vēstneša 122. lpp).

⁽¹⁵⁾ OV C 48, 15.02.2011., 112. lpp.

4.13 Novērtēšanas kritēriji

Atzinuma 2.2.6. punktā minēti Komisijas ierosinātie vērtēšanas⁽¹⁸⁾ un atlases kritēriji: **izcilība, ietekme, īstenošanas kvalitāte un efektivitāte**. Komiteja atbalsta šos kritērijus, ja tiek atzīta izcilības daudz lielākā nozīmība, jo tā noteikti ir vissvarīgākais izcilu sasniegumu novērtēšanas kritērijs. Saistībā ar progresīviem pētījumiem EESK brīdina, ka nevajadzētu pārvērtēt daudzkārt citēto publikāciju nozīmi, jo tādējādi vēl vairāk tiek izceltas tās pētniecības tēmas, kuras jau tāpat ir vispāratzītas. Komiteja vēlreiz norāda uz tās vispārējo ieteikumu nelietot formālas vērtēšanas procedūras.

4.13.1 Lai veicinātu tieši inovāciju, vērtēšanā, protams, liela vērtība jāvelta arī **tirgus aspektiem**⁽¹⁹⁾. Par to, ka šis uzdevums, kādā hipotētiskā gadījumā vērtējot pavisam jaunus risinājumus, noteikti nav vienkāršs un izdarītie secinājumi ne vienmēr ir pareizi, liecina, piemēram, sākotnēji aplamie vērtējumi par personālo datoru izstrādi.

4.14 Kopīgais pētniecības centrs

Komiteja atzinīgi vērtē priekšlikumus par Kopīgā pētniecības centra tiešo finansēšanu. EESK tomēr norāda, ka tā darbība būtu jāvērtē saskaņā ar vērtēšanas procedūrām, kas attiecas uz pārējiem dalībniekiem. Ja Kopīgais pētniecības centrs piesākās netiešā finansējuma saņemšanai no Īpašās programmas, jānodrošina centra un pārējo pretendentu/ieinteresēto personu, kas nav saistīti ar Komisiju, visaptveroša iespēju vienlīdzība.

5. Euratom

5.1 Komiteja uzskata, ka iesniegtā *Euratom* programma būtībā — un tas ir pareizi! — ir tiešs turpinājums Komisijas pavisam nesen iesniegtajai un Komitejas sīki analizētajai *Euratom* programmai 2012.–2013. gadam⁽²⁰⁾. Komiteja vēlreiz uzsver minētajā atzinumā iekļauto svarīgo secinājumu, “ka ir jāsauglabā un jāpaplašina zināšanu līmenis par kodoltehniku, tās lietošanu un sekām. *Euratom* pētniecības un izstrādes pamatprogramma, ņemot vērā tās koordinatora lomu resursu apvienošanā un kopējo centienu integrācijā, šajā jautājumā nodrošina būtisku Eiropas pievienoto vērtību.” Komiteja arī vēlreiz norāda uz minētajā atzinumā sīki izklāstītajām atziņām un ieteikumiem. Norādot uz tiem, šajā atzinumā Komiteja uzmanību velta tikai dažiem īpašiem jautājumiem. Svarīgākais uzdevums ir izstrādāt reaktorus, kas atbilst visaugstākajām drošības prasībām un vismazāk rada augstas aktivitātes ilglaicīgu radioaktīvo atkritumu.

5.2 Komiteja ar gandarījumu atzīmē, ka minētajā atzinumā iekļautos ieteikumus Komisija kopumā ir plaši atspoguļojusi tās ierosinātajā programmā. Tie bija saistīti ar:

— reaktoru drošības palielināšanu, augsta radioaktivitātes līmeņa kodolatkritumu apglabāšanu, transmutāciju, lai mazinātu ilglaicīgu radioloģisko piesārņojumu, skaldmateriālu kontroli un aizsardzību pret radiāciju;

— noturības testu sekām;

— tehnoloģiju izstrādi enerģijas ieguvei kodolsintēzes procesā un Starptautisko kodoltermisko eksperimentālo reaktoru, kas ir liels starptautisks projekts;

— speciālistu apmācību un pamatzināšanu apguves nodrošināšanu skolās.

5.2.1 Komiteja vēlreiz atkārt⁽²¹⁾, ka neatkarīgi no dalībvalstu turpmākajiem lēmumiem par vai pret kodolenerģijas izmantošanu nepieciešams “ES mērogā pastiprināti turpināt attīstīt zināšanas par drošības jautājumiem un to pamatā esošajām tehnoloģijām, un nodrošināt to pieejamību. Atteikšanās no pilnīgām zināšanām būtu bīstama “strausa” politika.” Komiteja pauž bažas par to, ka dalībvalstis, kas pašlaik atsakās vai turpmāk atteiksies no kodolenerģijas izmantošanas, šo zināšanu apguvi un paplašināšanu varētu pārtrūkt. Tas noteikti nebūtu pieļaujams.

5.3 Eiropas Kodolenerģijas forums (ENEF)

Saistībā ar kodola skaldīšanas tehnoloģiju Komiteja atbalsta tās procedūras un ieteikumus, ko izstrādājis Eiropas Kodolenerģijas forums, kura darbā tā, sadarbojoties ar Komisiju, ir iesaistījusies un kurā darbojas Komitejas pārstāvji.

5.4 Noturības testi

Pēc cunami izraisītās Fukušimas kodolreaktora avārijas tika pieņemts loģiski pamatots lēmums, ka Eiropas Savienībā ir jāveic visu kodolspēkstaciju noturības testi. Tiklīdz būs saņemti šo noturības testu rezultāti, paredzēts ne tikai izdarīt secinājumus attiecībā uz kodolspēkstacijām, kas jau darbojas, bet arī noteikt atbilstošas prioritātes *EURATOM* pētniecības, izstrādes un demonstrējumu programmā.

5.4.1 Īpaša uzmanība būtu jāvelta uzraudzībai saistībā ar iespējamām neparedzamām avārijām.

5.5 Kodolsintēze

Dažās sabiedrības grupās sākušās debates par kodolsintēzes programmu, jo, pirmkārt, nav paredzams, ka tā līdz 2050. gadam (ceļvedī norādītais termiņš) būtiski sekmēs pāreju uz enerģijas apgādes sistēmu, kas nerada daudz CO₂ emisijas, un, otrkārt, Starptautiskā kodoltermiskā eksperimentālā reaktora būvniecības izmaksas (Komisija ierosinājusi, ka tās jāsedz, bet ne no pamatprogrammai paredzētā budžeta!) salīdzinājumā ar sākotnējām aplēsēm ir būtiski pieaugušas.

⁽¹⁸⁾ Skatīt 4.2. punktu dokumentā, kas publicēts OV C 132, 03.05.2011., 39. lpp.

⁽¹⁹⁾ Skatīt arī 3.7.2. punktu dokumentā, kas publicēts OV C 132, 03.05.2011., 39. lpp.

⁽²⁰⁾ COM(2011) 71 final, COM(2011) 72 final, COM(2011) 73 final, COM(2011) 74 final un OV C 318, 29.10.2011., 127. lpp.

⁽²¹⁾ OV C 318, 29.10.2011., 127. lpp., 3.4. punkts.

5.5.1 Energētikas plāns 2050. gadam

Par Energētikas plānu 2050. gadam ⁽²²⁾ Komiteja izstrādās īpašu atzinumu. Šeit gan tikai jāuzsver, ka pasaules demogrāfiskās attīstības un visā pasaulē vērojamā enerģijas pieprasījuma straujā pieauguma dēļ Eiropas Savienībā līdz 2050. gadam īstenojamie pasākumi noteikti nav ilgtspējīgs risinājums pasaules energoapgādes problēmām. Tāpēc visu iespējamo tehnoloģiju kopumā enerģijas ieguve kodolsintēzes procesā ir vienīgā līdz šim neizmantotā un mūsu rīcībā esošā un zināmā iespēja, lai šo ļoti grūto uzdevumu paveiktu.

5.5.2 Starptautiskais kodoltermiskais eksperimentālais reaktors (ITER) — I daļa

Kaut gan *Euratom* programmā iekļauts tikai (Eiropā veiktais) zinātniskais un tehniskais sagatavošanās darbs, kas saistīts ar Starptautisko kodoltermisko eksperimentālo reaktoru (tā būvniecības izmaksas segs no citiem avotiem ⁽²³⁾), šis reaktors patiešām ir starptautiskās kodolsintēzes pētniecības un arī Eiropas kodolsintēzes programmas nozīmīgākais projekts. Kaut arī Starptautiskā kodoltermiskā eksperimentālā reaktora projektā var veikt un būtu jāveic uzlabojumi un iespējami citi risinājumi, tas ir ļoti nozīmīgs un visā pasaulē vienreizējs izstrādes pasākums, lai nākotnē enerģiju varētu iegūt kodolsintēzes procesā. Starptautiskajā kodoltermiskajā eksperimentālajā reaktorā pirmo reizi pasaules vēsturē termiskās kodolsintēzes procesā paredzēts ražot 500 megavatus enerģijas (neto jaudas balance) ⁽²⁴⁾

5.5.3 Starptautiskais kodoltermiskais eksperimentālais reaktors (ITER) — II daļa

Starptautiskais kodoltermiskais eksperimentālais reaktors ir arī projekts, kurā tiek **izmēģināta nozīmīgo rūpnieciski attīstīto valstu starptautiskā sadarbība līdz šim vēl nepieredzētā līmenī. Sadarbības partneri ir Ķīna, Eiropas Savienība, Indija, Japāna, Koreja, Krievija un Amerikas Savienotās Valstis.** To interese piedalīties nozīmīgu jaunu tehnoloģiju izstrādē liecina par lielajām cerībām, ka izdosies rast vēl vienu lietderīgu enerģijas avotu, kas nerada daudz CO₂ emisijas. Taču šīs sadarbības novatoriskums un sarežģītība ir arī iemesls, kāpēc bija jāpārskata sākotnējā iecere, ka līdz ar sadarbības partneru skaita palielināšanos samazināsies kopējās izmaksas, kas jāsedz katram partnerim. Šīs partnerības lielākā vērtība nav tieši izmaksu samazināšana, bet gan gūtā pieredze, idejas un izcilie speciālisti; turklāt šī partnerība — tāpat kā starptautiskā kosmosa stacija — būtiski sekmē starptautisko saprašanās un miera nodrošināšanu (*ITER* izveidi sākotnēji ieteica un rosināja Gorbačovs, Miterāns un Reigans!). Komiteja uzskata, ka Komisijas iecere neiekļaut ES budžetā tās Starptautiskā kodoltermiskā eksperimentālā reaktora būvniecības izmaksas, kas jāsedz Eiropas Savienībai, un rast citus finansējuma avotus, noteikti nedrīkst ietekmēt projekta turpināšanu.

5.5.4 Dalībvalstu iesaistīšanās — asociācijas līgumi

Nesen pieņemtā atzinumā par *Euratom* programmu ⁽²⁵⁾ Komiteja norādīja, ka ļoti liela nozīme ir tā dēvētajām “asociācijām”, kas ir

kodolsintēzes programmas pamats un ideju laboratorijas un nodrošina dalībvalstu lielāku atbalstu. Komiteja uzsver minētajā atzinumā paustās atziņas un vēlreiz brīdina, ka šo svarīgo atbalstu nedrīkst apdraudēt vai pieļaut tā izsīkšanu. “Asociācijas” ir arī lietderīgs instruments, lai nodrošinātu “pētniecības programmu kopīgu plānošanu” ⁽²⁶⁾, ko ierosina Komisija. Tāpēc, ja Eiropas kodolsintēzes programmas organizatoriskā struktūra arī tiks mainīta, jāsiglabā efektīvi programmu kopīgas plānošanas instrumenti, lai ES līmenī koordinētu un lietderīgi integrētu programmas, ko īsteno iesaistītās dalībvalstu laboratorijas, tādējādi nezaudējot ES vadošās pozīcijas šajā pētniecības jomā un gūstot vajadzīgo atbalstu, kuru sniedz dalībvalstis.

6. Eiropas Pētniecības telpa — kopējais pētnieku darba tirgus

6.1 Komiteja pauž cerību, ka Eiropas Pētniecības telpas izveide būs pabeigta 2014. gadā. Komiteja uzskata, ka tas būtu vēlams. Tā tomēr pauž šaubas, vai to izdosies paveikt, jo vispirms ir jāizpilda vienotā tirgus izveides priekšnoteikumi, piemēram, jāievieš ES patents un jāizveido kopējais pētnieku darba tirgus ⁽²⁷⁾.

6.2 Norādot uz 2010. gada 2. martā pieņemto Padomes lēmumu ⁽²⁸⁾, Komiteja atzīmē, ka steidzami ir jārikojas, lai uzlabotu jauno zinātnieču un jauno zinātnieku, kas strādā publiskajās pētniecības iestādēs un universitātēs, neapmierinošo sociālo stāvokli, kurš ir kļājis pretrunā mērķim uzlabot zinātnieka profesijas prestižu, vai vismaz nodrošināt, ka tas nav zemāks kā citu profesiju prestižs.

6.3 Komiteja atzīmē, ka dažu dalībvalstu zinātniskās organizācijas jau ir panākušas zināmus uzlabojumus šajā jomā un centušās vēl vairāk uzlabot zinātnieku stāvokli. EESK arī norāda, ka Komisija cenšas uzlabot stāvokli, arī īstenojot Marijas Kirī vārdā nosaukto programmu un *Erasmus* programmu.

6.4 Problēma slēpjas dalībvalstu publiskā sektora atalgojuma un sociālā nodrošinājuma sistēmās, kas nosaka, kādu atalgojumu vispār saņem publiskajās pētniecības iestādēs un universitātēs strādājošās zinātnieces un zinātnieki. Šajās sistēmās parasti tiek novērtēta nepārtraukta profesionālā darbība pie viena darba devēja, un par to darbinieks arī saņem atlīdzību. Bet tieši tāpēc tās neatbilst zinātnes un pētniecības īpašajām vajadzībām.

6.5 Šādās sistēmās nav paredzēts atalgojums par pūliņiem ar augstām prasībām saistītajā un laikietilpīgajā atlases procesā, arī par pēcdiploma studijām (lai iegūtu doktora grādu), kas jaunām zinātniecēm un jauniem zinātniekiem vispirms ir veiksmīgi jāpabeidz, un neievēro to, ka viņu profesionālā darbība, vismaz sākumā, nav nepārtraukta un viņu darba līgumi ir uz noteiktu laiku un bieži nav nekādu izredžu uz to pagarināšanu vai pastāvīgu darbu. Pastāvīgās un ļoti pamatotās raizes par profesionālās darbības turpmāko virzību un ar to saistītās problēmas turklāt ietekmē ne tikai tos darba ņēmējus, kas vēlas nodarboties ar zinātni un pētniecību, bet arī viņu attiecības ar ģimenes locekļiem un ģimenes veidošanu.

⁽²²⁾ Sk. 10. zemsvītras piezīmi.

⁽²³⁾ Skatīt arī COM (2011) 931 final. Par to Komiteja izstrādās īpašu atzinumu.

⁽²⁴⁾ Skatīt: <http://www.iter.org/>.

⁽²⁵⁾ OV C 318, 29.10.2011., 127. lpp., 4.5.1. punkts

⁽²⁶⁾ COM(2008) 468 final un OV C 228, 22.09.2009., 56. lpp.

⁽²⁷⁾ Skatīt OV C 44, 16.02.2008., 1. lpp., 1.3. punkts

⁽²⁸⁾ Skatīt 1. zemsvītras piezīmi.

6.6 Šo daudz lielāko sociālo risku nekompensē nedz ar attiecīgi lielāku atalgojumu, nedz ar labāku sociālo nodrošinājumu. Šajās sistēmās neievēro arī to, ka veiksmīga profesionālā darbība zinātnes jomā nav iespējama, vispār nepiedaloties mobilitātes pasākumos; gluži pretēji — tos, kas piedalās mobilitātes pasākumos, parasti šīs sistēmas ietekmē nelabvēlīgi.

6.7 Dalībvalstīs izveidotās atalgojuma sistēmas ir ļoti atšķirīgas, un, strādājot ārzemēs, uzkrātā “sociālā kapitāla” pārvešana vai pārskaitīšana gandrīz nav iespējama, un tāpēc mobilitāte starp dalībvalstīm kļūst vēl neizdevīgāka.

6.8 Tāpēc dalībvalstīs izveidotās atalgojuma un sociālā nodrošinājuma sistēmas būtu steidzami jāpielāgo, ievērojot to, kādi īpaši nosacījumi ir jānodrošina zinātniecēm un zinātniekiem. Tā kā šī mērķa sasniegšana noteikt būs ļoti ilgstošs process, Komiteja uzsver, ka jāpilda augstāk minētais Padomes lēmums, un iesaka Komisijai aktīvi turpināt centienus, lai sadarbībā ar dalībvalstīm izveidotu īpašu (no Eiropas Sociālā fonda finansētu) fondu, kas ar atbilstošām piemaksām kompensētu augstāk minētās grūtības, ar kurām saskaras jaunās zinātnieces un jaunie zinātnieki. Ar šādām piemaksām vajadzētu kompensēt paaugstināto sociālo risku, ko rada virkne līgumu uz noteiktu laiku, un “sociālā kapitāla” samazinājumu vai zudumu, piedaloties (galvenokārt starpvalstu) mobilitātes pasākumos.

7. Viegļāka lietojamība un informācija — īsa rokasgrāmata — konsultāciju dienesti

7.1 Tā kā atbalsta instrumenti, procedūras un tehniskie apzīmējumi (piemēram, projekti, zināšanu un inovāciju kopienas, tehnoloģiju platformas, inovācijas partnerības, pamatiniciatīvas, ERA-Net tīkli, vienota plānošana, *Erasmus*, Marijas Kirī vārdā nosauktā programma, Eiropas sadarbība zinātnes un tehnoloģiju jomā (*COST*, *EUREKA* u.c.) ir ļoti daudzveidīgi, Komiteja vēlreiz atgādina, ka Komisijai būtu steidzami jāpagatavo un jāievieto arī internetā saprotams pārskats un īss apraksts, kas ļautu gūt skaidru priekšstatu par instrumentu nozīmīgākajām funkcijām, izmantošanas priekšnosacījumiem un mērķiem. Tas būtiski sekmētu vienkāršošanu un uzlabotu pārredzamību, kā arī papildinātu ļoti atzinīgi vērtējamo Kopienas Pētniecības un attīstības informācijas dienesta (*CORDIS*) portāla darbību.

7.2 Komiteja iesaka aprobežoties tikai ar būtiskāko un atteikties no reklāmas vai pamatojumiem. Pat šā Komitejas atzinuma sagatavošana būtu vienkāršāka, ja tajā aplūkoto dokumentu saturs būtu izklāstīts, neiekļaujot tajos tik daudz filozofisku pārdomu.

7.3 Komiteja iesaka publicēt tādu minēto dokumentu versiju, kas atbilstu tieši mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, to īpašajām vajadzībām un zināšanu līmenim. Turklāt būtu jāizveido kompetenti konsultāciju dienesti, piemēram, rīkojot atbilstošus seminārus, lai apmācītu reģionālās organizācijas (piem., rūpniecības un tirdzniecības kameras), kas varētu darboties kā konsultāciju centri.

Briselē, 2012. gada 28. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 294/2008 par Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūta izveidi”

COM(2011) 817 final – 2011/0384 (COD)

un “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūta (EIT) stratēģisko inovāciju programmu: EIT ieguldījums inovācijas veicināšanā Eiropā”

COM(2011) 822 final – 2011/0387 (COD)

(2012/C 181/21)

Eiropas Parlaments 2011. gada 13. decembrī un Padome 2012. gada 16. janvārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 173. panta 3. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 294/2008 par Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūta izveidi”

COM(2011) 817 final – 2011/0384 (COD)

un

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūta (EIT) stratēģisko inovāciju programmu: EIT ieguldījums inovācijas veicināšanā Eiropā”

COM(2011) 822 final – 2011/0387 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 8. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (2012. gada 28. marta sēdē), ar 123 balsīm par, 5 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK visumā atbalsta Komisijas rīcību saistībā ar Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūtu (EIT).

1.2 Komiteja piekrīt lielākajai daļai Komisijas ieteikumu, kas sagatavoti, apspriežoties ar dažādām iesaistītajām pusēm, novērtējot ietekmi un veicot prakses gaitā gūto datu analīzi.

1.3 Ņemot vērā Eiropas Savienības novēloto rīcību sadarbības, zināšanu apmaiņas un augsta līmeņa pētniecības un apmācības institūtu tuvināšanas jomā, EESK pozitīvi vērtē Komisijas uzsāktos pasākumus.

1.4 Ņemot vērā pētniecības globalizāciju un inovācijas būtisko nozīmi ražošanā, Komiteja piekrīt, ka izcilība ir jāatbalsta.

2. Pamatojums

2.1 Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūts (EIT, *European Institute of Innovation and Technology*) dibināts 2008. gadā.

2.2 Tā izveides pamatā ir Komisijas priekšlikums Padomei, kas pieņemts 2006. gada 22. februārī, un to īsteno atbilstīgi Lisabonas stratēģijai, lai aktivizētu izaugsmi un radītu jaunas darba vietas Savienībā.

2.3 Tā prioritārais mērķis ir novērst Eiropas atpalicību uz tehnoloģisko inovāciju balstītas rūpniecības politikas jomā un veicināt sinerģiju starp pamatpētniecību, pētniecību un izstrādi un inovatīviem rūpnieciskiem pielietojumiem Eiropā, īpaši MVU un MVR vidū.

2.4 Kā izcilības centram EIT būtu jāklūst par vienu no vadošajiem inovācijas, pētniecības un izaugsmes ģeneratoriem Savienībā. Lai šo mērķi sasniegtu, ir funkcionāli un ģeogrāfiski jātuvina augstākās izglītības, pētniecības un inovācijas struktūras.

2.5 Konceptuāli tas ir ļoti tuvs Masačūsetas Tehnoloģiju institūtam, kurš strādā pie visu triju jomu horizontālas integrācijas.

2.6 2008. gada jūnijā tika nolemts, ka EIT galvenais birojs atradīsies Budapeštā.

2.7 Institūts nepiešķir tiešu finansējumu atsevišķiem projektiem. Tas 25 % apmērā finansē decentralizētas zināšanu un inovācijas kopienas (ZIK) ⁽¹⁾.

2.8 Šīs ZIK, kuru sastāvā ir universitātes, uzņēmumi un pētniecības institūti, kopīgi īsteno inovatīvus projektus un sadarbībā ar uzņēmējiem un visu līmeņu vietējiem inovācijā iesaistītajiem partneriem piedalās vietējo projektu finansēšanā 75 % apmērā.

2.9 Trīs pirmās ZIK tika izvēlētas 2009. gada decembrī, izveidojot sadarbības centrus Francijā, Vācijā, Apvienotajā Karalistē, Šveicē, Itālijā, Spānijā, Nīderlandē, Zviedrijā, Somijā, Ungārijā, Beļģijā un Polijā.

3. Komisijas priekšlikumi

3.1 Šādā kontekstā EIT jāklūst par atsauci un piesaisti centru universitātēm, pētniecības iestādēm, pētniecībā un izstrādē iesaistītiem uzņēmumiem un jo īpaši inovatīviem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, kas vienlaikus ir galvenie kvalificētu darba vietu un jaunu profesiju veidotāji.

3.2 Lai pastiprinātu ietekmi un veicinātu inovāciju jaunās jomās, kuras saistītas ar sabiedrībai svarīgiem jautājumiem, EIT 2014.–2020. gada pētniecības finansēšanas pamatprogrammas īstenošanas laikā pakāpeniski paplašinās savu ZIK klāstu.

3.2.1 Savukārt piešķirtie līdzekļi tiks kontrolēti un atkarībā no konkrētiem rezultātiem tiks *in fine* lemts par konkrētās ZIK lietderību.

3.2.2 Ejot pa pakāpenisku attīstības ceļu jaunu ZIK veidošanā, EIT nodrošinās, lai tiktu ņemta vērā gūtā pieredze un jaunas ZIK tiktu veidotas tikai tajās jomās, kurām tiešām piemīt inovācijas potenciāls un augstākā līmeņa izcilība, ko var izmantot kā pamatu nepieciešamo zināšanu un finansējuma piesaistei.

3.3 Tāpēc laikā no 2014. līdz 2020. gadam tiks radītas divas jaunas ZIK paaudzes: trīs jaunas ZIK tiks izveidotas 2014. gadā un vēl trīs — 2018. gadā, tādējādi kopā ar jau pastāvošajām trijām kopienām būs izveidotas deviņas ZIK (kas atbilst 40–50 sadarbības centriem visā ES).

3.4 Balstoties uz stabiliem zinātniskajiem un pētniecības pamatiem, tās var vienot apmācības, pētniecības un inovācijas jomā iesaistītās puses.

Visas ZIK var piesaistīt investīcijas un rosināt uzņēmumus uzņemties ilgtermiņa saistības, veicināt jaunas tehnoloģiskas izstrādes un sociālo inovāciju:

— viena ZIK ražošanas nozarēm ar pievienoto vērtību;

— viena ZIK pārtikas piegādes ķēdei;

— viena ZIK inovācijai, kuras mērķis ir veicināt veselīgu dzīvesveidu un aktīvas vecumdienas;

— viena ZIK drošas sabiedrības atbalstam ekonomikas pastiprinātas digitalizācijas apstākļos;

— viena ZIK, kas dod iespēju izstrādāt jaunas metodes tādās jomās kā ilgtspējīga izpēte, ieguve, pārstrāde, otrreizējā pārstrāde un aizstāšana;

— viena ZIK mobilitātei pilsētās.

3.5 Decentralizētu ZIK izveide, kuras vietējā, visdrīzāk gan reģionu līmenī apvieno visus potenciālos partnerus, šķiet piemērots risinājums problēmām, ar kurām saskaras Savienība. Tā kā saprātīgā (tātad īsā) laikā nav iespējams saskaņot dažādu dalībvalstu pētniecības, apmācības un ražošanas sistēmas, jo uz šiem jautājumiem attiecas subsidiaritātes princips, decentralizētu ZIK izveide ir konkrēts risinājums, lai pārvarētu šo problēmu un izstrādātu jaunu rūpniecības un pakalpojumu attīstības politikas modeli.

3.6 Ņemot vērā, ka ZIK ir piešķirta autonomija darbā pieņemšanas, organizācijas un finansēšanas jomā, būs iespējams vieglāk atrast viszinošākos pētniekus ar vislielāko motivāciju, un tas varētu veicināt Komisijas iecerēto gūtās pieredzes apmaiņu un starptautisko sadarbību.

4. Vispārīgas un īpašas piezīmes

4.1 Komisijas ierosinātā **vispārējā struktūra** ir novatoriska un daudzsološa. Komiteja vēlas atgādināt par agrāko atzinumu ⁽²⁾ par Eiropas Tehnoloģiju institūta izveidi, jo uzskata, ka tajā ietvertās vispārīgās piezīmes joprojām ir aktuālas.

4.2 Attiecībā uz **budžetu** Komiteja uzskata, ka, ņemot vērā iecerēto ZIK skaitu un programmas ilgumu, Komisijas priekšlikumā paredzētais finansējums patiesībā nozīmē stagnāciju vai pat relatīvu līdzekļu samazinājumu līdz 2020. gadam, neskatoties uz to, ka EIT nozīmē Eiropas MVU un MVR ilgtspējīgu izaugsmi vidējā un ilgtermiņā; tā kā šāda izaugsme būs inovācijām un darba vietām bagāta, jāveicina tās attīstība daudzsolīgākajās jomās.

4.3 ZIK **finansēšanas struktūra** noteikti ir priekšrocība, jo EIT piešķir tikai 25 %, bet pārējos 75 % līdzekļu – partneruzņēmumi, MVU, pētniecības centri, publiskā vai privātā sektora dalībnieki, kas iesaistīti šajā pasākumā. Šī struktūra, būdama elastīga, dod iespēju paātrināt apguves procesu, pāreju no fundamentālajiem pētījumiem uz lietišķo pētniecību, kā arī inovāciju, patentu iesniegšanu un tādu uzņēmumu izveidi vai attīstību, kuri laiž inovāciju tirgū.

⁽¹⁾ Angliski — Knowledge and Innovation Communities (KIC).

⁽²⁾ OV C 161, 13.7.2007., 28. lpp.

4.4 Turklāt dalībvalstīs vietējām iniciatīvām būs būtiska rīcības brīvība.

4.5 ZIK **pārvaldības struktūra** un periodiska tās locekļu nomaīņa arī ir nenoliedzama priekšrocība. Komiteja atbalsta koncepciju, kas ir EIT veidošanas pamatā, un uzskata, ka efektivitātes uzlabošanas nolūkā ir jā saglabā ZIK neatkarība un autonomija, un to darbs jāvērtē atkarībā no sasniegtajiem rezultātiem.

4.6 Viens no šīs divu posmu struktūras interesantākajiem aspektiem būs vienkāršot patentu un šo ZIK radīto inovatīvo produktu laišanu tirgū.

Paātrinoties globalizācijai, kas destabilizē tradicionālo rūpniecību, EESK atbalsta ideju par to, ka "izcilības" jēdzienam apmācības un ražošanas jomā ir nākotnes vērtība un ka tas ir efektīvas konkurētspējas instruments.

4.7 Inovatīvu produktu vai pakalpojumu pievienotā vērtība stabilā ilgtspējīgas attīstības perspektīvā būtiski veicinās kvalificētu darba vietu izveidi Savienībā un novērsīs ražošanas pārcelšanu uz valstīm, kurās ir zemas darbaspēka izmaksas.

4.8 EESK norāda uz zināmu ZIK koncentrāciju. Komiteja vēlētos, lai konkrēti pasākumi tiktu veikti ar mērķi pēc iespējas lielākā skaitā dalībvalstu izveidot saikni ar laboratorijām, uzņēmumiem un pētniecības iestādēm un palielinātos ZIK radošais

potenciāls, to cilvēkresursi un tehnoloģiskie resursi un lai dalībvalstu vidū nepastiprinātos līdzsvara trūkums augsta līmeņa pētniecības un apmācības jomā. Komiteja secina, ka ir iesaistījušies vairāk nekā 200 partneri no visām dalībvalstīm.

4.9 EESK īpaši atbalsta marķētu EIT diplomu ieviešanu, kas atvieglēs pētnieku mobilitāti un uzņēmumu un MVU veidošanu ārpus izcelsmes teritorijas.

4.10 EESK vēlas, lai pēc iespējas plašāka informācija tiktu sniegta institūtiem, uzņēmumiem un potenciālajiem partneriem, lai viņi atbalstītu ZIK un piedalītos to veidošanā svarīgākajās 2020. gada stratēģijā noteiktajās jomās.

Lai to panāktu, EIT ir nekavējoties jā rūpējas par šo tematu plašu publicitāti, lai uzņēmumi un potenciālie partneri varētu veidot savus partnerības projektus.

4.11 EESK, ņemot vērā pretestību vai pat šķēršļus, ko varētu likt pastāvošās valstu iestādes, aicina Komisiju atbalstīt padziļinātu šo iestāžu dialogu ar EIT, lai nodrošinātu nepieciešamo sinerģiju.

Komiteja aicina pievērst uzmanību pētniecības un apmācības institūtu atbildīgo personu bažām par šo iestāžu budžeta samazināšanu, kas tiek izdarīta ZIK labā.

Briselē, 2012. gada 28. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko izveido Uzņēmumu konkurētspējas un mazo un vidējo uzņēmumu programmu (2014.–2020. gadam)”

COM(2011) 834 final – 2011/0394 (COD)

(2012/C 181/22)

Ziņotājs: **LANNOO kgs**

Līdzziņotājs: **BURNS kgs**

Eiropas Parlaments 2011. gada 13. decembrī un Padome 2012. gada 24. janvārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums – Eiropas Parlamenta un Padomes Regula, ar ko izveido Uzņēmumu konkurētspējas un mazo un vidējo uzņēmumu programmu (2014.–2020. gadam)”

COM(2011) 834 final – 2011/0394 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 8. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (29. marta sēdē), ar 142 balsīm par un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atbalsta programmas COSME galvenos mērķus, taču secina, ka programmā nav ņemti vērā Komitejas atzinumā par Mazās uzņēmējdarbības aktu ⁽¹⁾ ierosinātie priekšlikumi attiecībā uz MVU atbalsta un konsultāciju pakalpojumu stiprināšanu, uzņēmumu nodošanu, apspriešanos un partnerattiecībām ar MVU organizācijām.

1.2 Komiteja aicina nodrošināt konkrēto darbību lielāku pārredzamību. Jau sākumā jānorāda uz divām problēmām:

— mērķis: par regulas mērķi izvirzīta uzņēmumu konkurētspēja. Neapšaubāmi jāpanāk, lai uzņēmumi būtu konkurētspējīgi ar to konkurentiem pasaules tirgos. EESK atbalsta izvirzīto mērķi, tomēr norāda, ka tikpat svarīgi ir nodrošināt MVU ilgtspējīgu darbību Eiropas un vietējos tirgos arī turpmāk;

— līdzekļi: EESK aicina Komisiju papildināt tiesību akta priekšlikumu ar darba programmu, kurā norādīti konkrēti pasākumi, kurus iecerēts īstenot, lai nodrošinātu visu MVU kategoriju vajadzības un vēlmes pašreizējās krīzes apstākļos.

1.3 Visi lēmumi, kas saistīti ar šo darbības programmu, jāpieņem Parlamentam un Padomei atbilstīgi koplēmuma procedūrai. Deleģēto aktu procedūra jāattiecinā vienīgi uz gada

programmu izstrādi un īstenošanu, turklāt minētās programmas jāizstrādā sadarbībā ar dalībvalstīm un MVU organizācijām.

1.4 EESK aicina programmā ņemt vērā šādus aspektus:

— programma jāattiecinā uz visiem uzņēmumiem ⁽²⁾,

— tās līdzekļi jāvirza uz galvenajām prioritātēm: informēšana, atbalsts, konsultācijas, piekļuve tirgiem un finansējumam, kā arī uz ES prasību un standartu pielāgošanu, sadarbību un pasākumiem, lai nodrošinātu atbilstību stratēģijas “Eiropa 2020” prioritātēm (inovācija, “zaļā” ekonomika, jauniešu nodarbinātība),

— programmā jānosaka piektais konkrētais mērķis – atbalsts MVU un to piekļuve konsultāciju pakalpojumiem, īpašu uzmanību pievēršot mazajiem un mikrouzņēmumiem.

1.5 Tiesību aktu uzlabošanas nolūkā EESK iesaka ceturto darbību – izveidot “office of advocacy” ⁽³⁾, kura uzdevums būs nodrošināt, lai tiesību aktos tiktu vairāk ņemtas vērā mazajiem uzņēmumiem raksturīgās iezīmes. Jādefinē “office of advocacy” loma, un tā darbība jāaskaņo ar citu attiecīgo struktūru, piemēram, Eiropas MVU sūtņu tīkla, darbību. Komiteja atgādina, ka tā iebilst pret atbrīvojumu vispārēju piemērošanu, un iesaka iesaistīt MVU organizācijas tiesību aktu izstrādes un lēmumu pieņemšanas procesā.

⁽¹⁾ OV C 376, 22.12.2011., 51.-57. lpp.

⁽²⁾ Skatīt 1. zemsvītras piezīmi.

⁽³⁾ Skatīt 1. zemsvītras piezīmi.

1.6 EESK uzsver, ka priekšlikumā regulai nepietiekama uzmanība veltīta uz partnerattiecībām balstītai pārvaldībai. Komiteja iebilst, ka minēto pārvaldību attiecina tikai uz apspriešanos, un norāda Parlamentam un Padomei, ka šādas pārvaldības veidošana ir nepieciešama un ka arī šajā programmā, tāpat kā citās ES programmās, jāstiprina partnerattiecības ar MVU pārstāvības organizācijām⁽⁴⁾. EESK aicina izveidot darba grupu, kas nodrošinātu apspriešanos ar MVU Eiropas organizācijām visos COSME programmas izstrādes, plānošanas, īstenošanas un uzraudzības posmos.

1.7 Attiecībā uz 9. pantu par darbībām, lai uzlabotu piekļuvi tirgiem, EESK aicina

— nošķirt piekļuvi tirgiem no informēšanas, konsultāciju un apmācības darbības,

— atbalstīt pasākumus, ko dalībvalstīs patlaban īsteno MVU organizācijas un valsts struktūras,

— pielāgot Eiropas Biznesa atbalsta tīkla (EEN) uzdevumus un struktūru, lai tā darbības papildinātu MVU organizāciju darbības un tīkla darbā iesaistītu MVU organizācijas. Tīkla darbībā jāpanāk lielāka pārredzamība un pilnībā jāizmanto tā potenciāls.

1.8 EESK norāda uz neskaidro saikni starp ierosinātajiem finanšu instrumentiem, programmu “Apvārsnis 2020” un citiem finansēšanas avotiem, piemēram, tiem, kas ierosināti priekšlikumos regulām par teritoriālo kohēziju. Šāda situācija apgrūtināta MVU darbību. Tāpēc Komiteja aicina skaidrāk norādīt dažādo finansējuma avotu savstarpējo saikni. Komiteja ir gandarīta, ka finanšu instrumentiem piešķirti 56 % budžeta līdzekļu, tomēr aicina Komisiju un Parlamentu noteikt līdzekļu sadalījumu abiem instrumentiem, nodrošināt to pieejamību visiem uzņēmumiem un visa veida ieguldījumiem, kā arī saskaņot tos ar citiem līdzīgiem ES finansējuma veidiem, lai dotu MVU iespēju izvēlēties vispiemērotāko instrumentu. Komiteja arī aicina veikt izmaiņas aizdevuma garantiju mehānisma (LGF) noteikumos un nosacījumos.

1.9 Komiteja aicina pārskatīt I pielikumu par mērķu izpildes rādītājiem, lai tos noteiktu sadarbībā ar MVU organizācijām. Jāpārskata arī II pielikums un tiesību akta priekšlikuma finanšu pārskats, jo tajos ir pretrunas ar priekšlikuma tekstu.

1.10 EESK iesaka Parlamentam un Padomei atbalstīt un stiprināt programmu, un veicināt tās satura, pasākumu un prioritāšu finansēšanas lielāku pārredzamību, vienlaikus nodrošinot partnerattiecības ar MVU Eiropas organizācijām. Tomēr programmas budžets 2,5 miljardu euro apmērā šķiet niecīgs

salīdzinājumā ar tās tālejošajiem mērķiem. EESK iebilst pret mēģinājumiem samazināt programmas budžetu un mudina Parlamentu to pat palielināt. EESK uzskata, ka tieši MVU ļaus Savienībai pārvarēt krīzi un radīt jaunas darba vietas.

1.11 EESK tomēr uzskata, ka programmai trūkst vērienīguma. Komiteja lēš, ka ierosinātais budžets — 2,5 miljardi euro — neļaus īstenot vajadzīgos mehānismus, kuru mērķis ir atbalstīt MVU darbību un ilgtermiņa attīstību. Taču tieši MVU palīdzēs Savienībai pārvarēt krīzi un radīs jaunas darba vietas. Tāpēc EESK iebilst pret centieniem samazināt šo budžetu. Komiteja aicina Eiropas Parlamentu to papildināt atbilstīgi tam budžetam, kāds ir pašreizējai Konkurētspējas un inovāciju programmai (CIP), lai prioritārā kārtā palielinātu finanšu instrumentiem paredzētos budžeta līdzekļus.

1.12 EESK aicina Eiropas Komisiju precizēt programmas līdzekļu pārdali (izņemot finanšu instrumentus) un iekļaut tajā katram programmas pasākumam piešķirto resursu precīzu sadalījumu.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1 Atzinumā par tematu “Pārskats par “Eiropas Mazās uzņēmējdarbības aktu””⁽⁵⁾ EESK ierosināja prioritātes Konkurētspējas/MVU programmai 2014.–2020. gadam. COSME priekšlikumā tās, diemžēl, nav pietiekami ņemtas vērā, un tajā nav skaidri norādīti konkrētie plānotie pasākumi. EESK aicina Komisiju iesniegt Komitejai, Parlamentam un Padomei darbības programmu, kas izstrādāta visam programmas darbības termiņam.

2.2 EESK pauž izbrīnu, ka priekšlikumā nav atsaucies uz MUA, kaut gan tam vajadzētu būt programmas pamatā. Nav arī atsaucies uz principu “tikai vienreiz” (*only once*). Reti minēts arī princips “vispirms domāt par mazākajiem” un nav pietiekami ņemtas vērā dažādu MVU kategoriju īpatnības.

2.3 Konkurētspēju ietekmē tirgus noteikumi, bet tā ir atkarīga arī no citiem faktoriem, piemēram, darbaspēka izmaksām, pirkspējas, nodokļiem, finansējuma pieejamības un jauniešu nodarbinātības iespējām. EESK uzskata, ka par COSME prioritāti jāizvirza ne tikai konkurētspēja, bet arī uzņēmumu turpmāka stabila attīstība.

2.4 Visbeidzot, COSME programmā jāparedz konkrēti pasākumi mazajiem un mikrouzņēmumiem.

⁽⁴⁾ Struktūrfondu vispārējās regulas 5. pants.

⁽⁵⁾ Skatīt 1. zemsvītras piezīmi.

2.5 Izvērtējot MVU Eiropas definīcijas ieviešanu 2012. gadā, EESK aicina ņemt vērā MVU lielo daudzveidību. Komisijai vajadzētu informēt Komiteju par šā pārskata secinājumiem un iesaistīt to uzraudzības darbā.

3. Viedokļi par priekšlikumu regulai

3.1 Apsvērumi

3.1.1 EESK piekrīt 10. apsvēruma nostādnēm. COSME programmā jāiekļauj arī šādi aspekti:

- MVU darbības vienkāršošana un administratīvo šķēršļu mazināšana;
- stratēģijas “Eiropa 2020” prioritāšu, proti, inovācijas, “zaļās” ekonomikas un jauniešu nodarbinātības, īstenošanas veicināšana. EESK atzinīgi vērtē priekšlikuma 11. apsvērumu, kurā īpaša vērība pievērsta mikrouzņēmumiem, amatniecības un sociālās jomas uzņēmumiem;
- MUA principu ieviešana ES, valstu un teritoriālajā politikā un programmās;
- MVU vajadzību ievērošana citās ES programmās un to administratīvo noteikumu koordinēšana un vienkāršošana.

3.1.2 Komiteja uzskata, ka 11. apsvērumā papildus uzņēmumu dibināšanai un attīstībai jāmin arī “otrā iespēja”, uzņēmumu nodošana un pārņemšana, jauniešu nodarbinātības iespējas, uzņēmēju un darbinieku apmācība, kā arī atsaucē uz pašnodarbināto un brīvo profesiju nozīmi.

3.1.3 Divpadsmitajā apsvērumā jānorāda, ka viena no galvenajām problēmām, ar ko saskaras lielākā daļa MVU, ir apgrūtināta piekļuve atbilstīgām konsultācijām. EESK atbalsta Eiropas Biznesa atbalsta tīkla principu, bet uzskata, ka pilnībā jāizmanto tā potenciāls. Šķiet, ka daudzi Eiropas MVU joprojām nezina, ka šāds tīkls ir izveidots. Eiropas Biznesa atbalsta tīkla pakalpojumi cik vien iespējams jāorientē uz MVU reālajiem pieprasījumiem un vajadzībām. EESK atbalsta priekšlikumu pārstrukturēt tīkla pārvaldību un iesaistīt tā pārvaldībā visas attiecīgās uzņēmumu organizācijas.

3.1.4 Komisijas pilnvaras pieņemt aktus saskaņā ar 28. apsvērumā minēto deleģēšanas procedūru jāattiecinā vienīgi uz aktiem, kas saistīti ar programmas, tostarp gada programmu, izpildi, un uz noteikumiem par zināmu uzdevumu uzticēšanu ārējām struktūrām, vienojoties par to ar iesaistītajiem dalībniekiem. Darbības programma, kura ietver konkrētus pasākumus un īpašos dalības noteikumus, būtu jāapstiprina Parlamentam un Padomei.

3.1.5 EESK īpaši uzsver, ka ar COSME regulu jāizveido iedarbīga pārvaldības sistēma, kurā iesaistītas MVU Eiropas organizācijas. Regulā jāvadās pēc partnerattiecību idejas, kas ierosināta “vispārējās struktūrfondu regulas” 5. pantā⁽⁶⁾. MVU organizācijām jāpiedalās visos programmas sagatavošanas posmos un tās ikgadējā īstenošanā atbilstīgi MUA.

3.1.6 Tūrisma nozare nepārprotami sniedz pievienoto vērtību ES ekonomikai, tāpēc ar COSME saistītie atbalsta pasākumi būtu jāattiecinā arī uz tūrismu. EESK aicina Komisiju iesniegt Komitejai, Parlamentam un Padomei šīs nozares darbības programmu, kas izstrādāta kopā ar MVU organizācijām. Tomēr arī daudzas citas nozares sniedz būtisku pievienoto vērtību.

3.2 I nodaļa: Priekšmets

3.2.1 EESK aicina iekļaut 1. pantā mikrouzņēmumus, amatniecības uzņēmumus, pašnodarbinātos un brīvās profesijas.

3.2.2 EESK atbalsta 2. pantā minētos vispārējos mērķus. Tomēr vēlas, lai tajā būtu iekļauta arī MVU turpmākā attīstība un uzņēmumu pārņemšanas veicināšana.

3.2.3 Otro pantu vajadzētu papildināt ar ceturto vispārējo mērķi – MUA principu īstenošana un tā prioritāšu ieviešana ES politikas jomās un programmās.

3.3 II nodaļa: Konkrētie mērķi un rīcības jomas

3.3.1 Trešajā pantā minētie četri konkrētie mērķi ir ļoti svarīgi. Tomēr Komiteja vēlas tos papildināt šādi:

- 1. punkta d) apakšpunktā: uzlabot piekļuvi vietējiem tirgiem, sekmējot ES prasību un standartu pielāgošanu mazo un mikrouzņēmumu vajadzībām un īpatnībām;

- piektais konkrētais mērķis: veicināt atbalstu MVU un to piekļuvi konsultāciju pakalpojumiem.

3.3.2 EESK aicina Parlamentu un Padomi pievienot jaunu punktu par pārvaldību, izveidojot programmas un gada programmu izstrādei, īstenošanai un uzraudzībai konsultatīvu darba grupu, kurā būtu iesaistītas dažādu MVU kategoriju pārstāvības Eiropas organizācijas.

⁽⁶⁾ Skatīt 1. zemsvītras piezīmi.

3.3.3 EESK uzsver, ka 6. pantā jāiekļauj īpaši priekšlikumi, kuru mērķis ir

- veicināt ietekmes novērtējuma procedūras un izveidot “*Office of advocacy*” sistēmu pēc tam, kad skaidri ir definēta tās loma un kompetence,
- likumdošanas procedūrā un stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošanā piemērot MUA principus “vispirms domāt par mazākajiem” un “tikai vienreiz”,
- nodrošināt tiesību aktu izstrādi sadarbībā ar MVU organizācijām.

3.3.4 EESK atgādina, ka tā iebilst pret atbrīvojumu vispārēju piemērošanu mikrouzņēmumiem⁽⁷⁾. Komiteja iesaka iesaistīt MVU organizācijas procesā, kura mērķis ir pielāgot tiesību aktus mikrouzņēmumu īpatnībām.

3.3.5 EESK aicina iekļaut 7. pantā darbības, kas veicinātu uzņēmumu nodošanu un pārņemšanu. Īpaša uzmanība jāpievērš tādām darbībām kā uzņēmumu potenciālo pārņēmēju apmācība, studentu informēšana un apmācība par MVU nozari un tās iespējām.

3.3.6 Devītajā pantā jānošķir piekļuve tirgiem no uzņēmumu informēšanas, konsultāciju un apmācības darbības. EESK aicina sadalīt 9. pantu divos atsevišķos pantos:

3.3.6.1 9. pants: Darbības, lai uzlabotu piekļuvi tirgiem

Jā saglabā 2., 3. un 4. pants, bet 2. pants jāpapildina ar precizējumu, ka COSME programma īpaši atbalstīs darbības, kuru mērķis ir iesaistīt MVU un mikrouzņēmumus ES standartu un prasību izstrādes un pielāgošanas procesā, kā arī darbības minēto standartu un prasību ieviešanai uzņēmumos.

3.3.6.2 Jauns 9. bis pants: uzņēmumu informēšanas, konsultāciju un apmācības darbības

- EESK uzsver, ka vienai no prioritātēm jābūt visiem MVU pieejamas informācijas, konsultāciju un atbalsta nodrošināšanai. Tāpēc ar COSME programmu jāpanāk, ka

- tiek uzlabota ES programmu pieejamība MVU organizācijām un paredzēti tehniskā atbalsta pasākumi MVU informēšanai un konsultācijām. Svarīga nozīme šajā jomā ir MVU organizācijām,

- tiek nostiprināta MVU organizāciju “vienas pieturas aģentūru” nozīme valstu un teritoriālajā līmenī.

- EESK pauž nožēlu, ka Eiropas Biznesa atbalsta tīkla (EEN) darbība nav paredzēta vairāk MVU un to nevar izmantot lielāks skaits šādu uzņēmumu, īpaši mazo uzņēmumu un mikrouzņēmumu, un ka ne visas MVU organizācijas ir tajā iesaistītas. Komiteja uzskata: lai nodrošinātu informācijas pieejamību visiem MVU, minētajam tīklam jāaptver visas šīs organizācijas. To darbība ir jāatbalsta, bet arī jāraugās, lai netiktu veidotas jaunas starpniecības struktūras. Tā kā reģionālo konsorciiju modelis daudzās dalībvalstīs un reģionos ir izrādījies veiksmīgs, iespējams, ka to vajadzētu pielāgot, lai tam varētu pievienoties visas MVU organizācijas.

EESK uzskata, ka Eiropas Biznesa atbalsta tīkls būtu galvenokārt jāorientē uz tām MVU pārstāvības organizācijām, kuras apliecinājušas savu veikspēju organizēt un sniegt informācijas, konsultāciju un atbalsta pakalpojumus šiem uzņēmumiem. Komiteja iesaka tīkla darbību definēt vienojoties ar MVU Eiropas pārstāvības organizācijām un, izstrādājot jaunā tīkla darbības specifikācijas, nodrošināt iespēju konsultēties ar tām.

3.4 III nodaļa: Programmas īstenošana

3.4.1 Desmitajā pantā paredzēts, ka gada programmu pieņem, vienojoties par to ar komiteju, kuras sastāvā ir dalībvalstu pārstāvji. EESK uzskata, ka darba grupai, kuru EESK aicina izveidot (3.3.2. punkts), sākotnēji jāapspriežas ar MVU pārstāvības Eiropas organizācijām. Divpadsmitajā pantā paredzētā programmas īstenošana un pārvaldība jāveic sadarbībā ar minēto grupu.

3.4.2 Vienpadsmitajā pantā paredzētie atbalsta pasākumi lielākoties ir izpētes un novērtējuma pasākumi. Arī attiecībā uz šo pantu EESK aicina Komisiju iesniegt precīzu izpētes un novērtējuma programmu, kas sagatavota kopīgi ar MVU pārstāvības organizācijām, lai ņemtu vērā uzņēmumu vēlmes.

3.5 IV nodaļa: komiteja un nobeiguma noteikumi

3.5.1 Regulas 16. pantā būtu jāprecizē, ka Komisijai palīdz ne tikai komiteja, kuras sastāvā ir dalībvalstu pārstāvji, bet arī EESK ierosinātā partneru grupa (3.3.2. punkts).

3.5.2 EESK atbalsta deleģēto aktu principa piemērošanu izpildes pasākumiem, taču uzskata, ka uz 17. panta 2. punktā minētajiem priekšlikumiem attiecas Parlamenta un Padomes lēmuma pieņemšanas procedūra, jo tas saistīts ar izmaiņām kādā konkrētā programmas mērķī. Komiteja aicina Parlamentu un Padomi noraidīt 17. panta 2. punktu.

⁽⁷⁾ Skatīt 1. zemsvītras piezīmi.

3.5.3 Attiecībā uz 18. pantu Komiteja uzskata, ka deleģētie akti jāizstrādā kopīgi ar 3.3.2. punktā ierosināto partneru darba grupu. Tas pats attiecas uz 19. pantu par steidzamības procedūru.

3.6 I pielikums: Vispārējo un konkrēto mērķu izpildes rādītāji

3.6.1 EESK iesaka Komisijai noteikt šos rādītājus sadarbībā ar MVU organizācijām, ņemot vērā tos rādītājus, kurus jau izmanto dalībvalstu līmenī.

3.6.2 EESK ierosina pārskatīt salīdzinošos kritērijus, ko izmanto konkurētspējas novērtēšanā. Uzņēmējdarbības uzsākšana, kā minēts regulas projekta pirmajā pielikumā, ir tikai viens no rādītājiem, lai novērtētu ekonomikas konkurētspēju. Pat COSME programmā izvirzīts vidēja termiņa mērķis līdz 2017. gadam pieņemt "apmēram septiņus vienkāršošanas pasākumus gadā". Administratīvā sloga samazināšanai EESK ierosina noteikt prioritārās jomas, kuras ir īpaši svarīgas MVU konkurētspējas nodrošināšanai, piemēram, būvniecības atļauju piešķiršana, kredītu saņemšana, nodokļi, līgumu izpilde u.c.

3.7 II pielikums: Darbības, lai uzlabotu finansējuma pieejamību MVU

3.7.1 EESK atbalsta finanšu instrumentus un aicina Parlamentu un Padomi tos nostiprināt. Aizdevumu garantija ir viens no efektīvākajiem instrumentiem lielākajai daļai MVU.

3.7.2 Attiecībā uz 3. punktu EESK norāda, ka nav nepārprotamas saiknes starp programmu "Apvārsnis 2020", kura atbalsta ieguldījumus vienīgi pētniecības un inovācijas jomā, un tādiem pašiem finanšu instrumentiem, kādus reģioni var izmantot struktūrfondu ietvaros. EESK aicina Komisiju precizēt šķietami līdzīgu instrumentu savstarpējo saikni un paredzēt vienādas piekļuves procedūras.

3.7.3 EESK aicina izveidot jaunu 2. bis punktu, kurā būtu precizēts, ka "aizdevuma garantiju mehānisms (LGF) attiecas uz visiem uzņēmējdarbības posmiem: uzņēmuma dibināšanu, darbības paplašināšanu un nodošanu neatkarīgi no uzņēmuma darbības veida un tirgus apjoma. Šis mehānisms attiecas uz visa veida ieguldījumiem, nemateriālos ieguldījumus ieskaitot."

3.7.4 Priekšlikumā norādīts, ka LGF attiecas uz aizdevumiem, kas nepārsniedz EUR 150 000.

3.7.4.1 EESK aicina Komisiju precizēt, uz kādiem kritērijiem balstīta norādītā summa, ņemot vērā, ka Konkurētspējas un inovāciju pamatprogrammā robežvērtība nav noteikta. EESK atzīmē, ka ierosinātā summa ir aizdevuma summa. Taču uzņēmuma dibināšanai, ieguldījumiem un nodošanai vajadzīgie

līdzekļi bieži pārsniedz norādīto summu. Tādēļ lielāki aizdevumi būtu jāgarantē programmas "Apvārsnis 2020" ietvaros, kaut gan tā ir paredzēta tikai inovācijas projektu finansēšanai.

3.7.4.2 Šajā sakarā EESK aicina saglabāt Konkurētspējas un inovāciju pamatprogrammas iepriekšējo sistēmu, kurā nebija noteikta aizdevuma summas robežvērtība. Bet, ja tas nebūs iespējams, Komiteja aicina maksimālo summu EUR 150 000 apmērā attiecināt uz pretgarantiju, nevis aizdevumu. Attiecībā uz uzņēmumu nodošanu un pārņemšanu, kuras izmaksas parasti ir lielākas nekā uzņēmuma dibināšanas izmaksas, EESK aicina nenoteikt pretgarantijas maksimālo summu.

3.7.5 Tajā pašā punktā paredzēta ziņojumu sagatavošana par "atbalstītajiem inovatīvajiem MVU". LGF jābūt pieejamam ne tika inovatīvajiem, bet gan visiem uzņēmumiem. EESK atkārtoti apšaubā minēto ziņojumu lietderību un uzskata, ka tajos jāiekļauj vienīgi nepastarpināti izmantojama informācija, neapgrūtinot uzņēmumu finansēšanai piešķirto budžetu.

3.7.6 EESK prasa, lai visi pasākumi saistībā ar finanšu instrumentu noteikšanu un ieviešanu tiktu pieņemti saskaņojot tos ar MVU Eiropas organizācijām un to finanšu partneriem.

3.8 Tiesību akta priekšlikuma finanšu pārskats

3.8.1 Tiek ierosināts 1.4.1. punktā par daudzgadu stratēģiskajiem mērķiem norādīt, ka programma rosinās ne tikai uzņēmumu izveidi un izaugsmi, bet arī uzņēmumu nodošanu un pārņemšanu.

3.8.2 1.5.4. punkta 3. rindkopā uzsvērts, ka "jaunā programma būtu paredzēta tādiem MVU, kas attīstās un gatavojas izvērst starptautisku darbību". Šāds ierobežojums ir pret-runā pārējam tekstam un MUA principiem; jaunā programma jāattiecinā uz visām MVU darbībām neatkarīgi no tā, kādā tirgū tie darbojas.

3.8.3 EESK atzīmē, ka 3. rindkopas pēdējais teikums ir pret-runā regulas tekstam, tāpēc prasa šo teikumu svītrot.

3.8.4 1.5.4. punkta 5. rindkopas pēdējā teikumā minēts, ka tiks nodrošināta "vienas pieturas aģentūra". EESK aicina ņemt vērā jau izveidotās aģentūras un dienestus, ievērot katrā dalībvalstī noteikto kārtību un struktūrshēmu un rīkoties saskaņā ar vienošanos ar MVU organizācijām.

3.8.5 Attiecībā uz 2.1. punktu par uzraudzības un ziņošanas noteikumiem EESK aicina veikt novērtējumu termiņa vidū, lai pielāgotu COSME programmas otro posmu. Šie novērtējumi savlaicīgi jāizstrādā neatkarīgai ārējai struktūrai, un tie jāiesniedz Parlamentam un Padomei.

Briselē, 2012. gada 29. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas programma trešo valstu pilsoņu integrācijai””

COM(2011) 455 final

(2012/C 181/23)

Ziņotājs: **Cristian PÎRVULESCU**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2011. gada 20. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas programma trešo valstu pilsoņu integrācijai””

COM(2011) 455 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 29. februārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (28. marta sēdē), ar 170 balsīm par, 14 balsīm pret un 11 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1 Komiteja atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas paziņojumu un uzskata to par nozīmīgu soli to problēmu apzināšanā un risināšanā, kuras saistītas ar trešo valstu pilsoņu integrāciju ES dalībvalstīs.

1.2 Paziņojumā aplūkoti galvenie aspekti, kuros nepieciešama iejaukšanās, un skaidrots, kādas ir funkcijas un atbildības jomas integrācijas programmas izstrādē un īstenošanā. Paziņojumā pamatoti uzsvērti vietējo un reģionālo pašvaldību loma, taču nav skaidri norādīts, ar kādiem stimuliem paredzēts rosināt šīs pašvaldības aktīvāk iesaistīties procesā. “Moduļu” pieejai, ko plānots izmantot valsts politiku izstrādē, piemīt ievērojams potenciāls, taču tā ir zināmā mērā arī riskanta.

1.3 Paziņojums veidots vispusīgi un strukturēti, tomēr nav pietiekami dziļi aplūkotas sarežģītās politiskās un sociālekonomiskās problēmas, ar ko nāksies saskarties Eiropas sabiedrībai. Taču integrācijas programmas galvenais virzītājspēks patlaban ir ekonomikas krīze un tās sekas. Krīze ietekmē Eiropas iedzīvotāju viedokli un rada finanšu grūtības valstu pārvaldes iestādēm un pašvaldībām. Tāpēc Komiteja ierosina pārskatīt priekšlikumu, ņemot vērā šībrīža sociālekonomisko kontekstu, un izraudzīties konkrētus institucionālus un finanšu instrumentus, ar kuriem veicināt integrācijas mērķu sasniegšanu. Komiteja vērš īpašu uzmanību arī uz komunikatīvo aspektu. Jau šobrīd ir vērojams, ka ekonomikas krīzei ir tendence veicināt pret imigrāciju vērstu noskaņojumu. Ir ārkārtīgi svarīgi, lai Eiropas Komisija un citas ES iestādes kopīgiem spēkiem veiktu neatslābstošus, vērienīgus un drosmīgus saziņas pasākumus, kuru mērķis ir apslāpēt pret imigrāciju vērstos izteikumus un šādu nostāju, kas vairākās

Eiropas valstīs ir bīstami tuvu tam, lai kļūtu par daļu no domnējošās politiskās nostādnes. Šāda situācija tiešā veidā apdraud ES pamatidentitāti — integrētu demokrātisku iekārtu.

1.4 Komiteja apzinās, ka trešo valstu pilsoņu statuss var būt ļoti dažāds, un aicina ņemt vērā šo dažādību arī politikas teorētiskajā un praktiskajā izstrādē. Migrantu vidū ir gan to valstu pilsoņi, kuras varētu kļūt par ES dalībvalstīm, gan trešo valstu pilsoņi, kuri dzīvo un strādā Eiropas Savienībā, gan citu valstu pilsoņi, kuri ES teritorijā saņem starptautisko aizsardzību. Taču šīs dažādības atzīšanai nevajadzētu novest pie robežiem politikā un pie diskriminējošas rīcības vai — vēl svarīgāk — pie paze-minātiem integrācijas standartiem un pavājinātiem pasākumiem. Komiteja arī uzskata, ka plašākā nozīmē integrācijas programmā iekļaujami arī tie ES valstu pilsoņi, kas dzīvo un strādā kādā citā dalībvalstī. Šajā ziņā īpaši satraucošs ir romu tautības iedzīvotāju stāvoklis. Iecelošanas un uzturēšanās nosacījumus migrējošiem sezonas darbiniekiem no trešām valstīm patlaban apspriež Eiropas Parlaments un Eiropadome, savukārt EESK savu atzi-numu sniedza 2011. gadā ⁽¹⁾. ES politikā jāietver arī sarežģītais nelegālo migrantu jautājums, jo šī iedzīvotāju grupa ir īpaši neaizsargāta.

1.5 Paziņojumā liela nozīme pamatoti piešķirta trešo valstu pilsoņu līdzdalībai, tomēr trūkst apņēmīgāka vēstījuma attiecībā uz tās nepieciešamību, tai vajadzīgo atbalstu un īpašiem instru-mentiem tās veicināšanai. Līdzdalība attiecīgā reģiona vai valsts pilsoniskajā un politiskajā dzīvē ir viens no problemātiskākajiem aspektiem. Komiteja uzskata, ka kvalitatīvas, līdzdalību veici-nošas un efektīvas integrācijas politikas priekšnosacījums ir inte-rešu definēšana un spēja sadarībā ar publiskajām un privātajām struktūrām formulēt kopīgus priekšlikumus.

⁽¹⁾ OV C 218, 23.7.2011., 97.–100. lpp.

1.6 Komiteja mudina Eiropas Komisiju pievērsties integrācijas jautājumiem vai nu pasludinot Eiropas integrācijas gadu, vai arī šim svarīgajam jautājumam pievērsties kādā no turpmākajiem gadiem, un pauz cerību, ka kopā ar pārējām Eiropas iestādēm Komisija turpinās integrācijas programmu sasaistīt ar citām nozīmīgām politikas prioritātēm, piemēram, stratēģiju "Eiropa 2020" un patlaban pārstrādājamo pamattiesību aizsardzības īstenošanas programmu.

1.7 Trešo valstu pilsoņu integrācijas politikas un tās galveno programmu izstrādē Komiteja ir gatava cieši sadarboties ar citām ES iestādēm. Turklāt Komiteja ir apņēmusies strādāt, lai veicinātu Eiropas pilsoniskās sabiedrības saikni ar integrācijas programmu un sekmētu trešo valstu pilsoņu iesaisti strukturētā Eiropas līmeņa dialogā.

2. Ievads

2.1 ES sadarbība trešo valstu pilsoņu integrācijā aizsākās līdz ar Tampere programmu (1999. g.). Kopīgus imigrantu integrācijas politikas pamatprincipus ES līmenī pieņēma 2004. gadā. Šo pamatprincipu mērķis bija palīdzēt ES dalībvalstīm definēt integrācijas politiku un izveidot plašāku institucionālo satvaru, kurā būtu iesaistīti dažādi ES, valstu, reģionāla un vietēja līmeņa dalībnieki. Solis uz priekšu bija Komisijas 2005. gadā ierosinātā Kopīgā integrācijas programma, kas bija paredzēta kopējo pamatprincipu īstenošanai, taču tajā netika risināti būtiskākie integrācijas problēmjautājumi, kuri joprojām ir aktuāli. Arī Stokholmas programmā (2009. g.) un stratēģijā "Eiropa 2020" tika atspoguļoti ES mērķi integrācijas jomā, tomēr to ietveršana šajās svarīgajās politikas programmās nav būtiski veicinājusi integrācijas politikas attīstību.

2.2 Komisija 2011. gada jūlijā ierosināja atjauninātu Eiropas programmu trešo valstu pilsoņu integrācijai; šajā programmā galvenā uzmanība pievērsta plašākai un kvalitatīvākai migrantu līdzdalībai un aktīvākai rīcībai vietējā līmenī. Programmā radīti arī priekšnosacījumi tam, lai palielinātu izcelsmes valstu nozīmi politikas plānošanā. Galvenais politikas veidošanas princips ir elastīgums. Tālāk Eiropas Komisija izstrādā instrumentu kopu, ko dalībvalstis varēs izmantot atbilstīgi savām vajadzībām un prioritātēm. Noteikti arī kopīgi indikatori⁽²⁾, ar kuriem atbalstīt integrācijas programmu.

2.3 Īstenojot integrācijas programmu, ES uztur institucionālu un saziņas infrastruktūru, kuras elementi ir šādi: Valstu integrācijas kontaktpunktu tīkls; Eiropas Integrācijas forums — platforma dialogam, kurā iesaistās visas ieinteresētās personas, kas darbojas integrācijas jomā; Eiropas Integrācijas tīmekļa vietne — galvenais portāls datu apkopošanai tiešsaistē un tiešai apmaiņai ar informāciju un dokumentiem; politikas veidotājiem un integrācijas speciālistiem domāta Integrācijas rokasgrāmata; Eiropas Integrācijas fonds, kas atbalsta ES dalībvalstu centienus palīdzēt

trešo valstu pilsoņiem integrēties Eiropas sabiedrībā. Visbeidzot 2011. gada 18. novembrī tika izveidots ES Imigrācijas portāls.

2.4 Tagad, kad Līgumā ieviesta jauna tiesību norma par ES atbalstu to trešo valstu pilsoņu integrācijas veicināšanai, kuri likumīgi uzturas kādas dalībvalsts teritorijā (Līguma par Eiropas Savienības darbību 79. panta 4. punkts), ir radīts stingrāks pamats koordinētai ES dalībvalstu rīcībai un konsekventai Eiropas Komisijas un pārējo ES iestāžu iesaistei šā jautājuma risināšanā.

2.5 Paziņojumam pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā atspoguļoti vairāki svarīgi un problemātiski trešo valstu pilsoņu integrācijas aspekti: joprojām vērojamais migrantu, sevišķi sieviešu, zema nodarbinātības līmenis, augošais bezdarbs un augstais "virs kvalificētības" līmenis, pieaugošais sociālās atstumtības risks, atšķirības mācību sekmju ziņā un sabiedrības bažas par migrantu nepietiekamu integrāciju⁽³⁾.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 EESK atzinīgi vērtē viedokli, ka integrācija ir kopīga atbildība, un neatlaidīgi aicina ES dalībvalstis izvirzīt integrāciju par vienu no savām prioritātēm. Tādā veidā valsts līmenī iespējams saglabāt atklātu, iekļaujošu un stabilu demokrātisku vidi⁽⁴⁾. Taču ES līmenī šai ziņā joprojām vēl gaida nopietns darbs. ES iestādes jau šobrīd nodrošina uzraudzības, salīdzinošās vērtēšanas un pieredzes apmaiņas sistēmu. Tomēr ir vairāki aspekti, kuriem jāpievērš papildu uzmanība. Piemēram, Eiropas finanšu instrumenti būtu precīzāk jāpielāgo integrācijas mērķiem. Ir rūpīgi jāizanalizē arī pašreizējais tiesiskais regulējums, sevišķi par darba tirgus procedūram, kuras attiecas uz trešo valstu pilsoņiem.

3.2 Ņemot vērā pieejamos datus, EESK uzskata, ka ES integrācijas programmai vajadzīgi skaidrāki mērķi un uzdevumi. Komiteja ierosina tādu sistēmu, kurā ES dalībvalstis definē konkrētus integrācijas uzdevumus un pastāvīgi informē gan attiecīgās valsts iedzīvotājus, gan citas valstis par to izpildi. Vispārējo mērķi — konkurētspējīgu un iekļaujošu Eiropu — nevar sasniegt, ja atstāj malā trešo valstu pilsoņus jeb 4 % no visiem ES iedzīvotājiem⁽⁵⁾.

3.3 Integrācijas programma ir ārkārtīgi sarežģīta un daudzpusīga, tāpēc ir jāiesaistās visiem līmeņiem. Lai šai atjauninātajai integrācijas programmai piešķirtu konkrētu saturu, EESK ir gatava ciešākai sadarbībai ar Eiropas Komisiju, Reģionu komiteju un citām ES iestādēm. Uzsvars uz vietējo līmeni neapšaubāmi ir pamatots. Ļoti liela nozīme ir arī pilsoniskās sabiedrības un vietējā līmeņa uzņēmumu veikspējas stiprināšanai. Paši migranti jāmudina dibināt savus tīklus un apvienības, kas dotu iespēju vieglāk piekļūt informācijai, finansējumam un lēmumu pieņemšanai.

⁽²⁾ Komisijas dienestu darba dokuments "Eiropas Integrācijas programma".

⁽⁴⁾ Par galvenajām nostādnēm un bažām attiecībā uz ES dalībvalstu pilsoņu un trešo valstu pilsoņu migrāciju sk. pirmā Eiropas barometra pētījuma rezultātus par migrantu integrāciju (MEMO/11/529, Brisele, 2011. gada 20. jūlijs).

⁽⁵⁾ Pilnīgākus datus sk. Eiropas Komisijas dokumentā "Gada ziņojums par imigrāciju un patvērumu (2010. gads)", COM(2011) 291 final.

⁽²⁾ Eurostat Methodologies and Working Papers, Indicators of Immigrant Integration – A Pilot Study (eksperimentāls pētījums "Eurostat metodes un darba dokumenti. Imigrantu integrācijas indikatori"), Luksemburga, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2011. g.

3.4 Ir jāizstrādā integrācijas instrumentu kopa Eiropas līmenī, kura integrācijas pasākumu rokasgrāmatai piešķirs nozīmīgumu un nodrošinās tai institucionālu ietekmīgumu. Būtu pienācīgi jāpopularizē gan šī instrumentu kopa, gan iespējas finansēt projektus, kuriem ir būtiska ietekme. EESK pauž cerību, ka instrumentu kopu izmantos aktuālāko integrācijas problēmu risināšanai gan valsts, gan reģionālajā, gan vietējā līmenī.

3.5 Tomēr Eiropas instrumentu kopa nedrīkstētu apdraudēt integrācijas politikas kopējo saskaņotību. EESK mudina gan valstu pārvaldes iestādes, gan reģionālās un vietējās pašvaldības turpināt par pamatu izmantot integrācijas stratēģijas, kas veidotas pēc līdzdalības principa. Komiteja aicina dalībvalstis un Eiropas Komisiju vēl vairāk stiprināt valstu līmeņa integrācijas kontaktpunktus, lai tie varētu darboties kā integrācijas pasākumu stratēģiskās ievirzes katalizatori.

3.6 EESK atzinīgi vērtē nesen veikto Eurostat pētījumu par integrācijas rādītājiem⁽⁶⁾. Tas ir ļoti vērtīgs instruments, kas ļaus cieši uzraudzīt politiku un programmu ietekmi, salīdzinot novērtēt dalībvalstu veiktos pasākumus un veidot politiku uz stabilākiem pamatiem. Kā norādīts iepriekš, rādītāji vajadzīgi ne tikai tālab, lai nodrošinātu uzraudzību un izvērtēšanu; tie dod arī iespēju izvirzīt konkrētus integrācijas politikas un programmu uzdevumus.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Integrācija, izmantojot līdzdalību

4.1.1 Migrantu sociālais un ekonomiskais devums

4.1.1.1 Migrantu sociālais un ekonomiskais devums ir viens no integrācijas programmas galvenajiem elementiem. EESK uzskata, ka būtu jāmaina attieksme pret migrantiem, kuros bieži redz potenciālu slogu sociālās nodrošināšanas sistēmām vai lētu darbaspēku salīdzinājumā ar ES dalībvalstu pilsoņiem. Pēc EESK domām, migranti pirmkārt un galvenokārt ir pamattiesību subjekti, kuri turklāt dod lielu labumu uzņēmējvalsts sabiedrībai, ekonomikai un kultūrai. EESK ir arī pārliecināta, ka integrācija ir divvirzienu process, un aicina migrantus meklēt iespējas iesaistīties sociālajā un kultūras mijiedarbībā ar uzņemšo kopienas un sabiedrību. Šāda nostādne pirmkārt nozīmē to, ka ir jāapgūst valodas prasmes un jāiesaistās uzņemšās valsts izglītības sistēmā. Savukārt Eiropas sabiedrībai un pilsoņiem ir jāapzinās, ka mūs gaida nopietnas vidēja termiņa un ilgtermiņa demogrāfiskas problēmas, kuras daļēji var risināt ar regulētas migrācijas palīdzību.

4.1.1.2 Svarīgs integrācijas elements ir valodas zināšanu apguve, tomēr paziņojumā nav precizēts, kādus konkrētus instrumentus Komisija ir gatava izmantot, lai tuvotos šim mērķim.

⁽⁶⁾ Indicators of Immigrant Integration. A Pilot Study (eksperimentāls pētījums "Imigrantu integrācijas indikatori"), Eurostat, 2011. g.

4.1.1.3 Viens no galvenajiem kritērijiem, kas noteiks integrācijas panākumus, ir līdzdalība darba tirgū. Paziņojumā pamatoti norādīts, ka no trešām valstīm iebrukušo nodarbinātības līmenim būtiski jātuvojas ES pilsoņu nodarbinātības līmenim; īpaši tas attiecas uz sievietēm, jo viņas šī problēma skar sevišķi lielā mērā. Tomēr šis tīri skaitliskais rādītājs neatspoguļo visus nodarbinātības aspektus. Integrācijas programmā jāietver arī visas pārējās ar šo jomu saistītās dimensijas: iepriekšējo kvalifikāciju atzīšana, atalgojums, tiesības un to pārvedamība, apmācību pieejamība un darba drošība. Vēl vairāk uzmanības jāpievērš sieviešu nodarbinātībai.

4.1.1.4 Ar lielām bažām EESK norāda, ka ES tiesību aktiem attiecībā uz migrējošo darba ņēmēju statusu ir gan tieša, gan netieša ietekme⁽⁷⁾. Lai gan zināmi panākumi ir gūti, pateicoties ES zilajai kartei, direktīvai par vienoto uzturēšanās atļauju un direktīvai par sezonas strādniekiem, ir pamatotas bažas, ka direktīvās par nodarbinātības jautājumiem vērojama darba ņēmēju vai migrantu diskriminācija pēc viņu izcelsmes un kvalifikācijas līmeņa un ka nevienlīdzība šādi tiek tikai pastiprināta⁽⁸⁾. ES darba tirgus tiesiskajā regulējumā augsti kvalificēti darba ņēmēji ir nošķirti no mazāk kvalificētajiem, un viņiem garantēto tiesību līmenis ir atšķirīgs.

4.1.1.5 EESK brīdina, ka tāda stratēģija, kas stimulē cirkulāro migrāciju, taču nepiešķir tai pietiekamus resursus, var palielināt nelegālo imigrāciju un ļoti pazemināt darba ņēmēju aizsardzības līmeni. Arī ētiskā ziņā šāda politika ir diskutabla, ciktāl tās mērķis ir, lai migranti atgrieztos savās izcelsmes valstīs bez iespējām uz turieni pārvest savas tiesības vai pienācīgi ilgu laiku nostrādāt uzņemšajā valstī.

4.1.1.6 Daudz lielākas pūles jāiegulda izglītības sistēmā, lai tajā vairāk iesaistītos migrantu aprindu jaunieši. Vairāk uzmanības jāvelta arī agrīnājam pirmsskolas izglītībai, jo tas ir veids, kā palielināt līdzdalību izglītības sistēmā arī vēlākā posmā. Paziņojumā norādīti iespējamie pasākumu piemēri, tostarp konsultāciju programmas, vecāku apmācība un no citām valstīm ieceļojušu skolotāju pieņemšana darbā. EESK visus šos pasākumus uzskata par lietderīgiem, taču aicina aktīvāk tos popularizēt un uzlabot finansējumu mācību iestādēs un ap tām organizētajām programmām.

4.1.1.7 Labāku dzīves apstākļu nodrošināšanai arī turpmāk jābūt vienai no integrācijas programmas prioritātēm. Šajā saistībā paziņojumā norādīts, ka īpaša uzmanība gan valstu, gan vietējā līmenī jāvelta starptautiskās aizsardzības saņēmējiem. Pilnībā atzīstot šīs konkrētās grupas vajadzības, EESK tomēr vēlas vērst uzmanību arī uz citām neaizsargātām iedzīvotāju grupām. Komiteja ierosina Eiropas Komisijai pievērst uzmanību

⁽⁷⁾ OV C 218, 23.7.2011., 97.–100. lpp. un OV C 354, 28.12.2010., 16.–22. lpp.

⁽⁸⁾ Eiropas Cilvēktiesību aizsardzības apvienība (AEDH), "Ārvalstu darba ņēmēju Eiropas Savienībā. Nevienlīdzīga attieksme — ceļš uz dubultstandartiem?", 2011. gada 17. oktobris.

gadījumiem, kad cilvēki ir neaizsargāti vairākos aspektos, piemēram, romu tautības sievietes, un šādas situācijas censties risināt prioritārā kārtā. Turklāt ES rīcībā tagad ir spēcīgs un tālejošs instruments — Eiropas Savienības Pamattiesību harta, pēc kuras vadīties integrācijas jomas tiesību aktu izstrādē.

4.1.1.8 EESK pauž nožēlu, ka Komisija tik maz uzmanības veltījusi romu tautības iedzīvotāju stāvoklim. Daudzi no viņiem, būdami trešo valstu pilsoņi, uzņemošajās valstīs dzīvo ļoti smagos apstākļos, bez pamata infrastruktūras un pamata pakalpojumiem. EESK uzskata: lai gan juridiskajā ziņā starp trešo valstu un ES dalībvalstu izcelsmes migrantiem ir ievērojamas atšķirības, neaizsargāto grupu problēmas ir vienas un tās pašas. Turklāt cilvēka pamattiesības ir aizsargājamas neatkarīgi no tā, kāds ir attiecīgās personas tiesiskais statuss.

4.1.1.9 Lai sasniegtu integrācijas programmas mērķus, ir jāuzlabo ES finansējuma izlietošana. EESK norāda, ka finanšu krīze ir pakļāvusi smagiem pārbaudījumiem tos publiskos izdevumus, kas paredzēti sociālajām programmām, un uzskata, ka izšķirīga nozīme varētu būt ES finansējumam, ar ko atbalstīt nozīmīgākos projektus, kuri vismaz var veidot stabilu paraugprakses piemēru bāzi. Informācija par finansējumu būtu jāpārda vieglāk pieejama, un būtu jāgādā, lai tas pietiekami stimulētu gan vietējās pašvaldības, gan publiskās un privātās institūcijas piedalīties procesā. Pieejamie resursi jāizmanto tā, lai rosinātu pilsoniskās sabiedrības organizācijas veidot savstarpējus kontaktus un rīkoties iedzīvotājiem vistuvākajā līmenī, īpašu uzmanību veltot migrantu kopienu līdzdalībai.

4.1.1.10 Eiropas Savienībai būtu jāizrāda pretimnākšana gan vietēja, gan reģionāla, gan valsts līmeņa migrantu organizācijām un tīkliem. Tiklu un sociālā kapitāla veidošana palīdz veicināt augšupēju integrāciju un rada tādu vidi, kurā migranti jūtas droši un tiesīgi aizstāvēt savas tiesības un apliecināt savu potenciālu. Tomēr tīkliem un organizācijām ir jāatbalsta integrācija, nevis jāveicina vēl lielāka segregācija. EESK šīm organizācijām un tīkliem iesaka veidot partnerattiecības ar uzņemošo valstu organizācijām. Eiropas Savienībai būtu jāizmanto iespējas, ko sniedz informācijas tehnoloģijas un pieaugošā mobilitāte, un jāapņemas jauni līdzdalības un sadarbības veidi.

EESK iesaka Eiropas Komisijai pārskatīt migrantu darba tiesību aktus, kuri savā pašreizējā veidā turpina veicināt diskrimināciju un nevienlīdzību. Komiteja rosina EK arī censties dalībvalstīm palīdzēt veidot ciešāku un labāku integrāciju.

4.1.2 Pienākumi un tiesības — vienlīdzīgas attieksmes nodrošināšana un piederības sajūtas iegūšana

4.1.2.1 EESK ir gandarīta par īpašo uzmanību, kas pievērsta migrantu politiskajai līdzdalībai gan kā vēlētam amatpersonām,

gan kā vēlētajiem vai kā padomdevēju struktūru locekļiem. Šis jautājuma aspekts ir izmēģinājuma poligons Eiropas demokrātijai. Ja mēs vēlamies vidējā un ilgākā laikposmā nodrošināt integrāciju un novērst migrantu diskrimināciju, šiem cilvēkiem ir nepieciešama iespēja paust politisko viedokli. Politiskā līdzdalība un institucionalizēta kopīga rīcība var palīdzēt iesaistīt migrantus politiskajā procesā. Tas ļautu mazināt atsvešinātību un radikālismu. Lai šādu politisku līdzdalību atbalstītu, ikvienai valstij būtu jāpārdomā patlaban spēkā esošie pilsonības likumi. EESK atbalsta uzskatu, ka trešo valstu pilsoņiem jāgūst balsošanas tiesības vietējās, reģionālās, valsts līmeņa un ES vēlēšanās un attiecīgi arī tiesības pašiem tajās balotēties. Šajā ziņā viena no iespējām būtu piešķirt legālajiem migrantiem ES pilsonību. Eiropai tā būtu vēl viena izdevība kļūt par līderi demokrātijas inovāciju īstenošanā un praksē pārbaudīt jaunus līdzdalības un sadarbības veidus.

4.2 Vairāk rīcības vietējā līmenī

4.2.1 Pilnīgi pamatots ir uzsvars uz vietējo līmeni. Tieši pašvaldības ir tās, kur ne vien atrodas pakalpojumu sniegšanas centri, bet arī tiek veidota tuvākā integrācijas vide. Atbilstīgi vietējās kopienas lielumam veiksmīgi integrācijas projekti var nozīmīgi ietekmēt kopienu un migrantu dzīvi. Ir būtiski, lai vietējās pašvaldības un privātuzņēmumi būtu labi informēti un lai tiem būtu pieejams Eiropas un valsts finansējums.

4.2.2 EESK atzīst, ka pilsētās, it īpaši lielajās, ir problēmas. Pilsētas piesaista daudz imigrantu, kuri bieži apmetas relatīvi nošķirtās nomalēs. Piekļuve sabiedriskajiem pakalpojumiem un darba tirgum ir tikai viena no problēmām. Vēl lielāks pārbaudījums ir pilsētplanēšana, jo tai vienlaikus jābūt gan ilgtspējīgai, gan iekļaujošai. EESK iesaka Eiropas Komisijai aktīvi atbalstīt tādus projektus, kas veicina integrācijas programmas īstenošanu plašākā nozīmē, jo iekļauj fundamentālos mājokļu politikas un pilsētplanēšanas aspektus.

4.2.3 Augšupējā pieeja, protams, ir ļoti daudzpusīga, taču tikai tad, ja to pareizi stimulē un pietiekami finansē. Ir ārkārtīgi svarīgi, lai turpmāko finanšu plānu kontekstā Komisija pildītu savu apņemšanos un vienkāršotu finansēšanas kārtību, kā arī novirzītu pienācīgus resursus vietējiem projektiem⁽⁹⁾. Lai stiprinātu vietējā līmeņa dalībnieku iespējas, izšķiroša nozīme varētu būt ciešākai koordinācijai starp dažādiem finansējuma avotiem, piemēram, ierosināto Patvēruma un migrācijas fondu, kurš attiecas uz patvērumu, integrāciju un migrantu atgriešanos, ierosināto Iekšējās drošības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Eiropas Reģionālās attīstības fondu.

⁽⁹⁾ Sk. Komisijas paziņojumu "Veidojot atvērtu un drošu Eiropu — iekšlietu budžets 2014.–2020. gadam" (COM(2011) 749 final) un ar to saistītos regulu priekšlikumus Nr. 750, 751, 752 un 753.

4.3 Izcelsmes valstu iesaistīšana

4.3.1 Ļoti svarīgs vispārējās integrācijas programmas izstrādes posms ir izcelsmes valstu iesaistīšana procesā⁽¹⁰⁾. Atsevišķas ES dalībvalstis ir ieviešas labu praksi kontaktu nodibināšanā ar izcelsmes valstīm. Tomēr nav noliedzams, ka dažādu iemeslu dēļ vairākas valstis migrācijas jautājumu jomā nav jūtami ieinteresētas sadarboties ar ES. Šāds intereses trūkums⁽¹¹⁾ īpaši vērojams saistībā ar potenciālajiem starptautiskās aizsardzības saņēmējiem. ES vispārējā pieeja migrācijai nodrošina labu institucionālo pamatu, lai veicinātu sadarbību ar trešām valstīm un risinātu akūtus mobilitātes jautājumus. Tomēr migrācijas uzlūkošana galvenokārt tikai no ES darba tirgus pieprasījuma viedokļa var novest pie migrantu aizsardzības līmeņa pazemināšanās vai pat viņu diskriminācijas.

4.3.2 Eiropas Savienībai būtu jāturpina sadarboties ar migrantu izcelsmes valstīm, lai atvieglotu procedūras, kas jāveic pirms izceļošanas. Jānorāda, ka daudzās valstīs perspektīva emigrēt uz ES ir ļoti iecienīta un var veicināt korupciju. Eiropas

Savienībai apņēmīgi jācenšas mazināt šādu risku, jo tas palielina nākamo imigrantu izdevumus un iedragā viņu motivāciju atgriezties izcelsmes valstī.

4.3.3 EESK uzskata, ka labākais līdzeklis, ar ko dot ilgtspējīgu ieguldījumu izcelsmes valstu attīstībā, ir izstrādāt pārdomātas darba tiesību normas, taču ir jāstiprina arī migrantu iespējas, lai viņi varētu dibināt transnacionālus uzņēmumus vai atgriezties savā izcelsmes valstī, līdzīgi ņemot arī iegūtās prasmes un motivāciju. EESK iesaka divpusējā ceļā veidot tādas atbalsta sistēmas, kuras būtu domātas tiem migrantiem, kas atgriežas savā valstī, un ar kurām varētu palīdzēt jauniem uzņēmumiem vai stimulēt uzņēmējdarbības iniciatīvas. Izcelsmes valsts un uzņemošā valsts var veidot partnerību, lai radītu iespējas saviem pilsoņiem, uzņēmumiem un kopienām. Ir zināmi tādas sadarbības piemēri, kur migrantu prasmes tiek saskaņotas ar darba devēju vajadzībām.

4.3.4 Cirkulārās migrācijas veicināšana ir likumīga ar nosacījumu, ka tā nenotiek ar tādiem tiesību aktiem, kas tieši vai netieši iespaido trešo valstu pilsoņu tiesības⁽¹²⁾.

Briselē, 2012. gada 28. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

⁽¹⁰⁾ OV C 44, 16.2.2008, p. 91.–102. lpp. Temats par ES imigrācijas un sadarbības politiku attiecībā uz izcelsmes valstīm, lai sekmētu attīstību, izskatīts arī Eiropas Integrācijas foruma sestajā sanāksmē (sk. <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.fr.events-and-activities-european-integration-forum-6>)

⁽¹¹⁾ OV C 18, 19.1.2011, p. 80–84. lpp.

⁽¹²⁾ Sk. 5. zemsvītras piezīmi.

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinuma

Turpmāk minētais kompromisa grozījums ieguva vismaz vienu ceturto daļu nodoto balsu, taču tika noraidīts debatēs (Reglamenta 51. panta 6. punkts un 54. panta 3. punkts).

Kompromisa grozījums**4.1.2.1. punkts**

"EESK ir gandarīta par īpašo uzmanību, kas pievērsta migrantu politiskajai līdzdalībai gan kā vēlētajām amatpersonām, gan kā vēlētajiem vai kā padomdevēju struktūru locekļiem. Šis jautājuma aspekts ir izmēģinājuma poligons Eiropas demokrātijai. Ja mēs vēlamies vidējā un ilgākā laikposmā nodrošināt integrāciju un novērst migrantu diskrimināciju, šiem cilvēkiem ir nepieciešama iespēja paust politisko viedokli. Politiskā līdzdalība un institucionalizēta kopīga rīcība var palīdzēt iesaistīt migrantus politiskajā procesā. Tas ļautu mazināt atsvešinātību un radikālismu. Lai šādu politisku līdzdalību atbalstītu, ikvienai valstij būtu jāpārdomā patlaban spēkā esošie pilsonības politiskās līdzdalības likumi. Tāpēc EESK atbalsta uzskatu, ierosina ka trešo valstu pilsoņiem piešķirt jāgu balssošanas tiesības vietējās, un reģionālās, valsts līmenī un ES vēlēšanās un attiecīgi arī tiesības pašiem tajās balotēties. Šajā ziņā viena no iespējām būtu piešķirt legālajiem migrantiem ES pilsonību. Būtu jāveicina arī lielāka līdzdalība ES līmenī. Eiropai tā būtu vēl viena izdevība kļūt par līderi demokrātijas inovāciju īstenošanā un praksē pārbaudīt jaunus līdzdalības un sadarbības veidus."

Balsošanas rezultāti:

Par: 70

Pret: 77

Atturas: 28

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Eiropas Pilsoņu gadu (2013. gads)”

COM(2011) 489 final – 2011/0217 (COD)

(2012/C 181/24)

Ziņotājs: **Andris GOBIŅŠ kgs**

Padome saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 21. panta 1. punktu 2011. gada 21. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Eiropas Pilsoņu gadu (2013. gads)”

COM(2011) 489 final – 2011/0217 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 29. februārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (28. marta sēdē), ar 137 balsīm par, 3 balsīm pret un 11 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

“Pilsoniskā sabiedrība ir viens no veidiem, kā mūsu cilvēciskā būtība var izpausties visā pilnībā”

(Václav Havel)

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Komisija ir plānojusi 2013. Eiropas tematisko gadu pasludināt par Eiropas Pilsoņu gadu⁽¹⁾. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzsver, ka pilsoņiem ir absolūti centrāla loma Eiropas nākotnes nodrošināšanā un integrācijā, un atbalsta vairākas idejas no sagatavotā priekšlikuma. EESK ar saviem partneriem jau ir veikusi plašu sagatavošanās darbu, lai veicinātu gada izdošanos; šis darbs tiks arī mērķtiecīgi turpināts.

1.2 Izsakām nožēlu, ka Eiropas Komisijas (EK) pašreiz izstrādātais priekšlikums par Eiropas gadu (2013) atzīstams par nepietiekošu. Tajā EK ir atkāpusies no sabiedrisko organizāciju aicinājuma gadu veltīt aktīvam pilsoniskumam un Eiropas Parlamenta aicinājuma tajā īpaši uzsvērt jaunās pilsoņu tiesības pēc Lisabonas līguma spēkā stāšanās. Iesakot virkni konkrētu papildinājumu un grozījumu, rosinām gadu tuvināt sabiedrības vajadzībām un nodrošināt, lai tas kļūtu par īstu veiksmju stāstu.

1.3 Eiropas un tās iedzīvotāju lielie nākotnes izaicinājumi prasa īpašus akcentus ES tematiskajā gadā. Pilsoņu zemā uzticēšanās Eiropas Savienībai, neticība savai spējai ietekmēt ES lēmumus, apātija un neiesaistīšanās lēmumu pieņemšanā pašos pamatos grauj ES ideju, kavē kvalitatīvu lēmumu pieņemšanu un ES ilgtermiņa attīstību.

1.4 Tematiskā gada galvenajam mērķim jābūt pilsoniskajai līdzdalībai un aktivitātei. Gadam jāveicina informēta, aktīva un iekļaujoša pilsoņu dalība Eiropas integrācijas procesos, politikā un sabiedriskajā dzīvē. Aicinām precizēt gada juridisko bāzi un gada nosaukumu izteikt sekojošā redakcijā: “Eiropas gads aktīvai un līdzdalīgai pilsonībai”.

1.5 Atgādinām, ka pilsoniskās līdzdalības un aktivitātes ideja ietver demokrātijas un ES pamatvērtību stiprināšanu, diskusiju par pilsoņu politisko, ekonomisko un sociālo tiesību ievērošanu, viņu pienākumiem, kā arī piederības sajūtas stiprināšanu ES. Gadam jāpievērš uzmanība sabiedrības vajadzību dažādībai un diskriminācijas vai nevienlīdzības izskaušanai, pievēršot īpašu uzmanību sievietēm, cilvēkiem ar īpašām vajadzībām un citiem.

1.6 Pārvaldes institūcijām gan Eiropas Savienībā, gan arī valstu līmenī nekavējoties jāsāk darbs pie minēto mērķu īstenošanas. Procesam jānotiek ciešā dialogā ar pilsonisko sabiedrību visos lēmumu pieņemšanas posmos un līmeņos (vietējā, valstu, ES).

1.7 Mobilitāte šajā kontekstā atbalstāma kā viens, bet pastarpināts mērķis.

1.8 Jāpārskata tematiskajam gadam un līdzdalībai atvēlēto finanšu apjoms. Tam jābūt adekvātam, stabilam un proporcionāli jāatbilst izvirzītā mērķa nozīmīgumam, jo demokrātijas

⁽¹⁾ COM(2011) 489 final – 2011/0217 (COD).

trūkums var izmaksāt ļoti dārgi. Samazinātais finansējums (no aptuveni 17 milj. 2010. gadā līdz aptuveni 1 milj. 2013. gadā) neļauj risināt nopietnus jautājumus.

1.9 Lai turpinātu labo praksi un nodrošinātu maksimāli atvērtu un labi koordinētu darbu, sadarbības koordinācijas grupas (*Liaison Group*) Eiropas organizāciju un tīklu dalībnieki un citi partneri ar EESK atbalstu ir izveidojuši tematiskā gada ieviešanas aliansi, kas ir gatava uzņemties būtisku lomu gada īstenošanā, kā arī papildu ieteikumu izstrādē. EESK apņemas izstrādāt un īstenot plašu līdzdalības, pārredzamības un inovāciju programmu, kas parādītu sabiedrībai un ES institūcijām sabiedrības līdzdalības sniegtās priekšrocības, kā arī atsevišķos aspektos kalpotu kā paraugprojekts citiem.

2. Atzinuma konteksts

2.1 2013. gadā apritēs 20 gadi, kopš ar Māstrihtas līgumu izveidots Eiropas Savienības pilsonības jēdziens. Ar Lisabonas līgumu (LES 10. panta 3. punkts, 11. pants) pilsoniskajai sabiedrībai ir piešķirtas vairākas jaunas tiesības; sevišķi jāuzsver visu ES institūciju pienākums veicināt demokrātisko līdzdalību lēmumu pieņemšanā gan individuālā, gan organizētas pilsoniskās sabiedrības līmenī⁽²⁾. Diemžēl šobrīd šīs tiesības ir maz jūtamas sabiedrībai.

2.2 Eiropas Komisija ir daļēji atsaukusies Eiropas Parlamenta aicinājumam un ierosinājusi pasludināt 2013. gadu par "Eiropas Pilsoņu gadu." Tomēr tā savos priekšlikumos koncentrējas uz atsevišķiem juridiskiem aspektiem, kas nosedz tikai nelielu daļu no pilsonības nozīmes. ES pilsonība ir viens no iedarbīgākajiem instrumentiem kopīgas identitātes veidošanā. ES pamatvērtības ir demokrātija, brīvība, tiesiskums, vienlīdzība un cilvēktiesības (Līguma par Eiropas Savienību (LES) 2. pants)⁽³⁾. Šīm vērtībām ir īpaša nozīme, stiprinot demokrātiskos procesus, pilsonisko pašapziņu un piederības sajūtu ES, it sevišķi krīzes un iespējamu pārmaiņu laikos. Diemžēl tiem pašreizējā EK priekšlikumā pievērsta pārāk maza uzmanība.

⁽²⁾ LES OV C 83, 30.3.2010. LES 10. panta 3. punkts nosaka: "Katram pilsonim ir tiesības piedalīties Savienības demokrātiskajā dzīvē. Lēmumus pieņem iespējami atklāti, un tie cik iespējams ir tuvināti pilsoņiem." Savukārt LES 11. pants nosaka:

"1. Iestādes ar atbilstīgiem līdzekļiem dod pilsoņiem un apvienībām, kas tos pārstāv, iespēju izteikt savus viedokļus visās Savienības darbības jomās un publiski apmainīties ar tiem.

2. Iestādes uztur atklātu, pārredzamu un pastāvīgu dialogu ar minētajām apvienībām un pilsonisko sabiedrību.

3. Eiropas Komisija veic plašas konsultācijas ar ieinteresētajām pusēm, lai nodrošinātu Savienības darbību saskaņotību un pārredzamību."

⁽³⁾ LES OV C 83, 30.3.2010.

2.3 Saskaņā ar nesenantiem Eiropabarometra datiem tikai 43 % respondentu apgalvo, ka zina, ko nozīmē būt Eiropas pilsonim, un 32 % jūtas labi vai ļoti labi informēti par savām ES pilsoņa tiesībām⁽⁴⁾. 2009. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanās piedalījās vien 43 % balsstiesīgo⁽⁵⁾, kas ir daudz zemāks rādītājs nekā dalībvalstu nacionālajās vēlēšanās (ap 67 %) ⁽⁶⁾. Tikai 30 % sabiedrības tic, ka viņiem personīgi ir iespējas ietekmēt ES procesus, turklāt šis rādītājs samazinās⁽⁷⁾; 2009. gada Eiropabarometra aptaujā galvenā respondentu nosauktā prioritāte, lai ES varētu labāk garantēt pilsoņu tiesības, bija uzlabot dialogu starp ES pilsoņiem un institūcijām (37 %) ⁽⁸⁾. EESK joprojām pārsteidzoši aktuālajos atzinumos no tālā 1992. un 1993. gada jau norādījusi uz līdzdalības nepieciešamību, leģitimitātes problēmām, pilsonisko izglītību, informētību, ticību saviem spēkiem, "demokrātiskā deficīta" novēršanu utt ⁽⁹⁾.

2.4 Liels izaicinājums Eiropas Savienībai ir arī ES normu nepilnības, to neievērošana un bieži kritizētā ES institūciju nepietiekamā gatavība patiesam dialogam. Piemēram, 2011. gada īpašā Eiropabarometra dati liecina, ka tikai trešdaļa vai mazāk ES pilsoņu jūtas daļēji vai pilnībā apmierināti ar ES administrācijas efektivitāti, uz servisu orientētu domāšanu un pārskatāmību; pārējie pauž neapmierinātību, sevišķi par pārskatāmības trūkumu, vai viņiem nav viedokļa par šo jautājumu ⁽¹⁰⁾.

2.5 Šie rādītāji liecina par plaisu starp pilsoņiem un ES pārvaldes institūcijām, zemo līdzdalības līmeni⁽¹¹⁾ un dažiem pat rada šaubas par lēmumu leģitimitāti kopumā, vai arī par lielo EK ietekmi uz krīzes skartajām valstīm. Katrā ziņā sekas ir mazāk efektīva, mazāk vienota un mazāk spēcīga Eiropas Savienība. Tāpēc 2013. gads kā Eiropas tematiskais gads ir jāizmanto, lai aktualizētu šos jautājumus un kopā ar sabiedrību panāktu jūtamus uzlabojumus, kā arī diskutētu par pilsonības attīstību nākotnē.

⁽⁴⁾ Flash Eurobarometer Nr. 294, 2010. gada oktobris.

⁽⁵⁾ COM(2010) 605 final.

⁽⁶⁾ Eurostat, Voter turnout in national and EU parliamentary elections,

⁽⁷⁾ Standard Eurobarometer Nr. 75, 2011. gada augusts.

⁽⁸⁾ Sk. Standard Eurobarometer Nr. 72, 2009. gada rudens, 2. sēj. Savukārt 2011. gadā 48 % respondentu kā vienu no svarīgākajām prioritātēm (no dotā saraksta) nosauc brīvu pārvietošanos un dzīvi ES, vienlaikus 33 % – labu administrāciju no ES institūciju puses, 32 % – tiesības iesniegt sūdzību Eiropas Ombudam, 21 % – piekļūt ES institūciju dokumentiem, 21 % – balsot Eiropas vēlēšanās, pārceļoties uz citu dalībvalsti, 20 % – iesniegt petīciju Eiropas Parlamentam un 19 % – ierosināt likumdošanu caur pilsoņu iniciatīvu. Sk. Special Eurobarometer / Wave 75.1; 2011. gada aprīlis.

⁽⁹⁾ EESC opinion on more democracy for Europe and its institutions; better information for citizens and socio-economic operators; role of the European Parliament's Ombudsman, OJ C 352/63, 30.12.1993.

⁽¹⁰⁾ Special Eurobarometer / Wave 75.1, 2011. gada aprīlis.

⁽¹¹⁾ OV C 318, 23.12.2006., 163. lpp.

3. Vispārīgas piezīmes

Tematiskā gada būtība un nosaukums

3.1 Atbalstām ideju sasaistīt Eiropas gadu (2013) ar pilsonības tēmu. Uzskatām, ka šim gadam jātiecas uz ES politiku atbilstību pilsoņu vērtībām, interesēm un vajadzībām. Tādēļ **mērķim jābūt informētai visu ES pilsoņu līdzdalībai** lēmumu pieņemšanā, visos lēmuma pieņemšanas līmeņos un posmos; **pilsoniskajai aktivitātei** kopumā; kā arī **eiropēiskajai apziņai un piederībai**, mieram, brīvībai, tiesiskumam, vienlīdzībai, solidaritātei un cilvēktiesībām.

3.2 Rosinām tematiskā gada nosaukumu izteikt sekojošā redakcijā: **"Eiropas gads aktīvai un līdzdalīgai pilsonībai"** ⁽¹²⁾.

3.3 Pašreizējā priekšlikumā ⁽¹³⁾ neproporcionāli liels akcents likts uz personu brīvu pārvietošanos un tiesībām pārrobežu kontekstā. **Mobilo pilsoņu īpatsvars saglabājas neliels**, un dažām valstīm, kā, piemēram, Rumānijai un Bulgārijai, tiek būtiski apgrūtināta mobilitāte, lai arī tās izpilda Šengenas kritērijus. Turklāt 2006. gads jau tika atzīmēts kā Eiropas Strādnieku mobilitātes gads.

3.4 EK pašreizējais priekšlikums reducē ES pilsonību uz nedaudziem juridiskiem aspektiem, taču šī pilsonība aptver daudz plašāku aspektu loku. **Pilsonībai piemīt arī politiska, pilsoniska, ekonomiska, sociāla**, ⁽¹⁴⁾ **kā arī kultūras un citas dimensijas.**

Tematiskā gada tiesiskie aspekti

3.5 Atbalstām pašreizējā priekšlikumā ietvertu ierosinājumu uzlabot **dialogu un informācijas apmaiņu** starp ES institūcijām un pilsoņiem, taču uzskatām, ka **līdzdalības demokrātijai un pilsoniskajai aktivitātei** jāpiešķir centrālā nozīme. Pilnībā jāievieš jaunās tiesības un pienākumi šajā jomā, kas ietverti Lisabonas līgumā ⁽¹⁵⁾ un ar kuriem arī Eiropas Parlaments aicināja strādāt 2013. gadā ⁽¹⁶⁾. Atklāts un caurskatāms dialogs starp sabiedrību un visu līmeņu pārvaldes institūcijām ir jānodrošina nekavējoties.

3.6 Aicinām priekšlikumā skaidri un precīzi atsaukties arī uz visām Līgumā par Eiropas Savienību (LES) un Līgumā par Eiropas Savienības darbību (LESD) ietvertajām demokrātijas un līdzdalības normām, it īpaši **LES 11. pantu un LESD 15. pantu**, bet arī LES preambulu, 1. pantu, 3. panta 2. punktu, 6. pantu un 10. pantu ⁽¹⁷⁾.

⁽¹²⁾ Valstīs, kurās pilsonība tradicionāli jau tiek izprasta kā aktīvā pilsonība, tematiskā gada laikā varētu izmantot saīsinātu nosaukumu.

⁽¹³⁾ COM(2011) 489 final – 2011/0217 (COD).

⁽¹⁴⁾ OV C 376, 22.12.2011., 74. lpp.

⁽¹⁵⁾ OV C 354, 28.12.2010., 59. lpp.

⁽¹⁶⁾ Eiropas Parlamenta 2010. gada 15. decembra rezolūcija (2009/2161(INI)).

⁽¹⁷⁾ OV C 83, 30.3.2010.

LES 1. panta 2. daļa: "Šis Līgums ir jauna pakāpe, veidojot vēl ciešāku Eiropas tautu savienību, kur lēmumu pieņemšana ir cik iespējams atklāta un cik iespējams tuvināta pilsoņiem." ⁽¹⁸⁾

3.7 Tematiskajam gadam **jāpaplašina juridiskā bāze** tādējādi, lai ļautu īstenot augstāk izvirzītos mērķus, atspoguļojot visus pilsonības aspektus, kā arī nodrošinātu darbību un attīstību visās politikas jomās.

3.8 Norādām, ka par sabiedrības līdzdalību ES lēmumu pieņemšanā atbild arī **katra dalībvalsts** atsevišķi, kā tas, piemēram, norādīts Vācijas konstitucionālās tiesas spriedumā un terminā "integrācijas atbildība" ⁽¹⁹⁾.

3.9 Vēlamies uzsvērt LES 9. pantā nostiprināto **pilsoņu vienlīdzības** principu ⁽²⁰⁾. Līdz ar to aicinām Eiropas gada (2013) ietvaros pievērst uzmanību tām pilsoņu grupām, kuras cieš no diskriminācijas. Ir jāveic konkrēti pasākumi, lai nodrošinātu visiem pilsoņiem vienādas iespējas īstenot savas līdzdalības, ekonomiskās, sociālās un citas tiesības neatkarīgi no viņu izcelsmes un pilsonības, vecuma, īpašajām vajadzībām, veselības stāvokļa, mantiskā stāvokļa, reliģiskās pārliecības, ģimenes stāvokļa vai līdzīgām pazīmēm. Ir jānodrošina pilna sieviešu un vīriešu līdztiesība ⁽²¹⁾. Īpaša uzmanība jāpievērš **radikālu un/vai nedemokrātisku** ideoloģiju un darbību **novēršanai**.

3.10 Vēlamies uzsvērt arī aktīvās pilsonības **ārējo dimensiju**. Gada ieviešanā būtu jāsadarbības ar ES kaimiņvalstīm. Aicinām konsekvēti ievērot ES pamatprincipus un vērtības ārējās attiecībās ⁽²²⁾, uzlabot pilsoniskās sabiedrības iesaisti ES ārpolitikas veidošanā, kā arī sākt gatavošanos 2015. gadam, kuru EESK aicinājusi veltīt attīstības sadarbības tēmai.

Personu brīva pārvietošanās

3.11 Atbalstām personu brīvu pārvietošanos kā vienu no pastarpinātām prioritātēm ⁽²³⁾, kā arī pašreizējā priekšlikumā pausto apņemšanos **novērst atlikušos un identificētos**

⁽¹⁸⁾ OV C 83, 30.3.2010.

⁽¹⁹⁾ BVerfG, 2 BvE 2/08 vom 30.6.2009.

⁽²⁰⁾ OV C 83, 30.3.2010.

⁽²¹⁾ Sk., piemēram, REX/307 (ziņotāja — Sharma kdze). Turklāt, kā parādīja Flash Eurobarometer Nr. 294 (2010. gada oktobris), ES pilsonības nozīmi salīdzinoši sliktāk apzinās sievietes, fiziskā darba strādnieki un citi.

⁽²²⁾ OV C 376, 22.12.2011., 74. lpp.

⁽²³⁾ OV C 228, 22.9.2009., 14. lpp.

šķēršļus ⁽²⁴⁾, lai visi ES pilsoņi bez jebkādas diskriminācijas varētu brīvi īstenot šīs tiesības. Vienlaikus aicinām galveno uzmanību vērst uz **konkrētiem, praktiskiem pasākumiem**, kas nodrošinātu pozitīvu ietekmi ilgtermiņā. Tie būtu, cita starpā, veicinošu programmu un instrumentu izveide vai paplašināšana, jaunu normatīvo aktu izstrāde un ieviešana, kā arī stingrāka pārraudzība un vērsšanās pret ES normu pārkāpumiem.

3.12 Eiropas gada (2013) ietvaros ir jāpievērš uzmanība arī tam, lai iedzīvotāju pilsoņu tiesības saņem **palīdzību** no citu dalībvalstu **diplomātiskajām un konsulārajām pārstāvniecībām**, atrodoties trešās valstīs.

3.13 Norādām, ka personu mobilitāte jāapspriež arī **demogrāfijas** pārmaiņu kontekstā, kā arī jāapzinās tās pozitīvā ietekme uz **nodarbināmību un konkurētspēju**. Tā veicina attīstību un ES tiesību izmantošanu un ievērošanu daudzās jomās — piemēram, patērētāju tiesības, preču, pakalpojumu un kapitāla kustība, veselības aprūpe, izglītība, tiesības brīvi balsot un kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās, atrodoties citā ES dalībvalstī, valodu zināšanas un starpkultūru un sociālās iemaņas, kā arī citas sociālās un ekonomiskās tiesības un garantijas. Cilvēku mobilitāte sevī tātad ietver potenciālu pilsoņiem pietuvināt arī vienotā tirgus ieguvumus un sekmēt "Eiropas 2020" izaugsmes mērķu sasniegšanu.

Tematiskā gada organizatoriskie aspekti

3.14 Eiropas gada (2013) organizatoriskajai pusei ir jāatbilst tā deklarētajiem mērķiem un vērtībām. Atbalstām maksimāli **atvērtu procesu** Eiropas gada (2013) plānošanā un īstenošanā, iesaistot visus ieinteresētos spēlētājus visos līmeņos un posmos, t.sk. Reģionu komiteju, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju, pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus, tostarp sociālos partnerus, kā arī nacionālā un vietējā līmeņa pārvaldes iestādes.

3.15 Komiteja uzsver, ka īpaša uzmanība jāpievērš sadarbībai ar **skolām un augstskolām** un aktivitātēm tajās. Katrai dalībvalstij ir jāapzinās sava loma un jāveido attiecīgās izglītības programmas skolām un augstskolām, ko Eiropas Komisija varētu veicināt.

3.16 Konsultācijām ar pilsonisko sabiedrību ir jāizstrādā **konkrēta metodoloģija** un labās prakses apkopojums-rokasgrāmata.

3.17 Plaši jāizmanto **moderno tehnoloģiju** piedāvātās iespējas, tai skaitā sociālie mediji un citas formas, kurās lietotāji nosaka saturu, tostarp veidojot konsultāciju sadaļas visās ES institūciju mājās lapās.

3.18 Tāpat aicinām nodrošināt Eiropas gada (2013) pārskatāmu un **efektīvu koordināciju** visos līmeņos un starp visiem iesaistītajiem spēlētājiem, tostarp pilnībā izmantojot Vadības komitejas potenciālu, radot efektīvus mehānismus valstu līmenī pieredzes apmaiņai.

3.19 Balstoties uz iepriekšējo Eiropas gadu veiksmīgo pieredzi, Komiteja ir paudusi atbalstu tam, lai EESK sadarbības koordinācijas grupas Eiropas organizāciju un tīklu dalībnieki izveidotu plašu un atvērtu **pilsoniskās sabiedrības organizāciju koalīciju tematiskā gada ieviešanai**, un ir gatava sadarbīties ar šo koalīciju. EESK no savas puses ir paredzējusi dibināt koordinācijas grupu, kas uzraudzītu saistībā ar tematisko gadu panākto progresu un palīdzētu nodrošināt tā panākumus. Šādā nolūkā būtu vajadzīga arī cieša sadarbība starp pilsoniskās sabiedrības koalīciju un EESK koordinācijas grupu.

Uzskatām, ka EESK un tās partneri ES un valstu līmenī var dot būtisku ieguldījumu, apzinot, iesaistot un motivējot pilsoniskās sabiedrības partnerus, kas uzņemsies līdzatbildību par tematiskā gada īstenošanu. Tā ir iespēja dalīties vienreizējā EESK pieredzē pilsoniska konsensa veidošanā un sadarbībā.

3.20 Aicinām izstrādāt un veikt konkrētus pasākumus, lai nodrošinātu **saikni starp dažādiem tematiskajiem gadiem un gada rezultātu ilgtspēju**. Aicinām saturiski sasaistīt 2010.–2013. un turpmākos Eiropas gadus ⁽²⁵⁾, t.sk. 2014. gadu, kuru Komiteja aicinājusi velīt ģimenes jautājumiem.

3.21 Ir vajadzīgas ne tikai informatīvās kampaņas, bet arī **konkrēta un praktiska rīcība** un risinājumi, kurus izstrādājuši lēmumu pieņēmēji kopīgi ar sabiedrību. Priekšlikuma 3. pantā minētā atbalstāmo pasākumu uzskaitē jālīdzsvaro un jāmaina atbilstoši šī atzinuma ieteikumiem, kā galveno izvīrnot LES 10. un 11. panta pilnīgu iedzīvotāju.

4. Īpašas piezīmes

Sabiedrības līdzdalība un lēmumu lēģitimitāte

4.1 Uzskatām, ka priekšlikums pašreizējā formā neveicinās piederības sajūtu ES. Tas nerada pamatu, lai Eiropas gada (2013) ietvaros tiktu sasniegti taustāmi rezultāti plaīsas mazināšanā starp sabiedrību un lēmumu pieņēmējiem, pilsoniskās līdzdalības jomā vai tiktu būtiski veicināta ES institūciju lēģitimitāte. Aicinām tematiskā gada ietvaros paredzēt **jaunu veicinošu programmu un mehānismu izveidi, kā arī tiesību aktu izstrādi un ieviešanu** šajā jomā.

⁽²⁴⁾ COM(2010) 603 final.

⁽²⁵⁾ OV C 224, 30.8.2008., 106. lpp, OV C 128, 18.5.2010., 149. lpp, OV C 51, 17.2.2011., 55. lpp.

4.2 Sevišķi uzsveram, ka Eiropas Komisijai būtu jānāk klajā ar konkrētiem priekšlikumiem, tai skaitā baltām grāmatām par **LES 10. un 11. panta pilnīgu iedzīvināšanu**. Eiropas Pilsoņu iniciatīva (LES 11. panta 4. punkts) un citi uz šo brīdi izveidotie mehānismi nav pietiekami, lai nodrošinātu pilnvērtīgu sabiedrības līdzdalību. Jau šobrīd jāskatās diskusijas par iespējām, kā tos papildināt ⁽²⁶⁾.

4.3 Ir jāstrādā arī pie esošo dialoga un līdzdalības **mehānismu pilnveides, labās prakses apkopošanas** ⁽²⁷⁾ un labākas sadarbības starp ES institūcijām, kā arī starp ES līmeņa un valstu iestādēm, kas iesaistītas ES jautājumos (tai skaitā valdība, nacionālie parlamenti), kā arī pilsonisko sabiedrību un citiem, lai lēmumu pieņemšana būtu maksimāli atvērta un caurskatāma.

4.4 Papildus tam aicinām arī ES dalībvalstis pilnveidot sabiedrības līdzdalības mehānismus arī **nacionālajā, reģionālajā un vietējā līmenī**, iesaistot dialogā plašu sabiedrību un izstrādājot konkrētus rezultātus rādītājus izvirzītajiem mērķiem.

4.5 Jāveicina arī Eiropas līmeņa sabiedriskā domu apmaiņa. Cita starpā jānodrošina, ka katram pilsonim ir iespējas saprast apspriesto tēmu loku, to, kad un kā lēmumu pieņemšanā iesaistīties, kā arī jāstiprina un jāpopularizē **Eiropas mediju telpas** izveide ⁽²⁸⁾, izglītība ⁽²⁹⁾ un kultūra.

4.6 Uzsveram, ka Eiropas Savienībā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja kalpo par tiltu starp institūcijām un pilsonisko sabiedrību ⁽³⁰⁾. Gatavojoties Eiropas gada (2013) ieviešanai, izsakām apņēmību **Komitejā izstrādāt un īstenot plašu līdzdalības, pārredzamības un inovāciju programmu**, kas parādītu sabiedrībai un ES institūcijām sabiedrības līdzdalības sniegtās priekšrocības, kā arī atsevišķos aspektos kalpotu kā paraugprojekts citiem.

Iepriekšējie atzinumi un tematiskā gada izvērtēšana

4.7 EESK **iepriekšējos atzinumos** stingri un konsekventi iestājusies par šajā atzinumā uzsvērtajām vērtībām un mērķiem, tostarp informētas sabiedrības līdzdalību, pilsonisko izglītību, visu pilsoņu tiesību aizstāvību un attīstīšanu ⁽³¹⁾.

4.8 Aicinām iekļaut rīcības plānā un citādi atbalstīt pasākumus saistībā ar mobilitāti, kas ierosināti iepriekšējos EESK atzinumos, t.sk.: īpašu atbalstu jauniešu mobilitātei, pieejamības

veicināšanai un mobilitātei izglītības un specializētās apmācības jomā; labāku pieeju mūžizglītībai; **pasākumus, lai pārvarētu šķēršļus**, ko rada izglītības sistēmas, nepietiekamas valodu zināšanas, veselības aprūpe, sociālā drošība, mājokļu pieejamība un citi aspekti ⁽³²⁾. Aicinām arī apskatīt mazāk patīkamus aspektus, kas var būt saistīti ar mobilitāti, kā, piemēram, dalītas ģimenes, riski kultūras saglabāšanai vai arī sociālekonomiskie aspekti reģionos, no kuriem cilvēki aizbrauc.

4.9 Atbalstāms ir priekšlikums katrai dalībvalstij **izstrādāt rokasgrāmatu** par to, kādas tiesības ir tajā dzīvojošajiem citu dalībvalstu pilsoņiem, kā arī jānodrošina citi viegli pieejami informācijas avoti ⁽³³⁾. Atbalstāmi visi EESK atzinuma par Aktīvo pilsonību punkti ⁽³⁴⁾.

4.10 Atbalstām iecerēto **turpinājumu Ziņojumam par ES pilsonību** un rīcības plāna izstrādi par to, kā novērst atlikušos šķēršļus pilsoņu tiesību īstenošanai. Aicinām tajā atspoguļot pilsoņu līdzdalību kā galveno prioritāti. Uzskatām, ka tas cita starpā sekmēs arī pilsoņu informētību par Eiropas Parlamenta vēlēšanām un dalību tajās 2014. gada pavasarī un turpmāk.

4.11 Norādām uz Eiropas Komisijas **politiku nepietiekamo saskaņotību**: tajās atspoguļota vēlme akcentēt mobilitāti, taču vienlaikus jaunajā budžeta periodā paredzētas būtiskas izmaiņas programmā "Jaunatne darbībā". Šīs izmaiņas var novest pie tieši pretējā, kā arī vājināt piederības sajūtu, pilsonisko un eiropieisko domāšanu jauniešos.

4.12 Atbalstām Eiropas gada (2013) rezultātu **detalizētu izvērtējumu**, kā arī aicinām apkopot un izvērtēt pilsoņu viedokļus, kas izteikti tā ietvaros. Šie rezultāti jāņem vērā, turpmāk attīstot ES politikas, kas skar pilsonības jomu. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja no savas puses apsvērs iespēju izstrādāt **atzinumu**, tajā ietverot konkrētus indikatorus un vadlīnijas turpmākajam darbam.

Institucionālais ietvars

4.13 Aicinām apsvērt iespēju izveidot īpašu **intergrupu Eiropas Parlamentā**, kas veicinātu institūciju un arī EESK savstarpējo sadarbību gada plānošanai un īstenošanai.

⁽²⁶⁾ OV C 376, 22.12.2011., 74. lpp.

⁽²⁷⁾ Sk. arī *Conference of INGOs*, CONF/PLE(2009)CODE1, 2009.

⁽²⁸⁾ OV C 318, 23.12.2006., 163. lpp.

⁽²⁹⁾ OV C 28, 3.2.2006., 29. lpp.

⁽³⁰⁾ OV C 354, 28.12.2010., 59. lpp.

⁽³¹⁾ Lūdzu sk., piemēram, šajā dokumentā citētos EESK atzinumus.

⁽³²⁾ OV C 228, 22.9.2009., 14. lpp.

⁽³³⁾ *European Citizenship – Cross-Border Mobility, Aggregate Report, Qualitative study – TNS Qual+, August 2010.*

⁽³⁴⁾ OV C 28, 3.2.2006., 29. lpp.

4.14 Aicinām, gatavojoties Eiropas gadam (2013), nodrošināt **adekvātus resursus** Eiropas Komisijas struktūrvienībām, kas nodarbojas ar pilsoniskās sabiedrības līdzdalības un stiprināšanas jautājumiem, kā arī paplašināt to darbību, stiprināt to nozīmi un koordināciju. Aicinām apsvērt iespēju īpašu uzmanību pievērst arī brīvprātīgā darba popularizēšanai un koordinēšanai.

4.15 Īpašais uzsvars uz tādiem informācijas avotiem kā *Europe Direct*, "Tava Eiropa" portāls un SOLVIT ir apšaubāms to zemās atpazīstamības un efektivitātes dēļ. Arī *Europeana* un *EURES* būtu iekļaujami sarakstā, taču ES veidojumiem var būt tikai pastarpināta loma, galvenajam uzsvaram jābūt uz organizēto pilsonisko sabiedrību. Katrā ziņā **informācijai ir jāseko tās mērķauditorijai**, nodrošinot mūsdienīgus un inovatīvus saziņas ceļus, tostarp izmantojot sociālos medijus u.c.

Finansiālie aspekti

4.16 Aicinām piešķirt Eiropas gadam (2013) **pietiekamu un atbilstīgu budžetu**. Šobrīd paredzētā summa EUR 1 milj. apmērā nav pietiekoša tik svarīga mērķa sasniegšanai. Budžets Eiropas gadam (2011), ieskaitot iepriekšējo sagatavošanos 2010. gadā, bija aptuveni EUR 11 milj. ⁽³⁵⁾, savukārt Eiropas gadam (2010) — EUR 17 milj. ⁽³⁶⁾ Turklāt līdzekļus Eiropas gadam (2013) plānots piešķirt no Komunikācijas ģenerāldirektorāta budžeta pozīcijām un programmām; tas nav papildu finansējums ⁽³⁷⁾. Diemžēl šī summa arī neparedz līdzfinansējumu pilsoņu un pilsonisko organizāciju iniciatīvām ⁽³⁸⁾. Uzskatām, ka ar vidēji 0,2 euro centiem uz vienu ES iedzīvotāju nepietiek, lai īstenotu šajā atzinumā prasītos pasākumus, lai arī ne visiem

pasākumiem un iniciatīvām ir nepieciešami apjomīgi resursi, un jebkurā gadījumā īpaši jāpievēršas pasākumiem, kam nav nepieciešami finanšu līdzekļi.

4.17 Aicinām svītrot normu "preču un **pakalpojumu tieša iegāde** saskaņā ar spēkā esošajiem pamatlīgumiem" ⁽³⁹⁾, jo tā būtībā nozīmē augstas izmaksas sabiedrisko attiecību kompāniju veidotām kampaņām, kas nav ilgtspējīgas un pat var radīt negatīvu efektu, vai arī vienveidīgā veidola dēļ daudzās dalībvalstīs nav īpaši veiksmīgas. Finansējumam maksimāli jāseko nacionālā un vietējā līmeņa PSO, kurām jābūt galvenajām tematiskā gada īstenotājām. Viens no veidiem, kā to panākt, būtu piešķirt līdzekļus caur Eiropas Komisijas pārstāvniecībām dalībvalstīs.

4.18 Eiropas gada (2013) rezultāti un gūtās atziņas jāņem vērā, **plānojot tādus finanšu instrumentus** kā nākamā "Eiropa pilsoņiem" finanšu programma un citi. Vienlaikus jānodrošina plašāka informācija par finansējuma iespējām, lai atbalstītu ES pilsonību ⁽⁴⁰⁾, adekvāts finansējuma līmenis šim mērķim, kā arī operatīvo grantu programmu atjaunošana līdzdalībai vai strukturētam dialogam ES jautājumos, dalībvalstu vai ES līmenī. Tas būs arī turpinājums līdzšinējām programmām, kuru mērķis bija sekmēt ES pilsoņu aktīvo līdzdalību un demokrātiskās piederības (*ownership*) sajūtu ⁽⁴¹⁾. Brīvprātīgam darbam jābūt attiecināmam, lai segtu projektu līdzfinansējuma daļu.

4.19 Aicinām apsvērt arī **inovatīvu pieeju finanšu plānošanā**, vadībā un izmantošanā Eiropas Savienībā un citos līmeņos, tai skaitā pilsoņu līdzdalībai budžeta sadalē ES tematiskam gadam.

Briselē, 2012. gada 28. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

⁽³⁵⁾ Eiropas Brīvprātīgā darba gads 2011.

⁽³⁶⁾ OV C 51, 17.2.2011., 55. lpp.

⁽³⁷⁾ COM(2011) 489 final – 2011/0217 (COD).

⁽³⁸⁾ Liaison Group, EESC, "European Citizenship is more than Rights! Open letter to MEPs: Commission proposal to designate 2013 as "European Year of Citizens".

⁽³⁹⁾ COM(2011) 489 final – 2011/0217 (COD).

⁽⁴⁰⁾ COM(2010) 603 final.

⁽⁴¹⁾ Ziņojums par 2007.–2010. gadā panākto virzībā uz reālu ES pilsonību, COM(2010) 602 final, Brisele, 27.10.2010.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Atbalsts izaugsmei un darbavietām – Eiropas augstākās izglītības sistēmu modernizācijas programma””

COM(2011) 567 final

(2012/C 181/25)

Ziņotājs: **Joost VAN IERSEL kgs**

Līdzziņotājs: **Juraj STERN kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2011. gada 20. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Atbalsts izaugsmei un darbavietām — Eiropas augstākās izglītības sistēmu modernizācijas programma””

COM(2011) 567 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 29. februārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (28. marta sēdē), ar 100 balsīm par, 1 balsi pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1 Lai ekonomikas un intelektuālajā jomā Eiropa nākotnē gūtu panākumus, ļoti svarīga ir labi izveidota augstākās izglītības sistēma, jo tā veido pamatu sabiedrības un ekonomikas attīstībai, sekmē nākamo paaudžu dzīves un darba apstākļu uzlabošanu un būtiski ietekmē Eiropas sabiedrības jauno vērtību veidošanos.

1.2 EESK lielā mērā piekrīt Komisijas analīzei, kā arī Komisijas un Padomes priekšlikumiem un ieteikumiem ⁽¹⁾, kuri būs jāievieš tuvākajos gados un no kuriem daudzi sasaucas ar 2009. gada EESK atzinumu par tematu “Augstskolas Eiropai” ⁽²⁾. EESK uzsver, ka ES programma ir jāpilnveido, un cer, ka Padome rīkosies apņēmīgāk.

1.3 Lai gan arvien vairāk cilvēku apzinās šā jautājuma nozīmi un viedokļi ir tuvinājušies, vēl ir ļoti daudz nepaveikto darbu. Uz papīra izklāstīto uzlabojumu ieviešana bieži vien kavējas. Personīgā ieinteresētība, (slēpts) protekcionisms un — neskatoties uz Boloņas procesu — augstākajā izglītībā joprojām pastāvošā lielā daudzveidība un sadrumstalotība neļauj ātri ieviest pārmaiņas. Tas nebūt nav tehniskas dabas jautājums, jo pielāgojumi bieži vien nozīmē, ka jāpārveido izveidotās struktūras un jāmaina pilnvaru sadalījums, metodes, programmas un prioritātes. Modernizācijas procesā šiem jautājumiem jāseko līdzī nepārtraukti, un tas jā dara rūpīgāk un detalizētāk.

1.4 Lietderīga augstākās izglītības iestāžu daudzveidība, protams, ir vēlama, un atzinīgi vērtējams tas, ka pastāv gan klasiskās universitātes, kas darbojas kā mācīšanas un pētniecības centri, gan cita veida augstākās izglītības iestādes, piemēram,

profesionālās augstākās izglītības iestādes, galvenokārt reģionālas (arī pārrobežu) izglītības iestādes un iestādes, kas piedāvā tikai nedaudzus mācību kursus. Jānorāda, ka vispār ir vajadzīga pārdomāta specializācija un atšķirīgi novirzieni. EESK uzsver, ka svarīgi ir panākt lielāku efektu, dažāda veida izglītības iestādēm sadarbojoties, un nodrošināt elastīgas iespējas izglītības iegūšanai visos līmeņos.

1.5 Stratēģija “Eiropa 2020” jāsteno pilnībā — gan saturiskajā, gan organizatoriskajā ziņā. Komisijai, Padomei, dalībvalstīm un augstākās izglītības sistēmai kopīgi jāuzņemas atbildība un darbība efektīvi jākoordinē. Augstākā izglītība ir saistīta ar stratēģijas “Eiropa 2020” pamatiniciatīvām (piemēram, “Inovācijas savienība”, “Rūpniecības politika”, “Jaunu prasmju un darba vietu programma” un “Jaunatne kustībā”). Katrai valstij paredzētajos ieteikumos, kurus sagatavo “Eiropas pusgadā”, uzmanība jāvelta arī augstākās izglītības sistēmām un politikai.

1.6 Lai iestādes varētu veikt tām uzticētos pamatuzdevumus un uzlabot izmaksu lietderību (*better value for money*), ļoti svarīga ir iestāžu neatkarība ⁽³⁾, pārskatatbildība un darbības pārredzamība. Šie faktori būtiski ietekmē arī centienus panākt, ka augstākajai izglītībai ir liela nozīme darba vietu izveidē, centienos nodrošināt darbaspēka piemērotību darba tirgus prasībām un inovācijas jomā. Ar (valstu) rīcības programmām jāpanāk, ka pārvaldība kļūst profesionālāka un mācību programmas atbilst mūsdienu prasībām, un jānodrošina apmācība, pasniegšanas un pētniecības kvalitāte, specializācija, kā arī mācību iestāžu prestižs starptautiskā mērogā. Īpaša uzmanība jāvelta uzņēmējdarbības principu ievērošanai universitātēs.

⁽¹⁾ Eiropadomes 2011. gada 28.–29. novembra secinājumi par modernizācijas programmu.

⁽²⁾ OV C 128, 18.5.2010., 48.–55. lpp.

⁽³⁾ Skatīt jaunāko pētījumu “*University Autonomy in Europe II – the Scoreboard*” (“Eiropas universitāšu darbības neatkarība II. Rezultātu pārskats”), *European University Association*, 2011. Izaugsmes iespējas joprojām ir ļoti lielas.

1.7 Ļoti liela nozīme ir finansējumam. Uztrauc tas, ka augstākās izglītības iestādēm trūkst līdzekļu un budžeta ierobežojumu dēļ vēl vairāk jāsamazina publiskā sektora finansējums. Tas negatīvi ietekmēs arī stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošanu un Eiropas vietu pasaulē. Augstākajai izglītībai jānodrošina pienācīgs finansējums no visiem pieejamajiem avotiem. Jāizplata informācija par dažādiem labas prakses piemēriem šajā jomā.

1.8 Studentu skaits joprojām strauji palielinās. Visās jomās un visos līmeņos jānodrošina dzimumu līdztiesība. Ņemot vērā ekonomikas un visas sabiedrības dinamiku, vajadzīga netraucēta piekļuve un pienācīga kvalitāte. Ja kādā valstī tiek ieviesta (vai palielināta) mācību maksa, jāparedz arī papildu pasākumi, lai nodrošinātu stipendijas un aizdevumus un to pieejamību.

1.9 Jāpalielina tehnisko zinātņu studentu, pasniedzēju un pētnieku skaits; jāpaaugstina tehniskās izglītības prestižs. Sociālo partneru un darba tirgus ekspertu ieguldījumam jābūt ļoti strukturētam. Uzņēmumiem — lai tie būtu lieli vai mazi — jābūt iespējai sniegt būtisku ieguldījumu mācību programmu izstrādē, apmācībā un uzņēmējdarbības gara veidošanā.

1.10 Universitātēm un uzņēmumiem — abām pusēm saglabājot savu neatkarību un uzdevumus — kopīgi jāizstrādā stratēģiskas inovācijas programmas. Augstākās izglītības iestāžu un uzņēmumu sadarbība parasti ļoti bagātina pētniecību, sekmē zināšanu nodošanu un palīdz attīstīt citās jomās izmantojamās prasmes un ģenerēt idejas. Jāpopularizē ļoti šādas sadarbības piemēri.

1.11 Lai panāktu izmaksu lietderību un starptautiskā mobilitāte būtu sekmīga, nenovērtējama nozīme ir reitinga un kvalitātes novērtējuma sistēmai. EESK atbalsta rūpīgi izstrādātās reitinga sistēmas “U-Multirank” ieviešanu. Papildus tam jānodrošina vairāk informācijas gan par citiem studentu un pētnieku mobilitātes nosacījumiem, gan par internacionalizāciju.

1.12 Augstākās izglītības sistēmu atšķirību mazināšana uzlabo studentu un pētnieku pārrobežu mobilitātes iespējas, un tas pozitīvi ietekmē gan individuālo sniegumu, gan Eiropas darba tirgu un Eiropas integrāciju. “Erasmus” programmā būtu jāparedz izmēģinājuma projekts “Mobilitātes semestris”.

1.13 EESK pilnībā atbalsta modernizācijas programmas saistīšanu ar pamatprogrammu “Apvārsnis 2020”, programmu “Erasmus visiem” un struktūrfondiem.

2. Ievads

2.1 Visu līmeņu izglītība ir ļoti svarīga. Ievērojot subsidiaritātes principu, augstākā izglītība Eiropā ir attīstījusies valstu līmenī. Lisabonas līgumā minēts, ka vienīgās jomas, kurās ES var īstenot pasākumus, ir arodapmācība un pārkvalificēšana. ⁽⁴⁾

⁽⁴⁾ XII sadaļa “Izglītība, arodapmācība, jaunatne un sports”, 165. un 166. pants.

2.2 Boloņas konferencē 1999. gadā aizsāka būtiskas pārmaiņas, un pēc konferences Eiropā tika ieviesta bakalaura, maģistra un doktora grādu sistēma. Boloņa panāktā vienošanās ir sekmējusi Eiropas augstākās izglītības sistēmu atšķirību mazināšanu.

2.3 Kopš tā laika ES sākusi īstenot tādas sekmīgas starptautiskas programmas studentiem un pētniekiem kā “Erasmus”, “Erasmus Mundus”, Marijas Kirī vārdā nosauktās darbības un citas. Ar secīgām pamatprogrammām ES sistemātiski atbalstījusi pārrobežu pētniecības projektus.

2.4 Universitātēs un to sadarbības jomā turpinās reformas un tiek īstenotas augšupējas iniciatīvas, tostarp veidotas līdzīga novirziena universitāšu grupas, piemēram, Eiropas pētniecības augstskolu līga, Coimbra grupa un citas, kas atbalsta specializāciju dažādās jomās, piemēram, pētniecībā vai sociālajās zinātnēs.

2.5 EESK 2009. gadā secināja: “Augstskolu sistēma šobrīd nav optimāla, un tādēļ augstskolu lielais potenciāls ir nepietiekami attīstīts.” ⁽⁵⁾ Šim viedoklim modernizācijas programmā ⁽⁶⁾ piekrīt arī Komisija. Padome secina, ka “izglītības un pētniecības kvalitāte ir galvenais (...) modernizēšanas virzītājspēks” un ka “izglītības, pētniecības un inovācijas veidotā zināšanu trīsstūra stiprināšana ir viens no pamatnosacījumiem” ⁽⁷⁾ nodarbinātībai un izaugsmei.

2.6 Augstākās izglītības modernizēšana jāveic, ņemot vērā ļoti dažādos apstākļus un valstu un reģionu atšķirības sociālajā un ekonomikas jomā. Klasiskajām universitātēm un citām izglītības iestādēm ir konkrēti uzdevumi. Klasiskās universitātes koncepcija ietver gan izglītību un mācības, gan pētniecību.

2.7 Domājot par ilgtspējīgu sociālo un ekonomisko atjaunotni, jārikojas izlēmīgi, lai uzlabotu augstākās izglītības kvalitāti.

2.8 Paziņojumam pievienotajā darba dokumentā ⁽⁸⁾ papildus plašai vēlamu reformu analīzei iekļauts kopsavilkums par dalībvalstu centieniem sekmēt modernizāciju. Tomēr būtu jānovērs būtiskās atšķirības, kas joprojām vērojamas šādās svarīgās jomās:

— valstu ekonomikas ražīgums (sabiedrības procentuālā daļa, kas ir ieguvusi augstāko izglītību, un ekonomikas ražīgums uz vienu iedzīvotāju),

— darbaspēka atbilstība darba tirgus prasībām,

⁽⁵⁾ OV C 128, 18.5.2010., 48.–55. lpp., 1.1. punkts.

⁽⁶⁾ COM(2011) 567 final, 2. lpp.

⁽⁷⁾ Padomes secinājumi par augstākās izglītības modernizēšanu, 2011. gada 28. un 29. novembris.

⁽⁸⁾ SEC(2011) 1063 final, 48. lpp.

- centieni sasniegt saskaņoto mērķi, proti, panākt, ka Eiropas Savienībā augstāko izglītību iegūst 40 % abiturientu (neskatoties uz to, ka visā Eiropā studentu skaits augstākās izglītības iestādēs ir būtiski palielinājies),
- ieguldījumi augstākajā izglītībā, finansēšanas kārtība un publiskā un privātā sektora finansētās augstākās izglītības attīstība,
- iestāžu finansiālā un institucionālā autonomija un pārskatbaidība (atšķirības joprojām vērojamas, lai gan īstenota plaša un tālejoša augstākās izglītības pārvaldes reforma).

2.9 Vispārējā analizē Komisija norāda uz pārmaiņām, konkrēti, zināšanu trīsstūra veidošanos Eiropā, universitāšu un uzņēmēju aprindu ciešākām attiecībām, koncentrēšanos uz tādām darbības jomām, kam vajadzīgas plašas zināšanas (piemēram, pētniecību un izstrādi), tirgvedību un pārdošanu, vērtību ķēdes pārvaldību un finanšu pakalpojumiem, pakalpojumiem kopumā, IKT, nepietiekami pārstāvētām sabiedrības grupām, pārmaiņām dzimumu līdzsvarā (Eiropā vairāk nekā puse no bakalaura un maģistra programmu studentiem ir sievietes, bet doktora studiju programmās vērojama pretēja tendence) un plašu pārrobežu mobilitāti, kas saistīta ar mācībām Eiropā un pasaulē.

2.10 EESK rosina veikt dziļāku analīzi un izstrādāt plašākus ziņojumus un ieteikumus, kas attiecas katru valsti, un šajā darbā izmantot sistemātisko, katrai valstij pielāgoto metodi, ko lieto Boloņas procesa progresā ziņojumos, un ESAO padziļinātos pētījumus par augstāko izglītību un kvalitātes novērtēšanu. Izmantojot katrai valstij pielāgotu pieeju, varēs apzināt labas prakses piemērus.

2.11 EESK atzīmē, ka pārsvarā vispārīgi formulētajā analizē nav skarti vairāki svarīgi jautājumi, piemēram, valstu un reģionu politiskā iesaistīšanās augstākajā izglītībā, dalībvalstu izpratne par to, kā jāveicina līdzdalība un jāpaaugstina kvalitāti, pārvaldes iestāžu pieeja, nosakot konkrētas prasības profesoriem, pasniedzējiem, pētniekiem un studentiem, dažādu augstākās izglītības līmeņu savstarpējās attiecības dalībvalstīs, veidojamā savstarpējā sapratne par izglītību un pētniecību universitātēs un, visbeidzot, ticami statistikas dati.

2.12 Komisija un Padome uzskata, ka augstākās izglītības un tautsaimniecības saiknei ir īpaša nozīme. Tās konkrēti nemin medicīnas zinātnes, sociālās zinātnes vai humanitārās zinātnes. Tas ir saprotams, jo, it īpaši krīzes laikā, ir jākoncentrējas uz noteiktām prioritātēm. No otras puses, tā kā visu izglītības veidu mērķis ir nodrošināt optimālu saikni starp izglītību un darbu, ļoti vēlams būtu apspriest, kā modernizācija būtu jāveic fakultātēs vai augstskolās, kam nav ciešas saiknes ar ekonomiku (neraugoties uz šādas saiknes nozīmību).

2.13 Uzņēmumiem un medicīnas fakultātēm būtu jāsadarbojas, jo jaunas un ar zemām izmaksām saistītas diagnostikas un ārstniecības tehnoloģijas nevar ieviest, nenodrošinot kapitālietilpīgu apmācību, kura ir dārga un kurā ir jāiegulda daudz līdzekļu, un patiešām kvalitatīvu izglītību un mūžizglītību. Šāda sadarbība palīdzēs samazināt mirstību un invaliditātes gadījumu skaitu.

3. Stratēģija “Eiropa 2020” un augstākā izglītība

3.1 EESK 2009. gadā atzīmēja, ka Lisabonas stratēģija un Eiropas augstākā izglītība varētu būt nozīmīgi modernizācijas procesa virzītājspēki. Līdzīgi arī Komisija ļoti pareizi norāda uz universitāšu saikni ar stratēģijas “Eiropa 2020” mērķiem.

3.2 Būtisks stratēģijas “Eiropa 2020” ieviests jauninājums saistīts ar pārvaldību: paredzēts uzlabot saskaņošanu gan Komisijā, gan starp dalībvalstīm un ES, tai skaitā jautājumos, kas neietilpst vai tikai daļēji ietilpst līguma darbības jomā.

3.3 Augstākajai izglītībai ļoti svarīgas ir tādas pamatiniciatīvas kā “Rūpniecības politika”, “Inovācijas savienība”, “Jaunu prasmju un darba vietu programma” un “Jaunatne kustība”.

3.4 Lai sekmētu universitātēs veicamās reformas, Komisijai būtu jāveic aktīvāka pārraudzība, kuras elements ir arī “Eiropas pusgadā” izstrādātie ieteikumi katrai dalībvalstij.

3.5 Augstākās izglītības modernizācijas programma pilnībā jāaskaņo ar stratēģiju “Eiropa 2020”. EESK atzinīgi vērtē to, ka stratēģijā “Eiropa 2020” atzīta izglītības nozīmīgā loma un Komisijas stratēģiskā programma ir saistīta ar “Eiropa 2020”.

3.6 EESK uzskata, ka stratēģijas “Eiropa 2020” saikni ar augstāko izglītību veido šādi elementi:

- stratēģija “Eiropa 2020” augstāko izglītību sasaista ar inovāciju, rūpniecības politiku un mobilitāti;
- stratēģija veido papildu pamatu viedokļu apmaiņai un sadarbībai starp Komisiju un dalībvalstīm, starp dalībvalstīm un starp izglītības iestādēm;
- stratēģija dod jaunus impulsus modernizācijai valstu līmenī;
- pārmaiņām augstākās izglītības sistēmā jāpievērš uzmanība, kārtējā “Eiropas pusgadā” izstrādātajos ieteikumos katrai valstij;
- stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošanas gaitā tiks izveidoti jauni sadarbības forumi un līderīgi pārrobežu sadarbības tīkli;
- saikne ar rūpniecības politiku un inovāciju nozīmē to, ka būtu vairāk jāapspriežas ar privāto sektoru; joprojām netiek pietiekami novērtēta apspriešanās ar MVU un mikrouzņēmumiem. EESK uzsver, ka augstākās izglītības iestādēm, valdībām un Komisijai programmu un mācību kursu izstrādē būtu jāizmanto šo uzņēmumu praktiskā pieredze.

3.7 Komisija jautājumus iedalījusi divās grupās: pirmkārt, svarīgi jautājumi, kuru risināšana ir dalībvalstu (un izglītības iestāžu) kompetencē, un, otrkārt, konkrēti jautājumi, ko risina Eiropas Savienība. Taču EESK uzskata, ka būtu jārunā par dalībvalstu un Komisijas kopīgu atbildību par stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošanu.

4. Dalībvalstu, Padomes un augstākās izglītības iestāžu uzdevumi

4.1 Jānosaka, kādi ir svarīgākie dalībvalstīs risināmie jautājumi, un pēc tam mērķtiecīgi jārikojas. Jādarbojas aktīvāk. Padomei, pamatojoties uz Komisijas ieteikumiem, būtu jānosaka prioritātes, kuru īstenošanu dalībvalstīs pārraudzītu Komisija.

4.2 Īpašu uzmanību vēlams pievērst “elastīgākām pārvaldības un finansēšanas sistēmām, kurās rasts līdzsvars starp izglītības iestāžu lielāku autonomiju un atbildību attiecībā uz visām ieinteresētajām personām”⁽⁹⁾, tas sekmētu specializāciju, uzlabotu izglītības un pētniecības kvalitāti un palielinātu daudzveidību.

4.3 EESK 2009. gadā norādīja, ka ļoti svarīgi ir nodrošināt piemērotus pamatnosacījumus un autonomiju.⁽¹⁰⁾ Lai gan organizēšana, tostarp autonomija un finansēšana, ir viens no galvenajiem dalībvalstu kompetencē esošajiem jautājumiem, EESK uzskata, ka šos aspektus vajadzētu apspriest gan dalībvalstīm, gan Padomē, jo tie būtiski ietekmē pasniedzējus un studentus.

4.4 EESK piekrīt politikas mērķiem, kas uzskaitīti modernizācijas programmas 2.5. punktā ierāmētajā tekstā “Galvenie risināmie politikas jautājumi”. Šie mērķi paredz nebūt ne tikai tehniskus pielāgojumus. Tie lielā mērā ir saistīti ar valstu politikas pamatnosacījumiem. Vispirms jānosaka valdību un tikai tad augstākās izglītības uzdevumi. Būtiska nozīme ir politiskās rīcības pastāvībai un tiesību un normatīvajiem aktiem, kas jāapspriež ar visām ieinteresētajām personām.

4.5 Valdības un iestādes būtu arī jārosina salīdzināt lielākas autonomijas priekšrocības, kas gūtas citās valstīs.

4.6 Pretēji ierastajai praksei, proti, centieniem nodrošināt neierobežotu augstākās izglītības pieejamību⁽¹¹⁾, galvenā uzmanība — kā tiek norādīts pašreizējās debatēs par augstāko izglītību — būtu jāpievērš pārdomātai specializācijai, stratēģisku izvēļu daudzveidībai un t.s. izcilības centru izveidei. Šajā ziņā varētu mācīties no labas prakses piemēriem dalībvalstīs.

4.7 EESK atzīst, ka minētie mērķi varētu būt saistīti ar būtiskām pārmaiņām dalībvalstu izglītības pamatkonceptijā. Šis jautājums, tostarp celveži un termiņi, būtu jāapspriež Padomē.

4.8 Pašreizējās krīzes apstākļos nav noliedzams, ka izglītības modernizācija ir saistīta ar ekonomiku. Bet procesam jābūt plašākam. EESK norāda arī uz to, ka sociālajās un humanitārajās zinātnēs, kas būtiski ietekmē Eiropas intelektuālo dzīvi, vērtību sistēmu un identitāti, ir vajadzīgi mūsdienīgi kvalifikācijas

paaugstināšanas, mācību programmu, akadēmisko grādu piešķiršanas un mobilitātes standarti. Ekonomiku pozitīvi ietekmē arī labi pārvaldītas medicīnas fakultātes un sociālās un humanitārās zinātnes.

4.9 EESK atbalsta ciešāku attiecību veidošanu starp augstākās izglītības iestādēm un uzņēmumiem. Tā piekrīt viedoklim, ka zināšanu trīsstūra darbībai ļoti nozīmīgas būs ciešas un produktīvas saiknes starp izglītību, pētniecību un uzņēmējdarbību apvienojumā ar pāreju uz atvērtu inovāciju (*open innovation*).

4.10 Tāpēc EESK atbalsta ar ekonomiku tieši vai netieši saistīto iestāžu partnerības ar dažādiem uzņēmumiem, un piekrīt viedoklim, ka šādu partnerību veidošana ir “augstākās izglītības iestāžu pamataktivitāte”⁽¹²⁾. Galvenā uzmanība jāpievērš studentu uzņēmējdarbības garam un radošajām un jaunrades spējām, kā arī interaktīvai mācību videi un zināšanu nodošanas infrastruktūrai. Bez aizspriedumiem būtu jāraugās arī uz uzņēmējdarbības principu ievērošanu universitātēs.

4.11 Jārada tādi apstākļi, lai studenti varētu viegli pāriet no viena veida izglītības iestādes uz citu, tostarp jāpaver elastīgas iespējas pāriet no pēcvidusskolas profesionālās izglītības un apmācības uz augstāko izglītību, lai varētu paaugstināt kvalifikāciju.⁽¹³⁾ Tas arī būtiski uzlabotu mūžizglītības iespējas.

4.12 Īpaša uzmanība jāpievērš reģionālajai attīstībai. Daudzos reģionos, jo sevišķi lielpilsētu teritorijās, sevišķi svarīga ir saikne starp augstāko izglītību, darba tirgu, pētniecību, inovāciju un uzņēmējdarbību. Tādos reģionos turpinās starpvalstu un pat pasaules mēroga specializācija. Augstākās izglītības iestāžu sistemātiska iesaiste parasti labvēlīgi ietekmē vietējo un reģionālo attīstību un uzlabo ekonomikas spēju pārvarēt grūtības. Valstu pārvaldes iestādes jārosina stimulēt šādus reģionālos procesus.⁽¹⁴⁾

4.13 EESK uzsver pārrobežu reģionālās sadarbības nozīmi augstākajā izglītībā. Eiropas teritoriālās sadarbības grupu izveide paver iespēju atbalstīt gan kaimiņreģionus, gan arī reģionus, kuriem ir līdzīga ekonomikas struktūra.⁽¹⁵⁾

4.14 Ļoti svarīgs jautājums ir finansēšana. Krīze ietekmē finansējumu, ko augstākā izglītība saņem no publiskā sektora. Pastāv risks, ka arī turpmāk augstākās izglītības vidējais finansējumu būs strukturāli nepietiekams. Eiropas Savienībā augstākajai izglītībai atvēl 1,2 % no IKP, savukārt Amerikas Savienotajās Valstīs šis rādītājs ir 2,9 % no IKP, bet Japānā — 1,5 % no IKP. Turklāt salīdzinājumā ar ASV un Japānu privātā sektora

⁽⁹⁾ COM(2011) 567 final, 9. punkts., OV C 128, 18.5.2010., 48.–55. lpp., 1.4. punkts

⁽¹⁰⁾ OV C 128, 18.5.2010., 48.–55. lpp., 1.4., 3.5.1. un 3.5.2. punkts.

⁽¹¹⁾ No 2000. līdz 2009. gadam augstākās izglītības studentu skaits Eiropas Savienībā palielinājās par 22,3% un sasniedza vairāk nekā 19,4 miljonus (avots: Eiropas Komisijas dienestu darba dokuments “Developments in European higher education systems”, SEC(2011) 1063 final, 16. lpp.). Taču tas neko neliecina par iegūtās kvalifikācijas kvalitāti.

⁽¹²⁾ COM(2011) 567 final, 8. lpp. Skatīt arī 2011. gada 28.–29. novembra Padomes secinājumus, kuros uzsvērtas partnerības un sadarbība ar uzņēmēju aprindām un citiem publiskā un privātā sektora dalībniekiem.

⁽¹³⁾ OV C 68, 6.3.2012., 1. lpp., kurā citstarp Komiteja aicina Komisiju apvienot Boloņas un Kopenhāgenas procesus vienā integrētā pieeja un OV C 68, 6.3.2012., 11. lpp.

⁽¹⁴⁾ OV C 376, 22.12.2011., 7. lpp.

⁽¹⁵⁾ Turpat, 5.7. un 5.8. punkts.

izdevumi ir ļoti nelieli. Vienlaikus būtisks progress vērojams arī BRIC valstīs (Brazīlija, Krievija, Indija un Ķīna). EESK atzīmē, ka agrākais ES mērķis — augstākajai izglītībai novirzīt 2 % no IKP — nav iekļauts stratēģijā “Eiropa 2020”.

4.15 Stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošana būtu jāatbalsta, paredzot vajadzīgo finansējumu un izvirzot tādas mērķus kā augsti kvalificētu absolventu sagatavošana, profesionālāka pārvaldība un atbilstošs izmaksu lietderības līmenis.

4.16 Dalībvalstīs tiek izmantoti ļoti dažādi finansējuma avoti. Dažās valstīs stāvoklis ir daudz labāks nekā citās. Tā kā pastāv saistība starp augstskolu darba rezultātiem un nodarbinātību, būtiski ir saglabāt pietiekamu finansējumu, un tāpēc jānodrīkst izmantot plašāku finansējuma avotu klāstu, tostarp izmantot publiskos līdzekļus, lai piesaistītu privātā sektora vai citus publiskos ieguldījumus (*match-funding*).

4.17 Labi strukturētas attiecības starp kvalificētām izglītības iestādēm un tautsaimniecību noteikti var mazināt lejupslīdi. Augstākajai izglītībai jāgūst labums no inovācijas, kas notiek uzņēmumos. Tomēr uzņēmumu vai privātais finansējums nekādā gadījumā nedrīkst nepamatoti ietekmēt mācību programmas vai fundamentālos pētījumus.

4.18 Universitātēm un uzņēmumiem — abām pusēm saglabājot neatkarību un uzdevumus — kopīgi jāizstrādā stratēģiskas inovācijas programmas. Universitāšu un tautsaimniecības kontaktu nostiprināšanu varētu sekmēt t.s. zināšanu alianses (*knowledge alliances*). Šajā ziņā nozīmīgu atbalstu varētu sniegt Eiropas Inovācijas platforma, ko ES iecerējusi izveidot un kas aptver svarīgākās pamattehnoloģijas.

4.19 Augstākās izglītības iestāžu sadarbība un viedokļu apmaiņa ar uzņēmumiem parasti ļoti bagātina pētniecību, sekmē zināšanu nodošanu un palīdz attīstīt citās jomās izmantojamās prasmes un ģenerēt idejas. Būtu jāpopularizē labas prakses piemēri šajā jomā.

4.20 Modernizācijas programmā nav pausts viedoklis par mācību maksu, jo šis jautājums pilnībā ir valstu kompetencē. Eiropā ieviestas dažādas sistēmas. Vērojams, ka kopumā gada maksas pakāpeniski palielinās. Mācību maksa ir strīdīgs jautājums.

4.21 EESK norāda uz arvien lielākām dilemmām: studentu skaits palielinās, kvalitāte jāuzlabo, un, lai iegūtās prasmes būtu piemērotas darba tirgum, jāpaaugstina izglītības standarti, bet dalībvalstīs publiskā finansējuma apmērs saglabājas nemainīgs vai pat mēdz samazināties. Tā ir liela problēma. EESK uzsver: ja kādā valstī tiek ieviesta (vai palielināta) mācību maksa, jāparedz arī papildu pasākumi, lai nodrošinātu stipendijas un aizdevumus un to pieejamību.

4.22 Pārāk daudz studentu priekšlaicīgi pamet augstskolu, un augstākajai izglītībai būtu jāpiesaista plašāki sabiedrības slāņi. It sevišķi mazāk attīstītajās valstīs jāuzlabo sociālā un kultūras vide.

4.23 Lielāki skaitļi tomēr nav piemērots kritērijs. Vēriba nav jāvelta kvalifikāciju ieguvušo skaitam, bet gan objektīvi novērtējamajiem kvalitātes rādītājiem.

4.24 Attiecībā uz kvalifikāciju jāievēro šādi principi:

— būtu jāapspriežas ar sociālajiem partneriem un darba tirgus ekspertiem, lai nodrošinātu darbaspēka atbilstību darba tirgus prasībām;

— ļoti svarīga ir apspriešanās ar uzņēmumiem; regulāri jāapspriežas ne tikai ar lieliem uzņēmumiem, bet arī ar MVU un mikrouzņēmumiem; tas jā dara jo īpaši tādēļ, ka palielinās rūpniecisko procesu sadrumstalotība un tos uztic ārpalpojumu sniedzējiem;

— jānodrošina, ka kvalifikāciju, kas vajadzīga darba tirgū noteikto dinamisko pārmaiņu dēļ, var iegūt duālās apmācībasursos, bet šāda apmācība nav iespējama bez sadarbības un partnerības ar uzņēmumiem;

— jāpaplašina starpdisciplināras un daudzās jomās izmantojamās zināšanas;

— kvalifikācijai arī jāsekmē pārdomāta specializācija, kas paaugstina (starptautisko) prestižu vai veicina reģionālo specializāciju;

— saglabājot augstākās izglītības daudzveidību, kvalifikācijas iegūšana jāregulē tā, lai tiktu veicināta Eiropas mēroga (un starptautiskā) mobilitāte un karjeras veidošana.

4.25 EESK ļoti pozitīvi vērtē paziņojumā ietvertos ierosinājumus par kvalifikāciju, kvalitātes nodrošināšanu un augstākās izglītības saikni ar pētniekiem. Komiteja arī piekrīt viedoklim, ka izglītības modernizācija ir atkarīga no pasniedzēju un pētnieku kompetences un radošuma⁽¹⁶⁾ — šo faktu bieži vien piemirst. Tāpēc ir jānovērš visi kavējošie administratīvie šķēršļi karjerai akadēmiskajā jomā, piemēram, papildu akadēmiskie līmeņi, kas pastāv dažās valstīs (tostarp Polijā).

4.26 Tā kā studentu skaits ir strauji palielinājies, satraukumu rada kompetentu pasniedzēju trūkums. Lai mācību un pētniecības kvalitāte būtu pienācīgā līmenī, jānodrošina apmierinoši darba apstākļi, labas karjeras veidošanas iespējas izglītības jomā, profesionālās izaugsmes un apmācības iespējas un atziņība par izcilu darbu. Tas šķiet pašsaprotami, bet lielākajā daļā dalībvalstu patlaban ir vērojama tieši pretēja aina. Tāpēc Padomei būtu jāpieņem politikas vadlīnijas.

4.27 Komisija ļoti pareizi uzsver, ka vajadzīgs plašs studiju iespēju klāsts. Sabiedrībā jāpaaugstina tehniskās izglītības prestižs. Gan sociālie partneri valsts un reģionālajā līmenī, gan atsevišķi uzņēmumi var būtiski sekmēt tehniskās izglītības prestiža paaugstināšanu. EESK īpaši norāda uz MVU, galvenokārt mazo uzņēmumu un mikrouzņēmumu apņēmīgo darbību reģionālajā līmenī.

⁽¹⁶⁾ COM(2011) 567 final, 5. lpp.

4.28 Eiropā notiekošajās debatēs galvenā uzmanība jāpievērš tam, kā palielināt augstākā izglītības nozīmi inovācijas procesā, darba vietu izveidē un centienos panākt darbaspēka atbilstību darba tirgus prasībām.⁽¹⁷⁾ Tas būtu jāizvirza par visu ieinteresēto personu pamatmērķi, un par tā sasniegšanu Komisijai, Padomei, dalībvalstīm, kā arī pašām augstākās izglītības iestādēm kopīgi jāuzņemas atbildība.

4.29 Tā kā ir jārisina ļoti lielas problēmas, jānorāda, ka Komisijas un Padomes augstākās izglītības programma joprojām ir ļoti nepilnīga un samērā neefektīva. EESK uzsver, ka pašreizējās krīzes apstākļos Padomei, dalībvalstīm un augstākās izglītības iestādēm būtu jāveic mērķtiecīgāki, pārliecinošāki pasākumi. Zināmas pārmaiņas ir sākušās, bet tās ir jāpaātrina.

4.30 Visām iesaistītajām personām jāuzņemas vienāda atbildība par kvalifikācijas paaugstināšanu, mācību programmām, kvalitātes nodrošināšanu, specializāciju u.c. aspektiem. Padomei būtu jāizstrādā ceļvedis un konkrēts grafiks, un ceļvedi jāievēro augstākās izglītības saikne ar inovāciju un darbaspēka atbilstību darba tirgus prasībām. Augstākās izglītības iestādēm šis process jāatbalsta, pašām formulējot, kāds varētu būt to ieguldījums kvalitātes paaugstināšanā un sociālajā inovācijā un jaunu produktu radīšanā.

4.31 Programmā noteikti jāiekļauj Eiropas Pētniecības telpas jautājumu komitejas (ERAC) norādes par ļoti svarīgiem mērķiem universitāšu pārvaldības un institucionālās reformas jomā, kā arī par inovācijas, pētniecības un izglītības savstarpējo saistību. Tas jādara, lai bruģētu ceļu pārmaiņām daudzās Eiropas universitātēs.⁽¹⁸⁾

5. Komisijas uzdevumi

5.1 EESK pozitīvi vērtē augstākās izglītības modernizācijas mērķus, ko Komisija sev izvirzījusi un kas atbilst pagājušā gada novembrī Padomes secinājumos uzsvērtajai pieejai.

5.2 Komiteja atbalsta viedokli, ka politikas veidošanā, arī attiecībā uz sniegumu un pārredzamību, Komisija varētu censties un tai būtu jācenšas pamatoties uz pieredzi. Laikā, kad galvenokārt saskaramies ar valstu veiktiem pētījumiem un izvirzītiem mērķiem, kas turklāt bieži vien ir politisku apsvērumu motivēti, ļoti svarīga ir Komisijas proaktīva darbība — tās sagatavoti objektīvi novērtējumi. Tas attiecas arī uz Padomē apspriestajām pilnvarām.

5.3 Iespējams, ka šādi Eiropas līmeņa novērtējumi rosinās dalībvalstis, universitātes un pētniecības centrus ieguldīt vajadzīgos pūliņus; tas nostiprinātu vispārējo satvaru un, cerams, sekmēs virzību uz kopēju mērķu izvirzīšanu.

5.4 Ņemot vērā iepriekš minēto, EESK atzinīgi vērtē visaptverošās snieguma reitinga un informācijas sistēmas “U Multi-rank” ieviešanu. Tā, cerams, palielinās skaidrību par dažādu

iestāžu uzdevumiem un ļaus objektīvi salīdzināt Eiropas augstākās izglītības rezultātus. Vispār būtu arī lietderīgi papildus Šanhajas viendimensionālajam reitingam un citiem reitingiem izveidot Eiropas reitinga tabulu.

5.5 Kā EESK 2009. gadā norādīja, nenovērtējama nozīme ir objektīva reitinga un kvalitātes novērtējuma sistēmai, kas aptvertu plašu jautājumu loku, kuri skar daudzas un dažādas iestādes.⁽¹⁹⁾ Pārredzamība, ko nodrošinās pārbaudāma, neatkarīga un nepolitiska struktūra, rosinās valstu pārvaldes iestādes un augstākās izglītības iestādes lielāku uzmanību pievērst kvalitātei, diferenciācijai un pārdomātai specializācijai. Kā Komisija norāda, “šis neatkarīgi vadītais rīks informēs par visu augstākās izglītības nozarē iesaistīto personu izvēli un lēmumu pieņemšanu”⁽²⁰⁾.

5.6 Turklāt šāda informācija par universitātēm varētu sekmēt studentu, pasniedzēju, pētnieku un profesoru pārrobežu mobilitāti un, veicinot jaunu sadarbības tīklu un partnerību veidošanos un Eiropas augstākās izglītības iestāžu konkurenci, arī pētniecības līmeņa paaugstināšanos.

5.7 Padome uzsver, ka studentu un pētnieku mobilitāte, kas nodrošina zināšanu brīvu apriti, ir “piektā brīvība”. ES programmas studentu un pētnieku pārrobežu mobilitātes sekmēšanai jau tagad darbojas sekmīgi. Tomēr jānovērs pašreizējie sistēmiskie trūkumi. Lai likvidētu šķēršļus, kas kavē mācību mobilitāti, būtu vēlams izveidot mobilitātes rezultātu tabulu.

5.8 Izvirzot attiecīgas prasības, būtu jāpanāk studentu aktīvā iesaistīšanās *Erasmus* programmā. EESK iesaka īstenot izmēģinājuma projektu “Mobilitātes semestris” — piektais semestris bakalaura programmā. Programmai jābūt arī tādai, lai finansālā ziņā to varētu atļauties ikviens pretendents. EESK atbalsta ideju analizēt potenciālās studentu mobilitātes plūsmas un Komisijas priekšlikumus par Eiropas kredītpunktu pārneses un uzkrāšanas sistēmu (ECTS) un par *Erasmus* maģistra grāda mobilitātes shēmu.

5.9 LESD 179. panta 1. punktā pausta ļoti skaidra nostāja par pētniecību Eiropas Savienībā.⁽²¹⁾ Pētnieku starptautiskā mobilitāte ir ļoti svarīga. Slēpts protekcionisms pārāk bieži liek pētniekiem grūti pārvaramus šķēršļus. Tas negatīvi ietekmē Eiropas zinātni un konkurētspēju. Tas arī traucē valstu iestādēm pilnībā izmantot Eiropas intelektuālo daudzveidību. EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu izveidot Eiropas Pētnieku karjeras sistēmu, kam jāsekmē pētnieku pārrobežu mobilitāte.

5.10 Komiteja pozitīvi vērtē Komisijas un izglītības un uzņēmējdarbības ekspertu izstrādāto Eiropas sistēmu ar četriem pētnieku karjeras profiliem. Tai jābūt atvērtai sistēmai, lai pavērtu pēc iespējas vairāk iespēju.

⁽¹⁷⁾ COM(2011) 567 final, 12. lpp., 3.3. punkts.

⁽¹⁸⁾ Skatīt Eiropas Pētniecības telpas jautājumu komitejas 2011. gada 24. jūnija secinājumus.

⁽¹⁹⁾ OV C 128, 18.5.2010., 48.–55. lpp., 1.5. un 5.2.4.–5.2.6. punkts.

⁽²⁰⁾ COM(2011) 567 final, ierāmētais teksts par galvenajiem jautājumiem, 11. lpp.

⁽²¹⁾ Skatīt Eiropas Komisijas pārliecinošo priekšlikumu “Towards a European framework for research careers” (“Virzībā uz pētniecības karjeru Eiropas satvara izveidi”), 2011. gada 21. jūlijs.

5.11 EESK uzsver: lai likvidētu atlikušos šķēršļus, kas kavē pētnieku brīvu pārvietošanos, vajadzētu izveidot vienotu Eiropas satvaru, kurā saskaņotu valstu finanšu un sociālos noteikumus, kas attiecas uz pētniekiem. Jāizstrādā visā Eiropā pielietojami darba apraksti, un iestādes jārosina profesionālāk organizēt cilvēkresursu pārvaldību.

5.12 Būtu vēlams paplašināt Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūta uzdevumus, tostarp tāpēc, lai rosinātu izvērst uzņēmumu un universitāšu zināšanu alianses. Tas pats attiecas uz Marijas Kirī vārdā nosaukto darbību pastiprināšanu un stažēšanās kvalitātes sistēmu.

5.13 Eiropas Savienībai pasaules mērogā jāklūst par augsti kvalificētu konkurentu un partneri. Šajā procesā augstākajai izglītībai ir nozīmīga loma. Tāpēc EESK pilnībā atbalsta Padomes lēmumu, ar ko Komisija rosināta izstrādāt "īpašu stratēģiju augstākās izglītības starptautisko aspektu izvērsšanai" ⁽²²⁾.

5.14 Komiteja atbalsta paredzētos pamatnoteikumus par attiecību paplašināšanu ar partneriem no trešām valstīm, mobilitātes partnerības un trešo valstu studentu un pētnieku apstākļu uzlabošanu, paredzot to ES direktīvās un izvērtējot darbības rezultātus. ⁽²³⁾ Lai piesaistītu talantīgus un radošus cilvēkus no citām valstīm, jāmazina ierobežojumi, ko piemēro studentiem un pētniekiem no trešām valstīm.

5.15 EESK rosina Padomē apspriest jautājumu par Eiropas augstākās izglītības vietu pasaulē un arī noteikt iezīmes, kas vajadzīgas, lai ES varētu kļūt par sekmīgu konkurentu un partneri. Šādas debātes varētu sekmēt izglītības iestāžu centienus radīt vajadzīgos apstākļus.

5.16 Vairākos atzinumos Komiteja paudusi atbalstu tam, ka 2014.–2020. gada finanšu shēmas plānošanā uzsvars likts uz inovāciju un visiem gudras, ilgtspējīgas un iekļaujošas izaugsmes aspektiem. EESK uzsver, ka jāpalielina ES fondu pievienotā vērtība.

5.17 Ņemot vērā minētos apstākļus, EESK atzinīgi vērtē gan Komisijas konkrēto priekšlikumu 2014.–2020. gada budžetā *Erasmus* programmai piešķirt par 73 % vairāk līdzekļu, gan to, ka struktūrfondu noteikumos skaidri minēta (augstākā) izglītība.

5.18 Sīkāk neiztīrējot konkrētus budžeta skaitļus, EESK atbalsta vispārējo nostāju, ka gan izglītībā, pētniecībā un inovācijā, gan arī kohēzijas politikā ieguldītie līdzekļi palīdz Eiropā radīt attīstībai labvēlīgus apstākļus. Piemērotos gadījumos šim nolūkam var izmantot arī rūpniecisku teritoriju pārstrukturēšanai paredzētos līdzekļus.

5.19 EESK ļoti pozitīvi vērtē Komisijas nodomu 2012. gadā izveidot augsta līmeņa grupu, kuras pagaidu uzdevums būs analizēt svarīgākos jautājumus, kas saistīti ar augstākās izglītības modernizāciju. Izglītības iestādēm, augstskolām, uzņēmumiem un sociālajiem partneriem šajā augsta līmeņa grupā jābūt plaši pārstāvētiem.

6. Papildu ieteikumi

6.1 Profesionālo izaugsmi augstākās izglītības jomā vajadzētu mērķtiecīgi atvieglot, piemēram, visā Eiropā rīkot kursus par universitāšu pārvaldību un līderību.

6.2 Universitātēm ieteicams veidot ciešākas saiknes (Eiropas mēroga mērķsadarbība), lai tās varētu mācīties no praktiskās profesionālās un pārvaldības pieredzes, kas uzkrāta citviet. Lietderīga būs arī pieredzes apmaiņa universitāšu pārrobežu grupās un tematiskās konferencēs un semināros.

6.3 Universitāšu fakultāšu vai struktūrvienību zinātnisko un piedāvātās izglītības līmeni regulāri novērtē neatkarīgas komisijas. EESK iesaka noteikt, ka šādas komisijas vienmēr veido augsti kvalificēti, starptautiski eksperti.

6.4 Saistībā ar augstākās izglītības izmaksu lietderību EESK iesaka veikt analīzi par pašreizējo administratīvo slogu Eiropā. Pamatojoties uz labas prakses piemēriem, jāizstrādā ierosinājumi uzlabojumiem.

Briselē, 2012. gada 28. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽²²⁾ Padomes secinājumi par augstākās izglītības starptautisko aspektu izvērsšanu, 2010. gada 11. maijs.

⁽²³⁾ COM(2011) 567 final, ierāmētais teksts ar galvenajiem risinājumiem jautājumiem, 14. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Paziņojums par ES politiku un brīvprātīgo darbu: pārrobežu brīvprātīgā darba atzišana un veicināšana Eiropas Savienībā""

COM(2011) 568 final

(2012/C 181/26)

Ziņotājs: **TRANTINA kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2011. gada 20. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Paziņojums par ES politiku un brīvprātīgo darbu: pārrobežu brīvprātīgā darba atzišana un veicināšana Eiropas Savienībā""

COM(2011) 568 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 29. februārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (28. marta sēdē), ar 134 balsīm par, 3 balsīm pret un 11 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

Priekšvārds

Brīvprātīgais darbs ir aktīva pilsoniskuma būtiska sastāvdaļa: tas veido sociālo kapitālu, veicina sociālo kohēziju un solidaritāti, sniedz vērtīgus saimnieciskos labumus sabiedrībai un dod iespēju iedzīvotājiem īstenot savu potenciālu. Brīvprātīgo darbu definē kā visu veidu brīvprātīgo darbību, kuru veic pēc brīvas gribas un izvēlas to darīt, vadoties no personīgās motivācijas un necerot gūt finansiālu labumu⁽¹⁾. Ņemot vērā pašreizējo krīzi Eiropā, demogrāfiskās pārmaiņas un ar tām saistītās problēmas, ir jāatzīst, cik brīvprātīgais darbs ir svarīgs iedzīvotājiem, sekmējot sociālo integrāciju, iespēju došanu, prasmju veidošanu un saziņu. Tomēr brīvprātīgais darbs ir stingri jānošķir no algota darba, un brīvprātīgajam darbam nekādā gadījumā nevajadzētu to aizstāt.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) bija pirmā ES iestāde, kura 2006. gadā ierosināja izsludināt Eiropas brīvprātīgā darba gadu, atbalstot EYV 2011 Alliance grupas locekļu centienus. Minēto ierosinājumu atbalstīja arī citas organizācijas. Šī mērķa sasniegšana 2011. gadā ir devusi iespēju sabiedrībā veidot izpratni par brīvprātīgā darba sektora pievienoto vērtību un ir palīdzējusi veicināt brīvprātīgā darba organizāciju efektīvāku darbību vietējā, valsts un Eiropas līmenī. Eiropas gads brīvprātīgā darbam aktīvas pilsonības veicināšanai (2011. gads) devis arī tiešu ieguldījumu, lai brīvprātīgo darbu atzītu par sabiedrības problēmu risināšanas un uzticības veicināšanas iespēju.

1. Ieteikumi

1.1 Lai radītu efektīvu, ilgtspējīgu vidi brīvprātīgajam darbam, EESK ierosina ES iestādēm un dalībvalstīm īstenot pasākumus ar mērķi valstu un ES tiesību aktos nodrošināt brīvprātīgā darba atzišanu un sekmēšanu, brīvprātīgo aizsardzību un novērst juridiskos šķēršļus viņu darbībai.

⁽¹⁾ Padomes secinājumi "Brīvprātīgā darba nozīme sociālajā politikā", 2011. gada 3. oktobris.

1.2 Tomēr būtu jāizvairās no pārāk aprakstoša vai tāda regulējuma, ar ko ierobežo vai kavē brīvprātīgo darbu un kurā trūkst izpratnes par vietējām tradīcijām brīvprātīgās darbības jomā, un brīvprātīgo organizācijas būtu tieši jāiesaista šādu tiesību aktu izstrādē. Lai gan dažās valstīs tiesiskā regulējuma trūkums nav šķērslis, citās valstīs tas rada apgrūtinājumus brīvprātīgajiem un ar brīvprātīgo darbu saistīto pakalpojumu nodrošinātājiem, un ir arī valstis, kurās ierobežojoša tiesiskā regulējuma dēļ brīvprātīgie nevar pietiekami izmantot brīvprātīgā darba iespējas.

1.3 Eiropas Komisijai būtu jāatbalsta efektīvas, labi organizētas brīvprātīgo kustības infrastruktūras izveide ES līmenī un dalībvalstīs (piemēram, atvieglojumi brīvprātīgās darbības organizācijām, pieņemšana darbā, apmācība, atbalsts, piesakoties finansējuma saņemšanai), kā arī jāuzlabo brīvprātīgajā darbībā iesaistīto organizāciju un centru materiāli tehniskā bāze informācijas sniegšanai, apmācībai, kā arī brīvprātīgo un organizāciju darbības koordinēšanai.

1.4 ES un dalībvalstīm būtu jānodrošina pieejami, droši un stabili nosacījumi brīvprātīgā darba sektora finansēšanai un jāsniedz atbalsts brīvprātīgo organizācijām, lai pielāgotos jaunajiem finansēšanas apstākļiem. EESK arī aicina Eiropas Komisiju palielināt finansiālo atbalstu brīvprātīgajam darbam ES finansētās programmās un struktūrfondos.

1.5 ES iestādēm un dalībvalstīm būtu jāatļauj un jāatbalsta brīvprātīgais darbs kā materiāls ieguldījums līdzfinansēšanā. EESK arī aicina ES iestādes un dalībvalstis nodrošināt to, ka tiesību akti PVN jomā nerada nekādu papildu administratīvo slogu brīvprātīgajā darbībā iesaistītajām organizācijām.

1.6 Lai nākotnē saglabātu attīstību, EESK ierosina veikt dažus praktiskus pasākumus ar mērķi saglabāt Eiropas brīvprātīgā darba gada ieguvumus pēc 2011. gada, un jautājumu par brīvprātīgo darbu arī turpmāk iekļaut valstu un Eiropas iestāžu darba programmās. EESK aicina Eiropas Komisiju sākt ar apspriešanos (piemēram, izmantojot balto grāmatu vai kādu citu efektīvu līdzekli). Šo procesu varētu uzskatīt par Eiropas Brīvprātīgā darba gada mantojumu, jo tādējādi brīvprātīgo darbībai arī turpmāk pievērstu būtisku uzmanību ES līmenī. Šajā sakarā būtu lietderīgi jāizmanto arī turpmākie Eiropas tematiskie gadi (2012. un 2013. gads).

1.7 ES iestādēm būtu jāizstrādā saskaņotāka pieeja brīvprātīgā darba politikai. Tā būtu jāuzskata par transversālu politikas tēmu, kuru koordinē īpaša Eiropas Komisijas nodaļa un atbalsta attiecīgās politikas struktūras citās ES iestādēs⁽²⁾. Tādējādi varētu nodrošināt valstu koordinējošo struktūru, Komisijas attiecīgās atbildīgās nodaļas, Eiropas Parlamenta sadarbības grupas vai komitejas, Padomes atbildīgas struktūras un brīvprātīgā darba organizāciju turpmāko sadarbību visos līmeņos.

1.8 Turklāt visām ieinteresētajām pusēm būtu jācenšas arī turpmāk aktīvi informēt visus iedzīvotājus par brīvprātīgo darbu, un, atkarībā no konkrētās valsts situācijas, īpaši pievērsties jauniešiem un vecāka gadagājuma ļaudīm. Nākotnē būtu vairāk jāveic brīvprātīgais darbs, kuru atbalsta darba devēji, un dalībvalstīs tādēļ jāīsteno attiecīgi pasākumi (piemēram, jānoskaidro iespējamie nodokļu atvieglojumi), kā arī jāsekmē partnerības brīvprātīgā darba sektorā.

2. Vispārīgas piezīmes par brīvprātīgo darbu

2.1 Attiecībā uz brīvprātīgo darbu ir jāīsteno brīvprātības principa pieeja, lai nodrošinātu kvalitāti, atzišanu, aizsardzību un pieejamību bez jebkāda veida diskriminācijas. Brīvprātīgo tiesības, cilvēka cieņa un pienākumi būtu jāatzīst un jāņem vērā, un brīvprātīgajiem un brīvprātīgo organizācijām jābūt par tiem attiecīgi informētiem⁽³⁾.

2.2 Īpaša uzmanība būtu jāpievērš brīvprātīgajam darbam, atzīstot to kā līdzekli stratēģijā "Eiropa 2020" izvirzīto mērķu

sasniegšanai. Lai nodrošinātu atbalstu brīvprātīgajam darbam, ir svarīgi šo jautājumu iekļaut valstu reformu programmās.

2.3 Pēc 2011. gada būtu jāpaglabā brīvprātīgā darba sektora koordinēšana, lai virzītu tā programmu, paraugprakses apmaiņu un brīvprātīgajā darbā iesaistīto forumu izveidi/nostiprināšanu, piedaloties visām ieinteresētajām pusēm (darba devējiem, arod biedrībām, citām nozaru organizācijām, valsts iestādēm un ES). EESK atzinīgi vērtē EYV 2011 Alliance⁽⁴⁾, un nozīmīgākais pasākums šīs organizācijas darbībā ir politikas programmas brīvprātīgajam darbam Eiropā (P.A.V.E.)⁽⁵⁾ pieņemšana. Minētajā dokumentā iekļauti vairāki iedvesmojoši priekšlikumi brīvprātīgo darba attīstībai ES un dalībvalstu līmenī, kā arī ierosinājumi sociālajiem partneriem un NVO.

2.4 Lai veicinātu izpratni par brīvprātīgā darba sektora sociāli ekonomisko nozīmīgumu un ieguldījumu, EESK uzskata, ka būtiski ir savākt un izplatīt informāciju par brīvprātīgā darba sociālo un ekonomisko ietekmi. Pirmām kārtām ir jāpanāk vienošanās un jāizmanto SDO rokasgrāmata par brīvprātīgā darba novērtēšanu, lai saskaņotu datu (par brīvprātīgo darbu) vākšanas metodiku dalībvalstīs. Tomēr EESK uzsver arī to, ka jāsavāc valstu dati ne tikai par IKP, bet, piemēram, arī par "sociālajiem rādītājiem" kā sociālās labklājības mērauklu.

2.5 Ir svarīgi pievērsties visu to brīvprātīgo vajadzībām, kuri aktīvi darbojas formālās struktūrās vai brīvprātīgo darbu veic patstāvīgi. ES iestādes un dalībvalstis nevar un nedrīkst ignorēt tos, kuri sniedz personīgu ieguldījumu, lai veiktu brīvprātīgu darbu sabiedrības atbalstam. Būtu jāuzsver tiešais un netiešais darbs ar brīvprātīgo organizācijām. Arī daudziem brīvprātīgā darba aspektiem (papildus jaunatnes, sporta vai sociālajai jomai) būtu jāpievēršas plašāk.

3. Komitejas vispārīgas piezīmes par Komisijas paziņojumu

3.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu par ES politiku un brīvprātīgo darbu. EESK atbalsta ierosinātās definīcijas un problēmjautājumus.

3.2 Tomēr EESK pauž bažas par zināmā mērā sasteigto publikāciju, kā arī par sabiedriskās apspriešanas un ietekmes novērtējuma trūkumu. Nav iekļauti vairāki pilsoniskās sabiedrības ierosinājumi, jo īpaši tie, kurus vēlākā laikposmā ierosināja P.A.V.E..

⁽²⁾ Kā 2011. gada 1. decembrī Varšavas deklarācijā par ilgtspējīgu rīcību brīvprātīgā darba jomā un aktīvu pilsonību (DESAVAC) norāda Eiropas Brīvprātīgā darba gada (2011. gads) valstu koordinējošās struktūras, "Eiropas Komisiju aicina izveidot atbilstošas struktūras pieredzes apmaiņai un visu ieinteresēto pušu sadarbībai brīvprātīgā darba jomā pēc Eiropas gada brīvprātīgajam darbam aktīvas pilsonības veicināšanai (2011. gads), ņemot vērā valstu, reģionāla un vietējā līmeņa vajadzības. Eiropas Komisijā ir vajadzīgs īpašs centrs, kurā tiek risināti jautājumi saistībā ar brīvprātīgo darbu."

⁽³⁾ Kopš 2006. gada EESK ir atbalstījusi diskusijas par Eiropas Brīvprātīgo kustības hartas izstrādi, kurā būtu noteikti kopējie pamatprincipi attiecībā uz brīvprātīgo un to apvienību tiesībām un pienākumiem. Šāda harta palīdzētu arī virzīt uzlabojumus tiesību aktos par brīvprātīgo darbu.

⁽⁴⁾ www.eyv2011.eu

⁽⁵⁾ http://www.eyv2011.eu/images/stories/pdf/EYV2011Alliance_PAVE_copyfriendly.pdf

3.3 Komisija pamatoti norāda vairākus šķēršļus brīvprātīgajam darbam un atzīt, ka “dalībvalstis šajos jautājumos zināmu progresu panāca 2006. gadā, kad tās apņēmas sadarboties, lai pārvarētu šķēršļus (...). Tomēr darāmā vēl ir daudz.” Paziņojums varētu būt daudz tālejošāks, iekļaujot īpašus priekšlikumus attīstībai šajā jomā.

3.4 Ir svarīgi atzīt, ka Eiropas Komisijas pienākums ir darboties kā katalizatoram brīvprātīgā darba politikas attīstībā, lai gan īpaši būs jāpievēršas jautājumiem par pārrobežu brīvprātīgo darbu un šajā darbā iesaistīto personu mobilitāti ES. Dalībvalstis ir atbildīgas par normatīvās sistēmas, labas prakses pamatnostādņu un stratēģiju izstrādi, savukārt Komisijai būtu jāatbalsta datu vākšana, paplašinot atklāto koordinācijas metodi, lai nodrošinātu ar brīvprātīgo darbu saistītu jautājumu iekļaušanu valstu reformu programmās, kā arī ES finansēšanas sistēmās.

3.5 EESK atzinīgi vērtē to, ka “Komisija var izstrādāt priekšlikumus, kuros īpaši atbalstītu brīvprātīgā darba nozīmi ES nodarbinātības stratēģijā, apkarojot nabadzību un sociālo atstumtību, kā arī Komisijas iniciatīvas “Jaunas prasmes jaunām darba vietām” kontekstā.” Tomēr jāatzīst, ka brīvprātīgais darbs varētu pārvērsties par politisko mērķu instrumentu, un brīvprātīgā darba pamatvērtības ir jāievēro un jāaizsargā.

4. Īpašas piezīmes par Komisijas priekšlikumiem

4.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas apņemšanos uzlabot ES iedzīvotāju un ieinteresēto personu izpratni par dažādām finansēšanas programmām, kuras var izmantot gan brīvprātīgie, gan brīvprātīgā darba pasākumiem. Papildus uz projektiem balstītam finansējumam būtu jāpaplašina iespējas brīvprātīgā darba finansēšanai, piemēram, ieviešot pamatfinansējumu, mazāka apjoma dotācijas un kompleksos līgumus. Brīvprātīgais darbs kā materiāls ieguldījums līdzfinansējumā būtu jāatļauj, un tas pat būtu ļoti ieteicams.

4.2 Ņemot vērā pašreizējo priekšlikumu apvienot mūžizglītības programmu un programmu “Jaunatne darbībā” vienā programmā “Erasmus visiem”, EESK pauž bažas, ka gan saturiski, gan līdzekļu samazināšanas dēļ varētu būt apdraudēta neformālā izglītība, piedaloties brīvprātīgajā darbā. Tādēļ EESK aicina Komisiju nodrošināt pašreizējās programmas “Jaunatne darbībā” patstāvību un atbilstošu finansējumu, kā arī turpināt visus ar šo programmu saistītos lietderīgos pasākumus, ieskaitot Eiropas brīvprātīgo dienestu, kā arī jauniešu iniciatīvas un atbalstu Eiropas struktūrām jaunatnei.

4.3 EESK ir vienprātis ar Komisiju, ka ir vajadzīga atbilstoša pārraudzība iniciatīvām par pārrobežu brīvprātīgā darba veicināšanu Eiropas Pilsoņu gada (2013. g.) kontekstā. Tomēr nepietiek norādīt tikai pārrobežu brīvprātīgo darbu: būtu jāiekļauj

visdažādākie brīvprātīgā darba veidi. Eiropas tematiskā gada (2013. g.) saturs būtu jāpaplašina, proti, pārveidojot to par aktīva pilsoniskuma gadu, lai tas atbilstu izvirzītajam mērķim un pievērstu Eiropas pilsoņu uzmanību.

4.4 EESK rūpīgi seko līdzi Komisijas darbam, izstrādājot priekšlikumu Padomes ieteikumam par neformālās un ikdienējās izglītības atzīšanu, kas ietver brīvprātīgā darba dimensiju un Eiropas kvalifikāciju apliecību. Lai atbilstošā veidā atzītu brīvprātīgajā darbā iegūtās prasmes, šajā apliecībā nevajadzētu iekļaut vairākus sertifikātus, bet tai ir jābūt visaptverošam dokumentam, kurā norādīta visa mūžizglītības laikā iegūtā praktiskā pieredze, apmācības, sociālās prasmes un praktiskās iemaņas, ieskaitot brīvprātīgajā darbā iegūtās, ja to vēlas norādīt brīvprātīgais.

4.5 Komisija 2012. gadā izstrādās priekšlikumus par ES jaunatnes stratēģijas turpmāko pilnveidošanu un ieteikumu par brīvprātīgo jauniešu mobilitāti Eiropas Savienībā. EESK uzskata, ka atklāto koordinācijas metodi būtu lietderīgi attiecināt uz visu brīvprātīgā darba jomu Eiropā. Tas dotu iespēju strukturēti saglabāt jautājumu par brīvprātīgo darbu ES darbības programmā.

4.6 Saistībā ar sportu EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu par jaunu, šim mērķim paredzētu Eiropas Savienības finansējumu, un uzsver nepieciešamību atbalstīt brīvprātīgo darbu, jo īpaši vietējā līmenī.

4.7 EESK uzskata, ka būtu jāpaplašina izpratne par dažādām iespējām, kā darba devēji varētu atbalstīt darbinieku iesaistīšanos ar brīvprātīgo darbu saistītajos pasākumos, tādējādi apliecinot savu korporatīvo sociālo atbildību. Sociālajiem partneriem vajadzētu paust viedokli par dažādām darba ņēmēju brīvprātīgā darba shēmām, kas visos gadījumos jābalsta uz darba ņēmēju brīvprātīgās iesaistīšanās principu.

4.8 EESK ir informēta par vairākām iniciatīvām, kas izstrādātas ar mērķi veicināt brīvprātīgo darbu ES iestāžu darbinieku un dalībvalstu civildienesta ierēdņu vidū. Balstoties uz EESK darbinieku pozitīvo pieredzi, EESK ierosina pievērst īpašu uzmanību priekšlikumam *Solidarité* ⁽⁶⁾.

4.9 EESK cer saņemt daudz stingrāku Komisijas atbildi saistībā ar pilsoniskās sabiedrības aicinājumu vienkāršot vīzu saņemšanas procedūras brīvprātīgajiem, kuri ierodas no trešām valstīm. Padomes Direktīvā 2004/114/EK būtu vajadzīgi grozījumi, ierosinot īpašu vīzas veidu brīvprātīgajiem, līdzīgi, kā tas ir studentu vīzām.

⁽⁶⁾ <http://www.solidariteproposal.eu/>

4.10 EESK atzinīgi vērtē ierosinājumu par Eiropas Brīvprātīgo humānās palīdzības korpusa (EVHAC) izveidi⁽⁷⁾, tomēr šaubās, vai tā darbības pamatā ir patiesi brīvprātības principi. Pirms galīgā priekšlikuma par EVHAC izveidi būtu rūpīgi jāizvērtē pašreizējie izmēģinājuma projekti. Tā kā Komisija atzinīgi vērtē nevalstisko organizāciju darbu attīstības sadarbības jomā, EESK ierosina arī turpmāk stiprināt ES atbalstu šīm lielākoties brīvprātīgo iniciatīvām, lai uzlabotu to ietekmi.

4.11 Saistībā ar brīvprātīgo darbu un veselības aprūpes / sociālās labklājības jomu EESK vēlas uzsvērt, ka brīvprātīgajiem nav jāaizstāj algotie sociālās aprūpes jomas darbinieki, kuri veic savus pamatdarba pienākumus. Tomēr brīvprātīgie var sniegt pievienoto vērtību profesionāļu pakalpojumiem.

5. Kopsavilkums par EESK pasākumiem Eiropas Brīvprātīgā darba gadā (2011)

5.1 Lai sagatavotos Eiropas Brīvprātīgā darba gadam un īstenotu tajā plānotos pasākumus, EESK izveidoja EYV 2011 koordinācijas grupu, kuru vadīja Pavel Trantina kgs (III grupa). Notika vairākas atklātas uzklaušanās sanāksmes, EESK arī mēģināja uzsākt darba devēju, arodbiedrību un nevalstisko organizāciju diskusiju par to, kā atvieglot brīvprātīgo darbu ES līmenī. Koordinācijas grupa cieši sadarbojās ar Komisijas darba grupu EYV 2011, EYV 2011 Alliance, Eiropas Parlamenta interešu grupu saistībā ar brīvprātīgo darbu un vairākām citām ieinteresētajām pusēm, kas piedalījās EESK pasākumos.

5.2 EESK koordinācijas grupa EYV 2011 2011. gadā organizēja piecas sanāksmes, **četras** no tām **tika apvienotas ar atklātām uzklaušanās sanāksmēm**, un katra sanāksme bija veltīta īpašam jautājumam saistībā ar brīvprātīgo darbu, lai sekmētu šajā jomā iesaistīto dažādu ieinteresēto pušu dialogu. Galvenā partnere uzklaušanās sanāksmēs bija EYV 2011 Alliance, izvirzot referentus no darba grupām īpašu jautājumu izskatīšanai, un Komisijas darba grupa EYV 2011.

1. Brīvprātīgā darba vērtība un atzīšana (23. marts)
2. Brīvprātīgā darba kvalitāte un infrastruktūra (23. maijs)
3. Brīvprātīgā darba tiesiskais regulējums (27. septembris)
4. Darba ņēmēju brīvprātīgais darbs (9. novembris)

Briselē, 2012. gada 28. martā

5.3 Pasākumi, kuru organizēšanā piedalījās EESK, proti,

- ES līmeņa 2. tematiskā konference (23.-24. maijs), ko organizēja Eiropas Komisija – EESK notika diskusijas galvenokārt par darba ņēmēju brīvprātīgo darbu;
- 2. Konvencija par brīvprātīgo darbu un ieinteresēto pušu konference (7.-8. septembris), ko EESK un Eiropas Parlamenta telpās organizēja Eiropas Jaunatnes forums;
- EYV 2011 Alliance koordinācijas sanāksmes 2011. gada 17. martā, 19. maijā un 29. septembrī notika EESK telpās;
- “European Employee Volunteering Awards 2011” (Eiropas balvas par darba ņēmēju brīvprātīgo darbību 2011. gadā) žūrija 2011. gada februārī.

5.4 EESK III grupa 2011. gada 30. septembrī organizēja plašu konferenci par brīvprātīgo darbu, lai atzīmētu Polijas pirmo prezidentūru Eiropas Padomē un Eiropas Brīvprātīgā darba gadu (2011). Pasākums notika prezidenta pilī, un kopā ar citiem referentiem to apmeklēja Polijas prezidents, ES nodarbinātības un sociālo lietu komisārs un Polijas sociālās politikas un darba lietu ministrs. Konferences vispārējā tēma bija “Aktīvu pilsoņu Eiropa: brīvprātīgais darbs”.

5.5 EESK priekšsēdētājs, EYV 2011 koordinācijas grupas priekšsēdētājs un locekļi uzstājās daudzās specializētās sanāksmēs, t.sk.

- EYV 2011 atklāšanas konferencē, kas notika Budapeštā,
- ES līmeņa 2. tematiskajā konferencē par brīvprātīgo darbu, kas notika Briselē,
- EYV 2011 noslēguma konferencē, kas notika Varšavā.

5.6 EESK gatavo grāmatu par aktīvu pilsoniskumu, kurā būs atspoguļoti daudzi EESK locekļu īstenotie pasākumi profesionālajā, politiskajā un brīvprātīgajā jomā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽⁷⁾ Saskaņā ar LESD 214. pantu.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido “Erasmus visiem”, Savienības programmu izglītības, apmācības, jaunatnes un sporta jomā”

COM(2011) 788 final – 2011/0371 (COD)

(2012/C 181/27)

Ziņotāja: **Indrė VAREIKYTė** kdze

Padome 2011. gada 12. decembrī un Eiropas Parlaments 2011. gada 13. decembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido “Erasmus visiem” — Savienības programmu izglītības, apmācības, jaunatnes un sporta jomā”

COM(2011) 788 final – 2011/0371 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 29. februārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (29. marta sēdē), ar 74 balsīm par, 1 balsi pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Laikā, kad ekonomikas krīzes apstākļos jāpārskata budžeta prioritātes, EESK uzsver, ka ir svarīgi arī turpmāk efektīvi un, ja iespējams, vēl efektīvāk izmantot līdzekļus, ko valstis un ES piešķir izglītībai un apmācībai, lai uzlabotu situāciju nodarbinātības jomā, it īpaši attiecībā uz jauniešiem un gados vecākiem darba ņēmējiem.

1.2 EESK uzskata, ka programmai “Erasmus visiem” ir jābūt svarīgam instrumentam, kas dod iespēju palielināt atbalstu izglītībai un apmācībai, lai uzlabotu iedzīvotāju prasmes un daudzās dalībvalstīs palīdzētu novērst augsto bezdarbu jauniešu vidū, lai nodrošinātu pieprasījumu pēc kvalificētiem darba ņēmējiem un novērstu iemaņu neatbilstības problēmu. Īpaši svarīgi ir šādu instrumentu izmantot ekonomikas krīzes laikā un sarežģītā situācijā darba tirgū. Lai mazinātu bezdarbu, sevišķi jauniešu vidū, ir jānovērs prasmju neatbilstība, kur tāda ir vērojama.

1.3 EESK atbalsta priekšlikumu ievērojami — līdz 19 miljardiem EUR — palielināt budžetu jaunai programmai, un tāpēc atbalsta Eiropas Komisijas vispārējo budžeta priekšlikumu un aicina Eiropas Parlamentu un Padomi atbalstīt šādu līdzekļu palielināšanu.

1.4 Ņemot vērā pašreizējo ekonomikas stāvokli, EESK noteikti atbalsta programmā ierosinātos pasākumus: skaidri orientēties uz darbības pamatjomām; mazināt pašreizējo pasākumu, mērķu un programmu sadrumstalotību; vairāk izmantot vienreizējos maksājumus, vienības izmaksas vai vienas likmes finansējumu; samazināt formālās prasības finansējuma saņēmējiem un dalībvalstīm; samazināt valstu aģentūru administratīvā

darba apjomu; kā arī atbalsta priekšlikumu katrā valstī nozīmēt vienu valsts aģentūru, lai palielinātu kritisko masu un samazinātu pārvaldības izmaksas.

1.5 Tomēr Komiteja norāda, ka, īstenojot taupības pasākumus, ir jāņem vērā ilgtermiņa perspektīvas atsevišķos sektoros un ir jāpiemēro pārdomātas taupības un “gudras” budžeta plānošanas princips.

1.6 Ņemot vērā visus ierosinātos taupības pasākumus, EESK stingri ierosina saglabāt atsevišķas un neatkarīgas apakšprogrammas, nosakot atsevišķu minimālo budžetu programmas galvenajām jomām (proti, augstākajai izglītībai, profesionālajai izglītībai un apmācībai, pieaugušo izglītībai un apmācībai, skolu izglītībai, jaunatnes pasākumiem un sportam) un attiecīgā gadījumā turpināt tās attīstīt. Daudzas ierosinātās administratīvās reformas nodrošinās to, ka pārvaldības kopējās izmaksas būtiski nemainīsies un ka atsevišķas apakšprogrammas garantēs paredzēto ietekmi un pasargās programmas iniciatīvas no iespējamās nepastāvības un pasliktināšanās, kā arī vajadzības gadījumā turpinās to attīstīšanu. Tas it īpaši attiecas uz skolēnu un jauniešu mobilitāti grupu vai klašu ietvaros, augstākās izglītības iestāžu pasniedzēju un pētnieku mobilitāti, nelabvēlīgākā stāvoklī esošu jauniešu integrāciju, sagatavošanas vizītiem, divpusējiem un daudzpusējiem izglītības projektiem un partnerībām, kā arī mobilitāti un mācību partnerībām pieaugušo izglītības jomā. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš nestrādājošo sieviešu un vīriešu konkrētajām interesēm mācību jomā.

1.7 Komiteja uzsver, ka izglītībai pašreizējās situācijas risināšanā ir ļoti svarīga nozīme, un tā atzinīgi vērtē to, ka šis jautājums ir minēts programmā. Tomēr, lai īstenotu ES galvenos stratēģiskos mērķus, ir jācenšas nodrošināt saskaņotību starp

formālo un neformālo izglītību un neformālām mācībām, un tas nozīmē, ka pašreizējā programmas priekšlikumā neformālajai izglītībai un neformālām mācībām ir jābūt tikpat svarīgām cik formālai izglītībai.

1.8 EESK pauž bažas, ka daži pasākumi, kas šobrīd ir sekmīgi un ko vērtē atzinīgi, nav iekļauti programmā "Jaunatne darbībā", un ka tāpēc Eiropā var ievērojami samazināties sadarbība jaunatnes jomā.

1.9 EESK uzskata: lai nodrošinātu prasmju un zināšanu apgušanu un pilnveidi, nepietiek īstenot pašreizējo nozīmīgo mērķi, t.i., samazināt šķēršļus nodarbinātībai, un aicina **veidot aktīvu pilsoniskumu un sociālo kohēziju**, bet šie mērķi priekšlikumā nav minēti. Turklāt jaunajā programmā "Erasmus" būtu jāstiprina sociālo partneru un citu pilsoniskās sabiedrības organizāciju loma.

1.10 EESK atzinīgi vērtē mērķi veicināt mobilitāti mācību nolūkos, jo tas ir viens no faktoriem, kas palīdz attīstīt nozīmīgas prasmes, jo īpaši tās, kas atbilst darba tirgus un sabiedrības vajadzībām, kā arī veicināt jauniešu dalību demokrātiskajā dzīvē Eiropā. Tomēr, lai atrisinātu iepriekšminētās problēmas, tikai ar mobilitāti nepietiek. Vairāk uzmanības ir jāpievērš iespējām pielietot mobilitātes projektos apgūtās prasmes un mobilitātes nozīmei mūžizglītības procesā.

1.11 Komiteja uzskata, ka izglītībai ir jābūt pieejamai visiem un jebkādā vecumā, un tāpēc tā īpaši atbalsta ierosināto mūžizglītības pieeju, kuras mērķis ir visiem nodrošināt vienādas iespējas dažādos veidos iegūt formālo vai neformālo izglītību vai iesaistīties neformālās mācībās. Komiteja atkārtoti uzsver jau agrāk ieteikto aicinājumu: "Mācības garam mūžam". Tomēr regulas priekšlikumā nav paredzēts pieņemt šādu mūžizglītības pieeju, lai programma būtu atvērta visiem interesentiem, sākot ar bērniem un beidzot ar veciem cilvēkiem. Programmai ir jābūt iekļaujošākai un pielāgotai visām apmācāmo grupām, un tāpēc EESK aicina izstrādāt praktisku un skaidru mūžizglītības definīciju un izstrādāt mērķtiecīgu politiku, lai mūžizglītība būtu vieglāk pieejama visām apmācāmo grupām.

1.12 Saskaņā ar programmu īstenoto pasākumu dalībnieki jāuzskata par Eiropas vērtību vēstniekiem, un programmā tas ir īpaši jāatspoguļo.

1.13 EESK atzīst, ka pašreizējā Erasmus programma ir bijusi ļoti veiksmīga (piemēram, Eiropas brīvprātīgo dienests). Vienlaikus EESK pauž bažas, ka zīmolvārds Erasmus plašai sabiedrībai galvenokārt asociējas ar pasākumiem augstākās izglītības jomā un formālo izglītību kopumā. Jautājums par to, kā labāk izplatīt informāciju par Erasmus kā vienotu koncepciju, kas attiecas uz visām izglītības jomām, vēl nav risināts, un tas var radīt papildu šķēršļus, piemēram, lielākus izdevumus sabiedrisko attiecību jomā un citus neparedzētus izdevumus. EESK pauž bažas, ka informācijas par šādu zīmolu izplatīšana nav iespējama vai

nevar būt sekmīga, kad līdz programmas oficiālajai uzsākšanai ir atlicis tikai viens gads. Ir arī ieteicams saglabāt apakšprogrammu pašreizējos nosaukumos.

1.14 Komiteja ir gandarīta, ka arī turpmāk paredzēts pilnībā īstenot Jean Monnet programmas pasākumus, ar kuriem veicina augstāko mācību iestāžu pedagogijas un izpētes pasākumus Eiropas integrācijā, tomēr uzskata, ka šo īpašo atbalstu nevajadzētu virzīt vienīgi uz divām Eiropas Komisijas priekšlikumā minētajām mācību iestādēm. Komiteja uzskata: lai nodrošinātu akadēmisko pievienoto vērtību un ieguldījumu un lielāku kultūras daudzveidību, ko sniedz pārējās četras Eiropas nozīmes iestādes, priekšlikumā jāiekļauj visas sešas Eiropas akadēmiskās iestādes, kuras saņem Jean Monnet programmas atbalstu 2007.–2013. gadā.

Tāpēc Komiteja ierosina 10. pantu grozīt šādi:

(c) atbalsīt šādas Eiropas akadēmiskās mācību iestādes, kas darbojas Eiropas interesēs;

i) Eiropas Universitātes institūtu Florencē;

ii) Eiropas Koledžas (studentu pilsētiņas Brigē un Natolinā);

iii) Eiropas Tiesību akadēmiju Trīrē;

iv) Starptautisko Eiropas mācību centru Nicā;

v) Eiropas Valsts administrācijas institūtu Māstrihtā;

vi) Eiropas Izglītības izstrādes aģentūru skolēniem ar īpašām vajadzībām Odensē.

2. Komisijas priekšlikums

2.1 Ar programmu "Erasmus visiem" Komisija ir iecerējusi integrēt visas līdzšinējās ES un starptautiskās iniciatīvas izglītības, jaunatnes un sporta jomā, proti, septiņas pastāvošās programmas — Mūžizglītības programmu, programmu "Jaunatne darbībā", Erasmus Mundus, Tempus, Alfa, Edulink un divpusējas sadarbības programmas ar attīstītajām valstīm — aizstāt ar vienu programmu. Tās mērķis ir palielināt efektivitāti, atvieglot piekļuvi stipendijām un samazināt pārklāšanos un sadrumstalošību.

2.2 Salīdzinājumā ar pašreizējo septiņiem gadiem paredzēto budžetu Komisija ierosina palielināt līdzekļus apmēram par 70 %, un tas nozīmētu, ka jaunajā periodā no 2014. līdz 2020. gadam jaunajai programmai būtu līdzekļi 19 miljardu EUR apmērā. Divas trešdaļas līdzekļu paredzēti individuāliem mobilitātes piešķirumiem, kas dod iespēju paplašināt zināšanas un uzlabot prasmes.

2.3 Sagaidāms, ka jaunajā programmā īpaša uzmanība būs pievērsta ES pievienotajai vērtībai un sistēmiskajai ietekmei, kā arī paredzēts atbalsts triju veidu pasākumiem: individuālas mācību iespējas gan Eiropas Savienībā, gan ārpus tās; institucionāla sadarbība starp izglītības iestādēm, jaunatnes organizācijām, uzņēmumiem, vietējām un reģionālajām pašvaldībām un NVO; un atbalsts reformām dalībvalstīs, lai modernizētu izglītības un apmācības sistēmas un veicinātu inovāciju, uzņēmējdarbību un nodarbinātības iespējas.

2.4 Komisija norāda, ka jaunās programmas pilnveidotā struktūra un ievērojami lielākie līdzekļi nozīmē, ka Eiropas Savienība studentiem, praktikantiem, jauniešiem, mācībspēkiem, jaunajiem darba ņēmējiem un citiem spēs piedāvāt daudz lielākas iespējas uzlabot prasmes, attīstīt personību un palielināt nodarbinātības izredzes. “Erasmus visiem” programmas mērķis ir veicināt pētniecību un apmācību par Eiropas integrācijas jautājumiem, kā arī atbalstīt sportu vietējā līmenī.

2.5 Sagaidāms, ka ierosinātā programma palīdzēs sasniegt stratēģijas “Eiropa 2020” (“ES 2020”), izglītības un apmācības stratēģijas 2020. gadam (“ET 2020”) un iniciatīvas “Eiropas sadarbība jaunatnes jomā” (2010.–2018.) mērķus un īstenot stratēģijas “ES 2020” pamatiniciatīvas, piemēram, “Jaunatne darbībā” un “Jaunu prasmju programma”, kā arī nodrošināt ilgtspējīgu attīstību augstākās izglītības jomā trešās valstīs un attīstīt Eiropas dimensiju sportā.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 ES galvenajos stratēģiskajos dokumentos izglītības, apmācības un jaunatnes jomā ir noteikts, ka iniciatīvas iepriekš minētajās jomās ir vienlīdz prioritāras. EESK uzsver, ka, izvirzot programmas mērķus, nedrīkst radīt iespaidu, ka pasākumi formālās izglītības jomā ir svarīgāki nekā neformālā izglītība un neformālās mācības, piemēram, pieaugušo izglītība, profesionālā izglītība un apmācība, skolu izglītība, jaunatnes pasākumi un sports. Ir būtiski nepieļaut dažādu jomu nevienlīdzību, jo tas var apgrūtināt programmā iekļautās mūžizglītības pieejas īstenošanu.

3.2 Komiteja atzinīgi vērtē iespēju atbalstīt politikas reformas, piemēram Boloņas un Kopenhāgenas procesu īstenošanu un struktūrētu dialogu ar jauniešiem, kā arī atzinīgi vērtē atbalstu ES pārredzamības instrumentu piemērošanai.

3.3 Programmā noteikts, ka “piešķirumus, kas izsniegti personām mobilitātes nodrošināšanai mācību nolūkos, neapliek ar nodokļiem un sociālām nodevām. Šāds atbrīvojums attiecas arī uz starpnieku organizācijām, kas šāda veida atbalstu piešķir attiecīgajām personām”. Komiteja atbalsta šādus atbrīvojumus un aicina Komisiju sadarbībā ar dalībvalstīm izpētīt un atrisināt problēmas, kas radušās, īstenojot pašreizējos mobilitātes pasākumus (piemēram, kad mobilitātes piešķirumus uzskata par ģimenes ienākumiem, tādējādi zūdot sociālajam atbalstam).

3.4 Komiteja īpaši atbalsta sporta pasākumu iekļaušanu programmā kā atsevišķu sadaļu ar īpašu budžetu, jo, īstenojot starptautiskus projektus, stiprinot sporta organizāciju veiktspēju un veicinot partnerības, var nodrošināt, ka ieinteresētās personas vairāk un aktīvāk iesaistīsies sporta politikas veidošanā un labākas pārvaldības nodrošināšanā sporta jomā, un tas motivēs Eiropas iedzīvotājus, jo īpaši jauniešus, būt aktīvākiem.

3.5 Komiteja atzīst, ka priekšlikums dalībvalstīs, kur tas ir piemēroti, izveidot vienas valsts aģentūru programmas pasākumu pārvaldībai, visticamāk būtu efektīvāks risinājums lietotājdraudzīguma, darba apjoma un rentabilitātes aspektā. Tomēr piešķirumu pretendentiem būtu jānodrošina tai piekļuve reģionālā līmenī, kā arī jāņem vērā, ka dalībvalstu dažādo apstākļu dēļ vienas valsts aģentūras izveide var nebūt piemērots risinājums. Vispārējām administratīvajām prasībām, kas jāievēro pretendentiem, īpaši nevalstiskām organizācijām, kuras darbojas neformālo mācību jomā, nevajadzētu palielināties. Tieši pretēji, administratīvais slogs ir pakāpeniski jāizvērtē un jāsamazina. Turklāt EESK rosina dalībvalstis programmas pārvaldībā valsts līmenī aktīvāk iesaistīt pilsonisko sabiedrību un sociālos partnerus.

3.6 EESK atzinīgi vērtē nodomu vienkāršot atsevišķus mērķus un pasākumus un mazināt to sadrumstalotību, lai uzlabotu rentabilitāti, kā arī pārtraukt pasākumus, kuriem nav kritiskās masas, kas nepieciešama, lai panāktu ilglaicīgu ietekmi. Kā minēts šā atzinuma 1.6. punktā, EESK tomēr īpaši ierosina saglabāt atsevišķas un neatkarīgas apakšprogrammas, nosakot atsevišķu minimālo budžetu programmas galvenajām jomām.

3.7 Lai arī Komiteja īpaši atbalsta efektivitātes uzlabošanas un izdevumu samazināšanas pasākumus, tā norāda, ka vajadzība īstenot vērienīgākus un efektīvākus projektus ir jālīdzsvaro ar vajadzību nodrošināt iekļaušanas spēju. Nedrīkst aizmirst mazo organizāciju ieguldījumu visos izglītības veidos ir svarīgs, un arī turpmāk šīm organizācijām jābūt iespējai piedalīties programmā.

3.8 Komiteja konstatē, ka programmā nav minēta skolēnu mobilitāte. Tāpēc tā norāda, ka gatavība mobilitātei jāveicina agrīnā vecumā, nevis tikai profesionālās vai augstākās izglītības posmā. Šajā saistībā ir ļoti svarīgi turpināt sekmīgās skolu partnerības programmā “Comenius”, tostarp piedāvājot skolēniem mobilitāti uz īsu laika posmu.

3.9 Komiteja norāda, ka programmā minētie pasākumi, kuru mērķis ir uzlabot nelabvēlīgā situācijā esošo grupu piekļuvi mobilitātes iniciatīvām, nav pietiekami. Maz pārstāvētu grupu plašākai līdzdalībai izglītības un apmācības pasākumos jāklūst par skaidru prioritāti, jo tas ir būtiski, lai veidotu taisnīgāku sabiedrību un veicinātu ekonomikas izaugsmi. Pašlaik indivīda piekļuvi izglītībai un tās sekmīgu apguvi nesamērīgi lielā apjomā joprojām nosaka vecāku izglītība un sociālekonomiskie apstākļi, un dažās valstīs konkrētas grupas ir maz pārstāvētas.

3.10 Kvalitāte un taisnīgums mobilitātes sistēmās jālīdzsvaro ar kvantitāti tā, lai tajās varētu iesaistīties nelabvēlīgā situācijā esošo grupu pārstāvji — piemēram, jāizvērtē priekšlikums pārskatīt mobilitātes piešķirumu summas, kuras patlaban tiek vērtētas kā neatbilstošas un neelastīgas, ņemot vērā atšķirīgo ekonomisko vidi attiecīgajās dalībvalstīs ⁽¹⁾.

3.11 Jāapsver iespēja izmantot Eiropas Sociālā fonda un struktūrfondu līdzekļus, lai finansētu mazāk attīstītos reģionos dzīvojošo jauniešu līdzdalību individuālos ar mācībām saistītos mobilitātes pasākumos, kā arī viņiem dotu iespēju iziet praksi un stažēties uzņēmumos citās dalībvalstīs.

3.12 Komiteja rosina vairāk darba ieguldīt, lai uzlabotu datu vākšanu un analīzi, jo īpaši saistībā ar nodarbinātību, sociālajiem jautājumiem, mūžizglītību, aizdevumu un piešķirumu pārveidāšanu un mobilitātes vispārējo kvalitāti un ietekmi, un ierosina veikt mobilitātes pasākumos gūtās pieredzes *ex-post* novērtējumu. Šāda informācija palīdzēs uzraudzīt programmas īstenošanu un aktīvi reaģēt uz iespējamām pārmaiņām.

3.13 Komiteja atkārtoti uzsver savu atbalstu noteikumam, ar kuru paredzēts uzlabot programmas resursu izmantošanas efektivitāti un mazināt pašreizējo pasākumu dublēšanos un sadrumstalotību, un tāpēc aicina plašāk izskatīt šo jautājumu principā un pārskatīt visas pašreizējās programmas, kuras pārvalda Komisija un kuru mērķi pilnībā vai daļēji atbilst ierosinātajai programmai. Piemēram, programma “*Erasmus* jaunajiem uzņēmējiem”, ko daļēji finansē Komisija, tiek pārvaldīta atsevišķi, neskatoties uz to, ka šīs programmas mērķi atbilst programmas “*Erasmus* visiem” mērķiem.

3.14 Komiteja norāda, ka ir nepietiekami izskaidrotas 13. panta 3. punktā (Budžets) minētās pašreizējās piešķirumu proporcijas. Komiteja ierosina palielināt procentuālo daļu, kas paredzēta sadarbībai inovācijas jomā un labas prakses apmaiņai, jo vairums novērtējumu, kas veikti mūžizglītības programmu iepriekšējos posmos, apliecina iestāžu sadarbības rentabilitāti.

4. Izglītības un apmācības pasākumi

4.1 EESK atbalsta priekšlikumu vairāk līdzekļu piešķirt profesionālajai izglītībai un apmācībai (PIA). Tomēr ir ieteicams programmā izvirzīt skaidru mērķi, lai PIA jomā būtu vieglāk sasniegt salīdzinošo mērķi, saskaņā ar ko “līdz 2020. gadam vidēji Eiropas Savienībā vismaz 6 % 18–34 gadu vecu jauniešu ar sākotnējās profesionālās izglītības un mācību kvalifikāciju vajadzētu būt kādam ar PIA studijām vai apmācību (ieskaitot norīkošanu darbā) saistītam laikposmam, kas vismaz divas nedēļas (10 darba dienas) vai mazāk ir pavadīts ārzemēs, ja tā ir noteikts ar *Europass*” ⁽²⁾. Turklāt daļa budžeta būtu jāparedz prakses programmu attīstīšanai.

⁽¹⁾ SEC(2011) 1402 final, COM(2011) 788 final.

⁽²⁾ Padomes secinājumi par mācību mobilitātes kritērijiem; Padomes 3128. sanāksme, Izglītība, jaunatne, kultūra un sports (28.–29.11.2011.)

4.2 Ņemot vērā šo mērķi, ir jāīsteno konkrēti pasākumi, lai novērstu praktiskus, tehniskus un juridiskus šķēršļus mobilitātes veicināšanai mācību nolūkos, lai atbalstītu mazo un vidējo uzņēmumu darbinieku nosūtīšanu un uzņemšanu un lai palielinātu šo uzņēmumu līdzdalību stažieru un praktikanšu mobilitātes jomā. Ņemot vērā ar šo jomu saistīto pasākumu daudzumu un apmēru un “Ietekmes novērtējuma attiecībā uz izglītības un apmācības pasākumiem” ⁽³⁾ secinājumus, Komiteja ierosina izvērtēt, vai pašlaik ierosinātais minimālais piešķirums PIA 17 % apmērā ir pietiekams.

4.3 EESK arī ierosina programmā stažieriem un praktikanšiem piešķirt atsevišķas mērķa grupas statusu. Tas palīdzētu īstenot jaunās politiskās saistības veicināt stažēšanos un uz praksi balstītu apmācību, lai palīdzētu novērst augsto bezdarba līmeni jauniešu vidū.

4.4 EESK vēlas uzsvērt pieaugušo zemo līdzdalību mūžizglītības programmās un daudzu pieaugušo zemo prasmju un kvalifikācijas līmeni Eiropā ⁽⁴⁾. Lai sasniegtu izglītības un apmācības stratēģijas 2020. gadam (ET 2020) mērķi, saskaņā ar ko “mūžizglītībā būtu jāpieņem vidēji vismaz 15 % pieaugušo” ⁽⁵⁾, Eiropā ir jāizveido stabila pieaugušo izglītības sistēmas, ir vajadzīgi izglītības un mācību nodrošinātāji, metodoloģija, personāls un nodrošinājums. Pieaugušo izglītībai ir jāklūst par iespēju apliecināt aktīvu Eiropas pilsoniskumu, jo spēcīga pieaugušo izglītības programma var palīdzēt to pilnveidot un veicināt.

4.5 Ir svarīgi nodrošināt ciešu saikni ar profesionālo izglītību un apmācību, tomēr, lai risinātu 4.4. punktā minētās problēmas, pieaugušo izglītībai ir vajadzīga arī atsevišķa pieeja. Tāpēc Komiteja ierosina izvērtēt iespēju programmas priekšlikumā pieaugušo izglītību un apmācību saglabāt kā atsevišķu jomu.

4.6 Komiteja atzinīgi vērtē priekšlikumu palielināt pieaugušo izglītības budžetu, bet uzskata, ka minimālais līdzekļu piešķirums 2 % apmērā pieaugušo izglītībai nav pietiekams, ņemot vērā Eiropas sabiedrības novecošanu un vajadzību palielināt pieaugušo līdzdalību mūžizglītībā. Ņemot vērā, ka pieaugušo izglītības joma ir ļoti plaša un ar to ir saistīti daudzi sociālie uzņēmumi, jāapsver iespēja šo piešķirumu palielināt.

4.7 Lai sekmētu pieaugušo izglītību un apmācību, ar programmu vairāk būtu jāatbalsta atjaunotās Eiropas izglītības programmas pieaugušajiem īstenošana ⁽⁶⁾. Atbalstot šo projektu, programma var reāli paātrināt progresu un pozitīvas pārmaiņas pieaugušo izglītības jomā, tādējādi veicinot daudzu Eiropas iedzīvotāju pašapziņu, līdzdalību, darbību, radošumu, personisko izaugsmi un nodarbinātības iespējas.

⁽³⁾ Profesionālā izglītība un apmācība (PIA) “*Leonardo da Vinci*” apakšprogrammas ietvaros sekmē Kopenhāgenas procesa attīstību un PIA kvalitātes sistēmu ieviešanu un sniedz unikālas iespējas PIA jomā sekmēt internacionalizāciju, mobilitāti un inovāciju.

⁽⁴⁾ COM(2007) 558 final

⁽⁵⁾ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc34_en.htm

⁽⁶⁾ Padomes Rezolūcija par atjaunotu Eiropas izglītības programmu pieaugušajiem (16743/11), 17.11.2011.

4.8 Grundtvig semināri un projekti vecāka gadagājuma brīvprātīgajiem daudziem, kuriem citādi tas nebūtu iespējams, pavēra iespēju piedalīties Eiropas mēroga pasākumos. Ņemot vērā šo pasākumu sniegtās priekšrocības, EESK norāda, ka arī turpmāk pieaugušajiem, kas vēlas izglīties, ir jābūt vienlīdzīgām iespējām piedalīties mobilitātes pasākumos un brīvprātīgajā darbā.

4.9 Komiteja uzskata, ka programma ir ļoti vērtīga, lai sasniegtu Boloņas procesa mērķi studentu mobilitātes jomā ⁽⁷⁾, ņemot vērā, ka to ir izvirzījusi arī Eiropas Savienības Padome ⁽⁸⁾: nodrošināt, "lai līdz 2020. gadam Eiropas augstākās izglītības telpā vismaz 20 % augstskolu beidzēju kādu laiku būtu studējuši vai ieguvuši apmācību ārzemēs". EESK tomēr norāda, ka jāpārskata individuālo piešķirumu apmērs, lai nelabvēlīgā situācijā esošu grupu pārstāvjiem būtu vienlīdzīgas iespējas piedalīties mobilitātes iniciatīvās.

4.10 Komiteja rosina arī turpmāk īstenot kopīgas programmas un noteikt kopīgus grādus Eiropas augstākās izglītības telpā (EHEA), jo tādējādi var vērst uzmanību uz tiem valstīs pastāvošajiem noteikumiem un tiesību aktiem, kas kavē mobilitāti, kā arī uzlabot izglītības vispārējo kvalitāti un sekmēt iestāžu starptautisku sadarbību.

4.11 Iepriekšējo zināšanu atzišanas (RPL) sistēmu saskaņošana ar Eiropas kredītpunktu pārnese sistēmu (ECTS) un Eiropas kredītpunktu sistēmas PIA jomā (ECVET) ieviešana, pamatojoties uz mācību rezultātu pieeju, ir ļoti svarīga, lai sekmīgi sasniegtu Boloņas mērķi studentu mobilitātes jomā un nodrošinātu mobilitātes pasākumu un vispārējās izglītības un apmācības kvalitāti. EESK norāda, ka vairākas valstis ECTS un ECVET kredītpunktus nesaista ar mācību procesa rezultātiem, un mērķis visiem nodrošināt vienlīdzīgas iespējas nav sasniegts. Tāpēc ir steidzami jārikojas, lai Eiropas Savienībā ieviestu ECTS un ECVET kā kopīgus instrumentus, kas dod iespēju nodrošināt kvalifikāciju pārredzamību gan studentiem, gan darba devējiem.

4.12 Komiteja arī vēlas uzsvērt, ka ir vajadzīga pastāvīga koordinācija Eiropas līmenī. Tas dalībvalstīm palīdzētu veikt pasākumus, lai nodrošinātu, ka visos jaunos kvalifikāciju apliecinājošajos dokumentos, kas izsniegti saskaņā ar attiecīgās valsts kvalifikācijas sistēmu, ir iekļauta skaidra atsauce uz Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras (EKI) atbilstošo līmeni. Ir skaidrs, ka līdz oficiālajam termiņam 2012. gadā šo mērķi ⁽⁹⁾ sasniegt nevarēs, un tāpēc ir vajadzīga turpmāka koordinēšana un pasākumi, lai paātrinātu EKI ieviešanu.

4.13 EESK ierosina augstāku prioritāti noteikt darbinieku mobilitātei, kas dod lielu ieguldījumu kvalitatīvās izglītības programmās un veicina iestāžu darba starptautisku orientēšanu. Komiteja aicina ciešāk sadarboties ar dalībvalstīm, lai novērstu

darbinieku mobilitātes šķēršļus, kas saistīti ar sociālās nodrošināšanas sistēmām, pensiju jautājumiem un profesionālo atzīšanu.

4.14 Saskaņā ar Komitejas atzinumu par iniciatīvu "Jaunatne kustībā" ⁽¹⁰⁾ EESK aicina precizāk aprakstīt priekšlikumu par aizdevumu sistēmu studentiem maģistra grāda iegūšanai citā ES dalībvalstī, lai aizdevumu izsniegšanas kārtība būtu rūpīgi izstrādāta un jaunieši par to būtu informēti, jo ir svarīgi pēc iespējas nepieļaut, ka jaunieši nonāk parādu jūgā. Cenšoties izveidot ierosināto aizdevumu sistēmu, būtu jānodrošina, ka šādi aizdevumi ir pievilcīgi un pieejami (īpaši studentiem, kas atrodas nelabvēlīgā situācijā), lai sasniegtu paredzēto mērķi šajā sistēmā kopumā iesaistīt 331 100 studentus.

4.15 Turklāt Komiteja aicina izvērtēt visas iespējamās priekšlikuma par aizdevumiem sekas, tostarp ietekmi uz valsts un reģionālām finansiālā atbalsta sistēmām un mācību maksas apmēriem augstākās izglītības iestādēs. Šāda novērtējuma rezultāti būtu jāizplata pēc iespējas plašāk.

4.16 Papildus aicinājumam izvērtēt priekšlikumu par aizdevumiem EESK aicina Eiropas Savienības iestādes arī turpmāk atbalstīt dalībvalstu centienus īstenot atbilstošu politiku, lai nodrošinātu valstu izsniegto piešķirumu un aizdevumu pilnīgu pārnesamību ES, tādējādi veicinot mobilitāti un nodrošinot vienlīdzīgu piekļuvi mobilitātes un izglītības iespējām.

5. Jaunatnes pasākumi

5.1 EESK uzsver pašreizējās programmas "Jaunatne darbībā" efektivitāti ⁽¹¹⁾. Aplēses liecina, ka programma "Jaunatne darbībā" apmēram 1 000 000 jauniešu Eiropā būs sniegusi neformālās izglītības un mobilitātes iespējas, un ir skaidrs, ka pašreizējai programmai ir ilgstoša ietekme uz Eiropas jauniešu dzīvi, atbalstot jaunatnes organizācijas. Tādējādi var uzskatīt, ka programmas "Jaunatne darbībā" ietekme uz jauniešiem ir bijusi lielāka nekā citu ES programmu ietekme, un tas šajā priekšlikumā nav atbilstoši atspoguļots.

5.2 Komiteja pauž bažas, ka izskatāmajā priekšlikumā ir nevienlīdzīga attieksme pret finansējuma saņēmējiem un apgrūtināta piekļuvi tiem neizdevīgā situācijā esošajiem jauniešiem, kuriem programmas "Jaunatne darbībā" iespējas pašreiz ir pieejamas ar mazo un vidējo jaunatnes organizāciju starpniecību.

5.3 EESK uzskata, ka programmā no politiskā un finanšu viedokļa augstāka prioritāte ir jānosaka jaunatnes lietām un jaunatnes politikai, ņemot vērā stratēģijas "ES 2020" un stratēģijas "ET 2020" daudzos mērķus jaunatnes jomā, kā arī iniciatīvas "Eiropas sadarbība jaunatnes jomā (2010–2018)" un pamatiniciatīvu, piemēram, "Jaunatne kustībā" un "Jaunu prasmju un darbavietu programmas", mērķus saistībā ar jauniešiem.

⁽⁷⁾ Eiropas augstākās izglītības ministru konferences paziņojums, *Leuven* un *Louvain-la-Neuve*, 28.–29.4.2009.

⁽⁸⁾ Padomes secinājumi par augstākās izglītības modernizēšanu; Padomes 3128. sanāksme, Izglītība, jaunatne, kultūra un sports (28.–29.11.2011.).

⁽⁹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikums par Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras izveidošanu mūžizglītoībai (2008/C 111/01), 23.4.2008.

⁽¹⁰⁾ OV C 132/55, 3.5.2011.

⁽¹¹⁾ SEC(2011) 1402 final, COM(2011) 788 final

5.4 Ņemot vērā pasākumu daudzumu un apmēru un pašreizējās programmas "Jaunatne darbībā" dalībnieku skaitu, kā arī spēju iesaistīt jauniešus no nelabvēlīgā situācijā esošām grupām, Komiteja aicina vēlreiz izvērtēt, vai ierosinātais minimālais līdzekļu piešķirums jaunatnes jomai tikai 7 % apjomā nodrošinās tās mērķu sasniegšanu. Turklāt Komiteja aicina programmā paredzēt atsevišķu jaunatnes rīcības apakšprogrammu ar attiecīgu budžetu. Uz to Komiteja jau norādījusi atzinumā par iniciatīvu "Jaunatne kustībā" ⁽¹²⁾. Ir jā saglabā visi līdzšinējie programmas "Jaunatne darbībā" apakšpasākumi.

5.5 Komiteja uzsver, ka pašlaik programma "Jaunatne darbībā" palīdz atbalstīt pasākumus, kuri nesaņemtu atbalstu no citiem finansējuma avotiem, un ka tas ir viens no galvenajiem finansējuma avotiem jaunatnei paredzētajiem projektiem. Tas jo īpaši attiecas uz mazām un vietējām/reģionālajām organizācijām. Šāda atbalsta trūkums var lielā mērā negatīvi ietekmēt jaunatnes jomu Eiropā. Tādā gadījumā ir risks, ka daudzas jauniešu organizācijas darbību mazāk orientēs uz Eiropu, jo tieši Eiropas tīkli atbalsta mazo un vietējo organizāciju dalību Eiropas programmās. Tas ļautu darboties tikai lielajām

organizācijām un iestādēm, savukārt vietējās, reģionālās un mazās organizācijas paliktu tukšā.

5.6 Komiteja norāda, ka programmai ir jāsniedz labāks ieguldījums Līguma par Eiropas Savienības darbību 165. panta 2. punkta īstenošanā, kur paredzēts "palīdzēt attīstīties jaunatnes apmaiņai un darbaudzinātāju apmaiņai, kā arī sekmēt jauniešu dalību Eiropas demokrātiskajā dzīvē".

6. Pasākumi saistībā ar demogrāfiskajām pārmaiņām

EESK ierosina ES finansēšanas laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam atsevišķu atbalsta programmu "Paaudzes darbībā". Paaudžu dialogs tiek pieprasīts daudzās programmās un priekšlikumos gan aktīvu un veselīgu vecumdienu jomā, gan saistībā ar ilgtspējas jautājumiem (par ilgtspējīgu dzīvesveidu), gan energoefektivitātes u.c. jomās.

EESK ir pārliecināta, ka jaunu un gados vecāku cilvēku kopīga mobilitāte palīdzēs stiprināt savstarpēju cieņu, sekmēt sociālo kohēziju un uzņemties kopīgu atbildību par Eiropas vērtībām.

Briselē, 2012. gada 29. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

⁽¹²⁾ OV C 132/55, 3.5.2011.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumam par nopietniem pārrobežu veselības apdraudējumiem"

COM(2011) 866 final – 2011/0421 (COD)

(2012/C 181/28)

Vienīgā ziņotāja: **OUIIN kdze**

Padome 2012. gada 19. janvārī un Eiropas Parlaments 2012. gada 17. janvārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumam par nopietniem pārrobežu veselības apdraudējumiem"

COM(2011) 866 final – 2011/0421 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 29. februārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (2012. gada 28. marta sēdē), ar 149 balsīm par, 2 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja priekšlikumu lēmumam par nopietniem pārrobežu veselības apdraudējumiem atbalsta.

1.2 Komiteja atzinīgi vērtē izmantoto pieeju, proti, izmantot infekcijas slimību gadījumos sekmīgi piemēroto pašreizējo sistēmu⁽¹⁾ un neseno krīžu izvērtējumu, lai novērstu nepilnības pašreizējā mehānismā, kā tas iespējams saskaņā ar Lisabonas līgumu.

1.3 Lai efektīvi novērstu apdraudējumus, kas nepazīst robežas, ir vajadzīga kontinentāla mēroga koordinācija, kura pārsniedz nozaru ietvarus.

1.4 Tomēr Komiteja uzsver, ka sagatavotības plānošanā un saziņā krīzes situācijās jāiesaista visi pilsoniskās sabiedrības dalībnieki. Koordinēšanas pienākuma uzticēšana tikai veselības jomas profesionālajiem dalībniekiem un civilās aizsardzības speciālistiem vairs neatbilst pašreizējai situācijai sabiedrībā, kurā plašsaziņas līdzekļiem ir būtiska nozīme iedzīvotāju informēšanā.

2. Pamatojums

2.1 Pagājušo gadsimtu plašās mēra, holēras un gripas epidēmijas ir palikušas kolektīvajā atmiņā kā apdraudējumi, kas dažās nedēļās, šķiet, būtu varējušas iznīcināt cilvēci.

2.2 XX gadsimta eiropieši bija pārliecināti, ka, pateicoties mūsdienu medicīnai, viņus šāds risks vairs neapdraud. Iedzīvotāju aizsardzībai dalībvalstis izveidojušas sabiedrības veselības

aizsardzības sistēmas (obligāta vakcinācija, veselības uzraudzība), un Eiropā izstrādāti tiesību akti un izveidots tīkls infekcijas slimību efektīvai apkarošanai. Šī sistēma darbojas, ja vīrusi ir zināmi un sen identificēti. Jaunu slimību, piemēram, AIDS vai SARS⁽²⁾, gadījumos sistēma ir mazāk efektīva.

2.3 Ir parādījušies arī citi apdraudējumi, kas var kaitēt veselu reģionu iedzīvotāju veselībai. Personu, pārtikas produktu, preču u.c. vispārēja mobilitāte ir radījusi jaunus riskus. Vīrusi, kas agrāk bija zināmi kādā konkrētā reģionā, var pārvietoties ļoti ātri un kļūt bīstami reģionos, kuros tie nav zināmi.

2.4 Jaunu ķīmisko vielu atklāšanai un masveida ražošanai, pat ja tās ļāvušas apkarot slimības, uzlabot lauksaimniecības ražīgumu, veicināt būvniecību un pārvietošanos, palielināt pieejamo preču apjomu, paātrināt visa veida komunikāciju un padarīt to visiem pieejamu, tomēr ir arī negatīvā puse. Mūsdienās cilvēki dzīvo "ķīmiskā vidē" ar dažādām gaisu, ūdeni un pārtiku piesārņojošām vielām.

2.5 Upes, lietus, vējš un vīrusi nepazīst robežas. Jā ir kāda joma, kurā organizatoriski pasākumi Eiropas mērogā ir pilnīgi nepieciešami, tad tā ir sabiedrības veselības aizsardzība.

2.6 Globālā sasilšana un tās radītā daudzējādā ietekme ir viena no masveida rūpnieciskās ražošanas sekām. Taču jāmin arī rūpnieciskās avārijas, jauni vīrusi utt.; veselības aizsardzību mūsdienās nevar saistīt tikai ar infekcijas slimībām un iedzīvotāju veselības medicīnisku uzraudzību.

⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 1998. gada 24. septembra Lēmums Nr. 2119/98/EK par epidemioloģiskās uzraudzības un infekcijas slimību kontroles tīkla izveidošanu Kopienā (OV L 268, 3.10.1998., 1.lpp).

⁽²⁾ Smags akūts respiratorais sindroms.

2.7 Savstarpēji atkarīgā sabiedrībā apdraudējums veselībai var nākt no jebkuras vietas. Veselības krīzes cēloņi ir rūpnieciskais piesārņojums, veterināra epidēmija vai dabas katastrofa. Tādēļ ir jāpārvar ne tikai no ģeogrāfiskās, bet arī nozaru robežas.

2.8 Infekcijas slimību gadījumos darbojas efektīva sistēma Pasaules Veselības organizācijas vadībā ⁽³⁾.

2.9 Eiropas Savienība nesāk tukšā vietā. Infekcijas slimību gadījumos sistēma ir pielāgota un efektīva; taču H1N1 gripas pandēmijas laikā tajā atklājās nepilnības, piemēram, attiecībā uz tādu vakcīnu iegādi, kuras var izstrādāt tikai tad, kad ir parādījušies jauni vīrusi. Ņemot vērā vakcīnas rūpniecisko ražošanu un vienošanos par cenām, Eiropas valstu pieeja vakcinācijai bija atšķirīga; ja vīrusi būtu bijis postošāki, tā izplatīšanās būtu radījusi smagus sekas.

2.10 Pēc 2001. gada 11. septembra terora aktiem un ASV saņemtajām vēstulēm un sūtījumiem, kuros atrastas Sibīrijas mēra sporas, ES līmenī izveidoja Veselības drošības komiteju ⁽⁴⁾ riska situācijām, kas nav saistītas ar infekcijas slimībām, taču tai nav institūcijas statusa, un tādēļ tā nevar pieņemt politiskus lēmumus, ja tādi nepieciešami.

3. Uzlabot pašreizējās sistēmas

3.1 Pamatojoties uz Lisabonas līgumu ⁽⁵⁾, ar kuru Savienībai piešķirtas jaunas pilnvaras šajā jomā, un neseno veselības krīžu laikā novēroto problēmu izvērtējumu, izskatāmais priekšlikums ļaus novērst pašreizējos trūkumus.

3.2 Iepriekš ir bijušas vairākas krīzes: govju trakumsērgas uzliesmojums, H1N1 gripas pandēmija, *E.coli*/STEC O104 uzliesmojums, Irākā notikušie atentāti, kuros izmantots hlors, inficēšanās ar melamīnu, toksiskās sarkanās dūņas, naftas noplūde, pelnu mākonis. Ikviens krīze ļauj saredzēt esošās sistēmas trūkumus un ierosināt uzlabojumus. Izskatāmā priekšlikuma mērķis ir, pamatojoties uz esošajiem ES instrumentiem, izveidot saskaņotu sistēmu un panākt efektīvāku dalībvalstu un nozaru sadarbību.

3.3 Priekšlikums neattiecas uz radioloģisko un kodolapdraudējumu, kas apskatīts citos ES tiesību aktos.

3.4 Spēkā esošie ES tiesību akti attiecas vienīgi uz infekcijas slimību radītu apdraudējumu ⁽⁶⁾. Epidemioloģiskās uzraudzības un infekcijas slimību kontroles tīkls, kas izziņo brīdinājumu un koordinē rīcību Eiropas līmenī, neatbilst pašreizējiem standartiem un vajadzībām. Tāpēc tiek ierosināts to aizstāt ar noteikumiem, kas ietverti izskatāmajā priekšlikumā.

3.5 Esošās sistēmas paplašināšana, iekļaujot tajā arī cita veida apdraudējumu, palielinās tās efektivitāti, neradot būtiskas papildu izmaksas.

3.6 Komiteja atbalsta priekšlikumā izvirzītos mērķus:

— dalībvalstu darbības saskaņošanu sagatavotības plānošanas jomā, lai tādējādi uzlabotu sagatavotību un palielinātu rīcības spēju. "Šim nolūkam Komisija nodrošinās koordināciju starp dalībvalstu plāniem un starp nozarēm, un atbalstīs dalībvalstis, tām veidojot medicīnisko pretlīdzekļu vienotu iepirkuma mehānismu".

— situācijās, kad kāda no dalībvalstīm ir izziņojusi brīdinājumu par nopietnu veselības apdraudējumu, ko nav izraisījuši infekcijas slimība, tiks izveidots *ad hoc* tīkls atbilstīgās informācijas un riska novērtējumam vajadzīgo datu nodrošināšanai un radušos apdraudējumu uzraudzībai. Infekcijas slimības joprojām tiks uzraudzītas tāpat kā līdz šim.

— pašreizējās agrīnās brīdināšanas sistēmas darbības joma tiks paplašināta, iekļaujot tajā ne tikai infekcijas slimību radīto apdraudējumu, bet arī cita veida nopietnu apdraudējumu.

— dalībvalstu vai Eiropas sabiedrības veselības riska novērtējuma saskaņota izstrāde attiecībā uz bioloģiskās, ķīmiskās, vides vai nezināmas izcelsmes apdraudējumiem krīzes situācijās.

— Visbeidzot, ar izskatāmo lēmumu izveido saskaņotu sistēmu ES rīcībai sabiedrības veselības krīzes situācijā. Precīzāk, formalizējot pašreizējo Veselības drošības komiteju, ES spēs labāk koordinēt dalībvalstu reakciju ārkārtas situācijās sabiedrības veselības jomā.

3.7 Komiteja, protams, atzinīgi vērtē šajā priekšlikumā norādītās ieceres, proti, uzlabot koordināciju, palielināt efektivitāti, veikt vienotu ES iepirkumu, lai vienotos par cenām ar farmācijas laboratorijām un tādējādi aizsargātu visus Eiropas iedzīvotājus, papildus starptautiskajai brīdināšanas sistēmai (PVO) izveidot Eiropas brīdināšanas sistēmu, kā arī iekļaut esošajās sistēmās ķīmiskās, bakterioloģiskās, vides u.c. izcelsmes apdraudējumu.

3.8 Veikt riska novērtējumu Eiropas speciālistu tīkla ietvaros, vienoties par riska pakāpi, lai pienācīgi reaģētu un kopīgi izstrādātu paziņojumus, veikt sensitīvu datu apmaiņu atbilstīgi noteikumiem (īpaši noteikumiem par personas datu aizsardzību), izmantojot salīdzināmus dalībvalstu datus un kaimiņvalstu datus, un izstrādāt kopīgus ieteikumus ceļotājiem nozīmē veicināt esošo sistēmu labāku darbību, neapgrūtinot tās ar jaunizveidotiem mehānismiem.

⁽³⁾ Starptautiskie veselības aizsardzības noteikumi (SVAN): <http://www.who.int/ihr/en/>

⁽⁴⁾ Skatīt prezidentvalsts 2001. gada 15. novembra secinājumus par bioterrorismu (13826/01) un Padomes 2007. gada 22. februāra secinājumus par Veselības drošības komitejas pilnvaru pagaidu pagarināšanu un paplašināšanu (6226/07).

⁽⁵⁾ LESD 6. panta a) punkts un 168. panta 1. punkts.

⁽⁶⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 1998. gada 24. septembra Lēmums Nr. 2119/98/EK par epidemioloģiskās uzraudzības un infekcijas slimību kontroles tīkla izveidošanu Kopienā (OV L 268, 3.10.1998., 1.lpp).

4. Ņemt vērā pašreizējās tendences

4.1 EESK tomēr vēlas vērst ES un dalībvalstu pārvaldes iestāžu uzmanību norisēm neseno krīžu laikā.

4.2 Gan H1N1 gripas, gan *E.coli*/STEC O104 pandēmijas laikā novērots, ka valsts pārvaldes iestāžu izplatītā informācija nebija vienīgā un ka daļa iedzīvotāju vairāk uzticas internetā pieejamai nepārbaudītai informācijai. Pārāk lielais informācijas apjoms var apgrūtināt krīzes pārvaldību un radīt smagas sekas iedzīvotāju veselībai un veselām ekonomikas nozarēm, piemēram, gadījumos, kad daži ārsti kritiski vērtē vakcīnu vai izplatītā informācija par baktērijas izcelsmi ir kļūdaina.

4.3 Informācijas neatbilstīga izplatīšana var radīt lielus zaudējumus un mazināt sistēmas efektivitāti. Pedagoģiskajam aspektam jābūt tikpat svarīgam kā ekonomiskajiem apsvērumiem.

4.4 Tāpēc Komiteja iesaka krīzes pārvarēšanas mehānismus, piemēram, informācijas izplatīšanas tīklos, iesaistīt visus pilsoniskās sabiedrības dalībniekus un periodos ārpus krīzes veikt

informācijas pasākumus skolās un darbavietās, lai skaidrotu Eiropas iedzīvotājiem, kā viņi tiek aizsargāti pret risku, kā darbojas uzraudzības un brīdināšanas sistēmas un kam jāuzticas krīzes gadījumā, un kas pilnvarots sniegt ticamu informāciju.

4.5 Sabiedrības veselības krīzes apstākļos izšķiroša nozīme ir saziņai, kas ir tikpat svarīga kā vakcīnas pieejamība, jo kāda gan nozīme ir efektīvām vakcīnām, ja iedzīvotāji nav pārliecināti par vakcinācijas lietderību.

4.6 Aicinājums iedzīvotājiem būt atbildīgiem gūst jēgu tikai tad, ja viņiem dotas iespējas atbildību reāli īstenot. Tādēļ iedzīvotājiem jau laikus jābūt sagatavotiem un informētiem par esošo sistēmu un par katra konkrēto lomu šajā sistēmā. Iedzīvotāji var piedalīties un viņiem var būt svarīga nozīme kopīgo aizsardzības pasākumu īstenošanā, bet ja viņiem nav skaidrota viņu atbildība un ja viņi nav pienācīgi informēti, iedzīvotāji var kavēt pasākumu īstenošanu. Vispārējās interesēs valsts pārvaldes iestādēm visas sabiedriskas nozīmes organizācijas ir jāiesaista iedzīvotāju aizsardzībā, rosinot pienācīgu savstarpēju informācijas apmaiņu.

Briselē, 2012. gada 28. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai – Ceļvedis par resursu efektīvu izmantošanu Eiropā”

COM(2011) 571 galīgā redakcija

(2012/C 181/29)

Ziņotāja: **EGAN kdze**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2011. gada 20. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai – Ceļvedis par resursu efektīvu izmantošanu Eiropā”

COM(2011) 571 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 14. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (28. marta sēdē), ar 146 balsīm par, 5 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Komisijas stratēģijas “Eiropa 2020” un pamatiniciatīvas “Resursu ziņā efektīva Eiropa” mērķis ir uzlabot Eiropas valstu ekonomikas elastību un ilgtspēju, daudz efektīvāk izmantojot visus dabas resursus. Komiteja iepriekš ir paudusi atbalstu pamatiniciatīvai un tagad atzinīgi vērtē Komisijas sīkāk izstrādāto “Ceļvedi par resursu efektīvu izmantošanu Eiropā”, kurā izvirzīti starpposma mērķi pārmaiņu īstenošanai un kurš veido ietvaru veicamajiem pasākumiem, lai varētu sākt šo procesu.

1.2 EESK aicina visas iestādes, Eiropas līmeņa lēmumu pieņēmējus, Eiropas uzņēmējus un sociālos partnerus, kā arī Eiropas sabiedrību kopumā apvienoties plašā politiskā un sociālā kustībā, lai atbalstītu galvenās veicamās pārmaiņas, un izmantot ceļvedi izstrādāto ietvaru attīstības procesa vadīšanai un uzraudzīšanai.

1.3 EESK aicina Komisijā un dalībvalstīs izveidot spēcīgu augsta līmeņa koordinēšanas mehānismu, lai uzraudzītu un veicinātu pūlībus īstenot ceļvedi ierosinātos pasākumos.

1.4 EESK uzsver, ka dalībvalstu līmenī būtu jāpieņem visaptverošas resursu efektīvas izmantošanas stratēģijas, kas paredzētu nodokļu reformas, nelietderīgu subsīdiu atcelšanu, stingru regulējumu produktu standartu jomā, izglītības un prasmju attīstīšanas programmas un plašu reģionālā un vietējā līmeņa pārvaldes, uzņēmumu, sociālo partneru, patērētāju un citu organizāciju, kā arī iedzīvotāju iesaisti. Stratēģijās jāparedz aktīvi politikas pasākumi, kas nodrošinātu sociāli taisnīgas pārmaiņas, arī darbinieku izglītošanu un apmācību un viņu līdzdalību uzņēmumu pārveidošanā par resursu izmantošanas ziņā efektīviem uzņēmumiem.

1.5 EESK atbalsta visus Eiropas līmeņa pasākumus, kas ierosināti ceļvedī, un rosina īpašu uzmanību pievērst šādiem aspektiem:

— piemērotu rādītāju steidzama noteikšana, tas attiecas arī uz ceļvedī ieteikto vispārējo rādītāju, kas atspoguļo resursu izmantošanas efektivitāti dalībvalstu tautsaimniecībā, rādīju, kurš ir “plašāks nekā IKP” un ļauj noteikt labklājības līmeni, ko nodrošina attiecīgās valsts ekonomika, un citiem konkrētu nozaru rādītājiem;

— efektīvi mehānismi, lai resursu efektīvākas izmantošanas jautājumam lielu uzmanību pievērstu ikgadējos valstu reformu ziņojumos, to novērtēšanā, ko veic Komisija, un salīdzinošajā novērtēšanā, kas notiek stratēģijas “Eiropa 2020” uzraudzīšanai veltītajā “Eiropas pusgadā”;

— pēc pasaules samita, kas 2012. gada jūnijā notiks Riodežanē, veicamā visaptverošās Eiropas Savienības ilgtspējīgas attīstības stratēģijas pārskatīšana un atjaunināšana, kurā īpaši jāuzsver resursu izmantošanas efektivitāte, un minētās stratēģijas saikne ar citiem ilgtspējības mērķiem;

— sīka analīze par resursu izmantošanas efektivitātes un (pieņemam, Septītajā vides rīcības programmā) izvirzīto vides mērķu mijiedarbību;

— koordinācijas mehānisms, lai nodrošinātu pastāvīgu progresu visās 20 iniciatīvās, kas, pēc Komisijas domām, veicina resursu izmantošanas efektivitāti, un citās iniciatīvās, kuras varētu iekļaut šai sarakstā;

— resursu izmantošanas efektivitātes mērķu iekļaušana kritērijos, kas jāievēro visās Eiropas izdevumu programmās un publiskajā iepirkumā;

— plaša pilsoniskās sabiedrības iesaistīšana progresa regulārā uzraudzībā un novērtēšanā.

1.6 EESK, cik vien iespējams, centīsies piedalīties ieinteresēto personu iesaistīšanā un šajā nozīmīgajā jomā paveiktā darba uzraudzībā un labprāt sadarbosies ar citām iestādēm.

2. Vispārīga informācija

2.1 Komisija 2011. gada janvārī publicēja vienu no septiņām jaunajām stratēģijas “Eiropa 2020”⁽¹⁾ pamatiniciatīvām — “Resursu ziņā efektīva Eiropa”. Paminācītas mērķis ir būtiski mainīt visu Eiropas Savienības ekonomikas nozaru skatījumu uz to, kā jāizmanto materiālie resursi, un nodalīt ekonomisko labklājību no resursu patēriņa.

2.2 Iepriekšējā atzinumā par pamatiniciatīvu “Resursu ziņā efektīva Eiropa” EESK atzinīgi vērtēja vispārējos mērķus, kas izvirzīti resursu efektīvas izmantošanas stratēģijā, un aicināja to iekļaut visaptverošās Eiropas Savienības ilgtspējīgas attīstības stratēģijas pārskatītā un atjauninātā redakcijā⁽²⁾. EESK rosināja Komisiju sniegt precīzāku informāciju par konkrētu nozaru iniciatīvu un ceļveža īstenošanu.

2.3 Komisija 2011. gadā uzsāka vairāku iniciatīvu⁽³⁾ īstenošanu, lai veicinātu resursu efektīvāku izmantošanu konkrētās nozarēs. Komisijas publicētajā “Ceļvedī par resursu efektīvu izmantošanu Eiropā” ir apkopotas visas šīs iniciatīvas. Tajā izklāstītas ieceres, kādas pārmaiņas tautsaimniecībā būtu jāpanāk līdz 2050. gadam, izvirzīti starpposma mērķi līdz 2020. gadam un norādītas jomas, kurās Komisijai un dalībvalstīm būs jāīsteno pasākumi šo mērķu sasniegšanai.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 EESK piekrīt Komisijas viedoklim, ka Eiropā un visā pasaulē ļoti nozīmīgs uzdevums ir paaugstināt resursu izmantošanas efektivitāti. Augstākai resursu izmantošanas efektivitātei ir ļoti liela nozīme, lai nepārtrauktos centienus sasniegt ekonomikas izaugsmi saskaņotā ar nepieciešamību atzīt, ka daudzu pasaules dabas resursu krājumi izsīkst un tāpēc planētas iespējas nodrošināt nepārtraukto ražošanas un patēriņa pieaugumu ir ierobežotas. Augstāka resursu izmantošanas efektivitāte ir svarīga, lai ierobežotu siltumnīcefekta gāzu un citu piesārņojošo vielu emisijas palielināšanos un aizsargātu bioloģiskos resursus, kā arī saglabātu ekosistēmu nodrošināto sabiedrisko labumu. Resursu efektīvākas izmantošanas veicināšanai jābūt pasaules ekonomikas politikas un pasaules vadošo uzņēmumu darbības centrā.

3.2 Visdažādākie uzņēmumi vienmēr ir bijuši tieši ieinteresēti ražošanas procesā efektīvi izmantot visus resursus, lai, cik iespējams, samazinātu izmaksas. Taču, ja runa ir par produkcijas apjomu, uzņēmumus vienmēr interesē pavisam kas cits, proti, mudināt patērētājus patērēt pēc iespējas vairāk, lai pārdošanas apjoms būtu pēc iespējas lielāks. Taču nevaram cerēt, ka ar

ierastajām uzņēmējdarbības metodēm vien izdosies nodrošināt resursu efektīvāku izmantošanu, kas ir jāpanāk, lai pārvarētu grūtības, ko rada strauji augošais pasaules iedzīvotāju skaits, patērētāju pieprasījuma straujais pieaugums, it sevišķi jaunietekmes valstīs, un resursu izsīkšanas un piesārņojuma problēmas, kuras arvien saasinās. Mums jānodrošina jauna veida “ilgtspējīga” vai “zaļa” izaugsme, proti, šāda izaugsme nozīmē, ka saimnieciskās darbības un labklājības pieaugums nav panākts, palielinot resursu patēriņu, bet gluži pretēji, samazinot resursu patēriņu.

3.3 Tāpēc valdībām un sabiedrībai kopumā būs jāuzņemas atbildība par tik tālejošu un strauju pāreju, kāda ir vajadzīga, lai nodrošinātu nākamo paaudžu labklājību. Valdībām ir jārikojas, lai

— ar fiskāliem pasākumiem nodrošinātu atbilstošas maksas noteikšanu par videi radītām negatīvām papildu sekām,

— atceltu nelietderīgas subsīdijas,

— pieņemtu attiecīgus tiesību aktus, kuros noteikti resursu efektīvas izmantošanas standarti, kas obligāti jāievēro konkrētās nozarēs,

— atbalsētu attiecīgus pētniecības un izstrādes projektus,

— veicinātu ieguldījumus resursu izmantošanas ziņā efektīvos procesos un atteikšanos no neefektīviem procesiem,

— ar plašsaziņas līdzekļu pūliņiem un izglītības un apmācības procesā palielinātu izpratni par resursu izmantošanas efektivitāti.

3.4 Tik plaši un steidzami veicamas pārmaiņas ievērojami ietekmēs darba tirgu. Uzņēmumi, kas neefektīvi izmanto resursus vai ražo produktus, kuri rada daudz atkritumu, tiks pakļauti spiedienam, un tiem, iespējams, būs jāatlaiz darbinieki. Bet, ekonomikai atveseļojoties, uzņēmumi, kas resursus izmanto efektīvi un produktus ražo un pakalpojumus sniedz, radot nelielu atkritumu daudzumu, plauks un radīs jaunas darba vietas. Valstis, kuras šo pāreju īsteno visātrāk, būs sekmīgākās un konkurētspējīgākās jaunajā pasaulē, kur dabas resursu krājumi būs ierobežoti. Tās radīs visvairāk jaunu darba vietu šajā ekonomikā, kas rada mazāku kaitējumu videi.

3.5 Lai nodrošinātu, ka šī pāreja notiek taisnīgi, patiešām tiek radītas kvalitatīvas jaunas darba vietas un sniegts atbalsts pārkvalificēšanās pasākumiem, iespējams, būs vajadzīgas aktīvas

⁽¹⁾ COM(2011) 571 final.

⁽²⁾ EESK atzinums “Stratēģijas “Eiropa 2020” pamatiniciatīva “Resursu ziņā efektīva Eiropa””, OV C 376, 22.12.2011., 97.–101. lpp.

⁽³⁾ COM(2011) 21, I pielikums.

apmācību programmas un palīdzība pārejā uz citu darba vietu ⁽⁴⁾. Pašlaik ceļvedī šim un citiem sociālās dimensijas aspektiem ir veltīta pārāk maza uzmanība, un tos nepieciešams attīstīt tālāk.

3.6 Resursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšana līdz vajadzīgajam līmenim ir liels un steidzams uzdevums, kas jāveic visai Eiropai un visai sabiedrībai. Tāpēc būs vajadzīga stingra politiku un sabiedrības apņemšanās visos līmeņos un tālejošas un plašas ES un dalībvalstu iniciatīvas un pasākumi, kas īstenojami valstu un vietējā līmenī.

3.7 Ar ceļvedi būtu jānodrošina gan ietvars, lai visā Eiropā varētu radīt šo politisko impulsu, gan iedvesmojošs priekšstats par to, ko varētu sasniegt. EESK atzinīgi vērtē vispārējo ceļvedi ievēroto pieeju un tajā minētās ieceres, kas īstenojamas līdz 2050. gadam.

3.8 Īstenošanai ir būtiska nozīme. Ceļvedī ierosinātie konkrētie starpposma mērķi, kas jāsasniedz līdz 2020. gadam, ir noderīgs instruments, lai ilgtermiņa redzējumu saistītu ar konkrētākiem un tuvākiem mērķiem, kas jāsasniedz nekavējoties. Taču vēl ir daudz darāmā, lai īstenotu tās pārmaiņas ekonomikas politikā, rūpniecības politikas stratēģijās un ieguldījumu plūsmās, kas ir vajadzīgas ceļveža mērķu sasniegšanai. Komisija ir uzsvērusi resursu efektīvākas izmantošanas būtisko nozīmi, un Vides padome tai ir paudusi zināmu atbalstu (Vides ministru padomes secinājumi, 2011. gada 19. decembris). Taču, lai pāreja patiešām izdosies, visām Komisijas struktūrām un dalībvalstu valdībām būs aktīvi jāiesaistās un apņēmīgi jārīkojas. Resursu efektivitātes veicināšanai jāpiešķir daudz nozīmīgāka prioritāte valdību vadītāju un visu Eiropadomes sanāksmju darba kārtībā, jo tajās pastāvīgi un aktīvi jāpauž visu nozaru atbalsts gan vispārējam redzējumam, gan arī atsevišķajiem pasākumiem, kas nepieciešami plāna īstenošanai, un jāsekmē dažādo starpposma mērķu sasniegšana.

3.9 Jāuzlabo uzņēmumu un dažādu pilsoniskās sabiedrības organizāciju, kā arī visas sabiedrības un patērētāju izpratne par to, ka resursi ir jāizmanto efektīvi; šāda rīcība ir jāatbalsta visiem iespējamiem līdzekļiem, tostarp, izveidojot dialoga struktūras, kas veicinātu šādu pāreju ⁽⁵⁾.

3.10 Ceļveža sekmes būs atkarīgas no tā, vai tas spēs veicināt lielāku politisko gribu un apņēmību panākt augstāku resursu izmantošanas efektivitāti. Ar ceļvedi jāpanāk reālas pārmaiņas ekonomikas pārvaldībā. Lai ātrāk varētu īstenot visas iniciatīvas, kas jau minētas ceļvedī, novērst visus šķēršļus, kuri varētu

traucēt pārmaiņu īstenošanu, un izstrādāt papildu pasākumus, ja mērķu sasniegšanā nav panākts nepieciešamais progress, jāizveido centrāli koordinēts uzraudzības mehānisms.

4. Īstenošana dalībvalstu līmenī

4.1 Vairākās Eiropas valstīs ir sekmīgi īstenoti pirmie pasākumi, lai mazinātu pārlietu pārslodzi uz ierobežotajiem izrakteņu kurināmā resursiem, tos aizstājot ar atjaunīgiem enerģijas avotiem, samazinot atkritumu daudzumu, veicinot ēku un transportlīdzekļu energoefektivitātes paaugstināšanu utt. Taču progress nav bijis vienmērīgs, un pašreizējā nozīmīgajā brīdī dažās valstīs iespējama ieguldījumu samazināšanās, jo pārāgri atcelti pārmaiņas sekmējošie atvieglojumi. EESK iesaka sistemātiski apkopot un popularizēt pasākumu īstenošanā līdz šim uzkrāto vērtīgo pieredzi un labus šādu pasākumu piemērus, lai ātri varētu virzīties uz priekšu valstīs un nozarēs, kurās līdz šim vēl nav izdevies sasniegt vēlamos rezultātus. Ļoti nozīmīga ir saskaņotība un nemainība.

4.2 Dalībvalstīm ekonomikas stratēģijās un programmās jāiekļauj prasība sekmēt resursu efektīvu izmantošanu un jāveicina šīs prasības ievērošana visās ekonomikas nozarēs. EESK uzskata: katrā dalībvalstī augstā politiskā līmenī jāizveido vadības un koordinēšanas mehānismi, lai nodrošinātu ātrāku, stabilāku un saskaņotāku attīstību nekā pašlaik.

4.3 Galu galā resursu izmantošanas efektivitāti izdosies paaugstināt tikai tad, ja mainīsies sabiedrības prasības un patērētāju pieprasījums un tiks mainīts ražošanas veids.

4.4 Dalībvalstīm jāuzsāk intensīvs dialogs ar sabiedriskās domas veidotājiem (arī plašsaziņas līdzekļiem) par to, kā vislabāk popularizēt tik nozīmīgo vēstījumu par resursu efektīvu izmantošanu, lai iedzīvotāju izvēle laika gaitā izmainītos pati no sevis un viņi dotu priekšroku precēm un pakalpojumiem, kas resursu izmantošanas ziņā ir efektīvāki, un neizvēlētos produktus, kuru ražošanā patērēts daudz resursu un radīts liels atkritumu apjoms.

4.5 Resursu efektīvākai izmantošanai jābūt būtiskam mērķim vietējā un reģionālajā, kā arī valsts līmenī. Dalībvalstīm jāapsver, kā vislabāk par šī mērķa nozīmību pārliecināt reģionālo un vietējo pārvaldes līmeni.

4.6 Lai varētu panākt pārmaiņas, valdībām būs jāizmanto visi to rīcībā esošie politiskie līdzekļi. Jāpārskata nodokļu politika, lai paredzētu sodu par neefektīvu enerģijas un citu resursu izmantošanu un atzinību par to efektīvāku izmantošanu. Lai varētu

⁽⁴⁾ EESK atzinums "Ilgtspējīgu, vidi saudzējošu darba vietu veicināšana un ES tiesību aktu kopums enerģētikas un klimata jomā", OV C 44, 11.2.2011., 110.–117. lpp.

⁽⁵⁾ EESK atzinums "Veidot ilgtspējīgu ekonomiku, veicot izmaiņas Eiropas patēriņa modeli", OV C 44, 11.2.2011., 57.–61. lpp.

pāriet uz resursu izmantošanas ziņā efektīvu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni ⁽⁶⁾ un radīt jaunas darba vietas ⁽⁷⁾, ļoti liela nozīme ir neitrālām nodokļu reformām, kuru mērķis ir paaugstināt tos nodokļus, ar kuriem apliek oglekli saturošu kurināmo (un citus dabas resursus), vienlaikus sekmējot nodarbinātību un uzlabojot sociālo drošību. Pakāpeniski jāatceļ nelietderīgas subsīdijas, kas veicina vai pieļauj neefektīvu enerģijas izmantošanu vai citu resursu nesaimniecisku pārvaldību; šis mērķis līdz šim bieži ir izvirzīts, taču nekad nav mērķtiecīgi sasniegts. Nepieciešamas stingras normatīvās prasības, lai panāktu resursu efektīvu izmantošanu tādās nozīmīgās nozarēs kā būvniecība, transports un lauksaimniecība. Jāisteno stingra atkritumu apsaimniekošanas politika, lai veicinātu atkritumu tālāku samazināšanu un izmesto materiālu otrreizēju izmantošanu vai pārstrādi. Lai šis vēstījums sasniegtu visas sabiedrības grupas, jāisteno izglītošanas pasākumi, sabiedrības informēšanas programmas, jāattīsta prasmes un jārada un jāievieš jauninājumi. Lai to paveiktu, dalībvalstīm un Eiropas Savienībai visdažādākajās nozarēs būs jārikojas saskaņoti.

4.7 Dalībvalstīm būtu publiski jāapņemas regulāri sniegt atklātus ziņojumus par resursu efektīvākas izmantošanas jomā sasniegto progresu un to, kā īstenotā politika un publiskie un privātie ieguldījumi veicina šīs pārmaiņas. Komisija varētu sniegt atbalstu, analizējot dažādās dalībvalstu lietotās metodes resursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšanai, kā arī rosinot plašāku un saskaņotāku labāko metožu izmantošanu.

5. Īstenošana ES līmenī

5.1 Eiropas Savienībai ir būtiska nozīme dalībvalstu līmeņa pasākumu veicināšanā un atbalstīšanā un tādu Eiropas līmeņa iniciatīvu sekmēšanā, kas atbalsta pāreju uz resursu efektīvāku izmantošanu. EESK atbalsta visus ceļvedī minētos politikas pasākumus un iniciatīvas un pauž viedokli par šādiem jautājumiem:

- novērtēšana un rādītāji,
- saikne ar stratēģiju “Eiropa 2020” un “Eiropas pusgada” procesu,
- Eiropas ilgtspējīgas attīstības stratēģija un Septītā vides rīcības programma,
- 20 īpašās iniciatīvas un ceļvedī minētās trīs galvenās nozares,
- Eiropas izdevumu programmas un publiskais iepirkums,
- pilsoniskās sabiedrības un iedzīvotāju iesaistīšana.

5.2 Novērtēšana, rādītāji, mērķi un starpposma mērķi

Šajā procesā jānosaka konkrēti progresu rādītāji, kas ļauj novērtēt dažādus resursu efektīvas izmantošanas aspektus, un

jānodrošina, ka savlaicīgi tiek sniegta ticama un saskaņota informācija par šiem rādītājiem. EESK uzskata, ka uzraudzības procesā arī jānovērtē,

- cik veiksmīgi izmantoti galvenie politikas instrumenti resursu efektīvas izmantošanas veicināšanai (pasākumi nodokļu politikas jomā, reglamentējoši pasākumi utt.);
- kā izdevies pārorientēt publisko un privāto ieguldījumu plūsmas, lai atbalstītu resursu izmantošanas ziņā efektīvu ražošanu un patēriņu un ierobežotu nelietderīgus procesus, kas rada daudz atkritumu;
- kā izdodas nodarbinātību pārorientēt uz resursu izmantošanas ziņā efektīvām darba vietām, lai ražotu resursu izmantošanas ziņā efektīvus produktus un sniegtu tādus pašus pakalpojumus, un kādi rezultāti ir sasniegti ar apmācības un citiem pasākumiem, kuru mērķis ir atbalstīt šādas pārmaiņas.

5.3 EESK atzinīgi vērtē ierosinājumu ieviest jaunu galveno rādītāju, proti, “resursu produktivitāte”, kas būs vispārējs rādītājs, lai novērtētu, kā izdodas mazināt ekonomiskās labklājības atkarību no materiālo resursu patēriņa. Komiteja rosina noteikt, ka svarīgāka prioritāte ir izstrādāt stabilus rādītājus, kas ļauj novērtēt dabas un sociālo kapitālu un dabas resursu pieejamību un stāvokli.

5.4 EESK uzskata, ka ierosinātie starpposma mērķi attiecībā uz videi kaitīgām subsīdijām, bioloģisko daudzveidību un trim galvenajām nozarēm, proti, pārtiku, ēkām un mobilitāti pagaidām ir pārāk nekonkrēti un būtu jāformulē skaidrāk. Rādītāju izstrādes programmai jānosaka augstāka prioritāte, un tai jānodrošina atbilstoši līdzekļi, lai ātrāk varētu panākt progresu.

5.5 Ļoti vajadzīgs ir precīzāks rādītājs, kas sniegtu priekšstatu par dalībvalstu ekonomikas veikumu un atspoguļotu to, kā resursu efektīvāka izmantošana tautsaimniecībā patiešām paaugstina sabiedrības vispārējās labklājības līmeni un veicina pasaules ilgtspēju. Komiteja uzskata, ka ir jāpabeidz ilgtermiņa pētījumi par labākām alternatīvām tādām rādītājam kā IKP un to secinājumi ir jāizmanto, lai varētu precīzi novērtēt vispārējo progresu, kas sasniegts, cenšoties paaugstināt resursu izmantošanas efektivitāti un vienlaikus uzlabot labklājību un ilgtspēju ⁽⁸⁾.

5.6 Saikne ar stratēģiju “Eiropa 2020” un “Eiropas pusgada” procesu

Tā kā pamatiniciatīva “Resursu ziņā efektīva Eiropa” ir transversāla un resursu efektīvākas izmantošanas jautājumam arī turpmāk politikas darba kārtībā jāvelta daudz uzmanības, Eiropas līmenī šī iniciatīva ir jāatbalsta, izveidojot efektīvu, centrāli koordinētu un ar atbilstošiem līdzekļiem nodrošinātu īstenošanas vadības struktūru, kas darbotos atklāti un pārredzami un nodrošinātu ieinteresēto personu visplašāko līdzdalību.

⁽⁶⁾ EESK atzinums par tematu “*Ekonomika ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni — ceļvedis 2050. gadam*”, (skatīt 3.15. punkta f) apakšpunktu) OV C 376, 22.12.2011., 102.–110. lpp.

⁽⁷⁾ EESK atzinums par tematu “*“Rio+20” konference: virzība uz “zaļo” ekonomiku un labāku pārvaldību*”, (skatīt. 4.15. punktu) OV C 376, 22.12.2011., 110.–116. lpp.

⁽⁸⁾ EESK atzinums “Tālāk par IKP — ilgtspējīgas attīstības kritēriji”, OV C 100, 30.4.2009., 53. lpp., un atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam “IKP un ne tikai: progresa novērtējums mainīgā pasaulē””, OV C 18, 19.1.2011., 64. lpp.

5.7 EESK atzinīgi vērtē mērķi izmantot “Eiropas pusgada” procesu, lai nodrošinātu, ka, veidojot ekonomikas politiku, Eiropadomē un augstākā līmeņa dialogā ar dalībvalstīm resursu efektīvākas izmantošanas jautājumam pievērš atbilstošu uzmanību. Komiteja uzskata, ka ziņojumu izstrādes pamatā jābūt precīzām un stingri definētām uzraudzības prasībām, lai gūtu precīzu un jaunāko informāciju par resursu efektīvākas izmantošanas jomā sasniegto progresu. Nekavējoties jāapzina konkrētās jomas, kur progress nav pietiekams, un jāveic koriģējoši pasākumi.

5.8 Komiteja pauž nožēlu par to, ka valstīm, kas piedalās programmā, pašlaik, kā redzams, nav jāsniedz ar “Eiropas pusgadu” saistītie pārskati. Komiteja apzinās, ka šīs valstis pašlaik saskaras ar īpašām ekonomikas pielāgošanas problēmām, taču uzskata, ka tās varētu gūt lielu labumu, ja to ekonomikas atveseļošanas programmās tiktu izvirzīts resursu efektīvākas izmantošanas mērķis, un tās no paša sākuma būtu jāiesaista “Eiropas pusgada” norisēs, kas saistītas ar šo mērķi.

5.9 Lai palielinātu pārskatu sniegšanas publisko atpazīstamību un politisko nozīmību, EESK rosina noteikt, ka par valstu ziņojumiem, kuri veido “Eiropas pusgadu” notiekošās pārskata sniegšanas pamatu, katrā valstī jāriko publiska apspriešanās un debates ar dažādām ieinteresētajām personām. Būtu arī jāparedz iespējas piedalīties visu valstu ziņojumu salīdzinošajā novērtēšanā un ar to saistītajās debatēs. Arī EESK varētu būt lietderīgs forums, kur Eiropas līmenī regulāri varētu debatēt ar ieinteresētajām personām par pārejas procesā gūtajiem panākumiem un veicamajiem pasākumiem, lai pāreju varētu pabeigt.

5.10 EESK uzsver, ka Komisijai nebūtu jāpaļaujas vienīgi uz “Eiropas pusgada” procesu, lai veicinātu efektīvus pūliņus paaugstināt resursu izmantošanas efektivitāti. Noteikti būtu jāizmanto arī citas attiecīgās programmas un stratēģijas.

5.11 *Eiropas Ilgtspējīgas attīstības stratēģija un Septītā vides rīcības programma*

Komiteja piekrīt Komisijas viedoklim, ka gan resursu efektīvākas izmantošanas stratēģija, gan stratēģija “Eiropa 2020” būtiski sekmē vispārējā ilgtspējīgas attīstības mērķa sasniegšanu. Resursu izmantošanas efektivitāte neaptver visus ilgtspējas aspektus, un tāpēc, resursu izmantošanas efektivitātei pievēršot īpašu uzmanību, noteikti nedrīkst aizmirst par citiem ilgtspējīgas attīstības aspektiem. Šogad Riodežaneiro notiekošajā ANO konferencē par ilgtspējīgu attīstību būtu jācenšas noteikt, ka pāreja uz resursu izmantošanas ziņā efektīvu ekonomiku ir viens no svarīgākajiem uzdevumiem starptautiskajos un vispārējos ar ilgtspējīgu attīstību saistītajos centienos veidot ekonomiku, kas nodara mazāku kaitējumu videi. EESK uzskata, ka, turpinot darbu pēc Riodežaneiro konferences, būtu jāpārskata un jāatjaunina Eiropas vispārējā ilgtspējīgas attīstības stratēģija, un, lai varētu novērtēt progresu visās jomās, stratēģijā arī jāparedz, ka valstīm jāsniedz pārskats par sasniegumiem ilgtspējīgas attīstības un resursu efektīvākas izmantošanas jomā.

5.12 Komisija ir paziņojusi par ieceri 2012. gadā publicēt Septīto vides rīcības programmu Eiropai. Padome rosināja Komisiju izstrādāt jaunu programmu, kurā nodrošināts, ka vides politikas pasākumi un plāni un ceļvedi izvirzītie mērķi resursu efektīvākas izmantošanas jomā cits citu papildina. Tas ir ļoti atzinīgi vērtējams mērķis, taču vēl būs jāpieliek pūles, lai to būtiski papildinātu saturiskā ziņā.

5.13 *20 īpašās iniciatīvas un ceļvedi minētās trīs galvenās nozares*

EESK pašlaik aktīvi izstrādā atzinumus par gandrīz visām stratēģijā “Eiropa 2020” minētajām 20 iniciatīvām un pilnībā atbalsta ceļvedi pausto ierosinājumu tās īstenot vienlaikus, lai pēc iespējas vairāk sekmētu centienus paaugstināt resursu izmantošanas efektivitāti. Šīs iniciatīvas — gan katra atsevišķi, gan visas kopā — būtu regulāri jāpārbauda, lai nodrošinātu, ka tās kopīgi rada vēlamo kumulatīvo efektu.

5.14 EESK piekrīt, ka Komisijas minētās trīs galvenās nozares (pārtika, ēkas un mobilitāte) ir īpaši svarīgas jomas, kurās ir jāpaaugstina resursu izmantošanas efektivitāte. Komiteja uzskata, ka nozīmīgo nozaru sarakstā būtu jāiekļauj arī ūdens un augsnes izmantošana. Struktūrvienībām, kas ir atbildīgas par vispārējā progresa novērtēšanu resursu efektīvākas izmantošanas jomā, regulāri jāpievērš uzmanība visām šīm nozarēm, lai nodrošinātu, ka tās patiešām sniedz atbilstoši ieguldījumu un veicina pāreju uz resursu efektīvu izmantošanu.

5.15 *Eiropas izdevumu programmas un publiskais iepirkums*

Līdz šim struktūrfondu un citu ES izdevumu programmu darbībā ne vienmēr ir pietiekami ievērots mērķis veicināt resursu efektīvu izmantošanu. Katra šo programmu pārskatīšanas reize jāizmanto, lai to prioritātēs un kritērijos vēl vairāk nostiprinātu resursu efektīvākas izmantošanas mērķi. EESK ar gandarījumu atzīmē, ka Komisijas nesenos budžeta priekšlikumos lielāka prioritāte noteikta resursu efektīvākas izmantošanas un citiem stratēģijas “Eiropa 2020” mērķiem. Būtiski, lai izsmēļošajās sarunās par budžetu šis priekšlikums patiešām arī tiktu pieņemts.

5.16 Būtu jāvelta lielākas pūles un jārikojas proaktīvi, lai atceltu nelietderīgus stimulus, nodrošinātu finansējumu un inovāciju tādā jomā kā dabas kapitāla vērtības noteikšanas, kā arī izstrādātu nodokļu pasākumus, kuru mērķis ir panākt negatīvu papildu seku internalizāciju un noteikt patiesās izmaksas, kas jāsedz sabiedrībai. Konkrētie pasākumi attiecas uz vairākām no minētajām 20 iniciatīvām, kā arī uz kohēzijas politiku un citām svarīgām politikas jomām.

5.17 Arī publiskā iepirkuma programmas gan Eiropas, gan valstu līmenī var būt ļoti efektīvi līdzekļi, lai paaugstinātu resursu izmantošanas efektivitāti, nosakot, ka visām iepirtajām

precēm un pakalpojumiem jāatbilst efektivitātes standartiem, un ieviešot šo prasību visā piegādes ķēdē. Šajā jomā Komisijai būtu jāierosina jaunas iniciatīvas, lai resursu efektīvas izmantošanas prasības kļūtu par nozīmīgu elementu visos publiskā iepirkuma konkursos.

5.18 Ieinteresēto personu, pilsoniskās sabiedrības un iedzīvotāju iesaistīšana

Ceļvedī ierosinātā pāreja uz ekonomiku, kurā resursus izmanto efektīvi, ir nozīmīgs solis visai pasaulei un Eiropai. Šo pāreju nevar panākt, izmantojot vienīgi tehniskus līdzekļus. Visai sabiedrībai ir jāizprot šo pārmaiņu nepieciešamība un jāatbalsta šīs pārmaiņas, un visiem ir jāvelta pūles, lai tās īstenotu.

5.19 Komiteja uzsver, ka svarīgi ir palielināt patērētāju izpratni par resursu efektīvākas izmantošanas nozīmi. Komiteja rosina Komisiju apsvērt, kā centienus īstenot tādas iniciatīvas kā 2008. gadā pieņemtais Ilgtspējīga patēriņa un ražošanas un ilgtspējīgas rūpniecības politikas rīcības plāns ⁽⁹⁾ vislabāk varētu saistīt ar jaunajiem pasākumiem resursu efektīvākas izmantošanas jomā, un jo sevišķi to, kā Eiropas līmenī vēl apņēmīgāk turpināt pūliņus paaugstināt patērētāju informētību par ilgtspējas un resursu efektīvākas izmantošanas jautājumiem.

5.20 EESK veltīs vislielākās pūles, lai ieinteresētās personas iesaistītu darbā, kura mērķis ir paaugstināt resursu izmantošanas efektivitāti. Komiteja, labprāt sadarbojoties ar pārējām iestādēm, uzraudzīs progresu šajā nozīmīgajā jomā.

Briselē, 2012. gada 28. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ COM(2008) 0397 galīgā redakcija.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par mehānismu siltumnīcefekta gāzu emisiju monitoringam un ziņošanai un citas informācijas ziņošanai valstu un Eiropas Savienības līmenī saistībā ar klimata pārmaiņām”

COM(2011) 789 final – 2011/0372 (COD)

(2012/C 181/30)

Ziņotājs: **ADAMS kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 192. panta 1. punktu 2011. gada 23. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par mehānismu siltumnīcefekta gāzu emisiju monitoringam un ziņošanai un citas informācijas ziņošanai valstu un Eiropas Savienības līmenī saistībā ar klimata pārmaiņām”

COM(2011) 789 final – 2011/0372 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 14. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (28. marta sēdē), ar 151 balsi par, 3 balsīm pret un 16 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atzīst nepieciešamību ievākt precīzus un visaptverošus datus, lai palīdzētu Eiropas Savienībai un dalībvalstīm ievērot klimata pārmaiņu mazināšanas saistības un īstenot Klimata un enerģētikas tiesību aktu paketi, un Komiteja atbalsta iniciatīvas šajā jomā. Regulas mērķis ir stiprināt šo procesu.

1.2 Papildus 4. punktā minētajiem detalizētajiem ieteikumiem EESK vēlas uzsvērt, ka datu vākšanā jānodrošina proporcionalitāte un pastāvīgi jāpievēršas tam, lai rezultātus izmantotu klimata politikas mērķu sasniegšanai un turpinātu sabiedrības izglītošanu enerģētikas jautājumos.

2. Ievads

2.1 Jaunā regula ir instruments, kas nodrošina juridisko pamatu, lai īstenotu 2009. gada Klimata un enerģētikas tiesību aktu paketē noteiktās pārskatītās ES saistības monitoringa jomā, kā arī savlaicīgi un precīzi uzraudzītu progresu minēto un starptautisko saistību īstenošanā. Lai arī ES rada tikai apmēram 11 % no CO₂ emisiju apjoma pasaulē, tās stratēģiskās saistības un pasākumus, kuru mērķis ir siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana un efektīvāka resursu izmantošana, var uzskatīt par pozitīvu un būtisku ieguldījumu starptautiskajos pasākumu īstenošanas mehānismos. To mērķis ir panākt, lai zemeslodes virsmas ikgadējais vidējais temperatūras pieaugums nepārsniegtu 2 °C, salīdzinot ar pirmsrūpniecības laikmeta līmeni (uz 2020. gadu ir izvirzīti šādi mērķi: salīdzinājumā ar 1990. gadu par 20 % samazināt CO₂ emisijas, par 20 % palielināt atjaunojo enerģiju īpatsvaru un par 20 % uzlabot energoefektivitāti).

2.2 Tā kā mainās zemes enerģijas līdzsvars, klimata pārmaiņas pasaulē kļūst aizvien jūtamākas. Siltumnīcefekta

gāzu atrašanās zemes atmosfērā, ņemot vērā to spēju absorbēt un radīt infrasarkanā starojumu, ievērojami ietekmē temperatūru. Pēc ūdens iztvaikošanas galvenā siltumnīcefekta gāze ir oglekļa dioksīds (CO₂); liela nozīme ir arī metānam un ozonam.

2.3 Pēdējos 250 gados, sadegot izrakteņu kurināmajam, atmosfērā CO₂ apjoms ir palielinājies no 280ppm uz 390ppm. Lai arī dabīgo CO₂ avotu ir daudz vairāk nekā cilvēka radīto, iepriekš šo avotu ietekmi līdzsvaroja oglekļa piesaistītāji, piemēram, CO₂ fotosintēze augos un planktonā. Šo līdzsvaru izjauca cilvēka radītais siltumnīcefekta gāzes un mežu izciršana.

2.4 Ir ļoti daudz zinātnisku datu par klimata pārmaiņām, kas jau ievērojamā mērā ir negatīvi ietekmējušas ekonomiku, sociālo jomu un vidi. Prognozes, pamatojoties uz dažiem modeļiem, norāda uz nopietnu ietekmi nākotnē — jūras līmeņa celšanos, pārtukšņošanu, bioloģiskās daudzveidības zudumu un klimata traucējumiem. Principā pastāv vienošanās, ka novēršana ir labāks (un lētāks) pasākums nekā seku mazināšana un pielāgošanās. Tomēr prasības sekmēt ekonomikas izaugsmi, vēl joprojām esošā atkarība no izrakteņu kurināmā kā pasaulē nozīmīgākā enerģijas avota un zemeslodes iedzīvotāju skaita straujais pieaugums ir to faktoru vidū, kas līdz šim ir traucējuši sasniegt politisku vienošanos par to, kā īstenot efektīvu mehānismu cilvēka radīto siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai.

2.5 Jānorāda, ka 1992. gadā Riodežaneiro Zemes samītā tika noslēgts starptautisks līgums, proti, ANO Vispārējā konvencija par klimata pārmaiņām (UNFCCC), kuras mērķis ir stabilizēt

siltumnīcefekta gāzu emisiju koncentrāciju atmosfērā. Ņemot vērā šo līgumu, Eiropas Savienība 1993. gadā izveidoja mehānismu siltumnīcefekta gāzu emisiju monitoringam⁽¹⁾. Ar UNFCCC saistītā 1997. gada Kioto protokola mērķis bija siltumnīcefekta gāzu emisiju ierobežošana, un dokumentā tika atspoguļotas atšķirības starp valstīm, labklājības līmeni un spēju īstenot samazināšanas pasākumus. Ņemot vērā šo iniciatīvu, ES 2004. gadā uzlaboja savus mehānismus siltumnīcefekta gāzu emisiju monitoringam⁽²⁾ un izstrādāja vairākas zemu oglekļa emisiju stratēģijas⁽³⁾, no kurām nesenākā ir "Energētikas ceļvedis 2050"⁽⁴⁾. Progress to saistību izpildē, kuras noteiktas būtiskos starptautiskos nolīgumos, vēl joprojām ir lēns, bet šī regula Eiropas Savienībai nodrošinās nepieciešamo monitoringa sistēmu, lai atbalstītu virzību uz valsti, ES un starptautiskajā līmenī noteikto saistību izpildi.

3. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums

3.1 Regulas mērķis ir palīdzēt Eiropas Savienībai un dalībvalstīm ievērot klimata pārmaiņu mazināšanas saistības un īstenot Klimata un enerģētikas tiesību aktu paketi. Tā uzlabos daudzus datu vākšanas aspektus un nodrošinās starptautisko monitoringa un ziņošanas pienākumu izpildi, tostarp ziņošanu par attīstības valstīm sniegto finansiālo un tehnisko atbalstu. Turklāt, pateicoties regulai, varēs izstrādāt jaunus instrumentus klimata pārmaiņu seku mazināšanai un jaunus pielāgošanās instrumentus, un tā nodrošinās juridisku pamatu turpmāko ziņošanas prasību un vadlīniju izpildei.

3.2 Regula attiecas uz UNFCCC un Kioto protokolā paredzēto ziņošanu par septiņu veidu siltumnīcefekta gāzēm, ko rada visas jomas (enerģētika, rūpniecība, zemes izmantojums, izmaiņas zemes izmantojumā un mežsaimniecība (LULUCF), atkritumi, lauksaimniecība utt.). UNFCCC 2009. un 2010. gada konferencēs tika panākta vienošanās uzlabot ziņošanu, lai ES un citi dalībnieki varētu pildīt savas saistības sniegt finansiālu, tehnoloģisku un veiktspējas uzlabošanas atbalstu jaunattīstības valstīm.

3.3 Jaunās regulas mērķis ir īstenot Lēmumā par kopīgiem centieniem un pārskatītajā ES ETS direktīvā noteiktās monitoringa un ziņošanas prasības, izveidojot pārskatīšanas un atbilstības ciklu saskaņā ar Lēmumu par kopīgiem centieniem un šajā ciklā iekļaujot prasību ziņot par emisijas kvotu izsolēs iegūto ienākumu izmantošanu, kā noteikts ETS direktīvā. Turklāt, īstenojot direktīvu, tiks paplašināta pašreizējā ziņošanas un monitoringa sistēma, lai varētu pildīt turpmākajos ES tiesību aktos un starptautiskajos līgumos noteiktās saistības, jo ar direktīvu tiks izveidots pamats monitoringam un ziņošanai par emisijām no jūras transporta, par tādu aviācijas ietekmi uz pasaules klimatu, kas nav saistīta ar CO₂, par LULUCF un pielāgošanās pasākumiem.

3.4 Kopumā tiek paplašināta ES ziņošana par jaunattīstības valstīm piešķirto finansiālo un tehnoloģisko atbalstu, uzlabota ziņošanas atbilstība citiem ES tiesību aktiem, kas attiecas uz gaisa piesārņotājiem, un, pamatojoties uz iepriekšējo īstenošanas pieredzi, tiek paplašināta ziņošana par aktuālajām emisijām, prognozēm, politikām un pasākumiem.

3.5 Turklāt ar jauno regulu tiek nodrošināts pamats ziņošanai par ES ETS izsolēs iegūto ienākumu izmantošanu, tādējādi nodrošinot pārredzamību un uzraugot, kā tiek īstenots nodoms vismaz pusē no izsolēs iegūtajiem gada ienākumiem izmantot pasākumiem, kuru mērķis ir cīņa pret klimata pārmaiņām Eiropas Savienībā un trešās valstīs.

3.6 Regula palīdzēs sasniegt mērķi — par 20 % samazināt emisijas —, jo tiks paātrināts ikgadējais pārskatīšanas process un uzlabota tā efektivitāte, kā arī dota iespēja ik gadus noteikt, kādā mērā dalībvalstis ir sasniegušas savus mērķus. Direktīvā ir paredzēta īpaša ziņošana par politikām un pasākumiem, ko dalībvalstis īstenojušas ar ETS saistītās un nesaistītās jomās, un ir izveidots pamats ziņošanai par emisijām no jūras transporta un par tādu aviācijas ietekmi uz pasaules klimatu, kas nav saistīta ar CO₂, tādējādi dodot iespēju īstenot efektīvus pasākumus abās šajās jomās.

3.7 Pārskatīšana, kuras mērķis ir aizstāt iepriekšējos tiesību aktus, nav saistīta ar papildu datu vākšanu no MVU vai rūpniecības nozares un attiecas uz ziņošanu valsts līmenī. Tas nozīmē, ka uzņēmumiem netiek uzlikti nekādi papildu pienākumi.

4. Vispārīgas un īpašas piezīmes

4.1 Komiteja atbalsta Komisijas viedokli, ka precīzs un visaptverošs monitorings un ziņošana par emisijām un citiem klimata pārmaiņu datiem ir būtiski pasākumi, lai efektīvi īstenotu UNFCCC konvencijā noteiktās starptautiskās saistības un iedibinātu uzticēšanos un sapratni starp pasaules valstīm, kas sniedz ieguldījumu ar klimata pārmaiņām saistīto jautājumu risināšanā.

4.2 Eiropas Savienībā Komisija, saņemot Eiropas Vides aģentūras atbalstu, jau ilgi bijusi atbildīga par monitoringa informācijas ievākšanu no dalībvalstīm un tās iesniegšanu UNFCCC, šo informāciju iekļaujot ES pārskatā par Eiropā radītajām emisijām, un tā ir bijusi atbildīga par tādas informācijas vākšanu, kas nepieciešama, lai uzraudzītu atbilstību ES iekšējiem nolīgumiem par sloga sadali ar klimata pārmaiņām saistīto prasību izpildē. Tāpēc ir būtiski, lai Komisijai būtu pilnvaras pieprasīt nepieciešamo informāciju no dalībvalstīm, pārbaudīt tās precizitāti, savlaicīgumu un atbilstību un īstenot pasākumus, kas nepieciešami, lai nodrošinātu atbilstību, ja ziņojumi nav apmierinoši.

⁽¹⁾ Padomes 1993. gada 24. jūnija Lēmums 93/389/EEK.

⁽²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 11. februāra Lēmums 280/2004/EK.

⁽³⁾ COM(2011) 112.

⁽⁴⁾ COM(2011) 885/2.

4.3 Dažādās ziņošanas prasības laika gaitā ir pakāpeniski palielinājušās, un līdz ar to dažkārt ir radusies pārklāšanās, ir vērojami trūkumi un nesaskaņotība. Nesen Enerģētikas un klimata tiesību aktu paketē ir iekļautas jaunas prasības, un var paredzēt, ka drīzumā tiks iekļautas arī citas, piemēram, ziņošana par jūras transporta emisijām. Īpaši svarīgi ir tas, ka būs precīza un savlaicīga uzraudzība un ziņošana par progresu virzībā uz 20 % samazinājuma mērķi, kas jāsasniedz līdz 2020. gadam.

4.4 Tāpēc Komiteja atbalsta Komisijas viedokli, ka tagad ir pienācis laiks visas prasības konsolidēt vienā jaunā regulā. Tādējādi varēs gan plašāk aptvert emisijas dažās nozīmīgās jomās, gan vienkāršot vispārējo atbilstības kontroles sistēmu, visas prasības konsolidējot vienā monitoringa un ziņošanas sistēmā, kas aptver visas pašreizējās un paredzamās prasības, kuras attiecas uz monitoringu un ziņošanu.

4.5 Komiteja atbalsta ziņošanas sistēmu izveidi (ja tās ir proporcionālas un sniedz priekšrocības) valsts un ES uzskaites sistēmās (5. un 6. pants), jo tas dos iespēju ik gadus novērtēt progresu virzībā uz 2020. gada mērķi un izvērtēt 4. pantā minētās dalībvalstu stratēģijas zema oglekļa emisiju līmeņa attīstībai. Tas ir vislabākais veids, kā proaktīvi ievākt informāciju, lai uzraudzītu progresu un vajadzības gadījumā radītu jaunus stimulus, tādējādi nodrošinot būtiska vidēja termiņa mērķa sasniegšanu.

4.6 Ar regulu ir izveidota visaptveroša sistēma monitoringam un ziņošanai par siltumnīcefekta gāzu emisijām un to samazinājumu visās nozarēs Eiropas Savienībā, un nav šaubu, ka tas ir būtisks elements, kas dos iespēju precīzi novērtēt Eiropas vispārējo ietekmi uz pasaules emisiju līmeni. Komiteja atbalsta ierosināto sistēmas paplašināšanu tā, lai tajā būtu iekļautas arī jūras transporta emisijas (10. pants) un cita veida emisijas, uz kurām monitoringa un ziņošanas prasības līdz šim neattiecas. Komiteja jau iepriekš norādīja⁽⁵⁾, ka pauž bažas par 10. apsvērumā izteikto ierosinājumu, proti, ka uz noteiktiem lidojumiem pienākums ziņot par aviācijas radītajām emisijām nebūtu jāattiecinā; šādu atbrīvojumu dažreiz var izmantot savtīgos nolūkos, tāpēc Komiteja uzskata, ka šis aspekts ir pastāvīgi jāuzrauga.

4.7 Papildus siltumnīcefekta gāzu emisiju monitoringam ir svarīgi uzraudzīt un ziņot arī par to, cik plaši ir pasākumi emisiju vai to ietekmes mazināšanai vai ierobežošanai, kādi ir ieguldījumi šajā jomā un cik lieli ir centieni un ieguldījumi, lai pielāgotos jau esošo klimata pārmaiņu ietekmei. Ir nepieciešama informācija gan par publiskā, gan privātā sektora pasākumiem un ieguldījumiem, un Komiteja pilnībā atbalsta regulas 13.-16.

pantā iekļautos priekšlikumus par šiem aspektiem. Tomēr 16. pants ir nedaudz neprecīzs attiecībā uz sniedzamo informāciju par pielāgošanās pasākumiem, un Komiteja uzskata, ka tas ir jāizstrādā detalizētāk. Jānodrošina pienācīgas proporcionālas priekšrocības un jāizvairās no pasākumu dublēšanās.

4.8 Komiteja uzskata, ka centieni jāpieliek, lai veiktu monitoringu un ziņotu arī par ES "oglekļa dioksīda pēdu" citās pasaules daļās jeb ES tirdzniecības un ieguldījumu ietekmi uz citām pasaules daļām. Regulas 17. pants attiecas uz ziņošanu par attīstības palīdzību un tehnoloģiju nodošanu, bet neattiecas uz tirdzniecības vai privātu finanšu ieguldījumu ietekmi. Komiteja apzinās: UNFCCC paredz, ka citu valstu emisijas (gan attīstīto, gan attīstības valstu emisijas) šīm valstīm jāuzskaita pašām, un saskaņā ar 2010. un 2011. gada nolīgumiem attīstītās valstis, tostarp ES, palīdzēs uzlabot attīstības valstu uzskaites un monitoringa sistēmas. Tā ir lietderīga ievirze, bet principā neattieksies uz jautājumu par ES "oglekļa dioksīda pēdu" citās pasaules daļās. Komiteja aicina Komisiju šiem aspektiem pievērst vairāk uzmanības.

4.9 Turklāt EESK aicina Komisiju un dalībvalstis darīt visu iespējamo, lai ziņojumos par finansiālo un tehnoloģisko atbalstu iekļautu informāciju par to finansiālo un tehnoloģisko atbalstu, ko sniedz **papildus** oficiālajai attīstības palīdzībai (OAP). Šādā veidā varēs gūt vispusīgāku priekšstatu par tās palīdzības apmēriem un lielumu, ko ES sniedz attīstības valstīm, un tādējādi uzlabot politikas veidošanu un palīdzēt noteikt prioritāros atbalsta pasākumus.

4.10 Šajā jomā ir īpaši svarīgi nodrošināt ziņojumos iekļautās informācijas precizitāti un saskaņotību, jo ir būtiski, lai pasaules valstis efektīvi risinātu klimata pārmaiņu jautājumus un būtu nodrošināta katras valsts taisnīga līdzdalība. Būtisks ir arī savlaicīgums, lai var ātri pamanīt novirzes no plāniem un saistībām un īstenot korektīvus pasākumus. Komiteja atbalsta jaunajā regulā noteikto stingrāko disciplīnu un šo aspektu pārskatīšanas procedūras.

4.11 Vairums regulas pantu dalībvalstīm paredz pienākumus sniegt Komisijai noteikta veida informāciju. Komiteja apzinās, ka Komisija, dalībvalstis un Eiropas Vides aģentūra cieši sadarbojas un ka vairums prasību ir izstrādātas sadarbībā un panākot vienošanos starp Komisiju un dalībvalstīm un sadarbojoties ar Eiropas Vides aģentūru, kas ir atbildīga par daudzu detalizētu datu vākšanu un kvalitātes kontroli. Komiteja īpaši atbalsta šo sadarbības pieeju, jo tā ir vislabākā iespēja nodrošināt savlaicīgu precīzas informācijas plūsmu un novērst trūkumus.

⁽⁵⁾ OV C 175, 27.7.2007., 47. lpp.

4.12 Komiteja norāda, ka tomēr var būt gadījumi, kad dažas dalībvalstis dažus datus vai ziņojumus savlaicīgi neiesniedz. Komiteja atbalsta noteikumus, kas dod iespēju šādos gadījumos aprēķināt trūkstošos datus (9. pants), un Komisijai dotās pilnvaras uzsākt pienākumu neizpildes procedūru gadījumā, ja noteikumus pastāvīgi vai apzināti neievēro.

4.13 Komiteja atbalsta gan to, ka 25. pantā ir īpaši atzīta Eiropas Vides aģentūras loma, gan Komisijas vēlmi turpināt veidot regulāra monitoringa sistēmu, izmantojot izcilos profesionālos un sadarbības tīklus, ko Eiropas Vides aģentūra ir izveidojusi Eiropā. Eiropas Vides aģentūrai ir vajadzīgās profesionālās prasmes un tīkli, lai tā varētu pildīt savus uzdevumus, un tās neatkarīgos ziņojumus par vides informāciju un tendencēm augstu vērtē pasaulē un uzskata par uzticamiem. Komiteja uzskata, ka Eiropas Vides aģentūrai būtu jāpiešķir vadošā loma šīs regulas īstenošanā, un, jo vairāk Eiropas Vides aģentūru izmantos kā struktūru, kas publicē vai apstiprina savāktu informāciju, jo vairāk regulu uzskatīs par neatkarīgu, autoritatīvu un uzticamu dokumentu.

4.14 Turklāt Eiropas Vides aģentūrai ir vislabākās iespējas neformāli veicināt to, ka šīs vai līdzīgas monitoringa un ziņošanas metodes pārņem ES kaimiņvalstis, kas jau sadarbojas ar Eiropas Vides aģentūru, iegūstot neapšaubāmas priekšrocības. Būtu jātiecas uz to, lai Eiropā izveidotu tādu monitoringa sistēmu, ko varētu vispārēji atzīt par modeli vai standartu visā pasaulē.

4.15 Veiktspējas uzlabošana. Lai Eiropā monitoringa un ziņošanas sistēma būtu sekmīga, katrā dalībvalstī jābūt profesionālam personālam, kam ir vajadzīgās prasmes, un profesionāliem tīkliem, lai svarīgāko datu vākšanā ievērotu precizitāti, objektivitāti un tos ievāktu savlaicīgi. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas un Eiropas Vides aģentūras nodomu atbalstīt un palīdzēt uzturēt dalībvalstu veiktspēju šajā jomā, izmantojot sadarbības tīklus, profesionālus grupu pasākumus un atbalstu attiecīgai apmācībai. Būtu lietderīgi šā uzdevuma izpildei piešķirt īpašu budžetu.

4.16 Komiteja pauž gandarījumu, ka, izstrādājot šo regulu, Komisijas mērķis ir tikai ar nelielām papildu izmaksām ievērojami uzlabot šīs jomas informācijas apjomu un kvalitāti, jo, saskaņojot prasības, radīsies kompensējoši ietaupījumi. Tā kā klimata pārmaiņu jautājumam Eiropā un pasaulē ir būtiska nozīme, ir svarīgi, lai monitorings un ziņošana būtu rūpīgi un uzticami, kā paredzēts regulā. Tomēr pašreiz ir tikpat svarīgi panākt, ka papildu slogs ir pēc iespējas mazāks. Tāpēc Komiteja ar gandarījumu atzīmē, ka, īstenojot regulu, nevajadzētu rasties papildu slogam uzņēmumiem.

4.17 Komiteja aicina datus par valstīm (2. pants) izplatīt attiecīgajos Komisijas ģenerāldirektorātos un Eiropas Ārējās darbības dienesta attiecīgajās nodaļās. Tas rosinās tos, kuri attiecīgajos plānošanas ģenerāldirektorātos un nodaļās nosaka nozaru vai citas prioritātes, plašāk izmantot šo vērtīgo informāciju.

4.18 Ir svarīgi ne tikai apkopot datus, lai valstu un starptautiskajā līmenī uzraudzītu progresu klimata jomā noteikto saistību izpildē, bet ir svarīgi arī turpināt vākt atsevišķus datus, lai varētu novērtēt visu veidu personu un organizāciju ieguldījumu un pasākumus klimata pārmaiņu jautājumu risināšanā, novērtējumu un monitoringu veicot gan pašiem dalībniekiem, gan citiem. Ir ļoti vēlams visas ieviestās vietējās vai individuālās mērīšanas un monitoringa sistēmas saskaņot ar valsts un starptautiskajām mērīšanas un monitoringa sistēmām, lai datus būtu viegli apkopot un sadalīt un lai varētu salīdzināt un novērtēt dažādu politiku ietekmi un dažādu dalībnieku veikto pasākumu ieguldījumu. Lai arī tas nav tiešs regulas mērķis, ir ļoti svarīgi šo prasību pilnībā ņemt vērā valstu un Eiropas monitoringa sistēmu izstrādē, lai visos līmeņos izveidotu pilnībā saskaņotu monitoringa sistēmu.

4.19 Turklāt Komiteja ierosina šajā vērienīgajā datu vākšanas un monitoringa iniciatīvā iesaistīt iedzīvotājus, izmantojot informatīvus un izglītojošus materiālus un ar šiem jautājumiem saistītas praktiskas rīcības programmas. Jāizmanto ikviena iespēja uzlabot izpratni, izskaidrot un uzraudzīt klimata pārmaiņu politikas ietekmi uz Eiropas iedzīvotājiem, un Komiteja turpinās aktīvi darboties šajā jomā.

Briselē, 2012. gada 28. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Lidostu tiesību aktu pakete”, ko veido četri šādi dokumenti:

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Lidostu politika Eiropas Savienībā – risināt ar kapacitāti un kvalitāti saistītās problēmas izaugsmes, savienojamības un ilgtspējīgas mobilitātes sekmēšanai”

COM(2011) 823 final,

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par apkalpošanas uz zemes pakalpojumiem Savienības lidostās, un ar ko atceļ Padomes Direktīvu 96/67/EK”

COM(2011) 824 final – 2011/0397 (COD),

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz laika nišu piešķiršanu Eiropas Savienības lidostās” (pārstrādāta redakcija)

COM(2011) 827 final – 2011/0391 (COD),

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par noteikumiem un procedūrām attiecībā uz tādu ekspluatācijas ierobežojumu, kas saistīti ar troksni, ieviešanu Savienības lidostās, izmantojot līdzsvarotu pieeju, un par Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2002/30/EK atcelšanu”

COM(2011) 828 final – 2011/0398 (COD)

(2012/C 181/31)

Ziņotājs: **McDONOGH kgs**

Eiropas Komisija 2011. gada 13. un 15. decembrī, Eiropas Parlaments 2012. gada 20. janvārī un Eiropas Savienības Padome 2012. gada 20. janvārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 100. panta 2. punktu un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Lidostu tiesību aktu pakete”, ko veido četri šādi dokumenti:

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Lidostu politika Eiropas Savienībā — risināt ar kapacitāti un kvalitāti saistītās problēmas izaugsmes, savienojamības un ilgtspējīgas mobilitātes sekmēšanai”

COM(2011) 828 final

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par apkalpošanas uz zemes pakalpojumiem Savienības lidostās, un ar ko atceļ Padomes Direktīvu 96/67/EK”

COM(2011) 824 final – 2011/0397 (COD)

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par apkalpošanas uz zemes pakalpojumiem Savienības lidostās, un ar ko atceļ Padomes Direktīvu 96/67/EK”

COM(2011) 824 final – 2011/0397 (COD)

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz laika nišu piešķiršanu Eiropas Savienības lidostās” (Pārstrādāta redakcija)

COM(2011) 827 final – 2011/0391 (COD)

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par noteikumiem un procedūrām attiecībā uz tādu ekspluatācijas ierobežojumu, kas saistīti ar troksni, ieviešanu Savienības lidostās, izmantojot līdzsvarotu pieeju, un par Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2002/30/EK atcelšanu”

COM(2011) 828 final – 2011/0398 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 13. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (28. marta sēdē), ar 169 balsīm par, 1 balsi pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Būtu jāievieš “vienas pieturas drošības sistēma lidostās”, ko ierosinājusi Eiropas Komisija (skat. EESK atzinumu par tematu “Pasažieru drošība aviācijas nozarē”⁽¹⁾).

1.2 Attiecībā uz laika nišām būtu jāņem vērā aviosabiedrību vai aviosabiedrību apvienību konkurences raksturs, lai nepieļautu negodīgu konkurenci.

1.3 Rezervējot tiešsaistē iekasētajām maksām, piemēram drošības nodevām jābūt pārredzamām, kā ierosināts EESK atzinumā par tematu “Spēkā esošās aviopasažieru tiesības”⁽²⁾. Ja pasažieris nedodas ceļā, maksai vajadzētu būt minimālai, un tie maksas elementi, kas aviosabiedrībai nav jāmaksā, būtu jāatļūdzina.

1.4 Valstu aviācijas iestādēm un regulatoriem būtu jāatļauj lidostām lielāks elastīgums pieprasījuma pārvaldībā, variējot lidostas maksas atbilstīgi pieprasījumam, piemēram, par lidojumu maksimālās slodzes periodos lielāka maksa nekā par lidojumu zemas slodzes periodos.

1.5 Pasažieru tiesības ir jādefinē precīzāk, un rokas bagāžas noteikumi visur jāpiemēro vienādi, ņemot vērā pasažieru tiesības izdarīt iepirkumus līdz iekāpšanai lidmašīnā.

1.6 Ļoti svarīgi ir pēc iespējas ātrāk izveidot Vienoto Eiropas gaisa satiksmes vadības sistēmu, kurā efektivitātes apsvērumu dēļ būtu jāiekļauj Ukraina un Turcija. Tas palīdzēs mazināt izmaksas un paaugstināt efektivitāti visās valstīs. Izveidojot minēto sistēmu, varēs būtiski samazināt izmaksas. Tā varēs arī samazināt arī laiku lidojumiem starp lidostām, un tas savukārt netieši palielinās lidostu noslogotību.

1.7 Drošības nodrošināšana lidostās kļūst sarežģītāka un dārgāka, taču ne vienmēr efektīvāka. Būtu jānovērtē šo pasākumu efektivitāte, jo tos finansē pasažieri. Drošības izmaksas 2009. gadā, par ko ir pieejama jaunākā informācija, veidoja 29 % no lidostu darbības izdevumiem.

1.8 Ieņēmumus no lidostu veikaliem un restorāniem plaši izmanto, lai subsidētu aviosabiedrību izmantotos lidostu pakalpojumus (maksa par skrejceļu, stāvvietu izmantošanu u.c.). Lidostas joprojām būtu jāstimulē maksimāli palielināt to ieņēmumus un sniegt konkrētiem ceļotājiem pielāgotus mazumtirdzniecības pakalpojumus. Šāds modelis nodrošina, ka aviosabiedrību maksājumi ir konkurētspējīgi un tās spēj saglabāt un paplašināt pakalpojumus, ko galu galā izmanto pasažieri.

1.9 Būtu jānosaka, ka aviosabiedrībām par pieņemamu samaksu neatkarīgi no pārvaldātāja ir jāreģistrē bagāža līdz pat ceļojuma galamērķim. Tas atvieglotu pasažieru pārsēšanos un paātrinātu pasažieru tranzītu.

1.10 Visās lielajās lidostās būtu jāpublicē ziņojumi par trokšņa un piesārņojuma līmeņa uzraudzību.

1.11 Pārskatītājā ES regulā par virszemes apkalpošanas pakalpojumiem jāparedz minēto pakalpojumu drošība, drošums un kvalitāte, ievērojot visu lidostas izmantotāju, tai skaitā pasažieru, intereses, un jo sevišķi pasažieru ar īpašām vajadzībām, piemēram, bērnu, gados vecāku cilvēku, pasažieru ar ierobežotām pārvietošanās spējām un pasažieru ar invaliditāti intereses.

1.12 Pakalpojumu sniedzēju skaita palielināšana būtu pieļaujama tikai tad, ja var novērst kvalitātes līmeņa pazemināšanos un ir ja stājušies spēkā saistoši noteikumi, lai nepieļautu dempingu atalgojuma jomā un, mainoties pakalpojumu sniedzējam, nodrošinātu darbinieku pārņemšanu ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādi bija iepriekšējam darba devējam, kā arī atbilstošas prasības attiecībā uz darba ņēmēju kvalifikāciju, iekļaujot arī drošības pārbaudi.

1.13 Ievērojot aviosabiedrību, lidostu apsaimniekotāju un virszemes apkalpošanas uzņēmumu intereses, jānodrošina virszemes pakalpojumu samērīgas cenas.

1.14 Jāpastiprina reģistrētās bagāžas aizsardzība pret zādzībām.

1.15 EESK kopumā atzinīgi vērtē Komisijas veikto analīzi par lidostu jaudas un kvalitātes paaugstināšanas nepieciešamību.

2. Lidostu tiesību aktu pakete — vispārīga informācija

2.1 Tiesību aktu paketē iekļauti četri dokumenti:

— Paziņojums par lidostu politiku Eiropas Savienībā — paziņojumā īpaša uzmanība veltīta jaudai un kvalitātei, lai veicinātu izaugsmi, savienojumu nodrošināšanu un ilgspejīgu mobilitāti.

— Priekšlikumi trīs regulām, proti,

— regulai par noteikumiem attiecībā uz laika nišu piešķiršanu Eiropas Savienības lidostās;

— regulai par noteikumiem un procedūrām attiecībā uz tādu ekspluatācijas ierobežojumu, kas saistīti ar troksni, ieviešanu Savienības lidostās;

— regulai par virszemes pakalpojumiem Eiropas Savienības lidostās.

Visi ierosinātie pasākumi ir ļoti svarīgi, lai ES lidostas būtu gatavas turpmākajos desmit gados prognozētajam gaisa satiksmes pieaugumam Eiropas Savienībā.

2.2 Eiropas aviācijas nozarē ir gūti daudzi panākumi, kas paātrinās gaisa satiksmi un mazinās izmaksas.

⁽¹⁾ OV C 100, 30.4.2009., 39.-43. lpp.

⁽²⁾ OV C 24, 28.1.2012., 125. lpp.

2.3 Jaunas paaudzes gaisa satiksmes pārvaldības sistēma (SESAR), ko paredzēts izveidot Eiropā (skatīt attiecīgo EESK atzinumu ⁽³⁾), ļaus ļoti būtiski paaugstināt efektivitāti un samazināt lidojumu laiku un kavēšanos, tā mazinot arī troksni un piesārņojumu lidostās. Taču, lai samazinātu apgrībes laiku, vienlaikus jāpaaugstina virszemes darbības efektivitāte.

2.4 Izveidojot Eiropas vienoto gaisa telpu, palielināsies satiksmes intensitāte lidostās, un valstu un Eiropas lēmējīstādēm jāņem vērā šis aspekts, lai lidostas varētu pienācīgi tam sagatavoties.

2.5 Nav šaubu, ka *Galileo* uzlabos un paātrinās gaisa satiksmi, tiklīdz tas būs pilnībā izveidots un sācis darboties.

2.6 Cenšoties mazināt emisijas, noteikts, ka no 2012. gada 1. janvāra aviosabiedrībām, kuru gaisa kuģi paceļas vai nolaižas Eiropas Savienībā no jebkuras pasaules valsts, būs jāuzņemas atbildība par visām lidojuma laikā radītajām emisijām, un minētā pasākuma rezultātā pakāpeniski tiktu izņemti no ekspluatācijas vecāku modeļu lidaparāti.

3. Laika nišas

3.1 Rīcības plānā 2007. gadam norādīts uz augošo plaisu starp jaudu un pieprasījumu vairākās noslogotās ES lidostās. Šajās lidostās joprojām būs sastrēgumu problēmas. Laika nišas būtu piešķiramas aviosabiedrībām, kas tās pienācīgi izmanto un kam tās patiesi vajadzīgas, jo īpaši ņemot vērā satiksmes intensitātes pieaugumu.

3.2 Eiropa nevarēs apmierināt lielu daļu no šā pieprasījuma lidostu nepietiekamās jaudas dēļ. Neraugoties uz pasaules ekonomikas krīzi un lidostu jaudas paredzamo pieaugumu 40 % apmērā laika posmā no 2007. gada līdz 2030. gadam (tostarp jaunas lidostas, jauni skrejceļi un jauna gaisa un virszemes infrastruktūra), aptuveni divi miljoni lidojumu — 10 % no prognozētā pieprasījuma — netiks veikti jaudas trūkuma dēļ.

3.3 Tas nozīmē, ka līdz 2030. gadam ne mazāk kā 19 Eiropas lidostas strādās ar pilnu jaudu astoņas stundas dienā katru dienu visa gada garumā (salīdzinājumā ar 2007. gadu, kad tikai piecas lidostas strādāja ar pilnu vai gandrīz pilnu jaudu 10 % no laika). Šāda attīstība būtiski ietekmēs visu aviācijas tīklu, jo šo lidostu pārāk lielā noslodze, kas izveidosies līdz 2030. gadam, izraisīs 50 % visu lidojumu — gan ielidojošo, gan izlidojošo reisu — kavēšanos.

3.4 Vienā no Eiropas lielākajiem satiksmes mezgliem, Frankfurtē, ir ierīkots jauns skrejceļš, taču līdz 2025. gadam pieprasījums joprojām visas dienas garumā pārsniegs jaudu, un līdzīgs stāvoklis būs arī Londonas Hitrovas, Londonas Getvikas, Parīzes Orli, Milānas Linates un Diseldorfas lidostā. Ja jaudu nevar palielināt virs plānotajiem 120 lidojumiem stundā, tad pieprasījums pārsniegs jaudu visas dienas garumā arī lidojumiem Parīzes Šarla de Gola lidostā. Jāpiebilst, ka pieprasījums turpinās pārsniegt jaudu daļā dienas Amsterdamas, Madrides, Mīnhenes, Romas Fiumicino un Vīnes lidostās.

3.5 Minētā lidostu jaudas problēma ir jārisina laikā, kad palielinās pieprasījums un notiek pārmaiņas pasaules aviācijas tirgū, palielinoties Tālo Austrumu tirgus nozīmei.

3.6 Būtiski ir labāk izmantot noslogoto lidostu pašreizējo jaudu, nodrošinot resursu izmantošanas ziņā efektīvāku laika nišu piešķiršanas sistēmu. Vajadzēs pārskatīt veidu, kādā Komisija izskata jautājumu par iegūtajām tiesībām uz laika nišām. Daudz šādu tiesību ir iegūtas apmēram pirms 50 gadiem; kopš tā laika ir notikušas daudzas pārmaiņas un daudzas aviosabiedrības ir pārtraukušas darbību.

3.7 Valstu aviācijas iestādēm un regulatoriem būtu jāatļauj lidostām lielāks elastīgums pieprasījuma pārvaldībā, variējot lidostas maksas atbilstīgi pieprasījumam, piemēram, par lidojumu maksimālās slodzes periodos (no rīta un vakarā) lielāka maksa nekā par lidojumu zemas slodzes periodos (agrā pēcpusdienā utt.). Tas vajadzīgs, lai izlīdzinātu satiksmes plūsmas un rosinātu pasažierus doties ceļā zemas slodzes periodos.

3.8 Spēkā esošās regulas par laika nišām darbības analīze liecina, ka pašreizējā laika nišu piešķiršanas sistēma neļauj pārslogotās lidostās optimāli izmantot šo lidostu jaudu, kas jau tā ir nepietiekama.

3.9 Tādēļ Komisija ierosina veikt izmaiņas spēkā esošajā regulā, lai visā ES varētu ieviest tirgus mehānismus, ar nosacījumu, ka ir noteiktas garantijas, kas nodrošina pārredzamību un nepieļauj konkurences traucējumus, tostarp nodrošinot lielāku patstāvību laika nišu koordinatoriem. Šādas izmaiņas palīdzēs nodrošināt to, ka laika nišas tiek piešķirtas tiem aviopārvadātājiem, kuri tās var izmantot visefektīvāk.

3.10 Aprēķināts, ka, pārveidojot pašreizējo laika nišu piešķiršanas sistēmu, Eiropas lidostās varētu uzņemt vēl papildu 24 miljonus pasažieru gadā, un tas nozīmē, ka, ieviešot resursu izmantošanas ziņā efektīvāku laika nišu piešķiršanas sistēmu, ekonomikas ieguvums līdz 2025. gadam būtu vairāk nekā 5 miljardi *euro* un 62 000 darba vietu.

3.11 EESK atzīmē, ka šis lielais aviopasažieru skaita pieaugums, ko Komisija, ierosinot grozīt laika nišu piešķiršanas noteikumus, cer panākt, nenoliedzami un galvenokārt saistīts ar apjomu un ekonomisko dzīvotspēju. Tā kā laika nišu skaits netiek palielināts, priekšlikums izvērst laika nišu tirdzniecību sniegs priekšrocības galvenokārt lieliem gaisa kuģiem, kuriem ir liela jauda, un visnoslogotākajiem maršrutiem, kam papildu izmaksas neradīs grūtības. EESK uzskata, ka šāda attīstība negatīvi ietekmēs Eiropas reģionālās aviosabiedrības, kas piegādā pasažierus un kam ir ļoti liela nozīme ES kohēzijas politikas īstenošanā un ļoti liela ietekme uz kopējā tīkla darbību aviācijas jomā. Vislielāko labumu, iespējams, gūs finansiālā ziņā visspēcīgākās aviosabiedrības, un daudzu minēto aviosabiedrību mītnes zeme neatrodas Eiropā. Tādēļ EESK rosina Komisiju rūpīgāk analizēt šo ietekmi un to, vai pirms grozījumu veikšanas nebūtu jāparedz pretpasākumi.

⁽³⁾ OV C 309, 16.12.2006., 133.-134. lpp.

3.12 Lai nepieļautu negodīgu konkurenci, būtu jāizskata dažu aviosabiedrību, kam ir vērtīgas laika nišas Hītrovā un citās lidostās, pārņemšana, kā arī aviosabiedrību vai aviosabiedrību apvienību konkurences raksturs.

3.13 Kā jau minēts iepriekš, skrejceļa laika nišu piešķiršana un ar to saistītā konkurences traucējumu problēma, aviosabiedrību dominējošā stāvokļa un reģionu nepietiekamas apkalpošanas risks ir lidostu nepietiekamas jaudas sekas. Lai gan minētās problēmas zināmā mērā iespējams risināt, vienīgais dzīvotspējīgais ilgtermiņa risinājums ir pievērsties lidostu nepietiekamas jaudas problēmai.

4. Trokšņa mazināšana / darbības ierobežojumi

4.1 Eiropas Komisija ir ierosinājusi grozīt pašlaik spēkā esošos noteikumus, kas attiecas uz darbības ierobežojumiem saistībā ar troksni lidostās, lai nodrošinātu ICAO līdzsvarotās pieejas konsekvētu un pamatotu piemērošanu. Līdzsvarotajā pieejā ir ņemts vērā, ka lidostās un ap tām jākontrolē trokšnis, bet jādara līdzsvarā ar pasažieru vajadzībām. Ierosināto izmaiņu galīgais mērķis ir maksimāli iespējami palielināt Eiropas lidostu skrejceļu efektīvu un ilgspējīgu jaudu, un tas jāatceras visiem Eiropas lēmumu pieņēmējiem, izskatot minētos ierosinājumus.

4.2 To var panākt dažādiem līdzekļiem, arī liedzot izmantot vecākus gaisa kuģus, kas nav efektīvi no degvielas patēriņa viedokļa (skatīt EESK atzinumu par tematu "Lidostu radīto CO₂ emisiju samazināšana ar lidostu jaunas pārvaldības sistēmas palīdzību" ⁽⁴⁾). Būtu jāveicina saules enerģijas izmantošanas palielināšana gaisa kondicionēšanas un apkures sistēmās, kā tas notiek Madrides un Atēnu lidostā.

4.3 Vēl viena iespēja mazināt gaisa satiksmes radīto troksni, vienlaikus samazinot arī degvielas cenas un emisijas, ir veicināt programmas "Vienotā Eiropas gaisa telpa" un, jo īpaši SESAR programmas īstenošanu, lai novērstu nevajadzīgo kavēšanos, gaisa kuģiem gaidot uz pacelšanās / nolaišanās laika nišu.

4.4 Tāpēc Komisija ierosina grozīt spēkā esošos noteikumus, kas attiecas uz darbības ierobežojumiem saistībā ar troksni, un tas ir svarīgs solis virzībā uz Komisijas mērķi iespējami efektīvi izmantot skrejceļu esošo jaudu.

4.5 Cenšoties pazemināt trokšņa līmeni, vislielākā uzmanība jāvelta lidostas darbības drošībai. Saistībā ar trokšņa mazināšanu lidostu tuvumā, iespējams, ir jāveic vietēji pielāgošanās pasākumi un jāveido aktīvs dialogs ar iedzīvotājiem, taču dažādi lidostas jaudas ierobežojumi, piemēram, darba laika ierobežojumi var būtiski ietekmēt visu gaisa satiksmi.

4.6 Daudzās lidostās trokšnis ir faktors, ko ievēro, lai ierobežotu darba laiku, un tas, protams, negatīvi ietekmē lidostu jaudu, un tādēļ sliktos laika apstākļos reisus nākas novirzīt uz citām lidostām. Pieejamie pacelšanās un nolaišanās skrejceļi būtu jāizmanto efektīvi. Jāievēro to cilvēku intereses, kas dzīvo lidostu tuvumā.

4.7 Par visām lielajām lidostām būtu jāpublicē ziņojumi, kuros apkopoti trokšņa un piesārņojuma līmeņa uzraudzības rezultāti, un tas lidostu tuvumā dzīvojošajiem sniegtu pārliecību, ka viņi nav pakļauti pārmērīgai trokšņa un piesārņojuma iedarbībai. Lidostu apkārtnē dzīvojošo rīcībā vajadzētu būt visiem pienācīgajiem informācijas avotiem (par troksni, gaisa kvalitāti utt.), lai viņi varētu paust savu viedokli pat visām paredzētajām pārmaiņām. EESK ierosina izveidot Vietējās informatīvās komitejas visur, kur tādas vēl nav izveidotas.

4.8 Ar jaunajiem noteikumiem jānodrošina iespēja, ka trokšņa problēmu risināšanā iesaistās vietējā līmeņa iestādes. EESK aicina Komisiju pārbaudīt, vai minētie noteikumi atbilst Gaisa kvalitātes direktīvā izvirzītajiem mērķiem ⁽⁵⁾.

5. Apkalpošana uz zemes

5.1 Būtiski ir panākt, ka lidostu jauda atbilst gaisa telpas jaudai.

5.2 Kopš 2007. gada ātri ir izveidots Eiropas vienotās gaisa telpas (turpmāk tekstā "VGT") tiesiskais regulējums. Otrā tiesību aktu pakete tika pieņemta 2009. gadā, lai nodrošinātu Eiropas vienotās gaisa telpas darbību, sākot no 2012. gada. Regulējuma izstrāde pašlaik ir gandrīz pabeigta. Lidostas, kas kopā ar gaisa satiksmes pārvaldību nodrošina civilās aviācijas infrastruktūru, ir viens no šīs struktūras balstiem. Lidostas patiešām ir tīkla būtiska sastāvdaļa un, ja uz zemes nav pietiekamas jaudas, tas negatīvi ietekmēs vienotās gaisa telpas projektu kopumā.

5.3 Laika posmā no 2012. gada līdz 2014. gadam darbības mērķi attieksies tikai uz maršruta aeronavigācijas pakalpojumiem, bet virszemes aeronavigācijas pakalpojumus uzraudzīs no 2012. gada. Aizkavēšanos rada arī aviosabiedrības vai to virszemes pakalpojumu sniedzēji (tehniskie pakalpojumi, iekāpšana utt.), lidostas (aprikojums) vai citas apgrībes procesā iesaistītās puses.

5.4 Ņemot vērā minētos secinājumus, Komisija uzskata, ka darbības uzlabošanas shēmas loģika būtu attiecināma uz lidostām kopumā saskaņā ar pieeju "no vārtiem līdz vārtiem" un mērķi optimizēt un integrēt visus lidojuma posmus no lidostas līdz lidostai. Darbības uzraudzībai nevajadzētu aprobežoties ar kontroles torni; tā būtu jāpastiprina arī uz zemes. Apkalpošana uz zemes ir obligāta lidostu jaudas palielināšanai bez lieliem kapitālieguldījumiem.

⁽⁴⁾ OV C 204, 9.8.2008., 39.-42. lpp.

⁽⁵⁾ OV L 152, 11.6.2008, 1.-44. lpp.

5.5 Lidostas ir iesaistītas arī VGT un SESAR programmas tehnoloģiskajā dimensijā. Ar minētās programmas starpniecību iespējams palielināt lidostu jaudu un tādējādi apmierināt papildu pieprasījumu, samazinot kavēto vai atcelto lidojumu skaitu.

6. Apkalpošanas uz zemes uzlabošana

6.1 Lai gan virszemes pakalpojumi ne vienmēr ir redzami, pasažieru ērtības gan lidostās, gan gaisa telpās ir atkarīgas no minēto pakalpojumu kvalitātes. Šādi pakalpojumi var attiekties gan uz pasažieru atbilstošu uzņemšanu un viņu bagāžas izkraušanu lidostā, kravas un pasta izkraušanu, gaisa kuģa pareizu sagatavošanu (piemēram, salona uzkopšanu), gan uz svarīgām funkcijām drošam lidojumam (piemēram, gaisa kuģa atledošanu), un bez tiem nav iespējams nodrošināt ērtus, uzticamus, drošus un cenai atbilstošus lidojumus.

Sākotnējā 1996. gada direktīvā par virszemes pakalpojumiem galvenā uzmanība bija pievērsta pieejai lidlauka sniegto pakalpojumu tirgum un ir veicinājusi aizvien dinamiskākus virszemes pakalpojumu tirgus. Tomēr konkurētspēja ierobežoto pakalpojumu jomā un piekļuves režīms dalībvalstīs joprojām ievērojami atšķiras.

6.2 Ar regulu par virszemes apkalpošanas pakalpojumiem jānodrošina šo pakalpojumu drošība un kvalitāte, ievērojot visu lidostas izmantotāju intereses. Minēto pakalpojumu sniegšanā būtu jāņem vērā vides aspekti.

6.3 Pārvietošanās ierīču, medicīniskā aprīkojuma un citu ierīču, kas ir ļoti svarīgas pasažieriem ar invaliditāti, pārvietošana jāveic, ievērojot iespējami augstākos kvalitātes standartus. Šādu ierīču bojājumi var nodarīt kaitējumu pasažieriem ar invaliditāti, radot medicīniska rakstura apdraudējumu un ievērojamus pārvietošanās ierobežojumus. Tādēļ līdz ar citiem iespējamiem pasākumiem jāapsver virszemes apkalpojošā personāla īpaša apmācība, bagāžas apstrādes vispārējo noteikumu izņēmumi un pietiekama finansiāla kompensācija par šāda aprīkojuma sabojāšanu.

6.4 Ievērojot aviosabiedrību, lidostu apsaimniekotāju un virszemes apkalpošanas uzņēmumu intereses, jānodrošina, ka ir pieņemamas pakalpojumu cenas.

6.5 EESK piekrīt Komisijas priekšlikumā regulai izteiktajam viedoklim, ka pašreizējais stāvoklis virszemes pakalpojumu tirgū nav apmierinošs un ka 1996. gadā pieņemtie tiesību akti vairs nav atbilstīgi. Virszemes pakalpojumi nav pietiekami efektīvi. Tā kā nav kritēriju, kas regulētu iekļūšanu tirgū (šāds stāvoklis ir izveidojies, piemērojot Direktīvu 96/67/EK), ES lidostās joprojām ir ievērojamas atšķirības kvalitātes ziņā. EESK atbalsta mērķi paaugstināt veiktspēju un kvalitāti minētajā tirgū, balstoties uz konkurenci, neatkarīgu publisko lēmumu pieņemšanu un saskaņotām procedūrām.

Tik darbietilpīgā nozarē kā virszemes pakalpojumi jāņem vērā svarīgi sociālie aspekti. Iepirkumu sistēma ietekmē personāla

darba apstākļus un veicina darbinieku mainību. Apstiprināšanā un līgumtiesību slēgšanas piešķiršanā piemērotajiem kritērijiem jābūt tādiem, kas nodrošina apmācītu darbinieku saglabāšanu darbā un, vajadzības gadījumā, jaunu darbinieku pieņemšanu, kā arī to, ka konkurence netiek panākta, pastāvīgi samazinot algas. Galvenajam kritērijam līgumslēgšanas tiesību piešķiršanā jābūt pakalpojumu kvalitātei par pieņemamu cenu. Komisijas priekšlikums jāpildina attiecībā uz līgumslēgšanas tiesību piešķiršanas kritērijiem.

6.6 Pakalpojumu sniedzēju skaita palielināšana būtu pieļaujama tikai tad, ja var novērst kvalitātes līmeņa pazemināšanos un ir ja stājušies spēkā saistoši noteikumi, kas novērš dempingu atalgojuma jomā un, mainoties pakalpojumu sniedzējam, nodrošinātu darbinieku pārņemšanu ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādi bija iepriekšējam darba devējam, kā arī atbilstošas prasības attiecībā uz darba ņēmēju kvalifikāciju, iekļaujot arī drošības pārbaudi.

6.7 Svarīgi notikumi, kā rezultātā tiek radīti būtiski traucējumi lidostu darbībā, piemēram, vulkānisko pelnu krīze un spēcīga snigšana, kas paralizē galvenās lidostas, apliecinājuši, ka labāk jāsaplāno operatīvā darbība uz zemes Eiropas lidostās un tiklā kopumā un jāpastiprina gaisa satiksmes pasažieru tiesību aizsardzība.

6.8 EESK atzinīgi vērtē mērķi standartizēt virszemes pakalpojumu kvalitāti Eiropas lidostās. Ar šo reformu būtu arī jānosaka, ka aviosabiedrībām par pieņemamu samaksu neatkarīgi no pārvadātāja ir jāreģistrē bagāža līdz pat ceļojuma galamērķim. Tas atvieglotu pasažieru pārsēšanos un paātrinātu pasažieru tranzītu. Jāpastiprina reģistrētās bagāžas aizsardzība pret zādzībām. Lai jaunās sistēmas sekmīgi ieviestu, jāparedz arī kvalitātes standartu ieviešanas noteikumi.

6.9 Aviosabiedrību godīga piekļuve lidostas infrastruktūrai par godīgām cenām sniedz būtisku ieguldījumu visas aviācijas sistēmas efektīvas darbības nodrošināšanā. Tādēļ liela nozīme ir lidostu konkurencei, un 2009. gadā Eiropas Savienībā tika sperts nozīmīgs solis, pieņemot direktīvu par lidostu nodevām, ar ko noteica kopējos minimālos standartus, paredzot aviosabiedrībām piemērojamās nodevas par nepieciešamās lidostu infrastruktūras izmantošanu lidojumiem.

6.10 Lidostās, kas gadā apkalpo vairāk nekā 5 miljonus pasažieru, būtu jāatļauj darboties trijiem virszemes pakalpojumu sniedzējiem, ja ir ieviesti un praksē īstenoti pasākumi, kurus EESK šajā atzinumā ierosina attiecībā uz drošību, kvalitāti un darba ņēmēju sociālo stāvokli. Aviosabiedrībām vajadzētu būt tiesībām organizēt "pašpakalpojumus", taču neaizmirstot par kvalitāti un drošības standartiem.

7. Lidostu un skrejceļu darbības efektivitāte

7.1 Lidostu un skrejceļu darbības efektivitāte lielā mērā būs atkarīga no virszemes pakalpojumiem.

7.2 Lidostas ir galvenā mijiedarbības vieta starp pasažieriem un aviosabiedrībām, un lidostās sniegto pakalpojumu kvalitāte ir noteicošais faktors pasažieru un aviosabiedrību pieredzē. Ieņēmumus no lidostu veikaliem un restorāniem plaši izmanto, lai subsidētu aviosabiedrību izmantotos lidostu pakalpojumus (maksa par skrejceļu, stāvvietu izmantošanu u.c.). Aviosabiedrību maksājumi 2009. gadā sedza tikai 29 % no lidostu darbības izmaksām (nemaz nerunājot par kapitālizdevumiem). Šāds modelis nodrošina, ka aviosabiedrību maksājumi ir konkurētspējīgi un tās spēj saglabāt un paplašināt pakalpojumus, ko galu galā izmanto pasažieri. Lidostas joprojām būtu jāstimulē maksimāli palielināt to ieņēmumus un sniegt konkrētajiem ceļotājiem pielāgotus mazumtirdzniecības pakalpojumus.

7.3 Galvenais priekšnosacījums efektīvai lidostu darbībai ir lidostu piekļuves un efektivitātes veicināšana, izmantojot dzelzceļa transporta savienojumus. Nelielas lidostas var racionalizēt piekļuvi lidostai, izmantojot labi organizētu autobusu pakalpojumu tīklu, taču dzelzceļš ir ilgtspējīga papildiespēja noteikta lieluma lidostām vai tām lidostām, kurām termināla tuvumā jau ir ierīkotas dzelzceļa sliedes. Ja iespējams, piekļuve lidostām būtu jānodrošina ar ūdens transportu kā, piemēram, Šīpholas, Nicas un daudzās citās lidostās.

8. Drošība

8.1 Visās Eiropas lidostās steidzami jāievieš “vienas pieturas drošības sistēma”, ko jau apstiprinājusi Eiropas Komisija (skat. EESK atzinumu par tematu “Aviācijas drošības nodevas” ⁽⁶⁾).

8.2 Otrais mērķis attiecas uz drošības nodevām. Kopš 2002. gada ES tiesību aktos dalībvalstīm un lidostām ir noteiktas stingrākas drošības prasības. Pašlaik aviācijas drošības izmaksu atgūšana tiek reglamentēta attiecīgās valsts līmenī.

8.3 Rezervējot tiešsaistē iekasētajām maksām, piemēram drošības nodevām jābūt pārredzamām, kā ierosināts EESK

atzinumā par tematu “Spēkā esošās aviopasažieru tiesības” ⁽⁷⁾. Ja pasažieris nedodas ceļā, maksai vajadzētu būt minimālai, un tie maksas elementi, kas aviosabiedrībai nav jāmaksā, piemēram, lidostas nodevas un valsts nodevas, būtu jāatlīdzina.

8.4 Pasažieri, aviācijas nozare un lidostas bieži uztver drošības pārbaudes kā apgrūtinājumu. Jāpanāk līdzsvars starp drošības veicināšanu un ceļošanas atvieglošanu (skat. EESK atzinumu par tematu “Drošības skeneru izmantošana ES lidostās” ⁽⁸⁾). Lai nodrošinātu drošības kontroles skaidrību un integrētāti tiem pasažieriem, kuri izmanto pārvietošanās palīgīdzekļus vai medicīnas ierīces, un to, ka tiek ievērota arī attiecīgo pasažieru cilvēka cieņa, jānosaka kopīgi Eiropas standarti.

8.5 Spēkā esošais aizliegums attiecībā uz šķidrumiem un zelejām rokas bagāžā līdz 2013. gada aprīlim ir jāatceļ; pasažieriem būs atļauts gaisa kuģa salonā ienest šķidrumus, ja tie būs pārbaudīti ES lidostās. Aviopasažieru tiesības kopumā ir jādefinē precīzāk, un rokas bagāžas noteikumi visur jāpiemēro vienādi, ņemot vērā pasažieru tiesības izdarīt iepirkumus līdz iekāpšanai lidmašīnā.

8.6 Skeneru tehnoloģija strauji attīstās, un tai ir potenciāls atvieglot drošības operācijas gan pasažieriem, gan lidostām, piemēram, samazinot nepieciešamību pārmeklēt ar rokām. Tas nedrīkst pārkāpt pasažieru cilvēka cieņas pamattiesības ⁽⁹⁾.

8.7 ASV valdība šogad paplašinās paātrināto pārbaudes programmu, t.s. “sākotnējo pārbaudi” un ieviesīs to 28 lidostās. Pašlaik minētā programma darbojas 7 lidostās. Tā dos iespēju pasažieriem, kas bieži izmanto aviopakalpojumus, un personām, kuras ir reģistrētas uzticamo ceļotāju sistēmā, izvairīties no apavu, jostu un virsdrēbju novilkšanas drošības pārbaudes laikā. Minētais būtu jāņem vērā arī Eiropas lidostās.

Briselē, 2012. gada 28. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

⁽⁶⁾ OV C 100, 30.4.2009., 39.-43. lpp.

⁽⁷⁾ OV C 24 28.1.2012., 125. lpp.

⁽⁸⁾ OV C 107, 6.4.2011., 49.-52. lpp.

⁽⁹⁾ Sk. turpat.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas satelītu navigācijas sistēmu ieviešanu un ekspluatāciju”

COM(2011) 814 final – 2011/392 (COD)

(2012/C 181/32)

Ziņotājs: **McDONOGH kgs**

Eiropas Parlaments 2011. gada 15. decembrī un Eiropas Savienības Padome 2012. gada 20. janvārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 172. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas satelītu navigācijas sistēmu ieviešanu un ekspluatāciju”

COM(2011) 814 final – 2011/392 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 13. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (28. marta sēdē), ar 167 balsīm par un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas satelītnavigācijas sistēmu ieviešanu un ekspluatāciju. Eiropas globālās navigācijas satelītu sistēmas (GNSS) programmu izdošanās ir būtiski nozīmīga ES turpmākajai labklājībai un drošībai. EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu aizstāt Regulu (EK) Nr. 683/2008 ar jaunu regulu, lai nodrošinātu finansējumu un pārvaldības modeli *Galileo* un *EGNOS* programmām.

1.2 Komiteja stingri atbalsta *Galileo* programmas mērķi izveidot pirmo globālo satelītnavigācijas sistēmu (GNSS) civilizraudzībā, kas būtu pilnīgi neatkarīga no citām esošajām sistēmām, nodrošināt nepārtrauktus GNSS pakalpojumus un stratēģiskas priekšrocības Eiropai. Satelītnavigācija jau ir būtisks pakalpojums Eiropas transportā, rūpniecībā un iedzīvotājiem, un nav pieļaujams, ka šobrīd esam tik ļoti atkarīgi no amerikāņu GPS un Krievijas GLONASS sistēmām, lai saņemtu navigācijas pakalpojumus, noteiktu atrašanās vietu un laiku. Eiropas Savienībai ir jānodrošina GNSS pakalpojumi, izmantojot Eiropas infrastruktūru, kuras drošums nav atkarīgs no ASV, Krievijas vai Ķīnas militārā sektora prioritātēm.

1.3 Tā kā 6 %–7 % no Eiropas IKP-27, t. i., 800 miljardi *euro*, jau ir atkarīgi no ASV GPS sistēmas (Eiropas satelītnavigācijas sistēmas ietekmes novērtējuma kopsavilkums, kas pievienots dokumentam “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas satelītnavigācijas sistēmu īstenošanu un izmantošanu (2014 – 2020)” – SEC(2011) 1447, 30.11.2011.). Komiteja atzinīgi vērtē pievērsšanos regulai par *Galileo* un GPS

savstarpēju savietojamību. EESK tomēr uzskata, ka Eiropā paralēli savietojamībai jāturpina aktīvi aizstāt GPS ar *Galileo* un *EGNOS* tehnoloģiju, kas ir GNSS nozīmīgākās tehnoloģijas Eiropā.

1.4 EESK iesaka, ka Eiropas GNSS inovatīvais potenciāls jāveicina ES pētniecības un inovācijas programmā “Apvārsnis 2020” (“Apvārsnis 2020” ir ES programmas EUR 80 miljardu apmērā investīcijām pētniecībā un inovācijā 2014.–2020. gadam). Satelītnavigācijas sistēmām būs ievērojama vērtība tehnoloģiju inovācijā, un tās var sniegt Savienībai lielus makroekonomiskos ieguvumus.

1.5 Eiropas GNSS programmu (gan *Galileo*, gan *EGNOS*) veiksmīgai īstenošanai un pārvaldībai ir izšķiroša nozīme stratēģijā “Eiropa 2020” noteikto gudras, ilgtspējīgas un iekļaujošas izaugsmes mērķu sasniegšanā (“Eiropa 2020 — stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei”, COM(2010) 2020). Komiteja norāda, ka Komisijas veiktajā izmaksu un ieņēmumu analizē (Ietekmes novērtējums, kas pievienots dokumentam “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par Eiropas satelītnavigācijas sistēmu īstenošanu un izmantošanu (2014-2020)” – SEC(2011) 1446 final) tiek lēsts, ka GNSS programmas Eiropas Savienībai radīs EUR 68,63 miljardu (116,88 miljardi *euro* pie pastāvīgām cenām, samazinot par 4 % gadā, saskaņā ar ES Ietekmes novērtējuma pamatnostādēm) tīro ieņēmumu sistēmas dzīves cikla laikā (2014.-2034.)

1.6 Lai gan EESK atbalsta Eiropas GNSS politikas mērķus un ierosināto regulu par sistēmu ieviešanu un ekspluatāciju, Komiteja vēlas uzsvērt bažas par Eiropas programmu līdzšinējo pārvaldību, kā rezultātā radusies būtiska aizkavēšanās,

pieaugušas izmaksas un zaudēti ieguvumi. Jācer, ka ierosinātā regula sniegs vajadzīgo politisko atbalstu, pārvaldības struktūras un sistēmu Eiropas GNSS ieviešanai, kā šobrīd paredzēts, kā arī ar to saistītos ieguvumus.

1.7 Komiteja norāda, ka 19,5 % finanšu ieguvumu saistībā ar Eiropas GNSS programmu tiks saņemti no Eiropas GNSS lietojumu pakārtotā tirgus paplašināšanās (Ietekmes novērtējums, kas pievienots dokumentam "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par Eiropas satelītnavigācijas sistēmu īstenošanu un izmantošanu (2014-2020)" – SEC(2011) 1446 final). Tādēļ Komiteja vērs Komisijas uzmanību uz EESK 2011. gada 16. februāra atzinumu par tematu "Rīcības plāns globālās navigācijas satelītu sistēmas (GNSS) lietojumiem" ⁽¹⁾. Komiteja aicina Eiropas GNSS aģentūru izstrādāt sīku uzņēmējdarbības plānu, lai paplašinātu šo ļoti nozīmīgo tirgu.

1.8 Komiteja uzskata, ka Eiropas satelītnavigācijas sistēmām steidzami ir jāpiemēro spēcīga tirdzniecības stratēģija un komerciālā vadība, kas atbalstīta ar atbilstošām investīciju un komercializēšanas programmām. Sekmīgā ilgtermiņa darbībā izšķiroša nozīme ir EGNOS un GALILEO programmu komerciālajai attīstībai; ļoti svarīgi ir darīt zināmu tirgū Eiropas GNSS vērtību un popularizēt tās izmantošanu. Līdz šai dienai pārāk maz ir darīts šajā īpaši svarīgajā, sarežģītajā jautājumā.

1.9 EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija uzsver prasību par stabilu finanšu pārvaldību programmām, kuru izmaksas tiek lēstas 7,89 miljardu *euro* apmērā pēc pašreizējām cenām nākamajā finanšu plānošanas periodā no 2014. līdz 2020. gadam. Komiteja atzinīgi vērtē to, ka regulā precizēts, ka EK jāpārvalda programmām piešķirtie līdzekļi un jāuzrauga visu programmās paredzēto pasākumu īstenošana, tai skaitā pasākumi, kas deleģēti Eiropas GNSS aģentūrai un Eiropas Kosmosa aģentūrai. EESK arī atzinīgi vērtē Komisijas ieceri izstrādāt riska pārvaldības mehānismu un pārvaldības līdzekļus, lai mazinātu iespēju, ka tiek pārsniegtas programmas budžets.

1.10 EESK tomēr atzīmē arī Komisijas brīdinājumu, ka ieguldījumi satelītu navigācijas tehnoloģijās saistīti ar lielu nenoteiktību un risku, kas apgrūtina iespēju precīzi prognozēt programmas izmaksas. Tādēļ, neraugoties uz līgumiem par deleģēšanu (saskaņā ar Regulu (EK, Euratom) Nr. 1605/2002 un īpaši tās 54. pantu), Komiteja iesaka Komisijai reizi mēnesī organizēt pārvaldības sanāksmes ar Eiropas GNSS aģentūras un Eiropas Kosmosa aģentūras pārstāvjiem, lai uzraudzītu progresu programmu īstenošanā un ātri reaģētu uz iespējamām problēmām. Bez tam EK vismaz reizi trijos mēnešos gan no Eiropas GNSS aģentūras, gan Eiropas Kosmosa aģentūras ir jāsaņem sīki vadības ziņojumi un pārskati.

1.11 Komiteja vērs Komisijas uzmanību uz Komitejas iepriekš izstrādātajiem atzinumiem par *Galileo*, EGNOS un "Eiropa 2020" ⁽²⁾.

2. Vispārīga informācija

2.1 Pateicoties to spējai ārkārtīgi precīzi noteikt atrašanās vietu, ātrumu un laiku, GNSS tehnoloģijas ir būtiski svarīgas, lai uzlabotu efektivitāti daudzās ekonomikas jomās un iedzīvotāju ikdienas dzīvē.

2.2 Līdz *Galileo* darbības uzsākšanai Eiropā navigācijai, atrašanās vietas un laika noteikšanai jāizmanto satelītnavigācijas pakalpojumi, kurus nodrošina amerikāņu GPS un Krievijas GLONASS. Eiropas atkarība no GPS satelītnavigācijas sistēmas tiek lēsta 6 %-7 % apmērā no ES-27 IKP, t. i., 800 miljardu *euro* apmērā (SEC(2011) 1447, 30.11.2011.). Minēto sistēmu militāro dienestu personāls tomēr nevar sniegt garantijas par nepārtrauktu apkalpošanu.

2.3 Lai gan neatkarība globālajā satelītu navigācijā ir *Galileo* programmas galvenais virzītājspēks, savietojamība ar esošajām un turpmākajām satelītu navigācijas sistēmām, jo īpaši ar ASV GPS sistēmu, ir būtiska pievienotā vērtība.

2.4 Programmu *Galileo* uzsāka ar mērķi izveidot neatkarīgu Eiropas globālās navigācijas satelītu sistēmu (GNSS).

2.5 EGNOS ir Eiropas uz satelītiem balstīta papildinošā sistēma, kas uzlabo satelītu navigācijas signālus, kuri nāk no esošajām sistēmām, piemēram, no GPS.

2.6 Eiropas satelītu navigācijas programma *Galileo* tika uzsākta 2001. gadā. Sākotnēji projekts balstījās uz publiskā un privātā sektora partnerību — kopuzņēmumu *Galileo Joint Undertaking* (GJU), kas darbojās kā kopīgas pārvaldības un finansēšanas platforma. 2006. gadā šo kopuzņēmumu aizstāja Eiropas GNSS aģentūra (GSA) (agrākais nosaukums — Eiropas GNSS uzraudzības iestāde — GSA), kas bija atbildīga par darbu ar sabiedrības interešu aspektiem Eiropas GNSS programmās. Eiropas Kosmosa aģentūra (EKA) bija atbildīga par tehnisko vadību un GNSS programmu īstenošanu.

2.7 GNSS regula tika pieņemta 2008. gadā ⁽³⁾, un ES kļuva par vienīgo politisko struktūru, kas atbildīga par Eiropas GNSS politikas virzību un finansējumu. GNSS regulā noteikts ES finansējuma apjoms *Galileo* un EGNOS programmām 2007.-2013. gadam. Šim nolūkam paredzētais budžets 3,4 miljardu *euro* apmērā ir sadalīts *Galileo* atlikušajam izstrādes posmam, ieviešanas posmam un EGNOS darbībai.

⁽¹⁾ OV C 107, 6.4.2011., 44.-48. lpp.

⁽²⁾ OV C 221, 8.9.2005., 28. lpp. OV C 317, 23.12.2009., 103.-104. lpp. un OV C 107, 6.4.2011., 44.-48. lpp.

⁽³⁾ OV L 196, 24.8.2008., 1. lpp.

2.8 Komisijas priekšlikumā par ES budžeta jauno daudzgadu finanšu shēmu 2014.-2020. gadam (COM(2011) 500, 29.6.2011 – “Stratēģijas “Eiropa 2020” budžets”) ierosināts pilnībā finansēt GNSS programmas no ES budžeta, ierosinot maksimālo summu 7 miljardu *euro* apmērā pie 2011. gada pastāvīgajām cenām.

2.9 Progresu Eiropas satelītu navigācijas programmu ieviešanā kavē divas galvenās problēmas:

- 1) budžeta pārsniegšanas un aizkavēšanās sistēmas izstrādē dēļ *Galileo* programmas ietvaros radītā GNSS nesāks pilnībā darboties 2013. gadā, kā bija plānots;
- 2) tā kā ar 2008. gada GNSS regulu nav noteikti finansēšanas un pārvaldības pamatprincipi *Galileo* un *EGNOS* programmām pēc 2013. gada, vajadzīgs jauns juridiskais pamats, lai minētās sistēmas darbotos, tiktu uzturētas un pārvaldītas ilgtermiņā.

2.10 Komisijas priekšlikumā minētās problēmas tiks risinātas, izstrādājot jaunu regulu, lai aizstātu Regulu (EK) Nr. 683/2008, un tādējādi nodrošinātu finansēšanas un pārvaldības struktūru *Galileo* un *EGNOS* programmu veiksmīgai ieviešanai un darbībai.

2.11 Attiecībā uz infrastruktūru priekšlikumam pievienotā izmaksu un ieguvumu analīze liecina, ka optimālais risinājums ir 30 satelītu konstelācijas uzstādīšana, kā bija plānots sākotnēji, bet ir jābūt vienkāršākai virszemes infrastruktūrai. Šis risinājums dotu iespēju GNSS nodrošināt visus plānotos pakalpojumus un paredzētos ieguvumus, bet “Dzīvības drošības pakalpojums” (*Safety of Life Service*) (*EGNOS Safety-of-Life Service* dod iespēju izmantot precīzu pieeju lidaparātiem, padarot aeronavigāciju drošāku. Ar programmas palīdzību samazinās lidojumu aizkavēšanās, novirzīšanas un atcelšanas gadījumu skaits. *EGNOS Safety-of-Life Service* arī dod iespēju lidostām palielināt jaudu un samazināt darbības izmaksas. Visbeidzot, tiek samazinātas CO₂ emisijas aviācijas nozarē) pilnā apjomā būtu pieejams vienīgi, panākot savietojamību ar ASV *GPS* sistēmu.

2.12 Vislabākā iespēja, lai nodrošinātu pārvaldības sistēmu, ir Eiropas GNSS aģentūras pašreizējos ar drošību un tirgu saistītajos pienākumos iekļaut programmu pārvaldības uzdevumus ekspluatācijas posmā. Komisija saglabās atbildību par programmām piešķirto līdzekļu pārvaldību un uzraudzīs programmu visu pasākumu īstenošanu, tai skaitā arī pasākumus, kas deleģēti Eiropas GNSS aģentūrai (GSA) un Eiropas Kosmosa aģentūrai (EKA).

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Lai atgūtu tirgus uzticēšanos, ko iedragāja publiskā un privātā sektora partnerības kopuzņēmuma “*GJU*” neveiksme, vajadzīga pārliecināša un skaidra *EGNOS* un *Galileo* programmu

vadība. Budžeta līdzekļu piešķirums 2014.-2020. gadam un Komisijas ierosinātā regula ir labs sākums, bet būs jāapliecina laba pārvaldība un pastāvīgs politikas atbalsts programmām turpmāk, lai nostiprinātu tirgus uzticību.

3.2 Eiropai ir jāpaātrina GNSS ieviešana un tirgus izveide, īpaši ņemot vērā šādas vilcināšanās izmaksas un pieaugošo konkurenci ar ASV, Krieviju un Ķīnu. Ķīna paplašina militāro satelītu navigācijas sistēmu “*Beidou*”, to pārveidojot globālā sistēmā “*COMPASS*”, nolūkā līdz 2020. gadam visā pasaulē, tai skaitā Eiropā, piedāvāt konkurētspējīgu civilo pakalpojumu. *GALILEO* un *EGNOS* pēc iespējas ātrāk ir jāklūst par GNSS standartu Eiropā.

3.3 Eiropas satelītu navigācijas sistēmas būtu jāiekļauj ES pētniecības un inovācijas programmā “*Apvārsnis 2020*” Jaunu produktu un pakalpojumu izveide, pamatojoties uz Eiropas GNSS, ne tikai veicinās gudru izaugsmi, bet atbalstīs arī ilgtspējīgu attīstību, palīdzot paaugstināt energoefektivitāti un samazinot ekonomikas attīstības ietekmi uz vidi.

3.4 Ņemot vērā starptautisko konkurenci, varbūt jāprecizē tie ES pasākumi, kas mudinātu izvēlēties *Galileo* tehnoloģiju, nevis citas, nepilnīgākas, tehnoloģijas, īpaši drošības jomā vai attiecībā uz lietojumiem, kuru kvalitāti nosaka pārliecība par pakalpojumu nepārtrauktību vai ir vajadzīga augsta līmeņa precizitāte un integritāte.

3.5 Ņemot vērā uztvērēju mikroshēmojumu (Mikroshēmojumi vai mikroshēmu komplekti ir vairākas integrālas shēmas jeb mikroshēmas, kas konstruētas darbībai grupā. Tās parasti pārdod kopā, kā vienu produktu. Mikroshēmojumu parasti konstruē darbam ar viena noteikta veida mikroprocesoriem. Mikroshēmojums kontrolē procesora un ārējo ierīču saziņu, tāpēc tas būtiski ietekmē sistēmas darbību) lielo nozīmi attiecībā uz iekļauvi tirgū un lietojumu izstrādes stratēģiju, izšķiroši svarīgi ir izstrādāt zemu izmaksu dubālo uztvērēju (*GPS* + *Galileo*) mikroshēmojumus. Plānojot pētniecības un izstrādes tēriņus, tie būtu īpaši jāvērs uz minēto mērķi.

3.6 Vajadzīga stratēģija, lai pietiekami izmantotu pieredzes uzkrāšanas efektu, kas veidojas liela apjoma ražošanā, jo tas ir būtiski, lai varētu ražot zemu izmaksu uztvērēju mikroshēmojumus, un *GPS+Galileo* mikroshēmojumi cenas ziņā var konkurēt ar mikroshēmojumiem, kuri darbojas vienīgi *GPS* sistēmā.

3.7 Lai palielinātu pakārtoto tirgu Eiropas GNSS produktiem un lietojumiem, GSA ir vajadzīga agresīva tirgus attīstības stratēģija, kuru vadītu augsti kvalificēta komanda.

3.8 Jāizstrādā EGNOS/Galileo zīmola pasaules stratēģija, lai saskaņotu mērķus, uzsvērtu zīmola vērtību, vienkāršotu tirgus vēstījumus un varētu precizēt tirgdarbības prioritātes.

3.9 Allaž jānodrošina, lai Galileo tehnoloģija un pakalpojumi, kas nonāk tirgū, atbilstu augstākajiem kvalitātes standartiem. Pastāvīgi un stingri jākontrolē kvalitāte tehnoloģijas izstrādes posmā un posmā, kad tehnoloģiju ievieš galalietotāju līmenī.

3.10 Diemžēl dažiem EGNOS agrīnajiem produktiem tehniskā kvalitāte nebija pietiekama, lai apmierinātu patērētāju prasības. Zīmola stratēģijas ietvaros jāizveido kvalitātes zīme, ko lietot attiecībā uz apstiprinātu EGNOS/Galileo tehnoloģiju, lai aizsargātu zīmolu no kaitējumiem tā reputācijai.

Briselē, 2012. gada 28. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par zvejas un akvakultūras produktu tirgu kopīgo organizāciju”

COM(2011) 416 final,

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par kopējās zivsaimniecības politikas reformu”

COM(2011) 417 final,

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par kopējās zivsaimniecības politikas ārējo dimensiju”

COM(2011) 424 final

un “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par kopējo zivsaimniecības politiku”

COM(2011) 425 final

(2012/C 181/33)

Ziņotājs: **Gabriel SARRÓ**

Līdzziņotājs: **Franco CHIRIACO**

Padome 2011. gada 1. septembrī un Eiropas Parlaments 2011. gada 13. septembrī attiecībā uz priekšlikumiem COM(2011) 416 final un COM(2011) 425 final saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. pantu un Komisija 2011. gada 5. oktobrī attiecībā uz priekšlikumiem COM(2011) 417 final un COM(2011) 424 final saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par zvejas un akvakultūras produktu tirgu kopīgo organizāciju”

COM(2011) 416 final,

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par kopējās zivsaimniecības politikas reformu”

COM(2011) 417 final,

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par kopējās zivsaimniecības politikas ārējo dimensiju”

COM(2011) 424 final un

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par kopējo zivsaimniecības politiku”

COM(2011) 425 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 14. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (2012. gada 28. marta sēdē), ar 152 balsīm par, 5 balsīm pret un 14 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1 EESK ir vienprātis ar Komisiju, ka ir jāierosina vienlaicīga kopējās zivsaimniecības politikas (KZP) un kopējās tirgus organizācijas (KTO) pārskatīšana, tādējādi pastiprinot nepieciešamību īstenot zivju, akvakultūras un gliemeņu ieguves, pārstrādes un tirdzniecības aspektu integrāciju, saskaņotību un koordināciju.

1.2 Kopumā EESK uzskata, ka priekšlikumā ietvertie vispārējie un konkrētie mērķi, kā arī labas pārvaldības principi ir pareizi. KZP, piemērojot piesardzības kritēriju un ekosistēmas pieeju, ir jānodrošina, ka zvejas un akvakultūras darbība ilgtermiņā rada ilgtspējīgus vides, ekonomikas un sociālos apstākļus un sekmē pārtikas pieejamību.

1.3 EESK tomēr uzskata, ka regulas priekšlikumā nav precizēti zivsaimniecības pārvaldības pasākumi, kas nepieciešami, lai pilnībā atjaunotu un saglabātu zivju krājumus līmenī, kas ir augstāks par to, kurš spēj nodrošināt maksimālo ilgtspējīgas ieguves apjomu (MSY) un garantēt veselīgus un kvalitatīvus zivju un akvakultūras produktus iedzīvotājiem, sekmēt zivsaimniecības kopienu labklājību, kā arī ražošanas un pārstrādes uzņēmumu rentabilitāti un piedāvāt pievilcīgas un drošākas darba vietas.

1.4 Komiteja attiecībā uz piekļuvi ES ūdeņiem atbalsta noteikumus, kas jau ir spēkā un kas ir izdevīgāki vietējām zvejniecības kopienām.

1.5 Komiteja atbalsta ierosināto veidu aizsardzības pasākumus un tehniskos pasākumus, kas būs jāpielāgo dažādām zivsaimniecībām.

1.6 Komiteja atbalsta ierosinājumu ieviest daudzgadu plānus ar mērķi, ja iespējams, līdz 2015. gadam atjaunot un uzturēt visus zivju krājumus līmenī, kas ir augstāks par to, kurš spēj nodrošināt maksimālo ilgtspējīgas ieguves apjomu. Šis atzinīgi vērtējamais mērķis ir grūti piemērojams jauktai dažādu sugu zvejai, tādēļ EESK prasa Komisijai izstrādāt praktiskus risinājumus problēmām, kuras var rasties tādas zvejas gadījumos.

1.7 EESK uzskata, ka ar Komisijas atbalstu dalībvalstu prioritātei ir jābūt zinātnisko institūtu nodrošināšanai ar līdzekļiem, kas vajadzīgi, lai pienācīgi reaģētu uz lietišķās pētniecības vajadzībām un varētu pētīt visas komerciāli izmantotās zivju sugas, ar tām saistītās un no tām atkarīgās zivju sugas un to vidi.

1.8 Attiecībā uz izmetumu aizlieguma politiku EESK uzskata, ka tas ir vēlams mērķis, bet iesaka pakāpeniskāku un samērīgāku pieeju, kuras pamatā ir izmetumu pakāpeniska samazināšana, vienlaikus atbalstot un sekmējot zvejas rīku selektivitāti un pasākumus nozvejas izmantošanai, to pārstrādājot produktos ar lielāku pievienoto vērtību, un tirdzniecības iespēju meklējumus un uzlabojot kuģu un zvejas ostu infrastruktūru.

1.9 EESK uzskata, ka priekšlikumā pietiekama uzmanība nav pievērsta reģionalizācijai un tajā nav ietverti nekādi decentralizācijas pasākumi.

1.10 Attiecībā uz relatīvo stabilitāti un tās piemērošanu zvejas iespēju piešķiršanā dalībvalstīm Komiteja uzsver nepieciešamību minēto kritēriju aktualizēt, jo tas ir novecojis un vairs neatspoguļo zvejas flotu un no zvejas lielā mērā atkarīgo teritoriju pašreizējo stāvokli. Turklāt Komiteja uzskata, ka, piešķirot zvejas iespējas, galvenokārt būtu jābalstās uz pārredzamu vides, ekonomisko un sociālo kritēriju kopumu.

1.11 Komiteja uzskata, ka priekšlikums par nododamām zvejas koncesijām ir neskaidrs, un Komisijai būtu jāprecizē pantu, kuros tās minētas, skaidrojums, īpaši attiecībā uz "pārredzamu un objektīvu kritēriju" noteikšanu koncesiju piešķiršanai. Komiteja arī aicina ņemt vērā šāda pasākuma ietekmi uz nodarbinātību un noteikt īpašus pasākumus zvejniekiem, kas ir darba ņēmēji.

1.12 Attiecībā uz zvejas kapacitātes pārvaldību EESK uzskata, ka Komisijai vēlākais līdz 2014. gadam ir jāveic zvejas kapacitātes detalizēts novērtējums, ietverot jaudu un tonnāžu, kā arī zvejas rīku veidu un citus zvejas kuģiem raksturīgos rādītājus un dalībvalstīm zvejas kapacitāte obligāti jāpielāgo pieejamajiem resursiem, balstoties uz šo novērtējumu.

1.13 Komiteja uzskata: lai zivsaimniecības pārvaldībā piemērotu ekosistēmas pieeju, datu vākšanā ir būtiski iegūt iespējami vairāk datu par vidi atbilstoši jūras vides stratēģijas pamatdirektīvai un laba vides stāvokļa (LVS) kritērijiem.

1.14 EESK kopumā atbalsta Komisijas priekšlikumus attiecībā uz ārpolitiku. Komiteja tomēr pauž bažas par dažiem šī atzinuma 3.7.9. punktā minētajiem aspektiem.

1.15 EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija atzīst akvakultūras politikas Eiropas kopējo dimensiju. EESK prasa pastiprināt vides kontroli un izveidot elastīgu administratīvo sistēmu un vienotu tiesisko telpu, lai attīstītu ilgtspējīgu akvakultūru, kas ļautu saglabāt krājumus un radīt labklājību tālos reģionos ārpus pilsētām, vienlaikus pilnībā ievērojot vides aspektus, to savietojamību un iekļaušanu.

1.16 Attiecībā uz jauno finanšu instrumentu EESK uzskata, ka ir jāveicina zvejnieku un viņu kopienu loma piekrastes reģionu ilgtspējīgā attīstībā, izmantojot arī sociālus pasākumus, īpaši atbalsta pasākumus darba zaudējuma gadījumos un atbalstu darba ņēmēju apmācībai un pārkvalificēšanai, sevišķu uzmanību pievēršot jauniešiem un sievietēm.

1.17 EESK pauž nožēlu par to, ka sociālā dimensija, kas attiecināma uz visiem zivsaimniecības un akvakultūras nozares posmiem (ražošana, apstrāde un tirdzniecība), priekšlikumā nav iekļauta un nav paredzēti konkrēti pasākumi dzīves un darba apstākļu uzlabošanai. Komiteja uzskata, ka ir jāsekmē sociālo partneru līdzdalība atbilstošā līmenī.

1.18 EESK aicina Komisiju ņemt vērā dažādo nozares dalībnieku paustās atšķirīgās prasības. KZP reformā būtu jāņem vērā gan kuģu īpašnieku, gan komandu vajadzības.

1.19 EESK uzskata, ka tāda mazapjoma zvejas definīcija, kuras pamatā ir tikai zvejas kuģa garuma kritērijs, ir pārāk vienkāršota, un tādējādi faktiski liela daļu mazapjoma zvejas flotu tiek pielīdzināta rūpnieciskās zvejas flotēm.

1.20 EESK atbalsta KTO jaunās regulas mērķus un principus un aicina Komisiju ņemt vērā šajā atzinumā izklāstītās Komitejas piezīmes.

1.21 Lai novērstu negodīgu konkurenci ES tirgū, EESK prasa importētājiem precēm piemērot tādas pašas sanitārās un veselības prasības un kontroli kā Kopienas produktiem, tajā skaitā pilnīgu izsekojamību “no jūras līdz šķīvim”, un uzsver, ka rūpīga kontrole gan uz robežas, gan izcelsmes vietā nodrošina minēto noteikumu pareizu ievērošanu, tādējādi sekmējot pārtikas nekaitīgumu. Šajā sakarā Komiteja uzskata, ka dažādajiem Eiropas Komisijas ģenerāldirektorātiem būtu jāizstrādā saskaņota pieeja.

1.22 EESK uzsver, ka visi iepriekš minētie priekšlikumi attiecas arī uz saldūdens zvejniecību un akvakultūru, un aicina Komisiju līdzsvaroti pievērst uzmanību šo nozaru īpatnībām.

2. Pamatojums

2.1 Regulas par KZP (pamatregulas) konteksts

2.1.1 KZP izstrādāja 1983. gadā, un tā ar nelieliem grozījumiem bija spēkā divdesmit gadus, līdz to būtiski grozīja ar Regulu (EK) Nr. 2371/2002. Komisija 2009. gadā analizēja pārstrādātās KZP darbību un secināja, ka, neraugoties uz uzlabojumiem, mērķi, kas bija izvirzīti, lai zveja būtu ilgtspējīga visos tās aspektos (vides, ekonomiskais un sociālais), nav sasniegti un ka liela daļa zivju krājumu tiek pārzvejoti.

2.1.2 Šis secinājums tika iekļauts zaļajā grāmatā par kopējās zivsaimniecības politikas reformu⁽¹⁾. Attiecīgajā Komitejas atzinumā, ko pieņēma ar lielu balsu vairākumu, tika ieteikts “īstenot pasākumus, kas neapdraud nodarbinātību un teritoriālo kohēziju, kā arī izvirzīt stratēģiskus mērķus, kuri neizjauc ekonomiskās, sociālās un vides dimensijas līdzsvaru, nodrošinot un

veicinot atbildīgu un ilgtspējīgu rīcību visos zivsaimniecības posmos”. Turpmākajā reformā īpaša uzmanība būtu jāpievērš šādiem jautājumiem:

— “atšķirīga zvejas režīma noteikšana mazapjoma flotēm;

— sociālo jautājumu risināšana, saskaņojot noteikumus, kas attiecas uz zvejnieku darba apstākļiem;

— tirgus nosacījumu un uzņēmējdarbības prakses uzlabošana;

— KZP un jūras vides politikas saskaņotība; tāpēc ir vajadzīgi arī plašāki un kvalitatīvāki pētījumi, kurus var izmantot zivsaimniecības politikā;

— KZP pilnīga integrācija starptautisko organizāciju sistēmā (ANO, FAO) (2).”

2.1.3 Komitejas atzinumā par tematu “Zivju krājumu pārvaldības un zvejas kontroles reģionālo zonu attīstība” (3) apstiprināts, ka “Komiteja atzinīgi vērtē gan nodomu veikt radikālu kopējās zivsaimniecības politikas (KZP) reformu, gan it īpaši tās mērķi, proti, izveidot decentralizētu politiku, kas ir mazāk atkarīga no Briselē pieņemtiem detalizētiem lēmumiem un dod lielākas iespējas vietējam un reģionālajam līmenim iesaistīties zivsaimniecības pārvaldībā. Tomēr, lai šāda politika darbotos efektīvi, vēl ir jāizstrādā un regulējumā jāiekļauj būtiskas detaļas un sankciju režīms, un jānodrošina arī pārredzamība”, un “zivsaimniecības nozares ilgtspējība nav iespējama, ja netiek uzlaboti zivju krājumi”, Komitejai ierosinot “par prioritāti noteikt ilgtspējīgu vides apstākļu radīšanu, lai nodrošinātu pamatu ilgtspējīgiem ekonomikas un sociālajiem apstākļiem”.

2.1.4 Tāpat minētajā atzinumā norādīts, ka “līdz 2015. gadam ir jāpanāk, ka tiek noteikts maksimāli augsts zivju krājumu izmantošanas līmenis, kas patiesi veicina visu sugu atjaunošanos, jo no tā ir atkarīga uz maksimālā ilgtspējīgas ieguves apjoma pamatotas nozvejas kvotu pārvaldības plānu nostiprināšanas efektivitāte”.

2.2 Regulas par zvejas un akvakultūras produktu tirgu kopīgo organizāciju konteksts

2.2.1 Tirgu kopīga organizācija (TKO) zivsaimniecības un akvakultūras nozarē sākās 1970. gadā. Tās tiesisko regulējumu veido Regula (EK) Nr. 104/2000. Kopš 2008. gada Komisija ir veikusi plašus novērtējumus un apspriešanās, lai ņemtu vērā trūkumus, kas novēroti spēkā esošo noteikumu piemērošanā, jaunāko virzību Eiropas un pasaules tirgos, kā arī zvejas un akvakultūras darbības attīstību.

(1) COM (2009) 163.

(2) CESE, OV C 18, 19.1.2011., 53.-58. lpp.

(3) CESE, OV C 24, 28.1.2012., 48. lpp.

2.2.2 Ar jauno regulas priekšlikumu paredz tirgus kopīgu organizāciju zvejas un akvakultūras produktu nozarē, aptverot šādus instrumentus:

- a) profesionālās organizācijas (ražotāju un starpnozaru organizācijas),
- b) tirdzniecības noteikumus,
- c) informāciju patērētājiem,
- d) konkurences noteikumus,
- e) tirgus izpēti.

2.2.3 EESK uzskata, ka iepriekš minētajiem instrumentiem ir jāpievieno vēl viens, lai reglamentētu tirdzniecības sakarus ar trešām valstīm un attiecībā uz visiem importētajiem produktiem būtu ievēroti Eiropas Savienības standarti un veikta efektīva kontrole.

3. KZP reformas priekšlikuma analīze un Komitejas piezīmes

3.1 Piemērošanas joma un mērķi

3.1.1 KZP darbības joma aptver jūras, saldūdens un akvakultūras bioloģisko resursu saglabāšanu, pārvaldību un izmantošanu, kā arī zvejas un akvakultūras produktu apstrādi un tirdzniecību, ja šādas darbības veic dalībvalstu teritorijā vai Savienības ūdeņos, tostarp, ja tās veic zvejas kuģi, kas kuģo ar trešo valstu karogu, vai Savienības zvejas kuģi ārpus Savienības ūdeņiem, vai dalībvalstu valsts piejūras.

3.1.2 Kopējai zivsaimniecības politikai jāgarantē, ka zvejas un akvakultūras darbības rada ilgtermiņā noturīgus vides, ekonomiskos un sociālos apstākļus, palīdzot nodrošināt pārtikas pieejamību, piemērojot piesardzīgu un ekosistēmas pieeju zvejnniecības pārvaldībā, apņemoties līdz 2015. gadam nodrošināt to, lai dzīvo jūras bioloģisko resursu izmantošanas rezultātā tiktu atjaunotas un uzturētas izmantojamo sugu populācijas, kas pārsniedz maksimālā ilgtspējīgas ieguves apjoma nodrošināšanai vajadzīgo līmeni. Viss minētais jāpanāk, integrējot Savienības vides tiesību aktu prasības.

3.1.3 Lai sasniegtu šos mērķus, KZP jo īpaši vajadzētu izskaust nevēlamu piezveju no komerciāliem krājumiem, pakāpeniski nodrošinot to, ka visas nozvejas no šādiem krājumiem tiek izkrautas. Tāpat ir jārada apstākļi efektīvām zvejas darbībām, jāveicina ES akvakultūras darbību attīstība, kā arī jāpalīdz sasniegt pietiekami augstu dzīves līmeni tiem, kas ir atkarīgi no zvejas darbībām, ņemot vērā patērētāju intereses un nodrošinot sistemātisku un saskaņotu datu vākšanu un pārvaldību.

3.1.4 EESK kopumā atbalsta KZP piemērošanas jomu, vispārējos un konkrētos mērķus, kā arī tās labas pārvaldības principus. Komiteja tomēr pauž nožēlu, ka nav pievērsta pietie-

kama uzmanība saldūdens bioloģisko resursu konservācijai, apsaimniekošanai un izmantošanai. Komiteja aicina Komisiju savos priekšlikumos, tostarp, pielāgojot tos KLP, ņemt vērā saldūdens zvejnniecības un akvakultūras īpatnības. Komiteja norāda, ka vēl aizvien ir vajadzība izveidot darba grupas (līdzīgas tām grupām, kas izskata ar jūrlietām saistītus jautājumus), lai apvienotu pieredzi kopējās saldūdens zvejnniecības politikas īstenošanā un izvīrētu priekšlikumus tās atjaunināšanai.

3.1.5 EESK tomēr uzskata, ka regulas priekšlikumā nav precizēti pārvaldības pasākumi, kuri nepieciešami zivsaimniecības pārvaldīšanai, lai atjaunotu un saglabātu zivju krājumus, un tādējādi arī mērķu sasniegšanai un tam, lai izveidotu pamatu ilgtspējīgai zivsaimniecībai, kas saudzētu ekosistēmu, nodrošinātu iedzīvotājiem veselīgus un kvalitatīvus zvejas produktus, sekmētu zvejas kopienu labklājību un zivju ražošanas un apstrādes nozaru rentabilitāti, kā arī nodrošinātu pievilcīgas un drošākas darbavietas, visos līmeņos vislielāko uzmanību pievēršot sociālo partneru līdzdalībai ⁽⁴⁾.

3.2 Piekļuve ūdeņiem

3.2.1 No 2013. gada 1. janvāra līdz 2022. gada 31. decembrim dalībvalstīm ir atļauts ierobežot zveju to suverenitātē vai jurisdikcijā esošajos ūdeņos ne vairāk kā 12 jūras jūdžu attālumā no bāzes līnijas, atļaujot to veikt tikai zvejas kuģiem, kas no blakus piekrastē esošām ostām tradicionāli zvejo minētajos ūdeņos, un Savienības zvejas kuģiem, kuri kuģo ar citu dalībvalstu karogu, pamatojoties uz kaimiņattiecībām ar valstīm, kas savstarpēji atļauj zvejojot savos ūdeņos.

3.2.2 Tāpat šajā laikposmā attiecīgās dalībvalstis var ierobežot zveju ūdeņos, kas atrodas ne vairāk kā 100 jūras jūdžu attālumā no Azoru salu, Madeiras un Kanāriju salu bāzes līnijām, atļaujot to veikt tikai šo salu ostās reģistrētiem kuģiem. Šādi ierobežojumi neattiecas uz ES kuģiem, kuri tradicionāli zvejo minētajos ūdeņos, ciktāl šādi kuģi nepārsniedz tradicionāli veikto zvejas intensitāti.

3.2.3 Komiteja atbalsta šos spēkā esošos pasākumus attiecībā uz piekļuvi ūdeņiem, un tie būtu jāpapildina, lai nodrošinātu piekļuvi vispirmis tiem, kuri zvejo sociāli un ekoloģiski ilgtspējīgā veidā un kuri visvairāk veicina vietējo zvejas kopienu labklājību.

3.3 Jūras bioloģisko resursu saglabāšanas pasākumi

3.3.1 EESK uzskata, ka pašreizējā KZP iekļautajiem daudzgadu plāniem dažkārt ir bijusi svarīga pozitīva ietekme, tāpēc tie ir jāturpina piemērot, kā tas paredzēts jaunajā priekšlikumā. Problēmas plānos, kuru īstenošana nav bijusi veiksmīga, ir jāanalizē, vienmēr pamatojoties uz Kopienas zinātnisko iestāžu veiktiem pārliecinošiem zinātniskajiem pētījumiem. Komiteja arī uzskata, ka būtu jāparedz atbilstoši korekcijas mehānismi, kuri būtu pielāgojami un elastīgi.

⁽⁴⁾ COM (2011) 417 final.

3.3.2 Attiecībā uz daudzgadu plānos paredzēto mērķi līdz 2015. gadam atjaunot un uzturēt visus zivju krājumus tādā līmenī, kas ļauj nodrošināt maksimālo ilgtspējīgas ieguves apjomu, EESK uzskata, ka tas ir būtiski svarīgs, jo ir izvirzīts, pamatojoties uz ANO Jūras tiesību konvencijas (UNCLOS) noteikumiem, kas no 1998. gada ES ir juridiski saistoši, un tika atkārtoti uzsvērts 2002. gadā notikušās Pasaules augstākā līmeņa sanāksmes par ilgtspējīgu attīstību ziņojumā. Komisija ir uz to pamatojoties, ierosinot skatāmo pasākumu, un tas formulēts šādi: "Lai zivsaimniecība būtu ilgtspējīga, visos līmeņos ir jāveic šādi pasākumi: jāsaglabā vai jāatjauno krājumi līmenī, kas ļauj nodrošināt maksimālo ilgtspējīgas ieguves apjomu, lai steigami, ja iespējams, ne vēlāk kā 2015. gadā sasniegtu šos mērķus attiecībā uz noplicinātajiem krājumiem".

3.3.3 Komiteja uzskata, ka mērķis attiecībā uz maksimālo ilgtspējīgas ieguves apjomu ietver zināmu rīcības brīvību tā piemērošanā, un norāda, ka konkrētu jauktas dažādu sugu zvejas gadījumā ir grūti to sasniegt, ņemot vērā dažādo zivju sugu mijiedarbību un to, ka nozvejas rādītāji, pēc kuriem nosaka zvejas intensitātes līmeni, neatbilst maksimālajam ilgtspējīgas ieguves apjomam katrai sugai atsevišķi. EESK aicina Komisiju izstrādāt praktiskus risinājumus problēmām, kas varētu rasties jauktas dažādu sugu zvejas jomā.

3.3.4 EESK aicina Komisiju ņemt vērā, ka pasākumi, kuru mērķis ir krājumu stāvokļa uzlabošana Eiropas Savienības zvejas zonās, nedrīkst negatīvi ietekmēt krājumu ilgtspējību citās zonās produktu starptautiskās tirdzniecības intensifikācijas un ES zvejas kapacitātes pārvietošanas dēļ.

3.3.5 Lai nodrošinātu, ka daudzgadu plānu pamatā ir labākais pieejamais zivju krājumu zinātniskais novērtējums, EESK par prioritāti uzskata, ka dalībvalstīm ar Komisijas atbalstu (izmantojot Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu) zinātniskie institūti jānodrošina ar nepieciešamajiem līdzekļiem, lai pienācīgi reaģētu uz pētniecības vajadzībām un aptvertu visas izmantotās zivju sugas. Gadījumos, kad nav atbilstoša zinātniskā novērtējuma, ir jāpiemēro piesardzības princips, kā norādīts 1995. gada ANO Nolīgumā par zivju krājumiem. Vienlaikus Komiteja uzskata, ka ir jāsekmē zinātnieku un zvejnieku dialogs.

3.3.6 Komiteja arī uzskata, ka tādu pasākumu piemērošana, kuru mērķis ir līdz 2015. gadam uzturēt vai atjaunot zivju krājumus līmenī, kas pārsniedz maksimālā ilgtspējīgas ieguves apjoma nodrošināšanai vajadzīgo līmeni, ietekmēs dalībvalstu flotu zvejas kapacitāti, un tiem jānodrošina, ka pirmām kārtām tiek likvidētas flotes daļas, kuras nodara vislielāko kaitējumu videi un kurām sociālā ziņā ir vismazākā labvēlīgā ietekme. Tādēļ Komisijai ir jāparedz pielāgošanas pasākumi, piedāvājot sociālas un profesionālas alternatīvas, lai zivsaimniecības nozarē novērstu aktuālu darba vietu zaudēšanu zivju krājumu sliktā stāvokļa dēļ. Tāpēc EESK aicina rūpīgi izvērtēt daudzgadu plānu sociāli ekonomisko ietekmi īstermiņā, vidējā termiņā un ilgtermiņā.

3.3.7 Daudzgadu plānos un tehnisko pasākumu programmās ir jānorāda to darbības joma attiecībā uz zivju krājumiem, zveju un jūras ekosistēmām, un to mērķiem ir jābūt saskaņā ar vispārējiem un konkrētajiem KZP mērķiem, kas norādīti 3.1.1. punktā. Katra daudzgadu plāna īstenošanas tehniskajiem pasākumiem jāpalīdz saglabāt vai atjaunot zivju krājumus, lai tie pārsniegtu maksimālā ilgtspējīgas ieguves apjoma nodrošināšanai vajadzīgo līmeni, samazināt mazizmēra īpatņu un nevēlamu jūras organismu nozveju, kā arī zvejas rīku ietekmi uz ekosistēmu.

3.3.8 EESK uzskata, ka 14. pantā paredzēto tehnisko pasākumu saturs un sistēma ir pielāgoti KZP reformas mērķiem, tāpēc tos atbalsta. Šie tehniskie pasākumi būtu jāizmanto, ņemot vērā dažādas zvejas īpatnības.

3.3.9 Attiecībā uz Komisijas ierosināto pienākumu izkraut visu nozveju (izmetumu aizliegums) KZP reformas priekšlikumā ir noteikts laikposms no 2014. gada 1. janvāra līdz 2016. gada 1. janvārim, un šajā laikā vairāku sugu krājumi, uz kuriem attiecas nozvejas ierobežojumi, ir jāizceļ un jāpatur uz zvejas kuģiem, sākot no katra attiecīgā gada 1. janvāra. Visu šādu zivju krājumu saglabāšanai nosaka minimālo references izmēru, un šīs zivis drīkst pārdot tikai pārstrādei zivju miltos vai dzīvnieku barībā. Tirdzniecības standartus, ko piemēro nozvejai, kas iegūta, pārsniedzot noteiktās zvejas iespējas, nosaka saskaņā ar tirgu kopīgo organizāciju.

3.3.10 EESK uzskata, ka priekšlikums aizliegt konkrētu sugu nozvejas izmetumus noteiktā laikposmā ir vērā ņemams mērķis, taču patlaban to ir ļoti grūti ievērot dažos zvejas veidos, īpaši jauktajā zvejā. Būtībā sociāli ekonomiskās sekas būtu tik smagas, ka daudzus kuģus nāktos sagriezt lūžņos. Tāpēc Komiteja uzskata, ka ir jāizstrādā pasākumi šādu seku mazināšanai. EESK atbalsta pakāpeniskāku un samērīgāku pieeju, pamatojoties uz selektīvākiem zvejas rīkiem un izmetumu pakāpenisku samazinājumu, sekmējot pasākumus tās īstenošanai produktu apstrādē, kas rada pievienoto vērtību, un pielāgojot kuģu un zvejas ostu infrastruktūru.

3.3.11 Komiteja uzskata, ka būtu ļoti pareizi un lietderīgi katras zivsaimniecības gadījumā novērtēt izmetumu izcelsmi, lai izmantotu visatbilstošākos zvejas rīkus ar mērķi samazināt izmetumus.

3.3.12 Komiteja ir pārliecināta, ka izmetumu aizliegumu efektīvā veidā var piemērot tikai tad, ja darba ņēmēji ir pietiekami apmācīti. EJZF būtu jāparedz atbalsts attiecīgajai apmācībai.

3.3.13 Saistībā ar reģionalizāciju Komisija varēs atļaut dalībvalstīm daudzgadu plāna ietvaros noteikt saglabāšanas un tehniskos pasākumus, kas piemērojami vienīgi kuģiem ar attiecīgo dalībvalstu karogiem un kas attiecas uz tādiem krājumiem Savienības ūdeņos, kuru nozvejai dalībvalstīm ir piešķirtas zvejas iespējas, ja šie pasākumi ir saderīgi ar KZP mērķiem un daudzgadu plāna darbības jomu un nav mazāk stingri kā Savienības tiesību aktos noteiktie pasākumi. Dalībvalstis par šādiem pasākumiem paziņo Komisijai, kura var jebkurā laikā tos izvērtēt, un vajadzības gadījumā — citām ieinteresētajām dalībvalstīm un attiecīgajām konsultatīvajām padomēm.

3.3.14 Dalībvalsts var pieņemt pasākumus zivju krājumu saglabāšanai Savienības ūdeņos, ja minētie pasākumi ir attiecināmi tikai uz zvejas kuģiem ar minētās dalībvalsts karogu, vai personām, kuras veic zvejas darbības attiecīgās dalībvalsts teritorijā, un šie pasākumi ir saderīgi ar KZP mērķiem un nav mazāk stingri kā spēkā esošajos Savienības tiesību aktos noteiktie.

3.3.15 Dalībvalsts 12 jūras jūdžu zonā no savas bāzes līnijas var veikt nediskriminējošus pasākumus zivju krājumu saglabāšanai un pārvaldībai, kā arī pasākumus zvejas ietekmes mazināšanai, ar nosacījumu, ka Savienība nav pieņēmusi konkrētajam apgabalam paredzētus saglabāšanas un pārvaldības pasākumus. Ja šādi pasākumi var ietekmēt citu dalībvalstu zvejas kuģus, tos pieņem tikai pēc tam, kad ar Komisiju, attiecīgajām dalībvalstīm un attiecīgajām konsultatīvajām padomēm ir notikusi apspriešanās par pasākumu projektu, kam pievienots paskaidrojuma raksts.

3.3.16 EESK uzskata: lai gan pasākumi var būt atbilstoši, regulas priekšlikumā nav iekļauti skaidri saprotami mehānismi decentralizētai lēmumu pieņemšanai; Komiteja pauž viedokli, ka ir jāņem vērā Komitejas neseno atzinumā "Zivju krājumu pārvaldības un zvejas kontroles reģionālo zonu attīstība" izklāstītie apsvērumi.

3.4 Piekļuve resursiem

3.4.1 Arī jaunajā priekšlikumā dalībvalstīm piešķirtās zvejas iespējas garantē, piemērojot kopējās pieļaujamās nozvejas (KPN) un kvotu sistēmu un pamatojoties uz relatīvo stabilitāti starp dalībvalstīm.

3.4.2 Attiecībā uz relatīvo stabilitāti EESK atkārtoti atzinumā par zaļo grāmatu minēto, uzsverot nepieciešamību aktualizēt šo kritēriju, lai ņemtu vērā izmaiņas, kas ieviestas kopš tā izstrādāšanas 1976. gadā. To, ka aktualizēšana ir vajadzīga, apliecina Komisijas atkārtotais ierosinājums atļaut dalībvalstīm pilnībā vai daļēji apmainīties ar piešķirtajām zvejas iespējām; tas neapšaubāmi liecina par to, ka pirms vairāk nekā 35 gadiem noteiktā relatīvā stabilitāte vairs neatbilst pašreizējiem apstākļiem un

neatspoguļo zvejas flotu un no zvejas darbībām lielā mērā atkarīgo reģionu patieso stāvokli. Tāpat EESK uzskata, ka pēc relatīvās stabilitātes aktualizēšanas iepriekšējā (vēsturiskā) nozveja vien nedrīkst veidot pamatu kvotu sadalei, bet būtu jāietver arī virkne pārredzamu ekoloģisku, ekonomisku un sociālu kritēriju.

3.4.3 Priekšlikumā noteikts, ka katra dalībvalsts ne vēlāk kā 2013. gada 31. decembrī izveido nododamo zvejas koncesiju sistēmu visiem zvejas kuģiem, kuru garums ir 12 metri vai vairāk, un visiem zvejas kuģiem, kuru kopējais garums ir mazāks par 12 metriem un kuri zvejo ar velkamiem zvejas rīkiem. Dalībvalstis nododamo zvejas koncesiju sistēmu var paplašināt, to attiecinot uz zvejas kuģiem, kuru kopējais garums ir mazāks par 12 metriem un kuri izmanto cita veida, nevis velkamus zvejas rīkus. Par to dalībvalstīm attiecīgi jāinformē Komisija.

3.4.4 Komiteja uzskata, ka priekšlikuma teksts ir neskaidrs un Komisijai jāprecizē, kā tas skaidrojams, īpaši attiecībā uz "pārredzamu un objektīvu kritēriju" noteikšanu koncesiju iedalīšanai. Piemēram, EESK uzskata, ka tiesības tās iegūt būtu jāļiedz operatoriem, kuri neievēro darba ņēmēju tiesības. Nododamās zvejas koncesijas var sniegt iespēju visā nozarē nodrošināt atbilstību sociālajiem standartiem, garantējot darba kvalitāti un stabilitāti Eiropas zivsaimniecības nozarē un sekmējot iespējamās negodīgas konkurences, kuras pamatā ir zemākas darbības izmaksas, novēršanu.

3.4.5 EESK negatīvi vērtē jūras resursu privatizāciju. Tāpēc Komiteja uzskata, ka nav pieņemams Komisijas priekšlikums par tirgus izveidi zvejas tiesību nodošanai starp privātajiem uzņēmumiem, jo, atvieglotot tiem "aiziešanu no nozares", paliecinātos darba ņēmēju stāvokļa nestabilitāte. Zvejas tiesības jāpārvalda vienīgi dalībvalstīm.

3.4.6 Izmantojot nododamās zvejas koncesijas, var kapacitāte samazināties kvantitatīvi, bet ne kvalitatīvi, ļaujot izslēgt videi viskaitīgākos, enerģijas ziņā visneefektīvākos un sociālā ziņā visnelabvēlīgākos flotes elementus. Turklāt dažreiz zvejas tiesības nonāk tikai nedaudzdu operatoru rokās, no kuriem daži pat nedarbojas zivsaimniecības nozarē, bet zvejas tiesības nodod tiem, kas bieži vien attiecīgajos ūdeņos jau ir zvejojuši.

3.4.7 Komiteja atbalstītu priekšlikumu izveidot nododamo zvejas koncesiju sistēmas, ja tās nebūtu obligātas un dalībvalstis varētu lemt par to piemērošanu savos ūdeņos, ja tās nepiemērotu trešo valstu ūdeņos un to galvenais mērķis būtu sekmēt zivju krājumu saglabāšanu, pamatojoties uz ilgtermiņā noturīgiem vides, ekonomiskajiem un sociālajiem kritērijiem.

3.4.8 EESK ir konkrēti iebildumi attiecībā uz to piemērošanu flotei, kas darbojas Vidusjūrā, jo Komisija savā priekšlikumā nav precizējusi, kā tas īstenojams.

3.4.9 EESK uzskata, ka zvejas koncesiju nodošanā starp dalībvalstīm jānodrošina tādu pašu nosacījumu piemērošana, kādus piemēro valstspiederīgajiem vienā dalībvalstī. Analīzē par šīs sistēmas ietekmi uz dažādu dalībvalstu flotu konkurētspēju un rentabilitāti īpaša uzmanība jāpievērš tām dalībvalstīm, kurās ir augsts zvejas produktu importa līmenis.

3.5 Zvejas kapacitātes pārvaldība

3.5.1 Priekšlikuma paskaidrojuma rakstā pārmērīga flotes kapacitāte ir minēta kā viena no galvenajām KZP problēmām. Komisijas ziņojumā Eiropas Parlamentam un Padomei par ziņošanas pienākumu saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 2371/2002 norādīts, ka "visas dalībvalstis ir ievērojušas likumā noteiktos zvejas kapacitātes ierobežojumus" un ka "šobrīd lielākās daļas dalībvalstu flotu zvejas kapacitāte ir mazāka par maksimāli pieļaujamo zvejas kapacitāti. Šī starpība ir aptuveni 10 % tonnāžas ziņā un 8 % jaudas ziņā".

3.5.2 Minētos ierobežojumus Komisija ir pieņēmusi arī jaunajā priekšlikumā, kura 35. pantā ir noteikta maksimāli pieļaujamā zvejas kapacitāte dalībvalstu flotēm, sākot no 2013. gada 1. janvāra.

3.5.3 Komiteja uzskata: lai gan dalībvalstis zvejas kapacitātes ierobežojumus ievēro, Komisijai tie ir jāpielāgo, pamatojoties uz precīzāku zvejas kapacitātes mērījumu, ņemot vērā arī tonnāžu un jaudu, kā arī zvejas rīku veidus un citas zvejas kuģu īpašības, lai tās pielāgotu pieejamajiem resursiem.

3.5.4 Tāpat EESK uzskata, ka būtu ļoti lietderīgi, ja 36. pantā par zvejas flotes reģistriem minētā informācija ietvertu datus par zvejas kapacitātes atbilstību pieejamiem resursiem.

3.6 Zvejniecības pārvaldības zinātniskā bāze

3.6.1 Par zvejniecības pārvaldības zinātnisko bāzi pilnībā ir atbildīgas dalībvalstis, kurām ir jāvāc bioloģiskie, tehniskie, vides un sociālekonomiskie dati, kas vajadzīgi uz ekosistēmu balstītai zvejniecības pārvaldībai.

3.6.2 Komiteja uzskata, ka, zvejniecības pārvaldībā izmantojot ekosistēmas pieeju, ir būtiski, lai, vācot datus, iegūtu iespējami vairāk datu par vidi, un ka kvotu piešķiršanas sistēmā jāņem vērā uzticamu datu savlaicīga iesniegšana un neatbilstības gadījumā jāpiemēro sankcijas.

3.6.3 Datu vākšanu, pārvaldību un izmantošanu no 2014. gada veic daudzgadu programmas ietvaros. Līdz tam laikam turpina piemērot Regulu (EK) Nr. 199/2008 par sistēmas izveidi datu vākšanai un pārvaldībai.

3.6.4 Dalībvalstis pieņem valsts zinātnisko datu vākšanas, pētniecības un inovācijas programmas zivsaimniecības nozarē. Tās izraugās valsts korespondentu zvejniecības pārvaldībai vajadzīgo zinātnisko datu vākšanas un pārvaldības koordinēšanai.

3.6.5 EESK atbalstu zinātnei vērtē atzinīgi un uzskata, ka, īstenojot pētniecības programmas, ir jāmeklē informācija par visām sugām, par kurām patlaban trūkst zinātnisku datu; tāpat Komiteja uzskata, ka šajā darbā ir jāiesaistās konsultatīvajām padomēm vai citām decentralizētām ieinteresētām struktūrām.

3.7 Ārpolitika

3.7.1 ES ir viena no nedaudzajām "zvejniecības lielvarām" ar aktīvu klātbūtni visās pasaules jūrās un okeānos, ņemot vērā tās flotu darbību, ieguldījumus, divpusējos nolīgumus ar trešām valstīm un dalību galvenajās reģionālajās zvejniecības pārvaldības organizācijās (RZPO). Turklāt tai ir izteikti starptautiska apstrādes un tirdzniecības nozare.

3.7.2 ES ir arī viens no lielākajiem zvejas produktu tirgiem patēriņa un importa ziņā, tāpēc tai ir milzīga atbildība, kas liek uzņemties attiecīgas saistības un nodrošināt zvejas darbību ilgtspējīgu pārvaldību un pasaules zivju krājumu saglabāšanu.

3.7.3 EESK ir vienprātis ar Komisiju, ka Eiropas Savienībai daudzpusējā un globālajā darba kārtībā ir jāsekmē ilgtspējīga zivsaimniecība visā pasaulē, atbildīgas zvejas principu uzsverot īpaši saistībā ar vidi, taču iekļaujot arī ekonomikas un sociālos apsvērumus. ES ir jāveicina arī pārredzami un godīgi tirdzniecības pasākumi, jo tās tirdzniecības politikai ir jābūt saskaņā ar atbildīgas un ilgtspējīgas zivsaimniecības principiem.

3.7.4 EESK piekrīt priekšlikumā izklāstītajiem vispārīgajiem principiem attiecībā uz starptautiskajām zvejniecības organizācijām un ilgtspējīgas zivsaimniecības nolīgumiem. Šie principi būtu jāattiecinā arī uz ES zivsaimniecības uzņēmumiem, kuriem ir ieguldījumi trešās valstīs un kuriem konkrēti būtu jāpiemēro ES tiesības. Turklāt dalībvalstīm būtu jāpieprasa sniegt Komisijai informāciju par jebkādu tādu vienošanos starp attiecīgās dalībvalsts pilsoņiem un trešo valsti, kas atļauj kuģiem ar attiecīgās dalībvalsts karogu zvejot ūdeņos, uz kuriem attiecas trešās valsts suverenitāte vai jurisdikcija. KZP ārējās dimensijas reforma notiek sarežģītos apstākļos gan ES, gan daudzu jaunattīstības valstu zivsaimniecības nozarēs zivju krājumu samazināšanās, citu tālūras flotu arvien nozīmīgākas klātbūtnes un klimata pārmaiņu ietekmes dēļ. ES būtu jāveido labvēlīga vide Eiropas privātajiem ieguldījumiem ilgtspējīgās zvejas darbībās ĀKK valstīs, radot tajās augstu pievienoto vērtību un pienācīgas darba vietas, pamatojoties uz augstiem pārvaldības standartiem.

3.7.5 EESK uzskata, ka ar ES dalību starptautiskās organizācijās, īpaši RZPO, ir jācenšas uzlabot zivju krājumu saglabāšana un nodrošināt, lai visas iesaistītās puses efektīvi pildītu zvejniecības pārvaldības pasākumus.

3.7.6 Spēkā esošo zvejniecības partnerattiecību nolīgumu (ZPN) mērķis ir nodrošināt, ka ES kuģi var zvejojot nozvejas pārpalikumu reglamentētā un juridiski drošā vidē vairāku trešo valstu ekskluzīvajās ekonomikas zonās. Komisija uzskata, ka spēkā esošie ZPN ir jāpadara par ilgtspējīgas zivsaimniecības nolīgumiem (IZN), galveno uzmanību pievēršot krājumu saglabāšanai, vides ilgtspējai, kā arī labākai pārvaldībai un efektīvam nozares atbalstam.

3.7.7 EESK uzskata, ka šis jaunais virziens ir vajadzīgs. Tādēļ ES būtu jāizstrādā IZN, lai attiecīgajā trešajā attīstības valstī radītu labvēlīgus apstākļus sociāli, ekonomiski un ekoloģiski ilgtspējīgiem pasākumiem, pamatojoties uz pārredzamiem līdzdalības dialoga mehānismiem, kuros iesaistīti visi dalībnieki ar mērķi īstenot attiecīgās valsts prioritātes tās zvejniecības nozares ilgtspējīgas attīstības jomā. IZN pamatā ir jābūt zinātniski pamatotiem un pārredzamiem atzinumiem, novērtējumiem par katra nolīguma sociālo, ekonomisko un vides ietekmi, kā arī lielākam kuģu īpašnieku ieguldījumam attiecībā uz piekļuves tiesību izmaksām un cilvēktiesību ievērošanu. EESK uzskata, ka darba ņēmēju tiesību ievērošana jāpievieno tiem kritērijiem, kas jāievēro uzņēmumiem, kuri darbojas, izmantojot IZN. Turklāt attīstības valstīs jāatbalsta, lai uzlabotu to spēju veikt pētījumus un novērtēt jūras resursus savos ūdeņos. IZN ar trešām valstīm papildus tam, ka tie ES flotei dod iespēju piekļūt trešo valstu ūdeņiem, ir jāveicina arī pašas trešās valsts zivsaimniecības attīstība, valsts zivsaimniecības nozarē radot jaunus darbības virzienus, tādējādi sekmējot nodrošinātību ar pārtiku un lielāku taisnīgumu, veicinot ostu darbību un kopumā uzlabojot sociālo līmeni, sekmējot jaunu ilgtspējīgu darba vietu izveidi attiecīgās valsts iedzīvotājiem. Komiteja aicina Komisiju uzlabot pārvaldību, piemērojot sociālos un vides standartus, kā arī izstrādājot visus nepieciešamos instrumentus, lai nodrošinātu IZN noteikumu piemērošanas un ievērošanas nepārtrauktu uzraudzību. Novērtējumiem par ekonomisko, sociālo un ekoloģisko ietekmi uz zvejniecības jomas attīstību trešajā valstī, ar ko noslēgts zvejniecības nolīgums, ir jābūt publiski pieejamiem visiem iesaistītajiem dalībniekiem, lai attiecīgās ES un attiecīgo ĀKK valstu puses būtu informētas un varētu iesaistīties dialogā.

3.7.8 EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu turpmākajos zvejniecības nolīgumos iekļaut pārredzamības klauzulu, lai nodrošinātu, ka kopējā zvejas piepūle (attiecībā uz vietējām un visām ārvalstu flotēm, kas darbojas attiecīgajā ekskluzīvajā ekonomikas zonā) ir zināma. Ieviešot šādu klauzulu, kā arī uzlabojot datu vākšanu un pētniecību varētu labāk novērtēt pieļaujamās nozvejas pārpalikumu. EESK uzskata, ka IZN īstenošanā jāuzlabo pārredzamība saistībā ar tādu *ex-ante* un *ex post* novērtējumu publicēšanu, kuros iekļauti svarīgi dati, piemēram, par ES flotes veikto nozveju ĀKK ūdeņos.

3.7.9 EESK tomēr pauž bažas par dažiem priekšlikumiem paziņojumā par KZP ārējo dimensiju. Īpaši Komiteja pauž nožēlu, ka Komisija attiecībā uz IZN nemin, ka tiem jābūt instrumentiem, kas ļauj aizsargāt to ES flotu darbību (un attiecīgās darba vietas), kuras darbojas šādu nolīgumu ietvaros, jo jāņem vērā to īpatnības un to nozīmi reģionos, kuri ir lielā mērā atkarīgi no zvejniecības. Tāpat nav skaidrs, kāpēc nostiprināta ekskluzivitātes klauzula. EESK uzskata, ka minētā klauzula drīzāk ir jāpadara elastīgāka, lai atsevišķos gadījumos atvieglotu Kopienas flotes piekļuvi trešo valstu ūdeņiem. Attiecībā uz maksu par piekļuvi trešo valstu ūdeņiem EESK uzskata, ka Kopienas kuģu īpašniekiem ir jāmaksā saprātīga un samērīga summa, kas neapdraud uzņēmumu konkurētspēju, un ka katrs gadījums vērtējams atsevišķi, jo zvejas apstākļi nav vienādi visās trešajās valstīs. Visbeidzot Komisija nav minējusi vajadzību apspriest piemērotus tehniskos nosacījumus, kas ļautu maksimāli izmantot zvejas iespējas.

3.7.10 EESK apstiprina nenoliedzamo nepieciešamību visās attiecīgajās starptautiskajās organizācijās sekmēt zivju krājumu saglabāšanu un pasaules mērogā apvienot centienus, kuru mērķis ir izskaust nelegālu zveju (NNN zveja).

3.7.11 Komiteja uzskata, ka trešo valstu flotēm, kuras eksportē savus produktus uz ES, ir jāievēro tādi paši noteikumi sociālajā, un vides jomā, kādus prasa ievērot ES flotei.

3.7.12 EESK ļoti atzinīgi vērtē to, ka priekšlikumā ir iekļauts punkts par saskaņotību ar citām ES politikām, aptverot tādas jomas kā vide, tirdzniecība, veselības aizsardzība un higiēna, nodarbinātība, sociālā joma, attīstība un ārējās attiecības.

3.8 Akvakultūra

3.8.1 EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija atzīst akvakultūras politikas Eiropas kopējo dimensiju un nepieciešamību izstrādāt nesaistošas ES stratēģiskas pamatnostādnes par kopējām prioritātēm un mērķiem akvakultūras darbību attīstībā; Komiteja īpaši atzinīgi vērtē ierosinājumu pieprasīt dalībvalstīm līdz 2014. gadam izstrādāt valsts stratēģisko daudzgadu plānu savai teritorijai.

3.8.2 EESK uzskata, ka skaidru vides, ekonomiskās un sociālās ilgtspējības rādītāju noteikšana ir svarīgs mērķis, jo īpaši ņemot vērā akvakultūras izaugsmi Eiropas Savienībā un tās lielo ieguldījumu pārtikas apgādes drošībā.

3.8.3 EESK uzskata, ka ir būtiski KZP reformā iekļaut paziņojuma "Jauns impulss Eiropas akvakultūras ilgtspējīgas attīstības stratēģijai" ⁽⁵⁾ secinājumus, īpaši attiecībā uz uzņēmumu konkurētspējas veicināšanu, ilgtspējīgas izaugsmes pamata veidošanu, kā arī nozares tēla un pārvaldības uzlabošanu.

3.8.4 Minētā sakarā Komiteja aicina izveidot elastīgu administratīvo sistēmu un vienotu tiesisko telpu tādas ilgtspējīgas akvakultūras attīstībai, kas ļautu paturēt iedzīvotājus un radīt labklājību nomaļos reģionos ārpus pilsētām; vienlaikus Komiteja uzsver, ka pilnībā jāņem vērā un jā saglabā vietējā vide un tai jāpielāgojas.

3.8.5 EESK iesaka apsvērt iespēju regulai izmantot ietverošu nosaukumu "Regula par kopējo zivsaimniecības un akvakultūras politiku".

3.9 Kontrole un izpilde

3.9.1 KZP noteikumu izpildi nodrošina ar efektīvu Savienības zvejas kontroles režīmu, kas ietver cīņu pret nelegālu, nepaziņotu un nereglamentētu (NNN) zveju.

3.9.2 EESK atbalsta Komisijas priekšlikumus attiecībā uz KZP noteikumu kontroli un izpildi, lai gan uzskata, ka ir jāizstrādā pietiekams tiesiskais pamats, lai likumpārkāpēji nevarētu izvairīties no sankcijām.

3.9.3 Attiecībā uz priekšlikumu, ka dalībvalstis var pieprasīt saviem zvejas kuģiem segt proporcionālu daļu no kontroles sistēmas īstenošanas izmaksām, Komiteja uzskata, ka tas ļoti kaitētu tiem kuģiem, kuriem jau ir lielas materiālo un cilvēku resursu izmaksas, lai ievērotu visas Regulas (EK) Nr. 1224/2009 prasības attiecībā uz kontroli.

3.10 Finanšu instrumenti

3.10.1 Savienība dalībvalstīm un operatoriem var piešķirt finansiālo atbalstu KZP mērķu sasniegšanai.

3.10.2 Ja dalībvalstis neievēro KZP noteikumus, finansiālās palīdzība var tikt pārtraukta (apturēti maksājumi) vai samazināta, piemērojot finanšu korekcijas. Šādiem pasākumiem ir jābūt samērīgiem ar noteikumu neievērošanas būtību, apmēru, ilgumu un atkārtošanos.

3.10.3 Ja operatori būtiski pārkāpuši KZP noteikumus, tiem uz laiku vai pastāvīgi tiek liegta piekļuve Savienības finansiālajai

palīdzībai un/vai piemēroti finanšu samazinājumi. Šādi pasākumi ir samērīgi ar nopietno pārkāpumu veidu, apmēru, ilgumu un atkārtošanos. Komiteja šo noteikumu vērtē atzinīgi un uzskata, ka tas jāattiecinā uz dalībvalstīm, kuras nepiemēro KZP noteikumus.

3.10.4 EESK uzskata, ka ar jauno finanšu instrumentu ir jāveicina zvejnieku loma piekrastes reģionu ilgtspējīgā attīstībā, iekļaujot aizsardzību pret darba zaudēšanu, kā arī atbalstu apmācībai un pārkvalificēšanai citai darbībai, piemēram, akvakultūras, apstrādes nozares, vides saglabāšanas vai jūras transporta jomā.

3.10.5 Secinot, ka Komisija savus priekšlikumus finanšu jomā nav iekļāvusi reformu paketē, Komiteja aicina to izdarīt iespējami ātrāk, lai varētu veikt turpmākās KZP vispārējo novērtējumu. Lai gan priekšlikumā par daudzgadu finanšu shēmu paredzēta būtiski nemainīta budžeta apropriācija EUR 6 700 miljonu ⁽⁶⁾ apmērā, ir neskaidrības, kāds būs minētās summas sadalījums budžeta nodaļās par jūrlietām un zvejniecību.

3.11 Konsultatīvās padomes

3.11.1 Priekšlikumā ir ierosināts izveidot konsultatīvās padomes katrai regulā noteiktajai zvejas kompetences jomai, kā arī konsultatīvo padomi akvakultūras jomā, lai veicinātu visu ieinteresēto pušu līdzsvarotu pārstāvību un sekmētu KZP mērķu sasniegšanu.

3.11.2 Šīs padomes aizstāj 2003. gadā veiktās reformas rezultātā izveidotās reģionālās konsultatīvās padomes, un to uzdevums ir iesniegt Komisijai un ieinteresētajai dalībvalstij ieteikumus, ierosinājumus vai informāciju par problēmām saistībā ar zvejniecības pārvaldību un akvakultūru, kā arī ciešā sadarbībā ar zinātniekiem (kuriem, kā EESK uzskata, ir jāiesaistās to veidošanā un ieviešanā), jāpiedalās saglabāšanas pasākumu izstrādei vajadzīgo datu vākšanā, piegādē un analizē, kā arī jā sagatavo ziņojumi un atzinumi par priekšlikumiem attiecībā uz pārvaldības vai plānošanas pasākumiem, par kuriem apspriešanās ar padomēm būtu obligāta.

3.11.3 Komiteja uzskata, ka regulas priekšlikumā ir jāprecizē jēdziens "visu ieinteresēto pušu līdzsvarota pārstāvība", norādot sociālo partneru līdzdalību attiecīgos līmeņos un saskaņā ar katras dalībvalsts tradīcijām.

3.11.4 Ar Savienības finansiālo atbalstu un dalībvalstu rīcību ir vairāk jāatbalsta ieinteresēto pušu dalība konsultatīvajās padomēs, īpaši attiecībā uz mazapjoma zveju.

⁽⁵⁾ COM (2009) 162, EESK atzinums Nr. 646/2010, 28.04.2010.; OV C 18, 19.01.2011., 59.–63. lpp.

⁽⁶⁾ COM(2011) 500, 29.06.2011., "Budžets stratēģijai "Eiropa 2020" ", II daļa, 88. lpp.

3.11.5 Komiteja ir pārstēgta, ka Komisijas priekšlikumā nav minēta ES Zivsaimniecības un akvakultūras padomdevēju komitejas nozīme, un pauž bažas par tādu transversālu darba grupu, kuras izskata ar tirgu, tirdzniecības politiku un vispārējiem tematiem saistītus jautājumus, iespējamo izzušanu. Konsultatīvo padomju, arī akvakultūras konsultatīvās padomes, esamība nenodrošina starpnozaru forumus, kuros kopīgi varētu risināt problēmas saistībā ar zveju, akvakultūru un pārstrādātājiem.

3.12 Sociālā dimensija un mazapjoma zveja

3.12.1 EESK uzskata, ka Komisijas priekšlikumā ir daži trūkumi, kas būtu jānovērš, īpaši sociālās dimensijas, kā arī mazapjoma piekrastes zvejas un gliemeņu zvejas atbilstošās definīcijas trūkums.

3.12.2 Saskaņā ar Eurostat datiem laikposmā no 2001. līdz 2010. gadam zvejnieku skaits samazinājās par 20 % — līdz 203 200, no kuriem tikai 40 % ir pašnodarbināti. Savukārt visā nozarē 2005. gadā bija nodarbināti pieci miljoni cilvēku. EESK uzskata, ka ilgtspējības sociāli ekonomiskā dimensija ir tikpat svarīga kā vides dimensija.

3.12.3 Kā jau minēts atzinumā par Zaļo grāmatu, EESK uzskata, ka Komisija nav pietiekami ņēmusi vērā KZP sociālos aspektus. Tāpēc Komiteja atkārtoti uzsver šajā atzinumā minēto, īpaši attiecībā uz profesionālo kvalifikāciju sistēmātiskas atzīšanas trūkumu dalībvalstīs, nepieciešamību apkopot saskaņotus statistikas datus par negadījumiem un to iemesliem — kas pašlaik ES mērogā netiek darīts —, kā arī nepieciešamību steidzami pārskatīt nozares darbību, nodrošinot pienācīgu atalgojuma līmeni.

3.12.4 EESK uzskata, ka pašreizējā reforma neatrisinās nozarē strādājošo nodarbinātības problēmas, un tāpēc ierosina ieviest sociāli ekonomiska rakstura papildu pasākumus (darbību dažādošana, profesionāla pārkvalificēšanās, nozarē strādājošo apmācība un drošība), kas palīdzētu sekmēt reformas gaitu, iespējami vairāk tajā iesaistot iestāžu, ekonomikas un sociālās jomas dalībniekus.

3.12.5 Sociālie aspekti ir jāņem vērā visos zivsaimniecības un akvakultūras nozares posmos (ražošana, apstrāde un tirdzniecība), izstrādājot konkrētus ierosinājumus dzīves un darba apstākļu uzlabošanai.

3.12.6 Attiecībā uz mazapjoma piekrastes zvejas flotēm Komisija ir saglabājusi pašreizējo definīciju, iekļaujot kuģus, kuru lielākais garums ir 12 metri, bet neiekļaujot tralerus. Komiteja uzskata, ka nav ņemti vērā mazapjoma zvejas flotu reālie apstākļi dažādās dalībvalstīs un ka ir noteikts patvaļīgs kritērijs, kas varētu radīt diskriminējošas situācijas. Tāpēc EESK stingri

aicina izstrādāt papildu aspektus kritērijiem, ko varētu piemērot, lai definētu šo ļoti daudzveidīgo zvejas veidu, piemēram, attiecībā uz jūrā pavadīto laiku, attālumu līdz piekrastei vai saikni ar vietējām kopienām. Komiteja uzskata, ka šī jēdziena definēšana vietējā, reģionālā vai valsts līmenī būtu piemērotāka par vienota kritērija piemērošanu Kopienas mērogā, kas lielu daļu mazapjoma zvejas flotu pielīdzina rūpnieciskās zvejas flotēm.

3.12.7 EESK arī uzskata, ka mazapjoma zvejas definīcijā ir jāiekļauj zveja ar krātiņveida lamatām, uz to attiecinot tādas pašas tiesības un pienākumus, kādi ir pārējām mazapjoma zvejas flotēm.

3.13 EESK secina, ka regulas priekšlikumā Komisijai tiek piešķirtas plašas pilnvaras pieņemt deleģētos aktus. Tomēr, ņemot vērā to, ka par šo Komisijas pilnvaru izmantošanu vienlaikus ir jāpaziņo Eiropas Parlamentam un Padomei, kas tās var atsaukt, EESK uzskata, ka tiek nodrošināta to īstenošana.

4. TKO reformas priekšlikuma analīze un Komitejas piezīmes

4.1 Ievads

4.1.1 Tirgu kopīgu organizāciju zvejas un akvakultūras produktu nozarē piemēro tiem zvejas un akvakultūras produktiem, kuri uzskaitīti regulas pielikumā un tiek tirgoti ES, veicinot KZP mērķu sasniegšanu un saskaņā ar KZP noteiktajiem labas pārvaldības principiem.

4.1.2 Kā norādīts 2.2.2. punktā, tajā ietverti šādi instrumenti: profesionālās organizācijas, tirdzniecības standarti, informācija patērētājiem, konkurences noteikumi un tirgus izpēte.

4.1.3 EESK atbalsta jauno TKO regulu veidojošos mērķus un principus.

4.2 Profesionālās organizācijas

4.2.1 Zvejniecības nozarē ražotāju organizāciju var nodibināt kā grupu, kas izveidota pēc vienas vai vairāku dalībvalstu zvejas produktu ražotāju pašu iniciatīvas un atzīta saskaņā ar regulas priekšlikuma noteikumiem.

4.2.2 Neraugoties uz ražotāju organizāciju galveno nozīmi KZP īstenošanā, to attīstību ierobežo gan TKO, gan jo īpaši šķēršļi tirdzniecībā saistībā ar to, ka tiesību akti konkurences aizsardzības jomā neļauj ietekmēt lielo mazumtirgotāju pilnvaras, un tiek pieļauts zivju un gliemeņu imports par zemu cenu, neievērojot pārtikas nekaitīguma pamatprasības, piemēram, nenodrošinot pilnu izsekojamību saskaņā ar principu “no jūras — uz šķīvja”.

4.2.3 EESK stingri aicina vienkāršot birokrātiskos un administratīvos standartus, *a fortiori*, ja ražotāju organizācijām būs jārisina jautājums par nevēlamu nozveju izmetumu aizlieguma rezultātā. EESK arī mudina pārskatīt konkurences politiku, kas ražotāju organizācijām efektīvā un juridiski drošā veidā ļautu precizēt šobrīd pārāk sadrumstaloto piedāvājumu. Jo īpaši jāatbalsta to zvejnieku iekļaušana, kuri nodarbojas ar mazapjoma zveju.

4.2.4 Akvakultūras nozares ražotāju organizāciju var nodibināt kā grupu, kas izveidota pēc vienas vai vairāku dalībvalstu akvakultūras produktu ražotāju pašu iniciatīvas un atzīta saskaņā ar regulas priekšlikuma noteikumiem.

4.2.5 Neraugoties uz norādītajiem sarežģījumiem, Komiteja atbalsta ražošanas organizāciju izveidi zivsaimniecības un akvakultūras nozarē, jo tās līdz šim ir devušas lielu stimulu KZP.

4.2.6 Arī starpnozaru organizāciju var nodibināt kā grupu, kas izveidota pēc vienas vai vairāku dalībvalstu zvejas un akvakultūras produktu tirgus dalībnieku pašu iniciatīvas un atzīta saskaņā ar regulas priekšlikuma noteikumiem.

4.2.7 Komiteja atzinīgi vērtē iespēju izveidot starpnozaru organizācijas, kas pārstāvētu būtisku daļu no vismaz divām šādām darbībām: zvejas un akvakultūras produktu ražošana, apstrāde vai tirdzniecība. Lai gan starpnozaru organizācijām ir liegts tieši veikt ražošanas, apstrādes vai tirdzniecības darbības, tās papildus priekšlikumā ietvertajiem pasākumiem var sekmēt zvejas produktu dažādošanu vairākos tirgos un veicināt rentabilitāti visos zvejas un akvakultūras produktu piegādes ķēdes posmos.

4.2.8 EESK atbalsta starpnozaru organizāciju mērķus un pasākumus, ko tās var pieņemt, lai gan trūkst panta attiecībā uz finansējumu šāda veida organizācijām.

4.3 Noteikumu paplašināšana

4.3.1 Noteikumus, par kuriem vienojusies ražotāju vai starpnozaru organizācija, dalībvalsts ar konkrētiem nosacījumiem var padarīt saistošus ražotājiem vai operatoriem, kas nav šīs organizācijas biedri, kā arī noteikt, ka šie ražotāji vai operatori ražotāju vai starpnozaru organizācijai maksā summu, kas ir pilnībā vai daļēji līdzvērtīga maksājumam, ko veic organizācijas biedri.

4.3.2 EESK uzskata, ka šis priekšlikums var uzlabot zvejas un akvakultūras produktu apstrādes un tirdzniecības apstākļus, kā arī veicināt tirgu stabilizēšanu.

4.4 Tirgu stabilizēšana

4.4.1 Ražotāju organizācijas var finansēt konkrētu zvejas produktu uzglabāšanu, lai saglabātu tirgu stabilitāti, ja tiek ievēroti vairāki nosacījumi.

4.4.2 EESK šo mehānismu uzskata par piemērotu. Komiteja tomēr pauž viedokli, ka arī ražotāju organizācijām vajadzētu būt autonomām, lai izņemtu, uz kurām sugām šo mehānismu attiecināt. EESK turklāt uzskata, ka akvakultūras produktiem ir jānosaka pamatcena līdzīgā veidā, kā zvejas produktiem ierosinātajai cenai. Šīs pamatcenas ir jāpapildina ar efektīviem intervences mehānismiem, kas pielāgoti zvejas un akvakultūras produktu tirgu īpatnībām.

4.4.3 EESK aicina Komisiju, dalībvalstis un nozares pārstāvjus izstrādāt elastīgākus un efektīvākus mehānismus jūras produktu piedāvājuma un pieprasījuma līdzsvaršanai. Saskaņošanas pasākumi un vienošanās starpnozaru organizācijās varētu būt labs sākums.

4.5 Informācija patērētājiem

4.5.1 Regulas priekšlikuma pielikumā minētos zvejas un akvakultūras produktus, kurus tirgo ES, t.sk. arī importētos produktus, drīkst piedāvāt mazumtirdzniecībā galapatērētājam tikai tad, ja uz attiecīgās etiķetes vai attiecīgajā marķējumā ir norādīta obligātā informācija: sugas komerciālais nosaukums, ražošanas metode, apgabals, kurā produkts ir nozvejots vai izaudzēts, nozvejas vai ieguves datums un tas, vai produkts ir svaigs vai atkausēts. Tikai sagatavotas vai konservētas zivis, kaviāru un kaviāra aizvietotājus, gatavus izstrādājumus vai konservus no vēžveidīgajiem, mīkstmiešiem un citiem ūdens bezmugurkaulniekiem drīkst pārdot, ja etiķetē vai marķējumā ir norādīti pirmie trīs nosacījumi, kas jāievēro attiecībā uz pārējiem zvejas un akvakultūras produktiem, proti, sugas komerciālais nosaukums, ražošanas metode un apgabals, kurā produkts ir nozvejots vai izaudzēts.

4.5.2 Ar priekšlikumu par informāciju patērētājiem, no vienas puses, ievieš jaunas prasības (gan 3. nodaļā, gan 16. nodaļā minētajiem produktiem, kas uzskaitīti II pielikuma preču aprakstā), kuras nav ietvertas pašreizējās TKO tiesību aktos, un, no otras puses, paplašina šo pasākumu piemērošanas jomu attiecībā uz preču importu.

4.5.3 EESK uzskata, ka prasība izstrādāt jaunus noteikumus patērētāju informēšanas jomā vērtējama pozitīvi, bet ir jāveic rūpīga analīze, ņemot vērā zvejas un akvakultūras produktu noformēšanas atšķirīgās īpatnības.

4.5.4 Šajās jaunajās prasībās patiešām jāņem vērā pozitīvi aspekti, kas patērētājam sniedz pievienoto vērtību, nerada neskaidrības starp marķējumu un izsekojamību, nerada tehniskus šķēršļus ražotājiem, un prasības ir saskaņā ar jaunākajām izmaiņām Regulā (ES) Nr. 1169/2011 par pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem⁽⁷⁾ un Regulā (EK) Nr. 1224/2009, ar ko izveido Kopienas kontroles sistēmu, lai nodrošinātu atbilstību KZP noteikumiem⁽⁸⁾.

⁽⁷⁾ OV L 304, 22.11.2011., 18.-63. lpp.

⁽⁸⁾ OV L 343, 22.12.2009., 1. lpp.

4.5.5 Tādēļ EESK uzskata, ka pirms jaunu marķēšanas prasību ieviešanas Komisijai ir jāveic ietekmes novērtējums, izanalizējot to iespējamību, piemērojamību un lietderību patērētājiem.

4.5.6 Lai reaģētu uz prasībām par lielāku pārredzamību, priekšlikumā ir paredzēta iespēja, ka brīvprātīgi un nesamazinot obligātajai informācijai pieejamo vietu, var sniegt arī informāciju par vidi, ētiska vai sociāla rakstura informāciju, kā arī informāciju par ražošanas metodēm un produkta uzturvērtību. EESK uzskata, ka jebkura priekšlikuma par brīvprātīgi sniedzamu informāciju pamatā jābūt obligātiem reglamentētiem standartiem, kas nepieļauj to, ka šāda informācija var radīt neskaidrības patērētājiem vai traucējumus tirgū.

4.5.7 Komiteja uzsver nepieciešamību pastiprināt jūras produktu izsekojamības standartu kontroli, izmantojot stingrāku pieeju iegūtu vai audzētu preču izcelsmes noteikšanai un ilgtermiņā nodrošinot pārtikas nekaitīguma prasību izpildi visos zvejas un akvakultūras produktu piegādes ķēdes posmos: ražošanā, apstrādē un tirdzniecībā.

4.5.8 Lai novērstu negodīgu konkurenci ES tirgū, EESK pieprasa uz importētajām precēm attiecināt tādas pašas sanitārās prasības un kontroli, kādu piemēro Kopienas produktiem, tajā skaitā vispārēju izsekojamību saistībā ar principu “no jūras — līdz šķīvim”, un uzsver, ka rūpīga kontrole gan uz robežas, gan izcelsmes vietā nodrošina pareizu šo standartu ievērošanu, tādējādi sekmējot pārtikas nekaitīgumu. Šajā sakarā Komiteja atzīst,

ka dažādajiem Eiropas Komisijas ģenerāldirektorātiem būtu jāizstrādā saskaņota pieeja.

4.5.9 Komiteja aicina izskatīt iespējas paplašināt ražošanas standartu saskaņošanu, ietverot sociālos un nodarbinātības jautājumus, kā arī ievērojot vides un ilgtspējības aspektus. Šajā sakarā Komiteja ierosina iepriekš analizēt tirdzniecības nolīgumus starp ES un trešām valstīm, šo nolīgumu darbības jomu un sociālās un ekoloģiskās sekas, kā arī rūpīgi un periodiski uzraudzīt gūtos rezultātus, lai novērstu konkurences apstākļu pasliktināšanos Eiropas zivsaimniecības, gliemeņu zvejas un akvakultūras nozarē, kā arī piegādes ķēdes tirdzniecības un apstrādes posmos.

4.6 Tirgus izpēte

4.6.1 Priekšlikumā norādīts, ka Komisija veiks virkni pasākumu, lai dažādus zivsaimniecības un akvakultūras nozares dalībniekus informētu par stāvokli nozarē un tās attīstību, ņemot vērā starptautisko kontekstu, uzraugot piegādes ķēdi, analizējot tendences tirgū un nodrošinot *ad hoc* pētījumus par cenu noteikšanu. EESK šo priekšlikumu vērtē atzinīgi.

4.7 Deleģēšana

4.7.1 EESK atbalsta to, ka Komisijai piešķirtas pilnvaras pieņemt deleģētos aktus, jo tie visi attiecas uz regulas par tirgu kopīgo organizāciju priekšlikuma efektīvu īstenošanu un uzraudzību.

Briselē, 2012. gada 28. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par grozījumiem Regulā (EK) Nr. 1185/2003 par haizivju spuru atdalīšanu uz kuģiem”

COM(2011) 798 final – 2011/0364 (COD)

(2012/C 181/34)

Ziņotājs: **ESPUNY MOYANO**

Eiropas Parlaments un Padome attiecīgi 2011. gada 30. novembrī un 2011. gada 13. decembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. panta 2. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par grozījumiem Regulā (EK) Nr. 1185/2003 par haizivju spuru atdalīšanu uz kuģiem”

COM(2011) 798 final – 2011/0364 (COD)

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 14. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā. (28. marta sēdē), ar 103 balsīm par, 30 balsīm pret un 22 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1 Komiteja kategoriski iebilst pret haizivju spuru atdalīšanas (*finning*) praksi jebkurā pasaules flotē.

1.2 EESK atbalsta Komisijas viedokli, ka pagaidu atļauju atcelšana un “neatdalīto spuru politikas” ieviešana garantētu, ka Eiropas Savienībā haizivju spuru atdalīšana nenotiek. Komiteja tomēr pauž bažas par šādu pasākumu ekonomiskajām un sociālajām sekām un uzskata, ka būtu jāmeklē citas metodes, kas nodrošinātu spuru atdalīšanas aizlieguma ievērošanu, nopietni neietekmējot uzņēmumu rentabilitāti un komandas locekļu drošību, pat ja šādas alternatīvas metodes nenovērsīs uzraudzības un īstenošanas problēmas, kuras dokumentējusi Komisija.

1.3 EESK ierosina šādus alternatīvus pasākumus:

1.3.1. pienākums haizivju liemeņus un spuras izkraut vienā un tajā pašā ostā,

1.3.2. īpašo atļauju atcelšana kuģiem, kuri piegādā svaigās zivis,

1.3.3. īpašo atļauju apstiprināšana saldētājkūģiem, ja tie izmanto izsekojamības mehānismu, kas nodrošina izkrauto liemeņu un spuru savstarpējo atbilstību,

1.3.4. haizivju spuru tirdzniecībai paredzēta statistikas dokumenta programmas ieviešana visās reģionālajās zivsaimniecības organizācijās (RZO).

1.4 Komiteja ierosina visās RZO pieņemt haizivju nozvejas pārvaldības plānus, kuros citstarp būtu jānosaka zvejas jaudas

samazināšanas pasākumi, aizlieguma sezonas un teritorijas un aizliegums veikt pārkraušanu atklātā jūrā.

1.5 Komiteja aicina Eiropas Komisiju darīt visu iespējamo, lai panāktu gan haizivju spuru atdalīšanas aizlieguma ievērošanu trešo valstu flotēs, kurās šī bēdīgā prakse vēl aizvien sastopama, gan to, ka trešo valstu flotes ievēro savu pienākumu RZO ietvaros sniegt uzticamus datus par šo sugu nozveju.

1.6 EESK aicina Eiropas Komisiju rakstveidā garantēt, ka spuru pilnīga atdalīšana, kas veicama trešā valstī, kur loms tiek izkrauts, uzskatāma par “vienkāršu atdalīšanu” un produkta Eiropas Savienības izcelsme saglabājas.

2. Ievads

2.1 Padomes Regulā (EK) Nr. 1185/2003 par haizivju spuru atdalīšanu uz kuģiem⁽¹⁾ noteikts vispārējs aizliegums praktizēt tā saucamo “haizivju spuru atdalīšanu” (*finning*), kuras laikā spuras atdala no haizivs ķermeņa un atlikušo ķermeni izmet atpakaļ jūrā.

2.2 Ar minēto regulu dalībvalstīm ir arī atļauts izdot īpašas zvejas atļaujas, saskaņā ar kurām haizivju spuras uz kuģiem drīkst atdalīt, taču ir aizliegts pārējo ķermeni izmest atpakaļ jūrā. Lai nodrošinātu atbilstību starp spuru un ķermeņu svaru, ir noteikta spuru un dzīvsvara attiecība.

2.3 Komisija uzskata, ka šādu īpašu atļauju izdošana nenodrošina haizivju spuru atdalīšanas (*finning*) prakses kontroli, tāpēc ierosina, pirmkārt, likvidēt šādas atļaujas un, otrkārt, atļaut haizivju spurās izdarīt iegriezumus un tās pielocīt pie liemeņa.

⁽¹⁾ OV L 167, 04.7.2003., 2. lpp.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Komiteja kategoriski iebilst pret haizivju spuru atdalīšanas (*finning*) praksi jebkurā pasaules flotē.

3.2 EESK ir secinājusi: daudzi zinātnieki, dalībvalstis, NVO un zivsaimniecības nozare uzskata, ka nav pierādījumu par spuru atdalīšanas prakses pastāvēšanu ES ⁽²⁾. Tomēr nav šaubu, ka to izmanto valstīs ārpus ES.

3.3 Komiteja uzskata: lai varētu izprast, kāpēc jā saglabā īpašās zvejas atļaujas, ir svarīgi zināt, kā darbojas peldošo āķu jedu zvejas flote, kas nodarbojas ar pelagisko haizivju zveju un kas līdz šim šādas atļaujas ir izmantojusi.

3.3.1 Kopienas peldošo āķu jedu flotē, kas zvejo haizivis, ir apmēram 200 kuģu ⁽³⁾. Uz katra kuģa ir nepieciešami 12–15 apkalpes locekļi.

3.3.2 Šie kuģi galvenokārt nodarbojas ar zobenzivju zveju un zvejo arī pelagisko haizivju sugas: zilās haizivis (*Prionace glauca*), kas veido apmēram 87 %, un īsspuru mako haizivis (*Isurus oxyrinchus*), kuras veido apmēram 10 % no kopējās pelagisko haizivju nozvejas. Abas sugas ir bieži sastopamas okeānu epipeļģiskajā sistēmā un ir plaši izplatītas Atlantijas, Indijas un Klusajā okeānā. Saskaņā ar Starptautiskās Atlantijas tunzivju saglabāšanas komisijas (ICCAT) nesen veiktajiem novērtējumiem *Prionace glauca* un *Isurus oxyrinchus* krājumi bioloģiskā un krājumu izmantošanas līmeņa ziņā ir labā stāvoklī. Ir secināts, ka to attiecīgā biomasas vērtība pārsniedz maksimālo ilgtspējīgas ieguves apjomu vai ir tuvu tam.

3.3.3 ES flote pirmajā pārdošanā pilnībā uzrāda un izmanto visas haizivju spuras atšķirībā no citu rietumvalstu, kas nav ES dalībvalstis, flotēm, kuras izmanto tikai daļu no spurām vai tās izmet.

3.3.4 Ir jānošķir tādu kuģu darbība, kuri piegādā svaigas zivis, un saldētājkauģu darbība:

3.3.4.1. svaigu zivju vai jaukta tipa kuģi (saldētājkauģi, kas dažreiz piegādā arī svaigas zivis): tie darbojas Atlantijas okeānā un lomu ar nenogrieztām spurām parasti izkrauj Vigo vai citās Kopienas ostās. Zvejas reisa ilgums parasti nedaudz pārsniedz vienu mēnesi.

3.3.4.2. Saldētājkauģi: tie darbojas Atlantijas, Indijas un Klusajā okeānā, un to zvejas reisu ilgums ir vismaz trīs mēneši. Uz šiem kuģiem pēc haizivs noķeršanas tai atdala galvu, izķīdā

un nogriež visas spuras. Visas haizivs liemeņa daļas mazgā ar lielu daudzumu ūdens un ievieto saldēšanas tunelī. Aknas ievieto maisā un pēc tam plastmasas kastē. Pēc sasaldēšanas liemeņus iesaiņo — vispirms plastmasas rafijā un pēc tam kokvilnas audeklā (lai izstrādājumu aizsargātu un nodrošinātu labāku tā kvalitāti). Spuras un aknas ievieto kastēs. Pirms izstrādājumu novietošanas glabāšanai kuģa kravas telpā visām daļām piestiprina marķējumu, norādot izstrādājuma veidu, noformējumu un nozvejas zonu. Lomus parasti izkrauj Vigo vai citās Kopienas ostā un ārvalstu ostās:

— Ziemeļatlantijas reģionā: Kaboverde (Praja); Azoru salas (Orta), Kanāriju salas (Las Palmasa);

— Dienvidatlantijas reģionā: Urugvaja (Montevideo), Namībija (Volfsbeja), Dienvidāfrika (Keiptauna);

— Indijas okeāna reģionā: Dienvidāfrikas Republika (Durbana), Maurīcija (Portluī), Indonēzija (Džakarta);

— Klusā okeāna reģionā: Peru (Kaljao, Čimbote, Pisko osta), Panama (Vakamonte), Jaunzēlande (Napīra), Franču Polinēzija (Papeete - Taiti).

3.3.5 Parasti liemeņus un spuras izkrauj vienā ostā. Savukārt spuru un liemeņu tirdzniecības virzieni mēdz būt atšķirīgi. Piemēram, liemeņus uzreiz pēc izkraušanas ved uz Vigo vai Dienvidameriku (galvenokārt uz Brazīliju, Peru un Kolumbiju). Liemeņus, kurus transportē uz Vigo, parasti pārdod Itālijā, Grieķijā, Rumānijā, Ukrainā, Polijā, Krievijā, Portugālē, Andalūzijā un Dienvidamerikā. Savukārt spuras parasti nosūta uz Vigo un pēc tam uz Japānu, Honkongu, Ķīnu, Kaliforniju u.c. vai tieši uz šīm valstīm no izkraušanas vietas.

3.3.6 Attiecībā uz cenu jāatzīst, ka haizivju liemeņus pirmajā pārdošanā mēdz tirgot vidēji par 0,50–2 euro/kg, savukārt zilo haizivju un mako haizivju spuru cena pirmajā pārdošanā ir no 10 euro/kg līdz 15 euro/kg.

3.3.7 Pašlaik kuģu īpašnieku ieņēmumi no haizivju liemeņu pārdošanas ir aptuveni 55 % no kopējiem ieņēmumiem, savukārt ieņēmumi no spuru pārdošanas veido 45 % no kopējiem ieņēmumiem.

3.3.8 Uzturvērtības ziņā 100 gramos haizivs, kurai nav asaku, ir 130 kaloriju. Tai ir vidēji trekna gaļa — 100 grami satur 4,5 gramus tauku —, tā ir ļoti bagāta ar augstvērtīgām olbaltumvielām — 100 grami satur 21 gramu olbaltumvielu —, kurās ir visas svarīgās aminoskābes. Haizivju tauki galvenokārt ir nepiesātināti, tāpēc to lietošana uzturā ir piemērota sirds un asinsvadu slimību profilakses un ārstēšanas diētām, ja vien zivis gatavo piemērotās taukvielās, piemēram, olīveļļā vai sēklu eļļā. Haizivju taukus ir viegli sagremot, tajos ir mazāk B grupas vitamīnu kā citās zivīs, bet to sastāvā ir taukos šķīstošie A un E vitamīni. No minerālvielām īpaši jāuzsver fosfors, kālijs, magnijs un dzelzs.

⁽²⁾ Komisijas ziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par Regulas (EK) Nr. 1185/2003, 23.12.2005 (COM(2005)700) piemērošanu; Eiropas Parlamenta Zivsaimniecības komitejas pašiniciatīvas ziņojums, INI/2054/2006; Tāljūras flotes Reģionālās konsultatīvās padomes (LDRAC: Long Distance Fleet Regional Advisory Council) nostāja par konsultācijām ar Komisiju par EŠ rīcības plānu attiecībā uz haizivīm un 2011. gada 18. februāra LDRAC kopīgās sanāksmes par regulas par haizivju spuru atdalīšanu grozījumu publisku apspriešanu protokols.

⁽³⁾ Izmērot Vidusjūras reģiona kuģus, kuriem nav vajadzīgas īpašas atļaujas.

3.3.9 Mūsdienās saskaņā ar ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācijas (FAO) ieteikumiem izmanto visu haizivju. Papildus liemenim un spurām aknas izmanto farmakoloģijas un kosmētikas nozarēs, lai iegūtu A vitamīnu un skvalēnu, savukārt ādu izmanto ādas izstrādājumu ražošanā.

3.4 Komiteja uzskata, ka ir svarīgi zināt iemeslus, kuru dēļ Eiropas flotei vajadzīgas īpašas atļaujas.

3.4.1. Drošība: kad zivs ir sasaldēta, nenogrieztās spuras ir kā asi naži, tāpēc pārkraujot un izkraujot, to pārvietošana uz kuģiem, kuri nepārtraukti šūpojas, rada lielu risku apkalpes locekļiem;

3.4.2. Kvalitāte: spuras uzglabājot nenogrieztā, dabīgā veidā pie liemeņiem, loms sāk bojāties — tas attiecas gan uz spurām, gan uz liemeņiem, jo tajos rodas skrambas un griezumi. No uzturvērtības un higiēnas un veselības viedokļa nesen nozvejotas un sasaldētas zivs izstrādājums ir ļoti kvalitatīvs. Spuras nogriežot pirms liemeņa sasaldēšanas, tiek garantēta aukstuma ķēdes nepārtrauktība;

3.4.3. Telpas izmantošana: spuras uzglabājot atsevišķi no liemeņiem (vai brīvajā vietā starp sakrautajiem liemeņiem), var labāk izmantot pieejamo kravas telpu, tādējādi palielinot kuģu rentabilitāti.

3.4.4. Spuru un liemeņu tirdzniecības virzieni ir atšķirīgi: ierosinātais pasākums nozīmētu, ka, produktu izkraujot trešā valstī, spuras būtu jānogriež uz sauszemes, un tas rada šādas sekas:

3.4.4.1. zivju apstrāde ārvalsts ostā var nozīmēt izstrādājuma izcelsmes vietas maiņu, ja šo darbību neuzskata par "vienkāršu atdalīšanu" ⁽⁴⁾, un tas vairs nebūtu ES izcelsmes produkts, bet gan produkts, kas iekļaujams uz ES eksportēto izstrādājumu kategorijā ar visām attiecīgajām veterinārajām un muitas prasībām un nosacījumiem.

3.4.4.2. Turklāt, lomu izkraujot, rastos jauni riska faktori, jo izkraušana būtu sarežģītāka un šīs darbības veikšanai būtu arī nepieciešams vairāk laika.

3.4.4.3. Vienlaikus ilgāks izkraušanas laiks ir faktors, kas negatīvi ietekmē izstrādājumu kvalitāti, jo tiek radīts būtisks zudums aukstuma ķēdē. Tas ietver sanitāru risku, jo tādējādi var veidoties histamīni un palielināties slāpekli saturošo gaistošo bāzisko vielu kopējais daudzums, izstrādājumam sākot bojāties.

3.4.4.4. Turklāt galvenās saldēta loma izkraušanas ostas parasti atrodas trešās valstīs, kurās nav piemērotu infrastruktūru.

⁽⁴⁾ Komisijas Regula (ES) Nr. 1063/2010 (2010. gada 18. novembris), ar kuru groza Regulu (EEK) Nr. 2454/93, ar ko nosaka īstenošanas noteikumus Padomes Regulai (EEK) Nr. 2913/92 par Kopienas Muitas kodeksa izveidi, OV L 307, 23.11.2010., 78. panta 1. punkta i) apakšpunkts.

Tāpat liela to daļa atrodas tropiskā klimata zonās, un tas paātrina aukstuma zudumu, pasliktinot iepriekšējā punktā minētās sekas.

3.5 Spuru atdalīšanu praktizē uz kuģiem, kas nav ES kuģi un kas ilgstošu laika posmu darbojas tāljūrā, lai gan uz tiem nav saldēšanas sistēmu. Tāpēc, izmantojot kaltēšanu (dehidratāciju), saglabā tikai spuras un izmet liemeņus, kas citādi sabojātos. ES saldētājkūģiem, kurus ietekmētu Komisijas priekšlikums, spuru atdalīšanas prakse nozīmētu, ka pār bortu tiek aizvests vērtīgs no liemeņu pārdošanas gūto ienākumu avots, un no uzņēmējdarbības viedokļa tas nav loģiski.

3.6 EESK atbalsta Komisijas viedokli, ka pagaidu atļauju atcelšana un "neatdalīto spuru politikas" ieviešana garantētu, ka Eiropas Savienībā haizivju spuru atdalīšana nenotiek. Tomēr, ņemot vērā iepriekš minētos faktorus un šādu pasākumu piemērošanas iespējamo negatīvo ietekmi uz zvejniekiem, Komiteja uzskata, ka būtu jāmeklē citas metodes, kas nodrošinātu spuru atdalīšanas aizlieguma ievērošanu, nopietni neietekmējot uzņēmumu rentabilitāti un komandas locekļu drošību, pat ja šādas alternatīvas metodes nenovērsīs uzraudzības un īstenošanas problēmas, kuras dokumentējusi Komisija.

3.7 EESK ierosina šādus alternatīvus pasākumus:

3.7.1. pienākums haizivju liemeņus un spuras izkraut vienā un tajā pašā ostā,

3.7.2. īpašo atļauju atcelšana kuģiem, kuri piegādā svaigās zivis,

3.7.3. īpašo atļauju apstiprināšana saldētājkūģiem, ja tie izmanto izsekojamības mehānismu, kas nodrošina izkrauto liemeņu un spuru savstarpējo atbilstību,

3.7.4. haizivju spuru tirdzniecībai paredzētas statistikas dokumenta programmas ieviešana visās reģionālajās zivsaimniecības organizācijās (RZO): Starptautiskajā Atlantijas tunzivju saglabāšanas komisijā (ICCAT) tāda programma jau ir pieņemta attiecībā uz zilo tunzivju.

3.8 Komiteja arī ierosina visās RZO pieņemt haizivju lomu pārvaldības plānus, kuros citstarp būtu jānosaka zvejas jaudas samazināšanas pasākumi, aizlieguma sezonas un teritorijas un aizliegums veikt pārkraušanu atklātā jūrā.

3.9 Komiteja uzskata, ka Eiropas Komisijai būtu jādara viss iespējamais, lai panāktu gan haizivju spuru atdalīšanas aizlieguma ievērošanu trešo valstu flotēs, kurās šī bēdīgā prakse vēl aizvien sastopama, gan to, ka trešo valstu flotes ievēro pienākumu RZO ietvaros sniegt uzticamus datus par šo sugu nozveju.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Komiteja atzinīgi vērtē dažu dalībvalstu iniciatīvas aizsargāt visapdraudētākās haizivju sugas, jo īpaši Spānijā noteikto aizliegumu zvejot lapshaizivis (*Alopiidae* dzimta) un āmurhaizivis (*Sphyrnidae* dzimta) ⁽³⁾, tāpēc aicina visās RZO pieņemt atbilstošus pasākumus visapdraudētāko haizivju sugu aizsardzībai un pārvaldībai.

4.2 Komiteja uzskata, ka pašreizējais uz attiecību balstītais modelis ir atbilstošs un darbojas. Tomēr, ņemot vērā dažādus zinātniskos pētījumus, kurus par šo jautājumu veikušas Eiropas pētniecības iestādes, jāsecina, ka 5 % attiecība nav piemērota (ir pārāk zema) ne Eiropas flotes zvejas praksei, kas balstīta uz spuru svara pilnīgu un maksimālu izmantošanu, ne galvenajām nozvejotajām haizivju sugām (zilā haizivs un īsspuru mako haizivs). Tāpēc tā nav piemērota arī visām sugām kopumā. EESK uzskata, ka maksimāli pieļaujamā attiecība būtu jāpārskata, pamatojoties un reālistiskiem kritērijiem un atbilstošu tehnisko un zinātnisko bāzi, ņemot vērā jau veiktos pētījumus. Jaunajai attiecībai jābūt izteikti saistītai ar haizivju dzīvvaru, lai izvairītos no pašreizējām skaidrojuma problēmām.

Briselē, 2012. gada 28. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽³⁾ Rīkojums ARM/2689/2009 (28. septembris), ar kuru aizliedz lapshaizivju (*Alopiidae* dzimta) un āmurhaizivju (*Sphyrnidae* dzimta) zveju, Spānijas Oficiālais Vēstnesis, Nr. 240, pirmdiena, 2009. gada 5. oktobris, 84098. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko attiecībā uz informāciju plašai sabiedrībai par zālēm, kuru iegādei vajadzīga ārsta recepte, groza Direktīvu 2001/83/EK”

COM(2012) 48 final – 2008/0256 (COD)

(2012/C 181/35)

Padome 2012. gada 27. februārī un Eiropas Parlaments 2012. gada 13. martā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu un 168. panta 4. punkta c) apakšpunktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko attiecībā uz informāciju plašai sabiedrībai par zālēm, kuru iegādei vajadzīga ārsta recepte, groza Direktīvu 2001/83/EK”

COM(2012) 48 final – 2008/0256 (COD).

Tā kā EESK jau ir paudusi savu viedokli par minēto jautājumu atzinumā CESE 1022/2009, kas pieņemts 2009. gada 10. jūnijā (*), Komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (28. marta sēdē), ar 161 balsi par, 1 balsi pret un 9 atturoties, nolēma neizstrādāt jaunu atzinumu par šo tematu, bet atsaukties uz nostāju, kuru tā atbalstījusi iepriekšminētajā dokumentā.

Briselē, 2012. gada 28. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

(*) OV C 306, 16.12.2009., 18. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 726/2004/EK attiecībā uz informāciju plašai sabiedrībai par cilvēkiem paredzētām zālēm, kuru iegādei vajadzīga ārsta recepte”

COM(2012) 49 final – 2008/0255 (COD)

(2012/C 181/36)

Padome 2012. gada 27. februārī un Eiropas Parlaments 2012. gada 13. martā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu un 168. panta 4. punkta c) apakšpunktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 726/2004 attiecībā uz informāciju plašai sabiedrībai par cilvēkiem paredzētām zālēm, kuru iegādei vajadzīga ārsta recepte”

COM(2012) 49 final – 2008/0255 (COD).

Tā kā Komiteja jau ir paudusi savu viedokli par minēto jautājumu atzinumā CESE 1025/2009, kas pieņemts 2009. gada 10. jūnijā (*), Komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (28. marta sēdē), ar 156 balsīm par, 1 balsi pret un 9 atturoties, nolēma neizstrādāt jaunu atzinumu par šo tematu, bet atsaukties uz nostāju, kuru tā atbalstījusi iepriekšminētajā dokumentā.

Briselē, 2012. gada 28. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

(*) OV C 306, 16.12.2009., 33. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2001/83/EK attiecībā uz farmakovigilanci”*COM(2012) 52 final – 2012/0025 (COD)**(2012/C 181/37)*

Padome 2012. gada 27. februārī un Eiropas Parlaments 2012. gada 16. februārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu un 168. panta 4. daļas c) apakšpunktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2001/83/EK attiecībā uz farmakovigilanci”

COM(2012) 52 final – 2012/0025 (COD).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pieņemams un par šo tematu jau agrāk izstrādāts atzinums CESE 1022/2009, kas pieņemts 2009. gada 10. jūnijā (*). Komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (28. marta sēdē), ar 158 balsīm par, 1 pret un 6 atturoties, pieņēma lēmumu neizstrādāt jaunu atzinumu par šo tematu, bet atsaukties uz iepriekšminētajā atzinumā pausto nostāju.

Briselē, 2012. gada 28. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON*

(*) OV C 306, 16.12.2009., 18. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 726/2004 attiecībā uz farmakovigilanci”

COM(2012) 51 final – 2012/0023 (COD)

(2012/C 181/38)

Padome 2012. gada 27. februārī un Eiropas Parlaments 2012. gada 16. februārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu un 168. panta 4. punkta c) apakšpunktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 726/2004 attiecībā uz farmakovigilanci”

COM(2012) 51 final – 2012/0023 (COD).

Tā kā priekšlikuma saturs pilnībā ir pieņemams un Komiteja par šo tematu jau ir paudusi viedokli 2009. gada 10. jūnijā (*) pieņemtajā atzinumā CESE 1025/2009, Komiteja 479. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (28. marta sēdē), ar 157 balsīm par, 1 balsi pret un 9 atturoties, nolēma neizstrādāt jaunu atzinumu par šo tematu, bet atsaukties uz nostāju, kuru tā atbalstījusi iepriekšminētajā dokumentā.

Briselē, 2012. gada 28. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

(*) OV C 306, 16.12.2009., 33. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par bīstamu preparātu klasifikāciju, iepakojšanu un marķēšanu”

COM(2012) 8 final – 2012/007 (COD)

(2012/C 181/39)

Eiropas Parlaments 2012. gada 2. februārī un Padome 2012. gada 8. martā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par bīstamu preparātu klasifikāciju, iepakojšanu un marķēšanu”

COM(2012) 8 final – 2012/007 (COD).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un Komiteja par šo tematu jau ir paudusi viedokli 1997. gada 20. martā (*) pieņemtajā atzinumā CES 330/97, Komiteja 479. plenārsesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (2012. gada 28. marta sēdē), ar 166 balsīm par, 2 balsīm pret un 9 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu un atsaukties uz viedokli, ko tā paudusi minētajā atzinumā.

Briselē, 2012. gada 28. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

(*) EESK atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dalībvalstu to normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu, kuri attiecas uz bīstamu preparātu klasifikāciju, iepakojšanu un marķēšanu”, OV C 158/1997., 26.5.1997., 76. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes 2008. gada 18. decembra Regulu (EK) Nr. 1342/2008, ar ko izveido ilgtermiņa plānu mencu krājumiem un šo krājumu zvejniecībai”

COM(2012) 21 final – 2012/0013 (COD)

(2012/C 181/40)

Eiropas Parlaments 2012. gada 13. martā un Padome 2012. gada 22. februārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. panta 2. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes 2008. gada 18. decembra Regulu (EK) Nr. 1342/2008, ar ko izveido ilgtermiņa plānu mencu krājumiem un šo krājumu zvejniecībai”

COM(2012) 21 final – 2012/0013 (COD).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams, Komiteja 479. plenārsesijā, kas notika 2012. gada 28. un 29. martā (2012. gada 28. marta sēdē), ar 158 balsīm par, 2 balsīm pret un 10 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2012. gada 28. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

2012/C 181/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1060/2009 par kredītreitingu aģentūrām" COM(2011) 747 final – 2011/0361 (COD)	68
2012/C 181/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Vienotajiem Eiropas tirdzniecības noteikumiem" COM(2011) 635 final – 2011/0284 (COD) un par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Vienoti Eiropas tirdzniecības noteikumi, kas veicinās pārrobežu darījumus vienotā tirgū" COM(2011) 636 final	75
2012/C 181/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par noteiktu veidu uzņēmumu gada finanšu pārskatiem, konsolidētajiem finanšu pārskatiem un saistītiem ziņojumiem" COM(2011) 684 final – 2011/0308 (COD)	84
2012/C 181/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par patērētāju tiesību aizsardzības programmu 2014.–2020. gadam" COM(2011) 707 final – 2011/0340 (COD)	89
2012/C 181/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par alternatīvu strīdu izšķiršanu un grozījumiem Regulā (EK) Nr. 2006/2004 un Direktīvā 2009/22/EK (Direktīva par patērētāju ADR)" COM(2011) 793 final – 2011/0373 (COD)	93
2012/C 181/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par patērētāju strīdu izšķiršanu tiešsaistē (Regula par patērētāju ODR)" COM(2011) 794 final – 2011/0374 (COD)	99
2012/C 181/19	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Jaunā tiesiskā regulējuma pielāgošanas tiesību aktu kopums (Preču tiesību aktu kopuma īstenošana)" COM(2011) 764 final – 2011/0358 (COD), COM(2011) 765 final – 2011/0351 (COD), COM(2011) 766 final – 2011/0352 (COD), COM(2011) 768 final – 2011/0350 (COD), COM(2011) 769 final – 2011/0353 (COD), COM(2011) 770 final – 2011/0354 (COD), COM(2011) 771 final – 2011/0349 (COD), COM(2011) 772 final – 2011/0356 (COD), COM(2011) 773 final – 2011/0357 (COD)	105
2012/C 181/20	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematiem "Priekšlikums – Eiropas Parlamenta un Padomes Regula, ar ko izveido Pētniecības un inovācijas pamatprogrammu 2014.–2020. gadam "Apvārsnis 2020"" COM(2011) 809 final – 2011/0401 (COD), "Priekšlikums – Eiropas Parlamenta un Padomes Regula, kurā izklāstīti dalības un pētījumu rezultātu izplatīšanas noteikumi attiecībā uz pētniecības un inovācijas pamatprogrammu "Apvārsnis 2020" (2014.–2020. gads)" COM(2011) 810 final – 2011/0399 (COD), "Priekšlikums – Padomes Lēmums, ar ko izveido īpašo programmu, ar kuru īsteno Pētniecības un inovāciju pamatprogrammu 2014.–2020. gadam "Apvārsnis 2020"" COM(2011) 811 final – 2011/0402 (CNS), "Priekšlikums – Padomes Regula par Eiropas Atomenerģijas kopienas pētniecības un mācību programmu 2014.–2018. gadam, kas papildina pētniecības un inovāciju pamatprogrammu "Apvārsnis 2020"" COM(2011) 812 final – 2011/0400 (NLE)	111

2012/C 181/21	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 294/2008 par Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūta izveidi" COM(2011) 817 <i>final</i> – 2011/0384 (COD) un "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūta (EIT) stratēģisko inovāciju programmu: EIT ieguldījums inovācijas veicināšanā Eiropā" COM(2011) 822 <i>final</i> – 2011/0387 (COD)	122
2012/C 181/22	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko izveido Uzņēmumu konkurētspējas un mazo un vidējo uzņēmumu programmu (2014.–2020. gadam)" COM(2011) 834 <i>final</i> – 2011/0394 (COD)	125
2012/C 181/23	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas programma trešo valstu pilsoņu integrācijai" COM(2011) 455 <i>final</i>	131
2012/C 181/24	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Eiropas Pilsoņu gadu (2013. gads)" COM(2011) 489 <i>final</i> – 2011/0217 (COD)	137
2012/C 181/25	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Atbalsts izaugsmei un darbavietām – Eiropas augstākās izglītības sistēmu modernizācijas programma" COM(2011) 567 <i>final</i>	143
2012/C 181/26	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Paziņojums par ES politiku un brīvprātīgo darbu: pārrobežu brīvprātīgā darba atzīšana un veicināšana Eiropas Savienībā" COM(2011) 568 <i>final</i>	150
2012/C 181/27	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido "Erasmus visiem", Savienības programmu izglītības, apmācības, jaunatnes un sporta jomā" COM(2011) 788 <i>final</i> – 2011/0371 (COD)	154
2012/C 181/28	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumam par nopietniem pārrobežu veselības apdraudējumiem" COM(2011) 866 <i>final</i> – 2011/0421 (COD)	160
2012/C 181/29	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai – Ceļvedis par resursu efektīvu izmantošanu Eiropā" COM(2011) 571 <i>galīgā redakcija</i>	163
2012/C 181/30	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par mehānismu siltumnīcefekta gāzu emisiju monitoringam un ziņošanai un citas informācijas ziņošanai valstu un Eiropas Savienības līmenī saistībā ar klimata pārmaiņām" COM(2011) 789 <i>final</i> – 2011/0372 (COD)	169

2012/C 181/31	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Lidostu tiesību aktu pakete", ko veido četri šādi dokumenti: "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Lidostu politika Eiropas Savienībā – risināt ar kapacitāti un kvalitāti saistītās problēmas izaugsmes, savienojamības un ilgtspējīgas mobilitātes sekmēšanai" COM(2011) 823 <i>final</i> , "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par apkalpošanas uz zemes pakalpojumiem Savienības lidostās, un ar ko atceļ Padomes Direktīvu 96/67/EK" COM(2011) 824 <i>final</i> – 2011/0397 (COD), "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz laika nišu piešķiršanu Eiropas Savienības lidostās" (pārstrādāta redakcija) COM(2011) 827 <i>final</i> – 2011/0391 (COD), "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par noteikumiem un procedūrām attiecībā uz tādu ekspluatācijas ierobežojumu, kas saistīti ar troksni, ieviešanu Savienības lidostās, izmantojot līdzsvarotu pieeju, un par Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2002/30/EK atcelšanu" COM(2011) 828 <i>final</i> – 2011/0398 (COD)	173
2012/C 181/32	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas satelītu navigācijas sistēmu ieviešanu un ekspluatāciju" COM(2011) 814 <i>final</i> – 2011/392 (COD)	179
2012/C 181/33	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par zvejas un akvakultūras produktu tirgu kopīgo organizāciju" COM(2011) 416 <i>final</i> , "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par kopējās zivsaimniecības politikas reformu" COM(2011) 417 <i>final</i> , "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par kopējās zivsaimniecības politikas ārējo dimensiju" COM(2011) 424 <i>final</i> un "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par kopējo zivsaimniecības politiku" COM(2011) 425 <i>final</i>	183
2012/C 181/34	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par grozījumiem Regulā (EK) Nr. 1185/2003 par haizivju spuru atdalīšanu uz kuģiem" COM(2011) 798 <i>final</i> – 2011/0364 (COD)	195
2012/C 181/35	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko attiecībā uz informāciju plašai sabiedrībai par zālēm, kuru iegādei vajadzīga ārsta recepte, groza Direktīvu 2001/83/EK" COM(2012) 48 <i>final</i> – 2008/0256 (COD)	199
2012/C 181/36	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 726/2004/EK attiecībā uz informāciju plašai sabiedrībai par cilvēkiem paredzētām zālēm, kuru iegādei vajadzīga ārsta recepte" COM(2012) 49 <i>final</i> – 2008/0255 (COD)	200
2012/C 181/37	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2001/83/EK attiecībā uz farmakovigilanci" COM(2012) 52 <i>final</i> – 2012/0025 (COD)	201
2012/C 181/38	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 726/2004 attiecībā uz farmakovigilanci" COM(2012) 51 <i>final</i> – 2012/0023 (COD)	202

2012/C 181/39	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par bīstamu preparātu klasifikāciju, iepakojanu un marķēšanu” COM(2012) 8 <i>final</i> – 2012/007 (COD)	203
2012/C 181/40	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes 2008. gada 18. decembra Regulu (EK) Nr. 1342/2008, ar ko izveido ilgtermiņa plānu mencu krājumiem un šo krājumu zvejniecībai” COM(2012) 21 <i>final</i> – 2012/0013 (COD)	204

Abonementa cenas 2012. gadā (bez PVN, ieskaitot sūtīšanas izdevumus)

ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 1 200 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, papīra formātā + DVD, ikgadējs	22 oficiālajās ES valodās	EUR 1 310 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 840 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, DVD, ikmēneša (apkopojošs)	22 oficiālajās ES valodās	EUR 100 gadā
ES Oficiālā Vēstneša pielikums (S sērija) – Publiskā iepirkuma līgumu konkursi, DVD, viens izdevums nedēļā	daudzvalodu: 23 oficiālajās ES valodās	EUR 200 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, C sērija – Konkursi	valodā(-ās) saskaņā ar konkursu(-iem)	EUR 50 gadā

Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša, kas iznāk oficiālajās Eiropas Savienības valodās, abonements ir pieejams 22 valodās. Tajā ir L sērija ("Tiesību akti") un C sērija ("Paziņojumi un informācija").

Katrai valodas versijai nepieciešams atsevišķs abonements.

Saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 920/2005, kas publicēta 2005. gada 18. jūnijā *Oficiālajā Vēstnesī* L 156, Eiropas Savienības iestādes uz zināmu laiku nesaista pienākums visus tiesību aktus sagatavot īru valodā un tos publicēt šajā valodā. Tādēļ *Oficiālā Vēstneša* izdevumus īru valodā var iegādāties atsevišķi.

Oficiālā Vēstneša pielikumu (S sērija – "Publiskā iepirkuma līgumu konkursi") var abonēt 23 oficiālo valodu versijās vienā daudzvalodu DVD formātā.

Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša abonentiem ir tiesības saņemt dažādus *Oficiālā Vēstneša* pielikumus bez papildu samaksas. Abonentus informē par pielikumiem ar *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* iekļautiem paziņojumiem lasītājiem.

Pārdošana un abonementi

Dažādus maksas periodiskos izdevumus, tādus kā *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*, var abonēt pie mūsu komerciālajiem izplatītājiem. To saraksts ir pieejams šādā tīmekļa vietnē:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_lv.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) piedāvā tiešu bezmaksas piekļuvi Eiropas Savienības tiesību aktiem. Šajā vietnē iespējams iepazīties ar *Eiropas Savienības Oficiālo Vēstnesi*, un tajā ir iekļauti arī līgumi, tiesību akti, tiesu prakse un sagatavošanā esošie tiesību akti.

Lai uzzinātu vairāk par Eiropas Savienību, skatīt: <http://europa.eu>

Eiropas Savienības Publikāciju birojs
2985 Luksemburga
LUKSEMBURGA

LV